

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Р. Л. Оліщук, І. С. Макар

ДАВНЬОГРЕЦЬКА МОВА

Підручник для студентів I-го курсу класичної філології
та гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів

Чернівці
«Букрек»
2015

УДК 811.14'03
ББК Ш145.1
О 24

Рекомендовано Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (витяг з протоколу №34/10 від 29 жовтня 2014 року)

Рекомендовано Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (витяг з протоколу №11 від 27 листопада 2014 року)

Рецензенти:

С. М. Лучканин, д.ф.н., доцент кафедри загального мовознавства та класичної філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Л. Ю. Смольська, к.ф.н., доцент, завідувач кафедри латинської мови Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького;

Є. С. Чекарева, к.ф.н., доцент, завідувач кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Р. Л. Оліщук, І. С. Макар

О 24 Давньогрецька мова : підручник для студентів I-го курсу класичної філології та гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів / Р. Л. Оліщук, І. С. Макар. – Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2015. – 496 с.

ISBN 978-966-399-651-6

Підручник складається з короткого курсу граматики давньогрецької мови, різномановних практичних завдань, текстів для перекладу, як адаптованих, так і оригінальних, історичних довідок до текстів, давньогрецьких висловів, а також давньогрецько-українського (2792 слова) та українсько-давньогрецького словників (839 слів).

Призначений для студентів I-го курсу класичної філології та гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів.

УДК 811.14'03
ББК Ш145.1

ISBN 978-966-399-651-6

© Р. Л. Оліщук, 2015
© І. С. Макар, 2015
© Видавничий дім «Букрек», 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
ВСТУП	10
Заняття 1	
ФОНЕТИКА	15
ГРЕЦЬКИЙ АЛФАВІТ. ПРАВИЛА ВИМОВИ І НАГОЛОШЕННЯ	15
<i>Грецька абетка</i>	17
Заняття 2	
МОРФОЛОГІЯ	18
VERBUM. INDICATIVUS, IMPERATIVUS ET INFINITIVUS PRAESENTIS ACTIVI. ДІСЛОВО εἶναι. PRONOMINA INTERROGATIVA τίς, τί	18
Заняття 3	
NOMEN SUBSTANTIVUM. FEMININA PRIMAE DECLINATIONIS: Іменники жіночого роду з закінченням -η, -ης. Іменники жіночого роду з закінченням -α, -ας. Іменники жіночого роду з закінченням -α, -ης.	22
<i>Музи</i>	24
Заняття 4	
MASCULINA PRIMAE DECLINATIONIS: Іменники чоловічого роду з закінченням -ης, -ου. Іменники чоловічого роду з закінченням -ας, -ου.	27
PRONOMINA PERSONALIA	27
Заняття 5	
SUBSTANTIVA SECUNDAE DECLINATIONIS.	31
Іменники чоловічого роду з закінченням -ος, -ου. Іменники жіночого роду з закінченням -ος, -ου. Іменники середнього роду з закінченням -ον, -ου.	31
<i>Про побут стародавніх греків</i>	33
Заняття 6	
INDICATIVUS, IMPERATIVUS ET INFINITIVUS PRAESENTIS MEDII ET PASSIVI	38
Заняття 7	
IMPERFECTUM ACTIVI. AUGMENTUM SYLLABICUM. AUGMENTUM TEMPORALE	43
<i>Спарта</i>	44
Заняття 8	
NOMEN ADIECTIVUM	48
ADIECTIVA HA -ος, -α, -ον і -ος, -η, -ον. PRONOMINA POSSESSIVA ET RELATIVA. PRONOMEN αὐτός, ὁ αὐτός	48
<i>Пісістрат</i>	50
<i>Геракл</i>	52

Заняття 9

ADJECTIVA HA -ος, -ον. ПРИКМЕТНИКИ μέγας та πολύς.....	57
<i>Стародавні афіни</i>	58
<i>Геракл</i>	60

Заняття 10

PARTICIPIUM PRAESENTIS MEDII ET PASSIVI.....	63
<i>Діоген Синопський</i>	64

Заняття 11

КОТРАГОВАНІ ІМЕННИКИ ТА ПРИКМЕТНИКИ I-II ВІДМІНИ	69
<i>Гера</i>	71

Заняття 12

IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI	75
<i>Агон</i>	76

Заняття 13

PRONOMINA DEMONSTRATIVA.....	79
<i>Одісей</i>	82

Заняття 14

DECLINATIO TERTIA. ОСНОВИ НА СОНАНТИ -λ, -ν, -ρ.	
ADJECTIVA HA -ων, -ον. ПРИКМЕТНИКИ З ОСНОВАМИ НА -ν, -ρ	
З ТРЬОМА ТА ОДНИМ РОДОВИМ ЗАКІНЧЕННЯМ.....	86
<i>Нестор</i>	88

Заняття 15

ОСНОВИ НА ГУБНІ -β, -π, -φ ТА ГОРТАННІ -γ, -κ, -χ.....	93
--	----

Заняття 16

INDICATIVUS ET INFINITIVUS FUTURI I ACTIVI ET MEDII.	
VERBA PURA ET MUTA.....	97
<i>Мілет</i>	98

Заняття 17

INDICATIVUS ET INFINITIVUS AORISTI I ACTIVI.	
VERBA PURA ET MUTA.....	103

Заняття 18

ОСНОВИ НА ЗУБНІ -δ, -τ, -θ	107
<i>Крез</i>	109
<i>Солон</i>	109

Заняття 19

ІМЕННИКИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ З ОСНОВОЮ НА -τ	114
<i>Аполлон</i>	115

Заняття 20

ОСНОВИ НА -ντ, -νθ, -κτ.....	120
<i>Аїд</i>	122

ЗМІСТ

Заняття 21	
PARTICIPIUM PRAESENTIS, FUTURI ET AORISTI I ACTIVI	125
<i>Олімпійські ігри</i>	127
Заняття 22	
INDICATIVUS, INFINITIVUS AORISTI I MEDII. VERBA PURA ET MUTA. PRONOMINA REFLEXIVA, ἄλλος ET PRONOMEN RECIPROCIUM.	131
<i>Перікл</i>	133
Заняття 23	
PARTICIPIUM PRAESENTIS, FUTURI ET AORISTI I MEDII. VERBA PURA ET MUTA.....	137
<i>Езон</i>	138
Заняття 24	
ОСНОВИ НА -ρ (πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, Δημήτηρ).	140
<i>Гелла</i>	141
Заняття 25	
ОСНОВИ НА -ς.....	146
<i>Гесіод</i>	147
<i>Сфінкс</i>	149
Заняття 26	
ADIECTIVA НА -ης, -ες. ВЛАСНІ ІМЕНА НА -ης, -κλης	152
<i>Сократ</i>	153
<i>Софокл</i>	155
Заняття 27	
ІМЕННИКИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ НА -ας.....	157
Заняття 28	
ІМЕННИКИ НА -υ, -ου, -ω. ADIECTIVA НА -υς, -εια, -υ.....	160
Заняття 29	
ОСНОВИ НА -ι і -ε, -υ і -ε. ОСНОВИ ЖІНОЧОГО РОДУ НА -ο	165
<i>Ксенофонт</i>	166
<i>Грецька лірика</i>	169
Заняття 30	
ОСНОВИ НА -ευ.....	172
<i>Александр Македонський</i>	173
Заняття 31	
SUBSTANTIVA ANOMALA. ІМЕННИКИ ἀνήρ, γυνή	176
Заняття 32	
SUBSTANTIVA ANOMALA. ІМЕННИКИ ἄρης, Ζεός, υἰός, ναῦς	181
<i>Анаксимандр</i>	183

Заняття 33

SUBSTANTIVA ANOMALA. ІМЕННИКИ κούν, δόρυ, γόνυ, οὐς	186
<i>Зевс</i>	187

Заняття 34

ADJECTIVA. COMPARATIVUS HA -τερος, -εστερος. SUPERLATIVUS HA -τατος, -εστατος	191
<i>Кір Молодший</i>	193
<i>Лонг</i>	195

Заняття 35

ADJECTIVA. COMPARATIVUS HA -ιον. SUPERLATIVUS HA -ιστος.....	198
<i>Про Стародавню Індію</i>	200

Заняття 36

СУПЛЕТИВНІ СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ. ОПИСОВІ СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ	203
<i>Агамемнон</i>	204

Заняття 37

NUMERALIA CARDINALIA	208
<i>Арріан</i>	210

Заняття 38

NUMERALIA ORDINALIA ET ADVERBIA NUMERALIA.....	215
<i>Давньогрецькі календарі</i>	216
<i>Ератосфен Кіренський</i>	218

Заняття 39

PRONOMINA INDEFINITA τις, τι. PRONOMINA CORRELATIVA ET CETERA.....	222
<i>Персія</i>	223

Заняття 40

CONIUNCTIVUS ET OPTATIVUS PRAESENTIS ACTIVI.....	228
--	-----

Заняття 41

CONIUNCTIVUS ET OPTATIVUS PRAESENTIS MEDII ET PASSIVI.....	231
<i>Сім мудреців</i>	234

Заняття 42

VERBA CONTRACTA. PRAESENS ET IMPERFECTUM ACTIVI VERBORUM HA -εω.....	237
<i>Про грецький дім</i>	238

Заняття 43

PRAESENS ET IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI VERBORUM HA -εω.....	244
<i>Ахіллес</i>	245

Заняття 44

PRAESENS ET IMPERFECTUM ACTIVI VERBORUM HA -αω.....	250
---	-----

ЗМІСТ

<i>Греко-перські війни</i>	252
<i>Ніоба</i>	254
Заняття 45	
PRAESENS ET IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI VERBORUM HA -αω	258
<i>Агіс</i>	260
Заняття 46	
PRAESENS ET IMPERFECTUM ACTIVI VERBORUM HA -οω.	264
<i>Перси</i>	266
Заняття 47	
PRAESENS ET IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI VERBORUM HA -οω	269
<i>Про давньогрецькі ігри</i>	271
Заняття 48	
CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS ET IMPERATIVUS AORISTI I ACTIVI. VERBA PURA ET MUTA.	276
<i>Аргонавти</i>	278
Заняття 49	
CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS ET IMPERATIVUS AORISTI I MEDII. VERBA PURA ET MUTA.....	282
<i>Аріон</i>	284
Заняття 50	
FUTURUM I ACTIVI ET MEDII. VERBA LIQUIDA.....	287
<i>Ефеби</i>	288
Заняття 51	
AORISTUS I ACTIVI ET MEDII. VERBA LIQUIDA	292
<i>Смердіс</i>	294
Заняття 52	
INDICATIVUS AORISTI I PASSIVI.....	296
<i>Грецьке військо</i>	298
<i>Троянська війна</i>	300
Заняття 53	
CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, INFINITIVUS ET PARTICIPIUM AORISTI I PASSIVI	304
<i>Деметра</i>	306
Заняття 54	
FUTURUM I PASSIVI.....	309
<i>Діонісій Молодший</i>	312
Заняття 55	
INDICATIVUS PERFECTI I ACTIVI. VERBA PURA, MUTA ET LIQUIDA.....	316
<i>Демосфен</i>	317

Заняття 56

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, INFINITIVUS ET PARTICIPĪUM PERFECTI I ACTIVĪ. PLUSQUAMPERFECTUM I ACTIVĪ	322
<i>Лісій</i>	323

Заняття 57

INDICATIVUS PERFECTI I MEDII ET PASSIVI.....	327
<i>Фіви</i>	329

Заняття 58

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, INFINITIVUS ET PARTICIPĪUM PERFECTI I MEDII ET PASSIVI	332
<i>Гармодій і Аристокітон</i>	335

Заняття 59

PLUSQUAMPERFECTUM I MEDII ET PASSIVI	338
<i>Мардоній</i>	341
<i>Афінська демократія</i>	343

Заняття 60

FUTURUM ATTICUM	346
<i>Томіріс</i>	348

Заняття 61

AORISTUS II ACTIVĪ.....	350
-------------------------	-----

Заняття 62

AORISTUS II MEDII.....	355
<i>Орфей</i>	356

Заняття 63

AORISTUS II ET FUTURUM II PASSIVI.....	360
--	-----

Заняття 64

PERFECTUM II ET PLUSQUAMPERFECTUM II ACTIVĪ.....	365
<i>Давньогрецькі монети</i>	367

Заняття 65

FUTURUM III PASSIVI. ADJECTIVA VERBALIA.....	372
--	-----

ГРАМАТИЧНИЙ ДОВІДНИК	375
ДАВНЬОГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК	439
УКРАЇНСЬКО-ДАВНЬОГРЕЦЬКИЙ СЛОВНИК.....	481
ЛІТЕРАТУРА	492

ПЕРЕДМОВА

Теоретично-практичний напрямок вивчення давньогрецької мови у навчальних закладах, специфіка її викладання зумовили структуру підручника в цілому та структуру кожного заняття зокрема. Підручник складається зі вступу, основних 65 занять, граматичного довідника у формі таблиць, давньогрецько-українського, українсько-давньогрецького словників та списку літератури (бібліографії).

У **вступі** подана коротка інформація про історію давньогрецької мови, її періодизація, починаючи від перших відомих авторів до сьогодні, охарактеризовані базові давньогрецькі діалекти тощо.

Кожне із **65 занять** містить речення на переклад, адаптовані та оригінальні тексти з довідками до них, різнопланові вправи для практикування граматичних тем та давньогрецьку фразеологію.

Вагоме місце у підручнику відведено підбору адаптованих та оригінальних текстів для читання, які охоплюють різноманітну тематику: історичні постаті та події, міфологічні персонажі, античну культуру та літературу, поняття та реалії античного побуту, суспільства тощо.

Усі *тексти і речення* у заняттях супроводжуються *вокабулярієм* із необхідними для певного контексту значеннями слів, що сприятиме швидкому і якісному перекладу та економії часу.

Достатньо широкий *комплекс вправ* спрямований на формування рецептивних лексико-граматичних навичок. Вправи в посібнику – різнопланові: відмінювання іменників, прикметників, займенників, словосполучень, дієвідмінювання у всіх часах, визначення правильної граматичної форми, утворення відповідних форм від поданих слів, граматичний аналіз слів, переклад з української на давньогрецьку мову.

Граматичний довідник у формі таблиць охоплює теоретичний матеріал запропонованих занять відповідно до навчальних та робочих програм з давньогрецької мови для студентів відділення класичної філології та гуманітарних факультетів.

Давньогрецько-український словник містить лексику з усіх занять підручника (2792 слова), а **українсько-давньогрецький словник** (839 слів) – лексику необхідну для виконання вправ на переклад з української на давньогрецьку мову

У **списку літератури** (бібліографії) вказані підручники та посібники з давньогрецької мови різними мовами, основні словники давньогрецької мови, міфологічні словники, а також окрема довідкова література.

ВСТУП

Давньогрецька мова (дав.-гр. ἡ Ἑλληνικὴ γλῶττα або ἡ Ἑλληνικὴ φωνή) – мова індоєвропейської сім'ї, „пращур” сучасної грецької мови, поширена на території грецької ойкумени (Балканський півострів, острови Егейського моря, західне узбережжя Малої Азії та численні колонії) в епоху з кінця II тисячоліття до н.е. до V ст. н.е.

В розвитку грецької мови виділяються такі етапи:

1) *протогрецька мова* (III–II тис. до н.е.); вона є гіпотетичною, тобто така, що ніде не зафіксована;

2) *мова крито-мікенських написів* (XV–XII ст. до н.е.); ахейці запозичили у критян їх складову писемність, так зване „письмо” А, досі не дешифроване, і більш пізнє „письмо” Б, дешифроване в 50-х рр. XX ст. англійськими вченими М. Вентрісом та Дж. Чедвіком;

3) *мова „гомерівської” епохи* (XI–IX ст. до н.е.); єдиним джерелом про цю епоху служать поеми Гомера. Особливості мови того періоду частково зберігаються в його творах;

4) *мова античної переполісної і полісної Греції* (VIII–IV ст. до н.е.); у цьому періоді особливо виділяється мова класичної Греції (V–IV ст. до н.е.). Це час розквіту грецької драми, відомої за творами трагіків Есхіла (525–456), Софокла (бл. 496–406), Еврипіда (бл. 480–406) та комедіографа Аристофана (бл. 446–388); історичної прози, представленої іменами Геродота (484–425), Фукідида (465–399) і Ксенофонта (бл. 426–354); ораторської прози – Лісій (435–380), Демосфен (384–322), Ісократ (436–338);

5) *мова епохи еллінізму* (койне) (III–I ст. до н.е.); до початку цього періоду відноситься формування грецької розмовної мови – койне; серед представників цього періоду автор гімнів, епіграм, трагедій, комедій – Каллімах (бл. 310–245), автор епічної поезії – Аполлоній Родоський (бл. 295–215), творець жанру ідилії – Феокрит (бл. 305–240);

6) *грецька мова елліністично-римського періоду* (I ст. – IV ст. н.е.); відомими представниками цього періоду були Йосип Флавій (бл. 37 – бл. 100), Плутарх (40–120), Павсаній (II ст.), Діоген Лаертський (III ст.), Лукіан із Самосати (120–180), Арріан (90–150);

7) *середньовічна грецька мова* (візантійська) (V–XV ст. н.е.); у цей період виникає богословська література: Василій Кесарійський (бл. 330–379), Григорій (Богослов) Назіанзін (330–390), Григорій Ниський (бл. 335 – після 394), Іван Антиохій (Златоуст) (бл. 347–407);

ВСТУП

8) *сучасна грецька мова* (XVI ст. – до наших днів); К. Рігас, Д. Соломос, А. Кальвос, К. Варналіс, Н. Казанзакіс, М. Лудеміс, В. Корнарос, Д. Фотіадіс та ін.

Для старогрецької мови характерна значна діалектна роздрібненість. В історичний період нараховується біля 20 діалектів грецької мови, основні з яких збереглися аж до перших століть нашої ери.

Дослідники старогрецьких діалектів пропонують різні типи їх класифікації за різними ознаками: чисто географічними або з врахуванням діахронних змін самих діалектів. Відомий грецький вчений Г. Хадзідакіс пропонує таку класифікацію:

I. Східні діалекти (іонійсько-аттичний):

- 1) іонійський Малої Азії;
- 2) Аттика;
- 3) Кікладські острови та о.Тасос;
- 4) о.Евбея.

II. Ахейські діалекти:

- 1) Північні (еолійські):
 - а) Еолійський Малої Азії, о.Лесбос, о.Тенедос;
 - б) Фессалія;
 - в) Беотія;
- 2) Південні:
 - а) Аркадія;
 - б) Кіпр.

III. Західні (дорійські):

- 1) Північно-західні:
 - а) Епір;
 - б) Етолія та Акарнанія;
 - в) Фокіда, Локріда;
 - г) Елея;
 - д) Ахайя;
- 2) Дорійські:
 - а) Лаконія;
 - б) Мессенія;
 - в) Коринф, Мегари;
 - г) Додеканес (острови Кос, Родос та ін.).

IV. Змішані:

- 1) Македонський (північно-західні діалекти та еолійський);
- 2) Памфілійський (дорійські діалекти та ахейські).

За свідченнями самих грецьких письменників греки поділялись на три племені: *іонійців* (Ἴωνες), *дорійців* (Δωριεῖς) та *еолійців* (Αἰολεῖς), але грецьку мову вони поділяли на 4 діалекти: *іонійський*, *аттичний*, *дорійський*, *еолійський*.

Оскільки вважалося, що малоазійські іонійці походять з Аттики (згідно традиції 12 іонійських колоній були виведені Нелеєм, сином афінського царя Кодра, в кінці XI ст. до н.е.), то іонійський діалект є древнім аттичним, а аттичний – пізнішою його стадією. П'ятим наріччям вважалося пізніше ἡ κοινὴ διάλεκτος – „спільне” наріччя або просто κοινὴ, тобто спільногрецька літературна прозаїчна мова.

1. **Іонійський** діалект був поширений на західному узбережжі Малої Азії, Аттиці, Евбея, Кіклади та іонійських колоніях. Відомий в трьох його різновидах:

а) давньоіонійський або епічний: представлено творами Гомера та Гесіода (VIII–VII ст. до н.е.) та їх послідовників;

б) новоіонійський: Геродот (484–424), Гіпократ (460–370) та його послідовники, Фалес (624–546), Геракліт (554–483), Мімнерм (VI ст. до н.е.), Анакреонт (VI ст. до н.е.);

в) аттичний діалект.

Аттичний діалект виник вже на базі іонійського та дорійського і став основним грецьким діалектом. Ним розмовляли жителі Аттики і її головного міста Афін. Цим діалектом написана величезна кількість творів давньої грецької літератури, що дійшли до нас. Аттичний діалект епохи розквіту аттичної літератури, тобто V–IV ст. до н.е., прийнято вивчати у вищих навчальних закладах.

2. **Дорійський** діалект: локалізувався на південно-західному узбережжі Малої Азії, півдні Пелопоннесу, о. Егіна, островах південної частини Егейського моря – Крит, Родос, Кос, Мелос, Тера, колоніях на півдні Італії та Сицилії. Цим діалектом писав свої твори Піндар (522–442), Алкман (VII–VI ст. до н.е.), Стесіхор (VII ст. до н.е.), Івік (VI ст. до н.е.), Бакхлід (505–450), Феокрит (III ст. до н.е.), Архімед та ін.

3. **Еолійський** діалект був поширений на північно-західному узбережжі Малої Азії, у Фессалії, Беотії, на острові Лесбос. Це мова відомого поета Алкея (VI ст. до н.е.) та лесбійської поетеси Сапфо (VI ст. до н.е.). Еолійські елементи зустрічаються також у творах Гомера.

Економічна, політична і літературна перевага Афін стала причиною того, що аттичний діалект поступово витіснив всі інші. Проте внаслідок цього він і

сам дещо змінився і втратив свою чистоту, прийнявши деякі елементи з інших діалектів. Так поступово виформувалася мова, якою почали говорити всі греки і яка внаслідок цього отримала назву „спільної” (κοινή). Часом її зародження можна вважати приблизно III ст. до н.е. „Спільна” мова греків також поступово змінювалася, до VI ст. н.е. вона настільки видозмінилася і стала відрізнятися від давньогрецької мови, що на цій стадії свого розвитку отримала в науці назву „візантійської” або „середньовічної грецької” мови.

Від розмовних діалектів значною мірою відрізняється *жанрова мова* літературних творів. Кожен діалект утвердився за певним жанром: іонійський діалект – це епос, лірична поезія, прозаїчна література, філософія; дорійським діалектом писали автори буколік та старогрецькі лірики, ним же написані хорові партії трагедій; еолійським діалектом написані поезії великих грецьких поетів Алкея і Сапфо.

Унікально багата грецька лексика справила величезний вплив на словник інших мов: романських, германських, слов'янських і т.д. Цей вплив був прямим у період безпосереднього спілкування стародавніх греків і греків Візантійської імперії з різними народами. Уже на зорі своєї історії наші предки зустрічалися з грецькими поселенцями на побережжі Чорного і Азовського морів, де було розташовано багато їх міст і поселень (Ольвія, Херсонес, Пантікапей та ін.). Тісні зв'язки існували між Київською Руссю і Візантією, одним із свідчень чого є прийняття з Візантії християнства (988-989 рр.).

Саме від часів безпосередніх зв'язків з греками увійшли в українську мову слова *бандура*, *макітра*, *парус*, *кутя*. Однак значно більше грецизмів проникло в українську мову через мови-посередники. Так через старослов'янську мову, на яку були перекладені богослужбні книги, прийшли до нас слова, які позначають релігійні і церковні поняття: *Євангеліє* (τὸ εὐαγγέλιον), *патріарх* (ὁ πατριάρχης), *ікона* (ἡ εἰκὼν), *архіреї* (ὁ ἀρχιερεύς), *монах* (ὁ μόναχος) та ін. З прийняттям християнства у Київській Русі з'явилися власні імена грецького походження *Андрій* (ὁ Ἀνδρέας), *Федір* (ὁ Θεόδωρος), *Олена* (ἡ Ἐλήνη), *Олександр* (ὁ Ἀλέξανδρος), *Ксенія* (ἡ Ξένια), *Леонід* (ὁ Λεωνίδας), *Нестор* (ὁ Νέστωρ), *Орест* (ὁ Ὀρέστης) та ін.

Через західноєвропейські мови прийшла до нас незліченна кількість слів грецького походження. Це назви наук: *філософія* (ἡ φιλοσοφία), *історія* (ἡ ἱστορία), *філологія* (ἡ φιλολογία), *географія* (ἡ γεωγραφία); наукові терміни: *метод* (ἡ μέθοδος), *теорія* (ἡ θεωρία), *ідея* (ἡ ἰδέα), *атом* (ὁ ἄτομος); слова соціально-політичного значення: *аристократія* (ἡ ἀριστοκρατία), *демократія* (ἡ δημοκρατία), *монархія* (ἡ μοναρχία); лексика у галузі літератури і мистецтва: *трагедія* (ἡ τραγωδία), *комедія* (ἡ κωμωδία), *епос* (τὸ ἔπος), *поезія* (ἡ ποίησις), *театр* (τὸ θέατρον), *симфонія* (ἡ συμφωνία),

мелодія (ἡ μελωδία) та ін.; медична термінологія: *психіатр* (ὁ ψυχίατρος), *хірург* (ὁ χειρουργός), *терапевт* (ὁ θεραπευτής). На основі грецьких морфем створювалися і створюються нові міжнародні назви: *мікроскоп*, *телефон*, *зоотехніка* і т.п. Деякі старогрецькі слова набувають нового змісту (напр., *кібернетика*).

Автори висловлюють щире подяку за критичні зауваження і побажання, які суттєво посприяли підготовці підручника до видання:

- кафедрі класичної філології Львівського національного університету імені Івана Франка на чолі із завідуючим *Богданом Васильовичем Чернюхом*;
- кафедрі румунської і класичної філології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на чолі із завідуючою *Галиною Михайлівною Загайською*;
- рецензентам *Сергію Мирославовичу Лучканину*, *Ларисі Юріївні Смольській*, *Євгенії Сергіївні Чекаревіч*;

ФОНЕТИКА

Грецький алфавіт. Правила вимови і наголошення

ВПРАВИ

I. Вивчіть алфавіт напам'ять і виконайте завдання:

а) Поставте біля поданої літери наступну в алфавіті:

γ..., η..., ρ..., ψ..., κ..., μ..., ο..., δ...,
θ..., ν..., φ..., β..., υ..., ξ..., χ..., σ...

б) Поставте біля поданої літери попередню в алфавіті:

...γ, ...η, ...ρ, ...ψ, ...κ, ...μ, ...ο, ...δ,
...θ, ...ν, ...φ, ...β, ...υ, ...ξ, ...χ, ...σ

в) Поставте з обох боків літери попередню і наступну в алфавіті:

...β..., ...ρ..., ...υ..., ...λ..., ...ψ..., ...η...,
...ν..., ...φ..., ...ξ..., ...ε..., ...π..., ...ζ...

II. Прочитайте і намагайтеся самостійно (без словника) подати принаймні приблизні значення слів в українській мові:

а) ἀρμονία, ἀποθήκη, ἀριθμός, ἀρχαῖος, γεωμετρία, δημοκρατία, θέατρον, θεός, μόναρχος, πραγματικός, πρακτικός, σαρκοφάγος, στάδιον, συμμετρία, φαντασία.

б) αὐτόγραφον, γυμνάσιον, Εἰρήνη, ἑξάμετρον, εὐχαριστία, ἡγεμονία, ἱερογλυφικός, ἱστορία, οἰκονομία, ὀρθοδοξία, φιλόσοφος, ψυχικός, Ὠκεανός, ὠροσκόπος.

в) βάρβαρος, βίος, γενεαλογία, γένεσις, γεωγραφία, ἕκστασις, θερμός, λαβύρινθος, μισάνθρωπος, μισογύνης, μυθικός, μυθολογία, μῦθος, ρευματίζομαι, σοφιστής.

III. Прочитайте власні імена з грецької міфології:

Χάρων, Ἔρως, Ἑλένη, Ἥχῳ, Ἡρακλῆς, Ὀρέστης, Ὠκεανός, Ἀρέθουσα, Ζεὺς, Μαῖα, Ἐκτωρ, Ἀπόλλων, Κλυταιμνήστρα, Μενέλαος, Μελπομένη, Τερψιχόρα, Ὑμνος, Κλειώ, Θάλεια, Εὐτέρπη, Ἐρατώ, Οὐρανία, Πολύμνια, Καλλιόπη, Ἀφροδίτη, Ἥρα, Προμηθεύς, Ποσειδῶν, Ἄρτεμις, Ἄρης, Ἑρμῆς,

Άθηνᾶ, Δημήτηρ, Ήφαιστος, Έστία, Άιδης, Διόνυσος, Ούρανός, Άχιλλεύς, Όδυσσεύς, Κύκλωψ, Οιδίπους.

IV. Πρочитайте власні імена грецьких поетів, філософів, ораторів і письменників:

a) Αρχαϊчна epocha (IX-VI ст. до н.е.):

Όμηρος, Ησίοδος, Σαπφώ, Άλκαϊος, Αρχίλοχος, Πίνδαρος, Πυθαγόρας, Αϊσωπος, Άναξιμανδρος, Άναξιμένης, Παρμενίδης, Θαλῆς.

b) Κласична epocha (V-IV ст. до н.е.):

Αισχύλος, Σοφοκλῆς, Εύριπίδης, Αριστοφάνης, Μένανδρος, Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Ξενοφών, Γοργίας, Σωκράτης, Πλάτων, Αριστοτέλης, Ίσοκράτης, Δημοσθένης, Λυσίας, Ίπποκράτης, Έπικοῦρος.

c) Ελληνιστική epocha (III-I ст. до н.е.):

Καλλιμάχος, Θεόκριτος, Εύκλείδης, Αρχιμήδης, Πτολεμαῖος, Πολύβιος.

d) Γρετςка мова елліністично-римського періоду (I-VI ст.):

Πλούταρχος, Λουκιανός, Πλωτῖνος, Πρόκλος.

V. Напишіть власні імена із вправи IV великими літерами і поділіть одночасно на поетів і прозаϊків, філософів і ораторів.

За необхідності скористайтесь енциклопедією чи довідником.

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

 _____ ●

ДОВІДКА

ГРЕЦЬКА АБЕТКА – абетка, що використовується в грецькій мові для письма з IX ст. до н. е.

Перші відомі нам записи давньою грецькою мовою (у мікенський період, XV-XII ст. до н. е.) зроблено складовим *лінійним письмом Б*. Лінійне письмо Б постало з *лінійного письма А*, що слугувало для записів неіндоевропейською мінойською мовою. Мінойський силабарій був погано пристосованим до запису текстів грецькою мовою. Після падіння мікенської цивілізації це письмо було забуте. Нові записи грецькою мовою з'явилися вже по закінченню темних віків і це були записи абетковим письмом.

Грецька абетка на чорнофігурному кіліксі (Національний археологічний музей Афін)

Грецька абетка виникла, за свідченням ряду вчених, у VIII ст. до н. е. як подальший розвиток *фінікійської абетки*. Вона мала такий вигляд:

Κ	'	⊗	Τ	Ϸ	Ρ
Β	Β	Ϸ	Υ	Ϸ	Σ
Γ	Γ	Ϸ	Κ	Ϸ	Q
Δ	Δ	Ϸ	Λ	Ϸ	R
Ε	Η	Ϸ	Μ	Ϸ	Š
Υ	W	Ϸ	N	Ϸ	T
Ι	Z	Ϸ	S		
Θ	Η	⊙	'		

Фінікійський алфавіт являв собою консонантне письмо, тобто складався тільки з приголосних звуків. Така будова алфавіту менш придатна для грецької, ніж для семітських мов, тому декілька фінікійських приголосних були

пристосовані для позначення голосних звуків. Таким чином, грецький алфавіт – *перший у світі консонантно-вокальний алфавіт*.

В епоху класичного розквіту грецька абетка існувала в полісах Еллади в більш ніж 20 варіантах, які відрізнялись передачею на письмі кількох символів. За географічним критерієм варіанти грецької абетки поділяють на 3 гілки:

- архаїчні алфавіти дорійських островів Егейського моря (Фера, Мелос, Крит);
- східна зона (поліси Малої Азії, Аттика, Арголіда, Коринф);
- західна зона (Лаконіка, Аркадія, Беотія, Фессалія, грецькі колонії в Італії).

Досліджуючи написи, німецький вчений Йоган Вільгельм Адольф Кірхгоф поділив усі грецькі алфавіти на дві основні групи: східно-грецький і західно-грецький алфавіт, які суттєво відрізнялися один від одного написанням у них знаків χ і ψ , адже у східних алфавітах ці знаки = χ і ψ , а в західних – ξ і ζ . Представником східно-грецького алфавіту є *мілетський*, а західно-грецького – *халкідський*.

Подальшого розвитку набули тільки два різновиди: *східно-грецьке* та *західно-грецьке письмо*. *Східно-грецьке письмо* пізніше розвинулося в класичне давньогрецьке і візантійське письмо, воно стало основою коптського, готського, вірменського, грузинського письма та слов'янської кирилиці. *Західно-грецьке письмо* стало основою для етрусської, відтак латинської абетки та рунічного німецького письма.

ЗАНЯТТЯ 2

МОРФОЛОГІЯ

VERBUM. INDICATIVUS, IMPERATIVUS ET INFINITIVUS

PRAESENTIS ACTIVI. ДІЄСЛОВО εἶναι.

Pronomina interrogativa τίς, τί

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Βαδίζει οἴκοι.
2. Ποῖ φεύγεις;
3. Πόθεν τοῦτο φέρετε;
4. Γράφομεν Ἑλληνιστί.

5. Μανθάνουσι σπουδαίως.
6. Αεί μανθάνετε σπουδαίως.
7. Εὖ λέγω.
8. Ἐθέλω πίνειν.
9. Οὐκ τρέχομεν, ἀλλὰ βαδίζομεν.
10. Οὐκ ἀκούουσι, τί λέγω.
11. Ἐθέλεις ἐσθίειν;
12. Ἄρ' ἐθέλετε ἐσθίειν;
13. Γράφετε κακῶς.
14. Ἄρ' ἔχομεν τοῦτο;
15. Πολλάκις ἀναγιγνώσκουσιν.
16. Παίδευε.
17. Παιδεύετε.
18. Τί φέρεις;
19. Οὐδὲν λέγουσιν.
20. Νῦν οὐ λέγομεν, ἀλλὰ γράφομεν.
21. Μὴ πιστευέτω.
22. Μὴ πιστευόντων.
23. Τί πράττεις;
24. Τίς νῦν λέγει;
25. Ὑγίαινε.
26. Χαῖρε.

СЛОВНИК

ἀεί завжди

ἀκούω чути

ἀλλά але, а, однак

ἀναγιγνώσκω читати

ἄρα чи

βαδίζω йти

γράφω писати

ἐθέλω хотіти

Ἑλληνιστί по-грецьки

ἐσθίω їсти

εὖ добре

ἔχω мати

κακῶς погано

λέγω говорити

μανθάνω вчитися

μή не

νῦν тепер, зараз

οἴκοι додому

οὐ (οὐκ, οὐχ) не

οὐδέν нічого

παιδεύω виховувати

πίνω пити

πιστεύω вірити

πόθεν звідки?

ποῖ куди?

πολλάκις часто

πράττω робити

σπουδαίως старанно

τί ςο
 τίς χτο
 τοῦτο ςε
 τρέχω βίγτι

ύγιάίνω βυτι ζδоровим
 φέρω нести
 φεύγω βτίкати, уникати
 χάρω радίτι

ВПРАВΙ

I. Провідміняйте в *praesens indicatīvi actīvi* і утворіть форми *imperativus* та *infinitivus praesentis actīvi* від дієслів:

persona	praesens indicatīvi actīvi	
	singulāris	
1.	γράφω	πιστεύω
2.		
3.		
	plurālis	
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis	
	singulāris	
2.		
3.		
	plurālis	
2.		
3.		

infinitivus praesentis	

II. Визначте форми дієслів та перекладіть їх:

γράφειν _____

πιστεύουσι _____

ἀναγινώσκετε _____

πράττε _____

χαίρομεν _____
μανθάνετε (2) _____
φέρεις _____
λέγει _____
μὴ πινέτω _____
ἐσθίειν _____
μὴ τρεφόντων _____

III. Змініть число поданих дієслів:

βαδίζουσι _____
φεύγομεν _____
λέγε _____
πιστεύεις _____
γράφετε _____
μὴ φερέτω _____
ἐσθίει _____
μὴ πινόντων _____

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Ти вчишся старанно.

 _____

2. Шануй! Шануйте!

 _____

3. Що ти хочеш?

 _____

4. Вони говорять, а не слухають.

 _____

5. Не роби! Не робіть!

 _____

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Τὶ πράττεις; – Як твої справи?

Εὖ γε. – Добре.

Εὖ πράττειν – перебувати в хорошому стані, бути щасливим

Κακῶς πράττειν – перебувати у поганому стані, бути нещасним

Πηλίκη ἐστίν; – Скільки їй років?

Ποῖ βαδίζεις; – Куди йдеш?

Σπεῦδε βραδέως! (Αὔγουστος). – Поспішай повільно!

Τί ἔχεις ; Πῶς ἔχεις ; – Як ти себе почуваєш? Як ся маєш?

Καλῶς ἔχω. – Добре.

Ὑγίαινε! – Будь здоров!

Εἰς αὖθις! – До побачення! До скорого!

Εὖ πράττε! – Щастя тобі! (*традиційна епістолярна формула*).

ЗАНЯТТЯ 3

NOMEN SUBSTANTIVUM. FEMININA PRIMAE DECLINATIONIS:

- Іменники жіночого роду з закінченням -η, -ης.
- Іменники жіночого роду з закінченням -α, -ας.
- Іменники жіночого роду з закінченням -α, -ης.

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἡ οἰκία ἔχει θύρας.
2. Ἐν ταῖς ἀγυαῖς οἰκίαι εἰσίν.
3. Ἡ ἡμέρα λύπην καὶ ἠδόνην φέρει.

NOMEN SUBSTANTIVUM. FEMININA PRIMAE DECLINATIONIS:

4. Ἡ τύχη τῆς χώρας ἐν τῇ ἀνδρεία τῆς στρατιᾶς ἐστί.
5. Ἡ σωφροσύνη ἐστὶν ἀρχὴ καὶ ρίζα τῶν ἀρετῶν.
6. Ἡ μὲν ἦττα αἰσχύνῃ φέρει, ἡ δὲ νίκη εὐδαιμονίαν.
7. Καὶ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀτυχίᾳ ἡ ἀρετὴ ἄγκυρά ἐστί τῆς ψυχῆς.
8. Ποικίλη ἡ σοφία τῶν μελιττῶν.
9. Ἡ στρατιᾶ ἐν τῇ μάχῃ ἀνδρεία ἦν (було).
10. Σπάρτη ἐστὶν ἐν τῇ Λακονικῇ.

СЛОВНИК

ἄγκυρα, ας ἡ якір; перен. опора, надія	λύπη, ης ἡ турбота
ἀγυιά, ἄς ἡ вулиця	μάχη, ης ἡ битва
αἰσχύνῃ, ης ἡ сором, ганьба	μέλιττα, ης ἡ бджола
ἀνδρεία, ας ἡ мужність, хоробрість	νίκη, ης ἡ перемога
ἀνδρεία χоробра	οἰκία, ας ἡ дім
ἀρετή, ῆς ἡ добродесність	ποικίλη різноманітна, барвиста
ἀρχή, ῆς ἡ початок	ρίζα, ης ἡ корінь, перен. основа, початок
ἀτυχία, ας ἡ нещастя	σοφία, ας ἡ мудрість
ἐν (<i>dat.</i>) в, на	Σπάρτη, ης ἡ Спарта (<i>головне місто Лаконіки, те саме, що Лакедемон</i>)
εὐδαιμονία, ας ἡ щастя, благополуччя	στρατιά, ἄς ἡ військо
εὐτυχία, ας ἡ щастя	σωφροσύνη, ης ἡ розсудливість, стриманість
ἡδονή, ῆς ἡ задоволення	τύχη, ης ἡ щастя; доля
ἡμέρα, ας ἡ день	χώρα, ας ἡ країна
ἦττα, ης ἡ поразка	ψυχή, ῆς ἡ душа
θύρα, ας ἡ двері	
καὶ і	
Λακονική, ῆς ἡ Лаконія (<i>область Греції</i>)	

Αἱ Μοῦσαι

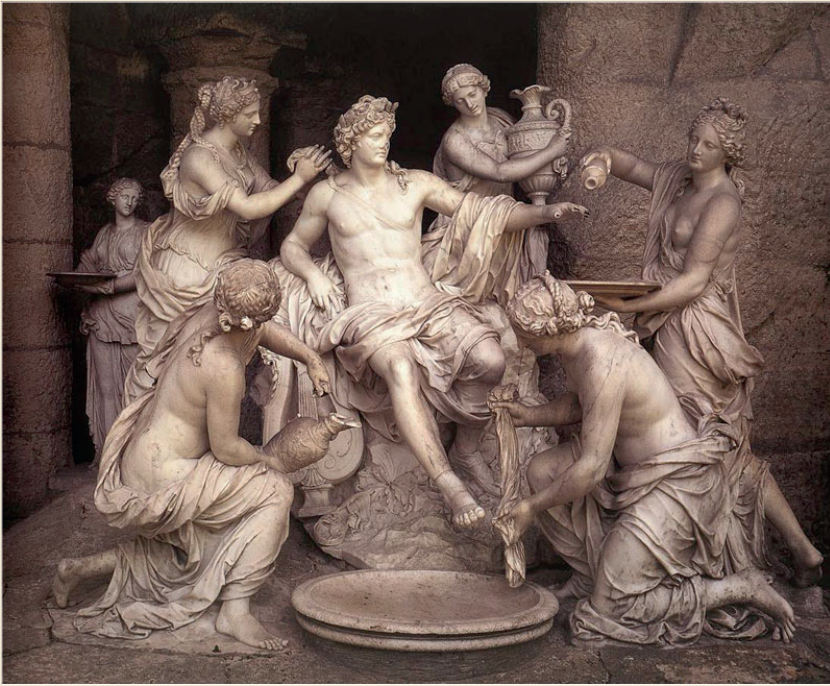
Οἱ παλαιοὶ ἐθεράπευον (шанували) ἑννέα Μούσας. Αἱ τῶν Μουσῶν οἰκίαι ἐν ταῖς τοῦ Παρνασοῦ (*gen. sing.*) ἄκραις εἰσίν. Αἱ Μοῦσαι προστατεύουσιν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Τῶν Μουσῶν πρώτη μὲν ἦν (була) Καλλιόπη, τῶν δ' ἄλλων ἡ μὲν Θάλεια τῆς κωμωδίας θεὰ ἦν, ἡ δὲ Μελπομένη τῆς τραγωδίας, ἡ δὲ Τερψυχώρα τῆς χορείας, ἡ δ' Οὐρανία τῆς ἀστρονομίας. Ἐν ταῖς Ἀθήναις ἦν (був) ἱερόν (храм) τῶν Μουσῶν.

СЛОВНИК

Ἀθῆναι, ὦν αἱ Αῤῥίνι
 ἄκρα, ας ἡ вершина
 ἄλλαι ἰνші
 ἀστρονομία, ας ἡ астрономія
 ἐννέα дев'ять
 ἐπιστήμη, ης ἡ знання, наука
 Θάλεια, ας ἡ Ταλία
 θεά, ἄς ἡ богиня
 θεραπεύω шанувати
 καί ἰ, також
 Καλλιόπη, ης ἡ Καλλιόπα
 κωμῳδία, ας ἡ комедія
 Μελπομένη, ης ἡ Мельпомена, муза
 τραгедίῃ

Μοῦσα, ης ἡ Муза
 Οὐράνια, ας ἡ Уранія
 παλαιοὶ οἱ стародавні
 Παρνασσοs, ου ὁ Парнас (*гора
 на кордоні Φοκίδι ἰ Λοκρίδι,
 присвячена Απολλону ἰ музам*)
 προστάτεω управлять, керувати,
 піклуватися
 πρῶτη перша
 Τερψυχώρα, ας ἡ Терпсіхора
 τέχνη, ης ἡ мистецтво, ремесло
 τραγωδία, ας ἡ трагедія
 χορεία, ας ἡ хорοвод, танок

ΔΟΒΙΔΚΑ

Παλαцовο-παρκοβίῃ ανσαμβλῃ Βερσαля „Απολλοῃ ἰ νίμφι” (1666–1673).
 Αβτορ – Ζιραρδον Φρανсуα

NOMEN SUBSTANTIVUM. FEMININA PRIMAE DECLINATIONIS:

МУЗИ, Муси, Аоніди (грец. Μοῦσα) – у грецькій міфології дочки Зевса й Мнемосіни, богині поезії, мистецтв і наук. Вони жили на вершинах беотійських гір Гелікон і Парнас, де б'є священне Кастальське джерело, однак їхньою улюбленою оселею були узгір'я Піерії під Олімпом.

Спочатку кількість муз була невизначена: вони вважалися покровительками пісень і танців. У пізніші часи муз стало дев'ять і кожній з них доручили певне мистецтво, яке вона повинна була особливо пильнувати: **Калліопа** (Καλλιόπη) – муза епічної поезії, **Евтерпа** (Εὐτέρπη) – муза ліричної поезії, **Мельпомена** (Μελπομένη) – муза трагедії, **Талія** (Θάλεια, Θάλια) – муза комедії, **Ерато** (Ερατώ) – муза любовної поезії, **Полігімнія** (Πολυύμνια, Πολύμνια) – муза пантомім і гімнів, **Терпсіхора** (Τερψιχόρα) – муза танців, **Кліо** (Κλειώ) – муза історії, **Уранія** (Οὐρανία) – муза астрономії. Щоб легше було розпізнати, якою галуззю мистецтва чи науки опікується муза, її зображували з постійними атрибутами. Музи мали свої храми, які називались мусейонами (від цього слова походить *музей*).

Як богині співу музи були пов'язані з Аполлоном, що мав епітет *Μοσαγет* – Поводир муз. У Римі муз називали *каменами*. Гесіод, якого вважають жерцем муз, змалював їх у творі „Теогонія”.

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте словосполучення: ἡ μεγάλη χώρα*

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Визначте форми іменників та перекладіть:

- τῆς τέχνης _____
 αἱ ψυχαί _____
 τῶν ἐπιστημῶν _____
 τῆ ἡμέρα _____
 τὴν ἀρετὴν _____
 ὧ σοφία _____
 ταῖς οἰκίαις _____
 τὰς θύρας _____

* За зразком іменників першої відміни відмінюються також прикметники.

III. Δοδάιτε προπυτене слово у відповідному відмінку та числі:

1. Ἡ νίκη φέρει _____.
2. Αἱ Ἀθῆναι ἐν τῇ _____ εἰσίν.
3. Ἡ σωφροσύνη εἰστίη ἀρχή _____.
4. Αἱ στρατιαὶ ἐν τῇ _____ ἀνδρεῖται ἦσαν (були).
(ἡ δόξα, ἡ Ἀττικὴ, ἡ ἀρετή, ἡ μάχη)

IV. Змініть число іменників:

- τὰς Μούσας _____
- ταῖς ἄκραις _____
- τῆς ἡμέρας _____
- τῇ χώρᾳ _____
- τῶν ἡδονῶν _____
- τὰς μελίττας _____

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Подруга пише листа.

2. Учениця йде до школи.

3. Музи мають домівки на вершинах Парнасу.

4. Військо отримує перемоги і поразки у битві.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕΤΣΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Πασῶν τῶν τεχνῶν ἀρχὴ χαλεπή. – Початок всяких наук (мистецтв) – важкий.

Οὐ ἰότα ἐν ἡ μία κεραία. – Ні йота, ні жодна рисочка (абсолютно нічого).

Τί ἐστίη ἀλήθεια; (Κατὰ Ἰωάννην). – Що є істина?

Τύχη ἀγαθῆ! – В добрий час!

Ἡ ἐπιστήμη πῆγη ἐστίη τῆς σοφίας. – Знання – джерело мудрості.

ГОВОРИМО СТАРОГРЕЦЬКОЮ

Ποῖόν ἐστιν ἡ τύχη;
 Τυφλόν τε καὶ δύστηνόν ἐστιν ἡ τύχη.
 Τί ἐστι δύστηνον;
 Ἡ τύχη δύστηνόν ἐστιν.
 Τί ἔχει ἡ τύχη;
 Μεταβολὰς πολλὰς ἔχει ἡ τύχη.
 Τί ἔχει μεταβολὰς;
 Ἡ τύχη ἔχει μεταβολὰς.
 Πόσας μεταβολὰς;
 Πολλὰς.

ЗАНЯТТЯ 4

MASCULINA PRIMAE DECLINATIONIS:

- Іменники чоловічого роду з закінченням -ης, -ου.
- Іменники чоловічого роду з закінченням -ας, -ου.

Pronomina personalia.

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Οἱ διδάσκαλοι (nom. plur.) προτρέπουσι τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τέχνας καὶ ἐπιστήμας.
2. Ὡ πολῖτα, δεῖ μᾶλλον πιστεύειν πολίτη ἢ ξένω.
3. Τοῖς ναύταις καὶ τοῖς κυβερνήταις πρέπει σωφροσύνη.
4. Ὡ νεανία, τῷ νεανίᾳ πρέπει σωφροσύνη καὶ σιγή.
5. Ὡ μαθηταί, ἀναγιγνώσκετε σπουδαίως τὰς τοῦ ποιητοῦ ῥαψωδίας.

6. Οί τῶν Λακεδαιμονίων στρατιῶται ἦσαν (були) ὀπλίται.
7. Τοῖς δικασταῖς δεῖ φεύγειν τὴν ἀδικίαν.
8. Ἐν ταῖς στρατιαῖς ὀπλιταί εἰσι καὶ πελτασταί καὶ ἄκοντισταί καὶ σφενδονῆται καὶ τοξόται.
9. Αἰ νῖκαι τοῖς μὲν στρατιώταις δόξαν καὶ τιμὴν φέρουσιν, ταῖς δὲ πολίταις σωτηρίαν.
10. Λεωνίδας ὁ Σπαρτιάτης ἀνδρεία καὶ ῥώμη τῆς ψυχῆς διαφέρει.
11. Ἡ τοῦ προδότου πονηρία ἐστὶ τῆς τῶν Περσῶν νίκης αἰτία.
12. Ὑμᾶς δ' αἰεὶ θαυμάζουσι πολῖται ἐπὶ τῇ ἀρετῇ.
13. Ἐν σοὶ νῦν ἐστίν, ὦ στρατιῶτα, τὴν γῆν ἀλεύειν.

СЛОВНИК

ἀδικία, ας ἢ несправедливість, кривда	ξένος, ου ὁ чужоземець, гість
αἰτία, ας ἢ причина, провина	ὀπλίτης, ου ὁ гопліт,
ἄκοντιστής, οὔ ὁ той, що кидає спис	важкоозброєний воїн
ἀλεύω відбивати	πελταστής, οὔ ὁ пельтаст,
ἀναγιγνώσκω дізнаватись, читати	легкоозброєний воїн
δεῖ треба	Πέρσης, ου ὁ перс
διαφέρω відрізнятись, переносити	ποιητής, οὔ ὁ поет
διδάσκαλος, ου ὁ вчитель	πολίτης, ου ὁ громадянин
δικαίως справедливо	πονηρία, ας ἢ підлість
δικαστής, οὔ ὁ суддя	πρέπει личить, слід
ἐπὶ (acc.) до; (dat.) із-за	προδότης, ου ὁ зрадник
ἢ ніж	προτρέπω наvertsатися до чогось
κυβερνήτης, ου ὁ керманіч	ῥαψωδία, ας ἢ епічна пісня
Λακεδαιμόνιοι, ων οἱ лакедемонці,	ῥώμη, ης ἢ сила, міць
спарτανці	σιγή, ἦς ἢ мовчання
Λεωνίδας, ου ὁ Леонід (цар Спарти,	Σπαρτιάται, ων οἱ спартанці
який загинув під Фермопілами у	στρατιώτης, ου ὁ воїн, солдат
битві з персами)	σφενδονήτης, ου ὁ пращник
μαθητής, οὔ ὁ учень	σωτηρία, ας ἢ порятунок
μᾶλλον більше	τιμή, ἦς ἢ пошана
ναύτης, ου ὁ моряк, матрос	τοξότης, ου ὁ лучник
νεανίας, ου ὁ юнак	

Ὁ ὀπλίτης

Οἱ δὲ Ἕλληνες (греки) κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν μάχονται (воюють). Ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Πέρσας μάχαις θαυμάζομεν τῶν Ἑλληνικῶν

στρατιωτῶν, μάλιστα δὲ τῶν ὀπλιτῶν ἀνδρεία. Ὀπλίτης πεζῆ μάχεται (борется). Ἦν τῷ ὀπλίτῃ λόγχη καὶ μάχαιρα. Οἱ γυμνῆται συστρατεύουσι τοῖς ὀπλίταις. Οὗτοι (они; ці) δὲ ὀλίγα ὄπλα φέρουσιν.

СЛОВНИК

γῆ, ἧς ἡ γῆ земля
 θάλαττα, ἧς ἡ θάλασσα море
 θαυμάζω (acc.) дивуватися;
 захоплюватися
 κατά (acc.) на
 λόγχη, ἧς ἡ λόγχη спис
 μάλιστα найбільше
 μάχαιρα, ας ἡ μάχαιρα ніж, кинджал
 μάχομαι (dat.) боротися

ὀλίγος, η, ον малочисельний, малий
 ὀπλίτης, ου ὁ ὀπλίτης, ου ὁ гопліт, важкоозброєний
 воїн
 πέζη пішки
 πόλεμος, ου ὁ πόλεμος війна
 πρὸς (acc.) проти
 συστρατεύω брати з кимось участь у
 війні, відправлятися в похід

ВПРАВИ

I. Провідіть іменники:

singularis		pluralis
N.	ὁ στρατιώτης	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ὁ νεανίας	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Змініть число іменників:

τοὺς μαθητάς _____

ὁ πολίτης _____

τῷ πολίτῃ _____

τοῖς ναύταις _____
 τοῦ νεανίου _____
 τῶν ποιητῶν _____
 τοῖς ὀπλίταις _____

III. Визначте форми іменників та перекладіть:

τῶ νεανία _____
 τοῦ ποιητοῦ _____
 τοῖς δικασταῖς _____
 τῶν Περσῶν _____
 τῶ ὀπλίτη _____
 ᾧ μαθηταί _____
 τοῖς κυβερνήταις _____

IV. Поставте іменник, поданий у дужках, у відповідному відмінку і числі:

- _____ (ὁ στρατιώτης) τῶν Ἀθηναίων μάχονται (борються) ἀνδρείως.
- Ἀναγιγνώσκετε σπουδαίως τὰς _____ (ὁ ποιητής) ῥαψωδίας.
- _____ (ὁ δικαστής) φεύγουσι τὴν ἀδικίαν.
- _____ (ὁ μαθητής) στέργε τὰς ἐπιστήμας.

V. Перекладіть грецькою мовою:

- В Афінах було багато поетів.

- Грецькі поети виховують юнаків.

- Афінські воїни перевищують мужністю персів.

- Громадяни прославляють відвагу воїнів.

ΖΑΠΑΜ΄ΑΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ΄Я ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Μηδέν τοῖς πολίταις

ἐλευθερίας τιμώτερόν ἐστιν. – Немає нічого ціннішого для громадян за свободу.

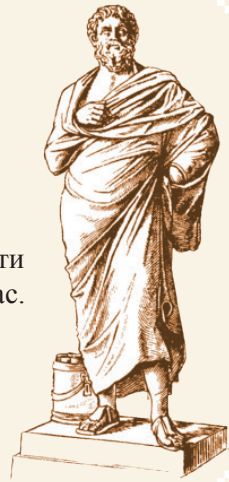
Οἷος ὁ δεσπότης, τοιοῦτος ὁ δοῦλος. – Який володар, такий і раб.

Ὅς οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. – Хто не проти нас, той за нас.

Ἦδη καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς

τῶν δένδρων κεῖται. – Сокира вже лежить біля коріння (вирішальний момент настав).

Φίλος ἐστὶν ἄλλος ἐγώ. – Друг – це друге я.

ЗАНЯТТЯ 5

SUBSTANTIVA SECUNDAE DECLINATIONIS.

- **Іменники чоловічого роду з закінченням -ος, -ου.**
- **Іменники жіночого роду з закінченням -ος, -ου.**
- **Іменники середнього роду з закінченням -ον, -ου.**

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὁ Παρθενῶν ἐστὶν ἱερόν τῆς Ἀθήνης.
2. Τὸ ἱερόν ἐστὶ μαρμάρινον.
3. Τὸ Πεντελικὸν πορίζει τοὺς λίθους.
4. Ὁ διδάσκαλος παιδεύει τὰ τέκνα τοῦ στρατηγοῦ.
5. Ἐσθίομεν τοὺς καρπούς τῶν ἀγρῶν καὶ πίνομεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ .
6. Ὁ χρόνος ἐστὶ διδάσκαλος τῶν ἀνθρώπων.
7. Ἐν ταῖς νήσοις εἰσὶν ἀγροί, ἐν τοῖς ἀγροῖς ἀμπελοὶ εἰσὶν.
8. Τὸ ἀκόντιον ἐστὶν ὄπλον τοῦ ξένου.

9. Οἱ ἰατροὶ πολλάκις οὐ γινώσκουσι τὰς τῶν ἀνθρώπων νόσους.
10. Ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος γινώσκει τοὺς νόμους.
11. Ὁ ἀδελφὸς ἐστὶν ἰατρὸς ὀφθαλμῶν.
12. Οὐχ αἱ βίβλοι παιδεύουσι τὰ τέκνα, ἀλλὰ ὁ βίος.
13. Ἡ παρθένος ἤκει εἰς τὸν οἶκον.
14. Ὁ δοῦλος ἐγείρει τὸ παιδίον.
15. Ἐσθίετε τοὺς ἄρτους.

СЛОВНИК

ἀγρός, οὐ ὁ поле	νησος, ου ή οстрів
ἀδελφός, οὐ ὁ брат	νόμος, ου ὁ закон
Ἀθηναῖος, ου ὁ афинянин	νόσος, ου ή хвороба
Ἀθήνη, ης ή Αφίνα	ξένος, ου ὁ чужинець; гість;
ἀκόντιον, ου τό дротик, спис	найманий солдат
ἄμπελος, ου ή виноградна лоза	οἶκος, ου ὁ дім
ἄνθρωπος, ου ὁ людина	ὄπλον, ου τό зброя
ἄρτος, ου ὁ хліб	ὀφθαλμός, οὐ ὁ око
βίβλος, ου ή книга	παιδίον, ου τό дитина
βίος, ου ὁ життя	παρθένος, ου ή дівчина, діва
γινώσκω пізнавати, розуміти, знати	Παρθενῶν, ὠνος ὁ Парфенон (храм
δῆμος, ου ὁ народ	Афіни на афінському акрополі)
διδάσκαλος, ου ὁ вчитель	Πεντελικόν, οὐ τό Пентелікон,
δοῦλος, ου ὁ раб	приярок гори Парнет (який
ἐγείρω будити	славився пентельським каменем,
εἰς (acc.) до	тобто мάρмуром)
ἐκ (gen.) з, від	πορίζω доставляти
ἤκω приходитьи	ποταμός, οὐ ὁ річка
ἰατρός, οὐ ὁ лікар	στρατηγός, οὐ ὁ стратег,
ἱερόν, οὐ τό храм	полководець, вождь
καρπός, οὐ ὁ плід	τέκνον, ου τό дитина
λίθος, ου ὁ камінь	χρόνος, ου ὁ час
μαρμάρинος, η, ου мармуровий	

Μάνθανε, ὦ φίλε

Ὁ βίος πολλάκις φέρει πόνον. Ἀλλὰ χρή τοὺς πόνους φέρειν, οὐ πρέπει τοὺς πόνους φεύγειν. Οἱ γὰρ τοῦ βίου πόνοι μᾶλλον παιδεύουσι ἢ λόγοι. Τοῖς γὰρ τῶν φίλων λόγοις πολλάκις οὐ πιστεύομεν.

Καὶ τὸ μανθάνειν τῶ νέῳ πόνον μὲν παρέχει· ἐγὼ δὲ λέγω· Μανθάνετε, ὦ φίλοι. Μάνθανε καὶ σύ, ὦ φίλε. Μὴ φεύγετε τὸν πόνον. Νέοι αἰεὶ

μανθανόντων. Μηδείς τοὺς πόνους φευγέτω. Εἰ εὖ μανθάνεις, ὦ φίλε, εἰ τοὺς πόνους φέρετε, ὦ νέοι, τὸ μανθάνειν παρέχει ὄλβον.

СЛОВНИК

ἀλλά але, а, однак

γάρ бо, тому що

εἰ якщо

ἢ ніж

μανθάνω вчити(ся)

μέν – δέ звичайно – однак, з одного

боку – з другого

μηδείς ніхто

νέος, ου ὁ юнак

ὄλβος, ου ὁ щастя, добробут,
багатство

παρέχω доставляти, давати

πόνος, ου ὁ труд, праця

φίλος, ου ὁ друг

χρή треба

Ἡ οἰκία

Οἰκίαν ἔχομεν μεγαλήν καὶ καλήν. Ἐντὸς εἰσι δωμάτια δέκα. Τί δ' ἔτι ἔντος ἐστιν; δίφροι, κλισμοί, θρόνοι τ' ἐντὸς εἴσι, κλῖναι καὶ τράπεζαι, καὶ θύραι, καὶ φωριαμοί. Ἔστι δ' ἄλλοτι; κῆπος ἐστι καὶ ἔχει λάχανα καὶ δένδρα.

СЛОВНИК

ἄλλος, η, ο інший

δέκα десять

δένδρον, ου τό дерево

δίφρος, ου ὁ крісло, сидіння,
табуретка

δωμάτιον, ου τό кімната, спальня

εἰμί бути

ἐντὸς всередині

ἔτι ще

θρόνος, ου ὁ високе крісло

θύρα, аς ἡ двері

καλός 3 гарний

κῆπος, ου ὁ сад

κλῖνη, ης ἢ ложе, ліжко

κλισμός, οὔ ὁ крісло

λάχανον, ου τό городні овочі, зелень

μέγας, μεγάλη, μέγα великий

οἰκία, аς ἡ дім, житло

τράπεζα, ης ἢ стіл

φωριαμός, οὔ ὁ сундук, скриня

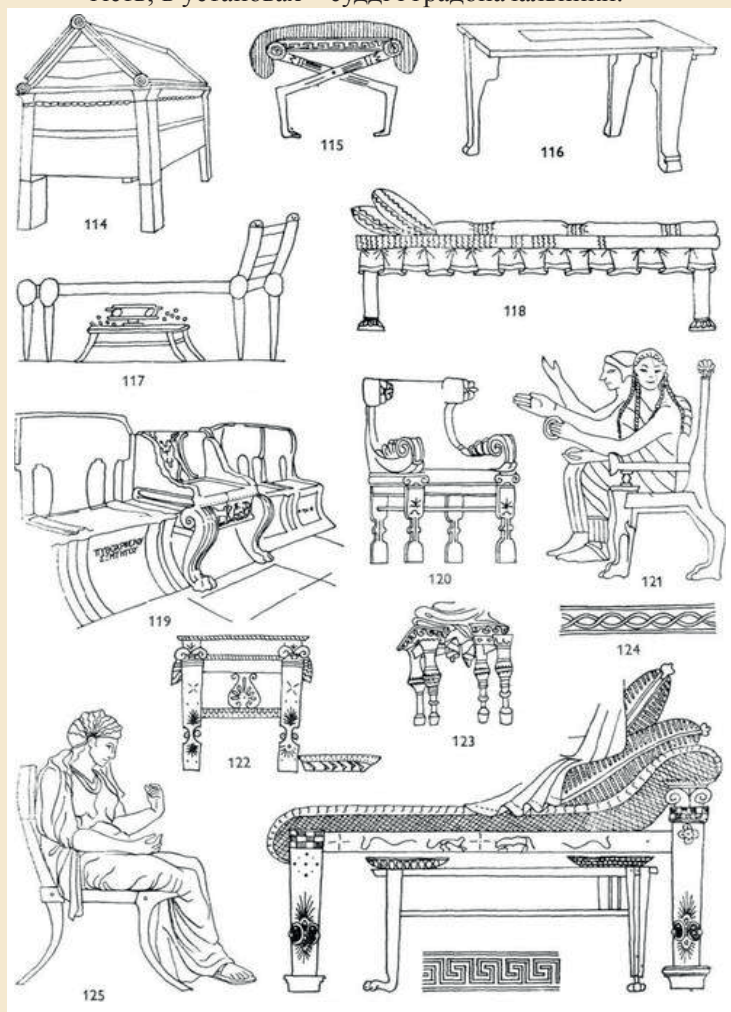
ДОВІДКА

Про побут стародавніх греків

Ще в часи Гомера у греків існували крісла трьох видів. Це – ὁ δίφρος – низьке легке крісло без спинки (табуретка). Він мав 4 хрестоподібно з'єднані ніжки. Сидіння діφроса робили з ременів. Таке крісло можна було складати і носити з собою.

ὁ κλισμός – крісло, яке відрізнялось від попереднього тим, що для зручності мало вигнуту спинку.

ὁ θρόνος – високе, тяжке крісло з високою спинкою. Крісло мало підлікотники. До цього крісла прикріплялась або приставлялась спереду невелика лавочка. В такому кріслі сиділи царі. У приватному ж домі – господар або почесний гість; в установах – судді і градоначальники.

115 – складний стілець з характерними зігнутими досередини ніжками; 118 – ложе з подушками; 119 – святкові мармурові театральні крісла; 121 – архаїчний трон; 122 – трон без спинки, з підставкою для ніг; 123 – святкова табуретка; 125 – клісмос, жіночий стілець зі спинкою; 127 – стіл

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте іменники:

singularis		pluralis
N.	ὁ διδάσκαλος	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ἡ νῆσος	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	τό τέκνον	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Утворіть *Nominativus* і *Genetivus singularis* від наведених іменників:

τοὺς καρπούς (m) _____

τῶν ἀγρῶν (m) _____

τῶν ἀνθρώπων (m) _____

τὰ τέκνα (n) _____

τὸν οἶκον (m) _____

τῆς νήσῳ (f) _____

τοῖς λαχάνοις (n) _____

τὰ δένδρα (n) _____

III. Πоставте іменник, поданий у дужках, у відповідному відмінку:

1. Ἀκούω τὸν τοῦ _____ (ὁ φίλος) λόγον.
2. Ὁ δοῦλος παιδεύεις τὰ τοῦ ἀδελφοῦ _____ (τὸ παιδίον).
3. Ὁ κῆπος ἔχει δένδρα καὶ _____ (τὸ φυτόν).
4. Οἱ διδάσκαλοι _____ (οἱ μαθηταί) διδάσκουσι.
5. Αἱ βίβλοι _____ (ὁ νέος) παιδεύουσι.

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Учні слухають настанови вчителів.

2. Читайте книгу.

3. Час є лікарем (Nom.) у людських турботах (= в турботах людей).

4. Ми віримо словам друзів.

5. У домі землероба є коні.

6. Діти радіють подарункам.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА КРИЛАТІ ВИСЛОВИ:

Νόμιζ' ἀδελφούς τοὺς

ἀληθινούς φίλους. – Вважаю братів справжніми друзями.

Θησαυρός εἰσι τοῦ βίου πιστοὶ φίλοι. – Багатство життя – вірні друзі.

Ἔργοις φίλους γίγνωσκε,

μὴ μόνον λόγοις. – Пізнай друзів зі справ,
а не лише зі слів.

Ἡ γλῶττα πολλῶν ἐστίν

αἰτία κακῶν. – Язык – причина багатьох лих.

Κακὸν φέρουσι

καρπὸν οἱ κακοὶ φίλοι. – Погані друзі приносять
погані плоди.

Λόγος ἔργου σκιά. – Слово – тїнь справи.

Ψυχῆς χαλινός ἐστιν

ἄνθρωποις ὁ νοῦς. – Вуздечкою душі для людей є розум.

ГОВОРИМО СТАРОГРЕЦЬКОЮ

Τί ἔχεις, ὦ παιδίον;

Ἄκοήν ἔχω, ὦ διδάσκαλε.

Καὶ τί ποιεῖς ἀκοῆ;

Ἄκούω.

Πῶς ἀκούεις, ὦ παιδίον;

Εὖ ἀκούω, κακῶς ἀκούω.

Εἰ εὖ ἀκούεις, ποίαν ἀκοήν ἔχεις;

Εἰ εὖ ἀκούω, καλήν ἔχω ἀκοήν.

Εἰ κακῶς ἀκούεις, etc.

Використайте також для діалогу слова **ἡ φωνή** „голос” (**λέγω** „говорити”), **ὁ ὀφθαλμός** „око” (**βλέπω** „бачити”), τὸ **βιβλίον** „книжка” (**μανθάνω** „вчити”), **ὁ κάλαμος** „ручка” (**γράφω** „писати”):

e.g. **Τί ἄλλο ἔχεις; Φωνήν ἔχω,** etc. або у множині: e.g. **Τί ἔχετε, ὦ παιδιά;**
Ἔχομεν βιβλία etc.

INDICATIVUS, IMPERATIVUS ET INFINITIVUS PRAESENTIS MEDII ET PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἦθ ἄνθρωπε, πείθου τοῖς νόμοις.
2. Οἱ πολέμοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων διώκονται.
3. Τὰ τέκνα ὑπὸ τῶν διδασκάλων παιδεύονται.
4. Ὁ στρατὸς πορεύεται ἐπὶ τοὺς πολεμίους.
5. Ὁ ἀγρὸς ὑπὸ τῶν γεωργῶν ἐργάζεται.
6. Τοῦ νοῦ ἕνεκα πολλάκις τοὺς κινδύνους φεύγονται.
7. Ὁ δοῦλος οὐκέτι καθεύδει, ἀλλὰ ἐργάζεται.
8. Τὸ τέκνον βούλεται παίξειν.
9. Τὰ παιδιά γίνετα νεανία.
10. Οἱ δὲ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δένδρων καρποὶ τοῖς ἀνέμοις διαφθείρονται.
11. Ἦθ πολῖται, πείθεσθε τοῖς νόμοις.
12. Ἦθ στρατιῶτα, ἀνδρείως μάχου τοῖς πολεμίους.
13. Οἱ διδάσκαλοι ὑπὸ τῶν μαθητῶν στέργονται.

СЛОВНИК

ἀνδρείως хоробро, відважно
 ἄνεμος, ου ὁ вітер
 βούλομαι хотіти
 γεωργός, οὔ ὁ землероб
 γίγνομαι ставати(ся)
 διαφθείρω псувати, спустошувати,
 нищити
 διδάσκαλος, ου ὁ вчитель
 διώκω переслідувати
 ἕνεκα (*gen.*) заради, з причини
 ἐπὶ (*acc.*) проти
 ἐργάζομαι працювати, робити,
 обробляти

καθεύδω спати
 κίνδυνος, ου ὁ небезпека
 νεανίας, ου ὁ юнак, молодий чоловік
 νοῦς, οὔ ὁ розум
 οὐκέτι вже не, більше не
 παίζω гратися, забавлятися
 πείθω переконувати, вмовляти, med.
 слухатися, підкорятися
 πορεύομαι вирушати
 στρατός, οὔ ὁ військо
 στέργω любити

Περὶ τῆς τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων ἀνδρείας

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιαῖται ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ δικαίως θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Ἐν γὰρ ταῖς μάχαις οὐ φεύγουσι τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ μάχονται ἀνδρείως καὶ ἀμύνονται τοὺς πολεμίους. Ὁ τῶν Περσῶν δεσπότης δεινὴν στρατιὰν ἐπὶ Ἀθηναίους ἄγει, βούλεται γὰρ κατακαίειν τὰς Ἀθήνας. Ὡς δέσποτα, περιγίγνη μὲν τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐκ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν.

СЛОВНИК

ἄγω вести

Ἀθηναῖος, ου ὁ аθіннянин

ἄλλος, η, ο ἰνший

ἀμύνω відбивати, допомагати,
захищати, med. захищатися

δεινός, ή, ὄν страшний, небезпечний;
надзвичайно великий

δεσπότης, ου ὁ господар, повелитель,
цар

δικαίως справедливо

ἐπί (*dat.*) із-за; (*acc.*) на, до

θαυμάζω дивуватися, захоплюватися

κατακαίω спалювати

περί (*gen.*) про

περιγίγνομαι перевищувати,
перемагати

Πέρσης, ου ὁ перс

Σπαρτιάτης, ου ὁ спартиат,
спартанець

Ἡ θύελλα

Ἡ βροτνὴ ἐξαίφνης ἀκούεται· αἱ δὲ νεφέλαι τὸν ἥλιον σκοτιζουσιν. Οἱ δὲ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δένδρων καρποὶ τοῖς ἀνέμοις διαφθεύρονται. Οἱ γεωργοὶ οἴονται τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὀργίζεσθαι καὶ τὰ κακὰ πέμπειν*. Εὐχόμενοι οὖν δῶρα τοῖς θεοῖς φέρουσιν. Ὡς Θρασύμαχε, σπέρχου. Σπέρχεσθε, ἄλλοι γεωργοί· ἤδη γὰρ ὕει.

* Речення містить синтаксичну конструкцію **Accusativus cum infinitivo**. Вона складається з іменника або займенника в Accusativus та неозначеної форми дієслова (Infinitivus). Accusativus cum infinitivo вживається після дієслів, які означають процес мовлення (λέγω, ἀγγέλλω, κρίνομαι), мислення (οἶομαι, γινώσκω, οἶδα, πιστεύω), відчуття або сприймання (ὀράω, αἰσθάνομαι, ἀκούω) та дієслів, які вказують на волевиявлення (ἐθέλω, κελεύω, ἔάω, ἀπαγορεύω, ἐπιθυμέω), душевний стан (χαίρω, ὀδύρομαι) та ін.

Українською мовою зворот Accusativus cum infinitivo перекладається підрядним додатковим реченням зі сполучником *що*. Наприклад: Ὁ στρατηγὸς τοὺς στρατιώτας ἐκέλευσε ἐπιβαίνειν. *Полководець наказав, щоб воїни нападali.*

СЛОВНИК

ἄγρός, οὗ ὁ поле
 ἀκούω слухати, чути
 ἄνθρωπος, οὗ ὁ людина
 βροντή, ἧς ἡ грім
 γεωργός, οὗ ὁ землероб
 δένδρον, οὗ τό дерево
 διαφθείρω псувати, спустошувати,
 руйнувати
 δῶρον, οὗ τό дар, дарунок,
 добровільне приношення
 ἐξαίφνης раптом, зненацька
 εὐχομαι молитися, благати
 ἤδη уже
 ἥλιος, οὗ ὁ сонце
 θεός, οὗ ὁ бог

Θρασύμαχος, οὗ ὁ Трасімах (родом із
 Халкідона у Віфінії, софіст
 і ритор, сучасник Горгія)
 θύελλα, ας ἡ буря, буревій
 κακόν, οὗ τό зло, біда, лихо, нещастя
 καρπός, οὗ ὁ плід
 νεφέλη, ἧς ἡ хмара
 οἶμαι = οἴμαι думати, вважати
 ὀργίζομαι (*dat.*) гніватися
 οὕν таким чином, отожд
 πέμπω посилати, відправляти
 σκοτίζω затемнювати
 σπέρχω гнати, спішити, квапитися
 ὕω посилати дощ, безос. ὕει іде дощ
 φέρω нести, приносити

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *praesens indicativi medii/passivi* та утворіть форми *infinitivus, imperativus* від дієслів:

persona	praesens indicativi medii/passivi	
<i>singulāris</i>		
1.	ἄγομαι	διδώκομαι
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis medii/passivi	
<i>singulāris</i>		
2.		
3.		

<i>plurālis</i>		
2.		
3.		

II. Перетворіть форми *activum* на *passivum* та *passivum* на *activum*:

- διώκονται _____
 παιδεύεις _____
 διαφθείρεται _____
 στεργόμεθα _____
 θαυμάζετε _____
 λέγουσι _____
 φέρει _____
 ἄγομαι _____

III. Утворіть форми *infinitivus praesentis activi et medii/passivi* від дієслів:

- ἄγω (веду) _____ / _____
 σῶζω (рятую) _____ / _____
 κρύπτω (приховую) _____ / _____

IV. Перетворіть активну конструкцію на пасивну:

Στέργω τὸν φίλον.

Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς πολεμίους διώκουσιν.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Воїни хоробро борються з ворогами.

2. Нехай громадяни завжди підкоряються законам (Dat.).

3. Військо переслідується ворогами.

4. Ми харчуємося плодами полів.

5. Хто хоче пити?

ΖΑΠΑΜΎΤΑΙΤΕ ΓΡΕЦΎΚΙ ΠΡΙΣΛΙΎΎ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Έκ τοϋ καρποϋ τὸ
δένδρον γινώσκεται. – Дерево пізнається з плоду.

Πάσης γε λύπης
γίνετ' ἱατρὸς χρόνος. – Лікарем у всякій
турботі стає час.

Κακῆς ἀπ' ἀρχῆς γίνεται
τέλος κακόν (Εϋριπίδης). – Від поганого початку
виходить поганий кінець.

Ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ
μάχονται (Σημονίδης). – З долею навіть боги не борються.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις. – Навчаш рибу плавати.

Ἄ ἂν μὴ ἐθέλης σοὶ γενέσθαι,
ταὔτα μηδὲ ἄλλοις
γινέσθω ὑπὸ σοῦ. – Те, чого ти не хочеш,
щоб робили тобі, цього не роби іншим.

IMPERFECTUM ACTIVI. AUGMENTUM SYLLABICUM. AUGMENTUM TEMPORALE

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὁ μὲν φίλος τὸν φίλον μάλα ἔσπεργεν, ὁ δὲ φίλος τοῖς τοῦ φίλου λόγοις ἀεὶ ἐπίστευεν.
2. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεράπευον πολλοὺς θεοὺς.
3. Οἱ στρατιῶται ἀπέκτεινον πολλοὺς πολεμίους.
4. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὀλίγα ὄπλα ἔφερον.
5. Οἱ δὲ ἄλλοι ἐθαύμαζον τοὺς τῶν φίλων τρόπους.
6. Ἦγον τὸν φίλον οἴκαδε.
7. Οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰ ἱερὰ ἴδρουν καὶ ἐκεῖ πολλὰ δῶρα ἤθροιζον τοῖς θεοῖς.
8. Οἱ στρατιῶται παρεσκευάζον ἐορτήν.
9. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐδάκρυν τὸν τῶν στρατιωτῶν θάνατον.
10. Οἱ ἄγροι ἔφερον πολλοὺς καρπούς.
11. Πολλοὶ ξένοι τὸ τῶν Ἀθηναίων θέατρον ἐθαύμαζον.
12. Τὰ τῶν Ἀθηναίων τέκνα πολλὰ καὶ χρήσιμα ἔργα ἐδίδασκον.
13. Ἐν τῇ Θετταλίᾳ ἤρχε ποτε Πηλεὺς.

СЛОВНИК

ἀεὶ завжди

ἄθροιζω збирати

ἀποκτείνω вбивати

ἄρχω панувати

δακρύνω плакати, оплакувати

διδάσκω вчити, навчати

ἐκεῖ там

ἐν (dat.) в, на, біля

ἐορτή, ἤς ἢ свято

ἔργον, ου τό справа, діло

θάνατος, ου ὁ смерть

θέατρον, ου τό театр

θεός, οὐ ὁ бог

θεραπεύω шанувати

Θετταλία, ας ἢ Фессалия

ἰδρύνω споруджувати, будувати

Λακεδαιμόνιος, ου ὁ лакедемонянин,
спартанець

μάλα вельми, дуже, надто

ὀλίγος, η, он нечисленний

παρασκευάζω приготувляти, готувати

Πηλεὺς, ἕως ὁ Πелей (син Еака, цар
мірмідонян у Фтії, чоловік Фетіди,
батько Ахілла)

ποτέ колись

τρόπος, ου ὁ характер, звичай

χρήσιμος, η, он корисний

Περὶ Σπάρτης

Ἐν τῇ Σπάρτῃ ἦν ἡ τῶν πρεσβυτῶν βουλή. Ἐν τῇ τῶν Σπαρτιατῶν στρατιᾷ ἦσαν ὀπλίται καὶ γυμνήται καὶ τοξόται. Οἱ τῆς Σπάρτης πολῖται ἦσαν ὀπλίται. Ἡ τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν ὀπλιτῶν ἐν ταῖς Θερμοπύλαις νίκη καὶ τελευτὴ τοῖς Σπαρτιάταις δόξαν ἔφερον. Τοῖς δὲ Πέρσαις αἰσχύνην· ὁ γὰρ προδότης τοῖς Πέρσαις συνέπραττε τὴν νίκην. Οἱ Σπαρτιάται ἐλέγουν τὴν βουλήν γερουσίαν.

СЛОВНИК

αἰσχύνη, ης ἢ сором, ганьба
 βουλή, ἥς ἢ рада
 γερουσία, ας ἢ рада старійшин
 δόξα, ης ἢ слава
 Θερμοπύλαι, ὧν αἱ Фермопіли
 λέγω називати
 περὶ (*gen.*) про

πρεσβύτης, ου ὁ старий, старець
 προδότης, ου ὁ зрадник
 Σπάρτη, ης ἢ Спарта, місто
 на Пелопоннесі
 συμπράττω допомагати, сприяти
 τελευτῆ, ἥς ἢ кінець, смерть

ΔΟΒΙΔΚΑ

СПАРТА (грец. Σπάρτη, лат. Sparta) або Лакедемон (грец. Λακεδαίμων, лат. Lacedaemon) – стародавня держава в Греції в області Лаконія на півдні півострова Пелопоннес, в долині Еврота. У якості офіційної назви спартанської держави майже завжди використовувалось слово Лакедемон (наприклад, у міжнародних угодах).

Історія

- XI ст. до н. е. – виникнення міста-держави Спарта.
- IX ст. до н. е. – запровадження законодавства Лікурга.
- 480 р. до н. е. – подвиг 300 спартанців біля Фермопіл у війні з персами.
- 431 – 404 рр. до н. е. – Пелопоннеська війна і утвердження в Греції гегемонії Спарти.
- 195 р. до н. е. – Лаконська війна, поразка Спарти і приєднання її до Ахейського союзу.
- 146 р. до н. е. – захоплення Спарти римськими військами.

Соціальний устрій Спарти

Спарта була державою з чітким соціальним поділом. Населення Спарти поділялося на клас вільних громадян та клас невільників – *ілотів*, державних рабів. При цьому розрізняли власне *лаконських ілотів* та *мессенських*. Лаконські ілоти іноді отримували свободу (а від часів Пелопоннеської війни також і неповне громадянство), мессенські ілоти, на відміну від інших рабів, мали

свою общину, що після здобуття незалежності Мессенії послужило підставою для визнання їх вільними еллінами.

До аристократії належали: *гомеї* – повноправні громадяни (саме їх найчастіше називають спартіатами, або спартанцями. Вони мали право брати участь у Народних зборах – апеллі); *парфенії* – нащадки дітей незаміжніх спартанок.

До народу, демосу, належали кілька категорій громадян, що володіли лише частиною громадянських прав: *гіпомейони* – збіднілі або фізично неповноцінні громадяни, позбавлені за це частини цивільних прав; *мофаки* (буквально „вискочки”) – діти негомеїв, які втім отримали повне спартанське виховання і тому мали певний шанс на отримання повного громадянства; *неодамони* – колишні лаконські ілоти, що одержали неповне громадянство (стан з’явився під час Пелопоннеської війни); *періеки* – вільні негромадяни (приблизний аналог афінських метеків).

Спадок Спарти

Найбільший спадок Спарта залишила у військовій справі. Бойовий стрій спартанців – попередник фаланги армії Александра Македонського, а також далекий родич сучасного розгорнутого ланцюга піхоти.

Значний вплив Спарта спричинила і на гуманітарні сфери людського життя. Спартанська держава – прообраз ідеальної держави, описаної у діалогах Платона. Відвага трьохсот спартанців у битві при Фермопілах була темою для багатьох літературних творів, сучасних кінострічок. Слово *лаконічний*, у значенні малослівний, походить саме від назви країни спартанців Лаконії.

У Спарті одночасно правили два царі, один з яких походив з династії Агіадів (за іменем Агіада, сина Еврісфена), інший – з династії Евріпонтидів (за іменем Евріпонта, онука Прокла). Царі мали право одноосібно приймати будь-які рішення, що впливали на долю держави, не узгоджуючи їх з другим царем, що дозволяло уникнути концентрації влади в одних руках.

Περὶ Πυθαγόρου

Πυθαγόρας, ὁ γεωμέτρης, τὸ πάλαι τὴν τῆς σοφίας δόξαν εἶχεν. Τοιγαροῦν ἐν τῇ τοῦ Πυθαγόρου παιδείᾳ καὶ ὁμιλίᾳ νεανίαί ἦσαν.

Οἱ τοῦ Πυθαγόρου μαθηταὶ ἐσπούδαζον περὶ τὰς ἐπιστήμας. Πυθαγόρας δὲ τοὺς μαθητὰς τὴν μαθηματικὴν θεραπεύειν ἐκέλευε καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπαίδευεν. Πολλάκις δὲ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν· «Θύετε ταῖς Μούσαις· αἱ γὰρ Μοῦσαι στέργουσι τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας».

СЛОВНИК

γεωμέτρης, ου ὁ землемір, геометр

θύω приносити жертву

κελεύω наказувати

μαθηματικὴ, ἥς ἢ математика

ὁμιλία, ας ἢ дружба, товариство

πάλαι давно, колись, в старовину

Πυθαγόρας, ου ὁ Піфагор

σοφία, ας ἢ мудрість

σπουδάζω займатися, старатися

τοιγαροῦν тому

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *praesens* та *imperfectum indicativi activi* дієслова:

persona	praesens indicativi activi	
	<i>singulāris</i>	
1.	στέρω	θεραπεύω
2.		
3.		
	<i>plurālis</i>	
1.		
2.		
3.		

persona	imperfectum indicativi activi	
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Визначте подані форми дієслів та перекладіть їх:

- στέρωμεν _____
- ἐπίστευε _____
- ἀπέκτεινον (2) _____
- ἐφέρετε _____
- ιδρύουσι _____
- ἐδάκρυες _____
- ἐδιδάσκομεν _____
- ἄρχομεν _____
- εὖ μανθάνουσιν _____
- δίδασκε _____
- κελεύειν _____
- παιδευόντων _____

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Чужинці дивувались афінським храмам.

 _____

2. Гомер та інші поети виховували юнаків.

 _____

3. Ми ведемо друзів додому.

 _____

4. У афiнiяв (*Dat.*) бyли численнi вiйни проти варварiв.

ΖΑΡΑΜ·ΥΤΑΙΤΕ ΓΡΕΨΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ·Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Πάλαι ποτ' ήσαν

ἀλκιμοι Μιλήσιοι (Ἀνακρέων). – У давнину i мiлетцi бyли хоробрими (про колишню велич).

ΖΑΝΥΤΤΑ 8

ΝΟΜΕΝ ΑΔΙΕΨΤΙΥΜ

- **Adiectiva** на -ος, -α, -ον i -ος, -η, -ον.
- **Pronomina possessiva et relativa.** Pronomen αὐτός, ὁ αὐτός.

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Οἱ Ἀθηναῖοι τοξόται μικρὰ ἀκόντια καὶ μακρὰ τόξα ἔχουσιν.
2. Οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι ἐπιθυμιῶν δουλοὶ εἰσιν.
3. Ὁ στρατηγὸς ἔστεργε ἀνδρείους στρατιώτας.
4. Πιστοῖς καὶ ἀληθινοῖς φίλοις οἱ κίνδυνοι κοινοὶ εἰσιν.
5. Φεῦγε τὴν τῶν κακῶν φιλίαν καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔχθραν.
6. Οὐ δυνατὸν ἐστὶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸν τρόπον τῶν ἀνθρώπων γινώσκειν.

7. Ἡ θάλαττα μεστή ἦν παντοίων θηρίων.
8. Ὁ κόσμος καλός ἐστί καὶ ὁ δημιουργὸς ἀγαθός.
9. Ἄνθρωπος μικρὸς κοσμός ἐστί. Ὁ ἄνθρωπος ζῶν πολιτικόν ἐστί – Ἀριστοτέλης λέγει.
10. Τῷ δὲ σπουδαίῳ ἀνθρώπῳ οἱ πόννοι οὐκ εἰσι φοβεροί.
11. Θεσαυρὸς εἰσι τοῦ βίου πιστοὶ φίλοι.
12. Αἱ μὲν τῶν πλουσίων Ἀθηνῶν ἀγυαὶ μακραὶ καὶ καλαὶ ἦσαν.
13. Ὡ πολῖται, ἡ ἡμετέρα γῆ ἐν κινδύνῳ ἐστίν.
14. Ὅν οἱ θεοὶ στέργουσιν ἀποθνήσκει νέος.

СЛОВНИК

ἀγαθός 3	хороший, добрий	κόσμος, ου ὁ	всесвіт
ἀγυαία, ἄς ἡ	вулиця	λέγω	говорити
ἀκόντιον, ου τό	дротик, спис	μακρός 3	довгий, великий
ἀληθινός 3	істинний	μεστός 3 (<i>gen.</i>)	повний, наповнений
ἀνδρεῖος 3	мужній, хоробрий	μικρός або σμικρός 3	малий
Ἀριστοτέλης, εος ὁ	Аристотель	ὀλίγος 3	малий
γινώσκω	дізнаватись, пізнавати	παντοῖος 3	всілякий, різноманітний
δημιουργός, οὔ ὁ	творець, художник	πιστός 3	вірний, надійний
δυνατός 3	сильний, могутній;	πλούσιος 3	багатий
	можливий	πολιτικός 3	громадянський,
ἐπιθυμία, ας ἡ	бажання, пристрасть		суспільний
ἔχθρα, ας ἡ	ворожнеча, неприязнь	πονηρός 3	лихий, поганий
ζῶν, ου τό	істота	σπουδαῖος 3	старанний
θηρίον, ου τό	звір	τόξον, ου τό	лук
θησαυρός, οὔ ὁ	скарб	τρόπος, ου ὁ	спосіб думок, звичай,
κακός 3	поганий		характер
καλός 3	гарний, красивий	φιλία, ας ἡ	дружба, любов
κοινός 3	спільний	φοβερός 3	страшний, жахливий

Περὶ Πεισιστράτου

Πεισίστρατος ἦν Ἀθηνῶν τύραννος. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις οὐκ ἦν ἐχθρὸς ὁ Πεισίστρατος· ἐγίνωσκον γὰρ τὴν αὐτοῦ δικαιοσύνην. Καὶ αὐτὸς κατέβαινε πολλάκις εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς πρὸ τῶν πυλῶν καὶ τοῖς γεωργοῖς εὖ συνεβούλευε καὶ ἔχθρας διέλυεν. Κατελάμβανε δέ ποτε γεωργὸν καὶ ἐθαύμαζε τὴν σπουδὴν αὐτοῦ. «Τί λαμβάνεις, ἔφη (сказав), ἐκ τοῦ σοῦ ἀγροῦ;» Ὁ δὲ γεωργός· «Ἄεὶ ἐλάμβανον, ἔφη, κακὰ καὶ λύπας, καὶ ἐκ τῶν ἐμῶν κακῶν Πεισίστρατος λαμβάνει τὴν δεκάτην». Ὁ μὲν οὖν ἄνθρωπος

οὕτως ἔλεγεν, ὅτι τὸν τύραννον οὐκ ἐγίγνωσκεν· ὁ δὲ Πεισίστρατος διὰ τὸν ἐλεύθερον λόγον ἀπολύει τὸν γεωργὸν τῆς δεκάτης.

СЛОВНИК

ἀεί завжди
 ἀπολύω відв'язувати, звільняти
 γεωργός, οὗ ὁ землероб
 δεκάτη, ης ἡ десятина
 διά (*gen., acc.*) через, внаслідок, із-за
 διαλύω розв'язувати, припиняти
 δικαιοσύνη, ης ἡ справедливість
 ἐλεύθερος 3 вільний
 κακόν, οὗ τό зло, біда, лихо, нещастя
 καταβαίνω сходити, опускатися
 καταλαμβάνω захоплювати, займати

λαμβάνω брати, отримувати
 λύπη, ης ἡ печаль, турбота
 ὅτι що, так як, тому що
 οὕτως так, таким чином
 Πεισίστρατος, οὗ ὁ Пісістрат,
 афінський тиран
 πύλη, ης ἡ (*зазвичай pl.*) двері, ворота
 σπουδή, ἧς ἡ старанність
 συμβουλεύω радити
 τύραννος, οὗ ὁ тиран, одноосібний
 правитель

„Пісістрат” (Франція, 1834).
 Автор – Жан Огюст Домінік Енгр

ДОВІДКА

ПІСІСТРАТ (грец. Πεισίστρατος; VI ст. до н.е. – 527 або 528 рр. до н.е.) – афінський тиран, правив з 561 по 527 роки до н. е. (з перервами). Проводив політику в інтересах селянства і торгово-ремісничих верств демосу, проти родової знаті. Роздавав сільській бідноті землі, конфісковані у евпатридів, організував державний кредит на пільгових умовах. Велике громадське будівництво за Пісістрата забезпечувало роботою бідноту. Були встановлені державні допомоги інвалідам війни.

Завдяки розширенню розробок Лаврійських рудників і захоплених Пісістратом срібних та золотих Пангейських рудників розпочате карбування державної монети – тетрадрахми Пісістрата. За правління Пісістрата було створене й наймане військо. Незважа-

ючи на широке коло державних нововведень, зберігалася конституція Солона, щоправда посадовці були замінені прихильниками Пісістрата. Власне, в період його правління Афіни перетворилися на культурний центр Греції: споруджені храми Афіни Паллади та Аполлона Піфійського на Акрополі, Деметри – в Елевсині, побудовані Новий ринок, водопровід (служив аж до XVIII ст.), продовжувалося будівництво гавані Пірей.

Пісістрат провадив активну зовнішню політику. У 565 р. до н. е. приєднав до Афін острів Саламін і тимчасово окупував Нісею, домігшись повалення у Мегарах демократії і встановлення „поміркованої” олігархії.

Ὁ Ἡρακλῆς φίλος τῶν γεωργῶν

Ὁ τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος ἦν. Τοῖς Ἑλληνικοῖς θεοῖς ἦσαν καλοὶ ναοί. Πολλοὶ μὲν τῶν θεῶν ἐβιότευον, ὡς οἱ ἀοιδοὶ ἔλεγον, ἐν τῷ οὐρανῷ, πολλοὶ δὲ ἐν τοῖς ποταμοῖς ἢ ἐν τοῖς ἀγροῖς. Οἱ γεωργοὶ ἐθεράπευον τοὺς θεοὺς. Οἱ γὰρ θεοὶ τοὺς ἀγροὺς ἐφύλαττον. Ἡρακλῆς ἦν φίλος τῶν γεωργῶν. Ὁ βίος αὐτοῦ μεστὸς ἦν πολλῶν πόνων ὥσπερ καὶ ὁ βίος ὁ τῶν γεωργῶν. Ὁ μὲν Ἡρακλῆς αὐτοὺς ἔλυεν ἐκ πολλῶν πόνων, οἱ δὲ γεωργοὶ αὐτῷ ἐπίστευον. Ἀλλὰ Ζεὺς (Ζεус), ὁ πατὴρ αὐτοῦ· “Πολλοὺς”, ἔφη, “πόνους ἔπασχες, ὦ υἱέ, ἐν τῷ βίῳ. Ἐβλέπομεν, ὦ θεοί, τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν

θυμὸν αὐτοῦ. Πολλάκις αὐτὸν ἐθαυμάζετε, ὥσπερ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐθαύμαζον αὐτόν. Θνητὸς μὲν ἦν, νῦν δὲ αἰεὶ βιοτευέτω ἐν τῷ μακρῷ οὐρανῷ”. – Καὶ Ζεὺς αὐτὸς ἄγει τὸν υἱὸν εἰς τὸν οὐρανόν.

СЛОВНИК

ἄγω вести (*лат. ago*)

ἀοιδός, οὐ ὁ співак

ἀριθμός, οὐ ὁ число

βιοτεύω жити

βλέπω бачити, дивитися

εἰς (*acc. куда?*) в, до

ἐκ, ἐξ (*gen.*) із (*з про час*)

ἐν (*dat. де?*) в

ἔφη говорив, сказав (*3 ос. одн., лат. inquit*)

ἢ або

Ἡρακλῆς (Ἡρακλέους), εἶους ὁ Геракл

θνητός 3 смертний

θυμός, οὐ ὁ дух, душа, мужність

λύω розв’язувати, звільняти

ναός, οὐ ὁ храм

νῦν тепер, зараз (*лат. nunc*)

οὐρανός, οὐ ὁ небо

πάσχω страждати, терпіти (*лат. patior*)

πατήρ, πατρός ὁ батько (*лат. pater*)

πολλοί, αἱ, ἅ багато хто, численні

ποταμός, οὐ ὁ річка

υἱός, οὐ ὁ син

φυλάττω стерегти, охороняти

ὡς, ὥσπερ як, наче

ДОВІДКА

ГЕРАКЛ (грец. Ἡρακλῆς), Геркулес (лат. Hercules) – найпопулярніший із грецьких героїв. Геракл – ім'я грецького походження, відоме з давніх часів. Це ім'я носили стародавні царі і міфічні герої. Варіанти цього імені – Геракл, Гераклес, Іраклій. Точний відповідник цього імені в українській мові – *Святослав* („ієρά” – „свята”, „κλέος” – „слава”). Оскільки Геракл був нащадком Алкея, його також іменували Алкідом.

Мармурова статуя „Геракл Фарнезе”
(Національний археологічний музей, Неаполь)

Геракл був сином Зевса й Алкмени, дружини Амфітріона. Про дитинство та юність героя розповідає Піндар. Перед народженням Геракла Зевс оголосив на зборах богів, що той, хто перший народиться в Персеєвому роді, буде володарем нащадків Персея та всіх земних народів. Ревнива Гера прискорила народження Персеєвого внука Еврісфея і затримала пологи Алкмени. Коли нарешті народилися близнята Геракл та Іфікл, Гера послала до колиски малят двох величезних зміїв, щоб вони вбили Геракла, однак майбутній герой задушив їх. За однією з версій, Зевс, бажаючи зробити сина безсмертним, узяв його на небо й поклав біля грудей сплячої Гери, але богиня прокинулася і відштовхнула чужу дитину. Її молоко розлилося по небу, утворивши Молочний Шлях, а кілька крапель упало на землю, і з них вирости білі лілії. Амфітріон навчив Геракла правити колісницею, Кастор – боротьби, Евріт – стрільби з лука, Лін – музики, кентавр Хірон – усіх інших наук. Коли юний Геракл у нападі гніву вбив Ліна, Амфітріон послав його на гору Кітерон пасти отари.

Тут він подолав страшного кітеронського лева, шкуру якого (за іншим переказом, шкуру немейського лева) надягнув так, що паща вкривала йому голову, мов шолом. Вісімнадцятирічним юнаком Геракл повернувся до Фів, де застав послів орхоменського владаря Ергіна, які вимагали від фіванців ганебної що-

річної данини. Герой пішов на орхоменців війною, переміг їх і примусив сплачувати подвійну данину. Вдячний фіванський владар Креонт віддав за нього свою доньку Мегару. Тим часом Еврістей, який владарював над аргів'янами, покликав Геракла до себе на службу. Він повинен був звершити 12 подвигів (їх визначив Еврістей), після чого Зевс мав подарувати йому безсмертя. Коли дельфійський оракул оголосив Гераклові волю богів, він збожеволів і повбивав своїх дітей від Мегари, а також дітей Іфікла. Вилікувавшись від божевілля, Геракл вирушив у Тірінф до Еврістея. Гомер розповідає лише про один подвиг Геракла – перемогу над Кербером; Гесіод згадує про боротьбу з немейським левом, лернейською гідрою та Геріоном.

12 подвигів Геракла

У Піндара та трагіків перелічено всі 12 подвигів (повний їх цикл описав Пісандр):

- боротьба з немейським левом, якого герой задушив;
- знищення лернейської гідри, отрутою якої Геракл намазав стріли, і тому найменша рана від його стріли вважалася смертельною;
- лови керинейської лані з золотими рогами й мідними ногами;
- знищення стімфалійських птахів, що мали мідні пазурі, крила, дзьоби й пір'я, яке правило їм за стріли;
- полювання на ерімантського вепра, який спустошив Аркадію;
- здобуття для доньки Еврістея Адмети пояса цариці амазонок Іпполіти;
- очищення Авгієвих стаєнь протягом одного дня;
- подолання критського бика, що вивергав полум'я; цього бика Посейдон подарував Міносові;
- перемога над царем Діомедом, що кидав чужоземців на поталу своїм кобилам-людоджеркам;
- викрадення корів страхітливого триголового велетня Геріона, який жив на далекому заході, на острові Еритія. Геракл перейшов усю Європу й Лівію і на пам'ять про цей похід спорудив Гераклові стовпи (Гібралтар і Сеуту). На зворотному шляху там, де пізніше був заснований Рим, частину корів у Геракла викрав велетень Как, якого герой убив. За визволення країни від розбійника тубільці встановили в себе культ Геракла, який згодом перейшов до римлян. З цим подвигом пов'язують боротьбу Геракла з Антеєм;
- викрадення золотих яблук із саду Гесперид: яблука дістав Атлант, поки Геракл підтримував замість нього небо;
- останній і найважчий подвиг – приборкання Кербера (Цербера). Геракл спустився в царство Аїда біля Тенара, здолав стоголового пса без будь-якої зброї, виніс його зв'язаного на світ і, показавши Еврістееві, відніс назад. (За іншими переказами, Геракл вивів з Аїду Адметову дружину Алкесту та героя Тесея, а біля виходу вступив у двобій із самим богом Аїдом і навіть поранив його).

Звершивши подвиги, Геракл звільнився від служби в боягузливого Еврістея, повернувся до Фів.

ΒΠΡΑΒΙ

I. Уζοδύτε πρικμετνικι з іменνικαμι γραμатично та за змістом:

a)	αί νῆσοι	καλῆ
	τῷ ἀνθρώπῳ	φυσικαῖς
	τὸν πόνον	καλαί
	τῶν διδασκάλων	ἀγαθούς
	τοὺς δημιουργούς	ἀγαθῶ
	ταῖς θεωρίαις	χαλεπόν
	τῇ παρθένῳ	σοφῶν
b)	τὰς νήσους	καλῆς
	τῷ διδασκάλῳ	φυσικῆ
	ταῖς παρθένοις	καλάς
	τῶν θεωριῶν	ἀγαθῶ
	τῆς ἀρχῆς	καλά
	τῇ θεωρίᾳ	ἀγαθούς
	τὰ δῶρα	καλαῖς
	τοὺς θεούς	λογικῶν

II. Περικλάδιτε словосполучення давньογρeцькoю мoвoю і πρoвідміняйτε їх в oднині та мнoжині:

μυδρα λυδινα

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

красивий oстрiв

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

цінний дар

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

III. Поставте на місці крапок форму відносного займенника у відповідному відмінку і перекладіть:

Τὸ δ' ἄστῳ (місто) αὐτὸ πέτρα ἐστὶν ἐν πεδίῳ περιοικουμένη (оточеному) κύκλῳ· ἐπὶ δὲ τῇ πέτρᾳ ἐστὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερόν, τε ἀρχαῖος νεῶς ὁ τῆς Πολιάδος (gen.), ἐν ὁ ἄσβεστος λύχνος, καὶ ὁ Παρθενών, ἐποίησεν (створив) Ἴκτινος, ἐν ἐστὶ τὸ τοῦ Φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον, ἡ Ἀθηνᾶ.

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Хоробрість воїнів – причина славних перемог.

 _____

2. Гіркі ліки приносять людям здоров'я.

 _____

3. Стародавні люди шанували різних богів.

 _____

4. На бенкетах богів Аполлон грав на кіфарі, а музи співали.

 _____

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Χλιαρὸς καὶ οὔτε ζεστὸς οὔτε ψυχρὸς. – Теплий: ані гарячий, ані холодний (*тобто байдужий*).

Ἄρκητόν τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία αὐτῆς.

– Для кожного дня доволі своєї турботи.

ADIECTIVA NA -ΟΣ, -ΟΝ

Прикметники μέγας та πολύς

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Δαίδαλος ὁ Ἀθηναῖος εὐδοξος τεχνίτης ἦν.
2. Καὶ οἱ πολῖται, ἐπεὶ τὸ θηρίον ἀποκτείνειν ἀδύνατοι ἦσαν, ἰκέτευεν τὸν Κροῖσον, τὸν υἱὸν καὶ ἄλλους εὐψύχους νεανίας πέμπειν.
3. Οἱ δὲ κυνηγέται πορεύονται ἐπὶ θήραν· ἡ θήρα οὐ μόνον πολύπονος, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνός ἐστιν.
4. Ἄπιστός ἐστιν ἡ τῶν ἀνθρώπων τύχη.
5. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἔμπειροι ναῦται ἦσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τῶν ναυτικῶν ἄπειροι.
6. Ὡς ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ φίλε.
7. Οἱ παλαιοὶ ἔμπειροι ἦσαν τῆς μουσικῆς.
8. Τῆς Ὁρέστου καὶ Πυλάδου φιλίας καὶ ἄλλων βεβαίων φιλιῶν μνήμη ἐστὶν ἀθάνατος.
9. Οἱ ἄνθρωποι οὐ στέργουσι τοὺς ἀδίκους.
10. Αἱ τῶν Σπαρτιατῶν νίκαι θαυμάσιοι καὶ ἐνδοξοὶ εἰσιν.

СЛОВНИК

ἄδικος 2 несправедливий, неправий

ἀδύνατος 2 безсилий

ἀθάνατος 2 безсмертний

Ἀθηναῖος 3 афінський

Ἀθηναῖος, ου ὁ афінянин

ἄπειρος 2 недосвідчений

ἄπιστος 2 невірний, ненадійний

ἄτοπος 2 дивний, небувалий,

незвичайний

βέβαιος 2, 3 міцний, сильний

ἔμπειρος 2 досвідчений

ἐνδοξος 2 славний, знаменитий

ἐνύπτιον, ου τό сновидіння

ἐπεὶ коли; тому що

ἐπικίνδυνος 2 небезпечний

εὐδοξος 2 чудовий; надзвичайний

εὐψυχος 2 мужній

θαυμάσιος 3 дивний, вражаючий

θήρα, ας ἡ полювання

ἰκετεύω благиати, просити

Κροῖσος, ου ὁ Крез, цар Лідії

κυνηγέτης, ου ὁ мисливець, ловець

μνήμη, ης ἡ пам'ять, спогад

μουσική, ἧς ἡ музичне мистецтво,

музика

ναύτης, ου ὁ моряк

ναυτική, ἧς ἡ мореплаводство

ναυτικός, οὔ ὁ мореплавець, моряк

΍ρεΨτης, ου ό ΟρεΨ, Ϩν Αγαμεμνονα
ου μόνου ... άλλα και νε τιλκι... але й
παλαιός 3 Ϩταροδαννιη
πέμπω ϨοϨιλατι, βιδπρavlατι

πολύπονος 2 βελικотрудний, дуже
βαжкий
Πυλάδης, ου ό Πιлад, друг ΟρεΨτα
τεχνίτης, ου ό Ϩυδοжник, ϨεμιϨник

Αι Αθηναι

Αι μεν τών πλουσίων Αθηνών άγυιαι μακραι και καλαι ηϨαν, μακρα και ενδοξοϨ ην η άγορα. Καλα εκτιζου οι Αθηναιοι ιερα εν οιϨ πολλα δωρα ηθροιζου τοιϨ θεοιϨ. Ευδόκιμου δ' ην τηϨ θεαϨ ιερόν, ό εφ' ύψηληϨ άκραϨ ην. ΍τε δ' οι Αθηναιοι τη θεα έορταϨ ηγον, εν τη άγορα και εν ταιϨ άγυαιϨ ηϨαν πολλοι πολιται και ξενοι, οι τη θεα θαυμαϨτα δωρα εφερου.

СЛОВНИК

άγυια, αϨ η βулиця
ΑθηναοϨ, ου ό αφинянин
άθροιζω збирати
άκρα, αϨ η βερшина, фортаця
εορτή, ηϨ η Ϩвято

ευδόκιμοϨ 2 який користується
доброю Ϩлавою, Ϩлавний
κτιζω зсновувати
ετε коли
πλούϨιοϨ 3 багатий
ύψηλόϨ 3 βисокий

ΔΟΒΙΔКА

ΑφινϨкий ακροπολη, ϨεκονϨτρυция Λео фон Кленце 1846 Ϩου

СТАРОДАВНІ АФІНИ – місто-держава в Аттиці, яке з V ст. до н.е. відіграло поряд зі Спартою провідну роль в історії Стародавньої Греції. В Стародавніх Афінах сформувалася демократія, набули класичних форм філософія та мистецтво театру.

Археологічне вивчення Афін почалося в 30-х роках 19 ст., проте розкопки набули систематичного характеру тільки з утворенням в Афінах у 70-80-і роки французької, німецької та англійської археологічних шкіл. Збережені донині літературні джерела та археологічний матеріал допомагають відтворити історію афінського поліса. Основним літературним джерелом з історії Афін періоду формування держави – „Афінська політія” Аристотеля (IV ст. до н. е.).

Первісно місто займало тільки верхню площу крутого, доступного тільки із заходу пагорба Акрополіса, що служив одночасно фортецею, політичним і релігійним центром, ядром всього міста. За переказами, пеласги зрівняли вершину пагорба, оточили її стінами і побудували на західній стороні зовнішнє укріплення з 9 брамами, розташованими одна за одною. В середині замку жили стародавні царі Аттики зі своєю дружиною. Тут височів найдавніший храм, присвячений Афіні Палладі, разом з якою також шанувалися Посейдон та Ерехтей (відтак присвячений йому храм називався Ерехтейоном).

Частина населення, підвладного власникам фортеці (акрополя), з часом оселилася біля підношви пагорба, головним чином на південній та південно-східній його стороні. Саме тут знаходилися найдавніші святилища міста, зокрема присвячені Олімпійському Зевсу, Аполлону, Діонісу. Потім почалися поселення по схилах, що тягнуться на захід від Акрополя. Нижнє місто розширилося ще більше, коли внаслідок об'єднання різних частин, на які в найдавніші часи поділялася Аттика, в одне політичне ціле (переказ приписує це Тесею), Афіни стали столицею об'єднаної держави.

Δαίδαλος

Ἀθάνατος ἔστιν ἡ δόξα Δαιδάλου, τοῦ τῶν Ἀθηναίων τεχνίτου. Ὁ Δαίδαλος φονεύει τὸν τῆς ἀδελφῆς υἱὸν καὶ φεύγει μετ' Ἰκάρου, τοῦ υἱοῦ ἐκ τῆς ἠπείρου εἰς τὴν νῆσον Κρήτην. Διὰ δὲ ἐν τῇ τέχνῃ δόξαν θαυμάζεται ὑπὸ τοῦ τῆς νήσου δεσπότητος καὶ φίλος γίγνεται αὐτοῦ. Ἐν τῇ νήσῳ κατασκευάζει τὸν λαβύρινθον, οὗ ὁδοὶ ἦσαν πολλαὶ καὶ ἄβατοι. Πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ἦν ὁ Δαίδαλος ἐν τῇ Κρήτῃ.

СЛОВНИК

ἄβατος 2 непрохідний, недоступний
 ἀδελφή, ἧς ἡ сестра
 ἀθάνατος 2 безсмертний
 Ἀθηναῖος, ου ὁ афінянин
 αὐτός, ἡ, ὁ сам, він
 γίγνομαι робитися, ставатися

Δαίδαλος, ου ὁ Дедал
 διά (*gen.*) через, із-за
 δόξα, ης ἡ слава
 ἐνιαυτός, οὔ ὁ рік
 ἡπειρος, ου ἡ материк, суша
 Ἰκαρος, ου ὁ Ікар

κατασκευάζω приготувляти, робити
 Κρήτη, ης ή Крит
 Λαβύρινθος, ου ό Лабіринт
 μετά (gen.) з, разом з
 νήσος, ου ή острів
 όδος, ου ή дорога, шлях

πολύς, πολλή, πολύ численний
 τέχνη, ης ή мистецтво, ремесло
 τεχνίτης, ου ό художник, ремісник
 υіός, ου ό син
 φονεύω вбивати

ДОВІДКА

ДЕДАЛ (грец. Δαίδαλος) – персонаж давньогрецької міфології нащадок Ерехтея, славетний скульптор і будівничий, винахідник різних будівельних інструментів.

„Падіння Ікара” (1636). Автор – Пітер Пауль Рубенс

Ім'я Дедала первісно було епітетом Гефеста. В Афінах уже в історичний час існував рід (до нього належав Сократ), що виводився від Дедала. Свого небожа й учня Пердіка (варіант: Тала) Дедал скинув з Акрополя за те, що він винайшов досконаліші будівельні інструменти. Засуджений ареопагом на вигнання, Дедал утікає до Криту. Тут для дружини царя Міноса Пасіфаї робить дерев'яну

корову, за наказом же царя споруджує лабіринт для потвори Мінотавра. Переслідуваний Міносом, утік з Криту, піднявшись у повітря на штучних крилах, які сам зробив собі й синові Ікару, й щасливо опустився в царстві Кокала на Сицилії. Ікар не послухався батька, який радив синові не підніматися при польоті занадто високо і близько до сонця, щоб його промені не розтопили віск, що скріплював крила, тому впав у море недалеко від острова Самос і потонув.

Дедал помер у Сицилії (варіант: у Сардинії). За іншим переказом, Дедал з Тесеєм повернувся з Криту до Афін. На Криті міф про Дедала пустив глибоке коріння. Тут уперше розквітло мистецтво деревориту, яке розвивали так звані Дедаліди.

ВПРАВИ

I. Перекладіть грецькою мовою і провідмінійте словосполучення:

безсмертне діло

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

досвідчений керманіч

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Підберіть до іменників відповідні форми прикметників μέγας та πολύς, узгодивши в роді, числі й відмінку:

τῆ νίκη

ὧ δῆμοι

τῆς νήσου

ὁ νεώς

τῶ οἰκέτη

τοῖς ἔργοις

τὰς νόσους
 τῶν στρατηγῶν
 τὸν δοῦλον
 αἱ μναῖ
 αἱ μναῖ

III. З'ясуйте і запишіть, з яких грецьких слів складаються подані українські. Поясніть їхні значення:

поліфонічний..... +
 мегаполіс..... +
 поліглот..... +
 мегаліти..... +
 полігамний..... +
 мегаломанія..... +
 поліграфія..... +
 поліморфізм..... +
 політехнічний..... +

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Безсмертну богиню стріла не раниць.

2. Люди карають несправедливих.

3. Численні жителі малих островів – моряки.

4. Воїни довіряють досвідченим полководцям.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Εἰς ἔτη πολλά. – На довгі роки.

Ψήχει καὶ πέτραν ὁ πολὺς χρόνος. – Довгий час стирає і скелю.

Οὐ πολλά, ἀλλὰ πολὺ. – Не багато, але багато.

Πολλοὶ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δ' ἐκλεκτοί.

– Багато покликаних, та мало вибраних.

Πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται διδάσκαλος.

– Для багатьох час стає вчителем.

Ἴατρος γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

– Лікар – людина рівноцінна для більшості.

Μέγα κακὸν (ἔστι) τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν κακόν.

– Велике лихо є не могли перенести лихо.

ЗАНЯТТЯ 10

PARTICIPIIUM PRAESENTIS MEDII ET PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἔστι δ' οὐ μεγάλη νῆσος κειμένη ἐν τῷ ποταμῷ.
2. Ἄρ' οἱ ποιηταὶ δύνανται λέγειν τὰ λεγόμενα παρὰ τοὺς νόμους;
3. Ἡ φίλη καθημένη παίζει.
4. Οἱ πολῖται ἀναγκαζόμενοι πείθεσθαι τῷ στρατηγῷ.
5. Τοῖς μαντευομένοις ἐν Δελφοῖς ἀπεκρίνετο ἡ Πυθία, ἰέρεια.
6. Οἱ πολέμιοι βουλόμενοι τὴν ἡμετέραν γῆν διαφθεῖρουν, ἅμα πορείαν πορεύονται.
7. Βίος βίου δεόμενος οὐκ ἔστι βίος.

СЛОВНИК

ἅμα разом (*dat.*), у той же час

ἀναγκάζω примушувати, заставляти

ἀποκρίνομαι відповідати

Δελφοὶ οἱ Дельфи, місто

δέω (*med.*) мати потребу

δύναμαι могли, бути в стані

ἰέρεια, ας ἢ жриця

κάθημαι сидіти

κεῖμαι лежати

μαντεύομαι віщувати, передбачати,
запитувати оракула

παρὰ (*acc.*) перед, проти

πείθομαι слухатися, підкорятися

πορεία, ας ἢ похід

Πυθία, ας ἢ Піфія, віщунка в Дельфах

φίλη, ης ἢ подруга

Ἡ τοῦ Διογένους ἀπόκρισις

Τὸν κιθαρωδὸν αἰεὶ καταλείπομενον ὑπὸ ἀκροατῶν Διογένης ἠσπάζετο· „Χαῖρε, ἀλέκτορ (πίβνιου)”. Τοῦ δὲ εἰπόντος (коли він сказав) „διὰ τι; - ὅτι, ἔφη (сказав), ἄδων παντὰς (всіх) ἐγεῖρεις”.

СЛОВНИК

ἄδω σπівати

αἰεὶ завжди

ἀκροατής, οὗ ὁ 1) слухач; 2) учень

ἀλέκτωρ, ορος ὁ півень

ἀπόκρισις, εως ἡ відповідь

ἀσπάζομαι вітати

διὰ (gen., acc.) через, внаслідок, із-за

διὰ τι чому

Διογένης, εος ὁ Δіоген, філософ

ἐγεῖρω будити, підіймати

καταλείπω залишати після себе

κιθαρωδός, οὗ ὁ кіфарист

χαίρω радіти, бути живим і здоровим

„Δіоген у діжці” (1882).

Автор – Джон Вільям Вотерхауз

ΔΟΒІДКА

ΔΙΟΓΕΝ ΣΙΝΟΠΣЬΚΙЙ

(грец. Διογένης ὁ Σινωπεύς, бл. 412 до н. е. – 323 до н. е., Коринф) – давньогрецький філософ-кінік. Родом із Синопи, більшу частину життя провів на міському звалищі поблизу Коринфа. За помешкання йому слугував піφος (глиняний глек яйцевидної або кулястої форми). Учень засновника кінізму філософа Антисфена. Творів не писав і зажив слави передусім завдяки притчам та висловлюванням, що ними супроводжував нестандартні, із загальноновизнаної точки зору, ситуації у своєму житті. Усі відомості про життя та погляди Діогена Синопського взято з анекдотів про нього, опублікованих у книзі Діогена Лаєртського „*Про життя, вчення та висловлювання славетних філософів*”.

Діоген був людиною, яку сьогодні назвали б вигнанцем. Він не переймався пошуком роботи й не

мав власного майна та постійного місця проживання, тому ночував у храмах, у славетній „діжці”. Замість матрацу він підкладав листя – єдиний натяк на комфорт. Діоген носив старого поношеного плаща, спирався на ціпок, за плечима мав невеликий мішок із усім найпотрібнішим. Згадували такий випадок: Діоген побачив, як хлопчики п'ють воду з річки просто з рук. Діоген був спантелечений: „Потреби дитини – і то менші від моїх!”. Він викинув свій кубок, вважаючи його більше непотрібним. Філософ вважав, що природа наділила людину всім, що їй потрібно. Діоген зовсім не вважав себе бідним. Він доводив, що все належить філософам: „Всі речі належать богам. Мудреці – це друзі богів. І оскільки між друзями все спільне, всі речі світу належать філософам”.

Проте Діоген не уникав людей. Навпаки, він користався кожною нагодою говорити з народом – і йому було що сказати. Слави зажила його критика традицій та дурниць. Він критикував людей незалежно від того, хотіли вони слухати його чи ні. Якщо він починав полемізувати, на нього звертали увагу всі. Можна тільки дивуватися, як його не побили чи не засудили. Адже під його критику потрапляли багаті та впливові люди, навіть міфологізовані герої легенд.

Діогеновою метою була „шокова терапія”. За її допомогою він змушував людей думати. Діоген шокував своєю поведінкою й дуже відомих людей. Наприклад Александр Македонський, дізнавшись про славетного філософа, пообіцяв виконати будь-яке його прохання. І тоді Діоген відповів йому: „Відійди, ти заступаєш мені сонце!”.

Діоген насміхався з усіх. Його навіть прозвали собакою. Грецькою „собака” – κύων – звідси й походить слово „цинік”. Помираючи, він сказав, щоб його тіло викинули в поле на поживу диким звірам. Діоген помер у Коринфі, й міщани встановили йому пам'ятник з написом: „Час відточить і камінь, і спиж (тобто бронзу), але твої слова, Діогене, житимуть вічно”.

Відповідно до кінчного принципу – „жити згідно з природою” – Діоген відмовився від будь-яких узвичаєних людських форм існування: житла, посуду, одягу (пробував навіть їсти не приготовану їжу, але не зміг перетравити сире м'ясо); це було здійсненням на практиці радикальної позиції, за якою треба знищити людську цивілізацію та культуру й повернути людей до „природнього” досоціального стану. Практика спрощення в європейській традиції бере початок саме від Діогена. У загальнометафізичному плані Діогенові погляди тотожні поглядам Антисфена та інших кініків: має право на існування тільки те, що відповідає природі; всі людські установлення надлишкові та шкідливі; треба відмовитися від будь-якого придбання, бо лише така відмова робить людину вільною; не можна дозволяти собі насолоду, треба лишатися байдужим до будь-яких спокус. Попри відверту асоціальність, сучасники поважали Діогена, й разом із Сократом Діоген за античних часів був узірцем мудреця.

Про Діогена розповідали багато байок. Буцімто він посеред дня ходив по агорі з ліхтарем і казав, що шукає (справжню) Людину.

Δαΐδαλος (Π)

Μετὰ πολλοὺς χρόνους ὁ Δαΐδαλος, πόθῳ τῶν Ἀθηνῶν φερόμενος, φεύγειν βούλεται ἐκ τῆς Κρήτης, ἀλλ' ὁ τῆς νῆσου δεσπότης κωλύει τὸν τεχνίτην. Ὁ οὖν Δαΐδαλος πτερὰ συντάττει καὶ κηρῶ συνάπτει. Διὰ τῶν πτερῶν φεύγει ὑπὲρ τῆς θαλάττης μετὰ τοῦ Ἴκάρου. Ὁ δὲ Ἴκαρος, τοῖς τοῦ Δαΐδαλου λόγοις οὐ πειθόμενος, προσπελάζει τῶ ἡλίῳ, ὥστε λύεται ὁ κηρός, καὶ εἰς θάλατταν καταπίπτει. Ὁ δὲ Δαΐδαλος σῶζεται εἰς τὴν Σικελίαν.

СЛОВНИК

Ἀθῆναι, ὦν αἰ Αῤῥῖνι
 βούλομαι хотіти, бажати
 δεσπότης, ου ὁ володар, цар
 διά (*gen.*) через, із-за
 εἰς (*acc.*) в, на
 ἐκ (*gen.*) з, від
 ἡλιος, ου ὁ сонце
 Ἴκαρος, ου ὁ Ікар
 καταπίπτω падати
 κηρός, οὔ ὁ віск
 κωλύω (*acc.*) заважати,
 перешкоджати
 λόγος, ου ὁ слово
 λύω порушувати, руйнувати
 μετὰ (*gen.*) з, разом з
 νῆσος, ου ἡ острів

οὐ (οὐκ, οὐχ) не
 πείθω *med.* слухатися
 πόθος, ου ὁ потяг
 πολὺς, πολλή, πολὺ численний
 προσπελάζω наблизитися
 πτερόν, οὔ τό крило
 Σικελία, ας ἡ Сицилія
 συνάπτω зв'язувати, з'єднувати
 συντάττω будувати
 σῶζω рятувати
 τεχνίτης, ου ὁ художник, ремісник
 ὑπὲρ (*gen.*) над
 φέρω нести, зворушувати
 φεύγω (*acc.*) бігти, тікати
 ὥστε так що

ВПРАВИ

I. Утворіть форми *participium praesentis medii/passivi* від дієслів та провідмініяйте їх:

λέγω

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

ἄρχω

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

βασιλεύω

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Утворіть форми *Dativus singularis* та *pluralis* від дієприкметників:

Participium	Dativus singularis	Dativus pluralis
τρεφόμενος		
παιδευομένη		
δεόμενον		

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Бажаючого вчитися люблять вчителі.

2. Борючись з ворогами, Александр стає славним.

3. Воїн, який вирушає в похід, переносить важкі труди.

4. Хто щадить поганих, шкодить хорошим.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Μηδὲν διακρινόμενον. – Без найменшого вагання.

Ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

– Очікуючі руху води (у бездіяльності марно на щось сподіватися).

Γέρων γενόμενος μὴ γάμει νεωτέρων (Μένανδρος).

– Якщо ти старий, не одружуйся з молодшою.

Ψευδόμενος οὐδεὶς λαθάνει πολὺν χρόνον (Μένανδρος).

– Обмануючи ніхто не залишиться непомітним на довгий час.

Κόλαζε κρίνων ἀλλὰ μὴ θυμούμενος (Μένανδρος).

– Карай поміркуювавши, а не у гніві.

Ἵω ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι. – О чужинцю, повідом лакедемонцям, що ми лежимо тут, підкоряючись їх законам подумки.

ΓΟΒΟΡΙΜΟ ΣΤΑΡΟΓΡΕЦЬΚΟЮ

Ἔστι μοι κλίνη καλή· ποία δὲ σοί;

Κακὴ ἔμοιγε.

Πέντε ἔχω ἐγώ· σὺ δὲ πόσας;

Δέκα ἔγωγε.

За цією ж моделлю:

**Ἔμοι μὲν μακροὶ οἱ δάκτυλοι·
σοὶ δὲ ποῖοι;**

Τί φέρεις ἐπὶ τῶν ὤμων;

Χλαῖναν φέρω ἐπὶ τῶν ὤμων.

Ποία δὲ σοὶ ἡ χλαῖνα;

Λευκὴ ἔμοιγε ἡ χλαῖνα.

За цією ж моделлю:

Τί φέρεις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς; Φέρω τὸν πέτασον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Τί ἐστι σοὶ ἐν τῷ κήπῳ;

Δένδρα ἐστ' ἐν τῷ κήπῳ.

Καὶ τί ἄλλο;
 Φύτα ἐστὶ καὶ λάχανα.
 Ποῖα δῆ;
 Καὶ μικρὰ καὶ μακρὰ.

За цією ж моделлю:

Τί ἐστὶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, τῷ δωματίῳ;

Використайте також для діалогу й інші займенники (я, він, ми, ви, вони).

ЗАНЯТТЯ 11

ΚΟΤΡΑΓΟΒΑΝΙ ΙΜΕΝΝΙΚΙ ΤΑ ΠΡΙΚΜΕΤΝΙΚΙ Ι-ΙΙ ΒΙΔΜΙΝΙ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἀθηνᾶ ἡ θεὰ ἀδελφὴ Ἑρμοῦ ἐστὶν.
2. Οὐ μόνον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀλλὰ καὶ τῷ νῷ βλέπομεν.
3. Οἱ λύκοι καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν θηρίων ἐσθίουσιν.
4. Ὁ περίπλους Σικελίας τῆς νῆσου μακρὸς ἐστὶν.
5. Ἐν μὲν τῷ πλῶ ὁ κυβερνήτης, ἐν δὲ τῷ βίῳ ὁ νοῦς φέρει σωτηρίαν.
6. Αἱ Ἀθηναῖαι παρθένοι φέρουσι τῇ Ἀθηνᾶ καλὰ δῶρα.
7. Τὰ ὄπλα τῶν Ἀθηναίων στρατιωτῶν χαλκᾶ ἦν.
8. Τὸ τῆς βασιλείας ἱμάτιον πορφυροῦν ἐστὶν.
9. Ἄπλοῦς ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἐστίν.
10. Οἱ δοῦλοι τῇ βασιλείᾳ φέρουσι χρυσοῦν στέφανον καὶ ἀργυρᾶν ζώνην.
11. Αἱ τῶν Ἀθηναίων παρθένων ζῶναι χρυσαῖ ἦσαν.
12. Ἄνοια πολλάκις αἰτία διπλῆς καὶ τριπλῆς ἀτυχίας ἐστίν.

СЛОВНИК

ἀδελφή, ἥς ἢ σестра
 Ἀθηνᾶ, ἅς ἢ Αφίνα
 ἀλήθεια, ας ἢ ἰстина, правда
 ἄνοια, ας ἢ безрозсудність, глупота
 ἀπλοῦς, ἦ, οὔν простий, природний
 ἀργυροῦς, ἄ, οὔν срѣбний
 ἀτυχία, ας ἢ нещастя
 βασιλεία, ας ἢ царица
 διπλοῦς, ἦ, οὔν подвійний
 Ἑρμῆς, ου ὁ Гермес
 Ζώνη, ης ἢ пояс
 ἱμάτιον, ου τό плаття, плащ, одяг

λύκος, ου ὁ вовк
 νοῦς, οὔ ὁ розум
 ὀστέον, ου τό кістка
 περίπλους, ου ὁ плавання по колу,
 об'їзд
 πλοῦς (πλόος), οὔ ὁ плавання
 πορφυροῦς, ἄ, οὔν пурпуровий
 στέφανος, ου ὁ вінок
 τριπλοῦς 3 потрійний
 χαλκοῦς, ἦ, οὔν мідний
 χρύσοῦς, ἦ, οὔν золотий

Ἦρα

Τῆς Ἦρας πολλὰ καὶ ἄλλα ἐστὶ περιβόητα ἱερὰ καὶ τὸ κοινὸν τοῖς Ἀργείοις καὶ Μυκηναίοις, τὸ Ἦραῖον. Τὴν γὰρ Ἦραν μάλιστα τῶν θεῶν εὖνουν τοῖς Ἀργείοις λέγουσιν. Ἐν δὲ τῷ Ἦραίῳ ξόανον τῆς Ἦρας ἐστὶ χρυσοῦν καὶ ἐλεφάντινον. Πλησίον δὲ τῷ τῆς Ἦρας χρυσοῦ ξοάνῳ καὶ Ἦβη χρυσοῦ ἐστὶν. Καὶ πολλὰ μὲν ἄλλα δῶρα χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἐστὶν, μάλιστα δὲ θαυμάζεται ἀργυροῦς βωμός. Μετὰ δὲ τοὺς Ἀργείους οἱ Σάμιοι τὴν Ἦραν μάλιστα θεραπεύουσι καὶ περιβόητον ἱερὸν ἐν τῇ νήσῳ κατασκευάζουσιν. Ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι τῶν ποιητῶν, τοῦ ἐν Σάμῳ ἱεροῦ οἰκοδόμοι εἰσὶν οἱ Ἀργοναῦται. Κατὰ γὰρ τὸν εἰς Κόλχους πλοῦν ἤκουσι καὶ εἰς Σάμον καὶ προσφέρουσι τὸ τῆς Ἦρας ξόανον ἐκ Μυκηνῶν καὶ κατασκευάζουσι τὸ ἱερόν.

СЛОВНИК

Ἀργεῖοι οἱ аргосці
 Ἀργοναῦται οἱ аргонавти
 βωμός, οὔ ὁ підвищення, узвишшя,
 вівтар
 ἐλεφάντινος 3 слоновий, зі слонової
 кості
 ἔνιοι, αἱ, α деякі, декотрі
 εὖνοος (оус) 2 прихильний,
 прив'язаний
 Ἦβη, ης ἢ Геба

ἤκω приходити
 Ἦρα, ας ἢ Гера
 Ἦραῖον, ου τό Герейон, храм Гери
 κατασκευάζω приготівляти, робити
 κοινόν, οὔ τό суспільство; держава
 Κόλχος, ου ὁ житель Колхіди
 λέγω говорити, називати
 Μυκηναῖος, ου ὁ мікенець
 νῆσος, ου ἢ острів

ξόανον, ου τό різьблене чи тесане
зображення, статуя
οικοδόμος, ου ό будівник, зодчий
περιβόητος 2 всім відомий
πλησίον близько, поблизу

περιβόητος 2 всім відомий
Σάμιος, ου ό житель Самоса
Σάμος, ου ή Самос, острів
ώς як

Гера Барберіні (римська копія)

ДОВІДКА

ГЕРА (грец. "Ηρα) – стародорійське божество; в пізніших міфах – старша дочка Кроноса й Реї, вихована в домі Океана й Тетії, сестра і дружина Зевса, з яким вона, за самоським переказом, 300 років перебувала в таємному шлюбі, аж поки він відкрито не оголосив її своєю дружиною й царицею богів. Зевс шанує Геру, але не завжди і швидше заради того, щоб уникнути сварки, до якої вона дуже схильна. В „Іліаді” Гера часто виявляє впертість і ревності – риси характеру, які, мабуть, до „Іліади” перейшли з давніх пісень, що прославляли Геракла. Гера ненавидить і переслідує Геракла, як і всіх позашлюбних дітей Зевса. Коли Геракл повертався на кораблі до Трої, вона за допомогою Гіпноса приспала Зевса і мало не втопила героя, знявши бурю. Зевс за це прив’язав Геру золотими ланцюгами до ефіру, а для більшої муки причепив до ніг два важких ковадла. І тільки через кілька днів

на прохання богів звільнив її. За Гесіодом, Гера – третя (після Метіди й Феміди) законна дружина Зевса. Перебравши функції інших богинь, зона стає охоронницею шлюбу й подружнього кохання (звідси ще одне її ім’я – Гамелія, грец. γάμος – шлюб, весілля), покровителькою жінок, помічницею вагітних і породіль. Гера народила Зевсові Гебу, Гефеста, Ареса (за Гесіодом, також Ілітію). Міфи наділяють Геру заздрістю, жорстокістю, владністю, й підступністю. Улюбленими місцями її перебування були ахейські міста Аргос, Мікени, Спарта. У Троянській війні Гера допомагає ахейцям, образившись на троянців за

те, що Паріс присудив яблуко Ериди Афродіті. Гера жорстоко переслідує своїх суперниць – коханок Зевса; Іо вона обернула на корову, Каллісто – на ведмедичку, знищила Семелу, помстилась Алкмені і т. д. Гері були присвячені гранатове яблуко – символ подружньої любові, і зозуля – провісниця весни, пори кохання. Священими птахами богині були крук і павич. Присвячені Гері птахи й епітет Волоока свідчать про пережитки тотемізму в її культурі.

Храми богині були в Мікенах, Аргосі, Спарті, Коринфі, Самосі, Платеях, Олімпії й інших містах. У прадавні часи уособленням богині був простий стовп або колода. Пізніше її зображували як поважну матрону величної вроди. Такою зобразив Геру Поліклет у колосальній статуї із золота й слонової кістки, що стояла в храмі богині в Аргосі; там через кожні 5 років на її честь улаштувалися свята – *gerei*.

З античних скульптур Гері присвячені „Г. Фарнезе” та „Юнона Лудовізі”; на деяких рельєфах (Парфенон) Гера зображена поруч із Зевсом. У вазопісії відтворено сцени з Іо, Парісом тощо. У європейському живописі мотиви міфів про Геру знаходимо в творах Рубенса, Пуссена, А. Карраччі. В музиці до образу Гері зверталися І. І. Фукс, Дж. Б. Бонончіні, С. Майр.

Ὁ Κροῖσος

Κροῖσος, ὁ τῶν Λυδῶν δεσπότης, τῷ πλούτῳ καὶ τῇ τῆς ἀρχῆς εὐδαιμονία καὶ τῇ τῆς στρατιᾶς εὐταξία καὶ ἀνδρεία θαυμαστὸς καὶ εὐδοξὸς ἐστίν. Ἐν νῶ ἔχει τὴν Κύρου, τοῦ τῶν Περσῶν δεσπότη, ἀρχὴν καταλύειν. Εὖνουν δὲ καὶ σύμμαχον τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν παρέχεσθαι βούλεται· μάλιστα γὰρ τῷ Ἑλληνικῷ θεῷ καὶ τῷ εὐδόξῳ μαντεῖῳ αὐτοῦ πιστεύει. Διὸ δώροις χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς τὴν φιλίαν αὐτοῦ θηρεύει. Θύει γὰρ αὐτῷ πολλοὺς ταύρους καὶ τοὺς Λυδοὺς κελεύει πολλὰ θύειν. Κατασκευάζει δὲ καὶ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν φιαλῶν καὶ ἱματίων πορφυρῶν πυρὰν καὶ ἄπτει. Εἰς δὲ Δελφοὺς πέμπει πολλὰ δῶρα καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, θαυμαστὰ ἔργα, ἄλλα τε καὶ χρυσοῦν παρθένου ξόανον, καὶ τὸν τῆς βασιλείας κόσμον καὶ τὰς ζῶνας δωρεὰν τῷ θεῷ παρέχει. Ταῖς δὲ δωρεαῖς καὶ τῇ εὐσεβείᾳ τὸν θεὸν τῷ τῶν Λυδῶν δεσπότῃ εὖνουν γίγνεσθαι πιστεύει.

СЛОВНИК

ἄπτω прикладати, запалювати
 βασιλεία, ας ή царська влада
 Δελφοί οί Дельфи, місто
 διό (=διὰ ὅ) тому
 δωρεά, ἄς ή дар, подарунок,
 приношення

εὐδαιμονία, ας ή щастя, благополуччя
 εὐδοξος 2 чудовий; надзвичайний
 εὐσέβεια, ας ή благочестя; побожність
 εὐταξία, ἄς ή суворий порядок,
 дисципліна
 ζώνη, ης ή пояс

Котраговані іменники та прикметники I-II відміни

θαυμαστός 3 дивний, вражаючий
 θηρεύω полювати, ловити
 θύω приносити жертву
 καταλύω припиняти, знищувати
 κατασκευάζω приготувати, робити
 κόσμος, ου ό прекраса
 Κροῖσος, ου ό Крез, цар Лідії
 Λυδός, ου ό лідієць
 μαντεῖον, ου τό віщування
 ξόανον, ου τό різьблене чи тесане
 зображення, статуя

παρέχω доставляти, надавати,
 показувати
 πλοῦτος, ου ό багатство
 πυρά, ἄς ή багаття, вогонь;
 жертовник
 στρατιά, ἄς ή військо
 σύμμαχος, ου ό союзник, соратник
 ταῦρος, ου ό бик
 φιάλη, ης ή чаша, глек
 φιλία, ας ή дружба, любов

ВПРАВИ

I. Провідмініайте словосполучення в однині і множині та перекладіть українською мовою:

singularis		pluralis
N.	ό άπλοῦς νόμος	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ή άργυρά ζώνη	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ό εὔνους Ἑρμῆς	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Ροζκρϊγτε δυκκϊ, ποσταβϊννϊοι ιμννϊκϊ τα πρϊκμντνϊκϊ υ βϊδποβϊδννυ βϊδμϊνκυ:

1. Οϊ Πέρσαι θύουοι τῶ ἡλίῳ καὶ (ἡ γῆ).
2. Ἐν τῇ ἀγορᾷ πολλοὶ (ὁ ἔρμῆς) εἰοίν.
3. Ἡ παιδεΐα ὁμοΐα ἐοτὶ (χρυοοῦς οστέφανοο).
4. Οϊ ἀγαθοὶ πολῖται τοὺς (ἄνοοο οοφιοοτῆο) φεύγουοιν.

III. Περικλადῖτῃ γρετςκῃο μοβοιο:

1. Β πετσορακ οαοτο ζναοοδῃτῃ κῖοτκῃ πομωρλῃκ.

2. Ροζυμ λυοδῃνῃ πῖζνατςῃοα ζῖ ολῖν.

3. Χοροβρῃο πολκωβοδωτςῃ οδωρκυῃο οολτοῖο βῃνοκ.

4. Αφῖνοοκῃ δῖντσατῃ οοοατῃ οολτοῖο ποοαο.

ΖΑΠΑΜ΄ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚῖ ΠΡῖΟΛῖΒ΄Υ ΤΑ ΒῖΟΟΛῖΒῖ:

Ἐκτινάξαι τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν.

– Οστροοιτῃ ποροκ ζῖ οοῖκ ἡοῖ (ρῖουτςῃ ῖ βωποβοροτνο πορβατῃ ζ οῖμ-οεβυοδῃ).

Νοῦο τῖκτῃο ορῃμῃτα, ἀλλ’ οὐ ορῃμῃτα νοῦν .

– Ροζυμ ποροδκυῃο ορῃοῖ, α οε ορῃοῖ – ροζυμ.

Ὁ Ἐρμῆο ἐπειοῖλθε. – Γωρμωο πρῖοοοο (πρῃ οοβτςανκυ, οα ορῃποτο ζαπανυοα).

Ζῖφοο τῖτρῃοοκῃ οῳμῃ, τὸν δὲ νοῦν λῃγοο.

– Μωτ ρῃνῃτῃ τῖλο, α οολο – ροζυμ.

ЗАНЯТТЯ **12**

IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πολλοὶ νεανίαί ἠγωνίζοντο.
2. Ὠρμῶντο μὲν ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ.
3. Οἱ δὲ Ἕλληνες (ελλῆνι) κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἔμαχοντο.
4. Πολλοὶ νεανίαί δρόμῳ ἠγωνίζοντο.
5. Ὁ Ἥλιος ἐν ἄρματι (на колісниці) ἐφέρετο διὰ τοῦ οὐρανοῦ.
6. Ὑστερον δὲ ὁ Ἀπόλλων καὶ τοῦ ἡλίου θεὸς ἐνομιζέτο.
7. Τὸ τέκνον ἐκαθέζετο ἐν δίφρῳ.
8. Ἡ τοῦ Ἴσχομάχου οἰκία ἐγίνετο μεγάλη καὶ καλή.
9. Ἐβούλου πολλά.
10. Ὁ Τάνταλος ἐν Ἄιδου μεγάλη τιμωρία ἐκολάζετο.

СЛОВНИК

ἀγωνίζομαι змагатися, боротися

Ἄιδης, ου ὁ Аїд

Ἀπόλλων, ωνος ὁ Аполлон

βούλομαι хотіти, бажати

γῆ, ἧς ἡ земля

γίγνομαι робитися, ставатися

δίφρος, ου ὁ крісло

δρόμος, ου ὁ бїг

ἥλιος, ου ὁ сонце

Ἥλιος, ου ὁ Геліос (бог)

Ἴσχομάχος, ου ὁ Ісχοмах

καθέζομαι садити, сидіти

κατά (acc.) на

Κεραμεικός, ου ὁ Керамік, „Гончарний квартал”

κολάζω покарати, карати

μάχομαι (dat.) боротися

νεανίας, ου ὁ юнак

νομίζω признавати, вважати

ὀρμάω рухатися, спрямовуватися

οὐρανός, ου ὁ небо

Τάνταλος, ου ὁ Тантал

τέκνον, ου τό дитина

τιμωρία, ас ή помста, кара

ὑστερον пізніше, після

φέρω нести, приносити

Περὶ τοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος

Ἐπεὶ οἱ Πέρσαι ἐπυνθάνοντο ἐκ τῶν Ἑλλήνων· «Τί πράττετε μετὰ τὴν ἐν ταῖς Θερμοπύλαις μάχην;» οἱ δ' ἔλεγον· «Ὀλύμπια ἄγομεν ὥσπερ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὥσπερ ἐκ παλαιοῦ ἠγωνιζόμεθα». Ἐπεὶ δὲ Ζέρξης, ὁ τῶν Περσῶν δεσπότης, ἐμάνθανε, ὅτι τὸ ἄθλον τοῦ

ἀγῶνός (змагання) ἐστὶ στέφανος, ἐθαύμαζεν, ὅτι οὐ περὶ ἀργυρίου, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς ἀγωνίζονται.

СЛОВНИК

ἄγω йти

ἀργύριον, οὐ τό срібна монета, гроші

Θερμοπύλαι, ὠν αἰ Фермопіли

μανθάνω вчити(ся), дізнаватися

Ξέρξης, οὐ ὁ Ксеркс

Ὀλύμπια, ὠν τά олімпійські ігри

παλαιός 3 стародавній, старий

πράττω робити, здійснювати

πρόγονος, οὐ ὁ предок

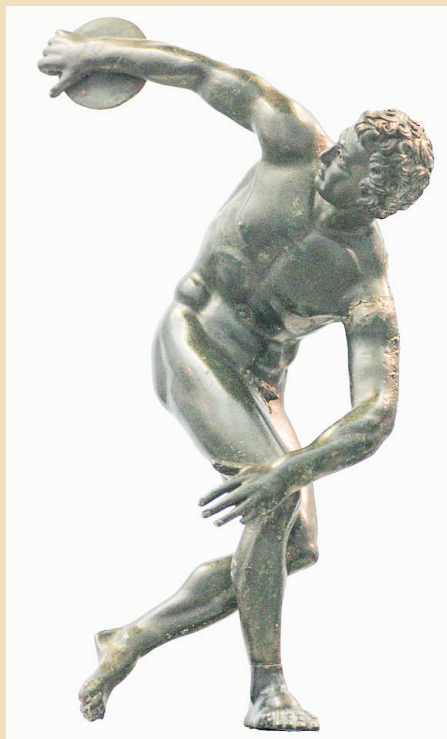
πυνθάνομαι дізнаватися, вивідувати, питати

ДОВІДКА

АГОН (грец. ἀγών) – боротьба чи змагання у греків і римлян; ігри під час релігійних або політичних святкувань, наприклад Агоналій.

В грецькій міфології Агон – персоналіфікація змагань. Його статуя, що зображувала чоловіка з гантелями в руках, знаходилася в Олімпії.

В деяких європейських мовах від „агона” походить слово „агонізм”, під яким розуміють постійне суперництво, змагання художників, скульпторів, живописців, учених.

Греки виокремлювали три типи агонів:

- 1) різноманітні спортивні змагання;
- 2) гонки квадриг і скачки;
- 3) музичні і інші художні змагання.

Спортивні змагання відомі у греків ще з доісторичних часів; так, наприклад, під час облоги Трої на пошану загиблого Патрокла влаштовуються змагання. В історичний час майже кожне значне місто Греції мало свої періодичні ігри, походження яких в основному пов'язується з національною міфологією.

З VIII ст. до н.е. чотири агона (Олімпійські, Піфійські, Істмійські та Немейські ігри) перетворилися на справжні загальнонаціональні святку-

„Дискобол” Мирона, грецького скульптора сер. V ст. до н.е. із Елевфер

вання. Крім розвитку фізичних сил і мужності, ці Ігри сприяли посиленню національної самосвідомості еллінів, оскільки варварам (тобто не еллінам) брати участь у них суворо заборонялося. Переможців прославляли в піснях і увіковічували у творах.

З часів Александра Македонського ці змагання поступово втрачають своє національне значення і поширюються у сусідніх країнах з грецькою цивілізацією, наприклад, в Малій Азії, Сирії і Єгипті як звичайні публичні вистави.

Ἡ τῶν Σπαρτιατῶν παιδεία

Τῶν νομοθετῶν τῶν παλαιῶν Λυκοῦργος Σπαρτιάτης μάλιστα ἐθεραπεύετο. Κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ τὰ Σπαρτιατῶν τέκνα εἰς γυμνάσια ἐπέμπετο· καὶ ἐκεῖ ἐπαιδεύετο. Ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς θεᾶς οἱ νέοι ἐρραπίζοντο καὶ ὃς ραπιζόμενος οὐκ ἔκλαιεν, πρῶτος ἐνομίζετο. Ὡς Σπάρτη, ἐπίθου τοῖς τοῦ Λυκούργου νόμοις, ἀθάνατον οὖν δόξαν τῆς ἀνδρείας ἔχεις.

СЛОВНИК

ἄπαξ один раз

γυμνάσιον, ου τό гімнасій, місце фізичних вправ; вправляння

ἐνιαυτός, ου ὁ рік, річний термін

θεραπεύω (acc.) служити, шанувати

κλαίω плакати

Λυκοῦργος, ου ὁ Лікурґ, спартанський законодавець

νομοθέτης, ου ὁ законодавець

ραπίζω вдаряти, бити, сікти

Σπαρτιάτης, ου ὁ спартиат, спартанець

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *imperfectum indicativi medii et passivi* дієслова κλαίω та καθέζομαι :

persona	imperfectum indicativi medii et passivi	
	<i>singulāris</i>	
1.		
2.		
3.		
	<i>plurālis</i>	
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть визначену у дужках особу і стан імперфекта від дієслів:

- φυλάττω (pers. 3 sing. act.)
- γυμνάζομαι (pers. 2 sing. med.)
- εύρίσκω (pers. 3 pl. med.)
- διδάσκω (pers. 3 pl. pass.)
- βλέπω (pers. 2 pl. act.)
- γίγνομαι (pers. 2 sing. med.)
- ἐμβαίνω (pers. 3 pl. act.)
- συγγιγνώσκω (pers. 2 sing. act.)
- συλλέγω (pers. 2 pl. pass.)
- ἀπολύω (pers. 3 sing. pass.)
- καταλύω (pers. 1 pl. med.)

III. Визначте форму дієслів і поставте подане у дужках дієслово у тій самій особі, числі, часі та стані:

- ἐβουλευόμεθα (ἀπολύω)
- ἤρχοντο (μαίνομαι)
- ἐνομίζετο (μανθάνω)
- ἠγωνίζεσθε (θαυμάζω)

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Діти знатних персів виховувалися з дітьми володаря.

2. Александра древні називали великим.

3. Наші предки хоробро боролися за батьківщину.

4. Сократ часто проводив бесіди з юнаками.

ЗАПАΜ'ЯΤΑΙΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Я ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἦμην, Διογένης ἂν ἦμην. – Якщо б я не був Александром, я хотів би бути Діогеном.

ЗАНЯТТЯ 13

PRONOMINA DEMONSTRATIVA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τόδε μὲν τὸ πνεῦμα (vίтер) φέρεται ἀπὸ τοῦ ἄρκτου.
2. Ἐκεῖνος γὰρ ὄμβρους ἐκ τῆς θαλάσσης φέρει.
3. Οὗτος ὁ ἄνεμος εὐδιον ποιεῖ (ροβιτЬ) τὴν θάλασσαν.
4. Τοῦτο γὰρ τὸ πνεῦμα καίει τὴν γῆν.
5. Ἐκεῖνο τὸ δένδρον μέγα ἐστίν.
6. Τούτοις τοῖς μύθοις καὶ ταύταις ταῖς ᾠδαῖς ἠδόμεθα.
7. Μὴ με κώλυε τούτου τοῦ ἔργου.
8. Ἐν ταῖς νήσοις καλαὶ νύμφαι ἐβιότευον – ἐν ταύταις ἦσαν ἡ Κίρκη καὶ ἡ Καλύψω.
9. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τὰ πλοῖα καὶ οἱ ἐταῖροι διεφθείροντο.
10. Οὗτος δὲ ὁ ἵππος μεστὸς ἦν ὀπλιτῶν, καὶ οὗτοι, ὅτε τὸ θηρίον νύκτωρ ἦν ἐν τῇ Τροίᾳ, τοῦτο λάθρα ἀνοίγουσι καὶ ἄρχονται ἀποκτείνειν τε καὶ κάειν.

СЛОВНИК

ἄνεμος, ου ὁ подув, вітер

ἀνοίγω відкривати

ἀπό (gen.) від, з

ἀποκτείνω вбивати, умертвляти

ἄρκτος, ου ὁ північний полюс, північ

ἄρχω (gen.) med. починати

διαφθείρω занапащати, псувати,

спустошувати, викривляти,

руйнувати, med. бути знищеним

ἐταῖρος, ου ὁ товариш, друг, соратник

εὔδιος 2 *σποκίηνий, тихий*
 ἦδομαι *радiти, насолоджуватися*
 καίω *палити*
 Καλυψώ, οὗς ἢ *Καλίψο, нимφα*
 Κίρκη, ἧς ἢ *Κίρκα або Цірцея (δoньka*
Геліосα, чарівниця на ο-νι Eea –
Αίαίη νῆσος, κοτρα протягом
ροку затримувала у себе Οδίσσεα,
α частину ἵογο сyпутникiв
περτωорила на свиней)
 κωλύω (*acc.*) *заважати, перешкоджати*

λάθρα *таємно, крадькома*
 μῦθος, οὐ ὁ *легенда, міф*
 νύκτωρ *вночі*
 νύμφη, ἧς ἢ *німφα*
 ὄδε, ἦδε, τόδε *цей*
 ὄμβρος, οὐ ὁ *дош*
 ὄτε *коли*
 πλοῖον, οὐ τό *судно, корабель*
 ποιέω *робити, створювати*
 ᾠδή, ἧς ἢ *пiсня*

Περὶ τῆς ποιητικῆς τέχνης

Ἐλληνικὸς λαὸς πολλὰς ἀποικίας ἐπ’ ἀκτῆς τῆς Ἀσίας καὶ ἐν νήσοις ταῖς πρὸς τὴν Ἀσίαν ἰδρύει. Τούτῳ τῷ χρόνῳ (ἐβδόμη καὶ ἕκτη ἑκατονταετία) αἱ Ἑλληνικαὶ τέχναι ἐνθάδε ἤκμαζον, ἰδίᾳ δὲ μουσικὴ καὶ ποιητικὴ. Οἱ μὲν ἠθέλον ἀκούειν ταῦτα τῶν πάλαι ἀνθρώπων ἔργα, οἱ δὲ τὰς τῶν νῦν νίκας, οἱ δὲ τὰς ἡδονάς.

СЛОВНИК

ἀκμάζω *процвітати*
 ἀκτὴ, ἧς ἢ *берег (морський)*
 ἀποικία, ας ἢ *поселення, колонія*
 διάγω *проводити*
 ἕβδομος 3 *сьомий*
 ἐθέλω *бажати, хотiти*
 ἑκατονταετία, ας ἢ *столiття*
 ἕκτος 3 *шостий*
 ἐνθάδε *туди, тут*
 ἐπί (*gen.*) 3, *вiд*

ἴδιος 3 *особливий, приватний, ἰδίᾳ*
особливо
 ἰδρύω *споруджувати, ставити,*
будувати
 λαός, οὗ ὁ *люди, населення*
 μουσικὴ, ἧς ἢ (*sc. τέχνη* *чи ἐπιστήμη*)
музичне мистецтво, музика
 πάλαι *давно, колись*
 ποιητικὴ, ἧς (*τέχνη*) ἢ *поетичне*
мистецтво

Ὁ Ὀδυσσεύς

Ἀνδρείως μὲν Ὀδυσσεύς ὁ Ἰθακήσιος ἐν τῷ πολέμῳ ἐμάχετο, σοφῶς δὲ ἐν ταῖς ἀγοραῖς συνεβούλευε τοῖς πολίταις. Θαυμάσιον ἔργον τῆς σοφίας αὐτοῦ ἦν ὁ ξύλινος ἵππος. Οὗτος δὲ ὁ ἵππος μεστὸς ἦν ὀπλιτῶν, καὶ οὗτοι, ὅτε τὸ θηρίον νύκτωρ ἦν ἐν τῇ Τροίᾳ, τοῦτο λάθρα ἀνοίγουσι καὶ ἄρχονται ἀποκτείνειν τε καὶ κάειν.

Μετὰ δὲ τὴν Τροίας ἀπώλειαν ὁ Ὀδυσσεὺς οὐδὲν ἄλλο ἤθελεν ἢ ἦκειν οἴκαδε· ἀλλ' ἐν τῇ θαλάττῃ κακῶς ἔπραττεν. Παρῆν μὲν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Τροίας ἐπανερχομένῳ ἡ Ἀθηνᾶ. Αὕτη γὰρ ἡ θεὰ τούτῳ τῷ δολερῷ ἀνθρώπῳ ἐχαρίζετο ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς τούτου τοῦ πολέμου. Ἄλλ' ὠργίζετο αὐτῷ δεινῶς ὁ Ποσειδῶν διὰ τὸν υἱὸν Πολύφημον. Ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἰθακήσιοι ἦκουσι πρὸς τὴν τῶν μονοφθάλμων νῆσον, Ὀδυσσεὺς τὸν τοῦ Πολυφήμου ὀφθαλμὸν δολερῶς ἐκκάει. Ἐν δὲ ἄλλαις νήσοις καλαὶ νύμφαι ἐβίότευον – ἐν ταύταις ἦσαν ἡ Κίρκη καὶ ἡ Καλυψώ, – καὶ ἔμενεν ὁ Ὀδυσσεὺς μακρὸν χρόνον παρ' αὐταῖς. Ἄλλ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τὰ πλοῖα καὶ οἱ ἑταῖροι ὅλως διεφθείροντο.

Ὀδυσσεὺς δὲ αὐτὸς καίπερ ἀγρίοις ἀνέμοις πληττόμενος εἰς τὴν Σχερίαν σῶζεται καὶ φίλως ξενίζεται ὑπὸ τῶν ἐνοίκων. Οἱ δὲ αὐτοὶ τάχα εἰς τὴν Ἰθάκην αὐτὸν ἄγουσιν.

СЛОВНИК

ἀγορά, ᾧς ἡ збори, ринок, площа
 ἄγροισ 3 дикий
 ἀπώλεια, ας ἡ зруйнування, загибель
 ἀρχή, ἧς ἡ початок
 δεινῶς страшно
 δολερός 3 хитрий, підступний
 δολερῶς хитро, підступно
 ἐκκάω випалювати
 ἐνοικος, ου ὁ житель
 ἐπανέρχομαι сходити, приходити,
 прибувати
 ἐπεὶ коли
 εὔ, κακῶς πράττω у мене все добре,
 погано
 ἦκω приходити, прибувати
 Ἰθάκη, ἧς ἡ Итака (*οστρίβ*
в Іонійському морі)
 Ἰθακήσιος 3 ітакський, родом із Итаки
 Ἰθακήσιος, ου ὁ житель Итаки
 καίπερ хоча
 μένω залишатися, перебувати, чекати
 μονόφθαλμος 2 одноокий

ξενίζω проявляти гостинність,
 пригощати
 ἐύλινος 3 дерев'яний
 Ὀδυσσεὺς, ἕως ὁ Οδίσсей
 ὅλως цілком, зовсім
 ὀργίζομαι (*dat.*) гніватися
 οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν ніхто, ніщо
 πάρειμι (εἶναι) бути присутнім
 πλήττω (σσω) ударяти, бити
 Πολύφημος, ου ὁ Поліфем
 Ποσειδῶν, ὦνος ὁ Ποσειдон, бог
 моря
 σοφία, ας ἡ мудрість
 σοφός 3 мудрий
 σοφῶς мудро
 Σχερία, ας ἡ (Κέρκυρα) Схерія
 (*οστρίβ феаків*)
 σῶζω (σῶζω) зберігати, рятувати
 τάχα швидко, скоро
 φίλως дружелюбно; приязно
 χαρίζομαι робити приємне,
 догоджати

Голова мармурової статуї Одиссея
(Національний археологічний музей,
Сперлонга, Італія)

ДОВІДКА

ОДИСЕЙ (грец. Ὀδυσσεύς) – герой давньогрецького епосу, міфічний володар острова Ітака, син Лаерта й Антіклеї, один з головних героїв Троянської війни, оспіваний в „Іліаді” й „Одіссеї”. Славився розумом, розсудливістю, хитрістю і красномовством, тому брав участь у численних посольствах. Дружиною Одиссея була Пенелопа, котру він одержав від Тіндарея як нагороду за мудру пораду (варіант: за перемогу в змаганнях із бігу). У Мессені Одиссей зустрівся з Іфітом, що подарував йому лук Евріта. У майбутньому у час відсутності Одиссея ніхто з женихів Пенелопи не міг натягнути тятиви цього лука. Агамемнон ледве вмовив його приєднатися до ахейських вождів у поході проти Трої. Одиссей намагався повернути Єлену мирним шляхом. На десятому році війни він переконав ахейців продовжувати облогу Трої, був одним із послів до Ахіллеса,

коли той посварився з Агамемноном. Після смерті Ахіллеса ахейці присудили Одиссею Ахіллесів обладунок, що прогнівило Аякса Теламоніда. Одиссей кілька разів ходив під Трою як вивідач; йому пощастило зловити троянського розвідника Долона і (за пізнішими переказами) викрасти священну статую покровительки Трої Паллади (палладій). Він був серед тих, які сховалися в Троянському коні, перший побіг разом з Менелаєм до будинку Деїфоба, якого переміг у запеклому двобої. Ще більше прославили Одиссея численні пригоди, коли він, повертаючись додому, десять років блукав світом. Про все це йдеться в „Одіссеї”. У цьому епосі розповідається і про життя родини героя на острові Ітака – дружини Пенелопи та сина Телемаха. В „Одіссеї” багато фантастики. Під час своїх мандрів Одиссей побував у кіконів (Фракія), де втратив 72 супутників; у країні лотофагів, у кіклопів, де разом із 12 супутниками насилу вирвався з печери велетня Поліфема. На прохання осліпленого Поліфема Посейдон постійно переслідував Одиссея, насилаючи страшні вітри й морські шторми. Герой побував у бога вітрів Еола, у чарівниці Кірки, в німфи Каліпсо. Нарешті, втративши кораблі й товаришів, Одиссей за допомогою царя феаків Алкіноя та його доньки Навсікаї повернувся на Ітаку. Він прийшов додому у вигляді жебрака й довідався, що сто женихів добиваються руки Пенелопи, вважаючи її чоловіка мертвим. У стрільбі з лука, якого подарував колись Іфіт, лише Одиссей зміг натягнути тятиву й пустити стрілу так, що вона пройшла крізь отвори в сокирах, і тим виграти змагання

женихів. З цього ж лука герой перестріляв усіх суперників. Одіссей – образ людини бурхливого періоду історії стародавньої Греції, коли робились перші спроби колонізації, відкривалися нові землі, коли потрібна була не тільки міць зброї, а й хитрість, розважливість.

Образ Одіссея знаходимо в численних літературних творах (трагедії Софокла „Філокетт”, „Аякс”, Евріпіда „Іфігенія в Авліді” й ін.). Його зображено на фресках (у Помпеях) та вазах. До міфа про Одіссея зверталися також П. П. Рубенс, П. Тібальді, А. Карраччі, Дж. Ромні та інші художники. У літературі та музиці пізнішого часу сюжет цього міфа використовували Л. Дольче, Лопе де Вега, Т. Корнель, Я. Княжнін, Ш. Гуно та багато інших письменників і композиторів.

ВПРАВИ

I. Визначте форми займенників:

- τούτω
 αὐται
 τούτων
 ἐκείνου
 ἐκείνους
 οὗτοι
 ταύτη
 ταῦτα
 τοῖσδε
 τάσδε

II. Узгодьте займенник, поданий у дужках, з іменником:

- (ἐκεῖνος) τὸ δένδρον
 (ὅδε) τῶν νεανιῶν
 (οὗτος) τῆς παρθένου
 (οὗτος) οἱ βάρβαροι

III. Провідмініяйте словосполучення в однині і множині і перекладіть українською мовою:

	singularis	pluralis
N.	οὗτος ὁ δίκαιος ἄνθρωπος	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	ἦδε ἡ καλὴ γῆ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	ἐκείνον τὸ μακρὸν δένδρον	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

IV. Перекладіть словосполучення грецькою мовою:

- цей високий дім
- цим учням
- цього юнака
- тої дівчини
- ця справа

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Ця богиня мене звеселяє.

2. Та людина є розумна і працююча.

3. Ця дитина грається в саду.

4. І був напис на ньому: це (=цей) є цар юдейський.

5. Ця людина, яка читає цю книгу, є моїм другом (Nom.).

6. Це для мене (=мені) неясним є.

7. Ті гарні квіти ростуть в саду.

8. Ця ріка велика і гарна.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο.

– Нехай омине мене ця чаша.

Τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζῆν μὴ σεαυτῷ ζῆν μόνον (Μένανδρος).

– Життя полягає в тому,
щоб не жити лише для себе.

ГОВОРИМО СТАРОГРЕЦЬКОЮ

Τί ἐστὶ λύπης ἰατρός ἀνθρώποις;

Λόγος ἐστὶν ἀνθρώποις λύπης ἰατρός.

Τίνος ἐστὶν ἰατρός λόγος; Λύπης ἰατρός ἐστὶ λόγος.

Τίσιν ἰατρός ἐστὶ λύπης λόγος; Ἀνθρώποις λύπης ἐστὶ λόγος ἰατρός.

Τί ἔχει; Ψυχῆς ἔχει θελκτήρια.

Τίνος θελκτήρια; Ψυχῆς.

Οὗτος μόνος ἢ καὶ ἄλλος; Μόνος οὗτος.

Τί λέγουσιν αὐτὸν εἶναι οἱ σοφώτατοι

(наймудріші); Ἄστειον
εἶναι φάρμακον
λέγουσιν.

Ποῖον φάρμακον;
Ἄστειον φάρμακον καὶ
χρήσιμον.

DECLINATIO TERTIA

ОСНОВИ НА СОΝΑΝΤΙ -λ, -ν, -ρ.

ΑΔΙΕCΤΙVΑ на -ων, -ον.

ΠΡΙΚΜΕΤΗΝΙΚΙ 3 ΟCНОВАΜΙ НА -ν, -ρ
3 ΤΡΥΟΜΑ ΤΑ ΟΔΝΙΜ ΡΟΔΟΒΙΜ ΖΑΚΙΝЧΕΝНЯМ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὀμηρος τοῖς Ἑλλησιν ἡγεμῶν ἦν τῆς σοφίας.
2. Ἐν τοῖς τῶν Ἑλληνων ἀγῶσιν ἄθλον ἦν στέφανος ἐλαίας.
3. Οἱ τῶν Ἀθηναίων ῥήτορες θαυμάζονται.
4. Ἡ τοῦ ἔαρος ἀρχή τοῖς ἀνθρώποις ἡδονὴν φέρει.
5. Ἡ τοῦ πυρὸς βία οὐ μικρά ἐστί καὶ πολλάκις ταῖς οἰκίαις βλάβην φέρει.
6. Ἐκ χρυσῶν κρατήρων οἱ ἡγεμόνες τὸν οἶνον ἔπινον.
7. Ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Ἑλληνικῇ οὐ μακρὸς ἐστὶν ὁ χειμῶν οὐδὲ ψυχροὶ εἰσὶν οἱ μῆνες οἱ τοῦ χειμῶνος.
8. Νύκτωρ δὲ ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων οἱ λαμπροὶ ἀστέρες τοῖς οἰκήτορσιν ἀγαθοὶ ἡγεμόνες εἰσίν.
9. Ἐν χειμῶνι χιῶν τὰς κορυφὰς καλύπτει.
10. Ἐν τοῖς τῶν Ἀθηναίων ἱεροῖς χρυσοῖ καὶ ἀργυροῖ κρατῆρες ἦσαν.
11. Ἡ ἄλς ἀλμυρὰ ἐστίν.
12. Τὰ τῶν Αἰθιοπῶν σώματα μέλανά ἐστίν.
13. Σώφρονη ἀνθρώπῳ πρέπει σώφρονας λόγους λέγειν.
14. Ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πολλὰ καὶ εὐδαίμονες κῶμαι ἦσαν.

СЛОВНИК

ἀγών, ῶνος ὁ змагання

ἄθλον, ον τό нагорода

ἀλμυρός 3 солений

ἄλς, ὄς ὁ сіль, море

ἀρχαῖος 3 первісний, стародавній

ἀστήρ, ἔρος ὁ зірка

βία, ας ἡ сила

βλάβη, ης ἡ шкода

ἔαρ, ος τό весна	μήν, ός ό місяць
ἐλαία, ας ή олива, маслина	οικήτωρ, ορος ό житель, сім'янин
Ἕλληγ, ηνος ό еллин, грек	πῦρ, ρός, τό вогонь
ήγεμών, όνος ό проводир, керманич	ρήτωρ, ορος ό оратор, ритор
καλύπτω покривати	χειμών, ῶνος ό зима
κορυφή, ης ή вершина	χιών, όνος ή сніг
κρατήρ, ηρος ό посудина, кратер	ψυχρός 3 холодний
λαμπρός 3 сяючий, блискучий	

Ἀρίων

Ὑπὸ Περιάνδρου, τοῦ τῆς Κορίνθου τυράννου, ἐξενίζετο Ἀρίων, ὁ κιθαρωδός. Ἐπειδὴ δ' ὁ κιθαρωδὸς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἦκεν, ἡ μουσικὴ τέχνη τῷ Ἀρίωνι πολλῶν θησαυρῶν πηγὴ ἦν. Πόθῳ δὲ φερόμενος τοῦ τῶν Κορινθίων ἡγεμόνος, ὃς τὸν Ἀρίωνα ἔστεργεν, ἐβούλετο εἰς Κόρινθον ἔρχεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ μάλιστα τοῖς Κορινθίοις ναύταις ἐπίστευεν, ἐπὶ πλοῖον αὐτῶν ἐπιβαίνει.

СЛОВНИК

Ἀρίων, ονος ό Аріон, легендарний співець	Κόρινθος, ου ή Κορινф
ἐπειδὴ коли, тому що	Κορίνθιος, ου ό коринфянин
ἐπιβαίνω наступати, ступати, іти;	μουσικός 3 музичний
сідати на щось	ξενίζω проявляти гостинність,
ἔρχομαι приходити	пригощати; гостинно приймати
θησαυρός, οὔ ό скарб	Περιάνδρος, ου ό Περιандр, тиран
Ἰταλία, ας ή Італія	πηγή, ης ή джерело
κιθαρωδός, οὔ ό кіфарист	πόθος, ου ό любовний потяг, любов,
	пристрасть

Περὶ Νέστορος

Νέστορα Ὅμηρος ὀνομάζει τῶν Πυλίων ἡγεμόνα· Πύλος δ' ἦν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· εἶχε δ' ἄκραν καὶ ἀγαθὸν λιμένα. Ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ ἦν τὰ τοῦ Νέστορος βασιλεία. Ὁ δὲ Νέστωρ τίμιος ἦν διὰ τὰς ἀρετὰς ἐν τοῖς περὶ Τροίας Ἀχαιοῖς· ἦν γὰρ δεινὸς τὴν μάχην καὶ τὴν βουλήν σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ρήτωρ· τῶν γὰρ νεανιῶν κόσμος ἐστὶν ἡ ἀνδρεία, τῶν δὲ πρεσβυτῶν ἡ σοφία καὶ ἡ ἀγαθὴ βουλή. Ἐπίστευον δὲ τοῖς τοῦ Νέστορος λόγοις καὶ Ἀγαμέμνων, ὁ τοῦ κοινοῦ στόλου ἡγεμών, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Ἀχαιῶν ἡγεμόνες.

СЛОВНИК

Ἀγαμέμνων, ονος ὁ Агамемнон,
мікенський цар
ἄκρα, ας ἡ вершина, фортеця
Ἀχαιοί οἱ ахейці
βασιλεία τά царський палац
βουλή, ἥς ἡ рішення, порада
δεινός 3 страшний, небезпечний
κοινός 3 спільний
λιμήν, ἑνος ὁ гавань

Νέστωρ, ορος ὁ Нестор, герой
троянської війни
ὀνομάζω називати, іменувати
Πελοπόννησος, ου ἡ Пелопоннес
πρεσβευτής, οὔ ὁ старець
Πύλιος, ου ὁ пілосець, житель Пілоса
Πύλος, ου ἡ Пілос, місто Греції
στόλος, ου ὁ похід, військо
τίμιος 3 поважний, шанований

Нестор і його сини приносять жертву Посейдону на березі
Пілоса (аттичний червонофігурний кратер-кілікс,
400-380 рр. до н.е.)

ДОВІДКА

НЕСТОР (грец. Νέστωρ) – один із дванадцяти синів Нелея та Хлоріди; в епосі чоловік Еврідіки, за іншими міфами, – Анаксібії, пілоський цар. Замолоду Нестор відзначався хоробрістю, а в старості – мудрістю, звершив чимало геройських подвигів. Брав участь у битві лапів з кентаврами, в калідонському полюванні та в поході аргонавтів. До походу на Трою Нестор владарював уже над третім людським поколінням. Під час Троянської війни привіз на 90 кораблях пілосців і разом із своїми синами Антілохом та Трасімедом боровся проти троянців. Прославився мудрими порадами, а красномовством перевершував Одиссея. Після Троянської війни Нестор разом із Трасімедом ща-

сливо повернулися до Пілосу. Через 10 років після падіння Трої Нестора відвідав Телемах, який розшукував Одиссея.

У переносному значенні Нестор – досвідчений старий, мудра людина, добрий порадник.

Περὶ ἔαρος καὶ χειμῶνος

Χειμῶνος μὲν χιῶν καὶ κρύσταλλος καλύπτει τὴν γῆν καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας, ἔαρος δὲ ὁ ἥλιος τήκει τὴν χιόνα καὶ τὸν κρύσταλλον. Ἄμα τῷ ἔαρι τὴν τῶν χελιδόνων καὶ τῶν ἀηδόνων φωνὴν ἀκούομεν· ὀνομάζομεν δὲ τὰς χελιδόνας ἀγγέλους τοῦ ἔαρος. Τὸν δὲ χειμῶνα αἱ χελιδόνες καὶ αἱ ἀηδόνες διάγουσιν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ.

СЛОВНИК

ἀηδῶν, ὄνος ὁ соловей
Αἴγυπτος, ου ἡ Єгипет
διάγω проводить (час)
κρύσταλλος, ου ὁ лід
Λιβύη, ης ἡ Ливія

Λίμνη, ης ἡ озеро, болото
τήκω плавити; топити
φωνή, ἧς ἡ звук, голос, спів
χελιδῶν, ὄνος ἡ ластівка

ВПРАВИ

I. Додайте артикли до слів і упорядкуйте згідно відмінків і чисел (*Sing. Nom., Gen. etc.*):

ὁ ἠγεμῶν, ὄνος (керманич): ἠγεμόσι(ν), ἠγεμόνες, ἠγεμόνι, ἠγεμῶν, ἠγεμόνα, ἠγεμῶν, ἠγεμόνες, ἠγεμόνας, ἠγεμόνων, ἠγεμόνος.

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

ὁ ἄλς, ἄλός (сінь): ἄλσι(ν), ἄλα, ἄλός, ἄλας, ἄλες, ἄλς, ἀλί, ἀλῶν, ἄλς, ἄλες.

	singularis	pluralis
N.		
G.		

D.		
Acc.		
V.		

ὁ δελφίς, ἴνος (дельфин): δελφῖνι, δελφῖνες, δελφίς, δελφῖσι(ν), δελφῖνες, δελφῖνος, δελφῖνας, δελφίνων, δελφῖνα, δελφίς.

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

ὁ ῥήτωρ, ορος (оратор): ῥήτορα, ῥήτωρ, ῥήτορ, ῥήτορσι(ν), ῥητόρων, ῥήτορες, ῥήτορας, ῥήτορι, ῥήτορες, ῥήτορος.

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Перекладіть речення, поставивши слово подане у дужках у відповідну форму:

1) Ὑπὸ(ὁ Περὶανδρος, ὁ τῆς Κορίνθου τύραννος) Ἀρίων, ὁ κιθαρωδὸς (Ξενίζω – *imperf.*).

2) Ἐπειδὴ δ' ὁ κιθαρωδὸς εἰς (ἡ Ἰταλία) (ἤκω – *imperf.*) ἢ μουσικὴ τέχνη τῷ (ὁ Ἀρίων) πολλῶν θησαυρῶν πηγὴ (εἶναι – *imperf.*).

3) (πόθῳ φέρεσθαι + *Gen.* – *Part. Praes. Pass.*) τοῦ τῶν Κορινθίων (ὁ ἡγεμῶν), ὅς τὸν (ὁ Ἀρίων) (στέργω), εἰς Κόρινθον ἔρχεσθαι (βούλομαι – *imperf.*).

4) Ἐπειδὴ δὲ μάλιστα τοῖς Κορινθίοις (ὁ ναύτης) (πιστεύω – *imperf.*), ἐπὶ πλοῖον αὐτῶν ἐπιβαίνει.

5) Τοὺς δὲ τῶν τοῦ (ὁ Ἄριων) θησαυρῶν ἐπιθυμία (ἔχω – *imperf.*), ὥστε τὸν (ὁ Ἄριων) εἰς (ἡ θάλαττα) ῥίπτουσιν.

6) Ὁ δ' Ἄριων (εὐχομαι – *imperf.*) (ὁ Ἀπόλλων) τῷ τῶν ποιητῶν θεῷ; ὦ (δαίμων), ὦ τῆς ἐμῆς τύχης ἡγεμών, πρόσταττε τοῖς τῆς (ὁ ἄλς) (ὁ θήρ), ἐπεὶ οἱ ἄνθρωποι κακόνιο εἰσίν, εἶναι ἐμοὺς (ὁ σωτήρ).

7) Ὁ Ἀπόλλων τὸν κιθαρωδὸν τερατικῶς σώζει, πέμπει γὰρ (ὁ δελφίς), ὅς (ὁ Ἄριων) ἐπὶ τῷ (νῶτος) (φέρω – *praes.*) καὶ εἰς τὴν τῶν Κορινθίων (ἡ χθῶν) (κομίζω – *praes.*).

III. Провідімніайте словосполучення в однині і множині:

	singularis	pluralis
N.	ὁ ἄφρων ποιμὴν	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	ἡ εὐδαίμων Ἀμαζών	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

IV. Заповніть пропуски відповідною формою прикметника і перекладіть українською мовою:

a) (εὐγνώμων, -ον) ὁ μὴ λυπούμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει.

b) Ἡ πενία δ' (ἀγνώμων, -ον) γε τοὺς πολλοὺς πράττει.

c) Οἱ εὖ ζῶντες μακάριοί τε καὶ (εὐδαίμων, -ον).

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Не бійся зими, о друже.

2. Він мав рани на руках.

3. Весною (=навесні) сонце розтоплює сніг.

4. Моряки в гаванях приготують судна.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. – На віки вічні.

Λύκος ποιμήν. – Вовк-пастух.

Χεὶρ χεῖρα νίξει. – Рука руку миє.

Τὸν κλέπτην δεῖ μνήμονα εἶναι. – Злодію потрібно мати хорошу пам'ять.

Τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλειν ἀλεκτρούνα.

– Заборгувати півня Асклепію (*тобто: вилікуватися*).

Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα καὶ τὸν σώφρονα.

– Наслідуй чесну і розумну людину.

ОСНОВИ НА ГУБНІ -β, -π, -φ ТА ГОРТАННІ -γ, -κ, -χ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Χαλκοῦς θώραξ σώζει τὸ στέρνον.
2. Ὡ τέκνον φεῦγε τὸν κόλακα, οἱ γὰρ κολάκων λόγοι οὐκ ἀληθινοὶ εἰσιν.
3. Τὰ τῶν Αἰθιοπῶν τόξα μακρὰ καὶ ἰσχυρὰ ἦν.
4. Τοῖς κόραξι, ὡς λέγεται, ὁ βίος μακρὸς ἐστίν.
5. Ταῖς γλαυξιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμέρας τυφλοὶ εἰσιν.
6. Οἱ γῦπες καὶ οἱ κόρακες καὶ αἱ γλαῦκες τοὺς ὄνυχας ἰσχυροὺς ἔχουσιν.
7. Οἱ Ἄραβες μόνους θεοὺς νομίζουσι τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸν Διόνυσον.
8. Οἱ θώρακες ὑπὸ τῶν ὀπλιτῶν ἐφέροντο.
9. Οἱ γῦπες ἔχουσι τὰς οἰκίας ἐφ' ὑψηλῶν πετρῶν καὶ δένδρων.
10. Οἱ παλαιοὶ τῇ φόρμιγγι ἐχρῶντο καὶ τῇ λύρα καὶ τῇ κιθάρα.
11. Ἔστι παροιμία· Αἰθίοπα λευκαίνεις τοῦτ' ἔστιν (τοῦτο) ἔργον ἀνήνυτον πρᾶττειν ὁ γὰρ Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται.

СЛОВНИК

Αἰθίοψ, οπос ὁ ефіоп
 ἀληθινός 3 істинний, правдивий
 ἀνδρεῖος 3 мужній, хоробрий
 Ἄραψ, βος ὁ аравієць, араб
 γλαῦξ, κός ἡ сова
 γῦψ, πός ὁ шуліка, хижак
 Διόνυσος, ου ὁ Діоніс, бог
 θώραξ, κος ὁ панцир
 ἰσχυρός 3 міцний, сильний
 κιθάρα, ας ἡ кіфара, струнный
 інструмент
 κόλαξ, κος ὁ підлесник, лестун
 κόραξ, κος ὁ ворон

λευκαίνω біліти
 λύρα, ας ἡ ліра
 ὄνυξ, χος ὁ кіготь
 Οὐρανός, οὔ ὁ Уран, грецьке
 божество
 παροιμία, ας ἡ прислів'я, приказка
 πέτρος, ου ὁ скеля
 στέρνον, ου τό груди
 τυφλός 3 сліпий
 φόρμιγξ, ιγγος ἡ формінга (pід
 кіфари або арфи з 3-7 струнами)
 χράομαι (dat.) користуватися,
 обходитися

Γλαῦκες ἐν Ἀθήναις

Ἐγγύς Ἀθηνῶν πολλαὶ γλαῦκες ἐν ταῖς πέτραις ηὐλίζοντο. Αἱ Ἀθηναῖοι μεσταὶ ἦσαν γλαυκῶν· ἡ γὰρ γλαυξ ἦν ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς. Τὸ ἐπίσημον ἀργύριον τὸ τῶν Ἀθηναίων τὴν τῆς γλαυκὸς εἰκόνα ἔφερεν. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τῇ γλαυκὶ φίλοι ἦσαν. Οὐδεὶς δὲ ταῖς γλαυξίν ἐπεβούλευεν. Ἐν ταῖς νυξίν αἱ πολλῶν γλαυκῶν φωναὶ ἠκούοντο. Ὅθεν ἡ παροιμία· «Γλαῦκα εἰς Ἀθήνας φέρειν». Οὕτως δ' ἐσκώπτετο, ὅς περιττόν τι (шось) ἔπραττεν.

СЛОВНИК

ἀργύριον, ου τό срібна монета, гроші
αὐλίζομαι перебувати під відкритим
небом
ἐγγύς близько
εἰκῶν, ὄνος ἢ зображення, статуя
ἐπιβουλεύω (*dat.*) замишляти лихе

ἐπίσημος 2 знаменитий, знатний
νύξ, κτός ἢ ніч
ὄθεν звідки, тому
περιττόν, οὐ τό надлишок, зайвина
σκώπτω жартувати, насміхатися

Κόραξ καὶ ἀλώπηξ

Κόραξ ἐπὶ κλίμακι ἦν καὶ σάρκας τοῖς ὄνου εἶχεν. Ἀλώπηξ τῷ κόρακι τὴν ἄγραν ἐξαρπάζειν ἔθελεν. Προσέρπει οὖν ἡ ἄρπαξ πρὸς τὴν κλίμακα καὶ λέγει, ὡς οἱ κόλακες· «Ἔω κόραξ, ὡς καλὴν μορφὴν ἔχεις. Εἰ καὶ φωνὴν ἔχεις, ἄξιός εἰ οὐ μόνον τῶν ἡλικίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀετῶν καὶ ἱεράκων καὶ γυπῶν βασιλεύειν».

Ὁ δὲ κόραξ τῷ τοῦ κόλακος ἐπαίνῳ πιστεύει καὶ τὴν φωνὴν ἐκπέμπει. Ἄμα δὲ ἐκ τῶν ὀνύχων αἱ σάρκες ἐκπίπτουσιν ἐπὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ οὖν ἀρπάζει τὰς σάρκας καὶ πρὸς τὸν κόρακα λέγει· «Ἔω κόραξ, φωνὴν μὲν ἔχεις, νοῦν δ' οὐ».

СЛОВНИК

ἄγρα, ας ἢ здобич
ἀετός, οὐ ό орел
ἀλώπηξ, εκος ἢ лисиця
ἅμα разом (*dat.*), в той же час
ἄξιός 3 достойний (*gen.*)
ἀρπάζω схоплювати, викрадати
ἐκπέμπω посилати, випускати
ἐκπίπτω випадати, падати
ἐξαρπάζω викрадати, виривати

ἔπαινος, ου ό похвала
ἦλιξ, κος ό ровесник
ἱέραξ, κος ό яструб, сокіл
κλίμαξ, κος ἢ драбина
μορφή, ης ἢ вид, вигляд, зовнішність
νοῦς, οὐ ό розум
προσέρπω підповзати, наблизитися
σάρξ, κός ἢ м'ясо

ВПРАВИ

I. Додайте артиклі до слів та упорядкуйте згідно відмінків і чисел
(*Sing. Nom., Gen. etc.*):

ή λαΐλαψ, απος (буря): λαΐλαπες, λαΐλαπας, λαΐλαπι, λαΐλαψι(ν),
λαΐλαψ, λαΐλαπα, λαΐλαψ, λαΐλαπες, λαΐλάπων, λαΐλαπος.

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

ὁ πίναξ, κος (дошка): πίνακι, πινάκων, πίνακες, πίναξι(ν), πίναξ, πίνακας,
πίνακες, πίνακα, πίναξ, πίνακος.

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Утворіть *Nom. i Gen. sing.* від поданих іменників:

τοῖς γυψί (шуліка) _____

τὴν ἀλώπεκα (лисиця) _____

τὸν κλῶπα (злодій) _____

ταῖς γλαυξί(ν) (сова) _____

αἱ φλέβες (жила) _____

τοὺς φύλακας (вартівник) _____

τῶν σκολόπων (кіл) _____

τῇ σαρκί (тіло) _____

III. Перекладіть словосполучення давньогрецькою мовою і провідмінійте їх в однині та множині:

великий комар

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

чорний ворон

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Не вірте підлабузникам.

2. У арабів є гарні коні.

3. Крила і кігті яструбів міцні.

4. В Афінах були численні сови.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ἐξ ὀνύχων λέοντα γινώσκομεν. – Ми пізнаємо лева по кігтях.

Οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἄλώπεκες.

– Вдома – леви, а у битві – лисиці.

Κόραξ λευκός. – Біла ворона (*лат. avis rara*).

ЗАНЯТТЯ 16

INDICATIVUS ET INFINITIVUS FUTURI I ACTIVI ET MEDII. VERBA PURA ET MUTA.

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πῶς τὰ τέκνα πείσω.
2. Οὐδείς μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλεύσεται.
3. Δαρεῖος ἐβούλετο δουλώσειν τὴν Ἑλλάδα.
4. Οὐκ ἀποκρύψομαι τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἐμὸν κακόν.
5. Τοὺς δ' ἡμέτερους στρατιώτας οἱ ποιηταὶ ἀεὶ ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ ἐγκωμιάσονται.
6. Ἀκούσομεν τοὺς τοῦ διδασκάλου λόγους.
7. Οἱ μαθηταὶ ἀεὶ πιστεύσουσι τοῖς διδασκάλοις καὶ τοῖς παιδαγωγοῖς.
8. Ὁ κοινὸς ἰατρὸς σε θεραπεύσει χρόνος.
9. Ἐξ τῆς κώμης αὔριον πέμψω ἄγγελον.
10. Ἀκούσουσι τὰς τοῦ φίλου ᾠδὰς.
11. Θαυμάσομεν τὴν ἀνδρείαν τῶν Λακεδαιμονίων.

СЛОВНИК

ἀποκρύπτω покривати, приховувати
 ἀσφαλῶς непохитно, надійно;
 безпечно
 αὔριον adv. завтра
 βουλεύω вирішувати, постановляти
 δουλώω поневолювати
 ἐγκωμιάζω вихваляти, прославляти
 θεραπεύω (acc.) шанувати, лікувати

ἰατρός, οὗ ὁ лікар
 κοινός 3 спільний
 κώμη, ης ἢ село, поселення
 παιδαγωγός, οὗ ὁ вихователь,
 наставник
 πῶς як?
 ᾠδή, ῆς ἢ пісня

Περὶ τῆς πορείας

Панτοῖα μὲν, ᾧ φίλοι, ἤδη ἠκούετε περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου, πολλὰ δὲ ἄλλα νῦν ὑμῖν μηνύσω.

Ὅδεύσομεν γὰρ διὰ πολλῶν χωρῶν καὶ μακρῶν χρόνων οὐδὲ κινδυνεύσετε ἐν ταύτῃ τῇ πορείᾳ. Οὔτε γὰρ ἄγριοι ἄνεμοι οὔτε θάλαττα οὔτε ποταμοὶ ὑμᾶς κωλύσουσιν. Ἠγήσομαι ὑμῖν εἰς Μίλητον καὶ Ἀθήνας

καὶ Σπάρτην. Ἐκεῖ θεάσεσθε πολλὰ θαυμάσια καὶ ἀκούσεσθε περὶ πολιτικῶν καὶ φιλοσόφων καὶ ποιητῶν.

СЛОВНИК

ἐκεῖ там

ἡγέομαι (*dat.*) вести, бути на чолі,
передувати

θαυμάσια τά чудеса

θεάομαι розглядати, споглядати

κινδυνεύω бути в небезпеці

κωλύω (*acc.*) заважати, перешкоджати

μηνύω сповіщати, об'являти

Μίλητος, ου ἡ Мілет

ὁδεύω подорожувати, мандрувати

οὔτε... οὔτε ἀνί... ἀνί

παντοῖος 3 всіякий, різноманітний

πολιτικός, οὔ ὁ державний діяч,
політик

πορεία, ας ἡ подорож; похід

φιλόσοφος, ου ὁ філософ

χώρα, ας ἡ країна, земля

ДОВІДКА

МІЛЕТ (грец. Μίλητος) – стародавнє, нині неіснуюче місто на території сучасної Турції. Вдале розташування перетворило Мілет на найбільше і найбагатше місто Іонії біля гирла р. Меандр в Малій Азії. З-посеред усіх полісів Іонії Геродот особливо виокремлював Мілет, називаючи його „перлиною Іонії”.

Мілетський театр

Indicativus et infinitivus futuri I activi et medii. Verba pura et muta.

Появу греків в Мілеті відносять до XVI ст. до н. е. На рубежі II–I тис. до н. е. в Мілет переселилась нова хвиля греків – *іонійці*. Згідно з античною традицією, бл. 1100 іонійців із Аттики на чолі з сином афінського царя Кодра Нелеєм заселили Мілет. В VIII–VI ст. він був полісом (містом-державою), торговим, ремісничим і культурним центром античності. Відігравав керівну роль під час розселення греків на берегах Мармурового і Чорного морів; колоністи із Мілета заснували такі міста, як Кізік, Сінопа, Абідос, Істрія, Ольвія, Пантікапей, Феодосія і ін. В Мілеті зародилася в VI ст. до н. е. так звана мілетська, чи іонійська, школа натурфілософії (Фалес, Анаксимандр, Анаксімен); в Мілеті жив логограф Гекатей.

Розквіт Мілета припадає на період тиранії Фрасібула (бл. 610 – 600 рр. до н. е.). В середині VI ст. до н. е. Мілет потрапив під владу персів; бл. 500 р. Мілет очолив повстання міст Іонії проти перського володарювання; в 494 р. після поразки Мілет був зруйнований персами. В 479 р. почалося його відновлення, в 478 р. увійшов у Делоський союз. В 411–402 рр. Мілет отримав строго регулярне планування (т. зв. гіподамова система), яка представляла один з найкращих зразків античної містобудови. Після Пелопоннеської війни (431–404 рр. до н. е.) Мілет знову потрапив в залежність від персів, в 334 р. до н. е. був захоплений Александром Македонським, в 129 р. до н. е. підпорядкований Риму. В елліністично-римську епоху Мілет зберігав торгове значення і відігравав значну роль в культурному житті. Як засвідчили систематичні розкопки Мілета, які велися від початку XX ст. (з перервами) німецькими археологами (Т. Віганд та ін.), центр Мілета складала 3 агори (ринки): північна [з булеверієм (175–164 рр. до н. е.), святилищем Аполлона Дельфінія (з VI ст. до н. е.) і іншими спорудами], південна і західна (з іонійським храмом Афін, IV ст. до н. е.).

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *futurum I indicativi activi et medii* дієслова:

πείθεω

persona	futurum I indicativi	
	activi	medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

ἀκούω

persona	futurum I indicativi	
	activi	medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

πέμπω

persona	futurum I indicativi	
	activi	medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

Π. Утворіть 3 особу однини і множини *futurum I indicativi activi et medii* від дієслів:

Verbum	Persona 3 singularis	Persona 3 pluralis
σώζω		
λέγω		
τρίβω		
ρίπτω		
πράττω		

III. Перетворіть форми *praesens* на форми *futurum*:

1. Πῶς σε πείθομεν;
2. Τίς ὑμᾶς φυλάττει;
3. Λέγετε τὸν καλὸν βίβλον;
4. Τί ἀκούετε περὶ φιλοσόφων;

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Що ти на це скажеш?

2. Хоробрість війська врятує місто.

3. Ми не будемо дивуватися цьому.

4. Я пошлю вам листа.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ἡμῖν.

– Стукайте, і вам відчинять.

Γύμναζε παῖδας· ἀνδρας οὐ γὰρ γυμνάσεις.

– Тренуй дітей, бо дорослих мужів не тренуватимеш.

Ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε.

– Шукайте і знайдете.

Οὐκ ἐπ' ἄρτων μόνων ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.

– Не хлібом єдиним житиме людина.

Κακοῖς ὁμιλῶν καὶ αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.

– Спілкуючись з поганями, ти і сам станеш поганим.

Ἦν σὺ κακῶς δικάσης, σε θεὸς δεκάσει μετέπειτα.

– Якщо судив погано, то тебе бог судитиме.

Ὅς ἂν ἄλλον βλάψῃ, ἑαυτὸν βλάψει.

– Той, який шкодить іншому, шкодить самому собі.

ΓΟΒΟΡΙΜΟ ΣΤΑΡΟΓΡΕЦЬΚΟЮ

Πέμψω ἄγγελον.

Πόθεν;

Οἴκοθεν.

Ποῖ;

Ἐς τὴν κώμην.

Πότε;

Αὔριον.

Τί πράξεις ἄρα;

Πέμψω ἄγγελον αὔριον

οἴκοθεν ἐς τὴν κώμην.

Πότε;

Αὔριον πέμψω ἄγγελον οἴκοθεν ἐς τὴν κώμην.

Ποῖ δὴ;

Ἐς τὴν κώμην αὔριον πέμψω ἄγγελον.

Πόθεν;

Οἴκοθεν ἐς τὴν κώμην ἄγγελον πέμψω αὔριον.

Τίνα πέμψεις;

Ἄγγελον ἐς τὴν κώμην οἴκοθεν αὔριον.

INDICATIVUS ET INFINITIVUS AORISTI I ACTIVI. VERBA PURA ET MUTA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Δαρείος μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσεν.
2. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαυσαν Ἀλκιβιάδην τῆς ἀρχῆς.
3. Μιλτιάδης ἐκέλευσε λῦσαι τὴν γέφυραν τὴν ἐν τῷ Ἴστρω ποταμῷ.
4. Οἱ πολέμιοι οὐκ ἠθέλησαν βαδίζειν.
5. Θησεύς πολλῶν συμφορῶν τοὺς Ἕλληνας ἀπήλλαξεν.
6. Χαλεπὸν τὸ ποιεῖν, τὸ δὲ κελεῦσαι ῥάδιον.
7. Ἀκοῦσαι τοῦτο ἄξιόν ἐστι.
8. Ἔρωσ ἀφώπλισε τὸν Ἄρην.
9. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος συγγέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων.
10. Ὁ στρατηγὸς ἔπεμψε τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τῆς θαλάττης οἴκαδε.
11. Ὁ Σόλων τοῖς Ἀθηναῖοις ἔλεξε· „Μάλιστα δέ, ὦ δῆμε, φυλάξαι καινὴν διαφορὰν”.
12. Οἱ στρατιῶται εὐθύς ἔπραξαν, ὃ οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν.
13. Ὁ Δαρείος τὸν στρατὸν ποτε ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἔπεμψεν.

СЛОВНИК

Ἀλκιβιάδης, ου ὁ Алківіад
ἀπαλλάττω звільняти, віддалятися
Ἄρης, εως ὁ Арес, бог війни
ἀφωπλίζω роззброювати
γέφυρα, ας ἡ міст
διαφορά, ἄς ἡ розбрат, ворожнеча
Ἔρωσ, τος ὁ Ерот, бог кохання
εὐθύς негайно, в той же час
Θησεύς, εως ὁ Тесеј, міфічний цар
 Афін
Θουκυδίδης, ου ὁ Фукидід, грецький
 історик
Ἴστρος, ου ὁ Ιстр (давня назва р. Дунай)
καινός 3 новий

Καμβύσης, ου ὁ Камбіс, перський цар
λύω звільняти
Μιλτιάδης, ου ὁ Мільтіад, грецький
 полководець
παύω стримувати, припиняти
Πελοποννήσιος, ου ὁ житель
 Πελοπονнеса
ῥάδιος 3 легкий
Σόλων, ωνος ὁ Солон, законодавець
συγγράφω писати
συμφορά, ἄς ἡ випадок, нещастя
φυλάττω сторожити, охороняти,
 остерігатися
χαλεπός 3 важкий, тяжкий

Ὁ τοῦ στρατηγοῦ λόγος

Ὁ στρατηγὸς πρὸς τοὺς στρατιώτας ἔλεξεν· „Ἐπεὶ ἤκουσα, ὦ στρατιῶται, ὅτι οἱ πολέμοιοι στρατιὰν συνέλεξαν, τὴν ἡμετέραν χώραν διαφθεῖρουν βουλόμενοι ἐκέλευσα ὑμᾶς ἔρχεσθαι. Ἄλλ’ οὐ φοβερὸς ἡμῖν ὁ πόλεμος, πολλοὺς γὰρ ἤδη πολέμοιους ἐνίκησαμεν. Ἡμέτεροι δὲ σύμμαχοι ἐτοιμοὶ εἰσι συστρατεύεσθαι. Ἡ νίκη παρ’ ἡμῖν.”

СЛОВНИК

ἔρχομαι приходити

ἔτοιμος 3 готовий

νικάω перемагати

συλλέγω збирати

σύμμαχος, ου ὁ союзник, помічник

συστρατεύω брати участь у поході,
війні, відправлятися в похід разом
з кимось

φοβερὸς 3 страшний, жахливий

Περὶ στόλου τῶν Ἀθηναίων

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευσάν ποτε ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἐστρατοπέδευσεν (ἐστρατοπεδεύσατο) ὁ στρατὸς ἐν πεδίῳ. Ἐξαίφνης δ’ ἐμήνυσαν οἱ κατάσκοποι τὸ τῶν πολέμιων ἱππικὸν πλησιάζειν· καὶ ἔμενον οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ὄπλοις τοὺς βαρβάρους. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τῶν πολέμιων ἱππικὸν πλησίον ἦν, ἐτόξευσαν οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ πολλοὺς τῶν βαρβάρων ἐφόνευσαν. Ἐνταῦθα δὲ ἐξέπεμψεν ὁ στρατηγὸς τὸ τοῦ συμμάχων ἱππικόν. Ἀνδρείως δὲ μαχόμενοι ἐτρέψαντο οἱ σύμμαχοι τοὺς πολέμοιους καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς διὰ τοῦ πεδίου πρὸς τὸν ποταμόν.

СЛОВНИК

διώκω переслідувати, гнатися

ἐκπέμπω відсилати, посилати

ἐνταῦθα тепер, тут

ἐξαίφνης раптом, зненацька

ἱππικόν, οὗ τό кіннота

κατάσκοπος, ου ὁ розвідник,
спостерігач

μηνύω сповіщати, доносити

πλησιάζω (*dat.*) наближитися,
підходити

στρατεύω відправлятися в похід,
вести війну

στρατοπεδεύομαι розташовуватися
табором

τοξεύω стріляти з лука

τρέπω повертати, звертати, med.
обертатися до втечі

ВПРАВИ

I. Утворіть *aoristus I*, зберігаючи особу і число:

- ἀποπαύει
- ἐλπίζουσιν
- νομίζετε
- ἐπιτάττετε
- συλλέγεις
- συγγράφω

II. Впишіть відповідну форму аориста від поданих у дужках дієслів і перекладіть:

- a) Ζεὺς ἄνθρωπον ὀλιγοχρόνιον (πράττω).
- b) Οἰδίπους ἄκων τὸν πατέρα Λαίον (φονεύω).
- c) Σωκράτης τρίς (στρατεύω).
- d) (στέργω) οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς.
- e) Ἴππαρχος ὁ Πεισιστράτου παῖς τὰ Ὅμηρου ἔπη πρῶτος
(κομίζω) εἰς Ἀθήνας, καὶ (ἀναγκάζω) τοὺς ραψωδοῦς τοῖς
Παναθηναίοις αὐτὰ ᾄδειν.
- f) Προμηθεὺς τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ (κλέπτω) καὶ πρὸς τοὺς
ἀνθρώπους (κομίζω).
- g) Τέχνη τύχην (στέργω) καὶ τύχη τέχνην.
- h) Ἀλέξανδρος Ἑλένην ἐκ Σπάρτης (ἄρπάζω).

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Перед битвою елліни здійснили узливання богам.

2. Афіняни вирушили в похід проти варварів.

3. Агесілай порадив Ксенофонту виховати дітей в Елладі.

4. Легко дати пораду (=порадити) іншому.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΗ:

Κορώνη σκόρπιον ἤρπασεν. – Ворона вхопила скорпіона
(*тобто: найшла коса на камінь*).

Πολλάκις αἱ γλώτται μάλλον ἔτρωσαν ἢ αἱ μάχαιραι.

– Часто слова ранять більше, ніж ножі.

Ὦ δέσποτα, μέμνησο τῶν Ἀθηναίων.

– Володарю, пам'ятай про афінян (*слова, які раб повинен був кожний день повторювати царю Дарію*).

ΓΟΒΟΡΙΜΟ ΣΤΑΡΟΓΡΕЦЬΚΟЮ

Ἐπεμψα παιδίον.

Πόθεν; Οἴκοθεν.

Ποῖ; Ἐς τὴν ἀγοράν.

Πότε; Ἐχθές.

Τί ἔπραξεν; Ἐφερε μοι ῥά.

Πόσα; Δέκα.

Τί ἐποίησας; Ἠρίστησα.

За цією ж моделлю:

1. Ἐλαύνω ἵππον νῦν ἐκ τῆς κώμης πρὸς τὴν θάλατταν.
2. Ἐκληρον τότε τὴν θύραν τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ.
3. Ἠλαύνομεν τοὺς ἵππους ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐχθές.
4. Ἐπεμψάς ποτ' ἀγγέλους ἀπὸ τῆς θαλάττης οἴκαδε.

ЗАНЯТТЯ 18

ОСНОВИ НА ЗУБНІ -δ, -τ, -θ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Αἱ κνημίδες φυλάσσουσι τὰς κνήμας.
2. Ἡ ἀριστερὰ ἔχει τὴν λαμπρὰν ἀσπίδα.
3. Ἐγγὺς τοῦ Νείλου ποταμοῦ αἱ πυραμίδες εἰσὶν.
4. Ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλοὶ καὶ ἔνδοξοι ποιηταὶ ἦσαν.
5. Τῷ γέλωτι γιγνώσκεται ἡ μωρία καὶ ἡ ἄνοια τῶν ἀνθρώπων.
6. Τυραννὶς σφαλερὰ, πολλοὶ δὲ τῆς τυραννίδος ἐρασταί.
7. Μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς νίκην οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν μεγάλαις ἔλπισιν ἦσαν.
8. Τοῖς νομάσιν οἱ ἵπποι ἀναγκαῖοί εἰσιν.
9. Ὁ ὀπλίτης τῶν Ἑλλήνων στρατιώτης ἔφερε δὲ θώρακα καὶ κόρυν καὶ κνημίδα καὶ ἀσπίδα καὶ λόγχην καὶ μάχαιραν.
10. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐσθῆτα καλήν.
11. Τὴν πολιτείαν διέταξε Κρησὶ Μίνως.

СЛОВНИК

Αἰγὸς ποταμοὶ οἱ, також **Αἰγὸς ποταμός** ὁ Егоспотами або Егоспотамос, „Козина ріка” (річка з одноім. містом у Херсонесі Фракіїському, яка впадає в Геллеспонт; тут Лісандр наніс поразку афінянам в 405 р. до н. е.)

ἀναγκαῖος 3 необхідний
ἄνοια, **ας** ἢ безрозсудність, глупота
ἀριστερά, **ἄς** (χείρ) ἢ ліва рука
Ἄρτεμις, **δος** ἢ Артеміда
ἀσπίς, **ἰδος** ἢ щит
γέλως, **ωτος** ὁ сміх
διατάττω розподіляти, будувати
ἐραστής, **οὔ** ὁ шанувальник,
 прихильник: **ἐ. τυραννίδος**
 жадаючий стати тираном
ἐσθῆς, **ἦτος** ἢ одяг, плаття

ἔτοιμος 3 готовий
θώραξ, **κος** ὁ панцир
ἵππος, **ου** ὁ кінь
κνήμη, **ης** ἢ гомілка, литка
κνημὶς, **ἰδος** ἢ поножа (мн. поножі)
κόρυς, **θος** ἢ шолом
Κρής, **τός** ὁ критянин
λαμπρός 3 сяючий, блискучий
λόγχη, **ης** ἢ спис
μάχαιρα, **ας** ἢ ніж, меч
μάχομαι (dat.) боротися
Μίνως, **ωος** ὁ Мінос, цар Криту
μωρία, **ας** ἢ дурість, безглуздість
νίκη, **ης** ἢ перемога
νομάς, **άδος** ὁ кочівник
ξένος, **ου** ὁ чужинець; гість
Νεῖλος, **ου** ὁ Ніл (ріка в Єгипті)
πατρίς, **ἰδος** ἢ вітчизна, батьківщина

πολιτεία, ας ή державний устрій,
 держава
 πυραμίς, ίδος ή піраміда
 Ῥωμαῖος, ου ό римлянин
 Σκύθης, ου ό скіф

σφαλερός 3 хиткий, неміцний,
 ненадійний, невірний
 τυραννίς, ίδος ή тиранія, одноосібна
 влада
 φυλάττω стерегти, берегти

ό Κροῖσος και ό Σόλων

Ἐν τῇ Ἀσίᾳ Σόλων ό σοφός και Κροῖσος όμιλῆσαι λέγεται, ός έβασίλευε τῶν Λυδῶν και έπί τῇ εὐτυχίᾳ ηὐδαιμονίζετο*. Τόν οὖν Ἀθηναῖον ξένον ό Κροῖσος, έπει λαμπρῶς έξένισεν, τάδε ήρώτησεν· “Τίνα τῶν ανθρώπων νομίζεις μάλιστα υπέρχειν εὐδαιμονία;” Ὁ δέ Σόλων· “Ἀθηναῖον, – έφη, – τὸ όνομα Τέλλων. Οὗτος οὔτε πλούσιος οὔτε πένης ήν, παῖδες δέ αὐτοῦ ήσαν καλοί κάγαθοί τό τε σῶμα και τήν ψυχήν, και οί πολῖται αὐτόν έθεράπευσαν έπί ταῖς άρεταῖς αὐτοῦ. Τέλλος αὐτός δέ έτελεύτησεν υπέρ τῆς πατρίδος άνδρείως μαχόμενος. Τοῦτον άρα άεί όνομάσω εὐδαίμονα. Τήν δέ σήν εὐδαιμονίαν – οὔ σε ψεύσω, ὦ Κροῖσε – οὔ δικάσω πριν άκοῦσαι περι τῆς σῆς τελευτῆς. Ὑστερον δέ Κῦρος, ό τῶν Περσῶν βασιλεύς, ένίκησε τοὺς Λυδοὺς και τοὺς Κροῖσου θησαυροὺς ήρπασε. Τότε δέ Κροῖσος τὸ Σόλωνος όνομα τρις βοῆσαι λέγεται. Κῦρος δέ αὐτόν έλυσεν εκ τῶν δεσμῶν.

СЛОВНИК

άρα так, таким чином
 άρετή, ής ή доброчесність
 άρπάζω схоплювати, викрадати,
 грабувати
 βασιλεύς, έως ό цар
 βοάω кричати, кликати на допомогу
 δεσμός, οὔ ό прив'язь; pl. кайдани,
 тюрма
 δικάζω судити, вирішувати
 έρωτάω питати, запитувати

εὐδαιμονία, ας ή щастя
 εὐδαιμονίζω вважати щасливим
 εὐτυχία, ας ή щастя, удача
 θησαυρός, οὔ ό скарб, багатство
 καλός κάγαθός прекрасний і
 доблесний
 Κροῖσος, ου ό Крез (цар Лидії)
 Κῦρος, ου ό Кір (перський цар)
 λαμπρῶς блискуче, прекрасно
 Λυδός, οὔ ό лідієць

* Речення містить синтаксичну конструкцію **Nominativus cum infinitivo**. Вона складається з суб'єкта в Nominativus і предиката в Infinitivus. Nominativus cum infinitivo вживається при керуючих дієсловах у пасивному стані, які узгоджуються з підметом, але перекладаються безособово. Українською мовою зворот перекладається підрядним підметовим реченням із сполучником *що*. Наприклад: Οἱ Ἕλληνες τοῖς θεοῖς πολλάκις θῆσαι λέγεται. *Кажуть, що елліни часто приносили жертви богам.* Суб'єкт – особовий займенник у звороті Nominativus cum infinitivo опускається, але при перекладі він додається, виходячи з того, в якій особі та числі вжито керуюче дієслово.

νικάω перемагати, перевищувати
 νομίζω признавати, вважати
 ξενίζω проявляти гостинність,
 пригощати
 ὀμιλέω бути разом, спілкуватися
 ὀνομάζω називати
 ὄνομα, τος τό ім'я, назва
 οὔτε – οὔτε ані – ані
 παῖς, παιδός ὁ, ἡ дитина (син, дочка)
 πένης, ητος бідний
 πλούσιος 3 багатий

πρίν перш ніж, раніше ніж
 Σόλων, ωνος ὁ Солон (законодавець)
 σῶμα, τος τό тіло
 τελευτάω завершувати; помирати
 τελευτή, ης ἡ кінець; смерть
 Τέλλος, ου ὁ Телл (афінянин)
 τρίς тричі
 ὑπερέχω перевищувати,
 перевершувати
 ὕστερον пізніше, після
 ψεύδω обманювати

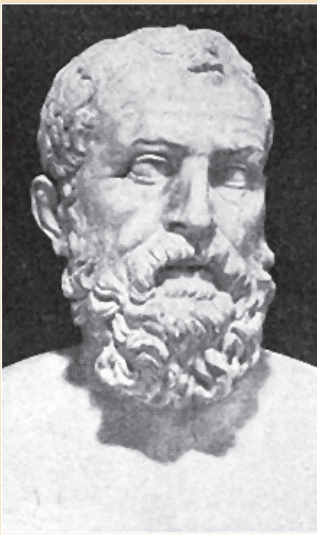
ДОВІДКА

Крез отримує данину від лідійських християн (1629). Автор – Клод Вінйон

КРЕЗ (грец. Κροίσος) – цар Лідії, правив з 560 по 540 рр. до н. е., у період найбільшої могутності держави. Правління Креза завершилося із завоюванням Лідії персами. Ім'я Креза ще в Стародавній Греції стало синонімом людини, яка володіє величезним багатством: „багатий, як Крез”.

СОЛОН (грец. Σόλων, бл. 640 – 558 рр. до н. е.) – афінський політик, реформатор і законодавець, елегійний поет доби архаїки, один із „семи мудреців”. Заклав основи Афінської демократії.

Бюст Солона
(Національний музей,
Неаполь)

Наприкінці VII – початку VI ст. до н. е. Стародавні Афіни роздирило протистояння аристократії, що зосередила у своїх руках владу, а також більшу частину земель, і більшості населення, обтяженого боргами, через що багато хто потрапив в становище гектеморіїв, тобто найманих робітників, що обробляли землі знаті за шосту частину врожаю, тобто за досить незначну частку. Багато хто за борги потрапив в особисту кабалу, дехто був проданий за кордон. У руках евпатридів перебували управління і суд. Крім багатіїв знаті і приниженої маси бідняків, існував уже досить численний середній клас, створений новими економічними чинниками: торгівлею і промисловістю. Цей клас, разом з бідняками, був зацікавлений у реформах – на нього і спирався Солон, так само як і на найблагорозумнішу частину евпатридів. Соціальна ворожнеча погрожувала небезпечною боротьбою, результатом якої могла стати тиранія. За переказом, деякі переконували Солона прагнути до тиранії, але він відмовився, тому що „тиран гине сам і губить свій дім” – мотив відмови, дуже характерний для грецької моралі того часу.

Близько 594 р. до н. е. афіняни обрали Солона правителем і архонтом та надали йому повноваження на проведення політичних і економічних реформ. Реформи були досить радикальні. Солон почав з *сісахфії*: скасував борги, що забезпечувалися землею або особою боржника (дехто вважає, що були знищені усі взагалі борги, але це сумнівно), домігся звільнення тих, хто вже потрапив у рабство за борги, і заборонив надалі робити позики під заставу особистої свободи. Сісахфія була єдиною радикальною мірою Солона; у всій іншій реформаторській діяльності він виявляє схильність до „золотої середини”, до помірності, до можливого примирення нових вимог зі збереженням старого. Що стосується управління, Солон установив в Афінах тимократичну систему, зв’язавши права громадян на участь у виборах і участь у політичній діяльності з їхніми прибутками.

Закони Солона були написані на дерев’яних таблицях. Справжній текст цих законів не зберігся, тому важко сказати, які з них дійсно були видані Солоном і які лише згодом приписані йому. Реформоване Солоном право виявилось більш живучим за встановлений ним політичний лад і вплинуло на деякі пізніші законодавства (наприклад, на *римські закони XII таблиць*).

Боротьба партій Лікурга, Метакла та Пісістрата, що відновилася в Афінах, зрештою призвела до встановлення тиранії Пісістрата, якій Солон намагався протидіяти. Коли тиранія утвердилася, Солон все-таки залишився в Афінах, де помер за деякими свідченнями через два роки. Існував також переказ, що попіл Солона був розвіяний на острові Саламін.

Ὁ Χειμὼν

Γίγνεται δὲ χειμῶν Δάφνιδι καὶ Χλόη τοῦ πολέμου πικρότερος. ἐξαίφνης γὰρ περιπεσοῦσα χιῶν πολλὴ πάσας μὲν ἀπέκλησε τὰς ὁδοὺς, πάντας δὲ κατέκλησε τοὺς γεωργοὺς. λάβροι μὲν οἱ χείμαρροι κατέρρευον, ἐπεπήγει δὲ κρύσταλλος· τὰ δένδρα πλήρη ἦν χιόνος, ἡ γῆ πᾶσα ἀφανὴς ἦν πλὴν περὶ πηγὰς που καὶ ρεύματα. οὔτ' ἀγέλην ἐς νομὴν ἤγεεν οὐδέεις, οὔτ' αὐτὸς προὔβαινε τῶν θυρῶν, ἀλλὰ πῦρ καύσαντες μέγα περὶ ῥόδας ἀλεκτρύωνων, οἱ μὲν λίνον ἔστρεφον, οἱ δ' αἰγῶν τρίχας ἔκρεκον, οἱ δὲ παγίδας ὀρνίθων ἠργάζοντο. τότε βοῶν ἐπὶ φάτναις φροντίς ἦν ἄχυρον ἐσθιόντων, αἰγῶν καὶ προβάτων ἐν τοῖς σηκοῖς φυλλάδας, ὑῶν ἐν τοῖς συφεοῖς βαλάνους. τῇ Χλόη αἰεὶ συνῆν ἡ μήτηρ, ἔριά τε ξαίνειν διδάσκουσα καὶ ἀτράκτους στρέφειν (Λόγγος).

СЛОВНИК

ἀγέλη, ης ἢ стадо
 αἶξ, γός ἢ, ὁ коза
 ἀλεκτρυῶν, ὄνος ὁ півень
 ἀποκλείω, атт. ἀποκλήω закривати,
 перегороджувати
 ἄτρακτος, ου ὁ веретено
 ἄχυρος, ου ὁ полова, лушпиння
 βάλανος, ου ἡ жолудь
 Δάφνις, ἰδος ὁ Дафніс
 ἐργάζομαι працювати, робити
 ἔριον, ου τό [demin. до ἔρος] вовна
 θρίξ, τριχός ἢ волос, вовна
 καίω (κάω) палити
 κατακλείω, атт. κατακλήω закривати,
 засувати на замок
 καταρρέω стікати, протікати
 κρέκω прибівати човником, тобто
 ткати, прясти
 κρύσταλλος, ου ὁ лід
 λάβρος 3 різкий, уривистий, стрімкий
 λίνον, ου τό льон

νομή, ης ἢ пасовище
 ξαίνω (προ вовну) чесати, ткати
 ὄρνις, ἰθος ὁ, ἡ птах
 παγίς, ἰδος ἢ пастка
 περιπίπτω падати
 πήγνυμι, рідко пηγνύω заковувати
 (льодом), заморозувати
 πικρός 3 гіркий, злий
 προβαίνω іти вперед, виходити
 πρόβατον, ου τό дрібна худоба, вівця
 ρεῦμα, ατος τό потік, струмок
 σηκός, οὔ ὁ стійло, хлів
 στρέφω повертати
 σύνειμι бути разом
 συφεός, οὔ ὁ [сῦς] хлів для свиней
 ὕς = сῦς, συός ὁ, ἡ свиня
 φάτνη, ης ἢ ясла
 φροντίς, ἰδος ἢ турбота, тривога
 φυλλάς, ἄδος ἢ листя
 χειμάρρος, ου ὁ (бурхливий) потік
 Χλόη, ης ἢ Хлоя

ВПРАВИ

I. Додайте артиклі до слів і упорядкуйте згідно відмінків і чисел (*Sing. Nom., Gen. etc.*):

ἡ ἔρις, ἰδος (сварка): ἔρισι(ν), ἔριδος, ἔριδες, ἔριδας, ἔρις, ἔριδες, ἔριδι, ἔριδων, ἔρις, ἔριν.

ΔΑΒΝΗΟΓΡΕЦЬКА ΜΟΒΑ

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

ἡ κόρυς, θος (шолом): κόρυθι, κόρυσι(ν), κόρυθες, κόρυς, κόρυιν, κόρυθας, κόρυς, κορύθων, κόρυθες, κόρυθος.

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Заповніть пропуски, вставивши артикль або іменник у відповідному відмінку:

ἡ χάρις, τῆς χάριτος (втіха, вдячність):χάριν, τῇ
 τό κέρας, τοῦ κέρατος (ріг):κέρασι, τὰ
 ἡ ἀσπίς, τῆς ἀσπίδος (щит):ἀσπίδα, τῶν
 τό χάσμα, τοῦ χάσματος (яма, безодня):χάσματι, ᾧ
 τό φρόνημα, τοῦ φρονήματος (думка): φρονημάτων,
 τοῖς

III. Перекладіть словосполучення давньогрецькою мовою і провідмініайте їх в однині і множині:

египетська піраміда

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

мідний щит

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Скіфи приносили в жертву Артеміді чужинців.

✍️

2. Сонце променями зігріває землю.

✍️

3. Славними були в Елладі гавані Аттики.

✍️

4. У гімнетів (Dat.) не було панцирів.

✍️

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ματαιότης ματαιότητων καὶ πᾶσα ἡ ματαιότης.

– Марнота марнот, і все – марнота.

Χάρις μὲν χάριν τίκτει, ἔρις δὲ ἔριν.

– Щирість породжує щирість,
ворожнеча – ворожнечу.

Χάρις γηράσκει ταχέως. – Вдячність швидко старіє.

Προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

– Пророк не має шани на батьківщині.

Τὸ τῆς Ἑριδος μῆλον. – Яблуко Ериди (тобто: предмет суперечки).

Μὴ παιδί μάχαιραν. – Не давай ножа дитині.

ΙΜΕΝΝΙΚΙ ΣΕΡΕΔΝΗΟΥΓΟ ΡΟΥΔΥ Ζ ΟΣΝΟΥΟΥ ΝΑ -Τ

Πρочитайте та перекладіть речення:

1. Τόδε μὲν τὸ πνεῦμα φέρεται ἀπὸ τῆς ἄρκτου.
2. Οἱ ὀπλῖται δόρατα φέρουσιν.
3. Ζωστήρ τις σκύτινος ἀνέχει τὸ ξίφος.
4. Οὐ πλοῦτος καὶ χρήματα, ἀλλὰ τὰ μαθήματα νομίζεται βέβαια κτήματα.
5. Ἐν Θερμοπύλαις ἦν τὸ Λεωνίδου καὶ τῶν Λακεδαιμονίων σῆμα.
6. Οἱ τῶν πολεμίων ὀπλῖται ἐξ ἄρμάτων ἐβάλλοντο ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασιν.
7. Τὰ τῶν Θρακῶν τοξεύματα τοῖς Μακεδόσι χαλεπὰ τραύματα ἔφευεν.
8. Σοφία μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον.
9. Αἱ ἐπιθυμῖαι μαθήμασι πολέμιαι.
10. Ὁ Ἥλιος θεὸς ἐν ἄρματι ἐφέρετο διὰ τοῦ οὐρανοῦ.
11. Πολλὰ ἐστὶ τὰ Πλάτωνος συγγράμματα.

СЛОВНИК

ἀνέχω *πιδνίμати, витримувати*

ἄρμα, τος τό *колієниця*

βάλλω *кидати*

βέβαιος 2, 3 *міцний, сильний, дужий, надійний, вірний*

γυμνάζω *вправляти*

δόρυ, δόρατος τό *спис*

ἐπιθυμία, ас ἡ *бажання, любов, пристрасть*

ζωστήρ, ἦρος ὁ *зостер (військовий пояс, який закривав нижню частину θώραξ і верхню частину*

ζῶμα і який захищав черевну і пахову ділянку)

Θράξ, κόс ὁ *фракієць*

κτῆμα, τος τό *здобуток, володіння, майно, надбане*

μάθημα, τος τό *знання, наука, вивчення*

Μακεδών, ὄνος ὁ *македонянин*

ξίφος, εος τό *меч*

Πλάτων, ωνος ὁ *Платон, філософ*

σῆμα, τος τό *знак, знамення; могила*

σκύτινος 3 *шкіряний*

σύγραμμα, τος τό *запис, твір*

τόξευμα, аτος τό *випущена стріла*

τραῦμα, τος τό *рана*

χαλεπός 3 *важкий, тяжкий*

χρῆμα, τος τό pl. *гроші, багатство*

Περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος μαντείου

Οἱ Ἕλληνες ἐκ κινδύνων σωζόμενοι ἀναθήματα εἰς τοὺς τῶν δαιμόνων ναοὺς ἐκόμιζον. Ἐν δὲ τῷ ἱερῷ ἦν Ἀπόλλωνος βωμός, ὅτι τὸ μαντεῖον κτῆμα ἦν Ἀπόλλωνος. Ἦν δ' ἐνταῦθα καὶ ἀγάλματα τῶν Μοιρῶν. Τὸ δὲ μαντεῖον ἀνεφέρετο δ' ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἄντρου πνεῦμα ἐνθουσιαστικόν. Καὶ ἡ Πυθία καθεζομένη ὑπὲρ τοῦ στόματος ἐδέχετο τὸ πνεῦμα καὶ μαινομένη τῷ πνεύματι ἐμαντεύετο. Τὰ δὲ μαντεύματα πολλάκις ἀμφίβολα ἦν, καὶ πολλοὶ τῶν μαντευομένων ἐψεύδοντο.

СЛОВНИК

ἄγαλμα, τος τό статуя
ἀμφίβολος 2 двозначний
ἀνάθημα, τος τό дар, приношення
 богам, посвята
ἀναφέρω зводити, напускати,
 покладати, вносити
Ἀπόλλων, ωνος ὁ Аполлон
δαίμων, ονος ὁ божество
δέχομαι приймати, брати, отримувати
ἐνθουσιαστικός 3 натхнений,
 несамовитий, шалений, пророчий
καθέζομαι садити, сидіти
κομίζω приносити, возити

μαίνομαι божеволіти, безумствувати,
 скаженіти, шаленіти
μαντεῖον, ου τό віщування
μαντεῖος 3, 2 віщучий
μάντευμα, τος τό пророцтво,
 пророкування
μαντεύομαι віщувати, передбачати
Μοῖραι αἱ Мойри (*три богині долі і смерті*)
ναός, οὔ ὁ храм
πνεῦμα, τος τό дихання, подув
Πυθία, ας ἡ Піфія (*віщунка в Дельфах*)
στόμα, τος τό вхід, вихід

ДОВІДКА

ΑΠΟΛΛΟΝ, Феб (грец. Ἀπόλλων, Φοῖβος – осяйний) – син Зевса й Лето, брат Артеміді, батько Орфея, Ліка, Асклепія та Мілета. Один із олімпійських богів.

У глибоку давнину Аполлона шанували в постаті барана. Гомер і Гесіод не подають подробиць про його народження. За пізнішими переказами, охоплена ревнощами Гера переслідувала вагітну Лето і заборонила Землі дати їй місце для пологів. За велінням Зевса в морі виник новий острів Делос, де Лето народила близнят – Аполлона й Артеміду. З ім'ям Аполлона пов'язані події, відбиті в багатьох міфах: убивство страхітливого дракона Пітона (на честь перемоги над драконом у Дельфах було встановлено Піфійські ігри і споруджено Дельфійський храм), участь у боротьбі з гігантами. Аполлон та Артеміда вбили гіганта Тітія за образу богині Лето.

Аполлон Бельведерський
(Музей Піо-Клементіно, Ватикан)

Під Троєю Аполлон покарав греків, які образили його жерця Хріса. З культурним та господарським розвитком стародавньої Греції характер Аполлона як бога змінюється. Він стає богом музики, проводирем муз, дістає від Гермеса кітару. Згодом Аполлон набуває дару насилати хвороби й виліковувати їх (*Аполлон Сотер* / Ἀπόλλων Σωτήρ – „рятівник”), провіщає майбутнє або виявляє свою волю через оракула. З наказу Зевса Аполлон пас худобу Лаомедонта за те, що хотів помститися Громовержцеві за смерть свого сина Асклепія. Аполлон був також захисником пастухів і охоронцем худоби, яку оберігав від вовків і всякої пошесті (*Аполлон Лікоктонос* / Ἀπόλλων Λυκοκτόνος – „винищувач вовків”). Крім того, Аполлон – будівник, засновник міст, оборонець тих, що переселяються на нові місця і в далекі колонії.

Деякі вчені вважають, що первісно Аполлон був суто дорійським божеством з центром культу в Дельфах. На думку більшості дослідників, культ Аполлона прийшов з Малої Азії, доказом чого є такі факти: у Троянській війні Аполлон був на боці троянців; у Малій Азії на його честь споруджено кілька храмів, де ім'я Аполлона виводять від кореня слова із значенням „двері”, оскільки первісно це нібито був бог дверей, який охороняв родину від нещастя (*Аполлон Тірайос* / Ἀπόλλων Θυραῖος – „Аполлон Дверний”). Пізніше Аполлона ототожнювали з Геліосом, хоч у давньому епосі і в грецькій міфології Геліос виступає як окреме божество. На честь Аполлона – бога сонця встановлено хліборобські святкування: *таргелії* – свято літа, коли приносили в жертву гекатомбу і співали хвалебні пісні – пеани; *піаненсії* – свято осені на честь збирання врожаю тощо.

Аполлона шанували як божественного воїна-стрілометальника (*Аполлон Гекеболос*), який вражав несхибними стрілами. Головні центри культу Аполлона – острів Делос, де раз на чотири роки проходили *делії* – ігри за участю представників усіх грецьких полісів; Дельфи є основним святилищем Аполлона. Славилась оракулами Патара в Лікії, Дідіми біля Мілету, Фіви, Кларос біля Колофона, Аби в Фокіді та інші грецькі міста.

Атрибутами Аполлона були лук і стріли, кітара (ліра), вуж, костур, лебідь, яструб, крук, триніжок, лавр тощо.

Ὁ τοῦ ἕαρος χρόνος

Νυμφῶν ἄντρον ἦν, πέτρα μεγάλη, τὰ ἐνδοθεν κοίλη, τὰ ἔξωθεν περιφερής· ἐνῆν δὲ ἀγάλματα τῶν Νυμφῶν αὐτῶν λίθινα, ὧν πόδες ἀνυπόδητοι, χεῖρες εἰς ὤμους γυμναί, κόμαι μέχρι τῶν ἀυχένων λελυμένοι, ζῶμα περί τήν ἰξύν, μειδίαμα περί τήν ὄφρύν, τὸ πᾶν σχῆμα χορεία ἦν ὀρχουμένων. ἐκ δὲ τῆς πηγῆς ὕδωρ ἀναβλύζον ἔρρει, ὥστε καὶ λειμῶν πάνυ καλὸς ἦν πρὸ τοῦ ἄντρου, πολλῆς καὶ μαλακῆς πόας ὑπὸ τῆς νοτίδος τρεφομένης. ἀνέκειντο δὲ καὶ γαυλοὶ καὶ αὐλοὶ καὶ σύριγγες καὶ κάλαμοι, πρεσβυτέρων ποιμένων ἀναθήματα (Λόγγος).

СЛОВНИК

ἀγαλμα, τος τό статуя
 ἀναβλύζω бити ключем, підніматись
 (про воду)
 ἀνάκειμαι лежати на виду
 ἄντρον, ου τό печера
 ἀνυπόδητος 2 невзутий, босий
 αὐλός, οὔ ὁ дудка, флейта
 ἀυχὴν, ἔνος ἡ шия
 γαυλός, οὔ ὁ відро, дійниця
 γυμνός 3 голий
 ἐνδοθεν всередині
 ἔνειμι (dat.) бути, знаходитися в
 ἔξωθεν ззовні
 ζῶμα, τος τό пояс
 ἰξύς, ὕος ἡ поясниця
 κάλαμος, ου ὁ тростина
 κοῖλος 3 видовбаний, впалий
 κόμη, ης ἡ волосся
 λειμῶν, ὦνος ὁ луг
 λίθινος 3 кам'яний
 μαλακός 3 м'який

μειδίαμα, τος τό посмішка
 νοτὶς, ἴδος ἡ волога
 νύμφη, ης ἡ наречена, німфа
 ὀρχέομαι танцювати
 ὄφρυσ, ὕος ἡ брова
 πάνυ дуже
 περιφερής 2 круглий, округлений
 πέτρα, ας ἡ скеля
 πηγὴ, ἦς ἡ джерело
 πόα, ας ἡ трава
 ποιμήν, ἔνος ὁ пастух
 ποὺς, ποδός ὁ нога
 πρέσβυς, υος ὁ старий, старший
 ῥέω текти
 σύριγξ, ἰγγος ἡ сирінга
 σχῆμα, τος τό зовнішній вигляд
 τρέφω годувати, вирощувати
 ὕδωρ, ὕδατος τό вода
 χεῖρ, ρός ἡ рука
 χορεία, ας ἡ хоровод, танок
 ὤμος, ου ὁ плече

ВПРАВИ

I. Визначте відмінок іменника і подайте його словникову форму:

Слово	Відмінок	Словникова форма
δείγματα		
ἐλπίσι		

πρᾶγμα		
κόλακα		
στόμασιν		
αἰξί		
τυραννίδι		
μαθητοῦ		
χρήματα		

II. Випишіть зі словничків до текстів усі іменники III відміни середнього роду з основою на -τ і провідмініайте 2 з них в однині і множині:

.....

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

III. Визначте рядок, у якому всі іменники III відміни середнього роду з основою на -τ:

- σῶμα, χρώς, ὕδωρ, μέρος;
- πρᾶγμα, γράμμα, μέλι, ὄνομα;
- ἄρμα, φῶς, φλόξ, μάθημα.

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Численними (Nom.) були твори Ксенофонта.

2. Багаті часто є рабами (Nom.) речей.

3. Елліни приносили жертви богам водою, вином з молоком і медом.

4. Воїни Філіппа мали довгі списи.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Γνώμῃς καὶ σώμασι. – Душею й тілом.

Παθήματα μαθήματα. – Навчання – страждання.

Λίθος τοῦ προσκόμματος. – Камінь спотикання.

Λύκοι ἐν ἐνδύμασι προβάτων. – Вовки в овечих шкурах.

Τρέφεται ψυχὴ μαθήμασιν (Πλάτων).

– Душа живиться науками.

Κτήμα εἰς αἰεί. – Надбання навіки (*на думку Фуκιδίδα, таким було достоїнство його праці*).

Λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός.

– Око – це світильник тіла.

ΟСНОВΗ ΗΑ -ντ, -νθ, -κτ

Έκων, άκων, πᾶς, ᾗπας

Прочитајте та перекладіть речення:

1. Λέαινα όνειδιζομένη... επί τὸ αἰεῖ ἕνα (одного) τίκτειν, „ἕνα”, ἔφη, „ἀλλὰ λέοντα”.
2. Δίς παῖδες οἱ γέροντες.
3. Πενίαν φέρειν οὐ παντός, ἀλλ’ ἀνδρὸς σοφοῦ.
4. Ἀντὶ λέοντος πίθηκος γίγνεσθαι.
5. Ἐλέφαντος οὐδὲν διαφέρεις, λέγει ἡ παροιμία.
6. Ἄρεσκε πᾶσι καὶ σὺ μὴ σαυτῷ μόνῳ.
7. Πάντα γὰρ θάλλει καὶ πάντα μαραίνεται.
8. Οὐδεὶς ἐκὼν πονηρὸς οὐδ’ ἄκων μάκαρ.

СЛОВНИК

ἄκων, ἄκουσα, ἄκων неохочий,
невільний

ἀνήρ, ἀνδρὸς ὁ чоловік, людина

ἀντὶ (*gen.*) замість

ἄρέσκω подобатися, бути приємним

γέρων, οντος ὁ старець

γίγνομαι ставатися, поставати, бути,
народжуватися

διαφέρω переносити, носити,
відрізнятися

δίς двічі

ἐκὼν, οὔσα, ὄν добровільний, охочий

ἐλέφας, αντος ὁ слон

θάλλω цвісти

λέαινα, ας ἡ левиця

λέων, οντος ὁ лев

μάκαρ, ρος блаженний, щасливий

μαραίνω нищити, знищувати

όνειδίζω ляяти, сварити

οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδέν ніхто

пенία, ας ἡ бідність

πίθηκος, ου ὁ мавпа

πονηρὸς 3 лихий, поганий

τίκτω народжувати

Λέων

Τῶν ζῶων μάλιστα θαυμάζομεν τὸν λέοντα· τῷ γὰρ λέοντι βασιλικὸν σχῆμά ἐστιν. Τοῖς λέουσι δεινὴ τοῦ σώματος ῥώμη πρόσεστιν, ἢ τοῖς ἄλλοις θηρίοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπικίνδυνος γίγνεται. Ἄξιος οὖν ἐστιν ὁ λέων τῶν ἄλλων ζῶων βασιλεύειν. Οἱ λέοντες τῆς μὲν νυκτὸς μάλιστα ἐκ τῆς ἐνέδρας ἐξέρχονται, τὰς δ’ ἡμέρας ἐν τοῖς σπηλαίοις μένουσιν.

СЛОВНИК

βασιλικός 3 царський, величний
 ἐνέδρα, ας ἢ засідка
 ἐξέρχομαι виходити, йти
 ἐπικίνδυνος 2 небезпечний
 ζῶον, ου τό жива істота
 λέων, οντος ὁ лев
 μάλιστα найбільше

μένω залишатися, чекати, очікувати
 νύξ, κτός ἢ ніч
 πρόσειμι бути присутнім
 ῥώμη, ης ἢ сила, міць
 σπήλαιον, ου τό печера
 σχῆμα, τος τό зовнішній вигляд,
 образ

Περὶ Ἄδου

Ἑρμῆς, ὁ ἄγγελος, κατὰ τὴν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων γνώμην, πάντας πέμπει εἰς Ἄιδου τέκνα καὶ γέροντας, πλουσίους καὶ πένητας, ἐλευθέρους καὶ δούλους, σῶφρονας καὶ ἄφρονας, δικαίους καὶ ἀδίκους, ἐκόντας καὶ ἄκοντας. Δικασταὶ δ' ἐν Ἄιδου εἰσὶ Μίνως καὶ Αἰακὸς καὶ Ῥαδάμανθυς. Πάντας τοὺς πονηροὺς κολάζουσιν, τοὺς δ' ἀγαθοὺς εἰς τὸ Ἥλύσιον πεδῖον καὶ εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους πέμπουσιν. Ὁ γὰρ θάνατος ἅπασιν τοῖς χρηστοῖς ἀνθρώποις τελευτὴ ἐστὶ πασῶν τῶν λυπῶν καὶ πόνων. Πλούτωνι καὶ Περσεφόνῃ, τοῖς ἐν Ἄιδου θεοῖς, τὰ μέλανα ἱερεῖα χαριέντ' ἐστιν.

СЛОВНИК

Αἰακός, οὔ ὁ Еак (*δὶδ Αχιλλά*)
 Ἄιδης, ου ὁ царство Аїда, підземне царство
 ἅπας, σα, αν весь
 ἄφρων 2 дурний, нерозумний
 γνώμη, ης ἢ думка
 δικαστής, οὔ ὁ суддя
 ἐλεύθερος 3 вільний
 Ἑρμῆς, ου ὁ Гермес
 Ἥλύσιον πεδῖον τό Єлисейські поля,
 житло блаженних
 ἱερεῖον, ου τό жертовна тварина
 κολάζω карати

μέλας, μέλαινα, μέλαν чорний
 Μίνως, ωος ὁ Мінос
 Περσεφόνη, ης ἢ Персефона (*δoнька богині Деметри*)
 Πλούτων, ωνος ὁ Плутон, бог підземного царства
 πονηρός 3 хибний, лихий, поганий
 Ῥαδάμανθυς, υος ὁ Радаманф, суддя в підземному царстві
 σῶφρων 2 розсудливий, розумний
 τελευτή, ἦς ἢ завершення, кінець
 χαρίεις, εσσα, εν приємний, чарівний, милий

ДОВІДКА

АЇДОМ називали царство мертвих, що, за уявленнями давніх греків, містилося десь на краю світу або під землею; в інших міфах Аїд розташований за річкою Океаном, і є місцем життя тіней померлих. Аїд, де перебувають тіні, Гомер відрізняє від Тартару – місця ув'язнення титанів. Згодом Аїд став уявлятися місцем, де нібито душі померлих караються за гріхи, вчинені на землі.

На золотому троні сидить Аїд і Персефона, а поряд – триголовий пес Кербер

За віруваннями греків, входи в Аїд були розташовані біля озера Аверно (в Італії), біля Тенарського мису (в Лаконії), в Пілосі (на заході Пелопоннесу) та в інших місцях. До воріт Аїда тіні померлих приводить провідник душ – Гермес. Через річку Стікс, яка відмежовує царство тіней, померлих перевозить Харон. При вході стоїть триголовий пес Кербер, який усіх пропускає в Аїд, але звідти не випускає нікого. Тіні померлих стають перед судилищем, де судять Еак, Мінос, Радамант і Тріптолем. В Аїді тече річка Лета, ковток води з якої

змушує забути про земне життя. Володарі підземного царства Аїд (Плутон) і Персефона.

Ті, що образили богів, приречені в Аїді на довічні муки (Данаїди, Сісіф, Тантал (міф). В Аїді багато страховиськ і демонів. Там можна зустріти Гекату, ериній, горгон, гарпій, химеру, схидну, гідру, Емпусу. Мало хто із смертних міг повернутися з підземного царства. Еней і Одисей зійшли в Аїд, щоб побачитися з близькими. Розповіді про сходження смертних у підземне царство були поширені в середньовіччі („Божественна комедія” Данте). Уявлення стародавніх народів про Аїд (у римлян Орк) частково були прийняті християнством. Відомий вислів Данте: „Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate” – „Облиште всяку надію ті, хто входить сюди”.

ВПРАВИ

I. Додайте артиклі до слів та упорядкуйте згідно відмінків і чисел (Sing. Nom., Gen. etc.):

ὁ ἐλέφας, αντος (слон): ἐλέφαντι, ἐλέφαντας, ἐλέφαντες, ἐλέφаси(ν), ἐλέφαντες, ἐλέφαντα, ἐλέφας, ἐλέφαντος, ἐλέφαν, ἐλεφάντων.

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

ὁ λέων, οντος (лев): λέοντα, λέων, λεόντων, λέου(ν), λέοντες, λέον, λέοντες, λέοντι, λέοντας, λέοντος.

singularis		pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Утворіть Nom. і Gen. sg. від поданих іменників:

- τοῖς ἀνδριᾶσι (статуя) _____
- τῷ ἄρχοντι (правитель) _____
- οἱ γέροντες (старець) _____
- τὸν γίγαντα (гігант) _____
- τοῖς θεράπουσι (слуга) _____
- ὁ δράκον (дракон) _____
- τοῖς ὀδοῦσι(ν) (зуб) _____

III. Охарактеризуйте форми поданих слів, вказавши відмінок, число і початкову форму:

- λέουσιν
- παντός
- ἄκον

πάντα
 γερόντων
 πᾶσι
 γέρον
 γίγασι
 θεράποντι

IV. Заповніть пропуски відповідною формою прикметника πᾶς і перекладіть українською мовою:

α) Μὴ ἄνθρωπον εἷσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου!

β) Ὑπὸ λίθῳ σκορπίος εὔδει, ὡς λόγος.

γ) Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Ефіопи полюють на слонів (Асс.) заради зубів.

2. Юнаки слухаються старих (старців).

3. Усі звірі бояться левів.

4. Навесні дні довгі, а ночі короткі.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος. – Все життя – театр.

Ἀρχὴ ἐστὶν ἡμισυ παντός. – Початок – половина всього.

Ἐλεφάντα ἐκ μύιας ποιεῖς. – Ти робиш із мухи слона.

Πάντα ρεῖ (Ἡράκλειτος). – Все тече.

Πάντων μὲν κόρος ἐστί, καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος.

– Все набридає: і сон, і любов.

Ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

– Плач і скрегіт зубів (тобто: *безсила лють*).

Ὅρνιθων γάλα. – Пташине молоко (*лат. lac gallinaceum*).

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.

– Все смертне – мінливе.

ЗАНЯТТЯ 21

PARTICIPĪUM PRAESENTIS, FUTURI ET AORISTI I ACTIVĪ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας, ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας.
2. Δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ ἄδικα ποιοῦσι.
3. Ἄνδρὸς (μужа) καλῶς πράττοντος ἐγγύς οἱ φίλοι.
4. Εὐδαιμονία τοῦτ' ἔστιν· υἱὸς νοῦν ἔχων.
5. Κύων ἐστὶν ὁ Κέρβερος τρεῖς ἔχων, ὡς λέγουσι, κεφαλὰς, φύλαξ τοῦ Ἄιδου.
6. Κῦρος ἄτε παῖς ὢν φιλόκαλος, ἦδεται τῇ στολῇ.
7. Φίλος με βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει.
8. Μὴ λύσετε τὴν εἰρήνην· τῶν δὲ πολεμίων λυσάντων ἀνδρείως κινδυνεύσατέ*.

* Речення містить синтаксичну конструкцію **Genetivus absolutus**. Це незалежний від жодного члена речення зворот, який складається з іменника, займенника, прикметника, числівника та дієприкметника у відмінку Genetivus. Participium praesentis (perfecti) вказує на дію одночасну з дією дієслова-присудка, а participium aoristi – на дію, яка їй передує.

Українською мовою зворот Genetivus absolutus перекладається: 1) підрядним реченням часу, причини, умови, допусту, способу дії; 2) віддієслівним іменником з прийменником. Наприклад: Διδασκάλου λέγοντος οἱ μαθηταὶ ἀκούουσιν. *Коли (тому що, якщо) вчитель говорить, учні слухають.*

9. Ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι δικασταί εἰσι κωλύσοντες τοὺς κακούργους ἄδικα πράττειν.

СЛОВНИК

ἀκριβῶς точно, ροζβαжливо

ἄτε οскільки, тому що

βλάπτω шкодити

ἐρίζω (*dat.*) сперечатися, ображати

εὐγενής 2 благородний

εὐδαιμονία, ας ἢ щастя, благополуччя

ἡδομαι радіти, насолоджуватися

Κέρβερος, ου ὁ Кербер, багатоголовий
пес, сторож Аїду

κεφαλή, ἤσ ἡ голова

κύων, κυνός ὁ, ἡ собака

στολή, ἤσ ἡ одяг

φιλόκαλος 2 який любить красу

φύλαξ, κοσ ὁ сторож

Οἱ Ὀλύμπιοι ἀγῶνες

Οἱ Ἑλληνες τὰς τῶν θεῶν ἐορτὰς ἄγοντες τοὺς θεοὺς μουσικοῖς τε καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἔτερπον. Οὕτως ἐν μὲν τοῖς Δελφοῖς τὸν Ἀπόλλωνα ἐθεράπευον, ἐν δὲ τῷ Κορινθίῳ ἰσθμῷ τὸν Ποσειδῶνα. Ἐνδοξοὶ δὲ ἐν πάσῃ τῇ γῆ ἦσαν οἱ ἀγῶνες οἱ ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ. Τὰ γὰρ σώματα παντὶ τρόπῳ γυμνάζειν καὶ ἄθλα δέχεσθαι μεγάλη ἡδονὴ ἦν τῶν ἐλευθέρων νεανιῶν. Διὰ πέμπτου ἐνιαυτοῦ πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἦκον ὡς ἡ ἀθλεύσοντες ἢ θεωρήσοντες. Γυναῖκες (жінки) ἢ παρθένοι ἀθλεύουσαι οὐποτε ἦσαν ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ.

Ἐν τῇ πρώτῃ οὖν τῆς ἐορτῆς ἡμέρᾳ οἱ ἀθληταὶ παρὰ τῷ Διὸς (Зевса) βωμῷ ὄρκον ἔλεγον, ὡς αἰεὶ τὸ προσῆκον πράξουσιν, τὰ δὲ μὴ πρέποντα παραλείψουσιν. Μετὰ δὲ τοῦτο τοῖς θεοῖς θύσαντες ἔτρεχον καὶ ἔβαλλον καὶ ἠλλοντο καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἀπεφαίνοντο, ὧν ἕκαστος ἦν ἔμπειρος.

Ἐτι μᾶλλον ὑπὸ πάντων ἐθαυμάζοντο οἱ τὸ πένταθλον ἀγωνιζόμενοι. Οἱ δὲ πλούσιοι ἄρματα σὺν ἵπποις εἰς τοὺς ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ ἀγῶνας πέμπσαντες πᾶσι μεγίστην (найбільшу) ἡδονὴν παρεῖχον.

Οἱ δὲ νικήσαντες ἐδέχοντο ἐκεῖ μόνον στέφανον ἐλαίας. Ποιηταὶ αὐτοὺς καλαῖς ῥοδαῖς ἐθεράπευον καὶ τεχνῖται ἀνδριάντας ἴδρουν. Διὰ παντὸς τοῦ βίου ὁ Ὀλυμπιονίκης ἐν μεγίστῃ ἦν τιμῇ.

СЛОВНИК

ἀγών, ὦνος ὁ змагання

ἀγωνίζομαι боротися, змагатися

ἀθλεύω змагатися за нагороду

ἀθλητής, οὔ ὁ атлет, борець

ἄθλον, ου τό нагорода за перемогу

ἄλλομαι стрибати

ἀνδριάς, ἀντος ὁ статуя

ἀποφαίνομαι показувати

Participium praesentis, futuri et aoristi I activi

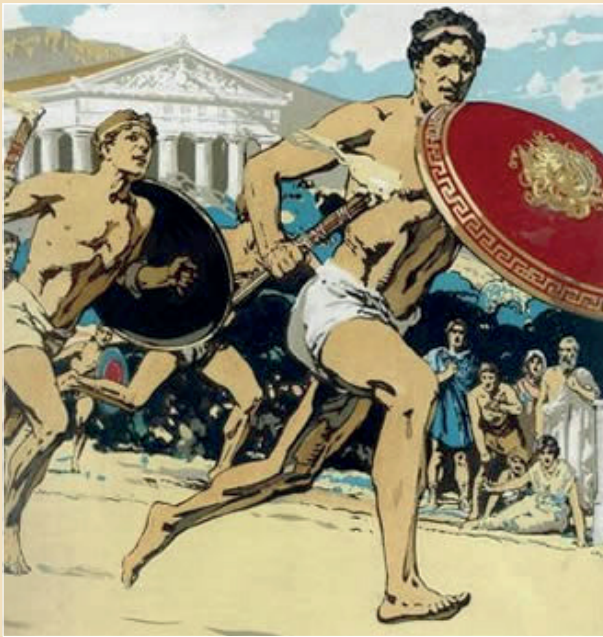
ἄρμα, ατος τό колісниця
 βάλλω кидати
 γυμνικός 3 гімнастичний
 Δελφοί οἱ Дельфи, місто
 δέχομαι приймати, брати, отримувати
 ἐκεῖ там, тут
 ἐλεύθερος 3 вільний
 ἔμπειρος 2 досвідчений
 ἐνιαυτός, οὔ ὁ рік, річний термін
 ἑορτήν ἄγω святкувати (*свято*)
 ἐπανέρχομαι сходити, приходити
 Ζεὺς (Διός, Διί, Δία, ᾧ Ζεῦ) ὁ Зевс
 ἦ... ἦ або... або
 θεωρέω дивитися (*видовище*)
 ἰδρύω споруджувати
 ἵππόδρομος, ου ὁ іподром
 ἴσθμός, οὔ ὁ перешийок
 Κορίνθιος 3 коринфський
 νικάω перемагати
 Ὀλυμπία, ας ἡ Олімпія, місцевість
 в Еліді (*Греція*)

Ὀλύμπια, ὦν τὰ Олімпійські ігри
 Ὀλυμπιονίκης, ου ὁ переможець
 Олімпійських ігор
 Ὀλύμπιος 3 олімпійський
 ὄρκος, ου ὁ присяга
 οὔποτε, дор. οὔποκα adv. (*також
 окремо*) ніколи
 παραλείπω залишати з боку
 παρέχω доставляти, надавати
 πέμπτος, η, ον п'ятий
 πένταθλον, ου τό п'ятиборство
 Ποσειδῶν, ὦνος ὁ Посейдон (*бог
 моря*)
 πρέπω видаватися, бути пристойним
 προσήκω підходити, личити
 τέρπω med. тішитися, радіти
 τεχνίτης, ου ὁ художник, ремісник
 τιμή, ἧς ἡ пошана
 τρέχω бігти
 τρόπος, ου ὁ спосіб

ДОВІДКА

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ (грец. τὰ Ὀλύμπια) зародилися в Стародавній Греції, де вони проводилися раз на чотири роки у місті Олімпія і були визначною подією в житті стародавніх греків. Ігри були заборонені римськими імператорами як поганські.

Олімпійські ігри античності були низкою змагань, що проводилися між представниками кількох міст-держав і царств Стародавньої Греції, які мали, здебільшого, атлетичний характер, а також змагання борців та перегони колісниць. На час Олімпійських ігор всі воєнні конфлікти між містами-державами, які брали участь у змаганнях, припинялися до їх закінчення. Походження цих Олімпіад оповите таємницею і легендами. Один з найпопулярніших міфів родоначальниками ігор називає Геракла і його батька Зевса. Згідно з легендою, Геракл першим назвав ігри «Олімпійськими» і встановив звичай проводити їх кожні чотири роки. Легенда стверджує, що після здійснення дванадцяти подвигів Геракл побудував Олімпійський стадіон на честь Зевса. Після завершення будівництва, він пройшов по прямій 200 кроків і назвав цю відстань „стадій” (грец. στάδιον, лат. stadium, „стап”), який пізніше став одиницею відстані. Інший міф пов’язує перші ігри з давньогрецького концепцію олімпійського перемир’я (грец. ἐκεχειρία).

Найбільш поширеною датою початку Олімпійських ігор античності є 776 р. до н.е. Твердження базується на написах знайдених в Олімпії, в яких названі переможці бігу, що проводився кожні чотири роки починаючи з 776 р. до н.е. Стародавні ігри включали біг, п'ятиборство (що складалося з стрибків, метання диску і списа, змагання з бігу та боротьби), бокс, боротьбу, панкратіон, і кінні змагання. За переказами, першим олімпійським чемпіоном був Κόροιβος Ἡλεῖος (Corgobus), кухар з міста Еліс.

Олімпійські ігри мали важливе релігійне значення, поєднуючи зі спортивними подіями ритуальні жертвопринесення на честь *Зевса* (чия знаменита статуя роботи Фідія стояла в храмі в Олімпії) і *Пелона*, божественного героя і міфічного царя Олімпії. Пелоп був відомий завдяки колісничним перегонам з королем Еномаєм з Піси. Переможцями змагань захоплювалися і увічнювали їх у віршах та статуях. Ігри проводилися кожні чотири роки, і цей період, відомий як Олімпіада, греки використовували як одну з одиниць виміру часу. Ігри були частиною циклу, відомого як Панеллінські ігри, в які входили Піфійські ігри, Немейські ігри і Істмійські ігри.

Олімпійські ігри досягли свого розквіту в VI і V ст. до н. е., а потім поступово втратили своє значення, оскільки владу і вплив в Греції завоювали римляни. Немає єдиної думки про те, коли ігри офіційно закінчилися, найбільш поширена дата 393 р. н.е., коли імператор Феодосій I оголосив, що всі язичницькі культури і практики будуть ліквідовані. Ще згадується дата 426 р. н.е., коли його наступник Феодосій II наказав знищити всі грецькі храми. Після занепаду Олімпійські ігри не проводилися до кінця XIX ст.

Ὅρνις χρυσοτόκος

Ἄνθρωπός τις ὄρνιθα εἶχεν ὡὰ χρυσαῖά τίκτουσαν. Καὶ νομίσας ἔνδον αὐτῆς ὄγκον χρυσοῦ εἶναι, κτείνας εὗρηκεν ὁμοίαν τῶν λοιπῶν ὄρνιθων. Ὁ δὲ, ἀθούον πλοῦτον ἐλπίσας εὐρήσειν, καὶ τοῦ μικροῦ ἐστέρηται ἐκείνου. Ἐπιμύθιον.

Participium praesentis, futuri et aoristi I activi

Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι δεῖ τοῖς παροῦσιν ἀρκεῖσθαι, καὶ τὴν ἀπληστίαν φεύγειν (Αἴσωπος).

СЛОВНИК

ἀθρόος 3 зібраний разом, суцільний	ἐπιμύθιον, ου τό післяслів'я до казки, тобто мораль
ἀπληστία, ας ἡ ненаситність, жадібність	εὕρισκω знаходити
ἀποκτείνω вбивати	ὄγκος, ου ὁ [ἤνεγκον] купа, маса
ἀρκέω утримувати, відобразити, бути достатнім	στερέω позбавляти
ἔνδον adv. всередині	χρυσοτόκος 2 який несе золоті яйця
	ῥόν, οὔ τό яйце

ВПРАВИ

I. Заповніть наступну таблицю відповідними дієприкметниковими формами теперішнього, майбутнього часу та аориста I:

Praesens	παιδεύω (виховувати)	τέρπω (радіти)	λείπω (залишати)	στέργω (любити)
Participium praesentis	m			
	f			
	n		τέρπον	
Participium futuri	m			
	f			
	n			
Participium aoristi I	m	παιδεύσας		
	f			λιποῦσα
	n			

II. Поставте дієслова, подані у дужках, у відповідну форму *Participium praesentis activi*, узгодивши з іменниками:

- οἱ παῖδες (τρέχω)
- αἱ παρθένοι (ἀκούω)
- τοὺς νεανίας (λέγω)
- τοῦ ἀγγέλου (βαδίζω)

III. Περικλάδíte ρεχέννι υκραινсьκοю мовою і перетворíte на множину:

α) Φεϋγ' ἠδονῆν φέρουσαν ὕστερον βλάβην.

β) Λόγου μέτρον ἄριστόν ἐστιν οὐχ ὁ λέγων, ἀλλ' ὁ ἀκούων.

Περικλάδíte ρεχέννι υκραινсьκοю мовою і перетворíte на однину:

Φίλους ἔχων νόμιζε θησαυροὺς ἔχειν.

IV. Βιζначте форми дієслів і утворíte такі самі форми від поданих у дужках:

λυούση (νομίζω, μένω)

βασιλεύοντος (παίζω)

γιγνώσκοντες (παιδεύω)

λέγουσιν (τρέχω)

V. Περικλάδíte грецьκοю мовою:

1. Маючи численних друзів, ви маєте велике багатство.

2. Будучи учнем, вчися старанно.

3. Військо вирушить в похід, щоб звільнити (part. fut. act.) батьківщину від небезпеки.

4. Александр, підкоривши країни Європи, вирушив в Азію.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΙΤΕ ΓΡΕΤΣЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος.

– Це не під силу ані бажаючому, ані уникаючому.

Φεῦγ' ἡδονὴν φέρουσαν ὕστερον βλάβην.

– Уникай насолоди, яка приносить пізніше шкоди.

Οὐδείς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὢν.

– Ніхто не розбагатів швидко, будучи справедливим.

Ὁ γραμμάτων ἀπειρος οὐ βλέπει βλέπων.

– Неписьменный не бачить дивлячись.

Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ,

ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. – Не здоровим потрібен лікар,
а хворим.

ЗАНЯТТЯ 22

INDICATIVUS, INFINITIVUS AORISTI I MEDII. VERBA PURA ET MUTA

PRONOMINA REFLEXIVA, ἄλλος ET PRONOMEN RECIPROCUM.

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἐβούλετο ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην.
2. Ἔπεισεν Ἀθηναίους ἑαυτὸν κατάγειν.
3. – Τί ἐστι πολέμιον ἀνθρώποις; – Αὐτοὶ ἑαυτοῖς.
4. Κῦρος τοὺς Πέρσας ἐλευθέρωσας καὶ τοὺς δεσπότας Μήδους ἐδουλώσατο καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας μέχρι τῆς Αἰγύπτου ἐκράτησεν.
5. Οἱ νεανίαὶ ἀνδρείως ἐμαχέσαντο.
6. Οἱ ναῦται τὸ πλοῖον παρασκευασάμενοι ἐκ τοῦ λιμένος ἐξέπλευσαν.
7. Ὁ παῖς ἑαυτὸν ἐπαίρει καὶ πρὸς τὸν ἀγρὸν σπεύδει.
8. Τίτι λέγει ἢ παρθένος τὸν μῦθον; ἄρ' ἑαυτῇ λέγει.
9. Οὐ δυνάμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς σῶξαι.
10. Ἄλλοις μὲν χρήματά ἐστι πολλά, ἡμῖν δὲ σύμμαχοι ἀγαθοί.

11. Οί άργοί μαθηταί ου τον διδάσκαλον βλάπτουσιν, αλλά σφᾶς αυτούς.
12. Δημοσθένης ταΐς τῶν Έλλήνων πόλεσι παρήνεσε την προς άλλήλας έχθραν διαλύσασθαι και μήποτε άλλήλας πολεμήσαι.

СЛОВНИК

ἄρα чи, не чи

ἄργός 3 лінивий

βλάπτω шкoдити

γνώμη, ης ή думка, свідомість;

τήν γνώμην ἔχειν προς τι (τινα)

звертати увагу на щось або когось;

схилитися, бути прихильним до когось

δουλεύω підкорятися, служити

δύναμαι мoгти

έκπλέω впливати, відпливати

έλευθερώ звільняти

ἔπαινος, ου ό похвала

έπαίρω піднімати, прославляти

κατάγω повертати (з вигнання)

Κλέαρχος, ου ό Клеарх (командуючий спартанським флотом)

κρατέω (gen.) володарювати,

панувати, долати

λιμήν, ένος ό гавань, пристань

μέχρι (gen.) аж до, до

Μήδος, ου ό мідянин (Μιδία – країна в Малій Азії)

μῦθος, ου ό легенда, міф

παρασκευάζω приготoвляти, готувати

προς (acc.) до

σπεύδω поспішати, квапитися

στράτευμα, τος τό військо

σφεΐς вони

χρήμα, τος τό pl. гроші, багатство

Περὶ τῶν ἐπὶ τῷ Περικλεΐ Ἀθηνῶν

Μετὰ τὰ Περσικά οί έν τῇ ήπειρώ και οί έν ταΐς νήσοις Ἐλληνες ὠμολόγησαν· αΐ Ἀθηναί μεγίστην (найбільше) και δυνατωτάτην (наймогутніше) πόλις έστιν. Ταΐς Ἀθηναίς οὔτως έπιστεύοντο ὡστε τοΐς Ἀθηναίοις συμμαχίαν έποίησαντο. Τούτῳ τῷ χρόνῳ Περικλῆς ήν ό στρατηγός. Ὁ δεινός ρήτωρ και στρατηγός, ό Περικλῆς ὑπὸ πολλῶν έθαυμάσατο. Ἐνοικοι ξένοι τε λαμπρούς άγῶνας και τὰ έν θεάτρῳ δράματα έθαύμασα. Περικλῆς τοΐς Ἀθηναίοις την τῶν Ἐλλήνων ήγεμονίαν παρασκευάζειν έβούλετο.

СЛОВНИК

δεινός 3 страшний; майстерний, дивовижний

δράμα, τος τό дія, справа, драма

δυνατός 3 сильний, могутній

ένοικος, ου ό житель

ήγεμονία, аς ή керівництво, правління

ήπειρος, ου ή материк, суша

θέατρον, ου τό театр

κεραυνός, οῦ ό громовий удар, грім

λαμπρός 3 блискучий, прекрасний

όμολογέω погоджуватися,

признаватися

παρασκευάζω приготувати, готувати
 Περικλῆς, εὖς ὁ Перікл
 Περσικά τά греко-перські війни
 πιστεύω вірити, довіряти

πόλις, εὖς ἡ поліс, місто
 ῥήτωρ, ορος ὁ оратор, ритор
 συμμαχία, ας ἡ (оборонно-
 наступальний) військовий союз

Мармуровий бюст Перікла
 (Музей Ватикану)

ДОВІДКА

ПЕРІКЛ (грец. Περικλῆς, 495 – 429 рр. до н. е.) – державний діяч, стратег, оратор і полководець у Стародавніх Афінах. Період правління Перікла називають „золотим століттям Афін”, визнаючи його добою найвищого внутрішнього розквіту Греції.

Перікл присвятив себе державній діяльності, причому став на бік демократії: добробут маси бідняків він ставив вище від вигоди купки багаті-їв, хоча зробив це всупереч своїй природі, аж ніяк не демократичній. Він побоювався, щоб його не запідозрили у прагненні до тиранії.

Перікл, переможений підступами, за порадою недоброзичливців вдався до роздачі державних грошей. Розтратою грошей на видовища, платою суддям, всілякого роду винагородами та роздаван-ням грошей Перікл швидко підкупив народні маси і скористався ними у боротьбі з Ареопагом, чле-ном якого він не був, тому що його не було жод-ного разу обрано жеребкуванням ані архонтом, ані полемархом, ані тесмотетом. Ці посади з дав-ніх-давен були виборними за жеребом, і ті, хто, пройшовши перевірку, займа-ли ці посади, ставали членами Ареопагу. Отож Перікл, домігшись великого впливу в народі, применшив значення Ареопагу. Так, відповідно до пропозиції Ефіальта (оратор Перікла), в Ареопагу відібрано право вирішувати більшість судових справ.

Відповідно до цього він змінив свій спосіб життя. У місті можна було побачити, як він ходив лише по одній вулиці – тій, що вела на площу і в Раду. Він не відвідував звані обіди і відмовився від усіякого товариського життя, так що під час своєї довготривалої державної діяльності не був на обіді ні в кого з друзів, за винятком того випадку, коли одружувався його племінник.

Відповідно до цього Перікл влаштував свої стосунки з народом: щоб не набридати йому, він зрідка виступав і брав участь в обговореннях, не завжди з’яв-лявся на народні збори. Проте обов’язково присутній був в особливо важливих справах, а в усіх інших випадках діяв через своїх друзів або підсилав інших ораторів. Одним з них був Ефіальт, який підірвав могутність Ареопагу. Він, за

висловом Платона, щедро наливав своїм громадянам незмішаного вина свободи. Скуштувавши її, народ, неначе норювистий кінь, почав сваволити і, як кажуть комедіографи, „нікого вже не хотів більше слухати й почав кусати Евбею та кидатись на інші острови”.

Ὁ Κόδρος

Τοῖς Πελοποννησίοις, ἐπεὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐβουλεύσαντο στρατεύεσθαι, ὁ θεὸς λέγει μαντευομένοις, ὅτι νικήσουσιν, εἰ Κόδρον, ὃς τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευεν, σώσουσιν. Ὁ δὲ Κόδρος, ἐπεὶ τοῦτο ἤκουσεν, οὐ μέλλει, ἀλλ' ἐνδύεται φαύλην ἐσθῆτα καὶ εἰς τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον ἔρχεται. Ἐκεῖ ἐλοιδορήσατο τοῖς στρατιώταις, οἱ δ' αὐτὸν κατέσφαξαν. Ἐπεὶ δ' οἱ Πελοποννήσιοι ἤκουσαν, ὅτι ὁ Κόδρος οὕτως ἐτελεύτησεν, ἐν ὀλίγῳ ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς Ἀττικῆς.

СЛОВНИК

ἀποχωρέω іти, відходити, відступати
 ἐνδύω надягати, med. одягатися
 ἐσθῆς, ἦτος ἢ одяг, плаття
 κατασφάζω зарізувати, заколювати,
 убивати
 Κόδρος, οὐ ὁ Кодр (*син Меланта, легендарний останній цар Аттики, який пожертвував собою, щоб врятувати свою країну від навали дорян*)

λοιδорέω лаяти, сварити, ганити
 μαντεύομαι віщувати, передбачати,
 запитувати оракула
 μέλλω мати намір, збиратися
 νικάω перемагати
 στρατεύω відправлятися в похід,
 вести війну
 στρατόπεδον, οὐ τό табір
 τελευτάω помирати
 φαῦλος 3 жалюгідний, поганий

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *aoristus I indicativi et infinitivi medii* дієслова βλάπτω та δουλεύω:

persona	aoristus I indicatīvi medii	aoristus I indicatīvi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

infinitivus aoristi I medii		

II. Утворіть форми *aoristus I medii* від поданих в *aoristus I activi* дієслів, зберігаючи особу, число або неозначену форму:

- ἀπέλυσας
- πεῖσαι
- ἔπαυσας
- ἐγράψαμεν
- ἦρξαν
- ἐπράξατε
- πέμψαι
- ἐφυλάξατε

III. Вставте зворотні займенники у відповідному відмінку і перекладіть речення українською мовою:

a) Οὐ γὰρ ἐλανθάνομεν ὄντες θνητοί.

b) Λίαν φιλῶν οὐχ ἔξεις φίλον.

c) Ἦδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ μάλιστα, εἶναι δ' οὔ.

d) οὐδείς ὁμολογεῖ κακοῦργος ᾧ.

e) Οὐδείς ἐλεύθερος ὁ μὴ κρατῶν.

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Платейці, будучи друзями афінянам, разом вирушили в похід.

2. О, дитино, припини розмову!

3. Крез гарно прийняв афінянина Солона.

4. Порадьтеся перед походом!

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Γνώθι σεαυτόν (Θαλῆς). – Пізнай самого себе.

Δεδιώξ τὴν σαυτοῦ σκιάν. – Він боїться власної тіні.

Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν. – Лікарю, вилікуй себе сам.

Ἐν ἑμαυτῷ φέρω πάντα τὰ ἐμά (Βίας).

– Все своє ношу з собою.

Κρύψαι τὸν τάλαντον ἑαυτοῦ ἐν τῇ γῆ.

– Заховати (*зарити*) свій талант у землю.

Φθαρτικὰ ἀλλήλων τὰ ἐναντία.

– Протилежності знищують одна одну.

Οὔτις ἐπίσχεσις ἀλλοτρίων χάρισασθαι ("Ομηρος).

– Ніхто не стримається перед чужим (*доброт*).

Λίαν φιλῶν σεαυτόν οὐχ ἔξεις φίλους.

– Надто люблячи самого себе, ти не здобудеш друзів.

Οὐκ ἔστιν οὐδείς, ὅστις οὐχ αὐτῷ φίλος. – Немає нікого, хто був би самому собі другом.

Ὑπὲρ σεαυτοῦ μὴ φράσης ἐγκώμιον. – Не хвали самого себе.

PARTICIPIIUM PRAESENTIS, FUTURI ET AORISTI I MEDII. VERBA PURA ET MUTA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Δαρείος πᾶσαν τὴν Ἀσίαν ὑφ' ἑαυτοῦ ποιησάμενος ἐβούλετο καὶ Ἑυρώπην δουλώσασθαι.
2. Ψευδόμενος οὐδείς λανθάνει πολὺν χρόνον.
3. Ὁ Ἀλέξανδρος τοῖς πολεμίοις μαχόμενος ἔνδοξος γίγνεται.
4. Τὰ λεγόμενα οὐκ ἀεὶ πιστά ἐστίν.
5. Ἡ στρατιὰ διὰ τῆς ἐρημίας πορευομένη ἔφερε χαλεπούς πόνους.
6. Πλάτων ἤκεν εἰς Σικελίαν θεασόμενος τοὺς κρατῆρας τοὺς ἐν τῇ Αἴτνῃ.
7. Οἱ Ἀθηναῖοι θεοπρόπους ἔπεμπον εἰς Δελφοὺς μαντευσομένους.
8. Λεωνίδας καὶ οἱ ἑαυτοῦ στρατιῶται ἐν ταῖς Θερμοπύλαις λουσάμενοι καὶ στεφανωσάμενοι ἤρξαντο τῆς μάχης.

СЛОВНИК

Αἴτνη, ης ἢ Ἐтна (вулкан в Сициλίі)	θεοπρόπος, ου ὁ ογολοшующий волю бога, пророк
ἄρχω (gen.) med. починати	λανθάνω бути прихованим
διά (gen.) через, внаслідок, із-за	λούω мити
δουλόω поневолювати	Σικελία, ας ἢ Сицилія
ἐρημία, ας ἢ пустельне місце, пустеля	στεφανόω нагороджувати вінком,
Εὐρώπη, ης ἢ Європа	увінчувати, прикрашати
θεάομαι розглядати, споглядати	

Κόραξ καὶ ἀλώπηξ

Κόραξ κρέας ἀρπάσας ἐπὶ τινος δένδρου ἐκάθισεν. Ἀλώπηξ δὲ τοῦτον θεασαμένη καὶ βουλομένη τοῦ κρέως (м'ясом) περιγενέσθαι ἐπήνει αὐτὸν ὡς εὐμεγέθη τε καὶ καλόν, λέγουσα καὶ θηρευτικὸν καὶ εὐμορφον καὶ ὅτι «ἀρμόζει σοι βασιλέα εἶναι ὀρνέων καὶ τοῦτο ἐκ παντὸς ἐγένετο ἄν, εἰ φωνὴν εἶχες». Ὁ δὲ κόραξ ταῦτα ἀκούσας εὐθέως ρίψας τὸ κρέας μεγάλη ἐκραζεν. Ἡ δὲ ἀλώπηξ προσδραμοῦσα (підбівши) καὶ τὸ κρέας ἀρπάσασα

ἔφη· «ἔχεις, κόραξ, ἅπαντα, νοῦς δὲ σε λείπει!». Πρὸς ἄνδρα ἀνόητον ὁ λόγος εὐκαιρος (Αἴσωπος).

СЛОВНИК

ἄλώπηξ, εκος ἢ лисиця
 ἀνόητος 2 нерозумний
 ἀρμόζω личити
 ἐπαινέω хвалити, вихваляти
 εὐθέως у той же час, негайно,
 відразу (ж)
 εὐκαιρος 2 відповідний, придатний
 εὐμεγέθης 2 великий, величний
 εὐμορφος 2 прекрасний, витончений
 θηρευτικός 3 той, який полює,
 займається полюванням

κόραξ, κος ὁ ворон
 κράζω кричати, вигукувати
 κρέας, ατος τό м'ясо
 λείπω залишати, бракувати
 ὄρνειον, ου τό птах
 περιγύνομαι (gen.) оволодівати
 προοτρέχω прибігати, підбігати
 ῥίπτω кидати

„Езоп” (Музей Орбіс, Мадрид, 1640).
 Автор – Дієго Веласкес

ДОВІДКА

ЕЗОП (грец. Αἴσωπος, жив у VI ст. до н. е.) – грецький байкар, який жив у VI ст. до н. е. Перший грецький історіограф Геродот свідчить, що Езоп народився у Фрігії (Мала Азія) був рабом аристократа Ксанфа на острові Самос; отримавши волю, подорожував по Греції, Вавилонії та Єгипту. Чимало запозичень і сюжетів з Езопа використали відомі байкарі Жан Лафонтен та Леонід Глібов. З переказів і легенд про Езопа, що дійшли до наших часів, постає обличчя народного мислителя і наставника-мораліста. Підкреслюється його духовна шляхетність, мудрий розум, любов до простої людини, якій присвячені всі настанови байкаря.

Езоп писав байки, де героями були тварини, наповнював свої оповіді повчаннями та мораллю. Врешті всі вони увійшли у збірку під загальною назвою „Байки Езопа”. Точну їх кількість не встановлено, але вважають, що Езопу належить близько 400 байок. У образах тварин висміював недалеких і темних людей, їхні недоліки і захланність. Жодних його рукописів і оригіналів творів до наших днів не дійшло.

ВПРАВИ

I. Утворіть дієприкметники всіх трьох часів медіального стану від дієслів:

Verbum	Participium praesentis medii	Participium futuri medii	Participium aoristi I medii
βουλεύω			
μάχομαι			
λέγω			
πέμπω			

II. Провідмініяйте словосполучення:

singularis		pluralis
N.	ὁ μαχόμενος στρατιώτης	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ἡ παιδεύσασα διδαχή	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	τὸ πράξον ἔργον	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

III. Περικλάδιτς γρευτςκώου μούου:

1. Ροζμυλιώου φιλώουφου νουβώουι υυτνώυ.

2. Πυλκωυυυυυυ, βυρυυτς υ υυρυγυυυ, ϑυυυ ϑυυυυυυ.

3. Πυρυυυυυυ, υυίυυ υυρυυυυυ υ υυρυυυ.

4. Κυερκς υίβρυυ υυυυυυ υυίυυυ, ϑυυυ υυυυυυ γρεκίυ (part. fut. med.).

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΥΤΕ ΓΡΕΥΤΣΚΕ ΠΡΥΣΛΥΒ'Υ ΤΑ ΥΥΣΛΟΥΒΥ:

Ζωυρuffyά φευγυυυυή ή πυίυυυυ έυυυυ.

– Πυυυυ – υυ υυυυυυ υυυυυυ.

Μηδέν δυυκρυυυυυυυ. – Βυυ υυυυυυ υυυυυυ.

ΖΑΝΥΤΤΥ 24

ΟΥΝΟΥ ΝΑ -ρ (πυυτς, μήτς, θυγυυτς, Δςμςτς)

Πρυυτςυυυυ υυ περικλάδιτς ϑευυυυ:

1. Πρέπυυ τους πυίδυυ πείυεϑυυ τοίς πυυτςυυ καί τυίς μητςυυ.
2. Έν Αθςνυυς ήν Δςμςτς υερυν καί τςς θυγυυτς, Περυεφόνς.
3. Ό του πυυτςυυ καί τςς μητςυυ θυυυυυυ τοίς πυυυ λυυπυυ έφερε.
4. Τυίς μητςυυ οί πυυδςς κόςμυς του βίυυ είυυ.
5. Οί Ρωμυίυ τον Κικέρωνυ ϑωτςςυυ καί πυυτςυυ τςς πυυτςυυδςς ανεκάλεϑυυ.

6. Δεῖ τοὺς παῖδας ἔπεσθαι τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ ὡς πιστοῖς ἡγεμόσιν.
7. Περσεφόνη τῆς Δημήτρος θυγάτηρ ἦν.
8. Ὁ πατήρ τὴν θυγατέρα μεθ' ἑαυτοῦ καθίζει.

СЛОВНИК

ἀνακαλέω кликати, називати, іменувати

γυνή, ναϊκός ή дружина, жінка

Δημήτηρ, τρός ή Деметра

θυγάτηρ, τρός ή дочка

Κικέρων, ωνος ό Ціцерон

μεθ' = μετά (*gen.*) з, разом з

μήτηρ, τρός ή мати

πατήρ, τρός ό батько

πατρίς, ίδος ή вітчизна, батьківщина

πρέπει слід

σωτήρ, ηρος ό спаситель, рятувник

Φρίξος καὶ Ἑλλη

Ἀθάμας, ό τῆς Βοιωτίας βασιλεύων, πατήρ ἦν Φρίξου καὶ Ἑλλης, μήτηρ δὲ τῶν παίδων ἦν Νεφέλη. Μετὰ τὸν τῆς μητρὸς θάνατον ή δευτέρα γυνή (дружина), τοῖς τῆς Νεφέλης τέκνοις ἐπιβουλεύουσα, τῷ ἀνδρὶ (чоловікові) συνεβούλευε τὸν υἱὸν (сина) καὶ τὴν θυγατέρα φονεῦσαι. Ὁ δ' Ἀθάμας τῇ γυναικὶ ἐπέιθετο, ἀλλ' Ἑρμῆς, τὰ τέκνα σῶζειν βουλόμενος, ἐπὶ χρυσομάλλου κριοῦ φερόμενα ὑπερεβίβασεν. Πορευομένων δὲ τῶν παίδων ή Ἑλλη καταπίπτει εἰς τὴν θάλατταν, ή ἀπ' αὐτῆς Ἑλλήσποντος ὀνομάζεται.

СЛОВНИК

Ἀθάμας, αντος ό Атамант

Βοιωτία, аς ή Беотія

δεύτερος 3 другий

Ἑλλη, ης ή Гелла

Ἑλλήσποντος, ου ό Геллеспонт

ἐπιβουλεύω (dat.) замишляти лихе

Ἑρμῆς, ου ό Гермес

καταπίπτω падати

κρίος, οὔ ό баран

Νεφέλη, ης ή Нефела

συμβουλεύω радити, пропонувати

ὑπερβιβάζω перевозити

φονεύω вбивати

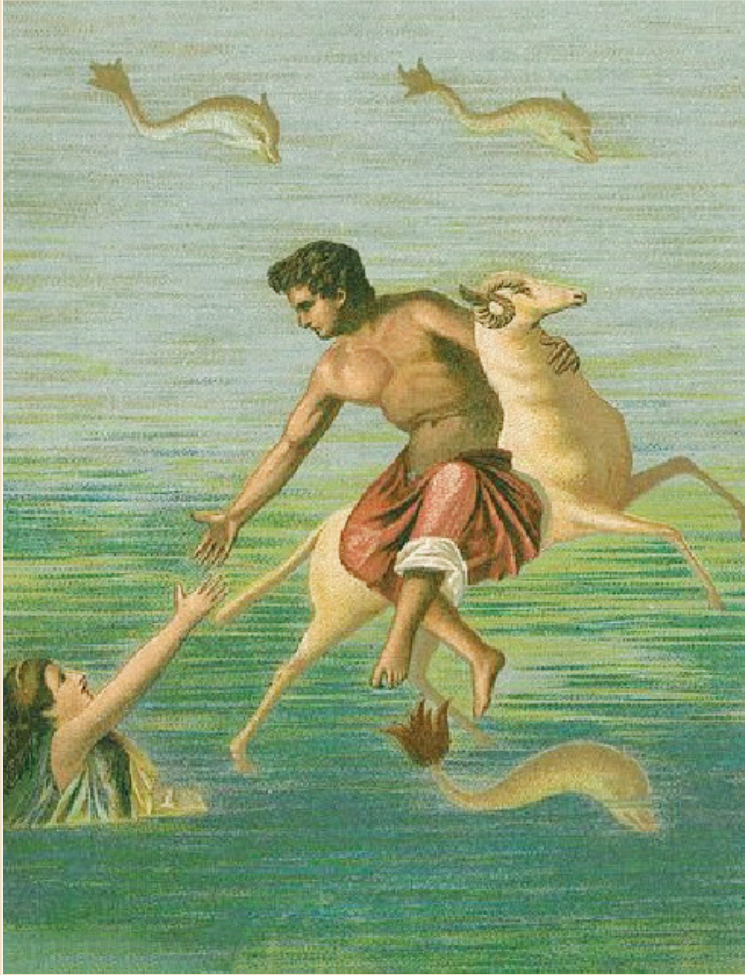
Φρίξος, ου ό Фрікс

χρυσόμαλλος 2 золоторунний

ДОВІДКА

ГЕЛЛА (грец. Ἑλλη) – дочка Атаманта й Нефели, сестра **Фрікса** (грец. Φρίξος). Брат і сестра жили не з матір'ю, а у палаці Атаманта. Коли Атамант одружився на Іно, вона зненавиділа дітей Нефели та задумала їх позбутися. Та-

ким чином, вона повідомила довірливим співгромадянам, що діти є причиною засухи і неврожаю в країні, і оракул вирішує віддати їх у жертву Зевсу. Разом із братом Гелла мала бути принесена в жертву Зевсові, щоб врятувати країну від посухи, яку викликала їхня мачуха, підступна Іно. Втікаючи з Фріксом на золоторунному барані до Колхіди, вона упала в море, яке на її честь названо Геллеспонтом, тобто Морем Гелли (тепер Дарданелли).

Фрагмент римської фрески „Фрікс і Гелла тікають на золоторунному барані” (Берлін, 1902)

Після загибелі сестри Фрікс потрапив до казкової східної землі Еї (пізніше ототожнюваної з Колхідою) і був прийнятий тамтешнім володарем Еетом; він приніс барана в жертву Зевсові Фіксію як опікунові втікачів, а руно повісив у священному гаї Ареса, де його охороняв невисипущий дракон. За одне покоління до Троянської війни родич Фрікса Ясон викрав золоте руно і привіз його до Греції.

Δαναΐδες

Δαναῶ μέν, τῶ τῆς Λιβύης δεσπότη, πεντήκοντα θυγατέρες ἦσαν, Αἰγύπτῳ δέ, τῶ τοῦ Δαναοῦ ἀδελφῶ, πεντήκοντα υἱοί. Στασιαζόντων δ' αὐτῶν περὶ τῆς ἀρχῆς ὁ Δαναὸς μετὰ τῶν θυγατέρων φεύγει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ καὶ οἱ τοῦ Αἰγύπτου παῖδες ἦκον, τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας νυμφεύεσθαι βουλόμενοι. Ὁ δὲ Δαναὸς συνεχώρησε τὰς θυγατέρας γυναῖκας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ τῆς ἔχθρας οὐ παυσάμενος, ἐπέταξε ταῖς θυγατράσι τοὺς ἄνδρας φονεῦσαι. Αἱ οὖν γυναῖκες, πειθόμεναι τῶ πατρί, ἐφόνευσαν αὐτοὺς νυκτός. Τοῦ δὲ τῶν ἀνδρῶν φόνου δίκην ἐν Ἄϊδου τίνουσιν, ὕδωρ ἀεὶ ἐν κοσκίνῳ φέρουσαι.

СЛОВНИК

ἀδελφός, οὗ ὁ брат

Αἰγύπτος, ου ὁ Египт (*син Бела, брат Даная, міф. цар Єгипту*)

ἀνὴρ, ἀνδρός ὁ чоловік, мужчина

Δαναός, οὗ ὁ Данай (*син Бела, брат Єгипта, який втік зі своїми 50 дочками в Пелопоннес, де заснував Аргос*)

δίκη, ης ἡ покарання

ἐχθρός, οὗ ὁ ворог

κόσκινον, ου τό решето, сито

Λιβύη, ης ἡ Лівія (*пн.-зх. побережжя Африки*)

νυμφεύω одружуватися

νύξ, κτός ἡ ніч

παύω стримувати, переставати, припиняти

πεντήκοντα п'ятдесят

πέτομαι літати

στασιάζω повставати

συγχωρέω домовлятися; погоджуватися

τίνω платити

φονεύω вбивати

φόνος, ου ὁ убивство

ВПРАВИ

I. Провідіміняйте словосполучення:

	singularis	pluralis
N.	ὁ ἀγαθὸς πατήρ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ή δίκαια μήτηρ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ή καλή θυγάτηρ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Ζαμίνιτς χισλο ποδανιχ ιμέννικιβ, ζβεριγαυχι βιδμίνοκ:

- τοῦ μητρόσ
- τόν πατέρα
- τῶν θυγατέρων
- τῶ πατρί
- ταῖς μητράσι(ν)
- τάς θυγατέρας

III. Οχαρakterizuyτε φορμι ιμέννικιβ, ποδαβσι βιδποβιδну φορму артикля:

Σλοβο	Αртиκль	Βιδμίνοκ, χισλο	Σλοβνικова φορμα
πατράσι			
ὀνόματα			
μητέρες			
θυγατράσι			
νύκτα			
παισί			

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Ніоба мала численних дочок і синів.

2. Дитино, люби батька і матір!

3. Хороші діти – прикраса батька і матері.

4. Дочка була гарна, як матір, а мудра, як батько.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Εἰσὶ μητρὶ παῖδες ἄγκυραι βίου.

– Діти – опора матері в житті.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα.

– Мудрий син тішить батька.

Ὁ πόλεμος πατὴρ ἀπάντων.

– Війна – батько всього.

Οὐκ ἔστι μητρὸς οὐδὲν ἥδιον τέκνοις.

– Немає нікого приємнішого матері для дітей.

Νόμιζε μηδὲν μητρὸς εὐμενέστερον.

– Не вважай нікого доброзичливішим за матір.

ΟСНОВИ ΗΑ -ς

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Δία τὸ τοῦ ποταμοῦ εὖρος καὶ βάθος ἢ διάβασις τῶ στρατεύματι χαλεπή ἦν.
2. Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου τοῖς θεοῖς κριτῆς ἦν περὶ κάλλους.
3. Ὑπὸ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις πολλακίς ἄλγη καὶ πάθη καὶ νόσοι πέμπονται.
4. Τῶ μὲν ξίφει φθείρεται τὸ σῶμα, τῶ δὲ ψεύδει ἢ ψυχῇ τοῦ παιδός.
5. Τὰ πονηρὰ κέρδη ἠδονὰς μὲν ἔχει μικρὰς, ὕστερον δὲ λύπας μακρὰς.
6. Ἐν τοῖς τοῦ Ὀμήρου ἔπεσι οἱ θεοὶ ὅμοιοί εἰσι τοῖς ἀνθρώποις εἶδος καὶ τὸ ἦθος.
7. Τῶ μήκει καὶ τῶ κάλλει τὰ Ὀμήρου ποιήματα μάλα διαφέρει ἄλλων.
8. Θέρους τὰ μὲν ἄνθη ἐν τοῖς κήποις, τὰ δὲ δένδρα ἐν τοῖς ἄλσεσι θάλλει.

СЛОВНИК

ἄλγος, εὐρος (ους) τό скорбота, біль, страждання	κέρδος, εὐρος (ους) τό вигода, користь
ἄλλος, εὐρος (ους) τό гай	κήπος, ου ὁ сад
ἄνθος, εὐρος (ους) τό квітка	κριτής, ου ὁ суддя
βάθος, εὐρος (ους) τό глибина	μῆκος, εὐρος (ους) τό довжина
διάβασις, ἔως ἢ перехід, переправа	ξίφος, εὐρος (ους) τό меч
εἶδος, εὐρος (ους) τό вигляд, зовнішність	ὅμοιος 3 подібний
ἔπος, εὐρος (ους) τό мова, епос	πάθος, εὐρος (ους) τό страждання, горе
εὖρος, εὐρος (ους) τό ширина	ποίημα, τος τό твір
ἦθος, εὐρος (ους) τό вдача, норев	Πριάμος, ου ὁ Приам (цар Трої)
θάλλω цвісти	ὕστερον пізніше
θέρους, εὐρος (ους) τό літо	φθείρω занепащати, псувати
κάλλος, εὐρος (ους) τό краса	ψεῦδος, εὐρος (ους) τό неправда, обман

Ἐπικοὶ ποιηταὶ Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος

Καιρὸς ἐστὶν ἤδη καὶ ἄλλο μέρος τῆς τῶν Ἑλλήνων παιδείας μνημονεῦσαι. Λέγωμεν τὸ πρῶτον περὶ τῶν ἐπικῶν ποιητῶν, οἱ ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῆς τυραννίδος ἦδον τὰ τῶν ἠρώων

ἔργα καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἡδονάς, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἀνθρωπέου γένους πάθη καὶ ἄλγη.

Οὗτοι οἱ ῥαψωδοὶ ἦδον καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ ἐν τοῖς μεγάροις. Τούτων εἷς (οдин) ἦν Ὅμηρος, ὃς ἐποίησε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδυσσεΐαν. Ἐν τούτοις τοῖς ἔπεσιν οἱ θεοὶ ὅμοιοί εἰσι τοῖς ἀνθρώποις τό τε εἶδος καὶ τὸ ἦθος, σοφαῖς βουλαῖς μὲν σῶζοντες τοὺς ἀθλίους, διώκοντες δὲ φοβερῶς τοὺς ἐχθρούς, ἐρίζοντες δὲ καὶ ἀλλήλοις.

Τῷ δὲ μήκει καὶ τῷ κάλλει τὰ Ὀμήρου ποιήματα μάλα διαφέρει ἄλλων. Εὐκλεῆς δὲ καὶ ἐστὶ τὸ τοῦ Ἡσιόδου ἔπος “Ἔργα καὶ ἡμέραι”. Ἦν δὲ ὁ Ἡσίодος γεωργὸς Βοιωτίας. Ἐν ἐκείνῳ τῷ ποιήματι Ἡσίодος τὸν ἀδελφὸν κελεύει ἐπὶ τὸ κέρδος μὴ σπεύδειν διὰ ψεύδους, ἀλλὰ πόνῳ καὶ ἰδρωτί. Φαίνει αὐτῷ ἀκριβῶς, τί ἔαρος καὶ χειμῶνος σπουδαίως χρῆ ἐργάζεσθαι.

СЛОВНИК

ἄθλιος 3 нещасний

ἀκριβῶς точно, розважливо

ἀνθρώπειος 3 людський

ἀριστοκρατία, ας ἢ ἀριστοκρατία, влада найкращих

Βοιωτίας 3 беотійський

γένος, ους τό рід, походження, плем'я

ἔαρ, ος τό весна

εἶδος, ους τό вид

ἐπικός 3 епічний

ἐρίζω сперечатися

εὐκλεής 2 славний

ἦθος, ους τό вдача, норов, звичка

ἥρωας, ἥρωος ὁ герой, напівбог

Ἡσίодος, ου ὁ Гесіод, поет

ἰδρῶς, ὦτος ὁ піт

Ἰλιάς, ἄδος ἢ Іліада

καιρός, οὔ ὁ слухний час, шанс, удача

κελεύω радити

κέρδος, ους τό дохід, прибуток, користь

μέγαρον, ου τό зазвич. pl. дім, палац, палати

μέρος, ους τό частина

μνημονεύω пам'ятати, згадувати

Ὀδυσσεΐα, ας ἢ Одиссея

πάθος, ους τό страждання, подія

ῥαψωδός, οὔ ὁ рапсод, співець

σπεύδω спішити, поспішати

φαίνω являти, показувати

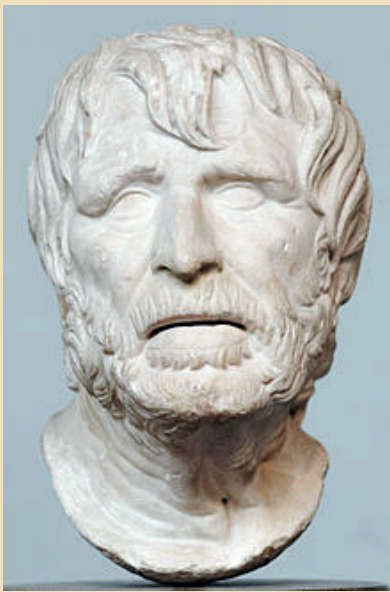
φοβερῶς страшно, грізно

χειμῶν, ὦνος ὁ зима

χρή треба, слід

ДОВІДКА

ГЕСІОД (грец. Ἡσίодος) (Роки життя точно не відомі, але ймовірно він жив в проміжку між кінцем VIII та початком VII ст. до н. е.) – перший відомий на ім'я давньогрецький поет, засновник дидактичного епосу, рапсод. З V ст. до н. е. історики сперечаються про те, хто був першим – Гесіод чи Гомер. Але якщо Гомер напівлегендарний, то Гесіод – цілком історична особа. Гесіод

Бюст Гесіода

виступає як пророк, „покликаний” музами провіщати істину, перший у грецькій поезії визначає себе як особистість і називає своє ім'я.

„*Роботи і дні*” (Ἔργα καὶ Ἡμέραι), найзначніший твір, дидактична поема, написана у формі умовлянь, звернених до брата поета Перса, який веде з Гесіодом суперечку про спадок і якого Гесіод переконує не сподіватися на несправедний суд підкуплених „царів” і своє непевне становище виправити наполегливою працею. Погіршення становища селян формує у Гесіода песимістичне відношення до сучасності (виклад міфу про безперервне погіршення умов людського життя від золотого віку до залізного). До поеми уведений різноманітний матеріал звичаєвих правил і господарських настанов, вона щедро оснащена фольклором: висловами, приказками, притчами, байками, міфами. У другій частині поеми

систематично описуються роботи землероба і мореплавця, а також прикмети, пов'язані з різними днями місяця.

Серед збережених особливе місце належить твору „*Теогонія*” (Θεογονία), де бачимо спробу об'єднати в послідовну систему міфи про початок світу, про походження богів (усього їх перераховано бл. 300) і героїв.

Ἡ Σφιγξ

Μετὰ τὸν τοῦ Λαίου φόνον Κρέοντος τῶν Θηβαίων βασιλεύοντος δεινὰ πάθη τὰς Θήβας πιάζει. Πέμπεται γὰρ ὑπ' Ἄρεως – ὡς δ' ἄλλοι λέγουσιν, ὑφ' Ἥρας – ἡ Σφιγξ εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν Θηβαίων. Ἡ δὲ Σφιγξ θαυμαστὴ ἐστὶ τὴν μορφήν· πρόσωπον μὲν γὰρ ἔχει παρθένου, σῶμα δὲ λέοντος, πτέρυγας δ' ὄρνιθος. Τῇ δὲ Σφιγγὶ πάντες οἱ Θηβαῖοι μάλα ταραττόνται. Ἐπὶ πρανεῖ γὰρ ὄρει πρὸ τῶν τοῦ πολίσματος πυλῶν καθεζομένη τοῖς μὲν ἐξερχομένοις πᾶσιν αἶνιγμα ἄδει, τὸν δὲ μὴ λύοντα τὸ αἶνιγμα ἀποκτείνει. Πλῆθος μὲν οὖν ἐξέρχεται τῶν Θηβαίων λύειν τὸ αἶνιγμα. Κατὰ γὰρ Ἀπόλλωνος μάντευμα οὐ πρότερον ἢ Σφιγξ τὴν χώραν λείψει. Ἐπεὶ δ' οὐ δυνατοὶ εἰσι τὸ αἶνιγμα λύειν, ὑπὸ τῆς Σφιγγὸς συλλαμβάνονται καὶ ἀπὸ τοῦ πρανοῦς τόπου εἰς τὸ βάθος καταρρίπτονται καὶ κατεσθίονται.

СЛОВНИК

αἴνιγμα, τος τό загадка
 Ἄρης, εως ὁ Арес, бог війни
 δυνατός 3 сильний, спроможний
 ἐξέρχομαι виходити, іти
 Θῆβαι αἱ Фіви (*міста в Беотії і
 Єгунті*)
 Θηβαῖος 3 фіванський
 καθέζομαι садити, сидіти
 καταρρίπτω скидати; знищувати
 κατεσθίω з'їдати, знищувати
 Κρέων, οντος ὁ Креонт (*правитель
 Φιβ*)
 Λαῖος, ου ὁ Лай, фіванський цар
 μάντευμα, τος τό пророцтво,
 пророкування
 μορφή, ἦς ἡ вид, вигляд
 ὄρνις, ιθος ὁ, ἡ птах
 πιέζω давити, тіснити

πλήθος, εως τό більшість, кількість
 πόλισμα, ατος τό 1) місто;
 2) громадяни
 πρηνής, атт. пранής 2 1) (який упав
 чи лежить) обличчям донизу;
 2) який знаходиться внизу, нижній
 πρόσωπον, ου τό обличчя
 πτέρυξ, γος ἡ крило
 πύλη, ης ἡ (*зазвичай pl.*) ворота
 συλλαμβάνω захоплювати,
 схоплювати
 Σφίγξ, γγός ἡ Сфінкс
 ταράττω (σσω) потрясати,
 приголомшувати
 τιμωρία, аς ἡ помста, кара, покарання
 τόπος, ου ὁ місце
 φόνος, ου ὁ убивство

Аттична мармурова стела
 (бл. 530 р. до н. е.)

ДОВІДКА

СФІНКС (грец. Σφίγξ, Σφιγγός) – крилате чудовисько з лев'ячим тулубом та жіночим обличчям, породження *Тифона* та *Єхидни* (або Химери й Ортра). Сиділо на скелі біля Фів (куди його наслала Гера за те, що фіванський володар *Лайї* спокусив юного Хрісіппа) і вбивало подорожніх, які не могли відгадати його загадки. *Креонт*, володар Фів, обіцяв тому, хто визволить місто від Сфінкса, віддати царство і руку своєї сестри *Іокасти*. Загадку розгадав *Едіп*, після чого Сфінкс у розпачі кинувся в прірву і розбився (варіант: Сфінкса вбив Едіп).

Загадка Сфінкса звучить так:
 „Скажи мені, хто ходить вранці на чотирьох ногах, удень – на двох, а

увечері – на трьох? Ніхто з усіх істот, які живуть на землі, не змінюється так, як вона. Коли ходить вона на чотирьох ногах, тоді менше у неї сил і повільніше рухається вона, аніж в інший час?”. Відповідь така: це людина. Будучи немовлям вона повзає, у розквіті сил вона ходить на двох ногах, а в старості – опирається на палицю.

У переносному значенні Сфінкс – загадкова людина.

ВПРАВИ

I. Впишіть артиклі, подайте *Nom. Sg.* і запам'ятайте значення нижчевказаних іменників:

..... μέλους;	Nom. Sg.	пісня; частина (тіла) тіло; фраза; мелодія, спів, лірична поезія
.....θέρει;	Nom. Sg.	літо, спека
.....ἔπεσι;	Nom. Sg.	слово, мова, оповідь, епос
.....ψευδῶν;	Nom. Sg.	неправда, обман, фальш
.....τείχη;	Nom. Sg.	стіна, укріплення, фортеця
.....μέρους;	Nom. Sg.	частина, частка, міра, стан
.....ἄλγεσι;	Nom. Sg.	скорбота, біль, страждання
.....ὄρει;	Nom. Sg.	гора, висота

II. Перекладіть українською мовою, вставивши на місці крапок у відповідному відмінку слово „гора”:

Οἱ Ἕλληνες ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ τῆ πέμπτη ἡμέρᾳ, ὄνομα δὲ τῷ ἦν Θήκης, ὅτε δὲ οἱ πρῶτοι ἦσαν ἐπὶ τοῦ κραυγὴ ἐγένετο.

III. З поданих слів складіть речення, не змінюючи жодної форми (за винятком наголосу *acutus* на *gravis*), та перекладіть:

a) γήρως, ὑπό, διαφθείρεται, σώματος, τό, τοῦ, κράτος, τοῦ.

b) τῶν, Ἀθηναῖοι, μάλιστα, γῆρας, οἱ, ἐσέβοντο, τό, ὡς γέρας, θεῶν.

 _____

 _____

c) ἡγεῖσθαι (+Gen.), κέρως, Κῦρος, τοῦ, τόν, ἐκέλευε, δεξιού, ἡγεμόνα.

 _____

 _____

d) τό, τῶν, τρέφεται, τῶν, καί, κρέασι, γάλακτι, βοσκημάτων, τυρῶ, γένος, ἀνθρώπων, καί.

 _____

 _____

e) φείδεσθαι, Ἀλέξανδρος, τούς, ἐκέλευε, οἰκίας, τῆς, τοῦ Πινδάρου, στρατιώτας.

 _____

 _____

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Едіп, вбивши Лая, багато років панував над фіванцями.

 _____

2. Меч вбиває тіло, неправдою знищується душа.

 _____

3. Елліни дивувалися красі Афродіти.

 _____

4. Стародавні вважали, що мури Мікен є справою кіклопів.

 _____

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Τὸ κύκνειον μέλος. – Лебедина пісня (тобто: відчайдушний заклик).

Ἔπεα πτερόεντα. – Крилаті вислови.

Χρύσειον γένος ἀνθρώπων (Ἡσίοδος). – Золотий вік людей.

ΑΔΙΕCΤΙΥΑ ΗΑ -ης, -ες

ΒΛΑCΗ ΙΜΕΝΑ ΗΑ -ης, -κλης

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Δόξα καὶ πλοῦτος οὐκ ἀσφαλῆ κτήματα.
2. Οἱ εὐγενεῖς οὐ φέρουσι τὴν τῶν πονηρῶν τυραννίδα.
3. Κόρινθος πλήρης ἦν καλῶν ἀνδριάντων.
4. Τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εὐτυχεῖς, οἱ δὲ δυστυχεῖς.
5. Τοῖς παισὶ πρέπει σαφῆ καὶ ἀληθῆ λέγειν.
6. Ψευδῆ τοῖς ἐσθλοῖς οὐ πρέπει λέγειν.
7. Ὁ θάνατος ταῖς ὑγίεσι καὶ ταῖς ἀσθενέσι κοινός ἐστίν.
8. Κριτίας καὶ Ἀλκιβιάδης ὠμίλησαν Σωκράτει.
9. Ὡς Δημόσθενες τὴν ῥώμην οὐκ ἴσην ἔχεις τῇ γνώμῃ.
10. Ὡς Ἡράκλεις ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ Ἀρετὴ ἄγει τοὺς ἀνθρώπους.
11. Τῶν τοῦ Σοφοκλέου τραγωδιῶν ὑπερέχει μάλιστα Οἰδίπους τύραννος.
12. Οἱ Ἕλληνες ἐθαύμαζον τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Ἀριστοφάνη, τοὺς ἐνδόξους ποιητάς.

CΛΟΒΝΙΚ

ἀληθής 2 істинний, правдивий

Ἀλκιβιάδης, ου ὁ Алківіад

ἀνδριάς, άντος ὁ статуя

Ἀρετή, ης ἡ добродесність

Ἀριστοφάνης, εος ὁ Аристофан

ἀσθενής 2 безсилий, слабкий

ἀσφαλής 2 міцний, надійний

γνώμη, ης ἡ думка, розум

Δημοσθένης, εος ὁ Демосфен

δυστυχής 2 нещасливий, нещасний

ἐσθλός 3 прекрасний, хоробрый

εὐγενής 2 благородний

εὐτυχής 2 щасливий

εὐφροσύνη, ης ἡ радість, веселощі

Ἡρακλῆς, εους ὁ Геракл

ἶσος 3 рівний

Κόρινθος, ου ἡ Коринф

Κριτίας, ου ὁ Критій (учень Горгія і

Сократа, оратор і поет)

Οἰδίπους, ποδος ὁ Едіп (фіванський цар)

ὀμιλέω бути разом, спілкуватися

πλήρης 2 повний, наповнений

σαφής 2 ясний

Соφοκλῆς, εους ὁ Софокл, поет

Σωκράτης, εος ὁ Сократ

τραγωδία, аς ἡ трагедія

ὑγίης 2 здоровий

ὑπερέχω перевищувати,

перевершувати

ψευδής 2 брехливий, неправдивий

Περὶ Σωκράτους

Ἡ τοῦ Σωκράτους πατρὶς Ἀθηναίησαν. Τὸ μὲν γένος ὁ Σωκράτης οὐκ ἦν εὐδοξος καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἦν καλός, τῇ δὲ σοφίᾳ καὶ ἐγκρατεῖα ὑπερέβαλλε τὸ πλῆθος τὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Οἱ μὲν ἐχθροὶ τὸν Σωκράτη ἐμέμφοντο λέγοντες· «Εἰσφέρεις, ὦ Σώκρατες, καινὰ δαιμόνια καὶ τοὺς νέους διαφθείρεις». Σωκράτης δὲ ἐδίδασκε τοὺς νέους ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ τάληθῆ (=τὰ ἀληθῆ) λέγειν. Οἱ τῶν Ἀθηναίων δικασταὶ κατακρίνουσι Σωκράτη ἀποθνήσκειν. Ἀναγκάζεται οὖν πίνειν τὸ κώνειον καὶ οὕτω τὸ τοῦ βίου τέλος ἔχει. Πλάτων καὶ Ξενοφῶν ἐπιφανεῖς Σωκράτους μαθηταὶ ἦσαν· αἱ δὲ βίβλοι αὐτῶν πλήρεις εἰσὶ σοφῶν Σωκράτους ἐπῶν.

СЛОВНИК

ἀληθής 2 істинний, правдивий
 ἀναγκάζω примушувати, заставляти
 ἀποθνήσκω помирати
 δαιμόνιον, ου τό божество
 ἐγκράτεια, ас ή самовладання, сила
 ἐγκρατής 2 1) сильний, міцний;
 2) який володіє собою
 εἶδος, εος (ους) τό вигляд, зовнішність
 εἰσφέρω вносити
 ἐπιφανής 2 знатний, славний
 καινός 3 новий
 κατακρίνω засуджувати,
 присуджувати

κώνειον, ου τό цикута (*опрута*)
 μέμφομαι (*dat.*) докоряти, ляяти,
 сварити
 Ξενοφῶν, ὦντος ὁ Ксенофонт,
 грецький письменник
 Πλάτων, ὠνος ὁ Платон, філософ
 πλῆθος, εος τό більшість
 σοφός 3 мудрий
 τέλος, εος (ους) τό кінець
 ὑπερβάλλω перекидати,
 перевищувати

ДОВІДКА

СОКРАТ (грец. Σωκράτης, 469 р. до н. е., Афіни – 399 р. до н. е., Афіни) – давньогрецький філософ, який не залишив після себе жодного письмового джерела. Вчення Сократа відоме здебільшого завдяки свідченням його послідовників, зокрема, найбільш видатного учня – Платона, який виклав ідеї учителя у творі „Апология Сократа” та ін. Втім у ньому важко відрізнити історичного Сократа від Сократа як фігури, що пропагує платонівські ідеї. Платон представляє Сократа ідеальним втіленням людської сутності.

Сократ був прихильником та ідеологом афінської аристократії. Вже перед початком Пелопоннеської війни навколо нього утворюється гурток слухачів, значення якого з часом зростало. Серед його членів були: Алквіад, який під час Пелопоннеської війни зрадив Афінську демократію і перейшов на бік Спарти; Кригій, що очолив реакційну владу в Афінах в 404–403 рр. до н. е. (так звану, Тиранію тридцяти, під час поразки демократичної партії). Один з учнів Сокра-

Портрет Сократа (I ст., Лувр)

та – Ксенофонт – залишив Афіни і, як начальник спартанських військових підрозділів, перейшов на службу до перського царевича Кіра Молодшого. Платон, який з двадцяти років був членом гуртка, став після смерті Сократа одним з найвидатніших ідеологів аристократії.

Сократ високо цінував суспільства, які спираються, перш за все, на землеробство і військову справу. Землеробство він протиставляв ремеслу і торгівлі, які, на його думку, руйнують порядок громади і згубно впливають на душі людей.

Сократ першим здійснив спробу класифікації форм держави. Він виділяє монархію, тиранію, аристократію, плутократію і демократію. Правильною і моральною він вважає тільки аристократію, яку він характеризує як владу

невеликої кількості освічених і моральних людей. Ці ідеї Сократа розвиває в своїх працях Платон.

Сократ вважає, що саме наявність чеснот у людини повинна визначати можливість виконання нею державних або громадських функцій, а не жереб, як це практикувалося в Афінах у період правління демократичної партії. Тому Сократ і критикував демократію. У своїх бесідах він наводив приклад, про те, що керманіча на кораблі, тесляра або музиканта не можна обирати за жеребом, а тільки за здібностями і знаннями.

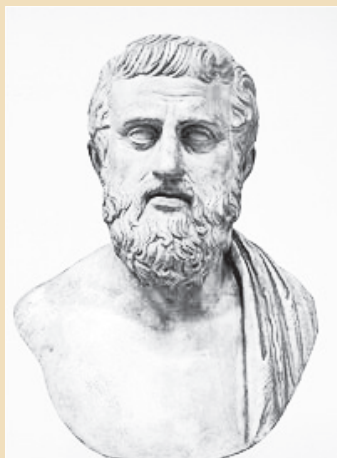
Περὶ Σοφοκλέους καὶ Περικλέους

Σοφοκλῆς καὶ Περικλῆς ἦσαν τῷ γένει κλεινῶ καὶ σοφῷ Ἀθηναίω (dualis)· ὁ μὲν ποιητὴς ἀγαθός, ὁ δὲ δεινὸς ῥήτωρ καὶ στρατηγὸς καὶ δίκαιος ταμίας. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Περικλέα ἔλεγον κεραυνὸν φέρειν ἐπὶ τῇ γλώττῃ. Σοφοκλέους μὲν δράματα, Περικλέους δὲ λόγους καὶ ἔργα θαυμάζομεν. Σοφοκλῆς δὲ καὶ στρατηγὸς ἦν τῶν Ἀθηναίων μετὰ Περικλέους ἐν τῷ ἐπὶ Σάμον τὴν νῆσον πολέμῳ. Οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον Σοφοκλέα οὐ μόνον ἀγαθὸν ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ δεινὸν στρατηγὸν εἶναι.

СЛОВНИК

γλῶττα (σσα), ης ἢ мова, язык
 δράμα, τος τό драма
 κεραυνός, οὔ ὁ грім, блискавка
 κλεινός 3 славний
 Περικлῆς, έους ὁ Перікл

ῥήτωρ, ορος ὁ оратор, ритор
 Σάμος, ου ἢ Самос, острів
 Σοφοκлῆς, έους ὁ Софокл, поет
 ταμίας, ου ὁ управитель, розпорядник

Софокл (Державний музей імені Пушкіна, Москва)

ДОВІДКА

СОФОКЛ (грец. Σοφοκλῆς, бл. 496–406 рр. до н. е.) – давньогрецький трагік, драматург, один із трьох найвизначніших трагічних поетів класичної Греції, який займає за часом життя і характером творчості місце між Есхілом та Еврипідом.

Збереглося сім трагедій Софокла, що відносяться до пізнього періоду його творчості: „Аякс”, „Антигона”, „Троянки”, „Цар Едіп”, „Електра”, „Філокетт”, „Едіп у Колоні”. Відомо, що Софокл одержав перший приз за „Філокетта” і другий – за „Царя Едіпа”. Імовірно, гідною першого місця була визнана „Антигона”, оскільки відомо, що саме завдяки цій трагедії Софокл був обраний стратегом у 440 р.

до н. е. Однією з найкращих трагедій Софокла є „Антигона” (441 р. до н. е.), сюжет якої драматург взяв з фіванського циклу міфів. Крім того, в 1912 році був опублікований папірус, що зберіг понад 300 повних рядків із сатиричної драми „Слідопити”.

ВПРАВИ

I. Вставте на місці крапок у відповідних відмінках іменники з основами на -ς відповідно до змісту речення:

ὁ Σοφοκλῆς, **έους** (Софокл, поет), τὸ κάλλος, **εος** (краса), τὸ πάθος, **εος** (страждання, горе), τὸ μέγεθος, **εος** (величина, багаточисельність).

Τὰ δράματα κλυτά ἐστὶ τῶ καὶ τῶ τῶν

II. Заповніть таблицю:

	singularis	pluralis
N.	ὁ ἀληθῆς λόγος	
G.		
D.		
Acc.		τοὺς ἀληθεῖς λόγους
V.		

singularis		pluralis
N.		
G.		τῶν ἀσθενῶν παιδίων
D.		
Acc.	τὸ ἀσθενὲς παιδίον	
V.		

singularis		pluralis
N.	ἡ ψευδῆς φήμη	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

III. Πῶς βεβαιῶτε τὸ ἔννοια τῶν ὀνομάτων:

ἰσχυρός, ἄ, ὄν; ἀνδρεῖος, α, ον; φοβερός, ἄ, ὄν; καρτερός, ἄ, ὄν; λαμπρός, ἄ, ὄν.

ἀστήρ, ἔρος ὁ (ζῆλος).....
 δράκων, οντος ὁ (ζμῖ, дракон).....
 Ἡρακλῆς, εἰς ὁ (Геракл).....
 λέων, οντος ὁ (лев).....
 ταῦρος, ου ὁ (бик).....

IV. Βεβαιῶτε τὰ ἀνάγκη ἀρτῖκλι καὶ ἀρτῖκλιτῖκλι до ὀνομάτων:

ὁδοῦ	τόν	δυστυχέσι
ξένω	τῆς	ψευδῆ
σώματα	τά	εὐγενεῖ
κόλακα	τοῖς	ἀσφαλοῦς
συμφοραῖς	τῶν	ἀληθῶν
ρήτορες	ταῖς	μεγάλαις
μαθηταῖς	οἱ	ψευδεῖς
λόγων	τῶ	ἀσθενῆ

V. Μετάφραστε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσση:

1. Βλαχῆσθῖνι δῖτι εἰ ἀρτῖκασου βατῖκβ.

2. Численні славні люди були бідними.

3. Для правдивих друзів (Dat.) і приємне і неприємне спільне є.

4. О народе, не вір брехливим словам демагогів.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ γένη πένης ταχύ.

– Не поспішай багатіти, щоб швидко не стати бідним.

Πλούσιοι καὶ πένητες ἐν Ἄιδου ἴσοι.

– Багаті і бідні в Аїді – на рівних.

Τὸν ἀτυχῆ καὶ πρόβατον δάκνει.

– Невдаху і вівця кусає.

ЗАНЯТТЯ 27

ІМЕННИКИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ НА -ας

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τὰ κρέα τῶν ἀγρίων ὄνων παραπλήσιά ἐστι τῶν ἐλάφων.
2. Ἀλέξανδρος καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐν τῇ μάχῃ ἦσαν ἐν τῷ ἀριστερῷ κέρατι.
3. Τῷ γῆρα φθείρεται τὸ κάλλος καὶ τὸ κράτος τοῦ σώματος.
4. Οἱ παλαιοὶ πολλάκις ἐκ τῶν κεράτων οἶνον ἔπινον.
5. Ὅρθῶς οὖν τὸ μὲν γῆρας τῷ χειμῶνι, τὴν δὲ νεότητα τῷ ἔαρι παρεικάζομεν.
6. Ἐν Χαιρωνείᾳ ὁ μὲν Φίλιππος αὐτὸς τὸ τῶν Μακεδόνων δεξιὸν κέρας εἶχε, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν υἱὸν τοῦ εὐωνύμου κέρατος (κέρως) ἠγείσθαι ἐκέλευσεν.

7. Οἱ Θραῖκες οἶνον ἐκ βοῶν κεράτων (κερῶν) ἔπινον.
 8. Ἡνίκα ὥρα ἐστὶν πορεύεσθαι, ὁ σαλπικτῆς σημαίνει τῷ κέρατι (κέρρα).

СЛОВНИК

ἀριστερός 3 лівий

γῆρας, γήρως τό старість

ἔλαφος, ου ὁ, ἡ οлень

εὐώνυμος 2 [δύναμα = ὄνομα] який має
 славне ім'я, славний, шанований

ἡγέομαι думати, вважати

ἡνίκα коли, як тільки

κέρας, ατος (κέρως) τό ріг

κράτος, εος (ους) τό сила, міць

κρέας, κρέως τό м'ясо

νεότης, ητος ἡ молодість, юність

οἶς, οἴός ἡ вівця

ὄνος, ου ὁ, ἡ осел, ослица

ὀρθῶς правильно, правдиво, вірно

παραπλήσιος 2 майже однаковий,
 рівний

παρεικάζω порівнювати

σαλπικτῆς, οὔ ὁ сурмач

σημαίνω означати, указувати,
 оголошувати

Χαιρώνεια, ας ἡ Херонея (місто
 в Беотії; тут в 338 р. до н. е.
 Філіпп розбив афінсько-беотійські
 війська, а в 86 р. до н. е. Сулла
 завдав поразки Мітрідату;
 батьківщина Плутарха)

Κύων κρέας φέρουσα

Κύων κρέας ἐν τῷ στόματι ἔχουσα ποταμὸν διέβαινεν. Ὁ ἥλιος λάμπει βλέπει ἐν τῷ ὕδατι τὴν ἑαυτῆς (свою) σκιάν. Νομίζουσα οὖν ἑτέραν εἶναι κύνα, μεῖζον (більше) κρέας φέρουσαν, πρὸς αὐτὴν λέγει· «Βούλομαι τοῦτο τὸ κρέας ἔχειν. Διώξω σὲ καὶ τοῦτο ἀρπάσω. Ἄγε δὴ διώκω αὐτὴν καὶ ἀφαρπάζω». Ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον. Διωκούση δ' ἐκπίπτει ἐκ τοῦ στόματος τὸ κρέας, ὅτε πρὸς τοῦτο χάσκειν σπουδάζει. Οὕτως ἀμφότερα ἀποβάλλει, τὸ μὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων φερόμενον, τὸ δὲ οὐδὲ ὑπάρχον. Καὶ οἰμώζουσα λέγει πρὸς ἑαυτὴν· «Ἐθέλω ἔχειν τὸ ὑπὸ τῶν κυμάτων καταφερόμενον κρέας. Ἀλλὰ τοῦτο ἀδυνατόν ἐστιν.»

СЛОВНИК

ἄγε ну, давай

ἀδύνατος 2 безсилий, неможливий

ἅμα разом

ἀμφότερος 2 і той і інший, обидва

ἀποβάλλω відкидати, губити

ἀρπάζω схоплювати, викрадати

ἀφαρπάζω відбирати

βούλομαι хотіти, бажати

διαβαίνω переходити, переправлятися

διώκω переслідувати, гнатися

ἐθέλω бажати, хотіти

ἐκπίπτω випадати, падати

ἔπος, εος (ους) τό слово, мова

ἕτερος 2 інший (із двох)

κύμα, τος τό хвиля, піна

κύων, κυνός ὁ, ἡ собака

λάμπω світити, сяяти
οἰμώζω кричати, завивати
ὄτε коли
οὐδέ і не, а не, проте не
οὕτως так, таким чином

οκιά, ἄς ἡ тінь, відображення
σπουδάζω спішити, старатися
στόμα, τος τό рот, паша
ὑπάρχω допомогати, сприяти
χάσκω розкривати рот

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте словосполучення:

singularis		pluralis
N.	τὸ μέγα κέρασ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Замініть число іменників, зберігаючи відмінок:

- τὰ κέρα
- τῶν κερῶν
- τὰ κρέα
- τοῦ κρέως
- τῶ γέρα
- τοῦ γέρως

III. Впишіть на місці крапок у відповідних відмінках або артиклі, або іменники:

- a) κνέφαος, κνέφα, τῶν, τοῖς
- b) γέρα, γερῶν, τοῦ, τοῖς

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Зброя оленів – роги і ноги.

2. У морській битві при Саламіні Фемістокл був провідником лівого флангу.

3. Численні люди вважають старість тягарем.

4. На святах глашатаї розділяли м'ясо.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΗ:

Τὸ χρύσειον κῶας. – Золоте руно.

Κέρας Ἀμαλθείας. – Ріг Амалтеї (тобто: ріг достатку; лат. cornu copiae).

Κέρας σωτηρίας. – Ріг спасіння.

ЗАНЯТТЯ 28

ΙΜΕΝΗΙΚΗ ΗΑ -υ, -ου, -ω

ΑΔΙΕCΤΙΝΑ ΗΑ -υς, -εια, -υ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἐν τῇ θαλάττῃ καὶ ἐν τοῖς ποταμοῖς παντοῖοι ἰχθύες εἰσίν.
2. Ἡ γλαυξ θηρεύει μῦς καὶ σαύρας καὶ σφονδύλας.
3. Ἐν τῷ ὄρει ἠλίσκοντο σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι.
4. Ἡ τυραννὶς οὐ μόνον ἐν τῷ τῶν Ἀθηναίων ἄστει, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐνίοις τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἄστεσιν ἦν.
5. Ἐν ταῖς Ἀρμενίων οἰκίαις ἐτρέφοντο αἶγες, βόες, ὄρνιθες.
6. Ἐρμῆς βοῦς Ἀπόλλωνος ἔκλεψεν.
7. Ἡρωσι πολλὰ ἀγάλματά ἐστίν ἐν Ὀλυμπίᾳ.
8. Οἱ θεοὶ πατέρες τῶν ἡρώων ἦσαν.
9. Εὐρεῖται καὶ βαθεῖαι τάφροι τὴν ἐν τῷ πεδίῳ πορευομένην στρατιάν ἐκώλυσαν.
10. Βραδεῖς ἵπποι ἐν τῇ μάχῃ πολλάκις κινδύνους φέρουσιν.
11. Θρασεῶν ἀνθρώπων πολλάκις θρασεῖς καὶ οἱ λόγοι.
12. Ἦν νύξ βαθεῖα καὶ σιωπὴ πολλή.

СЛОВНИК

άλίσκομαι *бути спійманим, узятим*

в полон

Ἀρμένιος, ου *ὁ* *вірменин*

ἄστυ, εως *τό* *місто*

βαθύς, εἶα, *ύ* *глибокий*

βοῦς, οός *ὁ*, *ή* *бик, корова*

βραδύς, εἶα, *ύ* *повільний*

δορκάς, *άδος* *ή* *газель*

ἔλαφος, ου *ὁ*, *ή* *олень*

έν (*dat.*) *в, на*

εὐρύς, εἶα, *ύ* *широкий*

ήρως, ωος *ὁ* *герой*

θρασύς, εἶα, *ύ* *сміливий, відважний*

ιχθύς, *ύος* *ὁ* *риба*

λοιπός *3* *решта, інший*

μῦς, μός *ὁ* *миша*

ὄρνις, ιθος *ὁ*, *ή* *птах*

πεδῖον, ου *τό* *рівнина*

σαῦρος, ου *ὁ* *ящірка*

σιωπή, *ής* *ή* *тиша*

σῦς, σός *ὁ*, *ή* *свиня*

σφονδύλη, *ης* *ή* *земляний жук чи клоп*

(який обгризає коріння рослин)

τάφρος, ου *ή* *рив*

Ἐν τῇ Σπάρτῃ

Ἡ Σπάρτη ἐν εὐρεῖ πεδίῳ κεῖται· ὁ δ' Εὐρώτας, βαθύς ποταμός, διαρρεῖ τὸ εὐρὺ πεδῖον· πολλοὶ γὰρ ἰχθύες ἐν τῷ ποταμῷ εἰσιν· τυγχάνει παχὺν ἰχθὺν ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἐξέλκων. Οἱ ἄνθρωποι χαίρουσιν πλῆθος ἰχθύων (πολλοὺς ἰχθύς) ἀγρεύσαντες. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ εὐρεῖς λειμῶνές εἰσιν· παχέα βοσκήματα τὴν βαθεῖαν πόαν νέμεται. Ὀξέσι δὲ ἵπποις θρασεῖς νεανῖαι ἐλαύνουσι διὰ τοῦ πεδίου· ἄλλοι δὲ ἰσχυροὶ διαφέροντες τὴν τῶν βαρέων ὄπλον χρῆσιν διδάσκονται. Ἐκ δὲ τοῦ τραχέος Ταύγετου ὄρους ἄλκιμοι ἄνθρωποι παχέα θηρία θηρεύσαντες εἰς τὸ ἄστυ καταβαίνουσι. Οὐ πολλὰ ἄστη ἐν τῷ πεδίῳ ἐστίν· Μείζων (большою) δὲ τῶν ἄλλων ἄστεων ἐστὶν Σπάρτη.

СЛОВНИК

ἀγρεύω *полювати, ловити*

ἄλκιμος *2, 3* *відважний, хоробрий*

βαρύς, εἶα, *ύ* *важкий*

βόσκημα, *ατος* *τό* *стадо, яке пасеться, худоба*

διαρρέω *текти крізь чи через, протікати*

ἐλαύνω *гнати*

ἐξέλκω *втягувати, виймати*

Εὐρώτας, ου *ὁ* *Еврот (голова річка Лаконії)*

ἰσχύς, *ύος* *ή* *сила*

καταβαίνω *сходити, опускаться*

λειμών, *ωνος* *ὁ* *луг*

νέμω *пасти*

ὄξύς, εἶα, *ύ* *швидкий, бистрий*

ὄρος, *εος* *τό* *гора*

παχύς, εἶα, *ύ* *товстий*

πλῆθος, *εος* *τό* *більшість, кількість*

πόα, *ας* *ή* *трава*

Ταύγετον, ου *τό* *Тайгет (гірське пасмо вздовж лаконсько-мессенського кордону)*

τραχύς, εἶα, *ύ* *суворий, трудний*

τυγχάνω ποτραπιάти, ставатися
χαίρω радіти

χρήσις, εως ή уживання

Ὁ Γηρυόνης

Ἦκοντι δὲ τῷ ἦρωι ἦν πρόσταγμα τὰς Γηρυόνου βοῦς ἐξ Ἰβηρίας κομίζειν. Γηρυόνης δὲ γίγας ἦν μεγέθει καὶ ἰσχύϊ πάντων διαφέρων. Ἦσαν δ' αὐτῷ μεγάλοι καλῶν βοῶν ἀγέλαι, ὧν ἦν νομεῦς Εὐρυτίων, φύλαξ δὲ κύων τρικέφαλος. Πορευόμενος οὖν ἐπὶ τὰς βοῦς διὰ τῆς Εὐρώπης καὶ Λιβύης καὶ πολλὰ ἄλλα τῆς πορείας σημεῖα καταλείπει καὶ ἐπὶ τῶν Εὐρώπης καὶ Λιβύης ὄρων δύο στήλας, τὰς λεγομένας Ἡρακλείας στήλας. Πειζόμενος δὲ κατὰ τὴν πορείαν ὑφ' Ἡλίου ἐτόξευσεν ἐπὶ τὸν θεόν. Ὁ δὲ θεὸς θαυμάσας τὴν θρασύτητα τοῦ ἀνδρὸς μέγα καὶ πολυτελὲς γέρας ἐχαρίσατο τῷ Ἡρακλεῖ διὰ τῆς θαλάττης πορευσομένῳ. Πλησιάσας δὲ ταῖς βουσί καὶ τὸν κύνα τῷ ῥοπάλῳ κατακόψας τὸν νομέα ἐφόνευσεν. Ὁ δὲ Γηρυόνης ἀκούσας καταλαμβάνει τὸν τὰς βοῦς ἀπάγοντα καὶ μάχην αὐτῷ συνάπτει. Ἡρακλεῖς δὲ τοξεύσας αὐτὸν μὲν ἐφόνευσεν, τὴν δὲ τῶν βοῶν ἀγέλην μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ πόνων πρὸς τὸν Εὐρυσθέα ἐκόμισεν.

СЛОВНИК

ἀγέλη, ης ή стадо

ἀπάγω відводити

Γηρυόνης, ου ό Геріон (*син Хрісаора, третілий велетень, у якого Геракл украв биків*)

γίγας, αντος ό гігант, велетень

Εὐρυτίων, ωνος ό Евритіон (*кентавр, який намагався викрасти Гіпподамію, дружину лапіфа Піріφоя*)

Ἰβηρία, ας ή Іберія 1) країна, яка займала Піренейський п-ов, суч. Іспанія; 2) країна в Закавказзі, приблиз. відпов. суч. Грузії

κατακόπτω рубати, убивати

καταλαμβάνω захоплювати, займати, наздоганяти, заставати

κομίζω турбуватися, приносити, возити

κύων, κυνός ό, ή собака

μέγεθος, εως τό величина

νομεύς, έως ό пастух

πρόσταγμα, τος τό наказ, доручення

ρόπαλον, ου τό палиця, ціпок, булава

σημεῖον, ου τό знак, ознака

στήλη, ης ή стовб

συνάπτω зв'язувати, з'єднувати

τρικέφαλος 2 триголовий

φύλαξ, κος ό сторож; вартівник

ВПРАВИ

I. Визначте рядок, у якому є іменник III відміни з основою на -υ і провідмінійте його в однині і множині:

- a) ἄγαλμα, δορκάς, νύξ, σφονδύλη;
 b) αἶξ, βοῦς, ἦρως, τυραννίς;
 c) γλαῦξ, μῦς, ὄρνις, ὄρνις.

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Заповніть таблицю:

	singularis	pluralis
N.	τὸ γλυκὺ δῶρον	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	ὁ βραχὺς χρόνος	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

III. Доберіть потрібні артикли і прикметники до іменників:

ἀγγέλοις
 ὕπνον
 νεανίαί
 οὐρανῶ
 βίω
 ἵππων

τὸν
 τῆς
 τοῖς
 τῶν
 οἱ
 τῶ

ταχέσι
 γλυκύν
 βραχεῖ
 ταχέων
 εὐρεῖ
 βραδεῖς

IV. Πоставте на місці крапок необхідну відмінкову форму іменника βοῦς і перекладіть:

“Ο τε δεσπότης καὶ ὁ δοῦλος βαδίζουσι πρὸς τὸν ἀγρόν. Ὁ μὲν δοῦλος τὸ ἄροτρον φέρει, ὁ δὲ δεσπότης ἐλαύνει Ἐπεὶ δὲ τῷ ἀγρῷ προσχωροῦσιν, οὐκέτι βαίνουσιν. Ὁ οὖν δεσπότης καλεῖ αὐτοὺς καί, «μὴ μένετε,», φησίν, «ἀλλὰ σπεύδετε εἰς τὸν ἀγρόν». δὲ ἔτι μένουσιν.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. У річках є численні риби.

2. Спарта була більшою (μείζων) від інших міст.

3. На рівнині були широкі луги.

4. Юнаки вирушають через рівнину швидкими кіньми.

ΖΑΠΑΜΎΤΑΙΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒΎЯ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρά (Ἱπποκράτης).

– Життя коротке, мистецтво вічне.

Κωφὸς ὡς ἰχθύς. – Німий, як риба.

Γαστήρ παχεῖα λεπτόν οὐ τίκει νοῦν.

– Відгодований живіт не породжує витонченого розуму.

Ἦς Βοιωτία. – Беотійська свиня (про невиховану людину).

Ἐλέφας μῦς οὐκ ἀλίσκει. – Слон не ловить мишей.

Τῆς παιδείας τὰς μὲν ρίζας πικράς

εἰσιν τοὺς δὲ καρποὺς γλυκεῖς.

– Корені науки гіркі, а плоди – солодкі.

ЗАНЯТТЯ 29

**ОСНОВИ НА -ι ι -ε, -υ ι -ε
ОСНОВИ ЖІНОЧОГО РОДУ НА -ο**

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Οἱ Συρακοῖοι ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὰς πόλεις τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων.
2. Ἕλληνες βαρβάροις καὶ βάρβαροι Ἕλλησι πολέμιοι φύσει εἰσίν.
3. Ἐξ ἐχθρῶν στάσεις γίνονται, ἐκ δὲ στάσεων φόνοι.
4. Ὑπὸ Ξενοφῶντος ἢ Κύρου ἀνάβασις καὶ τῶν Ἑλλήνων κατάβασις ἀναγράφεται.
5. Ἡ τῶν Ἑλληνικῶν τάξεων ὄψις τοῖς Πέρσαις φοβερά ἦν.
6. Μὴ κρῖνε ἐκ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ τῶν πράξεων τοὺς ἀνθρώπους.
7. Ἴππου μὲν ἀρετὴν ἐν πολέμῳ, φίλου δὲ πίστιν ἐν ἀτυχίᾳ γινώσκεις.
8. Φύσεως κακῆς σημεῖόν ἐστὶν ὁ φθόνος.
9. Διαλέγομαι περὶ τῆς ποιήσεως.

СЛОВНИК

ἀνάβασις, εως ἢ підйом, похід

(в глибину країни)

ἀναγράφω записувати

ἀτυχία, ας ἢ нещастя

διαλέγομαι (dat.) розмовляти,

бесідувати

ἐκ= ἐξ (gen.) з, від

ἔχθρα, ας ἢ ненависть, ворожнеча

κατάβασις, εως ἢ сходження,

повернення (з глибини країни

на морський берег), відступ

Κορινθίος, ου ὁ коринфянин

Ξενοφῶν, ὦντος ὁ Ксенофонт

(грецький письменник)

ὄψις, εως ἢ вигляд

περὶ (gen.) про

πίστις, εως ἢ вірність

ποίησις, εως ἢ творчість

πόλις, εως ἢ місто

πρᾶξις, εως ἢ дія, справа

πρέσβυς, υος ὁ старий, старший, pl.

старики; посол

σημεῖον, ου τό знак, ознака

στάσις, εως ἢ повстання, розбрат

Συρακούσιος, ου ὁ сиракузянин

τάξις, εως ἢ стрій, шикування, загін

φθόνος, ου ὁ заздрість

φόνος, ου ὁ убивство

φύσις, εως ἢ природа, природний дар;

φύσει від природи

Περὶ Ξενοφῶντος

Ἡ Κύρου Ἀνάβασις σύγγραμμα ἔστι Ξενοφῶντος τοῦ Ἀθηναίου καὶ παράδειγμα τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀνδρείας. Ξενοφῶν γὰρ ἦν ἐν τῷ τοῦ Κύρου Ἑλληνικῷ στρατεύματι. Ὁ μὲν Κύρος ἐν τῇ ἐπ' Ἀρταξέρξη, τὸν ἀδελφόν, στρατεία εἶχε δύναμιν ἰσχυρὰν βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τῇ Ἀναβάσει συγγράφει οὐ μόνον τὴν τοῦ στρατεύματος ἀνάβασιν καὶ τὴν ἐν Βαβυλῶνι μάχην καὶ τὸν Κύρου θάνατον, τὸν ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων κατάβασιν μετὰ τὸν τῶν στρατηγῶν θάνατον.

Χαλεπὴ μὲν ἦν ἡ τῶν Ἑλλήνων κατάβασις, ἡ διὰ τῆς Ἀρμενίας πρὸς τὴν θάλατταν· μεστὴ γὰρ ἦν πόνων καὶ κινδύνων ἢ διὰ τῆς τῶν πολεμίων χώρας ὁδὸς καὶ αἱ διαβάσεις τῶν ποταμῶν καὶ ὑψηλῶν ὄρων διὰ χιόνος καὶ κρυστάλλου. Ἐπαίνου δ' ἀξία ἔστι ἡ Ξενοφῶντος ἀρετὴ καὶ σωφροσύνη. Ξενοφῶντι δ' οὐ μόνον οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἐπίστευον, ἀλλὰ καὶ οἱ στρατιῶται· ἦν γὰρ ἐν μὲν τῇ τάξει ἀνδρεῖος, ἐν δὲ τῇ βουλῇ ἀγαθὸς σύμβουλος.

СЛОВНИК

ἀξία, ας ἢ вартість, гідність
 Ἀρμενία, ας ἢ Вірменія
 Ἀρταξέρξης, ου ὁ Артаксеркс
 Βαβυλῶν, ὄνος ἢ Вавилон
 διάβασις, ἔως ἢ перехід, переправа
 δύναμις, εως ἢ сила, могутність
 ἔπαινος, ου ὁ похвала
 ἡγεμῶν, ὄνος ὁ вождь, проводир,
 керманич
 ἰσχυρός 3 міцний, сильний

κρύσταλλος, ου ὁ лід
 ὄρος, εος τό гора
 παράδειγμα, τος τό приклад, зразок,
 доказ
 σύγγραμμα, τος τό твір
 συγγράφω писати
 σύμβουλος, ου ὁ радник
 σωφροσύνη, ης ἢ розважливість,
 розсудливість, стриманість

ΔΟΥΒΙΔΚΑ

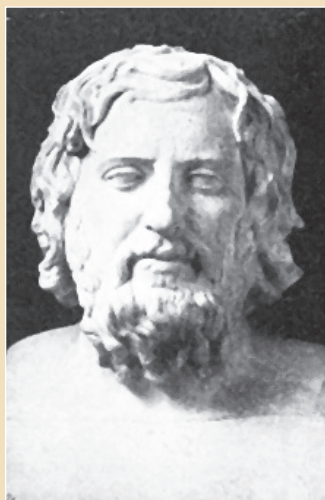
КСЕНОФОНТ, Ксенофонт Αφίνський (грец. Ξενοφῶν) (до 430 – бл. 355 рр. до н. е.), давньогрецький історик, письменник, політичний та військовий діяч; учень Сократа.

Збереглися майже всі праці Ксенофонта, які перерахував Діоген Лаєрський. Їх зазвичай поділяють на чотири групи:

- **Історичні:** „*Αναбазис Κίρα*” (Κύρου ἀνάβασις) – спогади про похід Κίρα, з перебільшенням власних заслуг; „*Κίρονедία*” (Κύρου παιδεία, „*Βιχовання Κίρα*”) – тенденційний педагогічний роман, політична утопія – життєпис ідеального монарха і устрій створеної ним держави;

„Грецька історія” (Ελληνικά); „Агесілай” (Αγησίλαος, „Похвальне слово Агесілаю”) – панегірик померлому у 361 р. до н. е. спартанському цареві.

- **Філософські:** „Спогади про Сократа” (Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους, лат. Memorabilia); „Домострой” (Οἰκονομικός, „Книга про господарство”); „Бенкет” (Συμπόσιον); „Апология Сократа” (Ἀπολογία Σωκράτους πρὸς τοὺς δικάστας, „Захист Сократа на суді”); „Гієрон” (Ἱέρων, „Життя тирана”) – філософський діалог, персонажами якого виведені сицилійський тиран Гієрон і поет Симонід Кеосський.
- **Політичні:** „Прибутки” (Ἀττικὴ) (Πόροι) – дослідження способів поліпшення фінансової і податкової систем в Афінах; „Державний устрій Спарти” (Λακεδαιμονίων Πολιτεία) – вихваляння конституції Лікурга, у якій Ксенофонт бачив основу величі Спарти; „Державний устрій Афин” (Ἀθηναίων πολιτεία, не всіма вважається автентичним).
- **Дидактичні:** „Про їзду верхи” (Περὶ ἵπτικῆς); „Гіннархик” (Ἰππάρχικός, „Проводир кінноти”) – поради з удосконалення афінської кавалерії; „Кінегетик” (Κυνηγετικόν, „Про полювання”, автентичність спірна).

Мармуровий бюст Ксенофонта (1905, Берлінський музей)

Твори Ксенофонта відрізняються простотою мови і ясністю викладу. Цикл сократичних творів був написаний Ксенофонтом з метою реабілітувати Сократа у суспільній думці і довести, що він був страчений несправедливо. Перед дослідниками завжди поставало питання про вірогідність зображення особи Сократа Ксенофонтом і Платоном. Ксенофонт зобразив Сократа насамперед як учителя моралі, ігноруючи відсторонені філософські міркування (головна відмінна риса двох версій образу Сократа). Твори Ксенофонта є такими ж літературними творами, а не історичними описами, як і діалоги Платона. Ксенофонт багато в чому спирався на літературну традицію „сократичних діалогів”, найбільше значення для нього мали діалоги Есхіна, Платона й особливо Антісфена. Останнього він зробив персонажем своїх творів, використовуючи оповідання від першої особи (як було в діалогах Антісфена), а головне, наслідує створеному Антісфеном образу Сократа

у своїх *Спогадах*, описуючи Сократа власником трьох характерних антісфєнівських чеснот – „помірності”, „витривалості” і „самодостатності”.

Основний історичний твір – „Грецька історія” (в 7-ми книгах), написана з проспартанської та антидемократичної позицій, за роками, але не за методологією, продовжує працю Фукідіда. Вона охоплює події з 411 р. до н. е. до битви спартанців з фіванцями при Мантінеї у 362 до н. е. У цьому творі Ксенофонт керується насамперед особистими симпатіями чи антипатіями до історичних

οσίβ, χίτκο прοστέжується тaкoж дидактико-мoрaлiзaтoρськa спρямoвaнiсть твoρy. Незвaжaючи нa недoлiк oб'єκтiвнoстi, Гρeψькa iстoρiя зaлiшaється гoлoвнiм джерeлoм iстoρичнiх вiдoмoстeй прo цeй пeρioд.

Περὶ τῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων

Διαλεγώμεθα (πογοβορiμο) αὔθις περὶ τῆς ποιήσεως. Ἐν παλαιοῖς ἤδη χρόνοις ποιηταὶ τινες μικροῖς ποιήμασιν, ἃ ἐλεγείαι ὠνομάζετο, τοὺς στρατιώτας πρὸς πολεμίους στρατευομένους προέτρεπον ἐπ' ἀνδρείααν, ὡσπερ ἐν τῇ Σπάρτῃ Τυρταῖος. Ἄλλοι ἐν ταῖς στάσεσιν καὶ ἐν ταῖς τῆς πολιτείας μεταστάσεσιν τοῖς πολίταις εὖ συνεβούλευον, ὡς Ἀθήνησιν ὁ Σόλων.

Ἄλλων δὲ μελῶν γένος ἦν ἐν ταῖς τῆς Λέσβου νήσου πόλεσιν. Ἐκεῖ ἀθάνατον δόξαν ἐκτήσαντο ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ. Ἐκεῖνος δεινῶς τὴν τῶν τυράννων ὕβριν ἐμέμψατο, ἐν δὲ ἄλλοις μέλεσιν ὕμνησε θεοὺς καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸν ἔρωτα. Εὐκλεῖα ἔστι καὶ τὰ μέλη, ἃ ἐποίησεν ἡ Σαπφώ, γυνὴ (жiнка) εὐγενῆς καὶ εὐγενῶν παρθένων διδάσκαλος.

Χορικὰ δὲ μέλη ἐποίησαν ἄλλοι ὡσπερ Ἀρίων καὶ Πίνδαρος. Ἐν γὰρ ταῖς ἐορταῖς, αἱ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς Ὀλυμπιονίκαις ἤγοντο, χοροὶ ἤδον, καὶ πολλακίς δύο (два) ἢ τρεῖς (три) χοροὶ ἀλλήλοισιν ἠγωνίζοντο περὶ ἄθλου.

СЛОВНИК

ἀγωνίζομαι змагатися, боротися

Ἀθήνησιν(ν) adv. в Афинах

ἄθλον, οὐ τό нагорода (за перемогу)

Ἀλκαῖος, οὐ ὁ Алкей (родом

з Мітілени на Лесбосі, лірич. поет

VII ст. до н. е.)

αὔθις знову

διαλέγομαι (dat.) розмовляти,

бесідувати

ἐλεγεία, ας ἢ звич. pl. елегія (твір,

написаний елегійними двовіршамми)

ἔρως, ωτος ὁ любов

εὐγενής 2 благородний

εὐκλής 2 славний, знаменитий

κτάομαι набувати

Λέσβος, οὐ ἡ Лесбос, острів

μέλος, οὐς τό пісня

μετάστασις, εως ἢ зміна

μέμφομαι (dat.) докоряти, лаяти

ὀλυμπιονίκης, οὐ ὁ переможець на олімпійських іграх

Πίνδαρος, οὐ ὁ Піндар (уродженець

Фів, найбільший представник грец.

ліричної поезії, автор 45 епікіїв,

тобто переможних пісень, які

дійшли до нас; роки життя, бл.

522-442 до н. е.)

ποίημα, тоς τό твір

ποίησις, εως ἡ приготування,

створення, творчість

πολιτεία, ας ἡ державний устрій,

держава

προτρέπω схилати, наверхтати до

чогось

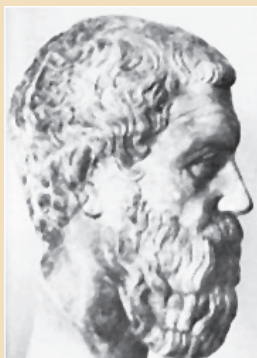
Сапφώ, οὐς ἡ Сапфо, поетеса

Σόλων, ωνος ὁ Солон, законодавець

στάσις, εως ἤ повстання
 Τυρταῖος, ου ὁ Тиртей, поет
 ὑμνέω оспівувати

ὑβρις, εως ἤ зухвалість
 χορικός 3 хоровий
 χόρος, ου ὁ хор, танок, танець

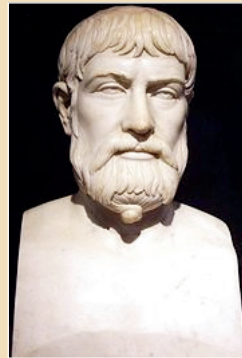
ДОВІДКА

Алкей

Сапфо

Піндар

ГРЕЦЬКА ЛІРИКА ділилася на власне пісню та хоровий спів і розвивалася в один час з елегією та ямбом: *Терпандр* передував *Архілоху*, а в один час із *Солоном* жили головні представники обох видів лірики: *Алкей* та *Сапфо*, *Стесіхор*. Елегія і ямби примикали за мовою до іонійського епосу, лірична поезія, за самою своєю природою більш індивідуальна, представляла нескінченну різноманітність місцевих говірок у тісній залежності кожного поета від його батьківщини і місця діяльності. Іонійські, еолійські, дорійські говірки були рівноправні в ліриці. Не меншою різноманітністю відрізнялося віршування ліричних пісень залежно від особистості поета і від найтонших відтінків його настрою. Якщо номи і просодії *Терпандра* і *Клонаса*, що виконувалися під акомпанемент кіфари, флейти, користувалися гекзаметром, ямбом і елегійним двовіршем, то наступні лірики виявляли в цьому відношенні надзвичайну винахідливість і свободу творчості.

Втім головним чином генієм *Архілоха*, були введені в обіг окрім гекзаметра і пентаметра ямб, трохей, анапест. З видатних ліриків мало не кожен додавав нові віршовані форми, які назавжди утримували за собою імена своїх творців, або накладав печать власної індивідуальності на форми вже існуючі, змінюючи і вдосконалюючи їх. Своєю винахідливістю всіх ліриків перевершив спартанський поет VII ст. до н. е. *Алкман*, у якого вперше знаходимо розміри іонійські і логаетичні; він же перший вживав розмір, що виявився вельми придатним для хвалебних віршів. Починання *Алкмана* знайшли собі продовжувача у *Стесіхорі* з *Гімери*. У середовищі ліриків стало звичаєм розчленовування вірша на строфи. Взагалі в давньогрецькій ліриці розрізняються напрямки еолійські й іонійські, з одного боку, і дорійські – з іншого. Головні представники першого

– Алкей, Сапфо, Анакреонт, другого – Алкман, Стесіхор, Ібік, Сімонід з Кеоса, Аріон, Вакхїлід, Піндар.

Тільки перші поети – лірики в сучасному розумінні, які виражали у своїх творах особисті душевні стани; другі, власне грецькі лірики, що займали в грецькому житті почесніше місце, присвячували свої пісні для окраси свята прославлення богів, внаслідок чого зміст їхніх творів мав більше суспільного, ніж особистого, проте саме урочистість стала відмінною рисою дорійської поезії. Одні пісні призначалися для виконання одним голосом, інші були хорові і мали значення переважно релігійно-громадське, виконувалися в публічних місцях. Будова пісень першої категорії була незрівнянно простішою; тут допускалося безперервне чергування окремих віршів, або ж строфи однакової будови слідували одна за другою. Порівняно великою різноманітністю відрізнялися строфічні будови хорових пісень, особливо з часу Стесіхора, який увів у віршування чергування потрібних груп – строфи, антистрофи і еподи. Хорові пісні були об'ємніші і за обсягом. До нас дійшли 44 пісні Піндара, складені на славу переможців на чотирьох загальноеллінських святах, єдині неперевершені зразки хорової грецької лірики.

ВПРАВИ

I. Визначте рядок, у якому всі іменники III відміни з основою на -ι/-ε і провідміняйте один із них в однині і множині:

- πόλις, πίστις, τυραννίς, τάξις;
- ὄψις, κατάβασις, διάβασις, ποιήσις;
- δύναμις, πρέσβυς, πρᾶξις, ὄρνις.

	singularis	pluralis
N.		
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Перекладіть сентенції, що належать Менандру, поставивши іменник поданий у дужках у відповідній формі:

- Τοὺς τῆς (φύσις) οὐκ ἔστι μανθάνειν νόμους.
- Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' (ὄνησις) οὐκ ἔχει.
- Μετὰ τὴν (δόσις) τάχιστα γηράσκει χάρις.
- Ἦδύ γε πατὴρ (φρόνησις) ἀντ' ὀργῆς ἔχων.
- Ἄπαντας ἢ (παίδευσις) ἡμέρους τελεῖ.

III. Охарактеризуйте форми іменників:

Слово	Відмінок, число	Словникова форма
στάσεις		
ὄψεων		
φύσει		
παιδείσεως		
δυνάμεσι		
διάβασιν		

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Ми не уникаємо сили долі.

2. Після повстання іонійців Дарій карав міста в Азії.

3. Заздрість є ознакою поганого характеру (ή φύσις).

4. В акрополі Сард був дім сатрапів Лідії.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ἐν τῇ τῶν τυφλῶν πόλει ὁ ἑτερόφθαλμος βασιλεύει.

– У місті сліпих і одноокий є царем.

Ζωγραφία φθεγγομένη ἢ ποίησις ἐστίν.

– Поезія – це озвучений живопис.

Οὐδείς μάντις τῶν μελλόντων (Σοφοκλῆς).

– Ніхто не є віщуном майбутнього.

Ὦ παῖ, βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς κακῆς.

– О дитино, коротким є задоволення від поганої втіхи.

ΟСНОВΗ ΗΑ -ΕУ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὁ βασιλεύς ἔπεμψε τὸν ἔρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων.
2. Πάντες οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονται.
3. Οἱ Περσῶν βασιλεῖς πρὸ μὲν τῶν θυσιῶν περὶ εὐσεβείας διαλέγονται, πρὸ δὲ τοῦ πολέμου περὶ ἀνδρείας.
4. Ἀχιλλεύς ὁ Πηλέως ὑπὸ Χείρωνος ἐπαιδεύθη.
5. Οἱ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς ἦσαν δικασταὶ καὶ ἰατροὶ καὶ διδάσκαλοι.
6. Ὁ μὲν ὀπλίτης ἔχει ἀσπίδα καὶ κόρυν καὶ κνημίδας καὶ θώρακα οἱ δὲ ἵππεῖς τόξα καὶ τοξεύματα.
7. Τῶ μὲν Ὀδυσσεῖ τῶ τῆς Ἰθάκης ἥρω, γονεῖς ἦσαν Λαέρτης καὶ Ἀντίκλεια, τῶ δ' Ἀχιλλεῖ Πηλεύς καὶ Θέτις.
8. Οἱ Μακεδόνες ἐθαύμαζον τὰς ὑψηλὰς πυραμίδας τὰ τῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ βασιλέων μνήματα.
9. Τὰ Θεσεύς, τοῦ τῶν Ἀθηναίων βασιλέως ἔργα κλυτὰ ἦν καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐθαυμάζετο.
10. Αἴολος βασιλεύς ἐστὶ τῶν ἀνέμων.

СЛОВНИК

Αἴολος, ου (Hom. тажож Αἴωλος) ὁ
Еол (син Гіппота, страж вітрів)

Ἀντίκλεια, ας ἢ Αντίклея
ἀριστος (найвищ. ступ. до ἀγαθός)
найкращий

ἀσπίς, ἴδος ἢ щит

Ἀχιλλεύς, ἕως ὁ Аχιλλ

βασιλεύς, ἕως ὁ цар

γονεύς, ἕως ὁ батько, pl. батьки

διαλέγομαι (dat.) розмовляти,
бесідувати

ἐπὶ (gen., dat., acc.) на, при

ἔρμηνεύς, ἕως ὁ перекладач

εὐσέβεια, ας ἢ благочестя; побожність

Θέτις, ἴδος ἢ Фетіда, морська богиня,
мати Ахілла

Θησεύς, ἕως ὁ Тесеї, міфічний цар
Афін

θύρα, ας ἢ двері; pl. двір

θύσια, ας ἢ жертва

θώραξ, κος ὁ панцир

ἰατρός, οὔ ὁ лікар

ἱερεύς, ἕως ὁ жрець

Ἰθάκη, ης ἢ Итака (οστρίβ в Іонійському
морі)

ἵππεύς, ἕως ὁ вершник

κλυτός 2, 3 славний, знаменитий

κνημῖς, ἴδος ἢ поножа (pl. поножі)

κόρυς, θος ή шолом
 Λαέρτης, ου ό Лаерт
 Μακεδών, όνος ό македонянин
 μνήμα, τος τό пам'ятник
 Όδυσσεύς, έως ό Одиссей, герой
 Τροянської війни
 παρά (gen.) від, (acc.) перед, проти

περί (gen.) про, (dat.) за, (acc.) коло,
 біля
 Πηλεύς, έως ό Пелей (батько Ахілла)
 πρό (gen.) перед, на захист, за
 Χείρων, ωνος ό Хірон (фессалійський
 кентавр, мудрий цілитель, учитель
 Ахілла, Асклепія і Ясона)

Περὶ Ἀλεξάνδρου

Ἀλέξανδρος, Μακεδόνων βασιλεύς, Ἀχιλλέα τὸν Πηλέως μάλιστα ἐθεράπευε τῶν παλαιῶν βασιλέων καὶ ἡρώων· καὶ πολλάκις ἔλεγεν· «Ἔω, εὐδαιμον Ἀχιλλεῦ, ὅτι Ὅμηρον ἔχεις κήρυκα καὶ ἐρμηνέα τῆς σῆς ἀνδρείας».

СЛОВНИК

Ἀλέξανδρος, ου ό Александр
 εὐδαιμών, онос 2 щасливий
 ἥρωας, ωος ό герой

κῆρυξ, κος ό глашатай, вісник
 ὅτι що, так як, тому що
 παλαιός 3 стародавній

Мрамуровий бюст Александра
 Македонського еллінської доби
 (II-I ст. до н.е., Британський
 музей)

ДОВІДКА

АЛЕКСАНДР III МАКЕДОНСЬКИЙ або **Александр Великий** (грец. Μέγας Ἀλέξανδρος) (кінець липня, 356 р. до н. е., Пелла – 10 червня, 323 до н.е.) – дев'ятнадцятий цар Македонії, син царя Філіпа II Македонського, та Олімпіади, царівни Епіру. Був вихованцем Аристотеля. Геніальний полководець, видатний адміністратор і політик. Засновник великої держави, що охоплювала Македонію, Грецію, завойовану Перську імперію та Єгипет. Його походи позитивно вплинули на розвиток античної науки (особливо географії) і культури (еллінізм). Після його смерті створену імперію поділили між собою його воєначальники – діадохи.

З 336 р. до н. е. (з 20-річного віку) правитель Македонії. Забезпечив міцність свого правління перемогами над фракійцями та іллірійцями. Перемоги над перським царем Дарієм III біля Граніка (334 р. до н.е.), Іссі (333 р. до н. е.) відкрили йому шлях до Єгипту, де він коронувався короною фараонів і за-

снував місто Александрію. Після вирішальної перемоги над Дарієм при Гавгамелах (331 р. до н.е.) повністю підкорив імперію Ахеменідів – Вавилон, Парса і Сузи здалися йому без опору. Далі Александр повів своє військо до Середньої Азії (329 р. до н.е.), а потім повернув до Індії, але виснажені частини відмовилися переходити Ганг, і він мусив повертати через пустелі до Вавилону, який зробив столицею найбільшої в стародавньому світі імперії. Невдовзі помер від лихоманки, після чого його імперія розпалася, але завдяки його військовим досягненням були відкриті двері на схід для грецької торгівлі, мови і культури.

Περὶ βασιλείας

Τῶν Ἑλλήνων τὸ πάλαι βασιλεῖς ἦρχον. Ὀμηρος δὲ τοὺς βασιλεῖας λέγει ποιμένας τῶν λεῶν, ὡς Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλεων, τῷ βασιλῆϊ (dualis). Τὸ δὲ τῶν βασιλέων γένος ἦν θεῖον· ἀνέφερον γὰρ τὸ γένος οὐ μόνον εἰς τοὺς ἥρωας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς θεοὺς, ὡς Ἀχιλλεὺς ὁ Πηλέως εἰς Θέτιν τὴν Νηρέως, τῷ δ' Ἄτρεϊδα εἰς Πέλοπα καὶ εἰς Τάνταλον καὶ εἰς τὸν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων πατέρα. Οἱ δὲ λεῶν ἐθεράπευον τοὺς βασιλεῖας, φέροντες δῶρα καὶ γέρα. Μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως ἦσαν θεράποντες καὶ κήρυκες καὶ ἱερεῖς καὶ μάντις· ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ εἶχε συμβούλους, τοὺς γήρα καὶ σοφία καὶ γένει διαφέροντας.

СЛОВНИК

Ἀγαμέμνων, ονος ὁ Агамемнон
(*мікенський цар*)
ἀναφέρω зводити, напускати
ἄρχω (gen.) правити, управляти
Ἄτρεϊδης, ου ὁ син Атрея, аргоського
царя
βασιλεία, ας ἡ царська влада
γέρας, γέρως τό військова нагорода,
почесний дар
γῆρας, γήρως τό старість
θεῖος 3 божественний, священний
θεράπων, οντος ὁ слуга, служник
Θέτις, ιδος ἡ Фетіда (*морська богиня,*
мати Ахілла)

ἱερεύς, έως ὁ жрець
λεῶς, ὠ ὁ народ, люди
μάντις, εως ὁ віщун, провісник
Μενέλεως, ω ὁ Менелай (*цар*
Спарти)
Νηρεύς, έως ὁ Нерей (*бог моря*)
πάλαι давно, колись, в старовину
Πέλοψ, οπος ὁ Пелопс (*син Тантала*)
Πηλεύς, έως ὁ Пелей (*батько Ахілла*)
ποιμῆν, ένος ὁ пастух
σύμβουλος, ου ὁ радник
Τάνταλος, ου ὁ Тантал (*фрігійський*
цар)

ВПРАВИ

I. Заповніть таблицю:

singularis		pluralis
N.	ὁ ταχὺς ἵππεύς	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ὁ ἄπιστος ἑρμηνεύς	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Перекладіть українською мовою, вибираючи із запропонованих відповідну форму іменника:

a) Νόμιζε σεαυτῷ (τῶν γονέων, τοὺς γονεῖς, οἱ γονεῖς) εἶναι θεοῦς.

b) (οἱ γονεῖς, τοῖς γονεῦσι, τοὺς γονεῖς) δὲ τίμα καὶ φίλους εὐεργέτει.

III. Охарактеризуйте форми іменників:

Слово	Відмінок, число	Словникова форма
ἱερέως		
γονέας		
Ἀχιλλεῖ		
βασιλέας		
ἵππέων		
Προμηθεῦ		

IV. Περικλάδιτ γρετσκю мовою:

1. Списи вершників були довгі і широкі.

2. Обов'язком дітей є шанувати батьків.

3. Ерiнії по всій землі переслідували Ореста, вбивцю матерi.

4. О царю, не вважай підлабузника другом!

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΙΤΕ ΓΡΕΤΣΚΙ ΠΡΙСЛІВ'Υ ΤΑ ΒΙСЛОВИ:

Νόμος πάντων βασιλεύς. – Звичай – цар усього.

Τὸ μεταβουλεύεσθαι Ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ Προμηθέως.

– Змінювати рішення – справа Епіметея, а не Прометея.

Βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν.

– Бажай шанувати передусім батьків.

ΖΑΝΥΤΤΥ 31

СUBSTANTIVA ANOMALA. ΙΜΕΝΗΙΚΙ άνήρ, γυνή

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἡ Ἑλλάς ἀξιολόγους άνδρας ἔτρεφεν.
2. Οἱ Ἐρᾶκες εἰς τὴν Μυκαλησοῦν ἐφόνευσαν πάντας τοὺς άνθρώπους καὶ τὰς γυναῖκας.
3. Άνδρὸς καὶ γυναικὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἐστίν.

4. Ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατός (*найμудріший*) ἐστί.
5. Τοῦτον ἄνδρα ἐπαίνου ἄξιός ἐστί.
6. Ἔστε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας.
7. Μὴ σπεύδετε, ὦ ἄνδρες.
8. Ἦν ποτε ἐν τοῖς Ἀθηναίος ἀνὴρ ὀνόματι Σωκράτης.
9. Αἱ γυναῖκες ἐνεδύοντο ἐνίοτε τὸ σύρμα.
10. Ἄνδρὸς χαρακτέρα ἐκ λόγου γιγνώσκομεν.
11. Οὐκ ἄστν ἀνδρῶν ἐστί ἔρυμα, ἀλλ' ἄνδρες ἄστεως.

СЛОВНИК

ἀνήρ, ἀνδρὸς ὁ чоловік, мужчина
 ἀξιόλογος 2 достойний згадування
 ἄστн, εως τό місто
 γυνή, ναικός ή дружина, жінка
 ἐκεῖ там, тут
 Ἐλένη, ης ή Елена, спартанка
 ἐλευθερία, ас ή свобода, воля
 Ἑλλάς, ἀδος ή Еллада, Греція
 ἐνδύω надягати, med. одягатися,
 проникати
 ἐνίοτε іноді
 ἐπί (*acc.*) на, до
 ἔρυμα, τος τό захист, охорона
 εὐλογος 2 розумний, розважливий,
 слухний
 Θράξ, κός ὁ фракієць

Μυκαλησός, οὔ ή Мікалесс (*місто в Беотії*)
 οὐ (οὐκ, οὐχ) не
 Πάρις, ιδος ὁ Паріс (*син троянського царя*)
 ποτέ (*енкл.*) колись, яось, одного разу
 σπεύδω спішити, поспішати, квапитися
 σύρμα, ατος τό [σύρω] пізн. плаття з довгим шлейфом
 τρέφω годувати, вирощувати, утримувати
 χαρακτήρ, ηρος ὁ знак, прикмета, особливість, характер

Περὶ τῆς ζωῆς ἐν τῇ Σπάρτῃ

Πάντες οἱ ξένοι εἰς τὴν Σπάρτην ἐλθόντες (які прийшли) τῶ ἄστн ἀτείχιστον ἐθαύμαζον. Οἱ δὲ Σпартиᾶται ἀπεκρίνοντο αὐτοῖς ὅτι τῶν ἀνδρῶν ἀνδρεία ἄριστον ἄστεως τεῖχος ἐστί. Πᾶς γὰρ Σпарτιατῶν ἀνὴρ ἦν στρατιώτης, καὶ πᾶσι τοῖς ἀνδράσιν οἱ νόμοι, ὧν αἴτιος εἶναι ὁ Λυκοῦργος ἐλέγετο, ἐπέταττον ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὴν πατρίδα φυλάττειν. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνδρες κοινῇ μὲν τὰ σώματα ἐγύμναζον, κοινῇ δὲ καὶ ἦσθιον ἐν τοῖς συσσιτίοις καὶ ἐτέρποντο εὐτελεῖ τροφῇ, μάλιστα δὲ τῶ μέλανι ζωμῶ. Ἦρχον (прийшли) δὲ αὐτῶν δύο βασιλεῖς καὶ οἱ τῆς γερουσίας γέροντες καὶ πέντε ἔφοροι.

СЛОВНИК

αἷτιος, ου ὁ *винуватець*ἀποκρίνομαι *відповідати*ἀτείχιστος 2 *не оточений кріпосними (фортечними) стінами, неукріплений*γερούσια, ας ἡ *герусія, рада старійшин*γέρων, οντος ὁ *старець*γυμνάζω *вправляти, тренувати*ἐπιτάττω *наказувати*εὐτελής 2 *простий, помірний*ἔφορος, ου ὁ *εφορ (наглядач у Спарті)*ζωμός, οὔ ὁ *юшка, суп κοινῆ* *спільно*μέλας, μέλαινα, μέλαν *чорний*συσσίτιον, ου τό *сиссітія (спільна трапеза в Спарті, спільний обід)*τεῖχος, εος (ους) *τό* *стіна, укріплення, фортеця*φυλάττω *сторозжити, охороняти*

Αἱ γυναῖκες τοὺς ἀνδρας πείθουσιν

Πολλαὶ γυναῖκες ἤκουσιν εἰς τὴν κρήνην. Ἐν ᾧ δὲ πληροῦσι τὰς ὑδρίας, ἄγγελος προσχωρεῖ. Ἐπεὶ δὲ πάρεστιν, „ἀκούετε, γυναῖκες,” φησίν· „οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἑορτὴν ποιοῦσιν. Ἄρ' οὐκ ἐθέλετε αὐτὴν θεωρεῖν; Πείθετε οὖν τοὺς ἀνδρας ὑμᾶς ἐκέῖσε ἄγειν.” Αἱ δὲ γυναῖκες χαίρουσι καὶ λέγουσιν, „μάλιστα ἐθέλομεν θεωρεῖν καὶ ἐν νῶ ἔχομεν τοὺς ἀνδρας πείθειν.” Τὰς οὖν ὑδρίας ταχέως πληροῦσι καὶ οἴκαδε σπεύδουσιν. Ἐπεὶ δὲ ἤκουσιν οἱ ἀνδρες ἐκ τῶν ἀγρῶν, ἐκάστη ἡ γυνὴ λέγει· „ἄκουε, ᾧ φίλε ἄνερ· ἄγγελος γὰρ πάρεστι καὶ λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἑορτὴν ποιοῦσιν. Ἄρ' οὐκ ἐθέλεις με ἐκεῖσε ἄγειν;” Καὶ ῥαδίως πείθουσιν αὐτούς· οἱ γὰρ ἀνδρες αὐτοὶ ἐθέλουσι τὴν ἑορτὴν θεωρεῖν.

СЛОВНИК

θεωρέω *дивитися (видовище), споглядати*κρήνη, ης ἡ *джерело*πάρειμι (εἶναι) *бути [присутнім]*πληρόω *наповнювати*προσχωρέω *підходити, наблизитися*ῥαδίως *легко, без труднощів*σπεύδω *спішити, поспішати*ὑδρία, ας ἡ *ковш чи відро, посудина*

Ἄνῆρ ἢ γυνή

- Ἄνῆρ ἢ γυνή ;
- Ἄνῆρ.
- Ναύτης ; γεωργός ; στρατηγός ;
- Οὐδαμῶς.

Substantiva anomala. Іменники *άνήρ*, *γυνή*

- Άλλά φιλόσοφος ;
- Όρθως λέγεις.
- Πολλά έγραψεν ;
- Ούδέν γράψας, ένδοξός έστιν.
- Όμηρος ;
- Ούδέν λέγεις ού γάρ φιλόσοφος, αλλά ποιητής ήν ό Όμηρος.
- Ού δύναμαι εύρίσκειν.
- Τόπαζε ανυπόδητος έβάδιζε, χαλεπωτάτην (дуже сердиту) γυναίκα είχεν.

СЛОВНИК

άνυπόδητος 2 невзутый, босий
 δύναμαι μοгти, бути в стані
 ένδοξος 2 славний, відомий,
 знаменитий
 εύρίσκω знаходити

ναύτης, ου ό моряк
 όρθως правильно, вірно
 ούδαμώς ніяк, ніяким чином
 τοπάζω перен. здогадуватися
 χαλεπός 3 важкий, грізний

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте словосполучення:

singularis		pluralis
N.	ό άνδρείος άνήρ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	ή καλή γυνή	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Ζαповνίть пропуски відповідною формою іменника і перекладіть українською мовою:

1. Ἀνὴρ γὰρ καὶ πόλις σῶζει
(ἀνδρός, ἀνδρῶν, ἄνδρα, πόλιν, πόλεσι, πόλις)
2. Τῶν γὰρ δυναστῶν πλεῖστος ἐν λόγος.
(πόλεως, πόλεις, πόλει)
3. γὰρ καὶ οὐ τείχη, οὐδὲ νῆες κεναί.
(ἀνδρί, ἄνδρες, ἀνδράσιν, πόλις, πόλεως, πόλι, ἄνδρα, ἀνδρῶν, ἄνδρες)
4. Αἱ γὰρ πόλεις εἶσ' , οὐκ ἔρημία.
(ἀνδρῶν, ἄνδρες, ἀνήρ)

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. У сфінкса було тіло лева чи собаки, голова – жінки, крила – птаха.

2. У персів не тільки жінки, але й чоловіки носили прикраси у вухах.

3. Римляни подивляля жінок варварів гарним волоссям.

4. Спартанці наказали вбити всіх мужів, які були (part. praes.) в Платеях.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΥΤΕ ΓΡΕΨΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Γυνὴ δὲ χρηστὴ πηδάλιόν ἐστ' οἰκίας.

– Хороша жінка – окраса дому.

Ἀνδρῶν σὺ φαύλων ὄρκον εἰς ὕδωρ γράφε.

– Клятви негідних людей пиши на воді.

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ. – Один у полі не воїн.

Ἀνδρὸς χαρακτήρ ἐκ λόγου γιγνώσκεται.

– Характер людини пізнається з промови.

Οὐχ ὁ τόπος τὸν ἀνδρα, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ

τὸν τόπον ἐντιμον ποιεῖ. – Не місце людини, а людина робить місце цінним.

Ἄνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται.

– Плід справедливої людини не загине.

Ἄνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.

– Обов'язком людини є переносити відважно те, що трапиться.

Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγὴ φέρει (Σοφοκλῆς).

– Жінко, для жінок прикрасою є мовчання.

Χρηστοῦ παρ' ἀνδρὸς χρὴ σοφὸν τι μανθάνειν (Μένανδρος).

– Від хорошої людини треба чогось мудрого навчитися.

ЗАНЯТТЯ 32

SUBSTANTIVA ANOMALA. ΙΜΕΝΗΙΚΗ Ἄρης, Ζεύς, υἱός, ναῦς

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἐν τῇ ἐν Σαλαμῖνι μάχῃ ὀλίγαι νῆες τῶν Ἑλλήνων ταῖς τῶν Περσῶν ναυσὶν ἐμάχοντο.
2. Κακὸς νοῦς ἐν καλῷ σώματι ὁμοίός ἐστι κακῷ κυβερνήτῃ ἐν καλῇ νηί.
3. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς πρέσβεις ἐν ἀγαθαῖς ναυσὶν ἔπεμπον.
4. Ἐκ Διὸς εἰσιν οἱ βασιλεῖς.
5. Κρόνος υἱεῖς εἶχε Δία καὶ Ποσειδῶνα καὶ Πλουτῶνα.
6. Οἱ Ἕλληνες δῶρον τῷ Δίῃ ἔπεμψαν.
7. Ὑπὸ τῶν ποιητῶν οἱ μάχαι λέγονται Ἄρεως ἔργα.
8. Ὁ δὲ Κάδμος διὰ τὸν τοῦ δράκοντος φόνον ἀναγκάζεται τῷ Ἄρει.
9. Παρακελεύονται οἱ πατέρες τοῖς υἱέσιν εὐσεβεῖς καὶ δικαίους καὶ ἀληθινούς καὶ εὐπίθεις εἶναι.
10. Οἱ τοῦ Πειραιέως λιμένες ἦσαν μεστοὶ παντοίων νεῶν.

СЛОВНИК

ἀληθινός 3 істинний, правдивий
 Ἄρης, εὼς ὁ Арес, бог війни
 δράκων, οντος ὁ змії, дракон
 ἐκ (*gen.*) 3, від
 εὐπειθής, 2 слухняний, покірний
 εὐσεβής 2 благочестивий
 Ζεὺς, Διός ὁ Зевс
 Κάδμος, ου ὁ Кадм (*засновник Фіве*)
 Κρόνος, ου ὁ Крон (*батько Зевса*)
 κυβερνήτης, ου ὁ керманіч
 λιμὴν, ἑνος ὁ гавань, пристань
 ναύς, еп.-іон. νηΰς, νεώς ἢ корабель
 παντοῖος 3 всілякий, різноманітний

παρακελεύω med. радити,
 напучувати, переконувати
 Πειραιεύς, ἑως ὁ Пірей (*афінська
 гавань*)
 Ποσειδῶν, ὦνος ὁ Посейдон (*бог
 моря*)
 πρέσβυς, υος ὁ старий, старший, pl.
 старики
 Σαλαμίς, ἵνος ἢ Саламін, острів
 υἱός, οὔ ὁ син
 ὑπό (*gen.*) від
 φόνος, ου ὁ убивство

Περὶ τῶν ἐπιστημῶν

Πολλὰ δὲ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἴωνες. Ἀκριβεῖ δὲ νοήσει ἐγίγνωσκον τὴν πάσης τῆς φύσεως εὐνομίαν. Οὕτω Θάλης ὁ Μιλήσιος ποτε ἔκλειψιν τινα τοῦ ἡλίου προεῖπεν (προροкував). Ὁ αὐτὸς ἐνόμισε ὅτι πάντα ἐκ τοῦ ὕδατος γενέσθαι. Πολλοὺς ἐνιαυτοὺς τὰ τῆς φύσεως ἔργα ἐθεώρησε πορευόμενος εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἐφ' ἵππῳ ἢ ἄρματι καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐν νηί. Οἱ γὰρ ἼΕλληνες, ὡς πρότερον ἐμάθετε, φίλοι ἦσαν τῆς θαλάττης καὶ ναυσὶ φερόμενοι ἦλθον (прибували) εἰς νέας χῶρας καὶ ἠῦρον (знаходили) παντοῖα ἔθνη ἄγνωστα. Ἀναξίμανδρος δὲ ὁ Μιλήσιος πίνακα τῆς γῆς ἐποίησε, καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος πρῶτος ἐδήλωσεν, ὡς ἡ γῆ ἐστὶ σφαιροειδής.

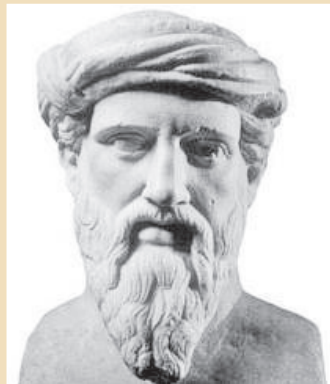
СЛОВНИК

ἄγνωστος 2 невідомий, незнаний,
 незнайомий
 ἀκριβής 2 точний
 Ἀναξίμανδρος, ου ὁ Анаксимандр
 (*родом з Мілета, філософ, учень
 Фалеса, бл. 610 – 547 рр. до н. е.*)
 ἄρμα, τος τό колісниця
 Βαβυλωνία, ас ἢ Вавилонія (*країна в
 нижній течії Євфрату і Тигра*)
 Βαβυλώνιος, ου ὁ вавилонянин

δηλόω виявляти, пояснювати
 ἔθνος, ους (ους) τό плем'я, народ
 ἔκλειψις, εὼς ἢ сонячне затемнення
 ἐπιστήμη, ης ἢ знання, наука
 εὐνομία, ас ἢ упорядкування
 εὐρίσκω знаходити
 Θαλῆς, ἐὼ ὁ Фалес, філософ
 θεωρέω дивитися, споглядати
 Ἴων, ὠνος ὁ іонієць
 Μιλήσιος 3 мілетський

νέος 3 новий
 νόσις, εἰς ἧ мислення
 πίναξ, ἀκος ὁ дошка; карта, картина
 προλέγω вибирати, надаючи
 перевагу; пророкувати

Πυθαγόρας, οὐ ὁ Піфагор
 Σάμιος, οὐ ὁ уродженець або житель
 Самоса
 σφαιροειδής 2 кулеподібний
 ὕδωρ, ὕδατος τό вода

ДОВІДКА

АНАКСИМАНДР (грец. Ἀναξίμανδρος, бл. 610 – 546 рр. до н. е.) – старогрецький математик і філософ. Уявляв Землю у вигляді циліндра, оточеного небесною сферою. Анаксимандр – представник мілетської школи. Розвиваючи матеріалізм Фалеса, він вважав за першооснову нескінченну, невизначену матерію – „апейрон”.

Виявом стихійної діалектики Анаксимандра є вчення про походження і загибель незліченних світів.

Одним з перших, хоч і в наївній формі, він дав природничо-історичне пояснення створення світу і походження людини від тварини, завдавши цим удару релігійному світоглядові.

Анаксимандр здійснив першу спробу створення систематичного курсу для викладання геометрії.

Познайомив давніх греків з *гномом* (давнім астрономічним інструментом для вимірювання часу, елементом якого є вертикальна жердина, що відкидає тінь на горизонтальний майданчик) – це запозичення з Вавилонії. Першим накреслив карту світу з використанням масштабу, в центрі якої була Греція, а навколо землі Європи і Азії, що були тоді відомі. Карта мала форму кола, весь суходіл був оточений океаном. Анаксимандр вважав, що десь на півночі повинні бути високі гори, за якими Сонце

Анаксимандр. Фрагмент картини Рафаеля Санті „Афінська школа” (1510–1511, Апостольський палац, Ватикан)

πυυερτσε н σχίδ. Τίнь, яку відкидають ці гори, створює феномен нчї. Використовував поняття Європа („Ереб” – ассїрійський захід) та Азія („Ассу” – ассїрійський схід), межа між ними – по р. Рїонї (на Кавказї) або по р. Танаїс (Сїверський Донець та Нижній Дон).

Οί τών Έλλήνων θεοί

Κρόνος υίεϊς εΐχε Δία καϊ Ποσειδῶνα καϊ Πλουτῶνα. Ό μὲν Ζεὺς παντὸς τοῦ κόσμου ἐβασίλευεν, Διὶ γάρ ἐπέιθοντο πάντες οί θεοὶ καϊ πάντες οί ἄνθρωποι. Ποσειδῶν δὲ τῆς θαλάττης ἤρχεν, Πλούτων δὲ τοῦ Ἄϊδου δεσπότης ἦν. Ἀπόλλωνι, τῷ τοῦ Διὸς καϊ Λητοῦς υίεϊ, τῶν τεχνῶν καϊ τῆς ποιήσεως ἦν ἐπιμέλεια. Ἐρμῆς δὲ τῶν θεῶν ἄγγελος ἦν καϊ τῶν ἐμπόρων καϊ τῶν ῥητόρων καϊ τῶν γυμναστῶν ἐκήδετο. Ἄρης δὲ τοῦ πολέμου καϊ τῶν μαχῶν εΐχεν ἐπιμέλειαν.

СЛОВНИК

Ἄϊδης, ου ὁ царство Аїда, підземне царство

Ἄρης, εως ὁ Арес, бог війни

ἄρχω (gen.) правити, управляти, панувати

γυμναστής, οὔ ὁ учитель гімнастики, учитель атлетів чи борців

ἐμπορος, ου ὁ торговець, купець

ἐπιμέλεια, аς ἡ турбота, піклування

Ἐρμῆς, οὔ ὁ Гермес

Ζεὺς, Διός ὁ Зевс

Κόσμος, ου ὁ всесвіт

κῆδω med. турбуватися

Κρόνος, ου ὁ Крон, батько Зевса

Λητώ, οὔς ἡ Латона, мати Аполлона і Артемїди

Πλούτων, ωνος ὁ Плутон, бог підземного царства

ποίησις, εως ἡ творчість, створення

Ποσειδῶν, ῶνος ὁ Посейдон, бог моря

ВΠΡΑΒИ

I. Провідмініайте словосполучення:

	singularis	singularis
N.	ὁ φοβερὸς Ἄρης	ὁ μέγας Ζεὺς
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	ἡ καλή ναῦς	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. Вставте в речення слова подані в дужках у відповідному відмінку:

1. Εὖ λέγεις νῆ (ὁ Ζεύς).
2. Ὁ Ἀχιλλεύς ἐν μονομαχίᾳ ἐφόνευσεν Ἑκτορα, τὸν τοῦ βασιλέως (ὁ υἱός).
3. Ἐν τῷ λιμένι πολλὰι (ἡ ναῦς) εἰσιν.

III. Узгодьте форми, подані в дужках, з артиклем:

- a) αἱ (μακρός) (ναῦς)
- b) (οὗτος) αἱ (γυνή)
- c) τῷ (μέγας) (βοῦς)
- d) τοῖς (σώφρων) (ιερεὺς)
- e) (ὄδε) τοῖς (τεῖχος)
- f) (οὗτος) τὸν (νεανίας)

IV. Прочитайте і перекладіть українською мовою:

Ἀνθρώπων τινὶ πλουσίῳ δύο υἱοὶ ἦσαν, ὄνομα Λέων (Леон) καὶ Πανταλέων (Панталеон). Ἀποθνήσκων οὖν ὁ πατήρ ἐν τῇ διαθήκῃ ἔγραψεν· ΤΑΕΜΑΧΡΗΜΑΤΑΠΑΝΤΑΛΕΩΝΕΧΕΤΩ.

Λέγετε οὖν, πότερος τῶν υἱῶν κληρονόμος ἐγένετο.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. У храмі Ареса римські полководці перед військовим походом благали: „Аресе, оберігай військо!”.

2. Говорять, що Зевс над землею, Посейдон над водою панували.

3. Зевс знищив всіх друзів Одиссея і корабель.

4. Сила афінян була в кораблях.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΗ:

Ὅ ἔξεστι Διί, οὐκ ἔξεστι βοί. – Що дозволено Юпітеру,
не дозволено бикові.

Ἄρης οὐδέν τῶν κακῶν λωτίζεται.

– Арес нікого з поганих не обирає (за жертву).

Τῶ Διί πλούτου πέρι ἐρίζειν.

– Сперечатися щодо багатства з самим Зевсом.

Ὅ ἐγγύς Διός, ἐγγύς κεραυνοῦ.

– Близько до Зевса, близько до грому.

ΖΑΝΥΤΤΥ 33

СУΒΣΤΑΝΤΙΥΑ ΑΝΟΜΑΛΑ. ΙΜΕΝΗΙΚΙ κυών, δόρυ, γόνυ, οὔς

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τῶ κυνὶ Κερβέρῳ τρεῖς (τρι) κεφαλαὶ ἦσαν.
2. Ταῖς ὄνοις τὰ ὦτα μακρὰ ἐστίν.
3. Οἱ ὀπλῖται τὰ μὲν δόρατα ἐν ταῖς δεξιαῖς, τὰς δὲ ἀσπίδας ἐν ταῖς ἀριστεραῖς χερσὶν ἔχουσιν.
4. Οἱ Θρᾶκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φέρουσι καὶ τοῖς ὠσίν.
5. Τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ὀρῶμεν, τοῖς δὲ ὠσίν ἀκούομεν.
6. Οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον πιστεύουσι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς ὠσίν.
7. Αἱ Ἐρινύες τοὺς κακούργους διώκουσιν ὡς οἱ κύνες τὰ ἄγρια θηρία.

СЛОВНИК

άλωπεκίς, ἰδος ἢ лисьяча шапка

(у φρακίῳιϋίϋ)

ἀριστερός 3 лівий

δεξιός 3 правий

δόρυ, δόρατος τό спис

Ἐρινύς, ὕος ἢ Ерiнiя, богиня помсти

Κέρβερος, ου ὁ Кербер

(βαгатоголовий пес, сторож Аiδy)

ὄνος, ου ὁ, ἢ осел, ослица

οὔς, ὠτός τό вухо

πρός (acc.) до, проти

Ζεὺς καὶ οἶς

Ἦ οἶς ἦκέ ποτε πρὸς τὰ Διὸς γόνατα καὶ ἰκέτευε τὸν τῶν ἀνδρῶν καὶ θεῶν πατέρα τοὺς πόνους κουφίζειν. Ὁ δὲ Ζεὺς πρὸς τὴν οἶν ἔλεγεν· «Τοῖς σοῖς λόγοις παρέχω τὰ ἐμὰ ὦτα· πιστεύω γὰρ τὰς οἶς φύσει οὐκ ἔχειν ὄπλα. Ἄρα θέλεις ἐν τῷ στόματι δεινοὺς ὀδόντας ἔχειν, ὥσπερ οἱ κύνες, καὶ ἐν τοῖς ποσὶν ὄνυχας, ὥσπερ οἱ λέοντες;» Καὶ ἡ οἶς· «Οὐδαμῶς, ὦ Ζεῦ, οὐ γὰρ θέλω ὁμοία εἶναι τοῖς ἀγρίοις θηρσίν». «Ἦ θέλεις, λέγει ὁ Ζεὺς, ἰὸν ἐν τῷ στόματι ἔχειν, ὥσπερ οἱ ὄφεις;» «Οὐδαμῶς, λέγει ἡ οἶς, οἱ ὄφεις μάλιστα ἐχθροὶ εἰσι καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξίν». «Ἦ θέλεις κέρα ἔχειν ἐν τῷ μετώπῳ, ὥσπερ οἱ βόες;» «Οὐδαμῶς, ὦ ἀγαθὲ πάτερ, καὶ τοὺς βοῦς ἐχθαίρουσιν αἱ οἶες· τοῖς γὰρ κέρασι παίουσιν· βούλομαι εἶναι, ὥσπερ νῦν εἰμι». Καὶ ὁ μὲν Ζεὺς ἀποπέμπει τὴν οἶν, ἡ δὲ οἶς οὐκέτι οἰκτεῖρει τὴν τύχην.

СЛОВНИК

γόνυ, νατος τό коліно

ἐχθαίρω ненавидіти

ἰκετεύω благи, просити

ἰός, οὔ ὁ отрута

κέρας, ατος τό ріг (κέρα ep. dual. i
nom. pl. до κέρας)

κουφίζω полегшити

μέτωπον, ου τό лоб

οἰκτείρω (acc.) жаліти, оплакувати

οἶς, οἶός ἢ вiвця

ὄνυξ, χος ὁ ніготь, кіготь

οὐδαμῶς ніяк, ніяким чином

οὐκέτι вже не, більше не

ὄφис, εως ἢ змія, змій

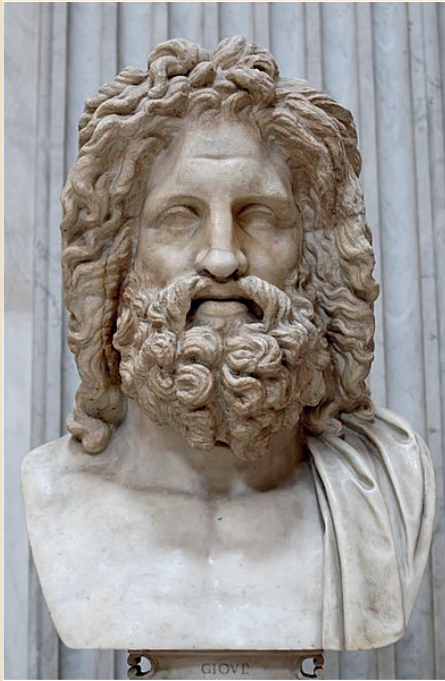
παίω бити, бадати

παρέχω доставляти, надавати

ὥσπερ як, як ніби, наче

ДОВІДКА

ЗЕВС (грец. Ζεὺς, також Діас (грец. Δίας, родовий відмінок Διός) – Бог) – син Кроноса й Реї, верховний бог греків, цар і батько богів та людей. Його

Бюст Зевса, знайдений в Отриколі
(Музей Піо-Клементіно, Ватикан)

постійне місцеперебування – гірське пасмо Олімп. Атрибути Зевса – егіда, скіпетр, інколи молот; він дарує на війні і змаганнях перемогу. Владу над світом Зевс поділяв із звільненими з утроби Кроноса братами й сестрами: *Посейдон* був володарем моря, *Аїд* – підземного царства тіней, а сам він – верховним володарем людей та богів, царем Олімпу. Спочатку Гея розгнівалася на Зевса за те, що він жорстоко покарав її дітей-титанів, які виступили проти Громовержця на стороні Кроноса, і породила гігантів, намовивши їх повстати проти богів. Зевс переміг гігантів за допомогою Геракла. Невблаганна Гея народила від Тартара Тифона, якого Зевс теж здолав. Крім *Метіди*, *Феміди* й *Гери*, які в різний час були законними дружинами Зевса, він захогувався в багатьох інших богинь, німф та смертних жінок і мав від них дітей. *Діона* народила від нього Афродіту, *Мнемосіна* – дев'ять муз, *Деметра* – Персефону, *Лето* – Аполлона й Артеміду, *Майя* – Гермеса. *Нюба* народила царя Арголіди Аргоса, *Даная* – Персея, *Електра* – Дардана, *Семела* – Діоніса (Вакха), *Європа* – Міноса, Сарпедона й Радаманта, *Леда* – Елену й Полідевка, *Алкмена* – Геракла і т. д. В основних рисах міф про Зевса викладено у Гомера та в Гесіодовій „Теогонії”. У Римі Зевс асоціювався з Юпітером.

Περὶ τῶν ἐπιστημῶν

Ἐν παλαιοῖς ἤδη χρόνοις οἱ τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖς τὰς πυραμίδας ἰδρῦεσθαι ἐκέλευσαν, καὶ ἐνίων βασιλέων πυραμίδες ἔτι καὶ νῦν θαυμάζονται ὑπὸ τῶν πορευομένων. Ἀναγκαῖον γὰρ εἶναι τὸν βασιλέα ἀποθανόντα ἔχειν μεγίστην οἰκῆσιν καὶ ἀσφαλῆ τάφον. Τοῖς δὲ βασιλεῦσιν οὐ μόνον πολλοὶ δοῦλοι καὶ ἐργάται ἦσαν, ἀλλὰ καὶ χρήσιμοι ἀριθμητικοὶ καὶ γεωμέτραι καὶ τέκτονες. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς καὶ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἐπιστήμονες ἦσαν. Τοὺς Βαβυλωνίους ἱερέας τὰς τῶν ἀστέρων ὁδοὺς ἀκριβῶς ἐξετάσαι καὶ ἀναγράψαι οἱ Ἑλληνικοὶ συγγραφεῖς λέγουσιν.

СЛОВНИК

ἀκριβῶς точно

ἀναγκαῖος 3 потрібний, необхідний

ἀναγράφω записувати

ἀριθμητικός, οὗ ὁ людина, яка уміє рахувати

ἀστήρ, ἔρος ὁ зірка

ἀσφαλής 2 міцний, надійний, безпечний

Βαβυλώνιος, ου ὁ вавилонянин

γεωμέτρης, ου ὁ землемір, геометр

ἔνιοι, αι, α деякі, декотрі

ἐξετάζω випробовувати

ἐπιστήμων 2 знаючий, тямучий, досвідчений

ἐργάτης, ου ὁ робітник, ремісник, майстер

ἰατρική τέχνη ἢ лікарське мистецтво, медицина

ἰδρύω споруджувати, будувати

οἴκησις, εως ἢ проживання; житло, дім

συγγραφεύς, ἕως ὁ письменник

τάφος, ου ὁ могила

τέκτων, ονος ὁ будівельник

φαίνω med. являтися

χρήσιμος 3 корисний, гідний

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте словосполучення:

singularis		pluralis
N.	ὁ μέλας κύων	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	τὸ μακρὸν δόρυ	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	τὸ νοσηρὸν οὔς	
G.		

D.		
Acc.		
V.		

II. Змініть число іменника, зберігаючи відмінок:

- τοῦ κυνός
- τῶ δόρατι
- τὰ γόνατα
- τῶν ὄτων
- τοῖς ὤσι
- τοῖς δόρασι
- τῶν γονάτων
- τοῖς κυσί(ν)

III. Охарактеризуйте форми іменників:

Слово	Відмінок, число	Словникова форма
τοὺς ἄνδρας		
τῇ μητρί		
τὴν ναῦν		
τοῦ κυνός		
ταῖς γυναιξί		
ὦ πάτερ		
τῆς πόλεως		
τοῖς παισί		

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Стародавні приносили в жертву Гекаті чорних собак.

 _____ ●

2. Воїни Філіппа мали довгі списи.

 _____ ●

3. Осел найбільше відріняється від коня довгими вухами.

 _____ ●

4. Собаки не тільки хороші друзі людей, але й вірні охоронці.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ἡ κύων κατακειμένη ἐν τῇ φάτνῃ.

– Собака, який лежить у яслах (*тобто: собака на сні*).

Εἰ τις ἔχει ὠτα ἀκούειν, ἀκούετω.

– Якщо хтось має вуха, щоб слухати, нехай слухає.

Κύων κυνὸς οὐχ ἄπτεται. – Собака собаки не торкається.

ЗАНЯТТЯ 34

ADIECTIVA

COMPARATIVUS HA -τερος, -εστερος

SUPERLATIVUS HA -τατος, -εστατος

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Βορέας ἐστὶ χαλεπώτατος πάντων τῶν ἀνέμων.
2. Ὁ δὲ Ζέφυρος πραότερος καὶ εὐμενέστερός ἐστιν.
3. Οἱ σὺν Λεωνίδα στρατεύσαντες θρασύτεροι ἦσαν.
4. Οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον.
5. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο (δвое) πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος.
6. Ἡ δόξα βεβαιότερον κτῆμα ἐστὶ, τοῦ πλοῦτου βεβαιότατον ἢ ἀρετή.
7. Βίου πονηροῦ θάνατος εὐκλεέστερος.
8. Ἀριστείδης, ἀνὴρ πάντων τῶν Ἀθηναίων δικαιοτάτος, пенέστατος, ἐτελεῦτησεν.

9. Ἀσπασία, ἡ Περικλέους γυνή, πασῶν τῶν ἐν Ἀθήναις γυναικῶν χαριέστατη ἦν.
10. Παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἦν πόλις μεγάλη καὶ εὐδαιμονεστάτη Θάψακος ὄνομα.
11. Ὁ τῶν παλαιτέρων ἔθνῶν βίος ἀπλούστατος ἦν.

СЛОВНИК

ἀπλοῦς, ἦ, οὖν простий

Ἀριστείδης, ου ὁ Αἰστίδ (πολιτικὸς διὰ τὴν Γρεκίαν)

Ἄρταξέρξης, ου ὁ Артаксеркс

Ἀσπασία, ας ἡ Ασπασία ἢ Ασπασία
из Μίλετα (δοχὰ Αἰσίοχα, ἄρταξ
δρῦжина Περικλά)

βέβαιος 2, 3 μίτσνι, σιλνίи

Βορέης (Βορέας), ου ὁ Βορεΐ,
північний (вітер)

εὐδαίμων, ονος 2 багатий

εὐκλής 2 σлавний, знаменитий

εὐμένης 2 прихильний, доброзичливий

Εὐφράτης, ου ὁ Ἐφрат, річка

Ζέφυρος, ου ὁ Зефир (бог західного
вітру, син Астрея і Еос, батько
коней Ксанта і Βαλїя – від
Подарги, і Карпа – від Хлорїди)

Θάψακος, ου ἡ Тапсак (місто в Сирїї)

θρασύς, εἶα, ὕ сміливий, відважний
παρὰ (асс.) перед

Παρύσατις, ιδος ἡ Парисатїда (перська
цариця)

πένης, ητος бідний

Περικλῆς, έους ὁ Перікл

πρᾶος (πραύς), εἶα, ον (ύ) лагідний,
тихий, спокійний

πρέσβυς, υος ὁ старий, старший

σύν (dat.) 3, разом 3

τελευτάω помирати

τίμιος 3 поважний, дорогий

χαρίεις, εσσα, εν приємний, чарівний,
милий

Περὶ Κύρου τοῦ νεωτέρου

Τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι βασιλεῦσι μικροτέρα ἦν δύναμις ἢ τοῖς τῶν Περσῶν, ἢ τῶν Περσῶν βασιλέων δυνατωτέρα μὲν ἦν, τοῖς δὲ πολίταις χαλεπωτέρα. Τῶν δὲ μετὰ Κῦρον τὸν πρότερον βασιλέων Περσῶν βασιλικώτατος καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος ἦν Κῦρος ὁ νεώτερος. Παῖς ἔτι ὢν σωφρονέστατος ἦν ἢ οἱ ἄλλοι παῖδες καὶ τοὺς πρεσβυτέρους μᾶλλον ἐθεράπευεν. Νεανίας δ' ὢν πολὺ ἀνδριότερος καὶ φιλοκινδυνότερος καὶ πολεμικώτερος ἦν τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ ποτε, ἐπεὶ ἐν ὕλῃ βαθεῖα ἐθήρευεν, ἄρκτος τοῖς ὄνυξιν αὐτὸν ἔπαιεν, ὁ δὲ ἐκείνην φονεύει. Σατράπης δὲ τῆς Λυδίας ὢν ἐγκρατέστατος καὶ ἀληθέστατος καὶ δικαιοτάτος ἦν τῶν σατραπῶν καὶ ὁ αὐτὸς τοῖς πλουσιωτέροις καὶ τοῖς πενεστέροις. Διὰ δὲ οἱ ἐν ἐκείνῃ τῇ σατραπείᾳ εὐδαιμονέστεροι ἦσαν ἢ οἱ ἐν ἄλλαις.

СЛОВНИК

ἄρκτος, ου ὁ, ἡ ведмідь (*ведмедуця*)

βασιλικός 3 царський, царствений,
величний

δύναμις, εως ἡ сила, могутність

δυνατός 3 сильний, могутній

ἐγκρατής 2 1) сильний, міцний;

2) який володіє собою

ἐπεὶ коли

εὐδαίμων, ονος 2 щасливий, багатий

θηρεύω полювати

Λυδία, ας ἡ Лідія (*країна в Малій Азії*)

ὄνυξ, χος ὁ ніготь, кіготь

παίω бити, вдаряти

περί (*gen.*) про

πολεμικός 3 військовий, войовничий

πολύ значно

πρότερος 2 перший, попередній

σατραπεία, ας ἡ сатрапія 1) посада

сатрапа; 2) керована сатрапом

область

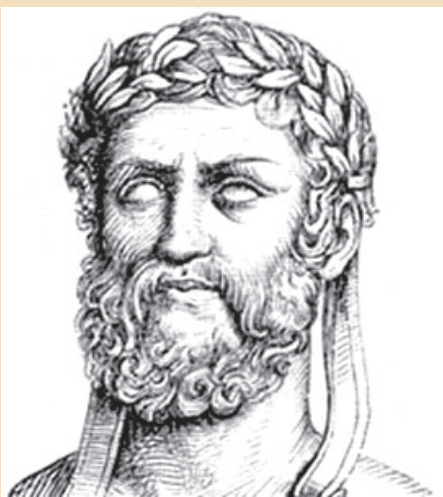
σατράπης, ου ὁ сатрап

σώφρων 2 розсудливий, розумний

ὕλη, ης ἡ ліс

φιλοκίνδυνος 2 який любить

небезпеку, сміливий

ДОВІДКА

КІР МОЛОДШИЙ (Κῦρος ὁ νεώτερος) – молодший син перського царя Дарія II і його зведеної сестри Парісатіди. Він народився не раніше 423 р. до н. е. і користувався особливою любов'ю матері, яка сподівалася висунути його в престолонаслідники, обійшовши старшого сина Аршака.

Коли Дарій вирішив продовжити боротьбу з Афінами шляхом підтримки лакедемонян в Пелопоннеській війні, Парісатіді вдалося (в 407 р. до н. е.) переконати його призначити юного Кіра сатрапом Лідії, Фрігії і Каппадокії, а також головнокомандую-

чим усіх військ в Анатолії. У союзі зі спартанським адміралом Лісандром Кір здолав міць Афінської імперії і здобув популярність у антиафінськи налаштованих полісах Еллади.

Після смерті Дарія в Персії під ім'ям Артаксеркса II запанував старший брат Кіра, *Аршак*. Карійський сатрап Тіссаферн, будучи тестем нового царя, тут же почав переконувати його у змові Кіра, однак завдяки заступництву матері тому вдалося виїхати з Вавилону в свою сатрапію, де він взявся за допомогою грецьких союзників готувати усунення брата з престолу.

Під приводом підготовки походу в Писидію і суперечки з Тіссаферном за міста Іонії Кір зібрав під своїми прапорами до 20 тис. ратників, більшість з яких складали грецькі найманці. Навесні 401 р. вони рушили на південний схід. До-

сягнувши берегів Євфрату, Кір оголосив про свій намір домогтися скинення брата з престолу і без опору ввійшов у межі Месопотамії.

Грецькі найманці Кіра здобули перемогу над спішно зібраним Артаксерксом за підтримки Тіссаферна військом в битві при Кунаксі, але Кір загинув і з його смертю перемога обернулася поразкою. Тіссаферну хитрістю вдалося схопити й умертвити грецьких вождів, включаючи спартанця Клеарха. Ті греки, що вижили в битві під керівництвом Ксенофонта не без пригод дісталися до чорноморського узбережжя, події ці описані Ксенофонтом в знаменитому творі „Анабасіс Кіра”.

Грецькі і перські підходи до оцінки особистості Кіра розходяться. Для персів він – сикофант, з особистого честолобства привів чужинців у серце рідної країни. Для Ксенофонта він – втілення всіх еллінських чеснот, перший варварський правитель з грецьким вихованням, предтеча еллінізму.

Τὸ θέρος

Θερμότερου δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένου τοῦ ἡλίου, οἷα τοῦ μὲν ἦρος παυομένου τοῦ δὲ θέρου ἀρχομένου, πάλιν αὐτοῖς ἐγίνοντο καιναὶ τέρψεις καὶ θέρειοι.

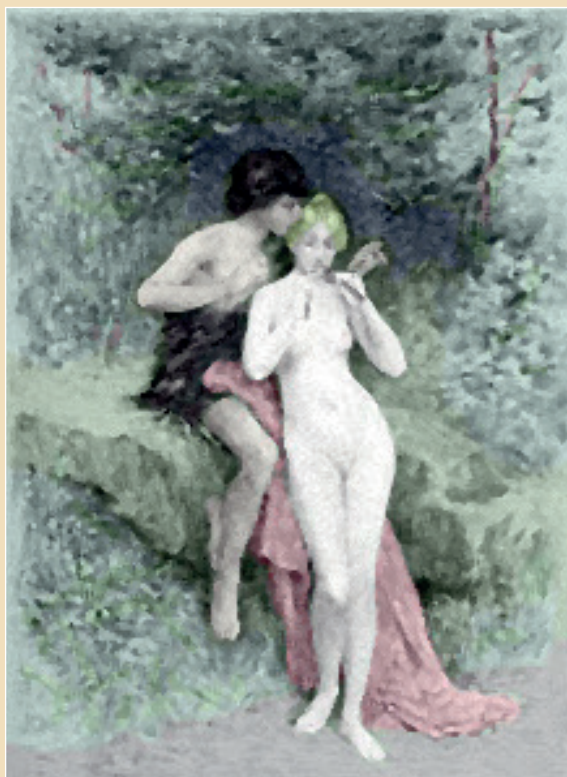
Ὁ μὲν γὰρ ἐνήχετο ἐν τοῖς ποταμοῖς, ἢ δὲ ἐν ταῖς πηγαῖς ἐλούετο· ὁ [Δάφνις] μὲν ἐσύριζεν ἀμιλλώμενος πρὸς τὰς πίτυς, ἢ [Χλόη] δὲ ἦδε ταῖς ἀηδόσιν ἐρίζουσα. Ἐθήρων ἀκριδας λάλους, ἐλάμβανον τέττιγας ἠχοῦντας, ἄνθη συνέλεγον, δένδρα ἔσειον, ὀπώραν ἤσθιον.

(Λόγγος „Δάφνις καὶ Χλόη”, III, 24, 1-2)

СЛОВНИК

ἀηδών, όνος ὁ соловеј
 ἀκρίς, ίδος ἢ зоол. сарана, коник
 ἀμιλλάομαι змагатися, сперечатися
 ἄνθος, εος (ους) τό квітка
 Δάφνις, ίδος ὁ Дафніс
 ἔαρ, оς τό весна
 ἐρίζω (*dat.*) сперечатися, змагатися
 ἦρ, ἦρος τό = ἔαρ
 ἠχέω звучати, шуміти
 θέρειος 3 або 2 літній
 θερμός 3 теплий
 θέρος, εος τό літо
 θηράω ловити, полювати
 καινός 3 новий
 λάλος 3 гомінливий, балакучий

λαμβάνω брати, отримувати
 λούω мити
 νήχω (*зазвуч. med.*) плисти, плавати
 οἷος 3 такий, який
 ὀπώρα, аς ἢ плоди
 παύω переставати, припиняти
 πηγή, ἦς ἢ джерело
 πίτυς, υος ἢ сосна
 σείω трясти, струшувати
 συλλέγω збирати
 συρίζω грати на сиринзі
 τέρψις, εως ἢ насолода
 τέττιξ, γος ὁ коник
 Χλόη, ης ἢ Хлоя

„Дафніс і Хлоя” (1890). Автор – Рафаель Колен

ДОВІДКА

ЛОНГ (грец. Λόγγος, Longos) (кінець II ст. н. е.) – давньогрецький письменник, відомий своїм пастушим романом „Дафніс і Хлоя” („Δάφνις καὶ Χλόη”). Роман Лонга є передусім роман про прекрасне і чисте людське кохання. Автор розповідає історію цього кохання від його зародження. Це кохання поступово зростає, міцніє, збагачуючи душі юних Дафніса і Хлої. Під покровом Ерота, Пана і німф герої збагачуються чуттєвим досвідом, зберігаючи свою цнотливість аж до шлюбу.

Тема природи – одна з основних у романі Лонга „Дафніс і Хлоя”, адже природа є тим фоном, на якому розвиваються основні події роману. Лонг майстерно передав у романі красу при-

роди, змалював яскраві, мальовничі її картини. Яскраві фарби, різноманітні квіти, густа свіжа зелень і усюди сонце – ось звичний пейзаж для Лонга. Навіть осені не властива туга в’янення. Навпаки, це час радісного збору плодів, винограду. Лонг пристосовує події роману до ритму пір року. В описах пір року Лонг яскраво виявляє не тільки свою художню, але, власне, й риторичну майстерність. Зміни пір року відповідають змінам у житті Дафніса і Хлої. Весна їх знайомить, літо розпалює їхні почуття, осінь обдаровує своїми плодами, зима розлучає, щоб наступна весна знову з’єднала їх, ще більше закоханими один в одного. Крім того, роман „Дафніс і Хлоя” містить міфологічні вставки (розповіді-легенди про голубку, про Ехо, про Ерота, про Сирінгу).

В історії пасторалі роман Лонга займає значне місце. Його читали і любили вже у Візантії. Він мав собливу популярність у XV–XVI ст. у середовищі придворної аристократії, яка захоплювалася пастораллю. За новіших часів повість Лонга викликала захоплені відгук Гете, а, починаючи з XVI ст., багато разів перекладалася всіма європейськими мовами. Західна Європа познайомилася з романом завдяки французькому перекладу Жака Амю (1559). Знаменитими послідовниками Лонга були Торквато Тассо (драма „Амінта”), Бернард де Сен-П’єр (роман „Поль і Вірґінія”) і насамперед Гесснер.

ΒΠΡΑΒΙ

I. Οττορίτε ρυπένι πορίβνιαννι ταιχι προκμετνικίβ:

positivus	comparativus	superlativus
ἀνδρεῖος (χοροβριη)		
ἰσχυρός (ςιλινη)		
χαλεπός (βακιη)		
χρήσιμος (κοριςνιη)		
ὠμός (δικιη)		
ἀκριβής (τοχινη)		

II. Περικλαδίτε υκραινςκοιυ μοβοιυ ρλοβςπολυκωννι ιζ ττοριβ ραπφο:

- γάλακτος λευκοτέρα
- ὑδατος ἀπαλωτέρα
- πηκτίδων ἐμμελεστέρα
- ἵππου γαυροτέρα
- ρόδων ἀβροτέρα
- ἱματίου ἑανοῦ μαλακωτέρα
- χρυσοῦ τιμιωτέρα

III. Ροζκριητε δυκι, υττοριβιςι νιοβχιδιυ φορμου ρτυπενιυ πορίβνιαννι προκμετνικιυ τα περικλαδίτε:

a) Βίου πονηροῦ θάνατος (εὐκλεῖς 2).

b) Οἱ πλουσιώτατοι πολλάκις οὐκ εἰσιν (εὐδαίμων, ονος 2).

c) Οὐδεὶς (ἀνδρεῖος 3) ἦν Ἀχιλλέως.

d) Σωκράτης ἦν πάντων ἀνδρῶν (σοφός 3).

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Очі – вірніші слуги людини, ніж вуха.

2. Найглибші рани – не завжди найнебезпечніші.

3. Численні люди вважають, що ворони – найчорніші з птахів.

4. Сократ був наймудріший і найсправедливіший з усіх афінян.

ΖΑΠΑΜΉΤΑΙΤΕ ΓΡΕΨΪΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒΉ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Ὀφθαλμοὶ τῶν ὠτῶν ἀκριβέστεροι μάρτυρες (Ἡράκλειτος).

– Очі добросовісніші свідки від вух.

**Θαλάττης ὕδωρ καθαρῶτατον καὶ μιαρῶτατον,
ἰχθύσι μὲν πότιμον καὶ σωτήριον,
ἄνθρώποις δὲ ἄποτον
καὶ ὀλέθριον (Ἡράκλειτος).**

– Вода моря найчистіша і найбрудніша, риbam придатна для пиття і рятівна, людям же непитна і згубна.

**Λευκότερον χιόνος,
μελάντερον πίττης, γλυκύτερον μέλιτος.**

– Біліше від снігу, чорніше від смоли, солодше від меду.

Νόσων χαλεπώτατος φθόνος.

– Найважчою з хвороб є заздрість.

Φίλος μὲν Πλάτων, φίλτερά δ' ἀλήθεια.

– Платон мені друг, але істина дорожча.

Οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κτῆμα τιμώτερον. – Немає володіння дорожчого за доброчесність.

ADJECTIVA

COMPARATIVUS HA -ίων. SUPERLATIVUS HA -ιστος

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὁ Πεισίστρατος τὸ ἄστυ κάλλιον καὶ τὸν τῶν Ἀθηναίων βίον εὐδαιμονέστερον καὶ ἡδίονα ἐποίησεν.
2. Πάντων αἰσχιστός ἐστιν ὁ τῆς πατρίδος προδότης.
3. Ἀντίλοχος ὁ Νέστορος καὶ Ἀχιλλεύς ὁ Πηλέως πάντων τῶν εἰς Τροίαν στρατευσάντων ἦσαν τάχιστοι.
4. Οἱ ἵπποι Λαομέδοντος, τοῦ τῆς Τροίας βασιλέως, θάττους ἦσαν πάντων τῶν λοιπῶν ἵππων.
5. Πολλάκις ῥᾶόν ἐστι πυνθάνεσθαι ἢ ἀποκρίνεσθαι.
6. Μηδὲν ἡδίον ἐστι μητρὸς τοῖς τέκνοις.
7. Ὁ Κροῖσος ἐξηρώτησεν τὸν Σόλωνα· „Τί δὴ τῶ Τέλλῳ τύχην καλλίονα καὶ ἡδίονα εἶναι νομίζεις;”
8. Ἐσθλῶν κακίους ἐνίοτ' εὐτυχέστεροι.
9. Τὰ δ' εὐκλεᾶ ὀνόματα Σωκράτους καὶ Πλάτωνος τῶν φιλοσόφων ἔτι νῦν ἐν μεγίστῃ ἐστὶ τιμῇ.

СЛОВНИК

Ἀντίλοχος, ου ὁ Αντίλοх (*син гомерівського героя Нестора*)

δοκεῖ (*dat.*) здаватися

δοκέω вважати, думати

εἰς (*acc.*) в, на

ἐσθλός 3 прекрасний, хоробрий, славний

εὐκλής 2 славний, знаменитий

εὐτυχής 2 щасливий

ἡδύς, εἶα, ὑ приємний

Κροῖσος, ου ὁ Крез (*цар Лідії*)

Λαομέδων, οντος ὁ Лаомедонт

(*батько троянського царя Приама*)

λοιπός 3 решта, інший

Νέστωρ, ορος ὁ Нестор (*герої троянської війни*)

πάππος, ου ὁ дід

πότερος 3 який, хто (*з двох*)

προδότης, ου ὁ зрадник

πυνθάνομαι питати

ῥᾶδιος 3 легкий

Σωκράτης, εος ὁ Сократ

ταχύς, εἶα, ὑ швидкий, скорий, прудкий

Тέλλος, ου ὁ Телл, афінянин

τιμή, ἦς ἡ честь, пошана

Περὶ Κύρου

Ἐπεὶ Κῦρος σατράπης ἦν, οὐδὲν αὐτῷ ἔχθιον ἦν, οὐδὲν αἴσχιον τοῦ ψεύδεσθαι· τῆς δὲ ἀληθείας αὐτῷ οὐδὲν ἦν κάλλιον, οὐδὲν δὲ ἡδιον ἢ πιστοὶ φίλοι. τοὺς δὲ κακούργους καὶ ἀδίκους δεινῶς ἐκόλαζεν· ὥστε ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ ἐφαίνοντο οἱ μὲν δικαιοτάτοι εὐδαιμονέστατοι, οἱ δὲ κάκιστοι ἀτιμότεστοι εἶναι. Καὶ τοὺς φίλους εὐεργεσίαις καὶ ἐπιμελείᾳ νικῆσαι κάλλιστον καὶ ἡδιστον αὐτῷ ἦν. Πολλάκις, ὅποτε πάνυ ἡδὺν οἶνον λαμβάνοι, ἔπεμπε τοῖς φίλοις λέγων, ὅτι οὕτω δὴ ἡδίονα (ἡδίω) οἶνον ἔλαβεν.

СЛОВНИК

ἄτιμος 2 безчесний, ганебний
ἐπιμέλεια, ας ἢ турбота, піклування
εὐεργεσία, ας ἢ благодійність
ἐχθίων 2 див. ἐχθρός
κακούργος, ου ὁ злодій, злочинець
κολάζω ποкарати, карати

Κῦρος, ου ὁ Кір, перський цар
λαμβάνω брати, отримувати
ὅποτε коли, коли б не
οὕτω ще не
ψεύδω брехати, обманювати
ὥστε так що, подібно до того як, тому

Ἡ Ἰνδικὴ χώρα

Ἡ Ἰνδικὴ χώρα πολλὰ μὲν ὄρη καὶ μεγάλα ἔχει καὶ δένδροις μεγίστοις καὶ παντοδαποῖς καὶ καρποφόροις δασύτατα, πολλὰ δὲ πεδία κάλλιστά τε καὶ εὐκαρπώτατα. Καὶ διττοὺς φέρει κατ' ἐνιαυτὸν καρπούς, διὸ καὶ τῶν πρὸς βίον ἐπιτηδείων πλείω ἔχει τῶν ἄλλων χωρῶν καὶ ῥᾶστα ἀφθονίαν τοῖς ἐγχωρίοις παρέχεται. Ἡ δὲ γῆ ἔχει καὶ φλέβας ὑπογαίους πλείστων καὶ πολυτελεστάτων μετάλλων. Γίγνεται γὰρ ἐν αὐτῇ πολὺς μὲν ἄργυρος καὶ χρυσός, οὐ μείων δὲ χαλκός καὶ σίδηρος, ἔτι δὲ καττίτερος καὶ τᾶλλα τὰ πρὸς κόσμον τε καὶ χρεῖαν καὶ πολεμικὴν παρασκευὴν χρησιμώτατα. Χωρὶς δὲ τῶν σίτων ἐν τῇ Ἰνδικῇ φύεται καὶ ἀρίστη ὄρουζα· καὶ πάντων τὰ πλεῖστα ὑπάρχει αὐτοφυῆ. Κατὰ δὲ τοὺς ἐλωδεστέρους τόπους φύονται καὶ ἐδώδιμοι κάλαμοί τινες καὶ ρίζαι γλυκύταται.

СЛОВНИК

αὐτοφυῆς 2 місцевий, вітчизняний
δασύς, δασεῖα, δασύ густий, пишний,
лісистий
διττός 3 подвійний
ἐγχώριος, ου ὁ місцевий житель

ἐδώδιμος 2, 3 придатний до їжі,
їстівний
ἐλώδης 2 болотистий, болотяний
ἐπιτηδές adv. в достатній кількості
εὐκαρπός 2 родючий, плодovitий

Ἰνδική, ἥς ἡ (sc. γῆ чи χώρα) Індія	παρασκευή, ἥς ἡ приготування
κάλαμος, ου ὁ тростина	παρέχω доставляти, надавати
καρποφόρος 2 плодоносний, родючий	πολυτελής 2 вартісний, дорогий
καττίτερος, ου ὁ олово	ρίζα, ης ἡ корінь
μέταλλον, ου τό 1) шахти, копальні;	σίδηρος, ου ὁ залізо
2) pl. рудники	ὑπόγειος 2 підземний
ὄρυζα, ας ἡ рис	φλέψ, φλεβός ἡ жила
παντοδαπός 3 всеможливий,	χαλκός, οὔ ὁ мідь
різноманітний, різнорідний	χρήσιμος 3 корисний, пригожий

ДОВІДКА

Про Стародавню Індію

Термін **Стародавня Індія** охоплює період від зародження на території Індостану перших держав до розпаду імперії Гуптів в VI ст. В цей час склалися основи індійської культури, виникла більшість із основних індійських релігій, розвинулися основні індійські філософські школи.

У історії і культурі Стародавньої Індії можна виділити декілька періодів. Появу перших великих держав, створених, як вважають, дравидськими племенами, відносять до III тис. до н.е. Їм на зміну приходить „арійська цивілізація”, пов’язана з появою спочатку на північному заході Індії, а потім і на більшій частині півострова індоєвропейських племен, що називали себе „аріями” („благородні”, „з хорошої сім’ї”). У цей час (бл. XV-VI ст. до н.е.) виникає спочатку безліч окремих держав, а з VI ст. до н.е. починає посилюватися одна з них – Магадха, що знаходиться в долині Гангу.

Один з її царів – Чандрагупта, фундатор династії Маур’їв, в IV ст. до н.е. уперше в історії Індії об’єднав її в єдину державу – імперію Маур’їв (IV – II ст. до н. е.). Наступний період пов’язаний з підкоренням північної частини Індії кушанами, вихідцями з Середньої Азії – панування Кушанської династії (I – III ст. н.е.).

До середини XIX ст. світ нічого не знав про найдревнішу цивілізацію в долині Інду, вважаючи, що культуру в Індію принесли арії. Однак випадкова знахідка англійського генерала Каннінгема в районі села Харappa, який виявив цікаві печаті з абсолютно невідомими написами, примусила переглянути цей погляд і почати з 20-х років XX ст. планомірні розкопки. Це привело до приголомшливих відкриттів.

ВПРАВИ

I. Впишіть ті ступені порівняння прикметників, яких бракує:

positivus	comparativus	superlativus
	μεσαίτερος	
		δικαιοτάτος
ήσυχαιος		
ἀναγκαῖος		
	εὐνούστερος	
σοφός		
αἴδοιος		
	εὐδαιμονέστερος	
		μέγιστος
ἐχθρός		
	θάπτων	
εὐδῖος		
		φίλτατος
	λαλίστερος	
αἰσχρος		
		μεσαίτατος
βέβαιος		
		ἀφηλικέστατος
	καλλίων	
		αἴσχιστος
κλέπτῃς		
ἴσος		
	ἡδίων	

II. Розкрийте дужки, поставивши подані прикметники у вищій чи найвищій ступені порівняння, та перекладіть:

α) Σοφοὶ δὲ ἐνομίζοντο οἶδε· Θαλῆς, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χεῖλων, Βίας, Πιπτακός. Θαλῆς ἔλεγε·

..... (πρέσβυς) τῶν ὄντων θεός· ἀγένητον γάρ.

- (καλός) κόσμος· ποίημα γὰρ θεοῦ.
 (μέγας) τόπος· ἅπαντα γὰρ χωρεῖ.
 (ταχύς) νοῦς· διὰ παντὸς γὰρ τρέχει.
 (ἰσχυρός) ἀνάγκη· κρατεῖ γὰρ πάντων.
 (σοφός) χρόνος· ἀνευρίσκει γὰρ πάντα.

b) - Τίς (καλός) ἦν Ἑλένης;
 - Ἑλένη (καλός) ἦν πάντων γυναικῶν.

c) Ταχύς ὁ ἵππος, (ταχύς) δ' ὁ ἄνεμος, (ταχύς) δ' ὁ νοῦς.

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Найлегша справа не завжди найприємніша.

2. Римські важкоозброєні воїни відрізнялися від легкоозброєних шоломами, панцирями, наголінниками і більшими щитами.

3. Ніхто з еллінів у Трої не був ганебнішим, ніхто гіршим Терсіта.

4. Коні Лаомедонта, царя троянців, були швидшими від усіх коней.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΗ:

Ῥᾶον ἐρωτᾶν ἢ ἀποκρίνεσθαι (Πλάτων).

– Легше питати, аніж відповідати.

Κάλλιστόν ἐστι κτῆμα παιδεία βροτοῖς.

– Найкращим здобутком людей є виховання.

Ὅμοίος ἐστὶν ὁ βίος θεάτρῳ· διὸ πολλάκις

οἱ χεῖριστοι τὸν κάλλιστον ἐν αὐτῷ ἔχουσι τόπον.

– Життя – подібне до театру: тому що часто найгірші мають найкраще місце.

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα κάλλιον φίλου.

– Немає кращого надбання за друга.

Ὑβρις κακὸν μέγιστον ἀνθρώποις ἔφυ.

– Зухвальство спричиняє людям найбільше лихо

СУПЛЕТИВНІ СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ

ОПИСОВІ СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКРЕТНИКІВ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πλείστους καὶ μεγίστους ἐλέφαντας ἐκτρέφει ἡ Ἰνδίκη.
2. Πολλῶν χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος.
3. Μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις συμβούλευε.
4. Πάντων τῶν κτημάτων κράτιστον φίλος ἀγαθός.
5. Οὐκ ἔστι λύπης χεῖρον ἀνθρώποις κακόν.
6. Βελτιόν ἐστι τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν νοσεῖν.
7. Πεισίστρατος ἐφύλαττε τοὺς πλείστους νόμους Σόλωνος.
8. Μέγιστον ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπων σώματι.
9. Θεμιστοκλεῖ ἡ τῆς πατρίδος σωτερία καὶ δόξα μᾶλλον φίλη ἦν μεγάλων χρημάτων.
10. Χρυσὸς δὲ κρείττων μυρίων λόγων (Eurip., Med. 965).
11. Αἰὲ κράτιστόν ἐστι τάληθῆ λέγειν.
12. Τὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων πλῆθος μείον ἦν τὸ τῶν Πελοποννησίων.
13. Ἴππίας πρότερον μὲν ἦν εὐνούστατος τύραννος ὥσπερ Πεισίστρατος ὁ πατήρ, μετὰ δὲ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον τοῦ πατρὸς χείρων ἦν.

СЛОВНИК

ἀναρχία, ας ἢ безвладдя; беспорядок
 δουλεία, ας ἢ рабство, неволя
 ἐκτρέφω вигодувати, вирощувати
 εὐνοος (ους) 2 прихильний,
 прив'язаний
 ἡδύς, εῖα, ὑ приємний
 Θεμιστοκλῆς, έους ὁ Фемістокл
 μύριοι 3 незліченний, незлічимий
 νοσέω хворіти

ὀλίγος 3 малочисельний,
 нечисленний, малий, незначний
 παρὰ (gen.) від
 Πεισίστρατος, ου ὁ Пісістрат
 (афінський тиран)
 πλῆθος, εος τό більшість, кількість
 συμβουλεύω радити, пропонувати
 φίλη, ης ἢ подруга

Περὶ τῶν ἐπὶ Τροίᾳ ἡρώων

Μετὰ τὴν Ἑλένης ἀρπαγὴν ἔχθιστος γίνεταί Παρίς πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, καὶ πλείους τότε Ἀχαιοὶ συνεστράτευον ἢ ποτε ἐν τοῖς παλαιτέροις χρόνοις. Ἐπεὶ οὖν ταῖς ναυσὶν εἰς τὴν Ἀσίαν ἦκον, τὸ στρατόπεδον ἐν τῇ ἐσχάτῃ Τρωάδι παρὰ τὰς ναῦς ἦν. Οἱ Τρωῆες ἤττονες ἦσαν τῶν Ἑλλήνων. Ὡς Ὅμηρος λέγει, τῶν πρὸ Ἴλιου Ἀχαιῶν Ἀχιλλεὺς κάλλιστος ἦν, Θεοσίτης δὲ τὸ εἶδος αἰσχιστος καὶ κάκιστος τὸ ἦθος ἦν. Ἔλεγε γὰρ τὴν εἰς Ἑλλάδα κάθοδον βελτίω εἶναι, ἢ τοὺς παρὰ Τροίαν ἀγῶνας.

Ἀγαμέμνων μὲν ἦν πάντων ὑπέρτατος, ὅμως δὲ τῇ τοῦ Νέστορος βουλῇ αἰεὶ ἐπίστευεν· παλαιὸς γάρ ἐστι λόγος· γνώμη κρείττων ἐστὶν ἢ ῥώμη χειρῶν. Τὴν βουλὴν πρῶτος καὶ ἄριστος ἦν Ὀδυσσεὺς· διὸ καὶ Ὅμηρος δικαιότατα ὀνομάζει αὐτὸν πάντων τῶν ἡρώων φρονιμώτατον.

СЛОВНИК

Ἀγαμέμνων, ονος ὁ Агамемнон,
мікенський цар

ἀγών, ὦνος ὁ війна

ἀρπαγή, ἧς ἡ викрадення

Ἀχαιοὶ οἱ ахейці

εἶδος, εος τό вигляд, зовнішність

Ἑλένη, ης ἡ Елена, спарτανка

ἐσχατος 3 крайній

ἦθος, εος (ους) τό вдача, норів

Θεοσίτης, ου ὁ Терсит, учасник

Троянської війни

Ἴλιον, ου τό Іліон, Троя

κάθοδος, ου ἡ підход, прохід

Νέστωρ, ορος ὁ Нестор, герой
Троянської війни

ὅμως однак, все-таки

Πάρις, ιδος ὁ Паріс, син троянського
царя

στρατόπεδον, ου τό табір

Тρωάς, ἀδος ἡ Трояда, Троянська
область

Тρωῆες, ὶων οἱ троянці

ὑπέρτατος 3 найвищий, верховний

φρόνιμος 3 розумний

ΔΟΒΙΔΚΑ

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝ (грец. Ἀγαμέμνων) – герой давньогрецьких міфів, син аргоського царя Атрея й Аеропи, брат Менелая, володар Мікен, вождь ахейського війська в Троянській війні. Коли Атрея вбив його небіж Егіст, батько якого, Тіест, став царем у Мікенах, Агамемнон і Менелай утекли в Спарту. Спартанський цар Тіндарей дав їм притулок і одружив із своїми дочками: Агамемнона – з Клітемнестрою, Менелая – з Еленою. Клітемнестра народила Агамемнону трьох доньок: Іфігенію, Хрісотеміду й Електру, а також сина Ореста. Після смерті Тіндарея царем Спарти став Менелай, разом з яким Агамемнон скинув Тіеста з престолу й заволодів Мікенами.

Золота маска Агамемнона, знайдена 1876 р. в Мікенах Генріхом Шліманом
(Національний археологічний музей Афін)

Хоробрий і мудрий полководець (див. XI пісню „Іліади”), Агамемнон не вмів стримувати власного честолюбства, чим не раз шкодив загальній справі. Через свою хвалькуватість (убивши якомсь на полюванні лань, він заявив, що влучності його пострілу могла б позаздрити сама Артеміда) Агамемнон мусив погодитися принести дочку Іфігенію в жертву розгніваній богині-мисливиці, яка позбавила ахейський флот попутного вітру; гонор і жадібність Агамемнона при розподілі бранок під час облоги Трої призводять до сварки з Ахіллесом. Агамемнон образив жерця Аполлона, накликавши гнів останнього на ахейське військо. Після падіння Трої Агамемнон дістав велику здо-

бич і дочку Пріама Кассандру.

За відсутності Агамемнона Егіст став коханцем Клітемнестри і розпоряджався в Аргосі як володар. Повернувшись із-під Трої, Агамемнон став жертвою зрадливої дружини. Коли він мився в ванні, Клітемнестра накинула на нього покривало і за допомогою Егіста вбила його. (Варіант: Агамемнона вбив сам Егіст).

Агамемнон був найбагатшим з усіх вождів, що брали участь у Троянській війні. Залишки фортеці й незліченні скарби, які знайшов Генріх Шліман у Мікенах, свідчать, що то справді були «велезлоти», «велелюдні» Мікени, як їх називає давньогрецький епос, наймогутніша серед тогочасних держав Пелопоннесу. Агамемнон привів до Іліону сто кораблів – найбільше з усіх басилевсів (Гомер). У греків були мудріші, хоробріші, сильніші, завзятіші від Агамемнона вожді, але військо очолив він.

У Спарті, на Пелопоннесі і в Беотії існував культ Агамемнона. Припускають, що в цих місцевостях Агамемнона шанували як бога, культ якого згодом був витіснений культом Зевса. Свідченням цього є одне з Зевсових імен – Зевс Агамемнон. У Херсонесі як священна річ зберігався скіпетр Агамемнона. На пам'ятках мистецтва часто зустрічаються зображення Агамемнона, але дуже рідко на першому плані. Зображували Агамемнона подібним до Зевса.

Життя і особливо трагічна смерть Агамемнона були улюбленою темою творів античної та європейської літератур (трагедії „Агамемнон” Есхіла, „Іфігенія в Авліді” Евріпіда, „Іфігенія” Расіна, „Агамемнон” Альфієрі тощо). Сюжет смерті Агамемнона використано також у музичному мистецтві Європи, зокрема в творах Н. Цінгареллі, Д. Треверса, С. Танєєва, Д. Мійо, Л. Керубіні та ін.

Ἡ Ἰνδικὴ χώρα (Π)

Ῥᾶστα οὖν ἡ τῆς χώρας εὐπορία τοῖς ἐγχωρίοις παρέχει ἀφθονίαν. Διὸ καὶ λέγουσιν ἔλαττον τῶν ἄλλων χωρῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ λιμὸν γίγνεσθαι ἢ σπάνιν τῶν πρὸς διατροφήν χρησίμων. Φροντίζουσι δὲ καὶ ἀρίστοις νόμοις, ὅπως μήποτε ἔνδεια διατροφῆς παρ' αὐτοῖς ἔσται. Δεύτερον μὲν γὰρ τοῦ δήμου μέρος ἐστὶ τὸ τῶν γεωργῶν, οἳ τὴν μὲν δόξαν ὀλίγω χείρους τῶν φιλοσόφων, τὸν δ' ἀριθμὸν πλεῖστοι εἰσιν. Παρὰ μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οἱ πολέμιοι διαφθείρουσι τοὺς ἀγρούς τε καὶ γεωργοὺς, παρὰ δὲ τοῖς Ἰνδοῖς οἱ γεωργοὶ ἱεροὶ εἰσι καὶ ἄσυλοι. Διὸ καὶ οἱ πλησιαίτατα τῶν μαχῶν γεωργοὶ ὡς ἐλάχιστα κινδύνους ὑπομένουσιν. Οἱ γὰρ μαχόμενοι τοὺς μὲν μαχομένους ἀποκτείνουσιν, τῶν δὲ γεωργῶν τὰ πλεῖστα φεῖδονται ὡς κοινῶν καὶ μεγίστων εὐεργετῶν ὄντων, τὴν δὲ χώραν τῶν πολεμίων οὔτε πυρὶ οὔτ' ἄλλως βλάπτουσιν.

СЛОВНИК

ἀποκτείνω вбивати

ἄλλως по-іншому, інакше

ἄσυλος 2 той, який не здатний
бути пограбованим, тобто
недоторканий

βλάπτω шкодити, руйнувати

διατροφή, ἦς ἡ харчі, прожиття

ἔνδεια, ας ἢ нестача, потреба; бідність

εὐεργετής, οὗ ὁ благодійник,
доброчинник

εὐπορία, ας ἢ необхідні засоби,
припаси, добробут, достаток

λιμός, οὗ ὁ, рідше ἢ, також pl. голод
πλησίον близько, поблизу

σπάνις, εως ἢ рідкість, нестача, брак
ὑπομένω залишатися, терпіти,
витримувати

φεῖδομαι (*gen.*) уникати, щадити,
берегти

φροντίζω думати, розмірковувати

ВПΡΑΒΙ

I. Впишіть ті ступені порівняння прикметників, яких бракує:

positivus	comparativus	superlativus
	ῥάων	
	ἦττων	
		πλεῖστος
ὀλίγος		
	χείρων	
		λῶστος
		ἄριστος

	κρείττων	
		μικρότατος
	ἐλάττων	
	μείων	
ἀλγεινός		

II. Перекладіть речення, визначте підкреслені ступені порівняння прикметників:

Τοῦδε οὐδὲν ἄλγιόν ἐστίν.

Ὁ Σωκράτης σοφώτερος τοῦ Γοργίου ἦν.

Ὁ χρυσὸς τοῦ σιδήρου μὲν τιμώτερος ἐστίν, ὁ δὲ σίδηρος τοῦ χρυσοῦ χρησιμώτερος.

Ἀμαρτάνει καὶ σοφώτερος.

Οἱ λύκοι τοῖς τῶν προβάτων πολεμέσιν ἔχθιστοί εἰσιν.

Οἱ Ἕλληνες τῶν βαρβάρων ἀμείνοσιν ὅπλοις διέφερον.

Ξενοφῶν λέγει οὐκ εἶναι ἄνδρα βελτίω καὶ σοφώτερον Σωκράτους.

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Найкращі найщасливіші, найгірші найнещасніші є.

2. Кількість афінян і союзників була меншою, ніж пелопоннесців.

3. В морській битві при Саламіні афіняни мали численніші кораблі, ніж лакедемоняни.

4. Найчисленніші і найкращі закони Лікурґа були з острова Крит.

ΖΑΠΑΜΨΤΑΨΤΕ ΓΡΕΥΤΣΚΨ ΠΡΨΣΛΨΨΨΨ ΤΑ ΒΨΣΛΟΥΒΨ:

Μέτρον ἄριστον (Κλεόβουλος). – Міра – найкраще.

Οἱ πλείστοι ἄνθρωποι κακοί (Βίας).

– Більшість людей – нерозумні.

Ὁ θάνατος κοινός καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις.

– Смерть є спільною і для найгірших, і для найкращих.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ φροντίζουσι, πόσοι εἰσὶν οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ ποῦ.

– Лакедемонці не турбуються, скільки є ворогів, але де вони (є).

ΖΑΝΨΤΤΨ 37

ΝΨΜΕΡΑΛΨΑ ΚΑΡΔΨΝΑΛΨΑ

Πρочитайте та перекладіть речення:

1. Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος λέγει φίλους εἶναι μίαν ψυχὴν ἐν δυοῖν σώμασιν.
2. “Διὰ τοῦτο, – ἔφη Ζήνων ὁ φιλόσοφος, – δύο μὲν ὦτα ἔχομεν, στόμα δὲ ἓν, ἵνα πλείω μὲν ἀκούωμεν, ἥττω δὲ λέγωμεν”.
3. Λέαινα ὄνειδιζομένη ὑπὸ ἀλώπεκος ἐπὶ τῷ ἓνα μόνον τίκτειν· “Ἐνα, – ἔφη, – ἀλλὰ λέοντα”.
4. Ῥᾶον θρέφει εἰς πατῆρ δέκα τέκνα ἢ δέκα τέκνα ἓνα πατέρα.

5. Κιθαρωδός τις, ὅς ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἶχεν ἑννέα μὲν εἰκόνας τῶν Μουσῶν, τοῦ δ' Ἀπόλλωνος μίαν, μαθητὰς δὲ δύο, ἐρωτήσαντός τινος, πόσους ἔχει μαθητὰς· “Σὺν τοῖς θεοῖς, – ἔφη, – δώδεκα”.
6. Αἶνιγμα τῆς Σφιγγὸς ἦν τοιόνδε· τί ζῶον χρῆται πρῶτῃ τέτταρσι ποσίν, μεσημβρίας δὲ δυοῖν, ἑσπέρας δὲ τρισίν;
7. Τὸ τεῖχος ἦν τὸ μὲν εὖρος πεντεκαίδεκα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν.
8. Τὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον ὀρίζομεν εἰς ἑβδομήκοντα ἔτη.
9. Δαρεῖος, ὁ τοῦ Ξέρξου πατήρ, ἕξ καὶ τριάκοντα ἑνιαυτοὺς τῶν Περσῶν ἐβασίλευσεν.
10. Ὀδυσσεὺς εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς πατρίδος ἀπῆν.
11. Τρισὶ τῶν γιγάντων ἦσαν πεντήκοντα κεφαλαὶ καὶ ἑκατόν χεῖρες.
12. Ὁ Πειραιεὺς ἀπῆν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν τετταράκοντα στάδια.
13. Τὸ ἔτος ἐστὶ δώδεκα μηνῶν ἢ τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε ἡμερῶν.
14. Τρεῖς καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίους ἑνιαυτοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ βασιλεῖς ἦσαν, ὡς λέγουσιν.
15. Τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ διακόσια καὶ τρία καὶ δέκα ὀστέα.

СЛОВНИК

αἶνιγμα, τος τό загадка	Ξέρξης, ου ὁ Ксеркс, перський цар
ἄπειμι (ἰέναι) ἴτι, віддалятися, бути відсутнім	Ὀδυσσεὺς, ἕως ὁ Одиссей (<i>герой Троянської війни</i>)
Ἀριστοτέλης, εος ὁ Аристотель	ὀνειδίζω лаяти, сварити
γίγας, αντος ὁ гігант, велетень	ὀρίζω розмежовувати, розділяти, визначати
διά (<i>gen., acc.</i>) через, внаслідок	ὀστέον, ου τό кістка
διδασκαλεῖον, ου τό училище, школа	Πειραιεύς, ἕως ὁ Пірей, афінська гавань
εἰκῶν, ὀνος ἢ образ, зображення, статуя	πόσος 3 скільки
ἐρωτάω питати, запитувати	πρῶτῃ рано, рано вранці
ἑσπέρα, аς ἢ вечір	ῥάδιος 3 легкий
ἔτος, εος (ους) τό рік	Ῥώμη, ης ἢ Рим
εὖρος, εος (ους) τό ширина	στάδιον, ου τό стадій, міра довжини (<i>біля 125 кроків</i>)
Ζήνων, ονος ὁ Зенон, філософ	σύν (<i>dat.</i>) з, разом з
θέρος, εος (ους) τό літо	Σφίγξ, γγός ἢ Сфінкс
ἶνα щоб	τοιόσδε 3 такий (<i>за якістю</i>)
κιθαρωδός, οὔ ὁ кіфарист	ὑψος, εος (ους) τό висота
λέαινα, аς ἢ левиця	χράω позичати, вживати, використовувати
λέων, οντος ὁ лев	
μεσημβρία, аς ἢ полудень	
μήν, ὄς ὁ місяць	

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Δαρείου δυνάμεως

Ἐν τῷ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Φιλίππου, στρατεύματι ἦσαν, ὡς Ἀρρίανὸς λέγει, οὐ πολλῶ πλείους τρισμυρίων ὀπλιτῶν καὶ γυμνητῶν καὶ τοξοτῶν, ἵππεῖς δ' εἰς πεντακισχιλίους. Ἐν δὲ τῇ ἐν Γρανίκῳ ποταμῷ μάχῃ Περσῶν ἵππεῖς μὲν ἦσαν εἰς δισμυρίους ξένοι δὲ καὶ πεζοὶ οὐ πολλῶ μείονες. Ἐν δὲ τῇ ἐν Ἴσσοῦ μάχῃ ὁ Ἀρρίανὸς λέγει πᾶσαν τὴν Δαρείου στρατιὰν μάλιστα εἰς ἐξήκοντα μυριάδας εἶναι. Ἐν δὲ τῇ ἐν Ἀρβήλοις μάχῃ εἰς τετρακισμυρίους ἵππεάς καὶ διακόσια ἄρματα δρεπανηφόρα καὶ πολλὰς μυριάδας πεζῶν βαρβάρων τε καὶ Ἑλληνικῶν μισθοφόρων εἶναι λέγουσιν. Πᾶσα δὲ ἡ Ἀλεξάνδρου στρατιὰ εἶχεν εἰς ἑπτακισχιλίους ἵππεάς πεζοὺς δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας.

СЛОВНИК

Ἀρβηλα, ὠν τά Арбели (місто в Ассирії)

Ἀρριανός, οὐ ὁ Арриан

Γράνικος, οὐ ὁ Гранік (річка в Мисії, яка впадає в Пропонτίду)

γυμνήτης, οὐ ὁ легкоозброєний піший солдат, гімнет

δρεπανηφόρος 2 серпоносний

ἵππεύς, ἔως ὁ вершник

Ἴσσοός, οὐ ἡ Исс (місто в Кілікії, на кордоні з Сирією; тут в 333 р.

до н. е. Александр Македонський завдав рішучої поразки Дарію Кодоманну)

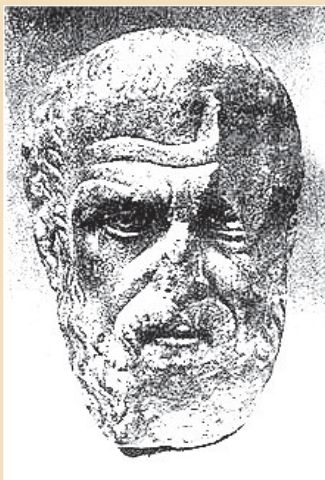
Μισθοφόρος, οὐ ὁ наймит ὀπλίτης, οὐ ὁ гопліт, важкоозброєний воїн

πεζός 3 піший, піхотний

πλείος 3 повний

τοξότης, οὐ ὁ лучник

Φίλιππος, οὐ ὁ Філіпп (македонський цар)

ΔΟΥΔΚΑ

ΛУЦІЙ ФЛАВІЙ АРРІАН (грец. Ἀρριανός, лат. Lucius Flavius Arrianus, бл. 89 – бл. 175 рр.) – давньогрецький історик і географ, займав ряд високих посад у Римській імперії. Уродженець віфінського міста Нікомедії (в Малій Азії). Арріан був учнем Епиктета, чий філософські бесіди записав і видав під назвою „Бесіди Епиктета” („Ἐπικτήτου διατριβαί”) в 8 книгах.

Арріан написав історичні трактати, наприклад, про Індію („Ἰνδικά”), про життя і походи Александра Македонського („Ἀλεξάνδρου ἀνάβασις”). Пристрасний любитель собачого по-

ἀπαρχή, ἥς ἡ *початок*
 ἡμίμνεον, ου τό *півміни (= 218.3 з)*
 κομιδῆ *цілком, повністю*
 μέδιμνος, ου ὀ *медимн (атт. міра*
сипучих тіл = 6 ἐκτεῖς = 48 χοίνικες
= 52.53 л), хлібна міра
 μέρος, εος (ους) τό *частина, частка*
 μνᾶ, ᾶς ἡ *міна (тобто 1/60 таланта,*
монета (в 100 атт. драхм) або
міра ваги (= 436.6 з)
 νόμισμα, τος τό *встановлене звичаєм,*
закон, монета

ὄψωνία, ας ἡ *закупи продовольства*
 σῦκον, ου τό *плід смоківниці, фіга*
 συνάρχω *разом управляти*
 σύσσιτος, ου ὀ *застільний товариш,*
співтрапезник
 τυρός, οῦ ὀ *сир*
 χοή, ἥς ἡ [χέω] *узливання (зазвич.,*
на відміну від λοιβή і σπονδή)
на честь померлих (з води, вина і
меду)

ВΠΡΑΒΙ

I. Напишіть грецькою мовою нижче подані числівники (*cardinalia*):

- 12 _____
 24 _____
 36 _____
 48 _____
 61 _____
 77 _____
 99 _____
 122 _____
 146 _____
 533 _____
 1754 _____

II. Πровідмініайте словосполучення:

	singularis	singularis
N.	εἷς ἀνὴρ	μία γυνή
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	έν ἔτος	τρία δώματα
G.		

D.		
Acc.		
V.		

III. Напишіть подані у дужках числівники словами і перекладіть речення українською мовою:

1. Τὸ μὲν τάλαντον δύναται (60) μνᾶς, ἢ δὲ μνᾶ (100) δραχμάς, ἢ δραχμὴ (6) ὀβολούς.
2. Νιόβη ἢ Ταντάλου ἔτικτε παῖδας μὲν (7), θυγατέρας δὲ τὰς ἴσας. Πόσα τέκνα εἶχε;
3. Ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ (215), παρασάγγαι (1150), στάδια (34255).

IV. Перекладіть речення грецькою мовою, вставивши відповідний числівник:

1. 10 драхм має оболів.

2. 36 мін має драхм.

3. 6000 мін має талантів.

4. 225 драхм має мін і оболів.

5. 10 мін має драхм або оболів.

6. 12600 оболів має драхм або мін.

7. 21 міна має драхм або оболів.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. На острові Кіпр були дев'ять великих і щасливих міст.

2. Ромул був найвойовничіший з семи римських царів.

3. У морській битві на острові Саламіні елліни знищили двісті кораблів варварів.

4. Аттичний талант був вартий 60 мін.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Δέκα μέτρα καὶ ἓν τέμνε.

– Десять разів відміряй і один раз відріж.

Δυοῖν κινδύνοι ὑπερκειμένοι ἀναγκαῖόν

ἔστι ἐλάττω μετασχεῖν. – З двох небезпек, які загрожують, слід обирати меншу.

Βιβλίον κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ.

– Книга за сімома печатями.

Εἷς ὑπὲρ πάντων. – Один за всіх.

Φίλοι εἰσὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν (Ἀριστοτέλης).

– Друзі – це одна душа в двох тілах.

Μιᾶ γνώμη. – Одноголосно.

Μία χελιδὼν ἕαρ οὐ ποιεῖ. – Одна ластівка не робить весни.

NUMERALIA ORDINALIA ET ADVERBIA NUMERALIA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Οἱ Ἕλληνες λέγουσι· Τὸ μὲν πρῶτον ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς, τέταρτον δὲ πλοῦτος.
2. Πρῶτῳ ἔτει τῆς ἐβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς Ὀλυμπιάδος ἦν ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων.
3. Δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην οἱ Ἕλληνες ἐν Σαλαμῖνι ἐκινδύνευσαν καὶ τοὺς Πέρσας ἐκράτησαν.
4. Τὸ στάδιον τριακοστὸν μέρος ἐστὶ τοῦ σταθμοῦ.
5. Τεττάρων τετράκις ἐστὶν ἑκκαίδεκα.
6. Τρεῖς τρὶς πόσοι εἰσὶ πόδες; ἑννέα.
7. Τὰ δὶς ἐπτὰ ἐστὶ τέτταρα καὶ δέκα.
8. Κῦρος ὁ πρῶτος τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ἐκράτησε τῶν Μήδων ἔτει τρίτῳ τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος καὶ πεντηκοστῆς, κατεστρέψατο δὲ Κροῖσον, τὸν Λυδῶν βασιλέα, καὶ ἐδούλωσεν Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ.

СЛОВНИК

δὶς двічі
 δουλόω поневолювати
 ἐν (*dat.*) в, на, біля
 ἰσχὺς, ὕος ἢ сила, військо
 Ἴων, ὠνος ὁ іонієць
 καταστρέφω перевертати, скидати,
 med. підкоряти
 κινδυνεύω бути в небезпеці
 κρατέω (*gen.*) володарювати, панувати
 Λυδός, οὐ ὁ лідієць

Μαραθῶν, ὠνος ἢ Μαραφον
 μέρος, εος (ους) τό частина, частка
 Μῆδος, ου ὁ мідянин (*Μιδία – країна
 в Малій Азії*)
 Ὀλυμπιάς, ἀδος ἢ οлімпіада
 Σαλαμίς, ἴνος ἢ Саламін, острів
 σταθμός, οὔ ὁ стоянка, місце стоянки
 τετράκις чотири рази
 τρὶς тричі
 ὑγίεια, ας ἢ здоров'я

Περὶ τοῦ τῶν παλαιῶν ἔτους

Ὡς Ἡρόδοτος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἱστοριῶν λέγει, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων εἶχον ἔτος δώδεκα μηνῶν καὶ μῆνας τριάκοντα

ἡμερῶν, ἀνὰ πᾶν τὸ ἔτος πέντε ἡμέρας ἐπάγοντες· ὠνόμαζον δὲ τοὺς μῆνας ἀπὸ τῶν δώδεκα θεῶν. Τοῖς δὲ Ἀθηναίοις Σόλων, ὁ νομοθέτης, διέταττε τὸ ἔτος εἰς δώδεκα μῆνας καὶ τριακοσίας πενήκοντα τέτταρας ἡμέρας, ἀνὰ τρίτον ἔτος ἓνα μῆνα τριάκοντα ἡμερῶν ἐπάγων. Οἱ μὲν παλαιοὶ Ῥωμαῖοι ἔτος δέκα μηνῶν εἶχον· Νουμᾶς δέ, ὁ δεύτερος βασιλεὺς, τὸ ἔτος εἰς δώδεκα μῆνας καὶ τριακοσίας πενήκοντα τέτταρας ἡμέρας διέταττε, ἀνὰ δεύτερον ἔτος ἓνα μῆνα ἐπάγων.

СЛОВНИК

ἀνά (*gen., dat., acc.*) поверх, на
 διατάττω розподіляти
 ἐπάγω привносити

ἱστορία, ας ἡ історія
 νομοθέτης, ου ὁ законодавець
 Νουμᾶς, δος ὁ Нума (*римський цар*)

ДОВІДКА

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ КАЛЕНДАРІ були місячно-сонячними з примітивними і нерегулярними правилами інтеркаляції. Саме календарі, а не календар, бо кожне місто-республіка – поліс – мало свій власний календар. Щоправда у своєму циклі землеробських робіт греки жили за сонячним календарем, чітко погоджуючи цю працю із виглядом зоряного неба. У своєму громадському житті греки користувалися місячно-сонячними календарями, в яких назви місяців походили від свят, що у ці місяці відзначалися.

Грецька парапегма (хронологічна кам'яна таблиця), знайдена у 1902 р. під час розкопок театру у м. Мілет, давньогрецькій колонії в Малій Азії

Місячно-сонячні календарі у Стародавній Греції використовували вже на початку 1 тис. до н.е. Приблизно з 500 року до н. е. набули поширення *октатерії* (грец. ὀκταετηρίς) – 8-річні цикли, в яких п'ять звичайних років за 12 місяцями поєднувалися з трьома роками по 13 місяців. Пізніше ці правила

були запозичені римським календарем. Октагерії в Греції продовжували використовуватися навіть після реформи Юлія Цезаря. Початок року припадав на середину літа.

У другій половині III ст. до н. е. давньогрецьким істориком *Тимеем* і математиком *Ератосфеном* було введено літочислення від перших Олімпійських ігор. Ігри проводилися один раз на чотири роки в дні, близькі до літнього сонцестояння. Починалися вони на 11-й і закінчувалися на 16-й день після молодика. Відлік років вівся за порядковим номером ігор та номером року в чотириріччі. Перші Олімпійські ігри відкрилися 1 липня 776 року до н. е. за юліанським календарем. У 394 році імператором Феодосієм I олімпійські ігри були заборонені. Римляни називали їх „*otium graecum*” (грецьким неробством). Однак літочислення за олімпіадами ще деякий час зберігалось.

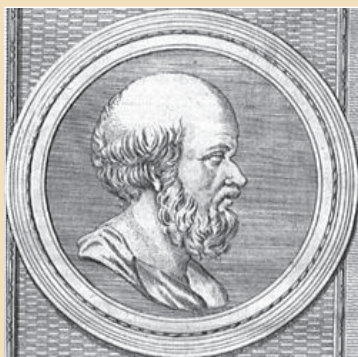
Найбільш відомими були *афінський*, або *аттичний календар*, та *македонський календар*. Перший із них широко використовували грецькі астрономи, другий став популярним після завоювання Александра Македонського.

Аттичний і македонський календарі

Аттичний календар	Македонський календар	Григоріанський календар
Гекатомбеон (Ἑκατομβαιών) – місяць принесення гекатомби, тобто жертвопринесення зі ста биків	Лоос	(~15) липень – (~15) серпень
Метагітніон (Μεταγετινιών) – місяць новосіль	Горпеос	серпень-вересень
Боедроміон (Βοηδρομιών) – місяць свята Боедромії	Гіперверетеос	вересень-жовтень
Піанепсіон (Πυανεσιών) – місяць свята варіння бобів	Діос	жовтень-листопад
Мемактеріон (Μαιμακτηριών) – місяць бурі	Апеллеос	листопад-грудень
Посідеон (Ποσειδεών) – місяць Посейдона	Авдінеос	грудень-січень
Гамеліон (Γαμηλιών) – місяць весіль	Перітіос	січень-лютий
Анфестеріон (Ἀνθεστηριών) – місяць свята Анфестерії (свята квітів) на честь Діоніса	Дістрос	лютий-березень
Елафеболіон (Ἐλαφβολιών) – місяць свята полювання (на честь Артеміді)	Ксандікос	березень-квітень
Муніхіон (Μουνυχιών) – місяць Артеміді Муніхії	Артемісіос	квітень-травень

Φαργελιόν (Θαργηλιών) – місяць жнив	Десіос	травень-червень
Скірофоріон (Σκίροφοριών) – місяць свята Скірофорій (на честь Афіни)	Панемос	червень-липень

ΕΡΑΤΟΣΦΕΝ ΚΙΡΕΝΣΚΙЙ (Ερατοσθένης ὁ Κυρηναῖος) (бл. 275 – 194 рр. до н. е.), давньогрецький учений і письменник. Один із надзвичайно різнобічних учених античності.

Ερατοσφена можна вважати засновником наукової хронології. У своєму об'ємному творі „Χρονογραφία” („Χρονογραφία”) у 9 книгах він намагався установити дати, зв'язані з політичною і літературною історією Стародавньої Греції. Праця охоплювала період від зруйнування Трої (датованої Ερατοσφеном 1184/83 рр. до н. е.) до смерті Αλεξάνδρα (323 р. до н. е.). У датуваннях Ερατοσφен опирався на складений ним список переможців Ολίμπійських ігор і розробив точну хронологічну таблицю, у якій усі відомі йому політичні і культурні події датував за οлімпіадами (чотирирічними періодами між іграми). Χρονογραφία Ερατοσφена стала основою пізніших хронологічних досліджень Απολλοδωρα Αφίναςкого.

Οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς

Πρῶτος ἦν Περσῶν βασιλεὺς ὁ Κῦρος, κρατήσας τῆς Μηδίας τῇ πέμπτῃ καὶ πεντηκοστῇ ὀλυμπιάδι. Ἐτελεύτησε δέ, ὡς γ' ἔνιοι λέγουσιν ἐν τῷ πρὸς Σκύθας πολέμῳ, ἄρξας ἐννέα καὶ εἴκοσιν ἔτη. Δεύτερος δέ, Καμβύσης ὄνομα, ἐβασίλευεν ἐπτὰ ἔτη καὶ μῆνας πέντε. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Καμβύσου ὑπὸ μάγῳ, ὃν Σμέρδιν, Καμβύσου ἀδελφόν, εἶναι ἐνόμιζον, Πέρσαι ἦσαν ἐπτὰ μῆνας, ὀγδῶ δὲ μηνὶ κατάδηλος γίγνεται, ὅτι ψεύστης ἐστίν. Καὶ μετ' ἄλλων ἕξ τῶν ἀρίστων Περσῶν αὐτὸν φονεύσας Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου ἀρχει μὲν ἕξ πρὸς τοῖς τριάκοντα ἔτεσιν, ἀποθνήσκει δὲ τετάρτῳ τῆς τρίτης καὶ ἐβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος ἔτει. Μετ' αὐτὸν ὁ Ζέρξης τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενος ἐβασίλευεν εἴκοσιν ἔτη. Τῷ δὲ τετάρτῳ τῆς ὀγδῆς καὶ ἐβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος ἔτει Ἀρτάβανος, ἡγεμῶν ὧν τῶν σωματοφυλάκων, ἔκρινεν ἀποκτείνειν τὸν Ζέρξην ὡς αὐτὸς βασιλεύσων ἀντ' ἐκείνου. Μετὰ δὲ τὸν Ζέρξου φόνον Ἀρταξέρξης ὁ λεγόμενος Μακρόχειρ, δεύτερος ὧν βασιλέως υἱός, τὸν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πρεσβυτάτου ἀδελφοῦ φονέα τιμωρησάμενος παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν καὶ βασιλεύει μέχρι μὲν τῆς ἐνάτης καὶ ὀγδοηκοστῆς ὀλυμπιάδος, ἔτη δὲ τετταράκοντα.

СЛОВНИК

Ἀρτάβανος, ου ὁ Артабан (*брат Дарія Гістаспа, дядько Ксеркса*)
Ἄρταξέρξης, ου ὁ Артаксеркс (*ім'я перських царів; Ἄ. Довгорукий – Μακρόχειρ, лат. Longimanus – син Ксеркса, царював з 465 р. по 425 р. до н. е.*)
διαδέχομαι приймати
κατάδηλος 2 абсолютно ясний, очевидний
μάγος, ου ὁ маг (*перський жрець*)
μακρόχειρ, χειρὸς adj. довгорукий (*прізвисько Артаксеркса I, сина Ксеркса I*)

παραλαμβάνω отримувати у спадок, наслідувати, приймати, брати
Σμέρδης, ιος ὁ Смердій чи Смердіс
 1) син Кіра, брат Камбіса, тещь Дарія; 2) мідійський маг, який захопив владу над Персією
σωματοφύλαξ, ακος ὁ охоронець
τιμωρέω мстити
Ἵστασπης, ου ὁ Гістасп 1) сатрап Персиди за Камбіса, батько Дарія I; 2) син Дарія I і Атосси, брат Ксеркса

Εὐδαιμονία

Ἐυγαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνητῷ,
 Δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι,
 Τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως,
 Καὶ τὸ τέταρτον συνηβᾶν μετὰ τῶν φίλων (Σιμωνίδης).

СЛОВНИК

ἄδολος 2 нехитрий, відвертий
θνητός 3 смертний
πλουτέω бути багатим
συμβαίνω сходитися, іти разом

εὐγαίνω бути здоровим
φυή, ἡς, дор. **φυά**, ἄς ἡ фігура, зовнішність

ВПРАВИ

I. Виконайте завдання:

а) Поставте біля поданого числівника наступний:

πέντε.....,
 ὀκτάκις.....,
 τρίτος.....,
 ἐννέα.....,
 τρίς.....,

ἕξ.....,
 ὀκτώ.....,
 ἑβδομος.....,
 δεύτερος.....,
 ἐνάκις.....,

ΔΑΦΝΗΟΓΡΕЦЬКА ΜΟΒΑ

τέτταρες.....,	δύο.....,
ὄγδοος.....,	ἅπαξ.....,
τετράκις.....,	πέμπτος.....

b) Πоставте біля поданого числівника попередній у лічбі:

.....δώδεκα,χιλιοστός,
.....ἑπτὰ καὶ δέκα,ὀγδοήκοντα,
.....εἰκοστός,τρεῖς καὶ δέκα,
.....τετρακαιδεκάκις,τρισκαιδεκάκις,
.....ἑξηκοστός,ἑξήκοντα,
.....τριακόσιοι,ἑξάκις,
.....πεντήκοντα,δισχιλιοστός,
.....ἑκατοντάκις,ἐνάκις.

c) Πоставте з обох боків числівника попередній і наступний:

..... δύο.....,

..... ἑνενηκοστός.....,

..... ἑκκαίδεκα.....,

..... ἑβδομος.....,

..... ἑνδεκάκις.....,

..... ἑννέα καὶ δέκα.....,

..... δεύτερος.....,

..... δὶς.....,

..... τέτταρες.....,

..... ἑπτὰ.....,

..... τριακοσιοστός.....,

..... ἑξάκις.....

II. Напишіть грецькою мовою подані нижче числівники (ordinalia):

48 _____

59 _____

68 _____

79 _____

88 _____

99 _____

173 _____

235 _____

314 _____

411 _____

- 518 _____
 619 _____
 709 _____
 806 _____
 904 _____
 1925 _____
 1838 _____
 1993 _____

III. Перекладіть речення грецькою мовою:

1. 128 солдатів. _____
2. 459 дівчат. _____
3. 69 днів. _____
4. Сто сімдесят шостий. _____
5. Тисяча дев'ятсот дев'яносто перший. _____
6. Шістнадцятий. _____
7. П'ятдесят сьомий воїн. _____
8. Сімдесят четверта дівчина. _____
9. Триста шістдесят восьмий рік. _____

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Δις δίδως, ἐὰν ταχέως δίδῃς.

– Двічі даєш, якщо швидко даєш.

Δις παῖδες γέροντες. – Старики – двічі діти.

Ἡ παιδεία τοῖς ἀνθρώποις δεύτερος

ἥλιός ἐστιν (Πλάτων). – Виховання для людей – друге сонце.

PRONOMINA INDEFINITA τις, τι. PRONOMINA CORRELATIVA ET CETERA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Μαύσωλος θεῶ τινι τὸ κάλλος ὁμοιότατος.
2. Ὁ σεμνός δὲ οὗτος τίς ἐστίν; – Φιλόσοφος τις.
3. Ἡ σωφροσύνη ἐστὶ κατὰ Πλάτωνα ἡδονῶν τινων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια.
4. Ζῶά τινα μικρὰ μίαν μόνον ἡμέραν ζῆ.
5. Πλούσιός τις ἀνὴρ ἀγοράζει τὸ εἶμα.
6. Οἶος ὁ βίος, τοιοῦται καὶ αἱ πράξεις.
7. Ὅστις ἄλλον τινα ἀποκτείνει, τούτῳ θάνατός ἐστὶ ζημία.
8. Ὅσους δακτύλους ἔχομεν ἐν ταῖς χερσὶ, τοσοῦτους ἔχομεν ἐν τοῖς ποσίν.

СЛОВНИК

ἀγοράζω купувати

δάκτυλος, ου ὁ палець

ἐγκράτεια, ας ἢ подолання,
самовладання

εἶμα, τος τό одяг

ἐπιθυμία, ας ἢ бажання, любов,
пристрасть

ζάω жити

ζημία, ας ἢ покарання, штраф

Μαύσωλος, ου ὁ Мавсол

οἶος 3 такий, який

ὄσος 3 наскільки великий

ὄστις, ἦτις, ὅτι всякий хто, хто б не
πρᾶξις, εως ἢ дія, справа

σεμνός 3 священный; величний

σωφροσύνη, ης ἢ розважливість,
розсудливість

τοσοῦτος, αὐτή, οὗτο настільки

великий (= τοσόσδε)

Περὶ νόμων καὶ ἐθῶν τινων Περσικῶν

Νόμος ὄδε ἦν Περσικός· πάντες Πέρσαι, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστος, δῶρα φέρουσι βασιλεῖ· οἱ μὲν πλούσιοι ἢ βοῦς ἢ οἶς ἢ οἶνον ἢ ἄλλο τι, οἱ δὲ πενέστεροι γάλα καὶ φοίνικας καὶ καρπούς ἡμέρων δένδρων. Ἄλλος δὲ νόμος ἦν αὐτοῖς ὄδε· ὁ εἰς ὀφθαλμούς ἤκων βασιλέως θεραπεύει αὐτὸν ὡς θεόν. Οἱ Πέρσαι πασῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους μάλιστα ταύτην ἐθεράπευον, ἢ ἕκαστος ἐγένετο (народився)· ἐν ταύτῃ πλείω σῖτα τῶν ἄλλων εἶχον· καὶ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς εἶναι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὰ πάντα πολλῶ ἀρίστους.

СЛОВНИК

γάλα, κτος τό молоко
 ἔθος, εος (ους) τό звичай
 ἡμερος 2, 3 садовий
 καρπός, οὔ ό плід
 νομίζω признавати, вважати

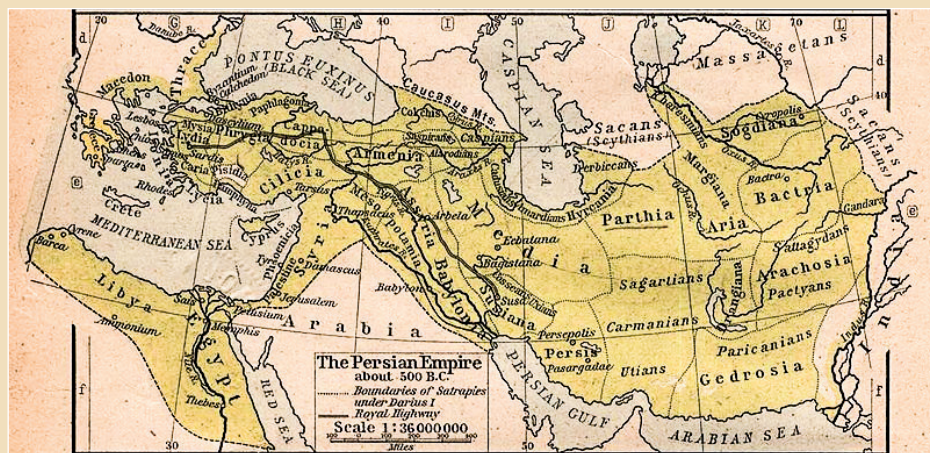
πένης, ητος бідний
 Περσικός 3 перський
 σῖτος, ου ό хліб, σῖτα τά – pl.
 φοίνιξ, ικος ό фінікова пальма

ДОВІДКА

ПЕРСІЯ – давня назва країни в Південно-Західній Азії, яка з 1935 року офіційно називається *Іраном*. Раніше використовували обидві назви, і сьогодні назва „Персія” все ще вживається, коли йде мова про Іран.

Після того, як перси допомогли мідійцям у встановленні влади, Куруш, перський правитель, який пізніше став відомий як *Кір Великий*, взяв на себе правління над мідійцями в середині VI ст. до н. е. У короткий термін Кір розширив свої володіння від Елама до Мідії на захід і північ. Він проник у Малу Азію і, завоювавши лідійців, утворив велику *Перську імперію*, яка ще довгий час перебувала під владою його нащадків – *Ахеменідів*.

Головним містом держави Ахеменідів були *Сузи*. *Вавилон* і *Ектабани* вважали адміністративними центрами, а *Персеполь* – центром ритуального і духовного життя. Держава була розділена на двадцять сатрапій, або провінцій, на чолі яких стояли сатрапи. Сатрапами ставали представники перської знаті, а сама посада передавалась в спадщину.

Перське царство Ахеменідів

Ахеменіди дуже пишалися своїм походженням. Бехистунський напис, вибитий на скелі за наказом Дарія I, це засвідчує: „Я, Дарію, великий цар, цар царів, цар країн, заселених всіма народами, давно вже цар цієї великої землі,

що сягає ще далі, син Гістанса, Ахеменід, перс, син перса, арій, і пращури мої були аріями”.

У давнину Персія стала центром однієї із найвеличніших в історії імперій, що простягалася від Єгипту до річки Інд. В її склад увійшли всі попередні імперії – єгиптян, вавилонян, ассірійців і хеттів. Пізніша імперія Александра Македонського майже не включала територій, які б до цього не належали персам. З моменту виникнення в VI ст. до н. е. і до завоювання Александром Македонським в IV ст. до н. е. протягом двох з половиною століть Персія займала панівне становище у Стародавньому світі. Грецьке панування тривало приблизно сто років, і після його падіння перська держава розрослась за двох місцевих династій: *Аршакідів* (Парфянське царство) і *Сасанідів* (Новоперське царство). Більш ніж сім століть вони тримали в страху спочатку Рим, а потім Візантію, поки в VI ст. н. е. держава Сасанідів не була підкорена ісламськими завойвниками.

У грецького банкіра

Σώφρων. Χαῖρε, ὦ Πασίων.

Πασίων. Χαῖρε καὶ σύ· ἀλλὰ τίς εἶ καὶ τί δεῖ σοι;

Σ. Σώφρων μὲν ὀνομάζομαι· πορεύομαι δ' εἰς Ἀθήνας, ἐπιβάτης ὦν τοῦ πλοίου τοῦ Ἠγεστράτου. Καὶ δεῖ με δανεῖζεσθαι τάργυριον. Τίσιν ἀνθρώποις δανεῖζεις;

Π. Δανεῖζω τοῖς ἐγγυητὰς ἔχουσιν. Τίνας ἔχεις ἐνθάδε φίλους;

Σ. Ἀλλὰ τίνες ἀνθρώπων φίλοι εἰσὶ ξένω γ' ὄντι ἐν ξένη γῆ; Ἄλλ' ἐκεῖ Ἠγέστρατος ἔρχεται. Δεῦρό μοι, ὦ Ἠγέστρατε.

Ἠγέστρατος. Τί βούλεις;

Π. Ἔχει χρήματα ὁ Σώφρων;

Ἡ. Καὶ πολλὰ γε· ἔστι γὰρ σῖτος αὐτῷ ἐν τῷ ἐμῷ πλοίῳ.

Π. Εὖ γε· πάνυ μὲν οὖν δανεῖζω.

Σ. Γράφε τὰς συγγραφάς.

Π. Γράφω.

СЛОВНИК

ἀργύριον, ου τό срібна монета, гроші

δανεῖζω позичати

δεῖ треба

δεῦρο сюди

ἐγγυητής, οὔ ὁ поручитель

ἐνθάδε туди, тут

ἐπιβάτης, ου ὁ пасажи́р

Ἠγέστρατος, ου ὁ Гегестрат, ім'я

пáну цілковито

Πασίων, ονος ὁ Паси́он, ім'я

πλοῖον, ου τό судно, корабель

συγγραφή, ἥς ἡ документ, розписка

Σώφρων, ονος ὁ Софрон, ім'я

ВПРАВИ**I. Провідмініяйте займенники з іменниками в однині і множині:**

singularis		pluralis
N.	ἄνθρωπός τις	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	γυνή τις	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	κόρη τις	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	τέκνον τι	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

singularis		pluralis
N.	πρᾶγμα τι	
G.		

D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	οὐδεῖς στρατιώτης	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	οὐδὲν ζῶον	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

	singularis	pluralis
N.	οὐδεμία γυνή	
G.		
D.		
Acc.		
V.		

II. На місці іменників визначених жирним шрифтом і підкреслених поставте відповідні питальні займенники у тому самому відмінку і числі:

Ad exemplum: μετὰ τὸν **Δαρείου** θάνατον... = τίνας, τίνα

Ζέρξης ὁ **Δαρείου** ἐβασίλευε... = _____

Ζέρξης **δίκην** λαμβάνειν ἠβούλετο ὑπὲρ τῆς **ἡττης**... = _____

σύν τριακοσίοις **Σπαρτιάταις**... = _____

τὴν τῶν **Περσῶν** **εἴσοδον**... = _____

ὁ προδότης τοὺς **πολεμίους** ἄγει... = _____

ἡ τύχη τῷ **Ζέρξει** εὖνους ἦν... = _____

III. Відділіть питальні займенники від неозначених:

τίσι, τινός, τίνα, τι, τίσι(ν), τινί, τίνες, τίνας, τινά, τισί(ν), τίνας, τίνων, τίς, τινῶν, τίνα.

Pronomina interrogativa: _____

Pronomina indefinita: _____

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Деякі звірі мають житла під землею.

🖋️ _____

2. Мавсол красою був дуже подібний до якогось бога.

🖋️ _____

3. Хто є цей достойний чоловік? Якийсь філософ.

🖋️ _____

4. У якомусь домі було багато (=численні) мишей.

🖋️ _____

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ὅσοι ἄνθρωποι, τοσαῦται γυνῶμαι.

– Скільки людей, стільки й думок.

Ὅτις ὁ ἄρχων, τοιοῦτοι οἱ ἀρχόμενοι.

– Який правитель, такі й підлеглі.

Βίος ἐστίν, ἂν τις τῷ βίῳ χαίρη βιῶν (Μένανδρος).

– Життя полягає в тому, щоб живучи хтось тішився життям.

Ὅσα ἡ μορφή, τοιαύτη ἡ ψυχή.

– Який зовнішній вигляд, така й душа.

Οὐδείς μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλευέται.

– Ніхто в гніві не приймає безпечне рішення.

CONIUNCTIVUS ET OPTATIVUS PRAESENTIS ACTIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πολλοὶ φαῦλοι εὖ λέγουσιν, ἵνα τὴν δόραν τῆς ἀρετῆς λαμβάνωσιν.
2. Τὰς ἀρετὰς ἐπιτηδεύομεν οὐχ ἵνα τῶν ἄλλων ἔλαττον ἔχωμεν, ἀλλ' ὅπως ὡς μετὰ πλείστων ἀγαθῶν τὸν βίον διάγωμεν.
3. Καλῶς ἀποθνήσκωμεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος.
4. Καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἥδιστα διάγῃς (Πλατ. Κριτ. 43 β).
5. Εἴθε οἱ θεοὶ σε εὖ ἄγοιεν καὶ σὺ ἐντεῦθεν σῶς πάλιν οἴκαδε ἦκοις.
6. Ἀνέκραγον, ὡς εὖ λέγοι.
7. Εἴθε Κῦρος τὸν ἄγγελον πέμποι.
8. Φιλόσοφος τις πρὸς νεανίαν πλείω λέγειν βουλόμενον ἢ ἀκούειν· „ὦ λάσπε”, ἔφη, „γλῶτταν μίαν, δύο δ' ὦτα ἔχομεν, ἵνα διπλάσια, ὦν λέγομεν, ἀκούωμεν”.
9. Εὖ πράττοις, ὦ φίλε, ὡς ἐγὼ εὖ πράττω.

СЛОВНИК

ἀγαθὰ, ὦν τὰ добро
 ἀνακράζω кричати, викрикувати
 γλῶττα, ας ἢ язык
 διάγω проводить (життя)
 διπλάσιος 2 подвійний
 δорὰ, ἄς ἢ шкіра, шкура
 ἐγείρω будити, збуджувати, підіймати
 εἴθε о якщо б!
 ἐντεῦθεν звідси
 ἐπιτηδές adv. 1) належним чином, як (чи скільки) слід, в достатній кількості;
 2) навмисно, умисне;
 3) хитро, лукаво

ἐπιτηδεύω (старанно) займатися, вправлятися (в чому-н.)
 καλῶς adv. красиво, чесно, благородно
 λαμβάνω брати, отримувати
 οἴκαδε додому
 ὅπως яким чином, як, можливо (при найвищ. ступ.)
 σῶς 3 (= σῶος, σάος) здоровий, неушкоджений
 ὑπὲρ (gen.) за
 φαῦλος 3, рідко 2 нікчемний, незначний; негідний
 ὡς як, можливо (посил.)

Ἐπιστολή

Ἀπίων Ἐπιμάχῳ τῷ πατρὶ χαίρειν

Прὸ μὲν πάντων σὺ ὑγιαίνοις καὶ εὖ πράττοις. Ὑγιαίνοιεν δὲ καὶ ἡ ἀδελφή μου καὶ ὁ ἀδελφός μου. Χάριν ἔχω τῷ κυρίῳ Σατράπιδι, ὅτι διαβαίνουντά με εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔσωσεν. Ἐν Μισήνοις καλῶς μοί ἐστιν. Εἰ σὺ, ὦ πάτερ, γράφοις μοι ἐπιστολὴν περὶ τῆς σωτηρίας σου, ἡδοίμην ἄν. Ἦδονὴν παρέχοι σοι εἰκῶν μου, ἦν σοι πέμπω. Ἀσπάζου πάντας τοὺς φίλους ἡμῶν. Ὑγιαίνοιτε.

СЛОВНИК

Ἀπίων, ωνος ὁ Апіон (*грецький граматик*)

ἀσπάζομαι вітати

διαβαίνω переходити, переправлятися

εἰκῶν, ὄνος ἡ образ, зображення

Ἐπίμαχος, ου ὁ Епімах, грек

ἐπιστολή, ἧς ἡ лист, послання

κύριος, ου ὁ пан, господар

Μισήνα, ων τὰ Місени (*міс і місто в Кампанії*)

πράττω перебувати в якому-небудь стані

Σάτραπις, ιδος ὁ Сатрапід, ім'я

ὑγιαίνω бути здоровим

χάρις, ιτος ἡ втіха, вдячність

Κόραξ θανάσιμος

Κόραξ γεραῖος θανάσιμος ἦν. καὶ ἔλεξε τοῖς τέκνοις· „ὦ τέκνα, ἀθροίσεσθε ἀμφ' ἐμέ, ἵνα ἀκούητε τοὺς λόγους μου. κακοῦργός εἰμι. πολλάκις γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ἔβλαψα καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἔκλεψα. Διὰ τοῦτο φόβος με ὑπέρχεται, μὴ ἀποθνήσκω καὶ κολάζωμαι ὑπὸ τῶν θεῶν. Ἄλλ' εὐχόμεθα καὶ τοῖς θεοῖς θύωμεν, ἵνα μὴ ὀργίζωνταί μοι, ἀλλὰ σφῶσι με ἐκ τοῦ θανάτου”. Καὶ ἔλεξε τὰ τέκνα· „Μὴ νόμιζε τοὺς θεοὺς σε ἐλεήσειν. οὔτε εὐχαῖς οὔτε δώροις εἰς ἔλεον αὐτοὺς προάξεις οὐδὲ τὴν ὀργὴν αὐτῶν ἀποτρέψεις. δικαίως ἄρα δειμαίνεις, μὴ κολάζῃ καὶ ἀποθνήσκῃς. καὶ γὰρ δίκαιοί εἰσιν οἱ θεοί.”

Ὁ αἶνος διδάσκει, ὅτι ὁ κακοῦργος ἐν βίῳ πολλὰς ἔχθρας κτήσεται καὶ οἱ φίλοι αὐτὸν ἐν ἀνάγκῃ καταλείψουσιν.

СЛОВНИК

ἀθροίζω збирати

αἶνος, ου ὁ похвала, хвалебна промова

ἀποτρέπω відвертати, уникати

γεραῖος 3 старий, поважний

δειμαίνω боятися, страшитися

ἐλεέω жаліти, співчувати

ἔλεος, ου ὁ співчуття, жалість

εὐχή, ἧς ἡ молитва, благання

εὐχομαι молитися, благати
 θανάσιμος 2 смертний, віщучий
 смерть; помираючий
 κακοῦργος, ου ὁ злодій, злочинець
 καταλείπω залишати, покидати
 κλέπτω красти

κολάζω покарати, карати
 κτάομαι набувати
 οὔτε і не; οὔτε – οὔτε ані – ані
 προάγω вести, іти вперед, доводити,
 посилювати
 ὑπέρχομαι підходити, закрадатися

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *coniunctivus praesentis activi* дієслово *φεύγω* та в *optativus* – дієслово *βασιλεύω*:

persona	coniunctivus praesentis activi	optativus praesentis activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Визначте дієслівні форми:

- ἄγωμεν
- ἄγει
- ἄγοις
- πέμπουσι
- πέμποι
- πέμπητε

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Завжди уникаймо несправедливості!

2. О якщо б ви добре виконували цю справу!

3. Наслідуймо відвагу предків.

4. Якщо ти був щасливий, як я є щасливий.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Μὴ μόνον λέγωμεν, ἀλλὰ καὶ πράττωμεν.

– Не лише говоримо, але й робимо.

“Ὁ ἄν σπειρή ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

– Що посіє людина, те й пожне

(лат. *ut sementem feceris, ita metes*).

Χρεία διδάσκει, κἂν βραδύς τις ἦ, σοφόν (Εὐριπίδης).

– Нужда вчить навіть тугодума мудрості.

ЗАНЯТТЯ 41

CONIUNCTIVUS ET OPTATIVUS PRAESENTIS MEDII ET PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Λογίζόμεθα, ὅπως μήποτε φαινώμεθα ἄδικα ἐργαζόμενοι.
2. Ποιήσομεν κἂν ἀποθανεῖν ἡμᾶς δέη.
3. Ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον εἰ βούλοιτο μένειν.
4. Κῦρος ἐθήρευεν ἀφ' ἵππων, ὅποτε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἵππους.
5. Σύ, ὦ Πόσειδον, γίγνοιο βοηθός μοι.
6. Κάπειτα σφόδρα πίεςας αὐτοῦ τὸν πόδα ἤρετο, εἰ αἰσθάνοιτο.

7. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἀρχῆ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο (Πλατ. Φαιδ. 245 d).
8. Ἐὰν μὲν ἐκὼν πείθηται καλῶς ἔχει, εἰ δὲ μή, εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς (Πλατ. Πρωτ. 325 d).
9. Φυλάττωμεν τὴν ὁμόνοιαν καὶ μαχώμεθα τοῖς πολεμίοις.

СЛОВНИК

αἰσθάνομαι сприймати, помічати,
відчувати

ἀπειλή, ἧς ἢ ποгроза

ἀπό (*gen.*) від

ἀρέσκω подобатися

ἀφ' in elisione перед придих. = ἀπ(ο)

βοηθός, οὗ ὁ помічник, заступник,
захисник

γυμνάζω вправляти

δέω (*частіше med.*) мати потребу

διερωτάω розпитувати

ἐάν = εἰ ἂν якщо б

εἰ чи (*у непрямому питанні*)

εἰ якщо

ἐκ (*gen.*) з, від

ἐκὼν, οὔσα, ὄν добровільний, охочий

ἐξ = ἐκ

ἐργάζομαι працювати, трудитися,
робити

εὐθύνω випрямляти, карати

θηρεύω полювати, ловити

κἂν = καὶ ἐάν

κἄπειτα = καὶ ἔπειτα

λογίζομαι обдумувати, міркувати,
зважувати, вважати

ὁμόνοια, ας ἢ одностумство, згода

ὁπότε коли, коли б не

ὅπως яким чином, як

πιέζω давити, тіснити

πληγή, ἧς ἢ удар

σφόδρα дуже сильно, міцно

Ἐπιστολή

Διονύσιος Διονυσίῳ τῷ πατρὶ χαίρειν

Εὖ πράττοις, ὦ πάτερ, ὡς ἐγὼ εὖ πράττω. Καὶ τὴν μητέρα οἱ θεοὶ σῶζοιεν. Δεῦρό με ἔπεμψας, ἵνα ἐρχοίμην πρὸς τὸν Ἀπολλώνιον καὶ εἰσπράττοιμι τὰ ὀφειλόμενα χρήματα. Καὶ οὐκ ὤκησα πράττειν, ἃ προσέταξάς μοι. Ἀλλὰ Ἀπολλώνιον αὐτὸν οὐ κατέλαβον. Διαλεγόμενος δὲ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ ταῖς θυγατράσιν ἤκουσα, ὅτι τῇ ἐσχάτῃ ἀπορίᾳ πιέζοιντο. Δακρύσασαι γὰρ αἱ θυγατέρες διηγήσαντό μοι, ὅτι τρίτον ἤδη μῆνα ἄνδρες λησταὶ Ἀπολλωνίου ἀγέλας ἤρπασαν. Ἀπολλώνιος δέ, ἀνὴρ εὐψυχος, σὺν τοῖς δούλοις τοὺς ἄνδρας διώκει. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἀπόλυε αὐτὸν τῶν ὀφειλομένων. Καὶ γὰρ σύ, εἰ κακῶς πράττοις, εὐχιο ἂν ἔλεον εὐρίσκεσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς πάντας.

Ἵγιαίνοιτε.

СЛОВНИК

ἀγέλη, ης ἢ стадо
 Ἀπολλώνιος, ου ὁ Аполлоній
 ἀπολύω звільняти
 ἀπορία, ας ἢ скрутне становище,
 скрута
 ἀσπάζομαι вітати
 δακρύω плакати
 δεῦρο сюди
 εἰσπράττω стягати, збирати (з кого –
 acc.)
 ἔλεος, ου ὁ співчуття, жалість

ἔσχατος 3 останній, крайній
 εὐχομαι благати
 εὐψυχος 2 мужній
 καταλαμβάνω захоплювати, займати
 ληστής, οὗ ὁ розбійник
 ὀκνέω баритися, тягнути,
 відмовлятися
 ὀφείλω бути повинним, заборгувати
 πιέζω давити, тиснити
 προστάττω розпоряджатися,
 наказувати

Κροῖσος καὶ Βίας

Κροῖσος, ὁ τῆς Λυδίας βασιλεὺς, κατασκευάζων πλοῖα μακρὰ ἔμελλε στρατεύσειν ἐπὶ τὰς νήσους. Βίαντα δὲ τὸν φιλόσοφον τότε ἐν Σάρδεσι διατρίβοντα ἠρώτησεν, εἴ τι νεώτερον ἔχοι λέγειν παρὰ τοῖς Ἑλλησι γιγνόμενον. Τούτου δὲ λέξαντος, ὅτι πάντες οἱ νησιῶται συνάγοιεν ἵππους, ἵνα στρατεύοιντο ἐπὶ Λυδοῦς, ὁ βασιλεὺς Εἶθε τις πείθοι, ἔφη, τοὺς νησιώτας σὺν ἵπποις παρατάξασθαι Λυδοῖς· ῥᾶστα γὰρ ἂν περιγιγνοίμην αὐτῶν. Ἀκούσας δ' ὁ Βίας λέγει τάδε· Εἶτα, ὦ βασιλεῦ, τοῖς μὲν Λυδοῖς ἀποφαίνῃ ἡπειρον κατέχουσιν οὐκ εἶναι φόβον, μὴ περιγίγνωνται ἐπὶ γῆς νησιωτῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ νησιώτας οὐκ οἶει εὐχεσθαι λαμβάνειν ἐν θαλάττῃ Λυδοῦς, ἵν' ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ἡπειρον ἡττῶν κατὰ θάλατταν ἀμύνωνται τὸν τοὺς συγγενεῖς καταδουλώσαντα; Ὁ δὲ Κροῖσος θαυμάσας τοῦτον τὸν λόγον παραχρῆμα μετενόησε καὶ τῆς μὲν ναυπηγίας ἐπαύσατο, πρὸς δὲ τοὺς νησιώτας πρέσβεις ἔπεμψεν, ἵνα σπένδοιτο αὐτοῖς.

СЛОВНИК

ἀμύνω відбивати, захищати,
 обороняти, med. опиратися,
 захищатися
 ἀποφαίνω оголошувати, показувати
 Βίας, αντος ὁ Біант (родом із Прієни,
 один із „семи мудреців”;
 сер. VI ст. до н. е.)
 διατρίβω проводити час, перебувати
 εἶτα потім, після того
 ἐρωτάω питати, запитувати

εὐχομαι молитися, благати
 ἡπειρος, ου ἡ материк, суша
 καταδουλόω поневолювати,
 підкоряти, скоряти
 κατασκευάζω приготівляти, робити
 μετανοέω змінювати думку,
 передумувати, шкодувати
 ναυπηγία, ας ἢ кораблебудування,
 побудова кораблів
 νησιώτης, ου ὁ остров'янин
 οἶμαι думати, вважати

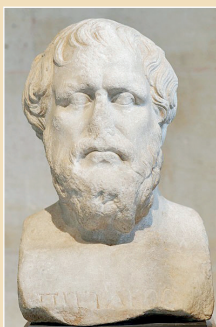
παραχρήμα adv. [із παρὰ τὸ χρήμα]
зараз же, в той же час, негайно
παρτάσσω 1) розмішувати; 2) ви-
шиковувати в бойовому порядку
περιγίγνομαι (gen.) перевищувати,
перемагати, оволодівати
πλοῖον, οὐ τό судно, корабель

Σάρδεις, ἐὼν αἱ Сарди (головне місто
в Лідії)
σπένδω (про жертівні узливання)
здійснювати
συγγενής, οὐ ὁ ἢ ἡ родич; οἱ συγγενεῖς
родичі, рідня

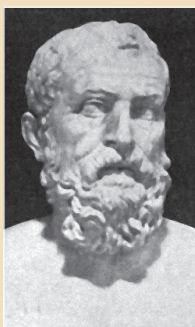
ДОВІДКА

„СІМ МУДРЕЦІВ” (грец. οἱ ἑπτὰ σοφοί) – мудреці Давньої Греції, що жили у VII–VI ст. до н.е. та викладали свої думки у стислих образних висловах, або гномах. У різних авторів є різні вказівки як на імена, так і число давньогрецьких мудреців, так і на приписувані кожному з них вислови. За словами Цицерона, всі вони відрізнялися не тільки видатною моральною силою і глибоким життєвим досвідом, але і проникливістю розуму і ясністю думок.

Відмінні риси „Семи мудреців” тісно пов’язані з характером дорійців. Платон називає їх послідовниками, любителями та учнями лакедемонської дисципліни і знаходить подібність між гномічною та лаконською промовою. Чотири з них були, безсумнівно, дорічного походження (Піттак, Солон, Клевул, Періандр), п’ятий – спартанець (Хілон).

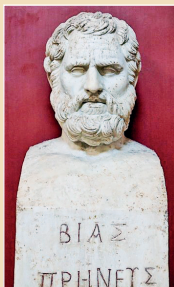
Піттак

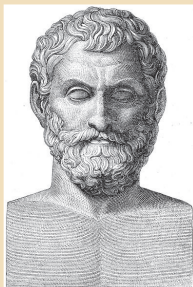
Солон

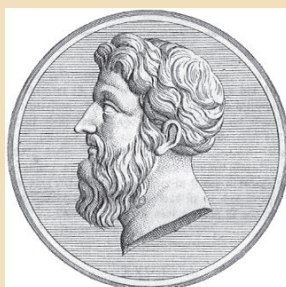
Клевул

Біант

Фалес

Хілон

Coniunctivus et optativus praesentis medii et passivi

Піттак з Мітілени на острові Лесбос, Солон Афінський, Клеовул з Лінда на острові Родос і Періандр Коринфський були законодавцями і військовими, або й володарями своїх рідних міст. Хілон, ефор у Спарті, був найстільки ж відомим своєю політичною далекозорістю, скільки й властивим йому способом висловлюватися, який отримав від його імені назву Хілонівського. Фалес Мілетський та Біас з Прієни в Карії виступали радниками царів. Деякі виключають з цього списку Періандра Коринфського і називають замість нього іншого мудреця того ж імені, або Місона.

Є легенда про зустріч семи мудреців у Дельфах, де вони вирішили, що наймудрішими є вислови „пізнай самого себе” і „нічого понад міру”.

Склад „Семи мудреців” в різних джерелах змінюється, додатково ж він налічує 17 імен у різних комбінаціях. Проте перший список мудреців навів Платон у своєму діалозі „Протагор” (IV ст. до н.е.): **Піттак** з Мітілени, острів Лесбос (Πιττακός ὁ Μυτιληναῖος або Πιττακός ὁ Λέσβιος); **Солон** Афінський (Σόλων); **Клеовул** з Лінда, острів Родос (Κλεόβουλος); **Біант** Приєнський (Βίας ὁ Πριηνεύς); **Місон** Хенейський (Μύσωνας); **Фалес** Мілетський (Θαλῆς ὁ Μιλήσιος); **Хілон** зі Спарті (Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος).

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *coniunctivus* та *optativus praesentis medii/passivi* дієслово τρέφω:

persona	coniunctivus praesentis medii/passivi	optativus praesentis medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть форми 2 особи однини та 3 особи множини вказаних способів (теперішнього часу) від дієслова παιδεύω:

coniunctivus praesentis activi _____ / _____
coniunctivus praesentis medii/passivi _____ / _____
optativus praesentis activi _____ / _____
optativus praesentis medii/passivi _____ / _____

III. Замініть українську дієслівну форму грецькою:

(Запишімо) τοῦτον τὸν λόγον.

(Любімо) τὴν ἡμετέραν πατρίδα.

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Для кого (кому – plur.) хтось хотів би бути більше другом, ніж для благородних.

2. Хоробро борімся за батьківщину!

3. Греки відправились в Трою, щоб повернути Єлену.

4. О якщо б ти завжди вірив добрим людям!

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ἄ ψέγομεν ἡμεῖς, ταῦτα μὴ μιμώμεθα (Μένανδρος).

– Те, що ми осуджуємо, ми не можемо наслідувати.

Μαινόμεθα πάντες, ὁπότεν ὀργιζώμεθα (Μένανδρος).

– Усі ми божеволіємо, коли гніваємося.

Μιμοῦ τὰ σεμνά, μὴ κακοῦς μιμοῦ τρόπους.

– Наслідуй достойні, не наслідуй поганих звичаїв.

VERBA CONTRACTA. PRAESENS ET IMPERFECTUM ACTIVI VERBORUM НА -ΕΩ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος.
2. Ψυχῆς νοσοῦσης ἐστὶ φάρμακον λόγος.
3. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτου τῶν τὰς νήσους οἰκόντων.
4. Οὐδὲν ἡμᾶς ἴσους θεῶ ποιεῖ ὡς τὸ εὐεργετεῖν (Ἰωαν. Χρῖς.).
5. Ἀδόλεσχοι οὐδένοσ ἀκούουσιν ἀεὶ γὰρ λαλοῦσι.
6. Τὸν κακῶσ πάσχοντα ἀντικακουργεῖς δίκαιόν ἐστὶν οὐδαμῶσ.
7. Οἱ μηδὲν ἀδικοῦντες ἀεὶ εὐδαιμονοῦσιν.
8. Λέων γηράσασ ἐνόσει ἐν ἄντρῳ.
9. Τὸν φρόνιμον ἄνδρα δεῖ πρότερον τὰ τέλη σκοποῦντα τῶν πραγμάτων εἶτα αὐτοῖσ ἐγχειρεῖν.
10. Ξενοφῶν Ἀττικὴ μέλιττα ἐκαλεῖτο.
11. Τῶν δυστυχοῦντων εὐτυχῆσ οὐδεὶс φίλος.
12. Ἄνηρ πονηρὸс δυστυχεῖ, κᾶν εὐτυχεῖ.

СЛОВНИК

ἀδικέω чинити несправедливо,
ображати, кривдити
ἀδόλεσχος, ου ὁ балакун, базіка
ἀντικακουργέω відплачувати злом
за зло
ἄντρον, ου τό печера
γηράσκω старіти
дυστυχέω бути нещасним
ἐγχειρέω братися, приступати,
починати
εἶτα потім, після того
εὐδαιμονέω бути щасливим
εὐεργετέω (acc.) добродіяти, робити
ласку
εὐτυχέω бути щасливим
εὐτυχῆс 2 щасливий

καλέω називати
κρατέω (gen.) володарювати,
панувати
λαλέω говорити, балакати
μέλιττα, ηс ή бджола
νοσέω хворіти
οἰκέω жити, населяти
οὐδαμῶс ніяк, ніяким чином
πρᾶγμα, τос τό справа
πρότερον перш ніж, раніше
σκοπέω дивитися, обдумувати
τέλος, εос τό кінець
φάρμακον, ου τό засіб, ліки, отрута
φιλέω любити
φρόνιμος 3 розумний

Ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ποιοῦσι κλίνην, θύραν, ἄροτρον, τράπεζαν, πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς οὔτος καὶ οἰκοδομεῖ ἀδύνατον οὖν πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν. Ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλοὺς ἕκαστοῦ δεῖσθαι, ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι, πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία· ἀλλ' ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα· ἔστι δὲ ἔνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν νευρορραφῶν, ὁ δὲ γε τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ συντιθεῖς (з'єднавши) ταῦτα (Ξενοφῶν).

СЛОВНИК

ἀδύνατος 2 безсилий
 ἀνδρεῖος 3 чоловічий
 ἀρκέω бути достатнім
 ἄροτρον, ου τό плуг
 γυναικεῖος 3 жіночий
 δέω (*частіше med.*) мати потребу
 ἔνθα там, де
 κλίνη, ης ἢ ложе, ліжко
 νευρορραφέω зшивати сухожиллями
 чи зашивати

οἰκοδόμεω будувати дім, будувати,
 споруджувати
 ὅλος 3 цілий, весь
 οὖν отож, насправді
 συντίθημι складати, з'єднувати
 τεχνάω *med.* займатися мистецтвом
 чи ремеслом
 τέχνη, ης ἢ мистецтво, ремесло
 τράπεζα, ης ἢ стіл
 ὑπόδημα, τος τό взуття

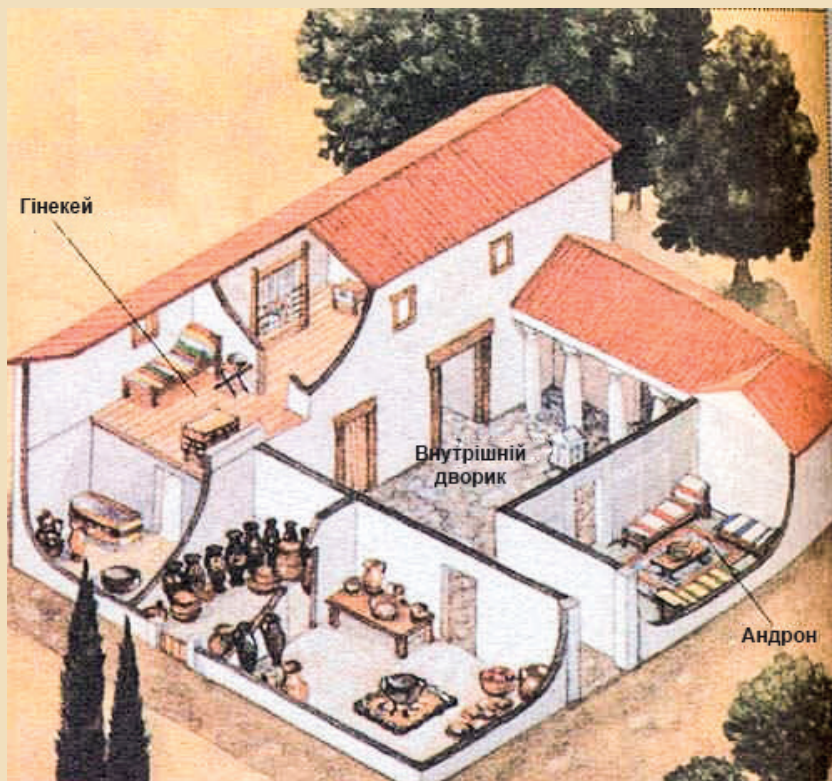
ΔΟΒІДКА

Про грецький дім

Стародавні греки були народом досить комунікабельним, проте їх приватне життя було скрите за стінами їхнього житла. Для грецького дому протягом його розвитку характерна замкнутість: усі приміщення дому звернені „обличчям” до внутрішнього дворику, а до вулиці вони повернуті глухими стінами. У домі живе грек зі своєю дружиною, дітьми і домочадцями. Дітей зазвичай небагато – двоє чи троє, слуг-рабів, які обслуговують сім'ю, за середнього добробуту господаря – три-чотири людини. Раби прислужували, дбали про дітей, рабині займалися виготовленням одягу. Більш заможні громадяни мали в межах дому майстерні, де працювали раби-ремісники, а в домі – рабів-музик, танцівниць, вишивальниць тощо.

Будинки раннього часу склалися із двох чи трьох кімнат. У межах кожного дому був двір. Стіни домів, складені із широких і плоских сирцевих цеглин, зводили прямо на скелі чи на кам'яній основі. Підлоги були глинобитними чи кам'яними, а в багатих будинках вимощені мармуровими плитками. Дахи покриті черепицею.

Цей тип дому мав, очевидно, широке поширення не тільки в таких багатих торговельних містах, як Мілет, але й в Афінах, і на далекій периферії античного світу.

Жилий дім в Стародавній Греції

В Мілеті існували і багатші будинки з портиками, сінями і великим залом, що належали знаті і тиранам. Підлоги в таких домах були викладені мозаїкою геометричного візерунка, а стіни прикрашені розписами. Нерідко був другий поверх. Будинки іноді мали каналізацію.

Типовий грецький дім будували із сирцевої цегли чи каменю, стіни будинків зазвичай облицьовували тинькуванням і фарбували. Вхідні двері мали замки досить великих розмірів. Дім мав посередині внутрішній дворик, куди відкривалися двері кімнат. Через ці двері дім освітлювався і провітрювався. Вікон у кімнатах першого поверху не було. Це сприяло збереженню в домі прохолоди у спекотний день, проте вулиця через це мала тьмянний вигляд. У дворику стояв алтар, де молилися члени сім'ї і іноді був навіть невеликий сад. Водопроводу не було, і тому воду раби приносили з колодязя.

Грецький дім ділився на дві частини: *андрон* – приміщення для чоловіків і *гінекій* – приміщення для жінок, де вони проводили майже увесь свій час, розташовувався на другому поверсі. Тут же були розміщені спальні. Кімнати

обставляли скромно, за винятком їдальні, де чоловіки приймали гостей і влаштували бенкети – *симпосії*. Умеблювання у грецьких домах було простим і зручним. Крісла і стільці були різних типів, із зігнутими спинками і перемичкою, табуретки із угнутими ніжками і складні. На симпосії – святковій вечері, бенкеті, який влаштували для чоловіків, гості лежали на ложах – *κλινε* (вони були без спинки, з невисоким узголів'ям, чи зі спинкою як у дивана, прикрашалися скульптурою) і насолоджувалися вишуканою їжею.

Περὶ Καμβύσου

Ἐπειδὴ Καμβύσης, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, οὐκ εὐτύχει ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας στρατεύων, ἀπεχώρησεν εἰς Μέμφιν. Οἱ τὴν πόλιν ἐνοικοῦντες τότε εὐθύμουν χαίροντες, ὅτι ἔχοιεν τὸν Ἄπιν, ὃν πολὺν χρόνον ἐζήτουν. Ἀκούσας δ' ὁ Καμβύσης τὰ περὶ τὸν Ἄπιν, τοῖς πολίταις ἔλεξεν· „Τοῖς μὲν ὑμέτεροις λόγοις ἀπιστῶ, ὑμᾶς δ' ὡς ψευδομένους ἀναιρεῖν κελεύω, ἵνα ἡ πόλις πενθῇ ἐμοῦ πενθοῦντος.” Παίσας δὲ τὸν Ἄπιν τῷ ξίφει, πρὸς τοὺς ἱερέας· „Ὡ κακαὶ κεφαλαί”, ἔφη, „νῦν τὸν ὑμέτερον θεὸν ὠφελεῖτε.”

СЛОВНИК

ἀναιρέω піднімати, усувати, убивати
Ἄπις, ἰδος ἰ ἰος ὁ Апіс (священний бик
у єгиптян)

ἀπιστέω не вірити, не довіряти

ἀποχωρέω йти, відходити, відступати
ἐνοικέω (де-небудь) мешкати,
проживати, жити

εὐθυμέω 1) бути в гарному настрої,
бути веселим; 2) радіти

ζητέω шукати

Καμβύσης, ου ὁ Камбіс (перський цар)
Μέμφις, ἰδος ἡ Мемфіс (місто
в Єгипті)

ξίφος, εὐς τό меч

παίω бити, вдаряти

πενθέω о плакувати, горювати

ὠφελέω допомагати, приносити
користь

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *praesens* та *imperfectum activi* (у всіх способах)
дієслово *εὐτυχέω*:

persona	praesens indicatīvi activi	imperfectum indicatīvi activi
<i>singulāris</i>		
1.	εὐτυχέω	
2.		
3.		

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	praesens coniunctīvi activi	praesens optatīvi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis
<i>singulāris</i>	
2.	
3.	
<i>plurālis</i>	
2.	
3.	

infinitivus praesentis	

participium praesentis	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

φιλοῦσιν
βοηθεῖτε

- ῥεῖ
- κρατεῖ
- ζητει
- εὐδαιμονεῖν
- μισεῖτε

III. Впишіть паралельно контраговані форми до дієслів:

- πλουτέομεν
- ζητεόντων
- βοηθέειν

IV. 3-поміж поданих слів визначте іменники і дієслова, окресліть їхні форми:

a) ποίει, ποιεῖ, ποιηταί, ποιεῖται;

 _____

b) πλουτεῖ, πλούτει, πλούτου;

 _____

c) φόβου, φοβοῦ;

 _____

d) φίλοισι, φιλοῦσι.

 _____

V. Розкрийте дужки, поставивши дієслово у потрібну форму, і перекладіть:

1) Ὁ Ὀδυσσεὺς βούλεται εἰς τὴν νῆσον..... (πλέω).

2) Ὁ Ὀδυσσεὺς βούλεται γινώσκειν τίνες ἐν τῇ νῆσῳ (οἰκέω).

VI. Перекладіть грецькою мовою:

1. Базікала нічого не чують, бо завжди говорять.

 _____

2. Старіючи лев хворів у печері.

 _____

3. Численні міфи показують, що чинячих несправедливість, карають (ζημιούνται).

4. Кого боги люблять, помирає молодим.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ἄλλοι ἄλλα φιλοῦσιν. – Різні (люди) люблять різне.

Μηδέποτε δοῦλον ἠδονῆς σαυτὸν ποιεῖ.

– Ніколи не роби себе рабом розкоші.

Ἄει δεῖ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πονεῖν.

– Завжди слід добре працювати і добре трудитися.

Δός μοι, ποῦ στῶ καὶ κινῶ τὴν γῆν (Ἀρχιμέδης).

– Дайте мені точку опори і я зрушу Землю.

Οὐποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν.

– Ніколи не навчиш рака йти прямо.

Ἡ σοφία παντχοῦ ποιεῖ εὐτυχεῖν τοὺς

ἀνθρώπους (Πλάτων). – Мудрість усюди робить людей щасливими.

Εὐτύχει! Εὐτυχοίης! – Будь щасливим!

(формула прощання у посланнях, листах та ін.).

Ἄνω ποταμῶν ῥεῖν. – Текти вгору по річці (тобто: проти течії).

PRAESENS ET IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI VERBORUM HA -ΕΩ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ εὐδαιμονέστατοι ἀεὶ τι λυποῦνται.
2. Οὐ ταῦτὰ τοῖς Μήδοις καὶ ἐν Πέρσαις δίκαια ὁμολογεῖται.
3. Ὁ δικαστὴς εἶχεν ἄγαλμα περὶ τὸν αὐχένα ἐκ σαπφείρου λίθου, καὶ ἐκαλεῖτο τὸ ἄγαλμα Ἀλήθεια.
4. Ἄ πάντα τὰ ζητούμενα εὐρίσκεται.
5. Μιμοῦ τὰ σεμνά, μὴ κακοὺς μιμοῦ τρόπους.
6. Οἱ Σπαρτιᾶται φοβούμενοι, μὴ οἱ πολῖται ὑπὸ τῶν ξένων διαφθείροντο, ξενηλασίας ἐποιοῦντο.
7. Τοὺς τυράννους οἱ πολῖται ἀεὶ ἐφοβοῦτο καὶ οὐδέποτε ἐφίλουν.
8. Ὅν γὰρ πάντες φοβοῦνται, οὗτος πάντας φοβεῖται.
9. Παρὰ τοῖς Ἑλλησιν οἱ τῆς πατρίδος εὐεργέται ἐν πρυτανείῳ ἐσιτοῦντο.
10. Συμβουλεύω σοι μηδὲν φοβεῖσθαι.

СЛОВНИК

ἄγαλμα, τος τό прикраса
 αὐχὴν, ἑνος ἡ шия
 εὐεργετής, οὔ ὁ благодійник,
 добротинник
 ζητέω шукати
 καλέω називати
 λίθος, ου ὁ камінь
 λυπέω засмучувати, журити,
 печалити
 μιμέομαι (acc.) наслідувати
 ξενηλασία, ας ἡ вигнання чужоземців
 ὁμολογέω погоджуватися, med. бути
 загальноvizнаним

οὐδέποτε ніколи
 πρυτανεῖον, ου τό пританей,
 громадська будівля
 σάπφειρος, ου ἡ (εвр.) сапфір
 σεμνόν, οὔ τό 1) важливість,
 серйозність; 2) піднесене слово
 σιτέω годувати, med. харчуватися
 συμβουλεύω радити
 ταῦτα adv. тому, ось чому
 τρόπος, ου ὁ образ, характер

Περὶ Ἀχιλλέως

Πενθεσίλεια, ἡ τῶν Ἀμαζόνων βασιλεία, Ἄρεως μὲν θυγάτηρ, Θραῦττα δὲ τὸ γένος, τοῖς Τρωσὶ ἐν τῷ πρὸς Ἀχαιοὺς πολέμῳ βοηθεῖ, ἀλλὰ κτείνει αὐτὴν ἀριστεύουσαν Ἀχιλλεύς, οἱ δὲ Τρῶες εὐπρεπῶς αὐτὴν θάπτουσιν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεύς καὶ Θερσίτην ἀναίρει, λοιδορούμενος πρὸς αὐτοῦ καὶ ὀνειδιζόμενος ὡς τῆς Πενθεσιλείας ἐρῶν· καὶ ἐκ τούτου στάσις γίγνεται τοῖς Ἀχαιοῖς περὶ τοῦ Θερσίτου φόνου. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀχιλλεύς εἰς Λέσβον πλεῖ θύων Ἀπόλλωνι καὶ Ἀρτέμιδι καὶ Λητοῖ καθαίρεται τοῦ φόνου ὑπ' Ὀδυσσέως.

СЛОВНИК

Ἀμαζών, όνος ἡ амазонка

ἀναίρέω піднімати, усувати, убивати, порушувати

ἀριστεύω бути кращим, перевищувати

Ἄρτεμις, όος ἡ Артеміда

Ἀχαιοί οἱ ахейці

βοηθέω допомогати

ἐράω пристрасно бажати, любити

εὐπρεπής 2 вихований, порядний

θάπτω хоронити

Θερσίτης, ου ό Терсит (*учасник Троянської війни*)

Θραῦττα, аς ἡ фракійка

καθαίρω очищати, чистити

Λητώ, οὔς ἡ Латона (*мати Аполлона і Артеміди*)

λοιδορέω ляяти, сварити, ганити

ὀνειδίζω ляяти, сварити, ганити

Πενθεσίλεια, аς ἡ Пенфесілея (*амазонка*)

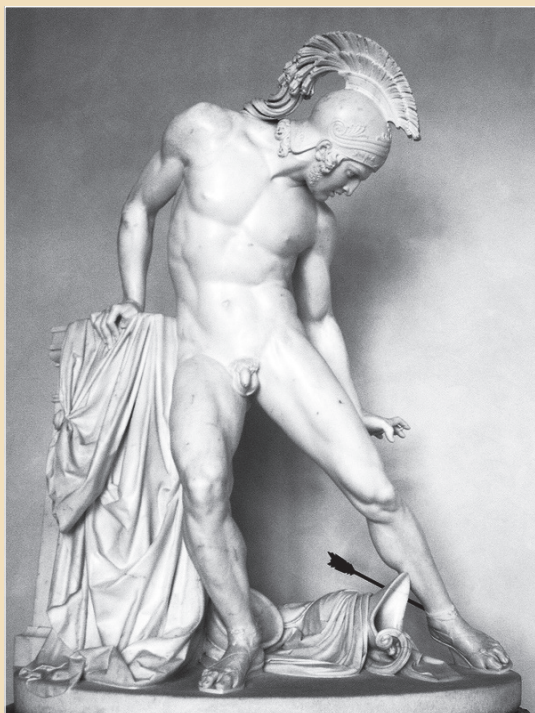
πλέω плисти

στάσις, εως ἡ розбрат

Τρῶες, ώων οἱ троянці

ДОВІДКА

АХІЛЛЕС, Ахілл (грец. Ἀχιλλεύς) – син царя мірмідонян у Фессалії Пеллея та морської богині Фетіди, внук Еака, герой Троянської війни. Прагнучи загартувати сина, Фетіда купала його у водах Стіксу, тому Ахіллес мав єдине вразливе місце – п'яту, за яку його тримала, купаючи, мати. Ахіллесу провіщали безмежну славу й загибель у Троянській війні. Фетіда переодягла дев'ятирічного хлопчика в жіноче вбрання і під іменням Пірри віддала до двору царя Лікомеда на о.Скірос, де він перебував у товаристві його дочок; одна з них, Деїдамія, народила від нього Неоптолема. Віщун Калхант запевнив греків, що без Ахіллеса вони не здобудуть Трої. Ахіллеса знайшов Одиссей, який під виглядом купця прибув до Лікомеда й запропонував його донькам жіночі прикраси та зброю. Дівчата кинулись до прикрас, Ахіллес вибрав зброю. (Варіант: Одиссей наказав своїм воїнам зіграти сигнал тривоги. Перелякані дівчата повтікали, а Ахіллес схопив зброю й кинувся на ворога). Одиссей намовив Ахіллеса

Статуя „Загибель Ахіллеса”

вирушити під Трою. В „Іліаді” Ахіллеса зображено головним героєм, взірцем сміливості й краси. Коли довелося вибирати між життям довгим, але бездіяльним, і коротким, але звичайним, він обрав коротке. За сприяння Афіни й Гери Ахіллес здійснив чимало подвигів. Його учителями були Фенікс і кентавр Хірон, який навчив його мистецтва лікування, музики, їзди на коні і, годуючи лев'ячими й ведмежими нутрощами, прищепив мужність. Посварившись з Агамемноном, Ахіллес відмовився від участі у війні. Причиною розбрату була полонянка Брісеїда, яку Агамемнон відібрав у Ахіллеса. Ця сварка та пов'язані з нею події становлять основний зміст „Іліади”. Ні скрута греків, ні жертви Агамемнона не змогли вгамувати Ахіллесового гніву.

І все-таки він дозволяє Патро-

клові взяти свій обладунок і ставить його на чолі своїх воїнів. Патрокл гине від руки Гектора, і тільки тоді Ахіллес готується до бою, щоб помститися за смерть друга. Фетіда сама дарує йому коштовну зброю, яку виготовив Гефест. Ахіллес мириться з Агамемноном, приймає від нього подарунки і бранку Брісеїду, зміцнивши сили нектаром та амбросією, які подала Афіна, поспішає назустріч ворогові, хоч знає, що там його чекає смерть. Троянці, втікаючи, намагаються перепливати річку Ксант; Ахіллес наздоганяє їх. Тіла вбитих і потоплених зупиняють плин вод, і бог річки Ксант наказує Ахіллесу укласти перемир'я. Проте герой, захочений Посейдоном та Афіною, не бажає його слухати. Він переслідує троянців аж до міської брами. Ахіллес починає двобій з Гектором. Відважний троянець, засліплений божественною зброєю противника, гине від його могутніх ударів. Тіло Гектора Ахіллес прив'язав до коліснички й тягнув до свого табору. Потім урочисто поховав Патрокла. Труп Гектора Ахіллес віддав за викуп його батькові Пріаму. На цьому Гомер закінчує оповідь. Пізніші міфи розповідають про нові подвиги Ахіллеса, серед них про переможні бої з царицею амазонок Пентесілеєю, з ефіопським царем Мемноном тощо. Ахіллес гине біля murів Трої напередодні її падіння. (Варіант: його вбив Паріс, стрілу якого Аполлон спрямував у вразливе місце героя – його п'яту, коли він, необзброєний, прийшов до Аполлонового храму справити шлюб з дочкою Пріама

Поліксеною). Тіло Ахіллеса прикрила вовною атлантида Іо (пізніше обернена в фіалку), а попіл з тіла героя, змішаний з попелом Патрокла, поховали в одній урні на острові Сігеї, де пожертвувала своїм життям і Поліксена. Грецькі герої сперечалися за зброю Ахіллеса. Вона дісталась Одиссеєві, що призвело до самогубства Аякса Теламоніда.

За „Одиссеєю”, тінь Ахіллеса перебувала в Аїді, де він був царем над мертвими. За іншими переказами, Фетіда віднесла синове тіло на острів Левка, де герой воскрес і одружився з Іфігенією (варіанти: з Медеею, Єленою). Культ Ахіллеса був поширений в Еліді, Спарті, Ольвії та в інших містах. У Лакедемоні Ахіллесу споруджено два храми – один у Брасії, де щороку відбувались урочистості, другий поблизу Спарті. Ім'я Ахіллеса зустрічається в ряді мікенських написів II тис. до н. е., тому деякі вчені вважають, що він був реальною особою.

Античні митці захоплювались образом Ахіллеса. Найвідоміша статуя – А. Боргезе (Лувр); чудовий бюст Ахіллеса є в Ермітажі. На вазах та в стінному живописі (Помпеї) відбито події з життя й подвигів героя. Міф про Ахіллеса був сюжетом численних пізніших творів літератури, музики, живопису (Евріпід, Вергілій, Овідій, Ф. Каваллі, Гендель, Доніцетті, О.Іванов).

Περὶ Καμβύσου

Ἐνθυμούμενος δ' ὁ Καμβύσης, ὅτι οἱ Πέρσαι Σμέρδιν, ἀδελφὸν αὐτοῦ, περὶ πολλοῦ ποιοῖντο, Πραξάσπην, ὃν πιστότατον ἠγεῖτο, ἔπεμψεν ὡς φονεύσοντα τὸν ἀδελφόν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτὸς λέγεται φονεῦσαι, ὅτι ἐπὶ τῷ τοῦ ἀδελφοῦ θανάτῳ ἐφαίνετο λυπούμενη. Ταῦτα δὲ ποιήσας, τῷ Πραξάσπει ἔλεξεν. „Ποῖόν τινά με ἠγοῦνται οἱ Πέρσαι ; Ἐνθυμοῦ, ὅτι σε τάληθ' ἰλέγειν δεῖ.” Ὁ δ'· „ὦ δέσποτα”, ἔφη, „τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινεῖ, τῇ δὲ φιλοινίᾳ σε λέγουσι πλεόνως κρατεῖσθαι.”

СЛОВНИК

ἐνθυμέομαι 1) розмірковувати, обдумувати; 2) робити висновок

ἐπαινέω хвалити, вихваляти

ἠγέομαι думати, вважати

κρατέω (*gen.*) володарювати, панувати

Πραξάσπης, ου ὁ Праксасп

φιλοинία, ас ἢ любов до вина

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *praesens* та *imperfectum medii/passivi* (у всіх способах) дієслово *μιέομαι*:

persona	praesens indicatīvi medii/passivi	imperfectum indicatīvi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.	μιέομαι	
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	praesens coniunctīvi medii/passivi	praesens optatīvi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis
<i>singulāris</i>	
2.	
3.	
<i>plurālis</i>	
2.	
3.	

infinitivus praesentis

participium praesentis	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

ποιοῦνται
 φοβεῖσθαι
 οἰκεῖται
 φιλούμεθα

III. Впишіть паралельно контраговані форми до дієслів:

φιλέονται
 μισέη
 καλέεσθε
 ἀφικνεόμεθα

IV. Перекладіть речення українською мовою і перетворіть в одну:

Φιλοῦντες μὲν φιλούμεθα, μισοῦντες δὲ μισούμεθα.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Несправедливий боїться справедливого судді.

2. Люблячи, ми любимо, ненавидячи, ненавидимо.

3. Наслідуймо благородних предків!

4. І найщасливіші з людей інколи сумують.

ΖΑΠΑΜ΄ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ΄Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Τὰ ἐλάχιστα δεῖ αἰρεῖσθαι τῶν κακῶν.

– 3 лих потрібно обирати найменше.

Ἄει ὑμνούμενα. – Стара пісня.

ΖΑΝΗΤΤΥ 44

PRAESENS ET IMPERFECTUM ACTIVI VERBORUM HA -αω.

Προчитайте та перекладіть речення:

1. Πολλοὶ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν οὐχ ὀρῶσιν.
2. Αἱ τῶν Σπαρτιατῶν μητέρες ἐκέλευον τοὺς παῖδας ἢ νικᾶν ἐν ταῖς μάχαις ἢ τελευτᾶν.
3. Οἱ Ἀθηναῖοι Σόλωνα διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν μάλα ἐτίμων.
4. Οἱ πλούσιοι καὶ οἱ βασιλεῖς τιμῶντες τοὺς σοφοὺς ἑαυτοὺς κοσμοῦσι καὶ ἐκείνους.
5. Πεινῶντι ἀνδρὶ ἄρτος τιμιώτερος χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντός ἐστιν.
6. Τίμα τὸν πατέρα σοῦ καὶ τὴν μητέρα.
7. Ἐπεὶ κυκλῶ περισκοποῦν, ἑμαυτὸν ἐώρων ὄνον.
8. Ὁ Κῦρος, ὀρῶν τὸν κόσμον τοῦ πάππου, πρῶτον ἐσιώπα.
9. Μὴ ἐξαπατῆτε ὑμᾶς αὐτοὺς.
10. Ἄγις ὁ βασιλεὺς ἔλεγε τοὺς Λακεδαιμονίους μὴ ἐρωτᾶν, ὅποσοί εἰσιν, ἀλλὰ ποῦν εἰσιν οἱ πολέμιοι.
11. Εἰ θεοὶ τι δρῶσιν αἰσχρόν, οὐκ εἰσὶν θεοί.
12. Ἔθουον οἱ Ἕλληνες πρὸ τῆς μάχης τοῖς θεοῖς, ἵνα νικῶεν τοὺς πολεμίους.

СЛОВНИК

ἄγεις, ιδος ὁ <i>Αγίς (σπартанський цар)</i>	ὀπόσος 3 який би не (<i>кількість</i>)
ἄρτος, ου ὁ хліб	ὀράω бачити, дивитися
δράω діяти, робити, здійснювати	πάππος, ου ὁ дід
ἐλέφας, αντος ὁ слонова кістка	πεινάω голодувати
ἐξαπατάω обманювати	περισκοπέω також med. дивитися навколо, оглядатися; уважно розглядати
κοσμέω упорядковувати, прикрашати	σιωπάω мовчати
κόσμος, ου ὁ порядок, краса	τιμάω шанувати, вшановувати
κύκλος, ου ὁ круг, коло	τίμιος 3 дорогий
νικάω перемагати	
ὄνος, ου ὁ осел	

Περὶ τῶν Περσικῶν

Πρώτους οὖν οἱ Πέρσαι Μιλησίους κατεστρέφοντο, αὐτοὺς καὶ τέκνα αὐτῶν ἐφόνεον, οἰκίας δὲ διέφθειρον. Ἐπειτα οἱ βάρβαροι πολλὰς νήσους κατελάμβανον. Ὅτε οὖν τῇ νήσῳ τὸ Περσικὸν ναυτικὸν πλησιάζοι, οἱ βάρβαροι ἀνθρώπους ἤρπαζον καὶ ἐδούλουν, κώμας δ' ἔκαιον. Τότε δὴ οἱ Ἀθηναῖοι μάλα ἐφοβοῦντο, μὴ οἱ Πέρσαι τὰς Ἀθήνας νικῶεν.

Τότε Ἀθηναῖός τις Μιλτιάδης τὸ ὄνομα τοὺς πολίτας ἔπειθε ἀξίους τῆς ἐλευθερίας εἶναι. Οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύοντο τοῖς Πέρσαις μάχεσθαι. Σπεύδουσιν οὖν οἱ στρατοὶ εἰς Μαραθῶνιον πεδῖον, ἔνθα οἱ Πέρσαι ἤδη στρατοπεδεύονται. Οἱ τῶν Ἀθηναίων ὀπλίται δρόμῳ ἐπὶ τοὺς Πέρσας ὀρμώμενοι λαμπροτάτην νίκην νικῶσι (490 π. Χ. γ.). Ὁ Μιλτιάδης δὲ Ἀθήναζε νεανίαν πέμπει ἀγαθὴν ἀγγελίαν ἀγγέλλειν. Καὶ οὗτος τοῖς πολίταις “Νίκη” βοᾷ καὶ ὑπὸ τοῦ πόνου ἀποθνήσκει.

СЛОВНИК

ἀγγελία, ας ἡ об'ява, оголошення	κώμη, ης ἡ село, поселення
βοάω кричати, кликати	λαμπρός 3 блискучий, прекрасний, знаменитий
βοή, ης ἡ крик, заклик	Μαραθῶνιος 3 марафонський
δουλεύω бути рабом, підкорятися, служити	Μιλήσιοι οἱ мілетці
δρόμος, ου ὁ біг, δρόμῳ бігом	Μιλτιάδης, ου ὁ Мільтіад (<i>грецький полководець</i>)
ἐλευθερία, ας ἡ свобода, воля	ναυτικόν, οὗ τό морський флот
ἐνθα там, де	ὀρμάω med. рухатися, спрямовуватися
καίω (κάω) палити	ὄτε коли
καταλαμβάνω захоплювати, займати	
καταστρέφω med. підкоряти	

Περσικά τά (= τὰ Μηδικά) греко-перські війни
 πλησιάζω (*dat.*) наближатися,
 підходити

στρατοπεδεύομαι розташовуватися
 табором
 τότε тоді

ДОВІДКА

ГРЕКО-ПЕРСЬКІ ВІЙНИ (500 – 449 рр. до н. е., з перервами) – війни між Персією та давньогрецькими містами-державами, що відстоювали свою незалежність. Приводом до війни була допомога військовими кораблями, надана Афінами та Еретрією з острова Евбеї 500 повсталим проти перського панування грецьким полісам у Малій Азії.

Основним джерелом історії греко-перських воєн є „Історія” Геродота, що містить опис подій до 478 р. до н. е. включно. Про хід військових дій в середині V ст. до н. е. стисло повідомляє Фукидід в „Історії Пелопоннеської війни”.

Розповіді про окремі моменти війни зустрічаються в творах трагіка Есхіла і в „Афінській політії” Аристотеля. З пізніших істориків про цей період переповідає Діодор Сицилійський, а також Плутарх, що написав декілька біографій політичних і військових діячів того часу (Фемістокла, Арістіда, Кімона). Цікавий матеріал містять нечисленні написи, що належать до V ст. до н.е. Нарешті, в 1938–1939 рр. були проведені археологічні розкопки на полі бою при Фермопілах, що дали цінні відомості. Вельми цікаві також результати розкопок могильного пагорба на Марафонському полі в Аттиці (1940-і роки XX ст.).

Деякі пізніші стародавні історики, починаючи з Фукідіда, критикували Геродота. Але тим не менш, Фукідід вирішив почати свою історію з місця, де зупинився Геродот (на облозі Сеста) і вважав його працю досить точною.

Основні події

Придушивши повстання у 493 р. до н. е., перська армія під командуванням полководця Мардонія навесні 492 р. переправилася через Геллеспонт для завоювання Греції, але після загибелі флоту (близько 300 кораблів) під час бурі поблизу Афона змушена була повернутися назад, обмежившись окупацією Фракії. Навесні 490 р. до н. е. перська армія під командуванням полководців Датіса й Артаферна направилися морським шляхом через острови Родос, Наксос і Делос до Евбеї і, захопивши її, висадилися на марафонській рівнині, де відбулася знаменита битва (490 до н. е.), в якій афіняни та платейці під командуванням Мільтіада одержали вагомий перемогу над персами.

Протягом 10-річного перепочинку в Афінах з ініціативи вождя демократичного угруповання Фемістокла був створений великий флот. Новий похід персів у 480 р. до н. е. очолював цар Ксеркс. Перське військо прорвалося через гірський прохід Фермопіли, який захищали греки під командуванням спартанського царя Леоніда, спустошили Беотію, Аттику та зруйнували Афіни.

Однак у тому ж році перський флот зазнав тяжкої поразки біля острова *Саламін*. 479 р. до н. е. при Платеях було розгромлене сухопутне військо персів. У цей же час перський флот зазнав поразки біля мису *Мікале*. Ці перемоги по суті справи вирішили підсумок Греко-перських воєн: перси змушені були очистити територію Греції, а греки перенесли військові дії в район Егейського моря та в Малу Азію.

У 470-х роках до н. е. Союзна грецька армія під командуванням афінського полководця Кімона, одержала кілька перемог, захопила узбережжя Фракії, ряд островів Егейського моря та Візантії і в 469 р. до н. е. завдала нищівної поразки персам у битві при гирлі р. Еврідонт.

Проте воєнні дії з тривалими перервами продовжувалися до 449 р. до н. е., коли в битві біля м. *Саламін* (на Кіпрі) греки одержали велику перемогу. Після цього з Персією був укладений, так званий, Каллієв мир (названий іменем афінського уповноваженого), за яким Персія позбавлялась своїх володінь в Егейському морі, Геллеспонті і Босфорі і визнавала за полісами Малої Азії політичну незалежність.

Перемога греків у цих війнах пояснювалася більш високим, ніж у персів, рівнем соціально-економічного розвитку та перевагою вільного ополчення

греків над Перськоїю армією, що складалася в основному з воїнів, завербованих у підлеглих персам племенах, а головне тим, що для греків ця війна носила визвольний характер. Після Греко-перських воєн настав період розквіту грецького рабовласницького суспільства та посилення Афін, які створили в ході війн Делосський союз під своїм керівництвом.

Περὶ Νιόβης

Νιόβη, Διὸς ἐγγόνη, Ἀμφίωνος τοῦ τῶν Θηβαίων βασιλέως γυνή, υἱοῦς μὲν ἐπτὰ, θυγατέρας δ' ἴσας ἔχουσα, εἰς ὕβριν ἤκεν. Ὀρῶσα οὖν Θηβαίας, τὴν Λητώ θυσίαις καὶ εὐχαῖς τιμῶσας, ἠρώτα, τίνα θεῶν τιμῶεν. Ἐκεῖναι μὲν δὴ ἔλεγον· «Τὴν Λητώ τιμῶμεν καὶ τῷ παῖδε (dualis) Ἀπόλλωνα καὶ Ἄρτεμιν.» Ἡ δὲ Νιόβη ἐβόα· «Τὴν Λητώ μὴ τιμᾶτε, ᾧ γυναῖκες καὶ παρθένοι Θηβαῖαι. Εἰ δὲ τολμᾶτε τιμᾶν αὐτήν, τιμωρίαν ὑπομένοιτ' ἄν· ἐγὼ γὰρ καὶ εὐγενείᾳ ἐκείνην νικῶ καὶ πολὺ πλείους ἔχω παῖδας.» Αἱ μὲν Θηβαῖαι, ἀκούσασα ταῦτα, οὐκ ἐτόλμων τῇ Λητοῖ θύειν. Ἡ δὲ Λητώ, ἀκούσασα τὴν ὕβριν Νιόβης, κελεύει Ἀπόλλω καὶ Ἄρτεμιν πάντας τοὺς παῖδας Νιόβης κατατοξεύειν. Οἱ μὲν οὖν Νιόβης παῖδες ὑπ' Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος ἐτελεύτησαν, αὐτὴ δὲ ἡ Νιόβη πέτρα γίγνεται, ἣ καὶ νῦν δακρύει.

СЛОВНИК

Ἀμφίων, ονος ὁ Амфион (φίβανський цар)

Ἄρτεμις, дос ἡ Артеміда

βοάω кричати, кликати

δακρύω плакати, оплакувати

ἐγγονος, ου ἡ внучка

ἐρωτάω питати, запитувати

εὐγενεία, ας ἡ благородство;
шляхетність

εὐχή, ἦς ἡ молитва, благання

Θηβαῖος 3 φίβанський

θυγάτηρ, τρός ἡ дочка

θυσία, ας ἡ жертва

κατατοξεύω убивати стрілою

Νιόβη, ης ἡ Ніоба (дочка Тантала

і Діони, дружина фіβанського царя Амфіона)

τιμάω шанувати, вшановувати

τιμωρία, ας ἡ помста, кара, покарання

τολμάω насмілюватися,
наважуватися

ὕβρις, εως ἡ гордовитість,

зарозумілість

ὑπομένω терпіти, витримувати

ΔΟΒΙΔΚΑ

ΝΙΟΒΑ, Ніобея (грец. Νιόβη) – дочка фригійського царя Тантала, дружина фіβанського владаря Амфіона, сестра Пелопа. Ніоба пишалася тим, що мала 12 дітей (пізніші версії подають іншу кількість: Еврипід – 14 дітей, Сапфо – 18, Піндар – 20) і зневажала богиню Лето (Латону), в якої їх було лише двоє. Діти

„Ніоба” (1860–1865), відлито з цинку в замковому парку м. Нойштреліц (Німеччина)

Лето Аполлон і Артеміда жорстоко помстилися за образу матері. В один день вони повбивали стрілами дітей Ніоби, яка з найщасливішої в світі матері стала найнещаснішою. Перекази по-різному розповідають про місце загибелі дітей Ніоби: в епосі знаходимо, що синів убито на польованні, а дочок у царських хоробах; Аполлодор твердить, що сини були вбиті під час спортивних змагань, а дочки – біля могили своїх братів (Овідій). Амфійон, довідавшись про загибель дітей, трупи яких були поховані лише десятого дня, заподіяв собі смерть. У невтішному горі Ніоба весь час плакала і на решті перетворилася на скелю, з якоїтік струмок її сліз.

До образу Ніоби, що став символом матері-страдниці, зверталось багато письменників і митців. Найбільш відома

група „Ніоба з дітьми” робота Копаса (в римській копії), яка зберігається у Флоренції. У пізніших творах літератури та мистецтві Ніоба – уособлення горя та страждання. У європейському живописі мотиви міфа про Ніобу відбито в творах Дж. Романо, Дж. Б. Россі, Я. Тінторетто й ін. В українській літературі образ Ніоби використали Леся Українка, Ольга Кобилянська та ін.

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте у *praesens* та *imperfectum activi* (у всіх способах) дієслово ἀγαπάω:

persona	praesens indicatīvi activi	imperfectum indicatīvi activi
<i>singulāris</i>		
1.	ἀγαπάω	
2.		
3.		

ДАВНЬОГРЕЦЬКА МОВА

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	praesens coniunctīvi activi	praesens optatīvi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis
<i>singulāris</i>	
2.	
3.	
<i>plurālis</i>	
2.	
3.	

infinitivus praesentis	

participium praesentis	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

ἀγαπῶμεν

κρατοῦμεν

Praesens et imperfectum activi verborum на -αω.

ἐρᾶν.....
 γελᾶ
 νικᾶσθαι
 φοβοῦμεθα

III. З-поміж поданих слів визначте іменники і дієслова, окресліть їхні форми:

a) ἀγαπῶν, ἀγαπᾶς, ἀγάπας, ἀγαπᾶ, ἀγάπα;

b) τιμᾶ, τιμῆ, τιμᾶς, τιμάς;

c) νικᾶν, νίκην, νικῶν

IV. Знайдіть у словнику і запишіть іменники, похідні від дієслів:

θεάομαι (споглядати) –
 βοάω (кричати) –
 νικάω (перемагати) –
 σιγάω (мовчати) –

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Нікого більше не любимо ані шануємо, ніж батьків.

2. Стародавні вшановували богів молитвами і жертвоприношеннями.

3. Сократ вважав, що краще не жити, ніж жити, вчинивши несправедливість.

4. Цей мав найкращий кінець, бо помер, перемагаючи.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Γελᾷ δ' ὁ μῶρος, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾔη.

– Дурень сміється, навіть якщо немає нічого смішного.

Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

– Голос волаючого в пустелі.

Γλώττης μάλιστα πανταχοῦ πειρῶ κρατεῖν.

– Скрізь намагайся панувати над своїм язиком (мовою).

Γονεῖς σὺ τίμα καὶ φίλους εὐεργέτει.

– Шануй батьків і роби добро друзям.

ЗАНЯТТЯ 45

PRAESENS ET IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI VERBORUM HA -αω

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Κάλλει τῆς ψυχῆς κτώμεθα πιστοὺς φίλους.
2. Οἱ τῆς πόλεως εὐεργέται αἰεὶ ὑπὸ τῶν πολιτῶν τιμάσθων.
3. Διογένης πρὸς τῶν Ἀθηναίων ἠγαπᾶτο.
4. Πολλοὶ ἐταῖροι αὐτῷ ἦσαν, καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ' αὐτῶν.
5. Οἱ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἐν Ἄιδου ὑπὸ τῶν νεανιῶν καταγελῶνται.
6. Οἱ πλούσιοι ἀνιῶνται, ὀρῶντες ἀγόμενα τὰ ἑαυτῶν χρήματα.
7. Πολλοὶ δόξαν αἰσχροὺς κτῶνται, διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀδυναμίαν ἀποδειλιῶντες.
8. Ὁ Νέστωρ μάλιστα ὑπ' Ἀγαμέμνονος διὰ τὴν γνώμην καὶ τὸ γῆρας ἐτιμᾶτο.
9. Οἱ διδάσκαλοι κατ' ἀξίαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τιμῶντο.

10. Ὅποσα φάρμακα οὐκ ἰᾶται, σίδηρος ἰᾶται, ὅποσα σίδηρος οὐκ ἰᾶται, πῦρ ἰᾶται· ὅποσα πῦρ οὐκ ἰᾶται, ταῦτα χρή νομίζειν ἀνίατα (Ἱπποκράτης).

СЛОВНИК

ἀγαπάω любити
 ἀδυναμία, ας ἢ неміч, безсилля,
 слабість
 αἰσχροῦς 3 ганебний, потворний
 ἀνιάομαι засмучуватися
 ἀνίατος 2 невиліковний
 ἀξία, ας ἢ вартість, гідність
 ἀποδειλιάω боятися, ніяковіти
 εὐεργετής, οὔ ὁ благодійник,
 доброчинник

ἰάομαι лікувати
 καταγελάω висміювати, насміхатися
 κτάομαι набувати
 μῦθος, ου ὁ слово, промова, легенда,
 міф
 περί (gen.) про
 πῦρ, ρός, τό вогонь
 σίδηρος, ου ὁ залізо
 χρή треба, слід

Ἅγις

Ἅγις ὁ Ἀρχιδάμου τῶν ἐφόρων ποτὲ κελευσάντων ὀρμᾶσθαι μὲν ἐπὶ τὴν πατρίδα ἀνθρώπου τινός, ὃς ἐκ τῆς πόλεως ἔφευγεν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, χρήσθαι δὲ τούτῳ ἡγεμόνι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, Οὐκ ἂν ἔγωγε, ἔφη, τολμῶν τσοοῦτους νέους πιστεύειν τῷ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος προδότῃ. – Ἐρωτῶμενος Πόσοις, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τολμᾶτε ἀπαντᾶν πολεμίοις; Οὐκ ἐρωτῶμεν, ἔφη, πόσοι εἰσὶν οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ ποῦ τολμῶσιν ἡμᾶς δέχεσθαι. – Σοφιστοῦ τινος λέγοντος, ὅτι πάντων κράτιστός ἐστιν ὁ λόγος, Οὐκοῦν, ἔφη, σὺ ἐὰν σιωπᾶς, οὐδενὸς ἀξίος εἶ. – Ἀκροᾶταί ποτε πρεσβευτοῦ τινος τῶν Περινθίων πολλοῖς χρωμένου λόγοις. Ὡς δὲ παύεται καὶ ἐρωτᾷ τὸν Ἅγιν, τί δὴ κελεύει τοῖς Περινθίοις ἀπαγγέλλειν, Τί ἄλλο, ἔφη, ἢ ὅτι, ὅσον σὺ μὲν χρόνον ἔλεγες, τοσοῦτον ἐγὼ ἐσιώπων; – Ἐπειρῶντό τινες ἐγκωμιάζειν τοὺς Ἡλείους, ὅτι δικαιοτάτοί εἰσι περὶ τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλύμπιον. Τί δὲ μέγα, ἔφη ὁ Ἅγις, καὶ θαυμαστόν, εἰ ἐν ἔτεσι πέντε μιᾷ ἡμέρᾳ χρῶνται τῇ δικαιοσύνῃ.

СЛОВНИК

ἀκροατής, οὔ ὁ слухач
 ἀκρόπολις, εως ἢ акрополь
 ἀπαγγέλλω сповіщати
 ἀπαντάω рідко med. 1) іти назустріч,
 іти проти; 2) чинити спротив

Ἀρχίδαμος, ου ὁ Архідам (im'я n'яти
 царів Спарти)
 δέχομαι приймати, брати, отримувати
 ἐγκωμιάζω вихваляти, прославляти,
 звеличувати

ἔγωγε 1) я ж, ось я, ну а я, я сам, я особисто, що до мене;
2) (у відповідях) ну так, звичайно, ще б пак, звичайно ні

Ἠλεῖος 3 елейський

ὀρμάω рухати, med. рухатися, спрямовуватися

οὐκουν adv. все ж не, однак не, звичайно не

πειράω (частіше med.) намагатися, випробувати

Περίνθιοι οἱ перінтії, жителі Перінта

πρεσβευτής, οὗ ὁ старець, посол

προδότης, ου ὁ зрадник

σιωπάω мовчати

τολμάω насмілюватися, наважуватися

χράω позичати, вживати, використовувати

ДОВІДКА

АГІС (грец. Ἄγις) в історії – ім'я царів стародавньої Спарти:

Агіс I – цар Спарти (XI–X ст. до н. е.), родоначальник династії Агідів. Агіс позбавив рівноправ'я ілотів і змусив їх платити данину Спарті. Таким чином, усі решта племен підкорилися спартанцям, окрім елейців, які володіли Гелосом. Елейці були скорені після повстання. Їх місто узяли штурмом під час війни, а жителів засудили на рабство з визначеною умовою, що власнику раба не дозволено ані відпускати його на волю, ані продавати за межі країни. Ця війна отримала назву „війни проти ілотів”.

Агіс II – цар Спарти (427 – 399 рр. до н. е.). Син Архідама з роду Еврипонтидів. Під час Пелопоннеської війни керував з 426 р. до н.е. вторгненням військ Пелопоннеського союзу в Аттику та командував спартанськими військами в переможній для них битві при Мантінеї в 418 р. до н. е., що закріпило перевагу Спарти. У 413 р. до н.е. зайняв Декелею. Керував з 405 р. до н.е. блокадою Афін, спершу разом з Павсанієм.

Агіс III – цар Спарти (338 – 331 рр. до н. е.). Під час походу Александра Македонського на Схід підняв проти нього повстання, заручився підтримкою персів, захопив Крит та частину Пелопоннесу. Повстанці взяли в облогу Магалополь, але були розбиті македонським військом на чолі з Антипатром. Агіс загинув в бою. Після цього Спарта підкорилася македонській гегемонії і визнала рішення Коринфського конгресу.

Агіс IV – цар Спарти (244 – 241 рр. до н. е.). Видатний реформатор. З метою піднесення військової та політичної могутності Спарти намагався оздоровити суспільство, відродити стародавній лад. Висунув програму реформ – скасування боргів, переділ землі на користь збіднілих верств населення, збільшення числа повноправних громадян за рахунок періеків. Придушивши опір великих землевласників, очолюваних другим царем – Леонідом, розігнав раду ефорів. Агіс скасував борги та відкрив боргові тюрми. Похід на допомогу Ахейському союзу проти Етолійського в 241 р. до н.е. перешкодив Агісу здійснити земельну реформу. Олігархи тим часом повернули до влади Леоніда. Після повернення ефори віддали Агіса під суд, за вироком якого його було повішено, а його закони скасовано.

Περὶ Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου

Kῦρος ὁ πρεσβύτερος παρὰ Ἀστυάγῃ τῷ πάππῳ ἐτρέφετο. Χάριτι δὲ καὶ σωφροσύνῃ ἀνεκτᾶτο τὸν τε πάππον καὶ τοὺς ἡλικιώτας. Φιλομαθῆς δὲ ὢν πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ τοὺς παρόντας ἡρώντα, ταχὺ δ' ἀπεκρίνετο, εἰ αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῶτο. Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους νεανίας τοῖς ἵπποις ἢ τόξοις ἀμιλλώμενος τούτους μὲν νικᾶν ἐπειρᾶτο, ἡττώμενος δὲ οὐκ ἠνιάτο, ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ μάλιστα ἐγέλα. Οὐ φοβούμενος, μὴ αὔθις νικᾶται (νικῶτο), ἔλεγεν· „Ἄλλ' αὔριον πειρώμεθα βέλτιον ποιεῖν.”

СЛОВНИК

ἀμιλλάομαι змагатися, сперечатися, боротися

ἀνακτάομαι 1) знову оволодівати, отримувати назад, відвойовувати; 2) схиляти на свій бік

ἀνιάομαι засмучуватися

Ἀστυάγης, οὗς ἰ οὐ ὁ Астиаг (*син Кіаксара, останній цар Мідії, з 594 р. по 559 р. до н. е.*)

αὔθις знову

αὔριον adv. завтра

γελάω сміятися

ἡλικιώτης, οὗ ὁ одноліток, ровесник
ἡττάομαι (ἡσσάομαι) бути слабким, уступати, бути переможеним

πειράω (*частіше med.*) намагатися, випробовувати

σωφροσύνη, ης ἢ розважливість, розсудливість, стриманість

φιλομαθής 2 1) допитливий, жадібний до знань; 2) старанний, завзятий

χάρις, ιτος ἢ втіха, вдячність, витонченість, краса

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте у *praesens* та *imperfectum medii/passivi* (у всіх способах) дієслово κτάομαι:

persona	praesens indicatīvi medii/passivi	imperfectum indicatīvi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.	κτάομαι	
2.		
3.		

ДВНЬОГРЕЦЬКА МОВА

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	praesens coniunctīvi medii/passivi	praesens optatīvi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis
<i>singulāris</i>	
2.	
3.	
<i>plurālis</i>	
2.	
3.	

infinitivus praesentis	

participium praesentis	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

- κτῶνται
 ὀρώμενος
 ἐτιμᾶτο
 πειρῶ
 χρῶνται
 ἐθεᾶτο

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. У нього були численні друзі і вони його любили (він був люблений ними).

✍️

2. Перемагаючи ворогів батьківщини, вони здобувають велику славу.

✍️

3. Менелай і його дружина вшановувалися лакедемонянами, як боги.

✍️

4. Дарій був переможений не кількістю ворогів, але їх відвагою.

✍️

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Παρά θύραν πλανᾶσθαι. – Блукати біля дверей
 (тобто: не наважуватися).

Ὅποσα φάρμακα οὐκ ἰᾶται, σίδηρος ἰᾶται, ὅποσα σίδηρος οὐκ ἰᾶται, πῦρ ἰᾶται· ὅποσα πῦρ οὐκ ἰᾶται, ταῦτα χρή νομίζειν ἀνίατα. – Те, що не лікують ліки, лікує залізо; те, що не лікує залізо, лікує вогонь; те, що не лікує вогонь, слід вважати невиліковним.

PRAESENS ET IMPERFECTUM ACTIVI VERBORUM HA -OΩ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ζένοις έμβιοῦν οὐκ ἔξεστιν έν Σπάρτη οὔτε Σπαρτιάταις ξενιτεύειν.
2. Οί Πέρσαι τόν Έλλήσποντον έκ τῆς Άσίας εις τήν Εὐρώπην έγεφύρουν.
3. ᾿Ων τήν δόξαν ζηλοῖς, τούτων μιμοῦ καί πράξεις.
4. Ζηλοῦτε τοὺς άρίστους.
5. Οί Στωϊκοί τοὺς μέν φιλοσόφους όμοιοῦσι τοῖς ιατροῖς, τήν δέ φιλοσοφίαν τῇ ιατρικῇ.
6. Σέ έλευθερώ τοῦ έγκλήματος.
7. Οί Έλληνες μαστιγοῦσι τοὺς δούλους.
8. Δημόναξ έβίου έτη όλίγου δέοντα τῶν έκατον .
9. Τινος έρωτῶντος, διὰ τί άτειχιστός έστιν ή Σπάρτη, δηλοῖ, ότι εὔοπλοι πολῖται εις τῶν Λακεδαιμωνίων τείχη.

СЛОВНИК

άτειχιστος 2 не оточений кріпосними (фортечними) стінами, неукріплений	έμβιόω (δεσ) жити
βιόω жити	ἔξεστι(ν) позволено, можно
γεφυρώω робити міст	εὔοπλος 2 добре озброений
δηλώω виявляти, пояснювати	ζηλος, ου ό завзяття, ретельність, змагання
Δημόναξ, ακτος ό Демонакт (υродженець Кіпра, філософ-стоїк, друг Лукіана, який написав його біографію)	ζηλώω змагатися, наслідувати (acc.)
έγκλημα, τος τό звинувачення	ιατρός, οῦ ό лікар
έλευθερώω звільняти	μαστιγόω бити, бичувати
Έλλήσποντος, ου ό Геллеспонт	μιμέομαι (acc.) наслідувати
	ξενιτεύω жити за кордоном
	όμοιόω уподібнювати, порівнювати
	οὔτε ані
	στωϊκός, οῦ ό стоїк (φιλοσοφ)

Λέαινα καὶ ἀλώπηξ

Λέαινα, ὄνειδιζομένη ὑπ' ἀλώπεκος ἐπὶ τὸ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ἕνα σκύλακα τίκτειν, ἔφη· “ἀλλὰ λέοντα”. Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι τὸ καλὸν οὐκ ἐν πλήθει, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ (Αἴσωπος).

СЛОВНИК

ἀλώπηξ, εκος ἡ лисиця

ἀρετή, ἥς ἢ хоробрість, мужність

λέαινα, ας ἡ левиця

λέων, οντος ὁ лев

ὄνειδίζω лаяти, сварити, ганити

ὅτι що

πλήθος, εος τό більшість, кількість

σκύλαξ, ακος ὁ ἢ шеня; собака

τίκτω народжувати

Περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν

Μακροὺς χρόνους ἢ τῶν Ἀθηναίων πολιτεία, δημοκρατία ὀνομαζομένη, ἀρετὴν ἑαυτῆς ἐδήλου ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Πέρσας πολέμοις. Οἱ μὲν τῶν Περσῶν στρατοὶ ἀριθμῶ δυνατώτεροι, δεσποτεία δὲ ἀδυνατώτεροι ἦσαν ἢ ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Πλησίον τῶν Ἑλλήνων πολλοὶ λαοὶ ᾤκίζοντο, οἱ Πέρσαι δὲ ἐπικινδυνότατοι ἦσαν. Ὁ γὰρ πρῶτος τῶν Περσῶν βασιλεὺς Κῦρος ὁ Πρεσβύτερος (559-529) ἐκράτει οὐ μόνον τῶν Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων. Καμβύσης δέ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ (529-522), δεινότατος δεσπότης ἐνομίζετο εἶναι καὶ διὰ τὸ μέγα φρονεῖν ἐμισεῖτο. Ὑπὸ δὲ Δαρείου (522-485) τοῦ Καμβύσου, οἱ Ἕλληνες ἐπιέζοντο καὶ ἔτοιμοι ἦσαν τοῖς Πέρσαις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν.

СЛОВНИК

ἀδύνατος 2 безсилий, безсильний, немічний

δεινός 3 страшний, небезпечний

δεσποτεία, ας ἡ необмежене

панування, деспотична влада, деспотія

ἐπικίνδυνος 2 який викликає

осторогу; небезпечний

ἔτοιμος 3 готовий

κρατέω (gen.) володарювати, панувати

λαός, οὔ ὁ також pl. люди, населення

μισέω ненавидіти

οἰκίζω засновувати, населяти

πιέζω давити, тиснути

πλησίον близько, поблизу

πολεμέω воювати

πολιτεία, ας ἡ державний устрій, політія

στρατός, οὔ ὁ військо

φρονέω мислити, думати, судити,

μέγα φρονεῖν багато про себе думати, гордитися

ДОВІДКА

ПЕРСИ – сучасні іранці, пращури яких, арійські народи, 3,5 – 4 тис. років тому заселили територію сучасного Близького Сходу. Сучасна назва країни Іран дослівно означає „країна арійв”. На території країни поширені три основні мовні групи: іранська (перси, бахтіяри та ін.), тюркська (азербайджанці, туркмени тощо) та семітська (араби, євреї). Перський народ користувався різними видами писемності – клинописом (за часів правління династії Ахеменідів), пехлеві (Сасаніди) та арабським алфавітом, протягом усієї епохи ісламу.

Етнічна назва персів вперше згадується у 836 р. до н. е. у написанні *Parsuaš* – назва однієї з областей південніше озера Урмія в архівах асирійського царя Салманасара III. З Парсуа веде війну у 743 р. до н. е. цар Тіглатпаласар. У 639 р. до н. е. Парсуа та Аншан вже згадуються як союзники Ассирії проти Елама.

У VI ст. до н. е. в Ахеменідській імперії перси були основним етносом, завдяки чому їхня назва стала широко відомою у Середземномор’ї (через давньогрец. Πέρσες). В аршакидський період Парс (Персида) став лише одним із регіонів імперії парф’ян, етнонім яких став відомий в античному світі в південно-західноіранській (давньоперській формі).

В кінці Ахеменідської епохи доіранське населення Персида було вже персизоване, проте середньоперська мова не поширювалась за її межі і залишалась мовою місцевих правителів фратараків. Лише з піднесенням Сасанідів (III ст.) мова парса стає офіційною в обширній Іранській імперії та мовою державної релігії зороастризму. З часом розмовна середньоперська поширюється на північ і схід, витісняючи північно-західні іранські діалекти. Так, у Хорасані до V-VI ст. вона витіснила парф’янську мову. Ця експансія послужила основою формування нової персомовної спільноти, яка охоплює не окремий регіон Сасанідської імперії, а всі основні області Ірану.

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *praesens* та *imperfectum activi* (у всіх способах) дієслово ὁμοίω:

persona	praesens indicatīvi activi	imperfectum indicatīvi activi
<i>singulāris</i>		
1.	ὁμοίω	
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	praesens coniunctivi activi	praesens optativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis
<i>singulāris</i>	
2.	
3.	
<i>plurālis</i>	
2.	
3.	

infinitivus praesentis

participium praesentis	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

II. 3-поміж поданих слів визначте іменники і дієслова, окресліть їхні форми:

δούλοις, δουλοῖς, δούλου, δουλοῦ, δοῦλοι, δουλοῖ, δούλων, δουλοῦν.

Substantiva: ✎ _____ ●

✎ _____ ●

Verba: ✎ _____ ●

✎ _____ ●

III. Ζαповνίть пропуск відповідною формою *participium praesentis* поданого в дужках дієслова і перекладіть:

Ἄπανθ' ὁ τοῦ (ζητέω) εὕρισκεй πόνος.
 Λόγος ἐστίν ὁ τὸ τί ἦν ἢ ἔστι (δηλόω).

IV. Перекладіть речення українською мовою і перетворіть в однину:

Οἱ νόμοι οὐ μόνον τοὺς ἀδικοῦντας ζημιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσιν τοὺς δικαίους.

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Час все неясне виявляє.

2. Клеарх сильно карав воїнів.

3. У еллінів був звичай бичувати рабів.

ΖΑΠΑΜᾚΤΑΙΤΕ ΓΡΕΨΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒᾚ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Χρόνος ἀμαυροῖ πάντα. – Час стирає усе.

Φοίνικος ἔτη βιοῦν. – Жити феніксів вік
 (тобто: довговічно).

Σταύρωσον αὐτόν. – Розіпни його (Вижуки натовпу
 з вимогою стратити Ісуса Христа).

Μὴ μέγα φρόνει, ἵνα μὴ ταπεινοῖ.

– Не гордися, щоб не бути приниженим.

PRAESENS ET IMPERFECTUM MEDII ET PASSIVI VERBORUM HA -OO

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ὄταν δεῖπνον ἔχω, μάγειρον μισθοῦμαι.
2. Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἀνδρὰ καὶ εὐγενῆ.
3. Ἀλέξανδρος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, πάντων μάλιστα τὸν Ἀχιλλέα ἐζήλου.
4. Οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι νενικηκότες στεφανοῦνται.
5. Πολλοὶ μῦθοι δηλοῦσιν ὅτι οἱ ἀδικοῦντες ζημιοῦνται.
6. Ὁ Νεῖλος ὑπὸ τῶν ὄμβρων τῶν θερινῶν πληροῦνται.
7. Πότερον στεφανοῦσθαί σε δεῖ ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως ἀτυχίαις ἢ ζημιοῦσθαί.
8. Ὁ τοῦ ἀνθρώπου χαρακτήρ μάλιστα δηλοῖτο ἂν οὐκ ἐκ τῶν λόγων, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἔργων.
9. Ἐπὶ πόσῳ μισθοῦται κιθαρίστριά τις;
10. Τυφλοῦται περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φίλων.

СЛОВНИК

ἀτυχία, ας ἢ нещастя	μισθόω віддавати внайми, med.
δεῖπνον, ου τό обід, бенкет	наймати
ἐσθλός 3 хоробрый, славний	ὄμβρος, ου ὁ дощ
ζηλόω змагатися, наслідувати (acc.)	ὅταν = ὅτε ἂν всякий раз коли
ζημιόω карати	πληρόω наповнювати
θερινός 3 літній	πότερον – ἢ або – чи
κιθαρίστρια, ας ἢ кіфаристка	στεφανόω нагороджувати вінком,
μάγειρος, ου ὁ кухар	увінчувати
Μακεδών, ὄνος ὁ македонянин	τυφλόω осліплювати

Περὶ Καμβύσου

Μεταπεμφάμενος δὲ τὸν Πραξάσπην· „Ἔω Πράξασπες”, φησίν, „ὑπὸ κήρυκος δηλοῦται, ὅτι ὁ ἐμός ἀδελφός οὐκ ἐτελεύτησεν. Πῶς οὖν τολμᾷ τοῖς ἐμοῖς λόγοις ἐναντιοῦσθαι;” Ὁ δὲ Πραξάσπης· „Ἔω δέσποτα”, ἔφη, „θυμοὶ νῦν ἐμοί, ἄλλοις πειθόμενος. Τάχα δ’ ἂν δηλοῖτο, ὅτι αἰεὶ τῆς σῆς

πίστεως ἄξιος ἦν. Ὁ δὲ τοὺς Πέρσας δουλοῦσθαι βουλόμενος καλεῖται Σμέρδης. "Ἐστι δὲ Μάγος τις."

Βασιλεὺς, ἀκούσας ταῦτα, ἐπὶ τοὺς Μάγους στρατεύεται, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβαίνων, τιτρώσκεται τῷ ξίφει καὶ τελευτᾷ.

СЛОВНИК

δηλώω виявляти, пояснювати
ἐναντιόμοι чинити опір
θυμώω сердити
κῆρυξ, κοσ ὁ глашатай, вісник, посол
μάγος, ου ὁ маг, перський жрець
μεταπέμπω посилати, запрошувати

τάχα скоро, швидко
τελευτάω завершувати; помирати
τιτρώσκω ранити, пошкоджувати
τολμάω наслідуватися,
наважуватися

Περὶ τοῦ στεφάνου

Οἱ μὲν τὰ Ὀλύμπια νικῶντες ἐλαία ἔστεφανοῦντο, οἱ δὲ Ἴσθμια πίτυϊ, οἱ δὲ τὰ Πύθια δάφνη, οἱ δὲ τὰ Νέμεια ἐλαία. Πάντες δ' ἐζήλουν τοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσι στεφανομένους· τὸ μὲν γὰρ ὄνομα τοῦ νικῶντος καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ κήρυκος ἀνηγορεύετο. Ἀπὸ δὲ τοῦ στάδιον νικῶντος ἢ Ὀλυμπιάς ἐκαλεῖτο· ἐν δὲ τοῖς δείπνοις ποιηταὶ τὴν νίκην καὶ τὰς τοῦ στεφανομένου ἀρετὰς ἐπήνουν καὶ θέμις ἦν τῷ νικῶντι ἐν Ὀλυμπία ἀνδριάντα ἀνορθοῦν· οἴκοι δὲ οἱ νικῶντες μάλιστα ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐτιμῶντο.

СЛОВНИК

ἀναγορεύω проголошувати,
об'являти
ἀνδριάς, ἀντος ὁ статуя
ἀνορθόω споруджувати, ставити
δάφνη, ης ἢ лавр, лавровий вінок
ἐπαινέω хвалити, вихваляти
θέμις, ιδος ἢ право, закон
Ἴσθμια, ων τά істмійські ігри

Νέμεια, ων τά Немейські ігри
(в Арголіді)
πίτυς, υος ἢ сосна, вінок із хвої
Πύθια τά Піфійські ігри
στάδιον, ου τό стадій, міра довжини
(біля 125 кроків), біг
στέφανος, ου ὁ вінок

ДОВІДКА

Про давньогрецькі ігри

Принцип змагання відігравав величезну роль у житті Еллади і пронизував багато сфер діяльності греків: політику, торгівлю, спорт, мистецтво і релігію. Особливе значення мали *агони* – загальногрецькі ігри, які сприяли посиленню національного самопізнання еллінів. Варварам – чужоземцям – участь у загальногрецьких Іграх була суворо заборонена.

Храм Аполлона у Коринфі

Широку популярність отримали чотири давньогрецьких свята: *Піфійські ігри*, *Олімпійські ігри*, *Істмійські ігри* і *Немейські ігри*. Загальногрецький характер цих Ігор підкреслювали спеціальні призи для переможців – вінки із гілок різноманітних рослин-символів, оскільки в Елладі вінки вважалися особливо почесною нагородою.

ІСТМІЙСЬКІ ІГРИ (грец. Ἰσθμια) – загальногрецькі змагання, які влаштувалися на Коринфському перешийку – Істмі – навесні кожного другого й четвертого року олімпіади. За значенням Істмійські ігри посідали третє місце після Олімпійських та Піфійських.

За переказом, засновником Істмійських ігор був *Посейдон*, який уперше влаштував змагання на честь Мелікерта, що утопився в морі. Згідно з іншою версією, Істмійські ігри встановив *Тесеї* як спогад про свою перемогу над Сінісом (варіант: Скіроном) і присвятив їх Посейдонові. Ця версія була вигадана для того, щоб пояснити, чому афіняни на Істмійських іграх здобували найкращі місця. Елейцям заборонялося брати участь у цих іграх.

Ігри починалися оголошенням священного перемир'я і складалися з гімнастичних та кінних змагань. За імперії до них приєдналися ще музичні змагання. Тривали Істмійські ігри кілька днів. Переможець одержував пальмову гілку й вінок, сплетений із соснового віття, а в класичну епоху – із селери. Після зруйнування Коринфа римлянами Істмійськими іграми керували сікіонці. Християнство заборонило ці ігри.

У новій літературі їх описав Йоганн-Фрідріх Шиллер у баладі „Івкові журавлі”.

ПІФІЙСЬКІ ІГРИ (грец. Πύθια) – один із чотирьох загальноеллінських агонів, який займав друге місце після олімпійського і який проходив один раз на чотири роки в Дельфах.

Піфійські ігри проводились на честь *Аполлона*, бога сонячного світла, гармонії, покровителя мистецтв і муз, який оголошував людям волю Зевса. Згідно міфів, ці Ігри були засновані самим Аполлоном на честь його перемоги над драконом Піфоном. Після перемоги до імені Аполлона додався епітет „піфійський”, а жриці-вішунки його храму в Дельфах отримали назву піфії.

Приводом до регулярного проведення Піфійських ігор вважається Перша Священна війна проти гавані Кірри за право паломників без мита відвідувати святилище в Дельфах. Історія Піфійських ігор прослідковується, починаючи з 582 р. до н. е., завдяки знайденим написам на честь Аристотеля і Каллісфена. Після закінчення Священної війни управління Іграми перейшло до *Дельфійської Амфіктіонії* – Ради дванадцяти грецьких племен. Відтоді Ігри проходили пізнім літом один раз на чотири роки, відповідно за рік до Олімпійських Ігор. Щорічно справлялися *малі піфії*.

Основне місце проведення Піфійських ігор – рівнина в Дельфах, де розташовані амфітеатр і стадіон.

Театр в Дельфах, на якому проходили Піфійські ігри

Первісно Піфійські ігри склалися тільки з музичних змагань кіфаредів, які виконували *пеан* на честь Аполлона. В 590 р. до н. е. до співу під акомпанемент кіфари додали спів у супроводі флейти і окремо гру на флейті, а також гімнастичні і кінні змагання. На відміну від інших великих античних свят, музичні дисципліни постійно зберігали своє панівне значення на Піфійських іграх в Дельфах, не зважаючи на введені до їхньої програми видовищні конкурси атлетів, перегони квадриг і скачки.

Під час Піфійських ігор проводились і змагання філософів, так звані *Сім мудреців*, які були відомими у всій Елладі.

Священний Мир, встановлений на час проведення Ігор, гарантував як учасникам, так і глядачам безпечну поїздку в Дельфи й назад додому.

Піфійські ігри були перш за все іграми честі. В нагороду переможцю вручався *вінок із лавра* – дерева, присвяченого Аполлону. Іноді переможцям надавали особливі почесті і встановлювали статуї.

Ці античні Ігри згадували в своїх творах Плутарх, Овідій, Геродот, Діодор. Ліричний поет Піндар складав хвалебні пісні – *енкомії* на честь переможців Піфійських ігор.

З утвердженням християнства в кінці IV ст. перестали проводитися всі Панеллінські ігри, оскільки вони були язичницькими святами, які прославляли різноманітних богів.

НЕМЕЙСЬКІ ІГРИ (грец. Νέμεα) – змагання в Стародавній Греції, які проходили в Немейській долині на Пелопоннесі у храмі Зевса і були присвячені богу *Зевсу*, як і Олімпійські ігри. Вони входили до панеллінських ігор і проходилися за рік чи через рік після Олімпійських ігор.

Античний стадіон, де проводили Немейські змагання. Фото 2008 року

Згідно міфології, Немейські ігри були засновані *Адрастом*, який очолив похід сімох проти Фів, чи *Гераклом*. За однією із легенд ігри почали проводитися після перемоги Геракла над Немейським левом. За іншим міфом вони були засновані як пам'ять про загиблого маленького сина царя Немея на ім'я Офельт.

Перші історичні згадки про Немейські ігри належать до 573 р. до н. е. До їхньої програми входили гімнастичні, кінні і музичні змагання. Спортивними дисциплінами були: стадіонний біг (180 м), бокс, стрільба з лука, боротьба, метання диска, метання списа і перегони на возах. Одним із переможців у перегонах колісниць був афінський оратор і полководець Алквіад.

Керівництво здійснювало місто Клеонаї, але після його завоювання в 450 р. до н. е. Немейські ігри проводилися під керівництвом міста Аргос, від імені якого плетеними з листків селери вінками нагороджувалися переможці Ігор. На їхню честь складав хвалебні пісні відомий ліричний поет Піндар.

Немейські ігри припинилися з утвердженням християнства в кінці IV ст.

Руїни стадіона Немеї збереглися до наших днів, де досі кожні чотири роки проводяться спортивні змагання (в той самий рік, що і Олімпійські ігри). На сьогодні в Греції відроджується традиція Немейських ігор. У 1996 році в Іграх брали участь 500 спортсменів із 29 країн світу.

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *praesens* та *imperfectum medii/passivi* (у всіх способах) дієслово $\sigma\tau\epsilon\phi\alpha\nu\omicron\omega$:

persona	praesens indicatīvi medii/passivi	imperfectum indicatīvi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	praesens coniunctīvi medii/passivi	praesens optatīvi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		

Praesens et imperfectum medii et passivi verborum на -οο

2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus praesentis	
	<i>singulāris</i>	
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
2.		
3.		

infinitivus praesentis	

participium praesentis	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

- ὁμοιοῦσι
- φιλούμενον
- ἐζημιοῦντο
- δηλοῦνται
- ἐστεφανοῦτο
- ζημιούσθω

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Ріки наповнюються танучими снігами.

2. Наслідуйте людей мужніх і благородних!

3. Боги карають людей за негідні вчинки.

4. За яку ціну цей господар наймає раба?

ЗАНЯТТЯ 48

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS ET IMPERATIVUS AORISTI I ACTIVI. VERBA PURA ET MUTA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Οἱ Ἕλληνες ἐφόβουντο, μὴ οἱ βάρβαροι αὐτοὺς κυκλώσωσιν.
2. Μὴ πιστεύσης τοῖς κόλαξιν.
3. Ἴατρέ θεράπευσον σεαυτόν.
4. Ἡ πολιτεία εὖ ἂν πράττοι, εἰ οἱ πολῖται παύοι τῆς ἔριδος.
5. Τίνα ἂν πιστεύσειέ σοι, τοιαῦτα λεγούση;
6. Τισσαφέρνης διέβαλλε τὸν Κῦρον πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύσειε αὐτῷ.
7. Μὴ με ἀποκρύψη τὴν σεαυτοῦ σοφίαν.
8. Ἀγησίλαος συνεβούλευε τῷ Ξενοφῶντι τοὺς παῖδας ἐν Σπάρτῃ τρέφειν λέγων, ὅτι Σπαρτιᾶται παιδεύσοιεν αὐτοὺς ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι.
9. Τί ποιήσωμεν, ἵνα μὴ ἡ πατρίς κινδυνεύση;

СЛОВНИК

Ἀγισίλαος, ου ὁ Агесілай,
спартанський цар
ἄν якщо б, частка
ἀποκρύπτω покривати, приховувати
Ἄρταξέρξης, ου ὁ Артаксеркс
ἄρχω (gen.) правити, управляти,
панувати, med. починати
δέμω 1) будувати, споруджувати;
2) проводити, прокладати
διαβάλλω зводити наклеп, обмовляти

ἐπιβουλεύω (dat.) замишляти лихе
ἔρις, ιδος ἢ сварка, ворожнеча
κόλαξ, κος ὁ підлесник, лестун
κυκλώω оточувати
πρός (acc.) до, проти
Τισσαφέρνης, εος ὁ Тиссаферн
(перський цар)
τοιούτος, αὐτή, οὔτο (= τοιόσδε)
такий (за якістю)

Περὶ Ἰάσωνος

Ἰάσων πλοῖον παρασκευασάμενος ὥρμησεν, ἵνα τὸ χρυσομάλλον δέρμα κομίση ἐκ τῆς Κολχίδος. Ἐλέγετο δὲ φυλάττεσθαι τὸ δέρμα ὑπὸ φοβεροῦ δράκοντος. Ἐπεὶ δ' Ἰάσων σὺν τοῖς ἐταῖροις ἦκε πρὸς Αἰήτην, τὸν τῆς Κολχίδος ἄρχοντα, ἤτησε τὸ δέρμα. Ὁ δὲ τοὺς χαλκόποδας ταύρους, οἱ αὐτῷ ἦσαν, ὑπὸ ζυγὸν ἄγειν τῷ Ἰάσωνι ἐπέταξε καὶ δράκοντος ὀδόντας σπεῖρειν. Ἐπεὶ οὖν Ἰάσων ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἦν, Μήδεια, ἡ τοῦ Αἰήτου παῖς, ἐβοήθησεν αὐτῷ· ἐπιστήμων γὰρ φαρμάκων ἦν. Ἐκόμισε δὲ τῷ Ἰάσωνι φάρμακόν τι καὶ· «Τῷδε τῷ φαρμάκῳ, – ἔφη, – χρῆσον τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ σῶμά σου. Ἐὰν γὰρ τοῦτο πράξης, οὔτε πῦρ οὔτε σίδηρος βλάψει τὸ σῶμα». Ἐπεὶ δ' Ἰάσων τοὺς τοῦ δράκοντος ὀδόντας ἔσπειρεν, ἐκ τῶν ὀδόντων ἀνεφύοντο δεινοὶ γίγαντες. Τούτων δ' Ἰάσωνι ἐπιφερομένων Μήδεια· «Ῥῖψον, – ἔφη, – λίθους εἰς ἐκείνους τοὺς γίγαντας». Ὁ δὲ, ἐπεὶ ἔρριψε λίθους, φοβερὰν ἔριν ἐποίησε τοῖς γίγασι καὶ τοὺς ἀλλήλοις μαχομένους ῥαδίως ἐφόνευσεν.

СЛОВНИК

Αἰήτης, ου ὁ Еет (цар Колхиду)
αἰτέω просити, вимагати
ἀναφύω зростити, вирощувати,
виробляти, med. виростати
ἀπορία, ας ἢ скрутне становище,
скрута
ἀσπίς, ιδος ἢ щит
βλάπτω шкодити
βοηθέω допомогати

δέρμα, τος τό шкіра, шкірка
ἐπιστήμων 2 знаючий, досвідчений
ἐπιφέρω приносити
ζυγόν, οὔ τό ярмо
Ἰάσων, ονος ὁ Ясон (проводир
аргонавтів)
Κολχίς, ιδος ἢ Колхіда
Μήδεια, ας ἢ Медея (дочка
колхідського царя)

ὀδοῦς, ὄντος ὁ зуб, ікло
 ὀρμάω рухати
 πέτομαι літати
 ῥίπτω кидати
 σπείρω сіяти

ταῦρος, ου ὁ бик
 χαλκόπους, ποδος мідноногий
 χρίω мастити, змашувати
 χρυσόμαλλος 2 золоторунний

ДОВІДКА

„Арго”. Автор – Лоренцо Коста

АРГОНАВТИ (грец. Ἀργοναῦται – ті, що плывуть на „Арго”) – герої, які на чолі з Ясоном першими з греків здійснили далекий морський похід у Колхиду на кораблі „Арго” за *золотим руном* (τὸ χρύσειον κῶας). У цьому міфі відбилася історія ранньої грецької колонізації (VIII–VI ст. до н. е.). Міф про аргонравтів постав у догомерівську добу; його згадували в своїх творах античні поети, зокрема Аполлоній Родоський у поемі „Аргонавтика”, проте найраніший опис пригод славетних мореплавців читаємо в одній з од Піндара. Історія аргонравтів така: прагнучи повернути собі батьківський царський трон від дядька Пелія, який обіцяв віддати владу, коли небіж привезе золоте руно,

Ясон на кораблі „Арго” в товаристві 50 найславетніших героїв стародавньої Греції вирушив до берегів Колхіди. Разом з ним були: Орфей, Геракл, Амфіарай, Бореади, Кастор і Полідевк, Мелеагр, Тідей, Тесей, Главк, Лаерт і ін. Ясон присвятив свій корабель Посейдонові. По дорозі аргонавти відвідали кентавра Хірона, потім через Самотракію прибули на Лемнос, де їх гостинно прийняли жінки, які за рік до того повбивали на острові всіх чоловіків. Лише завдяки наполяганням Геракла аргонавти рушили далі. Після різних пригод вони прибули до Колхіди. Місцевий владар Еет пообіцяв віддати руно Ясонові, якщо той запряже до плуга чотирьох міднокопитих биків – подарунок Гефеста, – виоре ним поле, присвячене Аресові, і засіє зубами дракона. З цих зубів виростали воїни, готові кинутися на Ясона. За порадою дочки Еета Медеї, що закохалася в Ясона, він кинув важкий камінь між воїнів, які почали битися один з одним і таким чином знищили себе. Еет і після цього не схотів віддати золотого руна. Ясон і Медея вбили (варіант: приспали) дракона, який охороняв скарб, і, захопивши руно, відпливли до Греції. Еет послав погоню. Щасливо уникнувши небезпек, аргонавти повернулись із золотим руном до Еллади.

Міф про аргонавтів надихнув Евріпіда на створення трагедії „Медея”. До цього міфа часто зверталися й інші античні митці.

Ἄ κунηγέτης καὶ ὁ πέρδιξ

Πέρδικά τις θηρεύσας, ἔμελλε φονεῦσαι. Ἦ δ' ἰκέτευεν, λέγουσα· „Ἐασόν με ζῆν· ἔάν με ἀπολύσης, σοὶ δουλεύσω. Ἐπαγγέλλομαι ἀντ' ἐμοῦ πολλάς σοι πέρδικας κунηγετήσιν. Τοιοῦτῳ δὲ τρόπῳ πολλάς ἂν πέρδικας θηρεύσας καὶ τοξεύσας. Ἦ μὴν τὸν σὸν ἔπαινον κομιῶ. Πίστευσόν μοι μῆδ' ἀνανεύσης.”

Ἄ δὲ κунηγέτης· „Δι' αὐτὸ τοῦτο”, ἔφη, „μᾶλλον σε φονεύσω. Λέγεις γάρ, ὅτι τοὺς φίλους σου ἐνεδρεύσεις.”

Ἄ μῦθος δηλοῖ, ὅτι τοῖς φίλοις ἐπιβουλεύων αὐτὸς ταῖς ἑαυτοῦ ἐνέδραις ἐμπίπτει.

СЛОВНИК

ἀνανεύω 1) заперечливо хитати головою; 2) відповідати відмовою
 ἀπολύω відв'язувати, звільняти
 ἐμπίπτω впадати, нападати
 ἐνέδρα, ας ἡ засідка
 ἐνεδρεύω влаштовувати пастку

ἐπιβουλεύω (dat.) замишляти лихе
 ἰκετεύω благати, просити
 κунηγετέω полювати; вислідковувати
 κунηγέτης, ου ὁ мисливець
 πέρδιξ, ικος ὁ і ἡ куріпка

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *coniunctivus* та *optativus aoristi I activi* дієслова βασιλεύω та πέμπω. Утворіть форми наказового способу:

persona	aoristi I coniunctivi activi	aoristi I coniunctivi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus aoristi I activi	
	<i>singulāris</i>	<i>plurālis</i>
2.		
3.		

persona	aoristi I optativi activi	aoristi I optativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus aoristi I activi	
	<i>singulāris</i>	
2.		
3.		

plurālis

2.	
3.	

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

- πεμψαίεν
- θύσωμεν
- ρίψαι.....
- ἄλλαξον.....
- πρᾶξον

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. О якщо б ми перемогли ворогів!

2. Принесімо жертви і помолімся богам!

3. О якщо б боги послали мені щасливу долю!

4. Зміни твоє ім'я чи звичаї!

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Εἰ μὴ φυλάξης μικρ', ἀπολείς τὰ μείζονα. – Якщо не берегтимеш малого, втратиш більше.

Ποίησον ἀγαθὸν καὶ ρίψον αὐτὸ εἰς θάλατταν.

– Зроби добро і кинь його в море.

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS ET IMPERATIVUS AORISTI I MEDII. VERBA PURA ET MISTA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἐπισκεψώμεθα οὖν τί χαλεπὸν ἐστὶ τοῦμόν βίον.
2. Σὺ, ὦ Πόσειδον, γίγνοιο βοηθός μοι.
3. Τὸ παιδίον ἂν ἐφίκοιτο σταφυλῆς ἄρτι ἐκ σπαργάνων γενόμενον.
4. Τοῦτ' ἀκούσας ὁ βάρβαρος καὶ φοβούμενος, μὴ περικυκλώσαιντο αὐτὸν οἱ Ἕλληνες, διὰ τάχους ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν.
5. Μαρδόνιος ἔλεγε πρὸς Ζέρξην· Ὡ βασιλεῦ τὰς Ἀθῆνας ἔχων ραδίως ἂν καταστρέψαιο τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.
6. Τί οὐκ ἂν ἐργάσαιντο αἱ χεῖρες;
7. Εἴθε μήποτε ὦ παῖδες, κακοῦ ἔργου ἄψαισθε.
8. Λόγισαι, πρὶν λέξαι.

СЛОВНИК

ἀναχώρησις, εως ἢ відхід, відступ
 ἄπτω med. доторкатися, досягати
 ἄρτι саме зараз, недавно
 βοηθός, οὗ ὁ помічник, заступник,
 захисник

εἴθε о якщо б!

ἐπισκέπτομαι (на що-н.) дивитися,
 поглядати

ἐφικνέομαι доходити, досягати

καταστρέφω перевертати, скидати,
 med. підкоряти

Μαρδόνιος, ου ὁ Мардоній (перський
 полководець)

μήποτε ніколи

περικυκλώω здебільш. med.

оточувати, обходити

πρὶν перш ніж

σπάργανον, ου τό (здебільш. pl.)

пелена, пеленка

σταφυλή, ἧς ἡ виноградна лоза

τάχος, εος (ους) τό прудкість,

швидкість

τοῦμόν in crasi = τὸ ἐμόν

Λέων καὶ μῦς

Λέοντος κοιμωμένου μῦς τῷ στόματι ἐμπίπτει· ὁ δὲ θεασάμενος, ἐβούλετο τὸν μῦν φονεῦσαι. Ὁ δὲ μῦς ἰκέτευε· „Φεῖσαί μου, κράτιστε βασιλεῦ.” Ἐπειδὴ δ' ὁ λέων αὐτὸν ἀπέλυσεν, ὁ μῦς· „Εἴθε ποτέ σοι”, ἔφη, „ἐγὼ μικρὸς ὢν,

ἀντιχαρισαίμην.” Οὐ πολὺ ὕστερον ἐμπίπτει ὁ λέων τῷ δικτύῳ. Τότε δ' ὁ μῦς, ἀκούσα αὐτοῦ στένοντος προστρέχει καὶ τὸ δίκτυον περιτρώγει. Τὸν δὲ λέοντα λύσας· „Νῦν οὖν ὀρᾶς”, ἔφη, „ὅτι ἔστι καὶ παρὰ τοῖς μικροῖς μῦσι χάρις.”

СЛОВНИК

ἀντιχαρίζομαι	зі свого боку виявляти прихильність чи висловлювати вдячність	ὀράω	бачити, дивитися
δίκτυον, ου τό	сітка (рибальська чи мисливська), тенета	περιτρώγω	обгризати
ἐμπίπτω	впадати, нападати	προστρέχω	прибігати, підбігати
κοιμάω	вкладати спати; pass. лягати спати	στένω	також med. (тільки praes. і impf.) стогнати, ридати, волати
		φείδομαι (gen.)	уникати, щадити, берегти

Ἡ τοῦ ἀοιδοῦ Ἀρίωνος σωτηρία

Ἐνδοξος ἀοιδὸς ἦν ὁ Ἀρίων. Ἦν δὲ φίλος Περιάνδρου, τοῦ τῆς Κορίνθου τυράννου. Ὁ οὖν Ἀρίων ποτὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν μέλλει πορεύσεσθαι, ἵνα καὶ ἐκεῖ δόξαν καὶ χρήματα πορίσῃται. Καὶ Περιάνδρος λέγει πρὸς αὐτόν· “Εἴθε οἱ θεοὶ σε εὖ ἄγοιεν καὶ σὺ ἐντεῦθεν σῶς πάλιν οἴκαδε ἦκοις. Μάλιστα δὲ φυλάττοι σε Ἀπόλλων. Εἰ γὰρ μήποτε λυπηρόν τι περὶ σοῦ ἀκούοιμι καὶ τάχα πάλιν σε βλέποιμι παρ’ ἐμοί. Πέμποιτε ἄρα, ὦ θεοὶ, τὸν τῶν Μουσῶν φίλον ἀκινδύνως οἴκαδε. Σὺ δὲ χαῖρε”.

Ἀρίων οὖν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διὰ τοῦ ἄδειν τιμὴν τε καὶ θησαυροὺς ἐκτήσατο. Ἐν δὲ τῇ οἴκαδε πορεία οἱ Κορίνθιοι ναῦται ὧδε περὶ αὐτοῦ διελέγοντο· “Εἴθε οἱ θεοὶ καὶ ἡμᾶς οὕτω πλουσίους ποιήσαιεν. Εἴθε ἐκεῖνος αὐτίκα τὸν βίον τελευτήσαι, ἵνα τὰ χρήματα αὐτοῦ γίγνηται ἡμέτερα. Ἄλλὰ τί ποιήσωμεν;” Εἷς δέ· “Μή”, ἔφη, “τὸν ἀοιδὸν ὄπλοις φονεύσωμεν, ἀλλὰ κελεύσωμεν αὐτόν εἰς τὴν θάλατταν εἰσπηδῆσαι”. Καὶ οὕτως ἐποίησαν. Ὁ δέ· “Μικρὸν χρόνον”, ἔφη, “τοῦ ἐμοῦ βίου φείσασθε, ἵνα τὸ ὕστατον ῥῶδην ἄσω. Σὺ δέ, ὦ Πόσειδον, γίγνοιο βοηθός μοι”. Ἐπειτα λαμπρᾶ ἐσθῆτι κοσμησάμενος καλῆ φωνῇ ἤσεν. Μετὰ δὲ τοῦτο εἰσεπήδησεν εἰς τὸ ὕδωρ.

Δελφίς τις αὐτόν ἐκόμισεν ἐπὶ τοῦ νώτου πρὸς τὴν Πελοπόννησον· ἐντεῦθεν ὁ ἀοιδὸς πεζῇ ἔσπευσεν εἰς τὴν Κόρινθον. Περιάνδρος τὴν τῶν θεῶν χάριν ἐθαύμασε καὶ τοὺς ναύτας ἐζημίωσε θανάτῳ. Οὐδεὶς δὲ αὐτῶν ἠγήσατο τοὺς θεοὺς οὕτω τάχα τὸ κακὸν πράγμα δηλώσειν καὶ τοὺς αἰτίους τιμωρήσεσθαι.

СЛОВНИК

αἴτιος 3 винний
 ἀκίνδυνος 2 безпечний
 αἰδός, οὐδὲ співак
 αὐτίκα відразу, негайно
 βοηθός, οὐδὲ помічник
 εἴθε, εἰ γάρ о, якщо б!
 εἰσπηδάω стрибати в, вискакувати
 ἐσθής, ἦτος ἢ одяг
 ἡγέομαι (+*inf.*) вважати; вести
 ζημιόω карати
 θησαυρός, οὐδὲ скарб
 Κορίνθιος 3 коринфський
 λυπηρός 3 сумний, засмучений
 μέλλω збиратися, мати намір
 ὤστων, οὐ τό спина, хребет

πεζῆ пішки
 πεζός, οὐδὲ піший, піхотинець
 Πελοπόννησος, οὐ ἢ Пелопоннес
 Περίαςδρος, οὐδὲ Періандр,
 коринфський тиран
 πορεία, ας ἢ шлях, подорож
 πορίζω доставляти
 τάχα скоро, швидко
 τιμωρέω мстити
 ὕστατος 3 найпізніший, останній
 φείδομαι (*gen.*) уникати, щадити,
 берегти
 χάριν заради
 ὥδε таким чином

ДОВІДКА

„Аріон на морському коні”. Автор – Вільям Адольф Бужеро

АРІОН (грец. Ἀρίων) – славетний поет і музикант VII ст. до н. е. Родом з Метімни, що на острові Лесбосі, перебував при дворі тирана Коринфа Періандра. Творець дифірамба. Складав пісні на честь Діоніса. За переказом, посланий Періандром до Сицилії й Італії, здобув у Таренті нагороду на змаганнях поетів. Коли повертався на коринфському кораблі додому, матроси хотіли його вбити. Аполлон, з'явившись йому вві сні, попередив про загрозу. Аріон прокинувся й

попросив розбійників дозволити йому востаннє зіграти на кітарі. Закінчивши гру, кинувся в море, але дельфіни, захоплені його чарівною музикою, донесли співака до Тенарської затоки, звідки Аріон дістався до Коринфа. Моряків, які хотіли вбити співака, Періандр звелів зловити й прибити на хрестах. Міф про Аріона надихає багатьох митців. Статуя Аріона з дельфіном, як свідчить Павсаній, ще за його часів була в Тенарі.

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *coniunctivus* та *optativus aoristi I medii* дієслова $\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\tau\rho\acute{\epsilon}\varphi\omega$ та $\delta\iota\alpha\pi\rho\acute{\alpha}\tau\tau\omega$. Утворіть форми наказового способу:

persona	aoristi I coniunctivi medii	aoristi I coniunctivi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	imperativus aoristi I medii	
<i>singulāris</i>		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
2.		
3.		

persona	aoristi I optativi medii	aoristi I optativi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

- κατεστρέψατο.....
- δεξώμεθα
- φυλάξασθε.....
- ἀρξάμενος.....
- διαπράξη
- νικήσαιμεν

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Перед походом помолімося богам!

 _____ ●

2. О якщо б бог прийняв мої молитви і я повернувся щасливо додому!

 _____ ●

3. Чого (τί) не зробили б руки?

 _____ ●

4. Треба все обміркувати перед справою.

 _____ ●

FUTURUM I ACTIVI ET MEDII. VERBA LIQUIDA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τίς ἄμεινον τοῦ σοφοῦ κρινεῖ τὰ δίκαια;
2. Τοὺς πολεμίους ἀνδρείως ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀμνοῦμεν.
3. Οἱ τριάκοντα συνέλαβον πολλοὺς τῶν πολιτῶν ὡς ἀποκτενοῦντες.
4. Ὁ ἥλιος τὰ κακὰ εἰς τὸ φῶς φανεῖ.
5. Ὁ ἀποκρινεῖσθε, ἀπαγγελοῦμεν οἴκαδε.
6. Ὁ βασιλεὺς τὸν Βελλεροφόντην ἔπεμψε ὡς διαφθεροῦντα τὴν Χίμαιραν.
7. Οἱ στρατιῶται ὀμνύουσι μήτε τὰ ὄπλα καταισχυνεῖν μήτε τὴν τάξιν λείψειν, ἀμυνεῖν δὲ τῇ πατρίδι.
8. Μενοῦμεν, ἕως ἂν ἔλθητε.
9. Ὁ πόλεμος τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγροὺς διαφθερεῖ.
10. Ἦκομεν, νίκην ἀγγελῶν.

СЛОВНИК

ἀμύνω захищати, обороняти med.
опиратися, захищатися
ἀπαγγέλλω сповіщати
Βελλεροφόντης, ου ὁ Беллерофонт,
„Убивця (коринфянина) Беллера”
(*πρὶς* *ὄνομα* *Γίπποноя* – *Ἴππόνοος* –
сина *коринфського* *царя* *Главка*;
Беллерофонт *убив* *Химеру*)
ἕως поки, доки
καταισχύνω ганьбити, оскверняти
κρίνω відокремлювати, розбирати,
судити, тлумачити

μένω залишатися, чекати, очікувати
μήτε... μήτε ані... ані
ὀμνυμι присягати
συλλαμβάνω захоплювати
τάξις, εως ἢ стрій, шикування, загін
φῶς, τός τό світло
Χίμαιρα, ας ἢ Химера (*міфічне*
вогнедихаюче чудовисько в Лікії
з головою лева, тулубом кози
і хвостом дракона)

Τὰ τοῦ ἐφήβου ὀφειλήματα

“Ὀρκος τῶν Ἀθήνησιν ἐφήβων ὄδε ἦν· Οὐ καταισχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερά, οὐδ’ ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὀσίων,

καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν, καὶ εὐηκόησω τῶν ἀεὶ κρινόντων ἐμφρόνως καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι.

СЛОВНИК

Ἀθήνησι(ν) adv. в Афінах
 ἐγκαταλείπω (у чому-небудь)
 залишати, кидати
 ἐμφρόνως розважливо, розсудливо
 εὐακούω добре слухати
 ἔφηβος, ου ὁ юнак, ефеб

θεσμός, οὔ ὁ закон
 ἰδρύω ставити, будувати
 ὄσια, ας ἡ вищий (божій, моральний)
 закон; священний звичай
 παραστάτης, ου ὁ який стоїть поряд,
 сусід у шерензі

Давньогрецька бронзова статуя „Антикітерський ефеб”, знайдена біля берегів острова Антикітера у 1990 р. (Національний музей Афін)

ДОВІДКА

ЕФЕБИ (грец. ἔφηβοι) – у Стародавній Греції юнаки, які досягли повноліття (ἥβη, у афінян починалося з 18-річного віку) й які становили особливий суспільний клас учнівської молоді у віці від 18 до 20 років.

Історія ефебії й система виховання ефебів починається з 2-ї пол. V ст. до н. е. в Стародавніх Афінах. Програма навчання, до якої спочатку входило тільки військово мистецтво, проте в епоху еллінізму ефебія поширюється на всю Грецію, а програма освіти ефебів розширилася до університетської (в сенсі того часу) освіти. Право брати участь у Народних зборах юнаки отримували лише через два роки ефебії, через внесення до πίναξ ἐκκλησιαστικός, на 20 році життя, після того, як він прослужив два роки в прикордонній варті як периполи (περίπολος), тобто сторожі, погранична охорона.

На початку кожного року всі громадяни, що досягли в попередньому році повноліття, ставали ефебами. Їх імена спочатку вирізували на дерев'яних дошках, а за часів Аристотеля – на бронзових стелах, які виставлялися перед булеверієм.

Кількість ефебів, що включали до списків щорічно, точно невідома. Із пев-

ною вірогідністю можна вважати, що їх було близько тисячі. Оскільки афіняни несли військову службу до 60 років, то жодна стела з іменами ефебів стояла 42 роки, тобто доти, доки призов відповідного року не досягав терміну остаточного звільнення. Тож одночасно таких стел було 42.

Після внесення ефебів до списків їх ввели до храмів, а потім розподіляли по гарнізонах у Муніхії та Акті. У перший рік ефебії вони давали клятву в храмі Аглаври, в присутності членів своїх демів, зобов'язуючись не ганьбити священної зброї, бути стійкими в битві, боротися за своїх богів і свою домівку, возвеличувати вітчизну, коритися наказам магістратів, підкорятися законам, боротися проти їх порушників і шанувати богів своїх предків. У свідки клятви прикликали між іншим саму Аглавру (дочку Кекропа), Зевса, Фалло (богиню розквіту), Авксо (богиню росту). Крім того ефеб отримував право з'являтися у суді та одружуватись.

Після цього починалися заняття, до яких були покликані ефеби, а саме навчання військового мистецтва й предметів загальної освіти під керівництвом призначених державою викладачів. Для навчання військового мистецтва ефеби мали двох викладачів гімнастики і, крім того, окремих викладачів для вдосконалення у стрільбі з лука, метанні дротика, вправах зі зброєю, управлінні каптультою і т. д.

Лекції з предметів загальної освіти (за Плутархом = γράμματα з філософією, геометрією, музикою і риторикою) читалися в Діогенівській гімназії (Διογενέτων). Спостереження за моральним вихованням ефебів і зовнішнім устроєм їх життя вів космет, під керівництвом якого утримувалось 10 софроністів, по одному від філи. Вибір косметів і софроністов проводився у Народних зборах серед осіб понад 40-річного віку, обраних попередньо за філами.

Після закінчення року ефеби отримували в Народних зборах, що влаштувалися в театрі, щит та спис, після чого проходили школу польової та гарнізонної служби, як гарнізонні солдати або як охоронці порядку в громадських місцях.

Ὁ Σμέρδης

Τελευτήσαντος Καμβύσου Σμέρδης, ὁ Μάγος, τῶν Περσῶν ἐβασίλευεν, πάντας εὐεργετῶν, ἤλπιζε γὰρ οὕτω μάλιστα τοὺς Πέρσας τῇ πίστει ἐμμενεῖν. Ὅτάνης, ἀνὴρ ἐν τοῖς Πέρσαις ἐνδοξότατος, ὑποπτεύων υἱὸν Κύρου τὸν Σμέρδιν οὐκ εἶναι, Φαιδύμην, τὴν ἑαυτοῦ παῖδα, ἢ τοῦ Σμέρδεως ἦν γυνή, προσέφη τοῖσδε· „Εἰ ἀποκτενοῦμεν τὸν Μάγον, σύ τε μὲν οὐκ αἰσχυνῆ, τῶ ἀγενεῖ συνοικοῦσα, καὶ οἱ Πέρσαι δ' εὐφρανοῦνται. Σύ δὲ πάντα κρινεῖς. Εὐδοντος αὐτοῦ τῶν ὧτων ἄψαι· εἰ φανεῖται μὴ ἔχων τὰ ὦτα, Μάγῳ νόμιζε, οὐ βασιλεῖ συνοικεῖν. Ὁ γὰρ Μάγος ὦτα οὐκ ἔχει Κύρου ποτ' αὐτὸν οὕτως τραυματίσαντος.”

СЛОВНИК

ἀγενής 2 1) безрідний, низького походження; 2) неблагородний, низький, нищий
 αἰσχύνη, ης ή сором, ганьба
 ἄπτω прикріплювати, прикладати, запалювати, med. доторкатися, досягати
 ἐλπίζω надіятися, очікувати
 ἐμμένω 1) залишатися, перебувати; 2) (твердо) триматися, зберігати вірність
 εὕδω = καθεύδω спати

εὐφραίνω (i med.) радити, веселити(ся), тішити
 Ὀτάνης, ου ό Отан (ім'я)
 οὖς, ώτός τό вухо
 οὔτω(ς) так, таким чином
 πρόσφημι звертатися з промовою, говорити
 συνοικέω жити разом, співмешкати
 τραυματίζω ранили
 ὑποπτεύω 1) мати підозру, бути підозрілим; 2) припускати, думати
 Φαιδύμη, ης ή Федімен (жін. ім'я)

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *futurum I indicativi activi et medii* дієслова ἀγγέλλω, κτείνω та φθείρω:

persona	futurum I indicativi activi	futurum I indicativi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	futurum I indicativi activi	futurum I indicativi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	futurum I indicativi activi	futurum I indicativi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Замініть дієслівні форми теперішнього часу формами *futurum I indicativi activi* або *medii*:

- ἀποκτείνεις.....
- ἀγγελλών.....
- διαφθείρει.....
- ἀποκρίνεται.....
- καταισχύνω

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. Він прибув, щоб повідомити про перемогу.

2. Вороги руйнуватимуть наші землі.

3. Ми ніколи не будемо ганьбити наших друзів.

4. Тиссаферн схоплює Кіра, щоб убити.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Σοφοῖς ὁμιλῶν καυτὸς ἐκβήση σοφός.

– Спілкуючись з мудрими і сам станеш мудрим.

AORISTUS I ACTIVI ET MEDI. VERBA LIQUIDA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἀπόφηναι γνώμην, ὅτι σοι δοκεῖ.
2. Ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν διενείμαντο.
3. Ἦ ξεῖν', ἄγγελον Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς ἐκείνων ῥήμασι πειθόμενοι.
4. Ἐν ταῖς κωμαῖς παρὰ τὸν Ἀράξην ποταμὸν Κῦρος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.
5. Πυθαγόρας τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἀθάνατον ἀπεφήνατο.
6. Ἠνίκα ἐβούλοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν Ἀθηναίων ἀφανίσει πόλιν, ἠρώτησαν τὸν θεὸν καὶ ἀπεκρίνατο, τὴν κοινὴν ἐστίαν Ἑλλάδος μὴ κινεῖν.
7. Δημοσθένης παρῶξυνε τοὺς Ἀθηναίους πόλεμον ἄρασθαι Φιλίππῳ.
8. Ἀθηνᾶ μὲν ἔρριψε τὸν αὐλόν.
9. Χαλεπὸν ἐστί διακρίναι τὸν κόλακα καὶ τὸν ἀληθῆ φίλον.
10. Ζενοφῶν τοῖς στρατιώταις μεῖναι ἐπὶ τῷ ποταμῷ παρήγγειλεν.
11. Ὁ Ἡρακλῆς ἐκάθηρη τὴν Αὐγείου αὐλὴν τῆς κόπρου ἐν μία ἡμέρᾳ.

СЛОВНИК

ἀποφαίνω оголошувати

Ἀράξης, ου ὁ Аракс (*притока Євфрату в Месопотамії*)

ἀράομαι молити(ся), закликати

Αὐγείος, ου ὁ Авгій, елідський цар

αὐλή, ἧς ἡ двір, конюшня

αὐλός, οὔ ὁ флейта

ἀφανίζω знищувати, скривати

διακρίνω розрізняти

διανέμω ділити

ἐπισιτίζομαι добувати собі їстівні запаси, запасатися харчами

ἐστία, ας ἡ вогнище, жертovníк

ἠνίκα коли, як тільки

καθαίρω очищати, чистити

κινέω рухати, чіпати

κόπρος, ου ὁ гній

κώμη, ης ἡ село, поселення

παραγγέλλω наказувати, веліти

παροξύνω побуджувати

Πυθαγόρας, ου ὁ Піфагор

ῥῆμα, τος τό слово, наказ

ρίπτω кидати

Περὶ τῆς προδότου τελευτῆς

Ὅροντας τῷ Κύρῳ συμπολεμῶν ἐπειρᾶτο τῷ Ἀρταξέρξει συμπρᾶξαι ὡς Κύρον διαφθερῶν. Δοῦλος δὲ τῷ Κύρῳ τὴν ἀσεβῆ τοῦ προδότου ἐπιβουλήν ὑπήγγειλεν. Κύρος δὲ συνέλαβε τὸν Ὅρόνταν καὶ ἀνακρίνας τὸ πρᾶγμα τοῖς στρατηγοῖς ἤγγειλεν, ὃ ἐπύθετο. Τῷ δ' Ὅρόντα· „ὁ ἥλιος”, ἔφη, „πάντα τὰ κακὰ φαίνων καὶ τὰς σὰς ἐπιβουλάς ἀπέφηνεν. Ἀπόκρισαι, ὅ, τι ἐρωτῶ σε. Ἄρα ὁμολογεῖς, ὅτι, ὡς τοῖς ἡμετέροις πολεμίοις ἀμυνῶν, ἐμὲ καὶ τὴν στρατιάν μου διαφθεῖραι ἐβούλου;” Ὅρόντας δὲ ἀπεκρίνατο· „Ὅμολογῶ”. Πρὸς δὲ ταῦτα Κύρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· „Τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐγὼ μὲν προετίμησα τῶν ἄλλων, αὐτὸς δὲ ἐμοὶ ἐπιβουλεύων οὐκ αἰσχύνεται. Κρίνατε ὑμεῖς αὐτόν, ὧ ἄνδρες.” Καὶ πρῶτος μὲν Κλέαρχος ἀπεφήνατο τὴν γνώμην λέγων· „ὦ Κύρε, ἡμῖν ἐπέστειλας τοῦτον τὸν ἄνδρα κρίναι κατὰ τὸ δίκαιον· ἐγὼ μὲν λέγω, ὅτι οὗτος, ἐὰν αὐτὸν μὴ ἀποκτείνωμεν, ἡμᾶς πάντας διαφθερεῖ. τοῦ θανάτου ἄξιός ἐστιν.” Πρὸς δὲ ταῦτα ὁ Κύρος· „Ὁ τὸν Ὅρόνταν τοῦ θανάτου ἄξιον νομίζων ἀράτω τὴν χεῖρα.” Καὶ πάντες οἱ παρόντες ἦραν τὰς χεῖρας. Καὶ Κύρου κελεύσαντος οἱ φύλακες ἐξήγαγον τὸν προδότην ὡς ἀποκτενοῦντες.

СЛОВНИК

ἀνακρίνω розпитувати, допитувати

ἀποκρίνομαι відповідати

ἀποκτείνω вбивати, умертвляти

ἀσεβής 2 безбожний, нечестивий

ἐξάγω виводити, вивозити

ἐπιβουλεύω (*dat.*) замишляти лихе

ἐπιβουλή, ἥς ἢ 1) задум, намір, план;

2) злий намір

ἐπιστέλλω 1) посилати, відправляти;

2) сповіщати, повідомляти

ὁμολογέω погоджуватися,

признаватися

Ὅρόντας, ου ὁ Ορονт (*im'я*)

πάρεμι (*εἶναι*) бути [присутнім]

προδότης, ου ὁ зрадник

προτιμάω надавати перевагу, високо

цінувати

πυνθάνομαι дізнаватися, вивідувати,

питати

συλλαμβάνω захоплювати,

схоплювати, закривати

συμπολεμέω (*dat.*) воювати разом

συμπράττω допомогати, сприяти

τελευτή, ἥς ἢ завершення, кінець,

смерть

φαίνω являти, показувати, *med.*

являтися, показуватися

Ὁ Σμέρδις (II)

Ἡ δ' οὖν Φαιδύμη, ῥαδίως κρίνασα οὐκ ἔχοντα τὸν Σμέρδιν τὰ ὦτα, πρὸς τὸν Ὀτάνην ἀπέστειλε πιστόν τινα ἀγγελοῦντα τὸ πρᾶγμα. Ὁ δ' Ὀτάνης, συναγείρας πρώτους τῶν Περσῶν, ἐσήμηνε τοῦτο. Ἐδόκει οὖν

τοῖς Πέρσαις ἀποκτεῖναι τὸν Μάγον, περὶ τοῦδε δὲ διεφέροντο, πότερον αὐτίκα δέοι περᾶναι τὸ ἔργον ἢ πρότερον πλείους προσκτῆσασθαι ἐταίρους. Τέλος δὲ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου γνῶμην ἀπεφήνατο, ὅτι χρή τῶν Μάγον τυραννίδα ἀμύνασθαι καὶ τὸν Σμέρδιν αὐτίκα ἀποκτεῖναι. Καὶ οὐ περιέμειναν οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ἐπέραναν αὐτίκα τὸ ἔργον.

СЛОВНИК

ἀποστέλλω 1) відправляти, посилати;

2) відсилати (*назад*), відпускати

Ὀτάνης, ου ὁ Отан (*ім'я*)

περαίνω 1) здійснювати, втілювати, виконувати; 2) доводити до кінця, завершувати

περιμένω чекати, вичікувати

προσκτάομαι 1) здобувати більше, приєднувати; 2) схилити на свій бік

σημαίνω означати, указувати, оголошувати

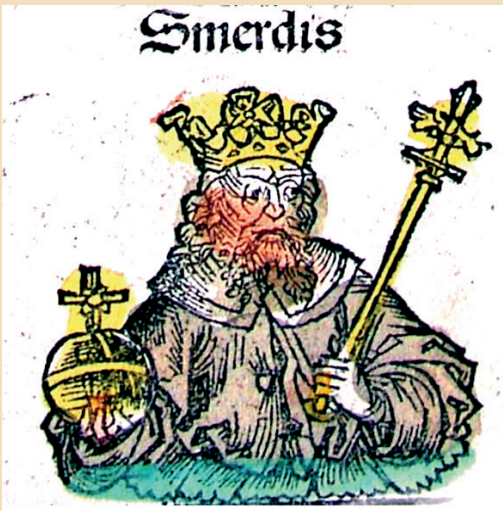
συναγείρω збирати, скликати

Ὑστάσπης, ου ὁ Гістасп (*самран*

Персіді за Камбіса, батько

Дарія I)

Φαιδύμη, ης ἢ Федімен (*жін. ім'я*)

Πορτραίτ Σμερδίσ, опублікований у книзі „Πολіхронікон”. Автор – Вільям Кекстон

ΔΟΒΙΔΚΑ

СМЕРДИС (Smerdis, Σμέρδης) – брат Камбіса (у Ктесія Таниоксарка, на перських написах Бартья). Камбіс через заздрість до тілесної сили Смердіса відіслав його з Єгипту і пізніше наказав своєму улюбленцю Прекаспу його убити, після того як у сновидінні побачив свою майбутню велич. Під час відсутності Камбіса правління захопив мідійський маг, який був дуже схожим зовнішньо на убитого Смердіса. Серед різних імен цього самозванця, які збереглися у Юстина (1, 9) Комета, підтверджується написами, що називають його Гуматою. Захопивши владу, він утримував її ще 7 місяців, після того як Камбіс помер, повертаючись з Єгипту, але потім він був убитий сімома перськими вельможами.

ВПРАВИ

I. Заповніть наступну таблицю відповідними формами *аориста I* активного стану:

Praesens		ἀγγέλλω (сповіщати)	ἀνακρίνω (розпитувати)	μένω (чекати)	φθείρω (нищити)
Aoristus I	Sg.1.	ἤγγειλα			
	2.				
	3.				
	Pl.1.			ἐμείναμεν	
	2.				
	3.				ἔφθειραν
Infinitivus					

II. Заповніть наступну таблицю формами *аориста I* медіального стану:

Praesens		ἐπιστέλλω (посилати)	ἀποκρίνομαι (відповідати)	περαίνω (здійснювати)	πυνθάνομαι (дізнаватися)
Aoristus I	Sg.1.				
	2.				
	3.				
	Pl.1.				
	2.				
	3.				
Infinitivus					

III. Впишіть відповідну форму *аориста* від поданих у дужках дісслів і перекладіть:

- a) Οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα κήρυκας (στέλλω).
 b) Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀλκιβιάδην τῆς ἀσεβείας (κρίνω).

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Тридцять тиранів, схопивши громадян, вбили їх.

2. Ποσλι αφίνян наказали громадянам виявити свій погляд.

3. (Те), що ви відповісте, ми повідомили вдома.

4. Цар послав Беллерофонта, щоб він убив Химеру.

ΖΑΠΑΜ'ΥΤΑΥΤΕ ΓΡΕΨΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ'Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΗ:

“Ο ἂν σπείρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

– Що посіє людина, те й пожне.

ΖΑΝΥΤΤΥ 52

INDICATIVUS AORISTI I PASSIVI

Προчитайте та перекладіть речення:

1. Κῦρος ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἑλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην, οὕτω ταχθῆναι, συντάξαι δ' ἕκαστον τῶν στρατηγῶν τοὺς ἑαυτοῦ.
2. Ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων.
3. Κῦρος ὁ Δαρείου υἱὸς κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατραπίης Λυδίας καὶ Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας.
4. Ὁρέστης τὴν μητέρα φονεύσας ὑπ' Ἐρινύων ἐδιώχθη.
5. Ἡ τῶν Λακεδαιμονίων ἡγεμονία ὑπὸ τῶν Θηβαίων κατελύθη.
6. Οἱ Κύκλωπες ὑπ' οὐρανοῦ δεθέντες εἰς Τάρταρον ἐρρίφθησαν, ἔπειτα δὲ ὑπὸ Διὸς ἐλύθησαν.
7. Ἡ Καρχηδῶν ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Φοινίκων.

8. Ἐπειθόμεθα ὑπὸ ὑμῶν, ἀλλ' οὐκ ἐπέισθημεν.
9. Χάριν ἔχωμεν τοῖς φίλοις· ἐκ μεγάλων γὰρ κινδύνων ἐσώθημεν ὑπ' αὐτῶν.

СЛОВНИК

δέω зв'язувати

ἐπί (*gen.*) на

Ἐρινύς, ὕος ἡ Еринія (*богиня помсти*)

ἡγεμονία, ας ἡ керівництво, правління

Θηβαῖος, ου ὁ уродженець або житель

Фів, фіванець

Каппαδοκία, ας ἡ Каппадокия

(*область в Малій Азії*)

Καρχηδών, ὄνος ὁ Карфаген

καταλύω припиняти, знищувати

καταπέμπω посилати

κτίζω засновувати

Κύκλωψ, ωπος ὁ Кіклоп (*Циклоп*)

Ἵρέστης, ου ὁ Орест (*син*

Агамемнона)

ρίπτω кидати

συντάττω (*σσω*) ставити у бойовий

порядок

Τάρταρος, ου ὁ Тартар (*підземне*

царство)

τάττω (*σσω*) вишиковувати

(*військо*), ставити у стрій

Φοίνιξ, κος ὁ фінікієць

Φρυγία, ας ἡ Фригія (*країна в Малій*

Азії)

χάρις, ιτος ἡ втіха, вдячність

Περὶ στόλου τῶν Ἀθηναίων

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευσάν ποτε ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἐστρατοπέδευσεν (ἐστρατοπεδεύσατο) ὁ στρατὸς ἐν πεδίῳ. Ἐξαίφνης δ' ἐμήνυσαν οἱ κατάσκοποι τὸ τῶν πολεμίων ἱππικὸν πλησιάζειν· καὶ ἔμενον οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ὄπλοις τοὺς βαρβάρους. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τῶν πολεμίων ἱππικὸν πλησίον ἦν, ἐτόξευσαν οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ πολλοὺς τῶν βαρβάρων ἐφόνευσαν. Ἐνθαῦθα δὴ ἐξέπεμψεν ὁ στρατηγὸς τὸ τῶν συμμάχων ἱππικόν. Ἀνδρείως δὲ μαχόμενοι ἐτρέψαντο οἱ συμμάχοι τοὺς πολεμίους καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς διὰ τοῦ πεδίου πρὸς τὸν ποταμὸν. Ἐπειτα δὲ τροπαῖον λίθινον ἰδρύθη, μνημεῖον τοῦ στόλου. Καὶ ἄγγελος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀθήναζε ἐπέμφθη. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ ἤκουσαν, ὅτι οἱ πολέμιοι ἐτρέφθησαν καὶ ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ πρὸς τὸν ποταμὸν ἐδιώχθησαν, μάλα ἠδόμενοι τοῖς θεοῖς νικητήρια ἔθυσαν.

СЛОВНИК

ἐνθαῦθα тепер, тут

ἐξαίφνης раптово, зненацька

ἐπειδὴ коли

ἠδομαι радіти

ἱππικόν, οὔ τό кіннота

κατάσκοπος, ου ὁ розвідник,

спостерігач

λίθινος 3 кам'яний

μηνύω сповіщати, доносити,

об'являти

μνημεῖον, ου τό пам'ятник
 νικητήριον, ου τό 1) (sc. ἄθλον)
 нагорода переможцю;
 2) pl (sc. ἱερά) святкування
 перемоги
 πλησιάζω (dat.) наблизитися,
 підходити
 πλησίον близько, поблизу

στόλος, ου ό похід, експедиція,
 військо
 στρατοπεδεύομαι розташовуватися
 табором
 τοξεύω стріляти з лука
 τρέπω med. звертатися до втечі
 τρόπαιον, ου τό трофей, пам'ятник
 на честь перемоги

ДОВІДКА

Про грецьке військо

Зброя стародавніх греків поділялась на *наступальну* (спис, меч, лук, праща, пізніше секіра та палиця) та *оборонну* (шолом, панцир, поножі та щит). Головною оборонною зброєю служив щит.

Гопліт

входили бронзовий шолом, панцир (або цілком бронзовий, або шкіряний з бронзовими пластинами), бронзові поножі, що захищали ноги нижче коліна, і круглий щит зі шкіри бика, оббитої бронзовими пластинами. Гопліт був озброєний коротким залізним мечем і довгим дерев'яним списом з залізним наконечником. Обладунки і зброю гопліт купував за власний рахунок, тому у фаланзі воювали, здебільшого заможні чоловіки.

До фаланги належали і допоміжні частини легкоозброєних воїнів – гімнети (ό υμνήτης). До них належали металники

Головну силу грецького війська складали *важкоозброєні гопліти*. Основою сухопутного війська в Греції була *фаланга* – стрій гоплітів (όπλίται), що складався з 8 шеренг. До обладунків гопліта

Пельтаст

списів, лучники та пращники. Кіннота не мала в грецькому війську великого значення.

Легкоозброєні піхотинці поділялись на 2 види. Перші були озброєні металевим списом, бляшаним шоломом з войлочною підкладкою, шкіряними поножами і невеликим дерев'яним щитом, обтягнутим шкірою (πέλτη). Через цей щит їх називали „пельтастами”.

Поводирями війська в найдавніші часи були царі, а потім – архонти. В армії служили всі громадяни чоловічої статі від 20 і до 60 років; юнаки 18–20 років (эфеби) в Афінах несли прикордонну службу. В Спарті військо ділили на 6 мор (по 500–900 осіб), мори – на лохи (по 100–150 осіб), лохи – на півсотні. Головнокомандуючими в Спарті були царі. В Афінах військом керувала колегія із 10 стратегів, яких щорічно переобирали. Афінську армію ділили на 10 таксисів (по одному від кожної філи), а таксиси – на лохи. Кінноту вели два спеціальних командири-гіппархи.

Особливо сильний в Афінах був флот. Він складався з трієр, на кожній із яких було по 170 веслярів і по 20 матросів, які обслуговували вітрила. Веслярів і матросів набирали з найбідніших прошарків населення, які неспроможні були купити гоплітські обладунки. Тому флот в Афінах завжди був оплотом демократії. Флотом керували стратеги; командир корабля називався трієрархом. В Спарті увесь флот перебував у командуванні однієї людини – наварха. Проте спартанський флот в епоху Греко-перських воєн був ще дуже слабким.

Περὶ τῆς Τροίαν στρατείας

Ἐλένη, ἡ τοῦ τῆς Σπάρτης βασιλέως, γυνή, ὑπὸ Πάριδος, τοῦ τῶν Τρώων βασιλέως υἱοῦ, ἠρπάσθη καὶ εἰς τὴν Τροίαν ἐκομίσθη. Ὀργισθέντες δὲ τῇ προδοσίᾳ οἱ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖς τὸν Πάριν τὴν γυναῖκα ἀποστερήσαι ἐβουλεύσαντο. Ἀθροισθέντες δὲ εἰς τὴν Αὐλίδα μακρὸν χρόνον ἐκεῖ μένειν ἠναγκάζοντο (ἠναγκάσθησαν). Κάλχας δέ, ὁ τῶν Ἑλλήνων ἱερεὺς, συνεβούλευσεν Ἀγαμέμνονι τῷ βασιλεῖ Ἴφιγένειαν τὴν θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι θῦσαι. Αὕτη ἡ βουλή πρῶτον μὲν ἐξέπληξε τὸν βασιλέα, τέλος δὲ τοῖς τοῦ ἱερέως καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων λόγοις πεισθεὶς τὴν θυγατέρα κομίσαι ἐκέλευσεν. Ἡ δὲ ὑπὸ τῆς θεᾶς ἀρπασθεῖσα εἰς τὴν Ταυρίδα ἐκομίσθη.

СЛОВНИК

Ἀγαμέμνων, ονος ὁ Агамемнон
(мікенський цар)

ἀθροίζω збирати

ἀναγκάζω примушувати, заставляти,
переконувати

ἀποστερέω позбавляти, відбирати

Ἄρτεμις, дос ἡ Артеміда

Αὐλῖς, ἴδος ἡ Авліда (гавань в Беотії)

ἐκπλήσσω потрясати, страшити

Ἴφιγένεια, ас ἡ Іфігенія (дочка
Агамемнона і Клітемнестри)

Κάλχας, αντος ὁ Калхант (*син Тестора, віщун в країні ахейців*)
κομίζω відвозити
μένω чекати, очікувати
ὀργίζομαι (*dat.*) гніватися
προδοσία, ας ἢ зрадництво, зрада

στρατεία, ας ἢ похід, війна
συμβουλεύω радити, пропонувати
Ταυρίς, ἰδος ἢ Тавріка (*суч. Крим*)
τέλος нарешті
Τρῶες, ὧων οἱ троянці

ДОВІДКА

ТРОЯНСЬКА ВІЙНА (грец. Τρωικός πόλεμος, лат. Bellum Troianum) – війна ахейців на чолі з володарем Мікен Агамемноном проти троянців; датувалася, в давньогрецьких джерелах початком XII ст. до н. е. і тривала впродовж десяти років. Перше джерело, яке розповідає про Троянську війну – епічні поеми „Іліада” та „Одіссея”. Пізніше Вергілій у своїй „Енеїді” та інші античні письменники також описували ці події.

За міфами, Троянська війна викликана тим, що син троянського царя Пріама Паріс викрав дружину спартанського царя Менелая Єлену. Ахейські війська на чолі з Агамемноном впродовж дев’яти років тримали Трою в облозі. Лише на 10-му році війни греки завдяки хитрості Одіссея здобули Трою. Після Агамемнона провідниками у грецькому війську були Менелай, Ахіллес, Патрокл, два Аякси, Тевкр, Нестор, Антілох, Одісей, Діомед, Ідоменей, Філокетт і Паламед. Величезна армія, що налічувала 100 тис. воїнів і 1 тис. 186 кораблів, зібралася в Авлідській гавані. Звідси Агамемнон вирушив на Трою.

Герої Троянської війни

За пізнішим переказом, ахейці помилково висадились у Місії, а звідти буря знову занесла їх до Авліди. Принісши в жертву Артеміді Іфігенію, вони вдруге відпливли до Трої. Спочатку ахейці намагалися мирно домовитись про повернення Єлени, але троянці не погодились віддати красуню.

У подіях під мурами Трої активну участь брали боги. Захопивши Трою, ахейці перебили всіх мешканців, пограбували і зруйнували місто. Із троянців урятувались тільки Гелен, Кассандра, Андромаха й Еней (з Анхісом і Юлом).

За свідченням „батька історії” Геродота, після поразки в Троянській війні від ахейців/греків частина троянців/теукрів на чолі з царем Енеєм прибули до Італії. Про це також писав стародавній автор Стесіхор (VII ст. до н. е.).

Історичність Троянської війни підтверджується матеріалами археологічних розкопок, які доводять факт існування міста Трої чи навіть кількох міст і те, що деякі з них були зруйновані, можливо, наприкінці XIII ст. до н. е. і пізніше. Розповіді про Троянську війну стали невичерпним джерелом для літератури й мистецтва. Найвідоміший твір про цю війну – „Іліада”, кіклична поема, приписувана Гомеру. Вона описує події десятого року облоги Трої. Окремі епізоди опрацьовані пізніше давньогрецькими трагіками. У Стародавньому Римі про Троянську війну писали Енній, Вергілій.

„Троянський кінь” (кадр з фільму „Троя”)

„Троянські діяння” – один з ранніх зразків перекладної повісті в літературі Київської Русі. У давній українській літературі існувало декілька перекладних повістей, відомих під узагальнюючою назвою „Сказання про Троянську війну”. Події Троянської війни відобразили Еврипід (трагедія „Троянки”), Джефрі Чосер (поема „Троїл і Крессіда”), Джованні Боккаччо, Вільям Шекспір (п’єса „Троїл і Крессіда”), Леся Українка.

На тему Троянської війни знімалися також фільми, найвідоміший із яких – історична драма „Троя” 2004 року.

ΒΠΡΑΒΙ

I. Προβιδμνιαιτε в aoristi I indicativi passivi διεσлова διώκω та φονεύω:

persona	aoristi I indicativi passivi	aoristi I indicativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Βιβεριτε φорму *indicativus aoristi I passivi* i βπιшиτε ιι βιля *praesens activi*. Запам'ятайте значення διεσλιβ:

έφονεύθησαν, έκλήθη, ήσθη, έσώθηс, έζημιώθη, έλέχθη, έκρίθητε, διεκομίσθη, ήρωτήθησαν, έπαιδεύθη.

- διακομίζω (переправляти, перевозити) – _____
- έρωτάω (питати, запитувати) – _____
- ζημιόω (карати) – _____
- ήδομαι (радiти, насолоджуватися) – _____
- καλέω (називати, кликати) – _____
- κρίνω (судити) – _____
- λέγω (говорити) – _____
- παιδεύω (виховувати) – _____
- сώζω (зберігати, рятувати) – _____
- φονεύω (вбивати) – _____

III. Βιβεριτε одну з трьох поданих форм *indicativus aoristi I passivi*, яка підходить за значенням до речення, i переκλαδιτε:

- 1) Όδυσσεύс ειс Όγυγiαν νήсон (έφονεύθησαν, έπαιδεύθη, διεκομίсθη).
- 2) Διαγόρας ό ποιητής άθεос (έφονεύθησαν, έκλήθη, έζημιώθηс) και ύπo πάντων τών πολιτών έμисеiто.
- 3) Ό προδότηс (έλέχθη, έсώθηс, έζημιώθη) τώс θανάτωс.
- 4) Ό Σώκратес, πώс (έсώθηс, ήρωτήθησαν, έκρίθητε) ек τής μάχηс;

5) Ἐν τῇ ἐπὶ Κάννας μάχῃ πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀννίβα στρατιωτῶν (ἦσθη, ἐπαιδεύθη, ἐφονεύθησαν).

6) Ὁ Κῦρος (διεκομίσθη, ἠρωτήθησαν, ἐπαιδεύθη) ἐν Περσῶν νόμοις.

7) Οἱ σοφοὶ (ἐσώθης, ἦσθη, ἠρωτήθησαν) τίς ἐστὶν ἀρίστη πόλις.

8) Ἐκρίνατε καὶ (ἐκρίθητε, διεκομίσθη, ἐκλήθη).

9) Ὑπὸ ἀνθρώπων καλῶν κάγαθῶν τάληθῆ (ἐσώθης, ἐφονεύθησαν, ἐλέχθη).

III. Перекладіть грецькою мовою:

1. У спартанців було великою честю бути поставленим у битві біля царя.

2. Численні (люди) заздрячи гарно сказане чи зроблене не хвалять.

3. Як ви врятувалися з битви?

4. Влада мідян була знищена персами.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Σοφῶ παρ' ἀνδρὶ (Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς) πρῶτος

εὐρέθη λόγος (Μένανδρος). – У мудрого чоловіка завжди першим знаходиться рішення (*мудрий чоловік завжди першим знайде рішення*).

Ὅς μέγα τὸ μικρόν ἐστὶν ἐν καιρῶ δοθέν.

– Яким значним є (*нехай навіть*) мале, але дане в потрібний момент.

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, INFINITIVUS ET PARTICIPIUM AORISTI I PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἄνευ ὁμονοίας οὐκ ἂν πόλις εὖ πολιτεύθειη.
2. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς τί ἐστι φίλος «Ἄλλος ἐγώ» - εἶπεν (сказав).
3. Λέγουσι Ἡρακλέα ὑπὸ Διὸς γεννηθῆναι.
4. Εἰ μηδὲν ἀδικεῖς, μηδὲν φοβηθῆς.
5. Νικήσειαν οἱ στρατιῶται τοὺς πολεμίους καὶ ὑγιεῖς οἴκαδε κομισθεῖμεν.
6. Εὐξώμεθα τοῖς θεοῖς, ἵνα μὴ νικηθῶμεν ὑπὸ τῶν πολεμίων.
7. Ἐὰν μὴ δίκαια πράττης, μηδὲν φοβηθῆς.
8. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας εἰς τὴν Τροίαν πορευθεὶς ἐθύσατο τῇ Ἀθηνᾶ.
9. Ὑπὸ τῶν πονηρῶν μὴ κωλυθῆς ἀγαθὰ πράττειν.

СЛОВНИК

ἀδικέω чинити несправедливо,
ображати, кривдити
ἄνευ (*gen.*) без
γεννάω народжувати
κομίζω приносити, відвозити

κωλύω (*acc.*) заважати, перешкоджати
ὁμόνοια, *ас* ἢ одностумство, згода
πολιτεύω управляти державою
ὑγιής 2 здоровий

Κάλαμος καὶ ἐλαία

Διὰ καρτερίαν καὶ ἰσχὺν καὶ ἡσυχίαν Κάλαμος καὶ Ἐλαία ἤριζον. Τοῦ δὲ Καλάμου ὀνειδιζομένου ὑπὸ τῆς Ἐλαίας, ὡς ἀδυνάτου ὄντος καὶ ῥαδίως ὑποκλινομένου πᾶσι τοῖς ἀνέμοις, ὁ Κάλαμος οὐκ ἐφθέγξατο. Καὶ μικρὸν ὑπομείνας, ἐπειδὴ ἄνεμος ἔπνευσεν ἰσχυρός, ὁ μὲν Κάλαμος, ὑποσεισθεὶς καὶ ὑποκλιθεὶς τοῖς ἀνέμοις, ῥαδίως διεσώθη· ἡ δ' Ἐλαία, ἐπειδὴ ἀντέτεινε τοῖς ἀνέμοις, κατεκλάσθη τῇ βίᾳ (Αἴσωπος).

СЛОВНИК

ἀντιτείνω вπиратися, противитися
βία, *ас* ἢ сила

διασώζω зберігати, рятувати
ἐλαία, *ас* ἢ олива, маслина

ήσυχία, ας ή спокій, відпочинок
 ισχύς, ύος ή сила
 κάλαμος, ου ό тростина
 καρτερία, ας ή стійкість,
 витривалість, терпеливість
 κατακλάω ламати
 μικρός 3 малий, невеликий
 όνειδίζω лаяти, сварити, ганити
 πνέω дути

ύποκλίνομαι лягати донизу; обвисати,
 ставати в'ялим
 ύπομένω залишатися, терпіти,
 витримувати
 ύποσειώ знизу потрясати, тобто
 приводити в рух
 φθέγγομαι видавати звук, вимовляти
 слово

Δημήτηρ καὶ Περσεφόνη

Περσεφόνη, ή Δήμητρος θυγάτηρ, ότε σύν ταῖς έταίραις έν λειμώνι άνθών πλήρει έπαιζεν, ύφ' 'Αιδου έβλέφθη άμα καὶ έθαιμάσθη καὶ ήρπάσθη καὶ εις τὰ κάτω άπήχθη. Ταραχθεῖσα δέ καὶ όργισθεῖσα ή μήτηρ τήν άρπασθεῖσαν άνά πᾶσαν τήν γήν έζήτησεν. Τέλος δ' ύφ' 'Ηλίου αύτῆ ήγγέλη, ποϋ κρυφθείη ή θυγάτηρ. Διαλεχθεῖσα οϋν Διί διεπράξατο άναπεμφθῆναι αύτήν προς τό φῶς. Άλλά καὶ ταύτης τῆς έλπίδος έψεύσθη, έπει Περσεφόνη έν 'Αιδου σίτου τινός έγεύσατο. "Ενθα δὴ ύπό Διός τοιαύδε έτάχθη. „Τόν ίσον χρόνον Περσεφόνη παρά τῆ μητρὶ μενεῖ καὶ παρά Πλούτωνι. Συνοικισθεῖσα 'Αιδη τόν χειμώνα κάτω διατρίψει· έαρος δέ γιγνομένου άνακομισθήσεται (άνακομισθήτω) πάλιν προς τό φῶς". "Ησθησαν πάντες ταϋτα άκούσαντες καὶ τῆ Διός βουλή έπέισθησαν.

СЛОВНИК

"Αιδης, ου ό Αϊδ, Гадес (βοο
 підземного царства)
 άνακομίζω повертати назад;
 повертатися
 άναπέμπω відсилати, відпускати
 άνθος, εος (ους) τό квітка
 γεύομαι пробувати, куштувати
 διαπράττω робити, здійснювати,
 виконувати
 διατρίβω проводити час, перебувати
 ζητέω шукати
 κάτω внизу
 κρίπτω приховувати

λειμών, ώνος ό луг
 ότε коли
 παίζω гратися, забавлятися
 παρά (dat.) біля, при
 πληρόω наповнювати, збирати
 σίτος, ου ό хліб
 συνοικέω жити разом, співмешкати
 тарάττω (σσω) потрясати,
 приголомшувати
 τάττω (σσω) влаштовувати
 τέλος, εος τό кінець, вихід
 φῶς, τός τό світло

Статуя Деметри і Персефони у мисливському одязі

ДОВІДКА

ДЕМЕТРА (грец. Δημήτηρ) – дочка Кроноса й Реї, сестра й дружина Зевса, богиня родючості, хліборобства та шлюбу; посідала важливе місце в грецькій міфології.

Інше ім'я Деметри в культурі, поширеному серед народів моря, зокрема пеласгів на півдні Пелопоннесу, а також мінойців на Криті – Матір Део, тобто Богиня Матір.

Міф про Деметру та її дочку Персефону докладно наведений в одному з гомерівських гімнів. Аїд з дозволу Зевса викрадає Персефону. Після марних пошуків Деметра довідується про це від Аполлона. Розгнівана, вона залишає Олімп; земля стає неродючою, і Зевс, щоб заспокоїти Деметру, посилає Гермеса в підземне царство за Персефоною. Але Аїд дав Персефоні гранатових зернят, з'ївши які, вона не може забути підземного царства. Відтоді Персефона дев'ять місяців року проводить у матері, а три місяці мусить залишатися в Аїда. Деметра

відновлює на землі родючість і повертається на Олімп. Культ Деметри символізував також народження й виховання дітей. Як богиню шлюбу й родинного життя Деметру шанували одружені жінки, що влаштовували на її честь свята – тесмофорії.

Культ Деметри сягає сивої давнини; за Геродотом, він був поширений ще в добу пелазгів у Фессалії, Беотії, Атиці, Мегарі, Коринфі, згодом перенесений до Сіцилії, Малої Азії тощо. Коли на Пелопоннесі оселилися доряни, культ Деметри послабився, але потім знову посилювався під впливом іонійців. Деметра стала об'єктом культу по всій Греції, на островах, у Малій Азії, в Римі, де її ототожнювали з Керерою (Церерою). З її ім'ям виголошували й укладали договори, а урядовці й судді, перш як посісти на свої посади, складали присягу Деметрі, в якій обіцяли дотримувати писаних законів і традицій. У жертву богині приносили биків, корів, свиней (з огляду на їхню плідючість), овочі, бджолині стільники; їй були присвячені колоски, мак, овочеві дерева тощо.

У глибоку давнину Деметру вважали богинею підземного царства і дружиною Посейдона, від якого вона народила коня Арейона. Стосунки Деметри з Посейдоном відбито в античному мистецтві; в Аркадії існувало прадавнє

Coniunctivus, optativus, imperativus, infinitivus et participium aoristi I passivi

зображення Деметри з кінською головою; вона тримала в одній руці голуба, а в другій – дельфіна, оскільки в уявленні найдавніших жителів Греції вона була творцем птахів і риб, богинею всієї живої природи. Пізніше, особливо від часів Праксітеля, в мистецтві з'являється образ Деметри із м'якими й лагідними рисами, іноді з відбитком смутку за зниклою донькою. На зображеннях вона сидить на троні або стоїть з вінком колосків на голові, із серпом, смолоскипом або кошиком овочів у руках. Улюбленим сюжетом для скульпторів було спорядження Деметрою Тріптолема в дорогу для поширення її культу (рельєф в Афінському музеї).

У пізнішому європейському малярстві образ Деметри відтворювали Дж. Вазарі, Я. Йордане, П. П. Рубенс. З міфом про Деметру пов'язані поетичні (Ф. Шіллер „Елевсінське свято”, А. Теннісон „Деметра і Персефона”) та музичні (Н. Йоммеллі „Заспокоєна Деметра”) твори.

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *coniunctivus* та *optativus aoristi I passivi* дієслова κομίζω та ἀναγκάζω:

persona	aoristi I coniunctivi passivi	aoristi I optativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	aoristi I coniunctivi passivi	aoristi I optativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть форми *imperativus*, *infinitivus* та *participium aoristi I passivi* від дієслів *σώζω* та *πέμπω*:

persona	imperativus aoristi I passivi	
	<i>singulāris</i>	
2.		
3.		
	<i>plurālis</i>	
2.		
3.		

infinitivus aoristi I passivi	

participium aoristi I passivi		
<i>m</i>		
<i>f</i>		
<i>n</i>		

III. Замініть форми *praesens indicativi passivi* на форми *coniunctivus* та *optativus aoristi I passivi*:

- φοβέομαι
- κινεῖται
- κτιζόμεθα
- πείθεσθε
- βλάπτονται

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Це було зроблено.

2. Кажуть, що Рим був заснований Ромулом і Ремом.

3. Намагайтеся, учні, добре вчитися.

4. Ми були врятовані нашими союзниками.

ΖΑΠΑΜ΄ΥΤΑΪΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒ΄Υ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

– Не судить, щоб не бути судимими.

**Ἄνευ ὁμονοίας οὐτ’ ἂν οἶκος καλῶς
οἰκηθεῖη οὔτε πόλις εὖ πολιτευθεῖη.**

– Без згоди ані дім не може управлятися,
ані держава не може керуватися.

ЗАНЯТТЯ 54

FUTURUM I PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Ἐὰν ἐπὶ τοὺς Πέρσας στρατεύῃ, μεγάλη ἀρχὴ καταλυθήσεται.
2. Κροῖσος δὲ ἐλπίσας τὴν τῶν Περσῶν ἀρχὴν καταλυθήσεσθαι ἐπ’ αὐτοὺς ἐστρατεύσατο.
3. Οἱ ψεῦστα ἐξελεγχθήσονται ποτε ἔργῳ.
4. Οἱ Τρῶες ἐνόμιζον τὴν πόλιν ὑφ’ Ἑκτορος σωθήσεσθαι.
5. Οἱ πολέμοιοι ὑφ’ ἡμῶν κωλυθήσονται τῆς διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ.
6. Ἐὰν ἡ ὁμόνοια διαλυθῇ, διὰ λυθήσεται ἡ τῆς πόλεως δύναμις.
7. Σπαρτιάτης τις ἐρωτηθεὶς, τί παιδευθήσοιτο ξένος ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἀπαιδευτῶν ὄντων· «Παιδευθήσεται, - ἔφη, - βραχέως λέγειν».
8. Λυπῶν καὶ φροντίδων οἱ ἄνθρωποι οὐποτ’ ἀπαλλαχθήσονται.

СЛОВНИК

ἀπαίδευτος 2 невихований,
неосвічений
ἀπαλλάττω звільняти, іти,
віддалятися
διά (gen.) через, внаслідок, із-за
διάβασις, ἕως ἢ перехід, переправа
διαλύω розв'язувати, припиняти
ἐξελέγχω викривати, доводити,
виявляти

καταλύω розв'язувати, припиняти,
знищувати
ὁμόνοια, ας ἢ однодумство, згода
οὐποτε, дор. οὐποκα adv. (також
окреμο) ніколи
ὑπό (gen.) від
φροντίς, ἴδος ἢ турбота, тривога,
неспокій
ψεύστης, ου ὁ обманщик, брехун

Сцена з життя міста Афіни

Λυσίμαχος. Τί καινόν σε тарάττει, ὦ Φιλόξενε;

Φιλόξενος. Ἄρ' οὐπω ἤκουσας, ὅτι Κῦρος, ὁ τῆς Λυδίας σατράπης, πολλοὺς στρατιώτας συναθροίζει ὡς ἐπὶ τοὺς Πισίδας στρατεύσων; Πολλοὶ τε ἄλλοι Ἕλληνες συλλέγονται, ἵνα συστρατεύωσι, καὶ Ξενοφῶν, ὁ Γρύλλου υἱός, εἰς Σάρδεις πορεύσεται, ἵνα μετέχη τοῦ στόλου. Ἐὰν δὲ νικήσῃ ὁ Κῦρος τοὺς Πισίδας, ἐπ' ἄλλους πολεμίους στρατεύσει· ὥστε μεγάλην δόξαν καὶ πολλὴν λείαν κτήσαιντο ἂν οἱ συστρατεύοντες. Καὶ νῦν πρὸς Ξενοφῶντα πορεύομαι ὡς ἀκολουθήσων αὐτῷ εἰς Σάρδεις.

СЛОВНИК

ἀκολουθέω слідувати (за), іти,
іти слідом (за), проваджати,
супроводжувати
Γρύλλος, ου ὁ Грілл (старший син
історика Ксенофонта, який
загинув у битві біля Мантінеї)
καινός 3 новий
κτάομαι набувати
λεία, ας ἢ здобич, провіант
Λυσίμαχος, ου ὁ Лісімах
μετέχω (gen.) брати участь,
долучатися

Πισίδαи οἱ пісідійці (жители Писидії,
країни в Малій Азії)
Σάρδεις, εων αἱ Сарди, головне місто
в Лідії
στόλος, ου ὁ похід, військо
συλλέγω збирати
сυναθροίζω збирати
сυστρατεύω брати участь у поході,
війні, відправлятися в похід
ταράττω (σσω) потрясати,
приголомшувати
Φιλόξενος, ου ὁ Філоксен

Ἡ Διονύσιου τοῦ νεωτέρου πτώσις

Διονύσιος ὁ νεώτερος δέκα ἐνιαυτοὺς ἄρξας τῶν Συρακοσίων ὑπὸ Δίωνος ἠττηθεὶς τῆς μὲν τυραννίδος ἀπεστερήθη καὶ ἐφυγαδεύθη ἐκ τῆς

Σικελίας, μετὰ δ' ἄλλους δέκα ἐνιαυτοὺς ἤκων τῆς πόλεως αὖθις ἐκράτησεν. Τῶν δὲ πολιτῶν οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει μένοντες ἐδούλευον τῷ τυράνῳ, οὐδ' ἄλλως ἐπιεικεῖ ὄντι, τότε δ' ὑπὸ συμφορῶν ἀπαγριωθέντι τὴν ψυχὴν, οἱ δὲ βέλτιστοι καὶ γνωριμώτατοι φυγαδευθέντες ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς ἰκέτῃ, τῷ τῶν Λεοντίνων δυναστεύοντι. Ὁ δὲ προσποιούμενος σπεύσειν, ὅπως ἢ μὲν τοῦ Διονυσίου τυραννίδος καταλυθήσεται, αἱ δὲ Συρακοῦσαι ἐλευθερωθήσονται, ἀξιόλογον δύναμιν παρασκευάσας ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν τύραννον. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ Καρχηδόνιοι ἤκουσαν τὸ μέγεθος τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταραχῶν, ὥστε πολλῶν πληρωθῆναι ἐλπίδων κρατήσῃ τῶν Συρακουσῶν· μεγάλη γὰρ στόλῳ παρήσαν εἰς Σικελίαν καταλύσαντες τὰς διαφορὰς τὰς πρὸς τοὺς κατὰ τὴν νῆσον τυραννεύοντας, μάλιστα δὲ φιλίαν ποιησάμενοι πρὸς τὸν ἰκέτην. Οἱ δὲ Συρακούσιοι ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τοῦ ἰκέτου καὶ φοβηθέντες, μὴ ἀπὸ μὲν τοῦ τυράννου ἐλευθερωθεῖεν, ὑπὸ δὲ Καρχηδονίων δουλωθεῖεν, πρέσβεις πέμψαντες εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς Κορινθίους βοήθειαν ἤτησαν. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἠγησάμενοι βοηθητέον εἶναι τοῖς ἀπογόνοις ἐψηφίσαντο πέμπειν στρατηγὸν ὡς ἐπιμελησόμενον τῆς πόλεως. Ἐχειροτονήθη δὲ Τιμολέων πρωτεύων τῶν πολιτῶν ἀνδρεία καὶ συνέσει στρατηγικῇ καὶ καθόλου πάσαις ἀρεταῖς κεκοσμημένος.

СЛОВНИК

αἰτέω просити, вимагати
ἄλλως по-іншому, інакше
ἀξιόλογος 2 достойний згадування
ἀπαγριόμαι дратуватися, розлючуватися
ἀπόγονος, ου ὁ ἢ нащадок
ἀποστερέω позбавляти, відбирати
αὖθις знову
γνώριμος 2, 3 відомий
διαφορά, ἄς ἢ відмінність, розбрат, ворожнеча
Δίων, ωνος ὁ Діон (*сіракузянин, шурин Діонісія Старшого, товариш і послідовник Платона, убитий 353 р. до н. е.*)
δυναστεύω володарювати
ἐξαπατάω обманювати
ἐπιεικής 2 пристойний
ἐπιμελέομαι турбуватися

ἐπιτρέπω доручати, надавати, звертатися, дозволяти
ἡττάομαι бути слабким, уступати, бути переможеним
καθόλου взагалі, в цілому
Καρχηδόνιος, ου ὁ карфагенянин
κοσμέω упорядковувати
κρατέω (gen.) володарювати, панувати
Λεοντῖνοι οἱ леонтинці (*жителі міста Леонтини*)
μέγεθος, εος τό величина, багаточисельність
πάρεμι (εἶναι) бути [присутнім]
πληρόω наповнювати
προσποιέω med. присвоювати собі, пред'являти претензії; підкоряти
στρατηγικός 3 стратегічний, який застосовує військову хитрість

συμφορά, ἄς ἡ доля, нещастя
 οὔνεσις, εὠς ἡ розум, розуміння
 Συράκουσαι αἱ Сіракузи (найбільше
 місто стародавньої Сицилії,
 на пд.-сх. її бережжі)
 Συρακούσιος, οὐ ὁ сиракузянин
 ταραχή, ἦς ἡ також рl. хвилювання;
 метушня, сум'яття; безлад
 Τιμολέων, οὗτος ὁ Тімолеонт
 (коринфський полководець, в кінці

життя – фактичний правитель
 Сіракуз, помер 337 р. до н. е.)
 τυραννέω бути тираном, одноосібно
 правити
 φυγαδεύω виганяти (з країни)
 χειροτονέω голосувати підняттям рук
 ψηφίζομαι подавати голос,
 вирішувати

ДОВІДКА

ДІОНІСІЙ МОЛОДШИЙ, також **Діонісій II Сіракузький** (396–337 рр. до н. е.) – тиран Сіракуз з 367 по 357 роки до н. е. (перший раз) та з 346 по 344 рр. до н. е. (другий раз). Син тирана Діонісія I та знатної мешканки Локр – Доріс.

При підтримці найманців свого батька Діонісій захопив владу. Перші роки він користався порадами Діона, свого дядька, навіть в якихось напрямках дозволяв собою керувати.

В цей час продовжувалася війна з Карфагеном (у 364 р. до н. е. було укладено перемир'я). Попри це Діонісій Молодший знизив військовий податок на три роки. З 000 засуджених за борги з податків були прощені та отримали волю. До того ж у 367 р. до н. е. він спрямував листа із запрошенням філософу Платону. Тим більше, що Платон був другом Діона. Платон прибув до Сіракуз у 366 році до н. е. Під впливом філософа Діонісій Молодший відмовився від розкішного способу життя, почав виказувати думки щодо відмови від тиранії.

Підозрюючи Діона в його намаганнях вести таємно перемовини з карфагенянами, Діонісій відсторонив його від владних повноважень. Діон, а слідом за ним й Платон відправилися до Коринфу. У 361 р. до н. е. Діонісій знову запросив Платона до себе, але той був у Сіракузах, неначе полонений і навесні 360 р. до н. е. покинув місто. Увесь час перебування Платона у Сіракузах його супутники досліджували антитиранські настрої у громаді.

В цілому зовнішня політика Діонісія Молодшого спрямовувалася на захист уже наявних володінь. У Нижній Італії він боровся з місцевим племенем луканійців, які атакували його володіння. Після оборони власної території була укладена мирна угода (359 р. до н. е.). З вільними містами Тарентської затоки у Сіракуз склалися мирні стосунки. Це дозволило закласти два нових міста в Апулії. Крім того, Діонісій Молодший був у союзницьких відносинах зі Спартою.

Загалом же авторитет Діонісія Молодшого згасав, його спроби зробити тиранію більш цивілізованою зазнали невдачі. Тому, коли у серпні 357 р. до н. е. Діон висадився на західному узбережжі Сицилії із загоном найманців у 600 осіб при підтримці карфагенського воєначальника у місті Міноя, то він швидко

захопив міста Гелу, Аграгант, Камарину. Після цього Діон отримав допомогу від сікулів та сіканів. До Сіракуз Діон дійшов з 2 тис. вояків. Південна Італія теж повстала. При цьому жителі Сіракуз відкрили ворота Діону. В руках прихильників Діонісія Молодшого залишилися острови Ортігія та Ахрадіна. Проте з Еллади на допомогу Діону прибув Гераклід з 20 тріерами та 1600 вояками. В цій ситуації Діонісій передав командування на Ортігії своєму синові Аполлократу, а сам відправився до Італії. Звідси він спорядив флот з харцями та озброєнням на допомогу синові на чолі з неаполітанцем Ніпсієм.

Урешті-решт згідно з угодою між Діонісієм і Діоном останній відмовлявся від влади над Сіракузами, але отримував право завоювати інші міста Сицилії. Ще якийсь час точилася боротьба за владу на острові, але Діонісій Молодший практично втратив все, що залишив йому батько. У 355 р. до н. е. його син Аполлократ покинув Ортігію і з п'ятьма кораблями попрямував до батька у південну Італію.

Володіння Діонісія Молодшого

Весь час після свого відсторонення від влади Діонісій Молодший перебував у Локрах, на батьківщині своєї матері. У 352 р. до н. е. з метою створити базу для подальшого відновлення своєї влади у Сіракузах він став тираном Локр.

У 346 р. до н. е., скориставшись слабкістю тирана Сіракуз Нісея (свого зведеного брата), Діонісій Молодший захопив місто. Але як тільки Діонісій

відправився з Локр, його мешканці повстали, відновили свободу та стратили дружину Діонісія Софросіну й двох його доньок.

У Сіракузах Діонісій відразу зіткнувся з трьома супротивниками: тираном Леонтін Гікетом, карфагенянами і Тімолеонтом, якого відправив Коринф, щоб відновити волю усіх міст Сицилії. Вся ця складна ситуація змусила Діонісія Молодшого здатися Тімолеонту, який стояв військовим табором під Катаною (344 р. до н. е.). Діонісія Молодшого відправили до Коринфу, де він спокійно жив до смерті.

ВПРАВИ

I. Провідмініайте у *futurum I passivi* дієслова ἐλέγχω та κομίζω:

persona	futurum I indicativi passivi	futurum I optativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	futurum I indicativi passivi	futurum I optativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть дієслівні форми 3 особи однини і множини *optativus futuri I passivi* від дієслів:

- κινέω
- πέμπω

III. Замініть форми *futurum I activi* на форми *futurum I passivi*:

πράξεις
καταλείψουσιν
πείσω
ἀποπέμψει.....
ἀγγελῶν.....

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Хоробрі воїни, перемігши ворога, будуть увінчуватися (вінками).

2. Діти будуть добре виховані матір'ю.

3. Ми не будемо гніватися на вас.

4. Місто союзників буде пограбоване ворогами.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Πάντα τὰ κεκαλυμμένα δηλωθήσεται.

– Все скрите стане явним.

Ὅστις ὑψώσει ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.

– Хто возвеличуватиме самого себе,
той буде приниженим, а той, який
принижуватиме самого себе, буде
возвеличеним.

INDICATIVUS PERFECTI I ACTIVI. VERBA ΡΥΡΑ, ΜΥΤΑ ET LIQUIDA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τί λέγεις; Γοργίας ἐπιδεδήμηκεν;
2. Οὐδὲ ἐώρακα Γοργίαν πώποτε οὐδ' ἀκήκοα οὐδέν.
3. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι οὐχ ἑαυτοῖς ἀλλὰ τοῖς τέκνοις τὰ δένδρα πεφυτεύκασιν.
4. Ὁ γέγραφα, γέγραφα.
5. Πάντα καλῶς πεπράχασιν οἱ ἀγαθοί.
6. Οἱ γονεῖς εὖ με πεπαιδεύκασιν.
7. Οἱ τῆς Λητοῦς παῖδες τοὺς τῆς Νιόβης υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας πεφονεύκασιν.
8. Μὴ πιστεύσης, ὦ παῖ, τοῖς ἀεὶ τὰ ἥδιστα συμβεβουλευκῶς.
9. Ξενοφῶν λέγει Ἀγησίλαον τῶν φίλων οὐ τοὺς δυνατωτάτους, ἀλλὰ τοὺς προθυμοτάτους μάλιστα τεθεραπευκέναι.
10. Ὁ δῆμος τὸν Ἀριστείδην διὰ τὴν δικαιοσύνην πεφυγάδευκεν.

СЛОВНИК

γονεῦς, εως ὁ батько, pl. батьки
 Γοργίας, ου ὁ Горгій, софіст
 ἐπιδημέω повертатися додому,
 прибувати
 ὅλως цілком, сповна, зовсім

παρρησία, ας ἢ відверта промова,
 відвертість, прямота
 πρόγονος, ου ὁ предок
 πώποτε коли-небудь
 φυγαδεύω виганяти (з країни)
 φυτεύω насаджати, садити

Δημοσθένους λόγος ἐπιτάφιος μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχῃ

Ὁ νόμος κελεύει, ὦ ἄνδρες πολῖται, τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος τετελευτηκότας δημοσίᾳ θάπτειν. Τί γὰρ μᾶλλον πρέπει ἡμεῖς ἢ τοὺς τὴν πατρίδα εὖ πεποικηκότας ἐν τιμαῖς ἔχειν; Διὰ τοῦτο οἱ ἡμέτεροι προπάτορες τοὺς Μαραθωνομάχους ἰδίους τάφοισιν καὶ μνήμασι τετιμήκασιν, ἔτι καὶ νῦν οἱ Πλαταιεῖς ἐκείνοις τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι, οἱ τὴν Ἑλλάδα τῆς τῶν

βαρβάρων δουλείας ἤλευθέρωκασι, κατ' ἐνιαυτὸν τιμὴν ἀπονέμουσιν. Ἐγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες πολῖται, συμβεβούλευκα μετὰ τῶν Θηβαίων ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀντιστρατεύεσθαι Φιλίππῳ. Οἱ γὰρ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐ βεβοηθήκασιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, μακαρίζομεν, ἰδρύνοντες μνήματα ἄξια τῆς ἀνδρείας αὐτῶν. Νῦν μὲν παύσατε δακρύνοντες, χάριν δὲ ἔχετε τούτοις τοῖς τετελευτηκόσιν εἰς ἀεί.

СЛОВНИК

ἀντιστρατεύω іти походом проти
ἀπονέμω виділяти, віддавати
Δημοσθένης, εὖς ὁ Демосфен
δημόσιος 3 суспільний, громадський,
 δημοσίᾳ публічно
ἐπιτάφιος 2 надгробний,
 надмогильний
μακαρίζω ублажати, догоджати,
 прославляти
Μαραθωνομάχης, οὐ ὁ учасник
 марафонської битви

μνήμα, τος τό пам'ятник
Πλαταιεύς, ἔως ὁ платєць
πρέπω відрізнятися, видаватися;
 πρέπει пристойно, слід
προπάτωρ, ορος ὁ праотець, предок
Χαιρώνεια, ας ἡ Херонея (*місто в Беотії; тут в 338 р. до н. е. Філіпп розбив афінсько-беотійські війська, а в 86 р. до н. е. Сулла завдав поразки Мітрідату; батьківщина Плутарха*)

Мармуровий бюст грецького оратора Демосфена (Лувр)

ДОВІДКА

ДЕМОСФЕН (часом Демостен, грец. Δημοσθένης) (384–322 рр. до н. е.) – давньогрецький оратор, логограф, політичний діяч, якого зараховують до канону 10 ораторів, визнаний найвидатнішим представником грецької риторики, блискучим стилістом і видатним політиком. Із 351 р. до н. е. лідер антимакедонського угруповання. Закликав греків до боротьби проти царя Македонії Філіппа II, домігся створення антимакедонської коаліції грецьких полісів, яка не привела до успіху, і в 338 р. до н. е. в Греції було встановлено правління Македонії. Після смерті Александра Македонського організував повстання, що не мало успіху, і, щоб не потрапити до рук македонців, отруївся.

Став відомий як оратор близько 354 р. до н. е., коли виступив із першою політичною промовою „Про податкові округи”

(„Περὶ συμφορῶν”), у якій закликав афінян до реформування податкової системи і розширення військового флоту, необхідного для боротьби з експансією македонського правителя Філіппа II. Незабаром Демосфен стає лідером антимакедонської партії й у своїх знаменитих політичних промовах, які отримали назву „*φιλίππικη*”, попереджав афінян про загарбницьку політику Філіппа II, закликав греків захищати волю і демократичний лад, боровся проти олігархічних промакедонських угруповань, на чолі яких серед інших знаходився його головний супротивник Есхін. Енергійна діяльність Демосфена призвела в 340 р. до н. е. до об'єднання грецьких держав під керівництвом Афін, а його найзначнішим політичним досягненням було навернення Фів до укладання союзу з Афінами проти Філіппа II, який підкупом і обіцянками намагався забезпечити дружбу фіванців з огляду на стратегічне розташування їхньої країни.

Битва при *Херонеї* (338 р. до н. е.) визначила перемогу македонців. У надгробній промові на честь полеглих у цьому бою Демосфен прославляє політику Афін, їх боротьбу за волю і демократичний лад, таврує продажних політиків із промакедонського табору. Після поразки Демосфен зайнявся внутрішніми справами Афін, у тому числі відбудовою фортифікацій. На знак визнання його заслуг Ктесіфонт виступив із пропозицією нагородити Демосфена золотим вінком. Цьому заперечив Есхін, який поставив у провину Ктесіфонту неправомірність пропозиції і при цьому нападав на Демосфена. Демосфен відповів відомою промовою „Про вінок” („Περὶ στεφάνου”), у якій, захищаючи Ктесіфонта, дав звіт про своє життя і протиставив власну діяльність в інтересах держави промакедонській політиці Есхіна і його прибічників. Вінок був йому присуджений.

Під іменем Демосфена збереглася 61 політична і судова промова. Промови на приватних процесах, автентичність яких здебільшого під сумнівом, цікаві головним чином з погляду досліджень права, вивчення звичаїв й історичних подій.

Δόξα τοῖς ἥρωσιν

Ἐπὶ ταῖς κλίνας τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐν τῇ μάχῃ τελευτησάντων τοῖόνδε τινα ἔπαινον ἔλεγεν ὁ στρατηγός· “Ἡ ἡμετέρα πατρίς ἐσχάτως ἐκεκινδυνεύκει, ὁ γὰρ πολέμιος στρατευσάμενος τὴν ἡμετέραν χώραν κακὰ ἔδρα. Τί οὗτοι ἐποίησαν; Ἀνδρείως μαχόμενοι ἠλευθέρωκασιν μὲν τὴν πόλιν, νικῶντες δ' εὐκλεῶς τετελευτήκασιν. Νενίκηκεν οὖν ἡ ἡμετέρα πόλις καὶ κεκράτηκεν, τιμωρησαμένη τοὺς πολεμίους. Ἄλλ' οὐ ῥαδία ἦν ἡ νίκη· ὁμῶς οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶται ἐνίκησαν τοὺς πολεμίους.

Παρηγγέλκαμεν δ' ὑμῖν, ὦ πολῖται, τούτους τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν διεφθαρκεῖν καὶ μαχομένους τετελευτηκεῖν. Αὐτῶν δ' ὁ θάνατος πολλῶν μὲν ἐλπίδας πέπαυκεν, πολλοῖς δὲ λύπας καὶ ἀλγηδόνας ἐμπεποίηκεν, πάντων δ' εὐθυμίαν λέλυκεν. Πάντες οὖν ὀδύρονται τοὺς τὴν μεγίστην ἀνδρείαν πεφαγκότας, οἷς εἰς δόξα ἀθάνατος ἔσται καὶ χάρις παρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων. Νῦν δέ, τὰ νόμιμα θύσαντες, οἴκαδε ἀπονοστεῖτε”.

СЛОВНИК

ἀλγηδών, όνος ή бiль, страждання,
мука

ἀπονοστέω повертатися до себе,
приходити додому

δράω діяти, робити

ἐμποιέω вправляти, вселяти,
навіювати

ἐσχάτω з краю, в кінці, на
останньому місці

εὐθυμία, ας ή також pl. веселий
настрій, веселощі, радість

εὐκλεῶς славно, зі славою

κλίμη, ης ή ложе, ліжко

κρατέω (gen.) володарювати,
панувати

νόμιμον, ου τό (здебільш. pl.) звичай,
установлення, закон

ὀδύρομαι журитися, тужити, плакати

ὁμως однак, усе-таки, тим не менше

παραγγέλλω наказувати, веліти

τιμωρέω мстити

τοιόσδε 3 такий (за якістю)

Ἀπόφθεγμα

Διογένης, ό εὐτελής και αὐτάρκης φιλόσοφος, ἐπεὶ ποτ' ἐθεάσατο, ὅτι παῖς ταῖς χερσὶν ἔπινεν, τὴν κοτύλην ἐκρύπτει τῆς πήρας και λέγει· „Παῖδὸς εὐτέλεια νενίκηκέ με”.

СЛОВНИК

ἀπόφθεγμα, τος τό афоризм, вислів
αὐτάρκης 2 самостійний, незалежний

Διογένης, εος ό Диоген, філософ

εὐτελής 2 простий, помірний

θεάομαι розглядати, споглядати

κοτύλη, ης ή кубок, чашка

κρύπτω приховувати, ховати

πήρα, ας ή сумка, торбина

πίνω пити

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *perfectum I indicativi activi* дієслова φυτεύω, κοσμέω, θαυμάζω та κρίνω:

persona	perfectum I indicativi activi	perfectum I indicativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	perfectum I indicativi activi	perfectum I indicativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Заповніть таблицю необхідними формами перфекта від дієслів παιδεύω (виховувати), ποιέω (робити), τιμάω (шанувати), δουλεύω (служити):

persona	perfectum indicativi activi	
<i>singulāris</i>		
1.	παπαίδευκα	
2.		πεποίκας
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	perfectum indicativi activi	
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.	τετίμηκε	

<i>plurālis</i>		
1.		δεδουλώκαμεν
2.		
3.		

III. Замініть дієслівні форми аориста на форми *perfectum I indicativi activi*:

- ἐθαύμασα.....
 ἔπεισαν.....
 λέξαι.....
 ῥῖπον.....
 ἐσώθης.....

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Цар послав у Спарту послів.

2. Багато письменників описали діяння Александра Македонського.

3. Він допоміг мені словом і ділом.

4. Чи ми переконали вас так відповівши?

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ηὕρηκα! (Ἀρχιμέδης) – Евріка! (Знайшов!).

Πεφύκασι ἅπαντες ἀμαρτάνειν (Θουκυδίδης).

– Усім властиво помилятися.

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, INFINITIVUS ET PARTICIPIUM PERFECTI I ACTIVI. PLUSQUAMPERFECTUM I ACTIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Λέγεται Προμηθεύς κεκλοφέναι τὸ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.
2. Οἱ ἐν Μαραθῶνι νενικηκότες ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐτιμῶντο.
3. Ἀριστείδης πολλὰ καὶ μεγάλα τὴν πόλιν ἀγαθὰ πεποικῶς πενέστατος ἐτελεύτησεν.
4. Τοὺς τετελευτηκότας μὴ κακῶς λέγετε, ἀλλὰ μακαρίζετε.
5. Οἱ Ἀθηναῖοι τῇ Θεμιστοκλέους βουλῇ πεποιθότες τὴν πόλιν καταλελοίπασιν καὶ εἰς ναῦς ἀποπεφεύγασιν.
6. Τὸν ἐν Κρήτῃ λαβύρινθον κατεσκευάκει ὁ Δαίδαλος.
7. Οἱ Πέρσαι ἤδη ἀπεπεπλεύκεσαν, ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς Μαραθῶνα ἐβοήθουν.
8. Οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀθηναίους τὰς ναῦς πάσας πλὴν δέκα ἀπεστερήκεσαν.
9. Ἡ Σφίγξ ἀπέκτεινεν ἕκαστον, ὃς μὴ λελύκοι τὸ αἶνυγμα αὐτοῦ.
10. Ὅρέστην τὴν μητέρα πεφονευκότα αἱ Ἐρινύες κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐδίωκον.

СЛОВНИК

ἀποπλέω відпливати

ἀποστερέω позбавляти, відбирати

ἀποφεύγω утікати

Ἀριστείδης, ου ὁ Αῤιστίδ (політичний
діяч Греції)

καταλείπω залишати після себе

κατασκευάζω приготοῦляти, робити

κλέπτω, ου ὁ злодій

κλέπτω красти

μακαρίζω догоджати, прославляти

Μαραθῶν, ὤνος ἢ Μαραφον

οἶμαι думати, вважати

πένης, ητος бідний

πλὴν (gen.) крім

Προμηθεύς, ἔως ὁ Прометей

Λόγος Λυσίου ῥήτορος ὑπὲρ Σωκράτους

Ἀκηκόατε μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῶν κατηγορῶν λεγόντων, ὅτι Σωκράτης τοὺς μὲν τῆς πόλεως θεοὺς οὐ νομίζει, ἑτέρους δὲ δαίμονας εἰσάγει, καὶ ὅτι τοὺς νεανίας διαφθείρει. Τίς δὲ ταῦτα ἀληθεύειν τοὺς κατηγοροὺς πιστεύσαι ἄν; Σωκράτης γὰρ πέφυκεν ἐκ νέου πρωτεύειν πάντων πάσαις ταῖς ἀρεταῖς· τοῖς μὲν γὰρ πατρίοις θεοῖς τέθυκε καὶ τοὺς δαίμονας τεθεράπευκεν ἄμεινον ἡμῶν αὐτῶν. Κεκινδύνευκε δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατευόμενος. Ἠρίστευκε δὲ καὶ ἀνδρεία σῶσας τῇ ἐν Ποτιδαίᾳ μάχῃ Ἀλκιβιάδην ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ ὄντα.

Ὅτι δὲ τοὺς νεανίας καλῶς πεπαίδευκε, πᾶσι φανερόν· ἐμπεποίηκε γὰρ αὐτοῖς τὸ πείθεσθαι τοῖς τῆς πόλεως νόμοις καὶ τὸ θεραπεύειν τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νομιζόμενα καὶ συμβεβούλευκε τὰ ἄριστα.

СЛОВНИК

ἀριστεύω бути кращим, відрізнятися,
перевищувати

εἰσάγω вводити

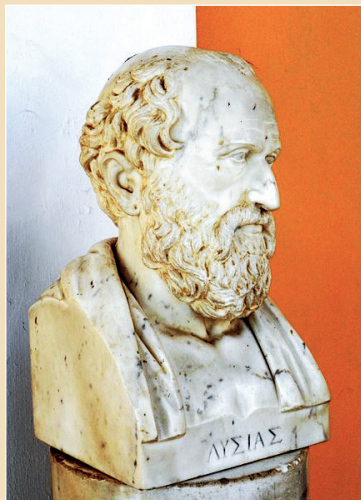
ἕτερος 2 інший (із двох)

κατήγορος, ου ὁ обвинувач

Λυσίας, ου ὁ Лисій (оратор)

πάτριος 3 батьківський, отчий
Ποτείδαία, ας ἢ (Ποτίδαία) Потідея
(місто в Греції)

πρωτεύω вести перед, перевищувати
ὑπέρ (acc.) зверх, на користь

Бюст Лисія
(Палац Ахілейон на о. Корфу)

ДОВІДКА

ЛІСІЙ (грец. Λυσίας, 459 р. до н. е., Афіни – 380 р. до н. е.) – античний історик, оратор. Батько його був *метеком* (вільною, але без цивільних прав людиною) і володів майстернею, у якій виготовлялися щити. Майбутній оратор разом із братом учився в південно-італійському місті Фурії, де слухав курс риторики у відомих софістів. Приблизно в 412 році Лисій повернувся в Афіни. Афіньська держава в цей час перебувала в скрутному становищі – йшла Пелопоннеська війна, невдала для Афін. У 405 році Афіни зазнали нищівної поразки. Унаслідок до влади прийшли представники переможної Спарти, „30 тиранів”, що проводили політику жорстокого терору стосовно безправних елементів афінського суспільства.

Велике майно, яким володіли Лісій і його брат, було причиною розправи над ними. Брат Лісія був страчений, самому ж оратору довелося рятуватися втечею в сусідню Мегару. Після перемоги демократії Лісій повернувся в Афіни, але одержати цивільні права йому так і не вдалося. Першою судовою промовою, виголошеною Лісієм, була промова проти одного з тридцяти тиранів, винного в смерті його брата. Надалі він писав промови і для інших людей, зробивши це своєю головною професією.

Усього йому приписували в старовину до 400 промов, але до нас дійшло тільки 34, причому не всі з них автентичні. Переважна більшість збережених належать до жанру судових, але в збірнику є і політичні, і навіть урочисті промови – наприклад, надгробне слово над тілами воїнів, що впали в Коринфській війні 395–386 рр. до н. е. Характерні риси стилю Лісія чітко відзначаються стародавніми критиками. Виклад його простий, логічний і виразний, фрази короткі і побудовані симетрично, ораторські прийоми вишукані і витончені. Лісій заклав основу жанру судової промови, створивши своєрідний еталон стилю, якому наслідували наступні покоління ораторів. Особливо великі його заслуги в створенні літературної мови аттичної прози. Ми не знайдемо в нього ні архаїзмів, ні заплутаних зворотів, наступні покоління критиків (напр., Діонісій Галікарнаський) визнавали, що ніхто згодом не перевершив Лісія в чистоті аттичної мови. Живою і наочною розповідь оратора робить окреслення характеру (*επισημειωσις*) – причому не тільки характерів зображуваних людей, але й характеру людини, що говорить, (наприклад, суворого і простодушного Евфілета, у уста якого вкладає мова „Про убивство Ератосфена”).

ВПРАВИ

I. Провідмінійте в *coniunctivus* та *optativus perfecti activi* дієслово βασιλεύω:

persona	perfectum coniunctivi activi	perfectum optativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть форми *imperativus*, *infinitivus* та *participium perfecti I activi* від дієслова *φονεύω*:

persona	imperativus perfecti I activi
	<i>singulāris</i>
2.	
3.	
	<i>plurālis</i>
2.	
3.	

infinitivus perfecti I activi

participium perfecti I activi	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

III. Заповніть таблицю необхідними формами перфекта від дієслів *παιδεύω* (виховувати), *ποιέω* (робити), *τιμάω* (шанувати), *δουλεύω* (служити):

infinitivus perfecti activi
πεπαιδευκέναι

genus	participium perfecti activi	
<i>m</i>		πεπιοηκώς, κότος
<i>f</i>	πεπαιδευκυῖα, ας	
<i>n</i>		

<i>m</i>		
<i>f</i>		
<i>n</i>	τετιμηκός, κότος	

IV. Πρωιδμνιαιτε β plusquamperfectum indicativi activi διςλοβο πιστεύω:

persona	pluaquamperfectum indicativi activi
<i>singulāris</i>	
1.	
2.	
3.	
<i>plurālis</i>	
1.	
2.	
3.	

V. Οχαρητηριзуите διςλοβνι φορμν, βνζνχιβνши час, спосιб, стан, особу, чнсло:

- νενομικατε.....
- εμεμαθηκη.....
- τετιμηκοτι.....
- πεπαιδευκοις.....
- διδαξοντα.....
- ενενομικειν.....
- ειρηκα.....
- πεπιστευκασιν.....
- κεκρικε.....

VI. Περικλαδιτε грецкoю мoвoю:

1. Моряк, добре пiдготувавши корабель, не боiться зими.

2. Про померлих слiд гoвoрити добре або не гoвoрити нiчого.

3. Говорять, що вороги вбили царя.

4. Геракл за наказом (part. aor. pass.) Еврісфея здійснив 12 подвигів.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Πρὶν νενικηκέναι ᾄδειν.

– Співати до отримання перемоги.

Μέμνησο αἰεὶ τῶν σε πεπαιδευκότων.

– Завжди пам'ятай тих, хто тебе виховав.

ЗАНЯТТЯ 57

INDICATIVUS PERFECTI I MEDII ET PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ τέθραπται.
2. Πλεῖστον χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος τέθραπται.
3. Ἔχων τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, οὐκ ἀξιώματος ἀφανεία κεκώλυται.
4. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νῦν καταδεδούλωνται ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων.
5. Οἱ στρατιῶται οὐδὲν κεκτήμεθα πλὴν τῶν ὄπλων.
6. Βεβούλευμαι τῷ Κύρῳ ἔπεσθαι.
7. Τοῦτο εἰς ὕδωρ γέγραπται.
8. Ἀναθήμασί τε γὰρ πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς καὶ ἀνδριάντων πλήθει οὐδεμία τῶν ὑπὸ ἥλιον ὁμοίως κεκόσμηται.
9. Πάντα γεγράφεται ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων.

СЛОВНИК

ἀνάθημα, τος τό дар, приношення
богам

ἀξίωμα, τος τό гідність, ціна

ἀφάνεια, ας ή неясність, незнатність

ἔπομαι слідувати, слухатися (*dat.*)

Εὐριπίδης, ου ό Еврипід

καταδουλώω поневолювати,
підкоряти, скоряти

μνήμη, ης ή пам'ять, спогад

πλήθος, εος τό більшість, кількість,

число

Τὰς Θήβας τὰς ἐν Αἰγύπτῳ

Τὰς Θήβας τὰς ἐν Αἰγύπτῳ κτίσας Βούσιρις ό βασιλεὺς τὴν πόλιν καὶ μεγάλοις οἰκοδομήμασι καὶ ἱεροῖς ἐκπρεπέσι καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηκε θαυμαστῶς καὶ εὐδαιμονεστάτην πεποίηκε εἶναι πάσης τῆς Αἰγύπτου. Προσηγόρευται δὲ καὶ ἑκατόμπυλος ή πόλις· ἑκατὸν γὰρ πύλας τοῦ τείχους πεποιῆσθαι οἱ πλεῖστοι λέγουσιν· ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν, οὐχ ἑκατὸν πεποιῆνται πύλαι, ἀλλὰ πολλὰ καὶ μεγάλα προπύλαια ᾠκοδόμηται τῶν ἱερῶν· ἀπὸ δὲ τούτων προσηγορεῦσθαι τὰς Θήβας. Ἄλλ' οὐ μόνον ό Βούσιρις, ό τῆς πόλεως κτίστης, ἀλλὰ καὶ τῶν ὕστερον ἀρξάντων πολλοὶ εἰς τὴν αὐξησην τῆς πόλεως πεφιλοτίμηνται. Ἀναθήμασί τε γὰρ πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς καὶ ἀνδριάντων πλήθει οὐδεμία τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὁμοίως κεκόσμηται. Τεττάρων δ' ἱερῶν ᾠκοδομημένων τό τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος θαυμαστῶν ἐν ἐστὶ μέγιστον καὶ κάλλιστον καὶ παλαιάτατον. Ἀκολουθῶς δὲ τῶ μεγέθει καὶ μεγαλοπρεπεῖα αὐτὸ καὶ ἀναθήμασι κεκοσμήκασι οἱ βασιλεῖς. Τὰ μὲν οὖν οἰκοδομήματα ἐτι νῦν ἔστιν ὄραν, τὸν δ' ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ τὰ ἄλλα ἀγάλματα, οἷς οἱ βασιλεῖς ἐκεκοσμήκεσαν (прикрасив) τὰ ἱερά, οἱ Πέρσαι σεσυλήκασιν, τοῦ Καμβύσου τοὺς Αἰγυπτίους δεδουλωκότος.

СЛОВНИК

ἄγαλμα, τος τό прикраса, розкіш
ἀκολουθέω слідувати (*za*), іти, іти
слідом (*za*)

αὐξησης, εως ή збільшення

Βούσιρις, ιδος ό Бусірід (*легендарний*
цар Єгипту, убитий Гераклом)

ἑκατόμπυλος 2 який має сто воріт

ἐκπρεπής 2 видатний

θαυμαστῶς дивно, вражающе

Καμβύσης, ου ό Камбіс (*перський цар*)

κτίστης, ου ό засновник

μεγαλοπρέπεια, ας ή схильність до
розкоші, величність, щедрість

μέγεθος, εος τό величина

οἰκοδόμεω будувати, споруджувати

οἰκοδόμημα, ατος τό спорудження,
побудова, будова

πλήθος, εος τό кількість, число

προπύλαιον, ου τό також pl.

пропілеї, переддвер'я, вхід (*перед*
воротами храму)

προσαγορεύω називати

πύλη, ης ἡ (зазвичай pl.) двері, ворота φιλοτιμέομαι змагатися, домагатися
 σιλάω грабувати

ДОВІДКА

ФІВИ (грец. Θῆβαι) або **Васет** – столиця Верхнього Єгипту. Місто розташовувалося за 700 км на південь від Середземного моря, на східному березі Нілу. Спочатку місто мало назву **Но-Аммон**, або просто **Але**. Було столицею Васета – IV нома Верхнього Єгипту. Столицею всього Єгипту місто стало в епоху XI династії (Середнє царство) і залишався нею аж до приходу до влади лівійських династій (22-ї і 23-ї) у X ст. до н.е.

Залишки Фів у сучасному місті Луксор – Карнакський і Луксорський храми – серед найперших оголошені пам'ятками Світової спадщини ЮНЕСКО.

Стародавні Фіви та їх некрополь

БУСІРІС, **Бусірід** (грец. Βούσιρις) – міфічний владар Єгипту, син Посейдона й Лісіанасси. На думку Страбона та Плутарха, був історичною особою, приносив у жертву богам усіх чужоземців, що наважувалися відвідати його країну. Дорогою до саду *Гесперид* у Єгипет потрапив *Геракл*, який теж мав стати жертвою богам; герой переміг і вбив Бусіріда.

Μυῖα

Μυῖα ἐμπεσοῦσα εἰς χύτραν κρέατος, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ ζωμοῦ ἀποπνίγεσθαι ἔμελλεν, ἔφη πρὸς ἑαυτήν· “ἀλλ’ ἔγωγε καὶ βέβρωκα καὶ πέπωκα καὶ λέλουμαι, καὶ θνησκοῦση οὐ μέλει μοι” (Αἴσωπος, Fab. 292).

СЛОВНИК

ἀποπνίγω душити; pass. задихатися,
умирати від задушення,
захлинатися, тонути
βιβρώσκω з'їдати
ἔγωγε я ж, ось я, ну а я, я сам, я
особисто, що до мене
ἐπιπίπτω впадати, нападати

ζωμός, οὐ ὀ [ζέω] юшка, суп
κρέας, ατος τό м'ясо
μέλω бути предметом піклування,
уваги; безособово: μέλει μοί тινος
мене щось турбує
μύα, ας ἡ муха
χύτρα, ας ἡ глиняний горщик

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *perfectum I indicativi medii/passivi* дієслова ψεύδω, γράφω та πράττω:

persona	perfectum I indicativi medii/passivi	perfectum I indicativi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	perfectum I indicativi medii/passivi	perfectum I indicativi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Заповніть таблицю необхідними формами перфекта від дієслів παιδεύω (виховувати), ποιέω (робити), τιμάω (шанувати), δουλεύω (служити):

persona	perfectum indicativi medii et passivi	
<i>singulāris</i>		
1.	πεπαιδευμαι	
2.		
3.		πεποίηται
<i>plurālis</i>		
1.		
2.	πεπαιδευσθε	
3.		πεποίηνται

persona	perfectum indicativi medii et passivi	
<i>singulāris</i>		
1.		
2.	τετίμησαι	
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		δεδουλώμεθα
2.		
3.		

III. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

βέβλαπται

κεκρυμμένα

δέδακται

λελέχθαι

κεκοσμένος

σεσώκατε

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Тіло Помпея було поховане в морі без голови.

2. Усі більше довіряють написаному.

3. Кажуть, що закони Драконта були написані кров'ю.

4. Александр Македонський був вихований Аристотелем.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Ἄ γέγραπται, γέγραπται. – Те, що написане, написане.

ЗАНЯТТЯ 58

CONIUNCTIVUS, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, INFINITIVUS ET PARTICIPIUM PERFECTI I MEDII ET PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πολὺ διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου.
2. Λέγουσι Ῥόδον τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν κεκρίθαι ὑπὸ τῆς θαλάττης.
3. Ἔργοντι ἐκάστῳ τῶν πολιτῶν ἐν τῇ πόλει προστετάχθω.
4. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐμάχοντο ἐστεφανωμένοι.
5. Τὰ πεπραγμένα αὐτὰ βοᾷ.

6. Ἀντισθένης ἐπαινούμενός ποτε ὑπὸ πονηρῶν. „Φοβοῦμαι, ἔφη, μὴ κακὰ ὑπ’ ἐμοῦ πεπραγμένα ὦσιν”.
7. Στρατηγός τις Ἀθηναῖος ἔλεγεν, ὅτι τὸ στράτευμα οὕτω χρῆ συντετάχθαι ὡς ἐν σῶμα· θώρακα μὲν ἔχον τὴν φάλαγγα, χεῖρας δὲ τοὺς ψιλοὺς, πόδας δὲ τοὺς ἰππέας, κεφαλὴν δὲ τὸν στρατηγόν.

СЛОВНИК

Ἀντισθένης, εὖς ὁ Ἀντίσфен, фiлософ
 ἄτακτος 2 не побудований у
 боiвовому порядку
 ἐπαινέω хвалити, вихвалити
 ἐργάζομαι працювати, трудитися
 θώραξ, κοs ὁ панцир; груди
 ἰππέυς, ἐωs ὁ вершник
 Κέλται οἱ кельти, галли
 κρίνω відокремлювати
 μάχομαι (*dat.*) боротися

προστάτω (σσω) розпоряджатися,
 наказувати
 Ῥόδος, ου ἡ Родос, острiв
 στεφανόω нагороджувати вінком,
 увінчувати, прикрашати
 συντάττω (σσω) будувати; ставити
 вiйсько
 φάλαγξ, γγος ἡ фаланга
 ψιλός 3 непокритий, чистий,
 легкоозброєний

Ὁ τοῦ ἀρχαίου Κύρου τάφος

Ἐν Πασαργάδαις, ὡς οἱ Ἕλληνες γράφουσιν, ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ τάφος ἐστὶ Κύρου τοῦ ἀρχαίου, τοῦ Πέρσαις τὴν βασιλείαν βεβαιωκότος καὶ τὴν πατρίδα πρόσθεν τεταπεινωμένην πεποιηκότος προτετιμημένην. Περὶ δὲ τοῦτον ἄλλος πεφύτευται δένδρων παντοίων καὶ ἡμερωμένων, ὕδατι δ’ εὖ ἄρδεται καὶ πόα βαθεῖα πέφυκεν ἐν τῷ λειμῶνι. Αὐτὸς δ’ ὁ τάφος τὰ μὲν κάτω λίθου εἰς τετράγωνον σχῆμα πεποιήται, ἄνωθεν δ’ οἶκημα λίθινον ἔπεστι θύραν ἔχον εἶσω φέρουσαν μικράν τε καὶ στενήν. Ἐν δὲ τῷ οἰκῆμασι σορὸς ἔνεστι χρυσῇ ἔχουσα τὸ τοῦ τετελευτηκότος σῶμα καὶ κλίνη πρὸς τῇ σορῷ, οἱ δὲ τῆς κλίνης πόδες χρυσοῖ εἰσι καὶ θαυμαστῶς κεκοσμημένοι. Τὸ δ’ οἶκημα ἤδη Καμβύσης ὁ τοῦ Κύρου τάπησι μεγαλοπρεπέσι κεκοσμηκέναί λέγεται. Ἐπὶ δὲ τραπέζῃ ἀγάλματα καὶ ξίφη καὶ ἀσπίδας καὶ τόξα καὶ ἐσθῆτα σεσωρεῦσθαι λέγουσιν. Πλησίον δὲ τούτου τοῦ τάφου οἶκημά ἐστι μικρὸν τοῖς Μάγοις ᾠκοδομημένον, οἱ φυλάττουσι τὸν τοῦ Κύρου νεκρόν. Ἐπιγράμματα δὲ τῷ τάφῳ ἐπιγράψαι ὁ Καμβύσης ἐκέλευσε τάδε δηλοῦντα· Ὡ ἄνθρωπε, ἐγὼ Κῦρός εἰμι ὁ Καμβύσου· Βεβαίωκα τὴν ἀρχὴν Πέρσαις· Βεβασίλευκα τῆς Ἀσίας. Μὴ οὖν φθονήσης μοι τοῦ μνήματος.

ΣΛΟΒΝΙΚ

ἄλλος, εος τό гай
 ἄνωθεν зверху
 ἄρδω зрошувати, поливати
 ἄσπις, ἰδος ἡ щит
 βεβαιόω укріплювати
 εἶσω всередині
 ἔνειμι (*dat.*) бути, знаходитися в;
 ἔνεστι можна
 ἔπειμι (εἶναι) бути в ...
 ἐπίγραμμα, ατος τό напис
 (*надгробний*); епіграма
 ἐπιγράφω надписувати, вказувати
 ἐσθής, ἦτος ἡ одяг
 ἡμερόω приводити до порядку,
 робити упорядкованим
 κάτω внизу
 κλίνη, ης ἡ ложе, ліжко
 λειμών, ὦνος ὁ луг
 λίθινος 3 кам'яний
 Μάγοι οἱ маги (*одне із шести племен,
 з яких утворився мідійський народ*)
 μεγαλοπρεπής 2 величний, пишний,
 розкішний
 μνήμα, τος τό пам'ятник

νεκρός, οὔ ὁ мертво тіло
 ξίφος, εος τό меч
 οἴκημα, τος τό кімната, приміщення
 οἰκοδόμεω будувати, споруджувати
 παντοῖος 3 всілякий, різноманітний
 παράδεισος, ου ὁ парк
 Πασαργάδαι, ὦν αἱ Пасаргади
 (*стародавня столиця Персії*)
 πατρίς, ἰδος ἡ вітчизна, батьківщина
 πλησίον близько, поблизу
 πρόσθεν раніше, колись
 προτιμάω надавати перевагу, високо
 цінувати
 σορός, οὔ ἡ похоронна урна; гріб
 στενός 3 вузький, тісний
 σχῆμα, τος τό зовнішній вигляд,
 форма
 σωρεύω накопичувати,
 нагромаджувати, навалювати
 ταπεινόω понижувати, принижувати
 τάπης, ητος ὁ килимок чи покривало
 τετράγωνος 2 чотирикутний
 φθονέω заздрити, ненавидіти
 φυτεύω насаджати, садити

Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων

Ἐπεὶ Ἰππίας καὶ Ἰππαρχος, οἱ Πεισιστράτου παῖδες, χαλεπῶς
 ἐτυράννευον Ἀριστογείτων, Ἀθηναῖός τις, ἔφη τάδε πρὸς Ἀρμόδιον, ὃς
 ἠδίκητο ὑφ' Ἰππάρχου. „ὦ Ἀρμόδιε, πρότερον μὲν ἐτετίμησο, νῦν δ' ὑπὸ
 τυράννου ὕβρισαι καὶ βέβλασαι, ὡσπερ πολλοὶ ἄλλοι πολῖται ὕβρισμένοι
 εἰσὶ καὶ βεβλαμμένοι. Εἰς δὲ τὸ δουλεύειν οὐ πεπαιδευμένα. Προτρέψωμεν
 οὖν ἄλλους, ὑπὸ τῶν τυράννων δεδιωγμένους, καὶ ἐλευθερώσωμεν, ὡσπερ
 τοῖς νόμοις τέτακται, τὴν πατρίδα, ἥπερ πλεῖστον χρόνον ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ
 ἐτέθραπτο.”

ΣΛΟΒΝΙΚ

ἀδικέω чинити несправедливо,
 ображати, кривдити
 Ἀριστογείτων, ονος ὁ Аристогитон
 (*афінянин, який разом з Гармодієм*)

убили тирана Гиппарха у 514 р.
 до н.е.)

Coniunctivus, optativus, imperativus, infinitivus et participium perfecti I medii et passivi

Ἄρμόδιος, ου ὁ Гармодій (*співучасник Аристокітона в убивстві Гіппарха*)

Ἰππάρχος, ου ὁ Гіппарх (*молодший син Пісістрата від першого шлюбу, який після смерті батька правив Афінами разом з братом Гіннієм*)

ἵππῆας, ου ὁ Гіппій, тиран
 προτρέπω пропонувати, схилити,
 навертати до чогось
 τυραννέω бути тираном, одноосібно
 правити
 ὑβρίζω гордовито чинити, ображати

„Гармодій і Аристокітон“. Скульптори Критій і Несіот.

Римська копія бронзової групи, поставлений на афінському Акрополі в 476 р. до н.е., після викрадення перших статуй персами.

ДОВІДКА

ГАРМОДІЙ і **АРИСТОГІТОН** (грец. Ἄρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων) – афінські тиранобивці. У 514 р. до н. е. вчинили змову проти тирана Гіппія, сина Пісістрата, проте убити змогли тільки його брата Гіппарха.

Обидвоє походили з роду Гіфіріїв, причому Гармодій нібито був коханцем Аристокітона; згідно з афінськими розповідями, саме любовна історія і послугувала поштовхом до змови. Оскільки саме Гіппарх почав залицятися до Гармодія, а, отримавши його відмову, образив його сестру. Після цього Гармодій наважився убити Гіппія через помсту за сестру, а Аристокітон – через кохання до Гармодію і ревності. Їм вдалося зробити досить обширну змову; убивство було назначене на свято Панафінеї. Однак воно зірвалося через те, що перед святковою процесією один із змовників підійшов до Гіппія і почав з ним мирно бесідувати. Вирішивши, що він повідомляє про змову, Гармодій і Аристокітон поспішили кинутися на пошуки Гіппарха, і, знайшовши його в іншому районі під час побудови святкової процесії, закололи.

Гармодій був убитий в ту ж хвилину тілоохоронцями; Аристогітон зумів зникнути, проте невдовзі його схопили і вбили після катування.

Після повалення тиранії і встановлення демократії Гармодій та Аристогітон шанувалися як величні національні герої. Їм була встановлена парна мідна статуя на Акрополі, і їх нащадки були звільнені від більшості державних податків і повинностей та користалися численними почеснями.

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *coniunctivus* та *optativus perfecti I medii/passivi* дієслова παύομαι та πράττω:

persona	perfectum I coniunctivi medii/passivi	perfectum I optativi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	perfectum I coniunctivi medii/passivi	perfectum I optativi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

Coniunctivus, optativus, imperativus, infinitivus et participium perfecti I medii et passivi

II. Утворіть форми *imperativus*, *infinitivus* та *participium perfecti I medii/passivi* від дієслова φυλάττω:

persona	imperativus perfecti I activi
	<i>singulāris</i>
2.	
3.	
	<i>plurālis</i>
2.	
3.	

infinitivus perfecti I activi

participium perfecti I activi	
<i>m</i>	
<i>f</i>	
<i>n</i>	

III. Заповніть таблицю необхідними формами перфекта від дієслів παιδεύω (виховувати), ποιέω (робити), τιμάω (шанувати), δουλεύω (служити):

infinitivus perfecti medii et passivi	participium perfecti medii et passivi
πεπαιδεῦσθαι	
	πεπτοιημένος

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Відрізняється дух вишикуваного війська від невишикуваного.

2. Кажуть, що пісідійці рухалися до війська Кіра.

3. Кажуть, що Еллада була вихована піснями Гомера.

4. Добре порадытеся, полководці, перед походом.

ΖΑΠΑΜΪΤΑΪΤΕ ΓΡΕΨΚΪ ΠΡΪΣΛΪΒΪ ΤΑ ΒΪΣΛΟΒΪ:

ΤοΪς νενικημένοις όδύνη!

– Γορε переможеним! (*лат. Vae victis!*).

Κύνα δέρειν δεδαρμένην (Άριστοφάνης).

– Обдирати обдерту собаку (*тобто: робити вже зроблену справу*).

ΕΪς τόν τετρυπημένον πίθον άντλεΐν.

– Наповнювати діряву бочку.

Έρρίφθω ό κύβος.

– Жереб кинудо (*лат. Alea iacta est*).

ΖΑΝΪΤΤΪΑ **59**

ΡΛΨΩΨΑΜΡΕΨΕΨΤΨΜ Ι ΜΕΔΪΙ ΕΤ ΡΑΨΪΪΪ

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Άλλ' ού πολλῶ ὕστερον ή άρχή του Διονυσιου κατελέλυτο.
2. Έν Μαραθῶνι οί Άθηναίοι υπό πάντων πλὴν Πλαταιέων καταλελειμμένοι ήσαν.
3. Κατελέλειπτο υπό τῶν πολεμίων πολλά πρόβαρα.
4. Τῶν έννέα Μουσῶν ήγεΐτο ό Άπόλλων, άφ' οὔ και Μουσαγέτης ώνόμαστο.
5. Ύπό τῶν Μιλησίων πολλαί άποικίαι έν τῷ Πόντῳ έκτισμένοι ήσαν.
6. Ού τείχεσιν, αλλά τῇ τῶν πολιτών άρέτῃ ή Σπάρτη έτετεΐχιστο.
7. Πρόσοι όπλίται Κύρω τῷ νεωτέρῳ ήθροΐσθαι λέγονται; Τετρακόσοι και μύριοι αύτῷ ήθροισμένοι ήσαν.

СЛОВНИК

ἀθροίζω, атт. ἀθροίζω збирати
 ἀποικία, ас ή поселення, колонія
 ἡγέομαι думати, вважати
 καταλύω припиняти, знищувати
 κτίζω засновувати
 Μουσαγέτης, ου ό Мусагет, „ватажок
 муз” (epitet Аполлона)

μύριοι 3 десять тисяч
 Πλαταιεύς, έως ό платець
 Πόντος, ου ό Понт (*Чорне море*)
 πρόβατον, ου τό дрібна худоба, вівця
 τειχίζω зводити стіни, укріплювати
 ὕστερος 3 більш пізній; ὕστερον
 пізніше, після

Тέλος τῶν Περσικῶν πολέμων

Οἱ Ἕλληνες ἐκ μεγίστων κινδύνων λελυμένοι λαμπρὰς οὖν ἐορτὰς ἤγαγον τοῖς θεοῖς. Οἱ ἄριστα παρὰ Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντες μάλα ἐτιμήθησαν, μάλιστα δὲ Θεμιστοκλῆς, ὅτι τὰ ὀρθὰ συμβεβουλευκῶς καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ σοφίας τὴν Ἑλλάδα σεσωκῶς ἐφαίνετο. Ἀλλὰ καίπερ Ζέρξου ἠττημένου ὁ πόλεμος οὐπω ἐπέπαυτο, οὐδὲ οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ τῶν βαρβάρων φόβου λελυμένοι ἦσαν. Μαρδόnius γὰρ ἐκ τῆς Θετταλίας πάλιν ἐστράτευτο σὺν δεινῇ στρατιᾷ. Τῶν οὖν Ἑλλήνων ἀθροιζομένων καὶ διαλεγομένων, τί δέοι πράττειν, ἐὰν οἱ Πέρσαι αὐθις εἰσβάλωσιν, ἐκεῖνος εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐπεπόρευτο καὶ τὴν γῆν καὶ τὰς Ἀθήνας ἐπεπορθῆκει τὸ δεύτερον. Πανταχοῦ δὲ καὶ ναοὺς καὶ οἰκίας σεσυληκότες καὶ πεπυρωκότες καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους πεφονευκότες οἱ Πέρσαι ταχέως εἰς τὴν Βοιωτίαν ὤρμηντο μεγάλου τῶν Πελοποννησίων στρατεύματος πλησιάζοντος. Φοβερᾶ οὖν μάχη παρὰ ταῖς Πλαταιαῖς ἠττημένος Μαρδόnius ἀπέθανε σὺν πολλοῖς τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν. Οἱ δὲ ἐκεῖ νικήσαντες μέγα τρόπαιον ἔστησαν ἠδόμενοι ταύτῃ τῇ τελευταίᾳ μάχῃ ἀληθῶς ἠλευθερωμένοι. Οὕτω Πausanias ὁ Σπαρτιάτης, ὃς τότε κοινὸς τῶν Ἑλλήνων στρατηγὸς ἦν, καλλίστην νίκην ἐνεκικήκει.

Μετ’ ὀλίγον χρόνον οἱ Ἕλληνες ἐπύθοντο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὡς ἐλέγετο, ἄλλο τῶν Περσῶν στράτευμα καὶ τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ τῆς Ἀσίας ἀκτῇ παρὰ τῇ Μυκάλῃ ἠττησθαι καὶ διαλελύσθαι. Ἀλλ’ ὅμως ἔτι τριάκοντα ἔτη οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν τοῖς Πέρσαις κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐμάχοντο, ἕως πᾶσαι αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων δουλείας ἐλέλυτο. Οἱ οὖν Πέρσαι τοσαῖσδε μάχαις νενικημένοι καὶ τῆς προτέρας δυνάμεως ἀπεστερημένοι σπονδὰς ἐποίησαντο τοῖς Ἀθηναίοις. Οὕτως ἄρα οἱ πόλεμοι ἐπέπαυτο, ἐν οἷς μέγα τῆς Ἑλλάδος μέρος ἐπεπόρθητο καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπεφόνευστο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῖς νησιώταις καὶ τοῖς Ἰωσι συμμαχίαν ἐποίησαντο, ἵνα μὴ ἄνευ συμμάχων πολεμίους ἐναντιωθεῖεν. Ὡφελημένοι οὖν ὑπὸ τῶν συμμάχων ναυσὶ καὶ ἀνδράσι καὶ φόροις ἐν βραχεῖ

χρόνῳ τοσαύτην δύναμιν ἐκέκτηντο, ὥστε μᾶλλον ὑπηκόων δεσπότηι ἢ ἡγεμόνες ὁμοίων γενόμενοι ἐφαίνοντο. Ἐνιοὶ μὲν ἀπειθεῖν ἐπειράθησαν, ἀλλὰ δεινῶς ἐζημιώθησαν. Τέλος δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπέιθοντο διακόσσαι πόλεις, καὶ ὁ Πειραιεὺς ἐπεπλήρωτο τριήρων καὶ ἐμπορευτικῶν πλοίων. Ἡ δὲ πόλις αὐτὴ ἰσχυροῖς τείχεσιν ἐβεβαιώθη πρὸς φθονερούς ἐναντίους.

СЛОВНИК

ἀθροίζω збирати
 ἀκτὴ, ἥς ἢ берег (*морський*)
 ἄνευ (*gen.*) без
 ἀπειθέω бути неслухняним
 ἀποστερέω позбавляти, відбирати
 αὖθις знову
 βεβαιόω укріплювати
 Βοιωτία, ας ἢ Беотія
 δεινῶς страшно
 δέω (*частіше med.*) мати потребу,
 мати нестачу, просити
 διαλύω розв'язувати, припиняти
 δουλεία, ας ἢ рабство, неволя
 ἐάν = εἰ ἂν якщо б
 εἰσβάλλω нападати, атакувати
 ἐμπορευτικός 3 торгівельний,
 купецький
 ἐναντιόμαι чинити опір
 ἐναντίος 3 протилежний, рl.
 супротивники, вороги
 ἕως поки, доки
 ζημιόω карати
 ἥττάομαι бути слабким, уступати,
 бути переможеним
 ἰσχυρός 3 міцний, сильний
 Ἴων, ὠνος ὁ іонієць
 Ἴωνικός 3 іонійський, іонічний
 καίπερ хоч, хоча
 Μαρδόνιος, ου ὁ Мардоній (*перський*
полководець)
 Μυκάλη, ἥς ἢ Мікале (*мис в Іонії*)
 ναός, οὔ ὁ храм = νεῶς, ὡ ὁ
 ναυμαχέω воювати на морі
 ναυτικόν, οὔ τό морський флот
 νησιώτης, ου ὁ остров'янин

ἄμως однак, усе-таки
 ὀρθός 3 прямиий, правильний
 ὀρμάω *med.* рухатися,
 спрямовуватися
 ὀφείλω бути повинним, заборгувати
 πανταχοῦ усюди
 παρά (*dat.*) біля, при
 Πausanias, ου ὁ Павсаній,
 письменник
 Πειραιεύς, ἕως (ὥς) ὁ Пірей
 πειράω (*частіше med.*) намагатися
 Πλαταιαί, ὧν αἱ Платеї (*місто в Беотії*)
 πληρόω наповнювати
 πλησιάζω (*dat.*) наближатися,
 підходити
 πλοῖον, ου τό судно, корабель
 πορθέω спустошувати, грабувати
 πυρόω спалювати
 Σαλαμίς, ἴνος ἢ Саламін, острів
 σπονδή, ἥς ἢ узливання; договір
 συλάω грабувати
 συμμαχία, ας ἢ (*оборонно-*
наступальний) військовий союз
 σύμμαχος, ου ὁ союзник, помічник,
 соратник
 τελευταῖος 3 останній
 τοσόσδε 3 настільки великий
 τριήρης, ους ἢ трієра
 τρόπαιον, ου τό трофей
 ὑπήκοος, ου слухняний; ὁ ὑπήκοος
 підданий
 φθονερός 3 заздрісний
 φόβος, ου ὁ страх, жах
 φόρος, ου ὁ данина

ДОВІДКА

МАРДОНІЙ (грец. Μαρδόνιος; ?–479 рр. до н. е.) – перський полководець. Був одружений з дочкою царя Дарія. Вирізняючись особливою хоробрістю, був справжнім деспотом та не користувався любов'ю свого війська.

Мардоній брав участь у придушенні повстання малоазійських греків у 502 р. до н. е. Навесні 492 р. він попрямував через Сирію та Месопотамію в Кілікію, а звідти до Геллеспонту для переправи до Європи. Флот його йшов біля берега. Дорогою зайняв острів Тасос і частину Македонії. Проте біля Афону буря потопила 300 кораблів і 20 тис. воїнів, у той час як фракійське плем'я бригів розбило сухопутні перські загони. Після таких значних втрат Мардоній повернувся в Азію і на час втратив вище керівництво. За часів Ксеркса йому знову вдалося піднятися і переконати царя здійснити новий похід до Греції. Після Саламінської битви (480 р. до н. е.) Мардоній умовив Ксеркса повернутися до Азії, а сам залишився із 300-тисяним військом, щоб завершити підкорення Греції.

Перезимувавши у Фессалії, він рушив на Афіни, взяв місто, спустошив країну, але запропонований ним мир греки не прийняли. У 479 р. до н. е. відбулася вирішальна битва при Платеях, у якій було розбито перське військо, а сам Мардоній загинув від руки спартанця Аємнеста.

Розвиток афінської демократії

Ἡδημοκρατία, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον, Ἀθήνησι τὸ πρῶτον κατεσκευάσθη ὑπὸ Σόλωνος. Τότε σεισαρχεῖα οἱ πενέστεροι πολῖται ἀπηλλαγμένοι ἦσαν ἀνάγκης καὶ δουλείας. Οἱ δὲ πολῖται ἐκ τοῦ Σόλωνος χρόνου διαμεμερισμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἐκάστου προσόδους εἰς τέτταρας φυλάς ἢ τάξεις, καὶ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἀκριβῶς ἐτέτακτο, ὅ τι ἐκάστη τάξει προσήκοι. Τοῖς οὖν εὐγενέσι καὶ πλουσίοις ἐξῆν μετέχειν πασῶν τῶν τιμῶν, οἱ δὲ πενέστατοι ἐξεκέκλειντο τῶν ἀρχῶν. Οὗτοι δὲ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐμέμφοντο, ὅτι τῆς ἐλπίδος ἐψευσμένοι εἶεν.

Πεισιστράτου τοῦ τυράννου ἀποθανόντος καὶ Ἰππίου ἐκ τῆς πόλεως ἐρρίμμένου Κλεισθένης καίπερ εὐγενὴς ὢν αὐθις τὴν πολιτείαν ἥλλαξεν· τὴν γὰρ χώραν καὶ τὸ ἄστυ εἰς δέκα νέας φυλάς καὶ ἑκατὸν δήμους διεμέρισε καὶ τούτοις ἐπέστησεν αἰρετοὺς δημάρχους, ὡς ἐν ἄλλῳ τῆσδε τῆς βίβλου μέρει γέγραπται. Δῆλον δὴ ἐστὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὴν τῶν εὐγενῶν δύναμιν βεβλάφθαι καὶ διακεκόφθαι. Ὑπὸ δὲ Κλεισθέτους καὶ ἄλλοι νόμοι γεγράφθαι λέγονται ὡσπερ οἶδε· «Ἴνα καὶ τὸ κοινὸν μετέχη τοῦ τῶν εὐγενῶν πλοῦτου, ἐπιτετάχθων αὐτοῖς αἱ λειτουργαίαι. Ἐὰν δὲ τις τῆς τυραννίδος ἐπιθυμῶν φαίνεται, διὰ τοῦ ὄστρακισμοῦ εὐθύς τοῦ ἄστεως ἐκκεκλείσθω».

Καίτοι τοῖς εὐγενέσιν οὐκ ὀλίγα ἐλέλειπτο. Πολλοὶ αἱ ὕστερον μεγίσταις ἀρχαῖς καὶ τιμαῖς ἐκοσμοῦντο. Ἀρχαίῳ νόμῳ χρώμενοι ἐν ταῖς στρατείαις καὶ ἐν ταῖς πομπαῖς ἵππευον. Τὸ δὲ τῶν γεωργῶν καὶ δημιουργῶν πλῆθος

ἐμάχετο ὠπλισμένον μὲν ἐκ τῶν ἰδίων, ὑπ' ἐκείνων δὲ εἰς μάχην ἠγμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ τῶν ὀπλιτῶν φάλαγγι. Οἱ δὲ πένητες ἦσαν γυμνήτες ἢ εἰς τὰς ναῦς πεπεμμένοι ἐρετῶν ἔργα ἔπραττον. Οὕτω δὴ ἡ τῶν Ἀθηναίων πολιτεία ὑπὸ πολλῶν νενομισμένη εὖ τετάχθαι καὶ παρεσκευάσθαι ἠναντιώθη τοῖς Πέρσαις.

СЛОВНИК

Ἀθήνησι(ν) adv. в Афінах
 αἰρετός 3 вибраний
 ἀκριβῶς точно, розважливо
 ἀλλάττω змінювати
 ἀνάγκη, ἦς ἢ необхідність; нужда;
 неволя
 ἀπαλλάττω звільняти, іти,
 припиняти
 βλάπτω шкодити, руйнувати
 γυμνής, ἦτος ὁ гімнет,
 легковоозброєний піхотинець
 δήμαρχος, ου ὁ (в Аттиці) демарх,
 глава дему
 δημιουργός, οὔ ὁ ремісник
 διαβαίνω переправлятися,
 переходити
 διακόπτω розрубувати; закінчувати
 διαμερίζω розділяти
 δουλεία, ας ἢ рабство, неволя
 δύναμις, εως ἢ сила, могутність
 ἐκκλείω не допускати, виганяти
 ἐναντιόομαι чинити опір
 ἔξιμι = ἐξέρχομαι виходити, іти
 ἐπιθυμέω хотіти, бажати
 ἐπιτάττω наказувати
 ἐρέτης, ου ὁ весляр
 εὐγενής 2 благородний
 εὐθύς прямо, негайно, в той же час
 ἐπίστημι ставити
 ἵππεύω їхати верхи на коні
 Ἴππίας, ου ὁ Гіппій, тиран
 κάπερ хоч, хоча
 καλύπτω приховувати
 Κλεισθένης, εος ὁ Клісфен, афінський
 політичний діяч

κοινόν, οὔ τό громада, держава
 κόπτω рубати
 κοσμέω упорядковувати
 λείπω залишати, покидати
 λειτουργία, ας ἢ громадська
 повинність
 μέμφομαι (dat.) докоряти, ляяти,
 сварити
 μετέχω (gen.) брати участь,
 долучатися
 νομοθέτης, ου ὁ законодавець
 ὀστρακισμός, οὔ ὁ ostracism
 Πεισίστρατος, ου ὁ Пісістрат
 (афінський тиран)
 πολιτεία, ας ἢ державний устрій,
 громадянство, держава
 πομπή, ἦς ἢ послання, відправлення,
 процесія, хід
 προσήκω підходити, доходити
 πρόσσος, ου ἢ підхід, наближення,
 прибуток
 σεισάχθεια, ας ἢ сісахфія, скорочення
 („струшування”) боргів
 Σόλων, ωνος ὁ Солон, законодавець
 τάξις, εως ἢ порядок, устрій, стрій,
 положення
 τάττω (σσω) влаштовувати, будувати
 τρόπος, ου ὁ спосіб, характер
 φαίνω med. являтися, показуватися
 φάλαγξ, γγος ἢ фаланга
 φυλή, ἦς ἢ філа, коліно, рід
 χράομαι (dat.) користуватися,
 обходитися

ДОВІДКА

АФІНСЬКА ДЕМОКРАТІЯ – етап в історії Стародавніх Афін, що охоплює період з 500 по 321 рр. до н. е., коли у місті-державі Афіни існувала демократична форма правління.

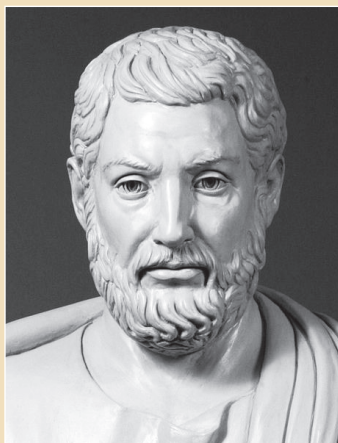
У добу Афінської демократії будь-який громадянин мав право (вважалося навіть, що всі громадяни, які піклуються про інтереси суспільства, зобов'язані) брати участь у роботі народних зборів. Розроблення порядку денного зборів і повсякденне керівництво містом здійснювалися радою. Судові й аудиторські функції – великим журі. Членство як в раді, так і в журі надавалося за жеребом. Будь-який громадянин мав рівні шанси бути сьогодні правителем Афін, а завтра – верховним суддею.

Основи Афінської демократії заклав афінський політик *Солон* (бл. 640 – 558 рр. до н. е.).

Перший ідеолог демократії, Перікл, відстоював цю форму правління на тій підставі, що вона сприяє прояву терпеливості і громадянськості. Він увів плату за роботу в журі, яка дорівнювала приблизно денному доходу працівника. Пізніше такий порядок був розповсюджений на членів ради та асамблеї. Як зазначав Аристотель, це дало можливість брати участь у роботі асамблеї бідним. Так само, як Платон та Фукидід, Аристотель був проти демократичної форми правління.

Елементами Афінської демократії були:

- *Екклесія* – народні збори.
- *Рада п'ятисот та Ареопаг* – вищий судовий і урядовий контролюючий орган стародавніх Афін.
- *Гелієя* – суд присяжних в Стародавніх Афінах, заснований архонтом Солоном у VI ст. до н. е.
- *Остракізм* – політичний метод боротьби проти політичних супротивників як спосіб уникнути загрози демократії з боку надміру сильних осіб, запобігання тиранії. Уведений *Клісфеном Афінським* (565–492 рр. до н. е.), законодавцем Стародавніх Афін. Походив із роду Алкмеонідів, за материнською лінією онук тирана Клісфена Сікіонського. Підняв рух проти тиранії Пісістратидів. Зазнавши поразки, жив у вигнанні, проте 510 р. до н. е. змусив тирана Гіппія тікати, а сам Клісфен фактично очолив державу.
- *Жереб* – визначення посадових осіб випадковим чином.
- *Хіротонія* – голосування підняттям рук у народних зборах.

Клісфен

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *plusquamperfectum I medii/passivi* дієслова κοσμέω та λείπω:

persona	plusquamperfectum I indicativi medii/passivi	plusquamperfectum I indicativi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	plusquamperfectum I coniunctivi medii/passivi	plusquamperfectum I coniunctivi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	plusquamperfectum I optativi medii/passivi	plusquamperfectum I optativi medii/passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Визначте форми дієслів, вказавши час, спосіб, стан, особу і число, та перекладіть українською мовою:

- ἐτετίμησο.....
 ὑβρισμένοι.....
 πεπαιδευμένα
 ἐτέθραπτο.....
 ἴδρυτο.....

III. Утворіть до форм λύονται, λύσονται, λέλυνται відповідні ряди форм від дієслів θεάομαι, αἰτέομαι, στρατεύομαι.

-
-
-

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Всі воїни розійшлися додому.

2. Пелопоннеська війна скінчилася.

3. Голова Помпея була відрубана вбивцями.

4. Ахілл любив Фенікса, яким був вихований.

FUTURUM ATTCUM

Прочитайте та перекладіть речення:

1. "Ὅστις ἂν ὑπὲρ τῆς πατρίδος τελευτᾷ, τοῦτον μακαριοῦμεν.
2. Ζέρξης ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας ἐστρατεύσατο ἐλπίζωντας Ἀθήνας ἀφανιεῖν.
3. Μαντεῖον ἦν, ὅτι Τρωῆς ποτε πόλιν κτίσειεν, ἢ τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν ἀφανιοίη.
4. Ἰσταῖος ὡς χαριούμενος Δαρείῳ ἐκώλυσε τὴν ἐν Ἰστρω γέφυραν λυθῆναι.
5. Ἐὰν μόνον φροντίσης, ὅπως χρήματα ποριεῖ, οὐκ εὐτυχήσεις.
6. Τῶν Ἑλλήνων Τροίαν ἀφανισάντων πολλοὶ τῶν σεσφωσμένων Τρώων ἀπέπλευσαν ἄλλην τινὰ χώραν οἰκιοῦντες.
7. Κῦρος ἐπεὶ ὠρμήθη πρὸς Κροῖσον τὸν τῶν Λυδῶν βασιλέα ἀγωνιούμενος, ἔσπεισεν αἰτούμενος· ὦ φίλε Ζεῦ, ἤγησαι καὶ σῶσον ἡμᾶς.
8. "Ὀρκος ἦν τῶν Ἀθηναίων δικαστῶν· „Ἄει κατὰ τοὺς νόμους ψηφιοῦμαι”.

СЛОВНИК

ἀγωνίζομαι змагатися, боротися
 αἰέτι завжди
 αἰτέω просити, вимагати
 ἀποπλέω відпливати
 ἀφανίζω знищувати, руйнувати
 γέφυρα, ας ἢ міст
 εὐτυχεῶς бути щасливим
 ἠγέομαι думати, вважати
 Ἰσταῖος, ου ὁ Гістей, ім'я
 Ἰστρος, ου ὁ Истр (давня назва
 р. Дунай)
 κατὰ (acc.) за, відповідно до

Λυδός, οὐ ὁ лідієць
 μαντεῖον, ου τό віщування
 ὅπως яким чином, як
 ὀρμάω med. рухатися,
 спрямовуватися
 ὅστις, ἤτις, ὅτι всякий хто, хто б не
 πορίζω доставляти
 φροντίζω думати, розмірковувати
 χαρίζομαι робити приемне,
 догоджати
 ψηφίζομαι подавати голос,
 вирішувати

Ὁ βοῦς τοῦ Φαλάριδος

Ἐτυράννευε τῶν Ἀκραγαντίνων Φάλαρις ὠμότητι πάντων διαφέρων. Τούτῳ οὖν τῷ Φαλάριδι Περίλαός τις, χαλκεὺς μὲν ἀγαθός, πονηρὸς δ' ἄνθρωπος, ἠγεῖτο χαριεῖσθαι, εἰ καινὴν τινα κόλασιν ἐπινοήσειεν, ὡς

πάντα τρόπον κολάζειν ἐπιθυμοῦντος τοῦ τυράννου. Καὶ δὴ τελέσας βοῦν χαλκοῦν ἤκε τῷ τυράννῳ κομίζων κάλλιστα καὶ ἀκριβέστατα πεπονημένον· ὀλίγου γὰρ ἐδόκει ἔμψυχος εἶναι. Θεασάμενος δ' ὁ Φάλαρις ἐθαύμασε μάλα καὶ τό τ' ἔργον ἐπήνεσε καὶ τὸν τεχνίτην· ἔλεγε δ' ἄξιον εἶναι κτῆμα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ πεμπτέον τῷ θεῷ. Ὁ δὲ Περίλαος Μᾶλλον ἂν ἐπαινέσειας, ἔφη, ὦ Φάλαρι, ἀκούσας μου τὴν τέχνην τὴν ἐν τῷ ἔργῳ καὶ τὴν χρεῖαν, ἣν παρέχεται. Ταῦτα λέγων ἐχάλασε θύραν τινὰ πρὸς ταῖς πλευραῖς τοῦ ταύρου καὶ Ἦν τινα, ἔφη, κολάζειν ἐθέλης, κέλευε αὐτὸν ἐμβαίνειν εἰς τόδε τὸ μηχανήμα καὶ κατακλείει τὴν θύραν· κατακλεισθείσης δὲ τῆς θύρας τούσδε τοὺς αὐλοὺς πρὸς τὰς ῥίνας τοῦ βοῦς προσάρμοζε, πῦρ δ' ὑπόκαιε. Καὶ ὁ μὲν κολαζόμενος οἰμώζεται δειναῖς ἐχόμενος ὀδύνας, ἡ δὲ βοῆ διὰ τῶν αὐλῶν μέλη σοι ἀποτελεῖ ὡς λιγυρώτατα. Τοῦτον τὸν τρόπον κολάζων τὸν ἐχθρὸν παντοίοις μέλεσι τὸν θυμὸν τέρψεις.

СЛОВНИК

Ἄκραγάντινοι οἱ жителі м. Акрагант
ἀποτελέω закінчувати, завершувати,
довершувати

ἐμβαίνω входити

ἔμψυχος 2 живий

ἐπαινέω хвалити, вихвалити

ἐπιμελέομαι турбуватися

ἐπινοέω видумувати, придумувати,
мати намір

κατακλείω закривати

κολάζω покарати, карати, виправляти

κόλαξ, κοσ ὁ підлесник, лестун

λιγυρός 3 1) який гуде, виючий;

2) який свистить; 3) голосний,

дзвінкий, пронизливий

μέλος, εος (ους) τό пісня, мелодія

μηχάνημα, ατος τό 1) спорудження;

2) пастка

ὀδύνη, ης ἢ біль, мука

Περίλαος, ου ὁ Περίлай (мідник, який
виготовив для тирана Фаларіда
мідного бика, в якому спаливали
засуджених до смерті)

πλευρά, ἄς ἢ 1) ребро; 2) (здебільш.
pl.) бік

προσαρμόζω, атт. проσαρμόττω
прикладати, пристосовувати,
прикріплювати

ρίς, ρίνος ἢ 1) ніс; 2) pl. ніздрі

τελέω здійснювати, виконувати

ὑποκαίω, атт. ὑποκάω розпалювати,
підпалювати внизу

Φάλαρις, ιδος ὁ Фаларід, тиран
м.Акрагант (бл. 570-544 рр. до н.е.)

χαλάω відпускати, відкривати

χαρίζομαι робити приємне,

догоджати

ὠμότης, ητος ἢ дикість, грубість,
суворість

Τόμυρις

Τόμυρις ἡ βασίλεια Κύρω πρὸς τοὺς Μασσαγέτας ἀγωνιεῖσθαι μέλλοντι κήρυκα πέμπουσα ἔλεγε τάδε· „ὦ βασιλεῦ, μὴ ἀγωνίση πρὸς ἡμᾶς μηδὲ σπεύσης ἃ σπεύδεις, ἀλλὰ βασιλεύσον τῆς σεαυτοῦ χώρας καὶ ἡμᾶς ἔα κρατῆσαι ὧν κρατοῦμεν· εἰ δὲ μὴ, πρὸς ὑμᾶς ἀνδρειότατα ἀγωνιοῦμεθα, καὶ ἐλπίζω ἡμᾶς τὴν νίκην ποριεῖσθαι· εὖ γὰρ ὠπλίσαμεθα καὶ γεγυμνάσαμεθα”.

СЛОВНИК

ἀγωνίζομαι змагатися, боротися
 γυμνάζω вправляти, тренувати
 ἔάω дозволяти, допускати
 εἰ δὲ μὴ якщо ж ні
 Μασσαγέται οἱ массагетι (плем'я,
 яке кочувало між Каспійським і
 Аральським морями)

πορίζω доставляти
 σπεύδω спішити, поспішати,
 квапитися, старатися
 Τόμυρις, ἰος ἡ Τομίρις (цариця
 массагетів)

ΔΟΒІДКА

ТОМІРІС (бл. 570–520 рр. до н. е.) – цариця массагетів, на думку дослідників, скіфського кочового народу, який займався скотарством.

Цариця Томіріс перед головою Кіра. Автор – Пітер Пауль Рубенс

На думку одних дослідників, імена цариці Томіріс (грец. Τόμυρις) і її сина Спаргапіса (грец. Σπαργαπίσης) мають перське походження, на думку

інших, ім'я сина цариці нагадує ім'я скіфського царя Спаргапіфа. Схожість імен можна пояснити спорідненням між іраномовними племенами (європейських) скіфів і массагетів.

Найдавніший опис массагетів, їх цариці Томіріс і її перемоги над перським царем Кіром II Великим, після його спроби оволодіти царством массагетів, наводить Геродот, який пише майже сто років потому після згадуваних подій. Історія Томіріс і її перемоги над Кіром була добре відома в античному світі й стала легендою; такі письменники античності, як Страбон, Поліен, Кассіодор і Йордан також писали про неї.

Геродот повідомляє, що Кір, перейшовши ріку Аракс і заглибившись на територію массагетів, за порадою лідійця Креза, влаштував массагетам пастку. Багато хто був убитий, а ще більше – захоплені в полон, серед інших і Спаргапіс, син цариці Томіріс, який командував массагетами. Дізнавшись про це, Томіріс направила Кіру послання, в якому вимагала віддати їй сина. Коли ж Кір її не послухався, вона зібрала все своє військо і вступила з Кіром у бій. Більша частина перського війська була знищена на місці, а сам Кір загинув. Геродот називає цю битву найжорстокішою з тих, що були у варварів.

ВПРАВИ

I. Утворіть форму *futurum atticum* 1-ї особи однини від дієслів $\mu\alpha\kappa\alpha\rho\acute{\iota}\zeta\omega$ та $\acute{\alpha}\upsilon\omega\nu\acute{\iota}\zeta\omicron\mu\alpha\iota$ і провідмініяйте їх:

persona	<i>futurum atticum</i>	<i>futurum atticum</i>
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть від наведених вище дієслів форми інфінітива майбутнього часу:

III. Περικλάδιτ γρεцкoυ μoυoυ:

1. (Τογο), χτο πομiραε за баткiвцину, цoго ми вважаемо щасливим.

2. Якщо ти турбуєшся тільки [про те], щоб він давав гроші, не будеш щасливим.

3. Ксеркс вирушив походом, надіючись знищити Афіни.

4. Було віщування, що троянці колись заснуть місто.

ЗАНЯТТЯ 61

AORISTUS II ACTIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Διδύμων ἀδελφῶν ὁ ἕτερος ἐτελεύτησεν. Σχολαστικὸς οὖν ἀπαντήσας τῷ ζῶντι ἠρώτα· Σὺ ἀπέθανες ἢ ὁ ἀδελφός σου;
2. Ἄδικίαι τῶν ἀρχόντων ἔτεκον στάσεις τῶν πολιτῶν.
3. Πάντα τὰ ἄλλα κακὰ ἀποφύγοιμεν ἂν, νόσους δὲ ἐκφυγεῖν ἀδυνατὸν ἐστίν.
4. Διόνυσος ἐπεὶ ἦκεν εἰς Θήβας, τὰς γυναῖκας ἠνάγκασε καταλιπούσας τὰς οἰκίας ἑαυτὸν θεραπεύειν ἐν τοῖς ὄρεσιν.
5. Σόλων ἐπὶ σοφία καὶ ἀνδρεία μεγάλην δόξαν ἐπέλιπεν.
6. Ἄμα ἠλίω καταδύντι ἀπέδρασαν οἱ Πέρσαι.
7. Τέθαπται Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ, παρὰ τὸν βασιλέα Ἀρχέλαον ἐλθῶν.
8. Αἰσχρὸν ἦν Σπαρτιάτῃ τὴν τάξιν ἀπολιπεῖν καὶ ἐξ μάχης φυγεῖν.

СЛОВНИК

ἀδύνατος 2 безсилий, безсильний
ἀπαντάω зустрічати(ся)
ἀπολείπω залишати позаду
ἀποτρέχω утікати, бігти геть
ἀποφεύγω утікати
Ἀρχέλαος, ου ὁ Архелай (цар
Македонії з 414 р. по 399 р.
до н. е., син Пердікки II,
покровитель Евріпіда і Зевксіса)
δίδυμος, ου ὁ близнюк (із двійні)
ἐκφεύγω (аог. 2 ἐκφυγον) утікати,
уникати, позбавлятися

ἐπιλείπω залишати, не вистачати
Εὐριπίδης, ου ὁ Евриπίδ
καταδύω занурювати, опускати
καταλείπω залишати (після себе),
покидати
παρά (acc.) перед, проти
στάσις, εως ἡ повстання, розбрат
σχολαστικός, οὔ ὁ школяр
τάξις, εως ἡ стрій, шикунання,
порядок, загін

Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα

Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἠλαύνει καὶ τὴν στρατιάν ἄρδην ἀνεῖλεν. Καὶ τῆς μάχης ταύτης τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ τάχος ἀγγέλλων εἰς Ῥώμην πρὸς τινα τῶν φίλων ἔγραψε τρεῖς λέξεις· «Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα».

СЛОВНИК

ἀγγέλλω сповіщати, повідомляти
ἀναιρέω усувати, убивати
ἄρδην високо, повністю
ἐλαύνω їхати, відправлятися
Καῖσαρ, ρος ὁ Цезар

λέξις, εως ἡ слово
ὀξύς, εἶα, ὑ швидкий, бистрий
Φαρνάκης, ου ὁ Фарнак (понтіїський
цар)

Λέων καὶ ὄνος καὶ ἀλώπηξ

Λέων καὶ ὄνος καὶ ἀλώπηξ κοινωνίαν ποιησάμενοι ἐξῆλθον πρὸς ἄγραν. Πολλῆς οὖν θήρας συλληφθείσης προσέταξεν ὁ λέων τῷ ὄνῳ διελεῖν αὐτοῦς. Ὁ δὲ τρεῖς μερίδας ποιησάμενος ἐκ τῶν ἴσων, ἐκλέξασθαι τούτους προутρέπετο· καὶ λέων θυμωθεὶς τὸν ὄνον κατέφαγεν. Εἶτα τῇ ἀλώπηκι μερίζειν ἐκέλευσεν. Ἡ δὲ εἰς μίαν μερίδα πάντα σωρεύσασα ἑαυτῇ βραχὺ τι κατέλιπεν. Καὶ ὁ λέων πρὸς αὐτὴν· «Τίς σε, ὦ βελτίστη, διαιρεῖν οὕτως ἐδίδαξεν;» Ἡ δὲ εἶπεν· «Ἡ τοῦ ὄνου συμφορά».

Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι σωφρονισμοὶ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις τὰ τῶν πέλας δυστυχήματα. (Aesop.)

СЛОВНИК

ἄγρα, ας ἡ полювання, здобич

διαίρω ділити, розділяти

διαλαμβάνω брати окремо, розділяти

δυστύχημα, τος τό нещастя, невдача

εἶτα потім, після того

ἐκλέγω вибирати

θυμῶ сердити

ἴσος 3 рівний, ἐκ τῶν ἴσων порівну

κατεσθίω з'їдати, поїдати, знищувати

κοινωνία, ας ἡ товариство

μερίζω ділити

μερίς, ἴδος ἡ купа, частина

ὄνος, ου ὄ, ἡ осел, ослиця

πέλας близько

προσάττω (σσω) розпоряджатися, наказувати

προτρέπω пропонувати, схилити

σωρεύω накопичувати,

нагромаджувати

σωφρονισμός, οὔ ὄ напучування,

запевнення

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *aoristus II activi* (у всіх способах) дієслова τίκτω та λείπω:

persona	aoristus II indicativi activi	aoristus II indicativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	aoristus II coniunctivi activi	aoristus II coniunctivi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	aoristus II optativi activi	aoristus II optativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Поділіть вказані нижче форми, вжиті в *ind. aor. act.*, на три категорії: *aor. I*, *aor. II тематичний*, *aor. II атематичний*:

- a) εἶδον, ἐγήρασα, ἦλων, ἔσχον, ἐκάλεσαν, ἦβην.
- b) ἔφθην, ἐδιακόνησα, ἦλθον, ἠρωτήσαμεν, ἀπέδραν.
- c) ἐπλευσαν, ἔθανον, ἔδου, ἐπέστησεν, περιέτεμε, ἔγνων.

III. Визначте форми дієслова і подайте в тій самій особі, числі і стані *praesens* і *imperfectum*:

Слово	Особа, число, стан, час	<i>praesens</i>	<i>imperfectum</i>
ἐμάθετε			
ἀπέθανον			
ἔσχομεν			

IV. Заповніть таблицю, вписавши необхідні форми:

<i>praesens</i>	<i>imperfectum</i>	<i>futurum</i>	aoristus
ἀγγέλλει			
	ἀπέλυον		
		συλλέξεις	
			ἠύρομεν

V. Перекладіть грецькою мовою:

1. Несправедливість архонтів породила повстання громадян.

2. Усі інші лиха ми змогли б уникнути, але неможливо є уникнути хвороб.

3. Як тільки (ὥς) Кір побачив Астіага, привітав його.

4. Геродот, повернувшись до Єгипту, вивчав книги.

ΖΑΠΑΜΎΤΑΙΤΕ ΓΡΕЦЬΚΙ ΠΡΙΣΛΙΒΎ ΤΑ ΒΙΣΛΟΒΙ:

Εύκοπότερόν ἐστί κάμηλον
διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν.

– Легше верблюдові пройти крізь голчане вушко.

Μὴ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν
ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.

– Не кидайте перли свої перед свинями.

Ἔγνω δὲ φῶρ τε φῶρα
καὶ λύκος λύκον (Ἀριστοτέλης).

– Злодій упізнав злодія, а вовк вовка.

Λάθε βιώσας! (Ἐπίκουρος) – Живи непомітно!

Ἦ γλῶττα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν.

– Язык привів багатьох до загибелі.

Κροῖσος Ἄλυν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

– Крез, перейшовши Галіс, зруйнує велику владу (пророцтво
Дельфійського оракула, дане Крезу перед війною проти Персії).

AORISTUS II MEDII

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Οἱ Ἕλληνες εἰσηγάγοντο θεοὺς ἕξ ἀλλοτρίων ἔθνῳν.
2. Κῦρος τοὺς ἐκ Μιλήτου φυγόντας ἔπεισεν αὐτῷ συστρατεύεσθαι λέγων, ὅτι οὐκ ἀναπαύσοιτο, πρὶν αὐτοὺς καταγάγε οἴκαδε.
3. Μετὰ τὸν Περικλέους θάνατον οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς ἀθυμίαν ἐτράποντο.
4. Πύρρος ἔλεγε τὴν βασιλείαν τούτῳ υἱῶν καταλιπέσθαι, ὅστις ἂν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχη.
5. Ζέρξης τὸν Ἄθω διώρυξεν, ἵνα μνημεῖόν τι τῆς δυνάμεως καταλίποιτο.
6. Περικλῆς θνήσκων, οὐδεὶς, ἔφη, δι' ἐμὲ τῶν Ἀθηναίων μέλαν ἰμάτων περιεβάλετο.
7. Σεμίραμις τεῖχος Βαβυλῶνι περιεβάλετο σταδίων ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων.
8. Οὐκ ἔχρῃν σε τὴν ἐπίτομον τραπέσθαι.

СЛОВНИК

ἀθυμία, ας ἢ смуток, туга, журба, тривога

Ἄθως, ω ὁ (асс. Ἄθω) Афон (*гора на пд. краю п-ва Акта в Халкидіки*)

ἀλλότριος 3 чужий

Βαβυλῶν, ὤνος ἢ Βαβυλον

διορύσσω, αττ. διορύττω
прокопувати, проривати

εἰσάγω вводити

ἐπίτομος, ου ἢ (sc. ὁδός) найкоротший шлях

ἰμάτιον, ου τό плаття, плащ

κατάγω відносити, повертати

ὀξύς, εἶα, ύ гострий, швидкий, бистрий

περιβάλλω обнімати, обгортати; одягати; оточувати

Πύρρος, ου ὁ Πιρρ, цар Епіра

Σεμίραμις, εως ἢ Семіраміда (*дружина царя Ніна, цариця Ассирії*)

στάδιον, ου τό стадій, міра довжини (*біля 125 кроків*)

τρέπω повертати, звертати, med. обертатися до втечі

Περὶ Ὀρφέως

Ὀρφεύς, ὁ Καλλιόπης Μούσης καὶ Οἰάγρου υἱός, ἄδων ἐκίνει λίθους τε καὶ δένδρα. Ἀποθανούσης δὲ Εὐριδίκης, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ δηχθείσης ὑπ' ὄφεως, καθῆλθεν εἰς Ἄιδου βουλόμενος ἀναγαγεῖν αὐτὴν καὶ Πλούτωνα ἔπεισεν ἀναπέμψαι. Ὁ δὲ ὑπέσχετο τοῦτο ποιήσειν, ἐὰν μὴ πορευόμενος

Ὅρφεύς ἐπιστραφεῖ, πρὶν ἂν εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν παραγένηται· ὁ δὲ ἀπιστῶν ἐπιστραφεὶς εἶδε τὴν γυναῖκα, ἣ δὲ πάλιν ὑπέστρεψεν (Ἀπολλοδώρος).

СЛОВНИК

ἀνάγω піднімати, приводити
ἀναπέμπω відсилати, відпускати
ἀπιστέω не вірити
δάκνω кусати
ἐπιστρέφω обернутися
Εὐρυδίκη, ἡς ἢ Еввідіка, дружина Орфея
Καλλιόπη, ἡς ἢ Калліопа, муза епічної поезії
κατέρχομαι сходити, спускатися

κινέω рухати
Ὀϊάγρος, ου ὁ Еагр, батько Орфея
Ὅρφεύς, ἕως ὁ Орфей, легендарний співак
ὄφις, εως ἢ змія, змії
παραγίγνομαι бути у кого-н., з'являтися, приходити
ὑπέχω підкоритися
ὑποστρέφω повертати назад, повертатися

ДОВІДКА

ОРФЕЙ (грец. Ὅρφεύς) – ушавлений співець і поет. Син річкового бога – фракійського царя Еагра (за іншими міфами – син Аполлона) та музи Калліопи. Спів Орфея та його гра на золотій арфі зачаровували не тільки людей, а й звірів, дерева, скелі; від його пісень заспокоювалося навіть розбурхане море. За переказом, Орфей – учасник походу аргонавтів, який своєю чудовою грою на кітари та співом багато чим допомагав їм у скрутні хвилини.

Коли його дружина німфа Еввідіка померла від укусу гадюки, Орфей нібито спускався за нею на той світ. Старий Харон не хотів везти його до Аїду, але почувши чарівну гру на кітарі, переправив співця за Стікс. Розчулений натхненною музикою, Аїд погодився відпустити Еввідіку. За однією версією, Персефона дозволила Орфею вивести Еввідіку на землю, але з умовою, що він не гляне на дружину, поки не ввійде з нею до свого дому. Орфей порушив заборону і назавжди втратив її. Загинув співець від рук вакханок, бо, через тугу за Еввідікою відмовився брати участь в оргії. Згідно з іншою версією, Орфей загинув тому, що уникав жінок. Голова й кітара його нібито допливли до острова Лесбосу, де їх урочисто поховали. Тому греки вважали Лесбос батьківщиною ліричної поезії. Міф про загибель Орфея подібний до переказу про Ліна, якого іноді вважали предком, учителем або братом співця. Перекази про Орфея були дуже популярні в античні часи. До нас дійшли зображення фрагментів міфа на вазах, фресках тощо. Християнство перших віків вважало Орфея миротворцем, про прихід якого сповіщав старозавітний пророк Ісайя.

Міф про Орфея надихав багатьох драматургів (Есхіл, Евріпід), художників (Рубенс, Кардуччі, Роден, Деменікіно, Канова й ін.), композиторів (Ліст, Глюк, Гайдн, Оффенбах, Стравинський та ін.).

„Ορφεύς καὶ Εὐρήδικοι”. Ἀυτορ – Δυκίς Λυί

* * *

Λητώ, ἐπεὶ ἔτεκεν Ἀπόλλωνα καὶ Ἄρτεμιν, ἀφίκετο εἰς Λυκίαν, ἐπιφερομένη τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ λουτρά τοῦ Ζάνθου. Καὶ ἐπεὶ τάχιστα ἐγένετο ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἐνέτυχε πρῶτα Μελίτη κρήνη καὶ προεθυμεῖτο, πρὶν ἐπὶ τὸν Ζάνθον ἐλθεῖν, ἐνταυθοῖ τοὺς παῖδας ἀπολοῦσαι. Ἐπεὶ δ' αὐτὴν ἐξήλασαν ἄνδρες βουκόλοι, ὅπως αὐτοῖς οἱ βόες ἐκ τῆς κρήνης πίωσιν, ἀπαλλάττεται καταλιποῦσα τὴν Μελίτην ἢ Λητώ, λύκοι δὲ συναντόμενοι ὑφηγήσαντο τῆς ὁδοῦ καὶ ἀπήγαγον πρὸς τὸν ποταμὸν αὐτὴν τὸν Ζάνθον. Ἡ δὲ Λητώ, πιοῦσα τοῦ ὕδατος καὶ ἀπολούσασα τοὺς παῖδας, τὸν μὲν Ζάνθον ἱερὸν ἀπέδειξε Ἀπόλλωνος, τὴν δὲ γῆν, Τρεμιλίδα λεγομένην, Λυκίαν μετωνόμασεν, ἀπὸ τῶν καθηγησαμένων λύκων. Ἐπὶ δὲ τὴν κρήνην αὖθις ἐξίκετο, δίκην ἐπιβαλοῦσα τοῖς ἀπελάσασιν αὐτὴν βουκόλοις. Καὶ οἱ μὲν (βουκόλοι) ἀπέλουον τότε ἔτι παρὰ τὴν κρήνην τοὺς βοῦς, Λητώ δὲ μεταβαλοῦσα πάντας ἐποίησε βατράχους καὶ, λίθῳ τραχεῖ τύπτουσα τὰ νῶτα καὶ τοὺς ὠμούς, κατέβαλε πάντας εἰς τὴν κρήνην. Οἱ δ' ἄχρι νῦν παρὰ ποταμοὺς βοῶσι καὶ λίμνας (Ant. Liberalis).

СЛОВНИК

ἀπάγω відводити

ἀπαλλάττω звільняти, іти,
припиняти, віддалятися

ἀπελαύνω відганяти, відходити

ἀποδείκνυμι також med. показувати,
представляти, приводити

ἀπολούω мити, купати

ἀφικνέομαι приходити, прибувати

ἄχρι conj. (до тих пір) поки, поки не

βάτραχος, ου ὁ жаба

ἐνταυθοῖ adv. тут; сюди

ἐντυγχάνω (випадково) зустрітися,
зіштовхнутися, наштовхнутися

ἐξελαύνω виганяти, гнати

ἐξικνέομαι приходити, прибувати

ἐπιφέρω приносити

καθηγέομαι іти попереду, бути
поводирем, вказувати дорогу,
вести

καταβάλλω випускати з рук,
відпускати

κρήνη, ης ἢ джерело

λουτρόν, οὔ τό (здебільш. pl.)
купання, омивання

Λυκία, ας ἢ Лікія (країна на пд.-зах.
побережжі Малої Азії)

Μελίτη, ης ἢ Меліта (назва джерела)

μεταβάλλω повертати, змінювати

μετονομάζω називати іншим іменем,
переіменувати

νῶτον, ου τό спина, хребет, плечі

Ξάνθος, ου ὁ Ксант чи Ксанф
(головна річка Лікії)

πίνω пити

προθυμέομαι старатися, бажати

συνάντομαι зустрічатися, зближатися,
сходитися

τραχύς, εἶα, ὕ шорсткий, суворий,
трудний, грубий

τύπτω бити, вдаряти

ὑφηγέομαι іти попереду, передувати,
вказувати

ВПРАВИ

I. Провідмініайте в *aoristus II indicativi medii* (у всіх способах) дієслова τίκτω та λείπω:

persona	aoristus II indicativi medii	aoristus II indicativi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	aoristus II coniunctivi medii	aoristus II coniunctivi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	aoristus II optativi medii	aoristus II optativi medii
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Замініть форми *aoristus II indicativi medii* на *activi*:

εισηγάγοντο
 καταλιπέσθαι
 καταλίποιτο
 περιεβάλετο
 τραπέσθαι
 ύπέσχετο

III. Визначте форми дієслова і подайте в тій самій особі, числі і стані *praesens* і *imperfectum*:

Слово	Особа, число, стан, час	praesens	imperfectum
ἐγενόμην			
ἐλάβου			
ἐλίποντο			

IV. Περικλάδιτ γρεцькою мовою:

1. Κοι περші елліни спинились (γίγνομαι) на горах і побачили море, зчинився (γίγνομαι) великий крик.

2. Елліни запровадили богів від чужих народів.

3. Плутон, володар Аїду, пообіцяв Орфею відпустити Еврідіку.

4. Латона, після того як народила Аполлона і Артемїду, прибула в Лікію.

ЗАΝΥΑΤΤΥА 63

AORISTUS II ET FUTURUM II PASSIVI

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πολλοὶ τῶν Μαρδονίου νεῶν δεινῶ χειμῶνι ἀνετράπησαν.
2. Μεγάλῃς στρατιᾶς συλλεγείσης Μαρδόνιος τὴν Ἑλλάδα καταστρεψόμενος, ἐπέμφθη.
3. Ζεὺς ὑπ' αἰγὸς τραφῆναι λέγεται.
4. Οἱ Τιτᾶνες τοῖς Διὸς κεραυνοῖς πληγέντες ἠττήθησαν.
5. Τὰ Ἀλκμήνης τῆς Ἡρακλέους μητρὸς ὄστᾱ συλλεγέντα ἐν τῇ Σπάρτῃ ταφῆναι λέγουσιν.
6. Τροίαν κατασκάψαντες οἱ Ἕλληνες (τοσοῦτους) τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων, ὅσοι οὐ κατεσφάγησαν, οἴκαδε ἀπηγάγοντο.
7. Ἀγαμέμνων Ἀχιλλεῖ τίμια δῶρα ἔπεμψαν, ἵνα διαλλαγείη· ὁ δὲ οὔτε τοῖς Ἀγαμέμνονος δῶροις οὔτε τοῖς Φοίνικος δακρῦοις, ὑφ' οὔ ἔτράφη, διαλλαγῆναι ἐπέισθη.

8. Σοφίας ὁ καρπὸς οὔποτε φθαρήσεται.
9. Οἱ ἀκρατεῖς νόσοις ταχέως τριβήσονται.
10. Ὁ θεὸς τοῖς Θηβαίοις ἔμαντεύσατο, ὅτι οὐκ ἀπαλλαγῆσονται τῆς Σφιγγός, πρὶν ἂν τις λύσῃ τὸ αἶνιγμα.

СЛОВНИК

αἶνιγμα, τος τό загадка
ἄκρατος 2 незмішаний, чистий
Ἀλκμήνη, ης ἢ Алкмена (*донька мікенського царя Електріона, дружина Амфітріона, мати Геракла і Іфікла*)
ἀνατρέπω, поет. ἀντρέπω
 перевертати, руйнувати, знищувати
ἀπάγω відводити
ἀπαλλάττω звільняти, іти, припиняти
διαλλάττω (σσω) примирятися
ήττάομαι (ήσσάομαι) бути слабким,
 уступати, бути переможеним
κατασκάπτω руйнувати
καταστρέφω перевертати, скидати,
 med. підкоряти

κατασφάζω заколювати, убивати
κατεσθίω знищувати
κεραυνός, οὔ ὀ грім, блискавка
λύω розгадувати
μαντεύομαι віщувати, передбачати
νεώς, ὦ ὀ храм
ὀστέον, ου τό кістка
πλήττω (σσω) ударяти, бити
τίμιος 3 поважний, дорогий
Τιτάν, ἄνος ὀ Титан
τοσοῦτος, αύτη, οὔτο = τοσόσδε
 настільки великий
τρίβω терти, натирати, знищувати
φθείρω занапащати, нищити
Φοῖνιξ, κος ὀ фінікієць

Λύκος καὶ οἶς

Λύκος ληστικός κατεδίωκε πρόβατον, ὃ τραπὲν εἰς τὸ ἱερόν κατέφυγεν. Ὁ δὲ λύκος ὦδε ἤρξατο πρὸς τὸ πρόβατον· „Συμβουλεύω σοι τὸ ἱερόν ἀπολιπεῖν καὶ φυγεῖν. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐξέλθῃς, ὑπὸ τοῦ ἱερέως σφαγήσῃ. Ἄλλ’ ἀπαλλάγηθι, ἐν βραχεῖ γὰρ φανήσεται ὁ ἱερεύς, ὃς ἀφειδήσει σου. Φοβοῦμαι δέ, μὴ σε πρὸς τὸν βωμὸν ἀγάγῃ.” Τὸ δὲ πρόβατον· „Ἄλλ’ οὐ πείσεις με”, ἔφη, „ἐκ τοῦ ἱεροῦ φυγεῖν. Αἰρετώτερον γὰρ δὴ μοί ἐστι τῷ θεῷ σφαγῆναι ἢ ὑπὸ σοῦ διαφραῆναι.”

СЛОВНИК

αἰρετός 3 збагненний, якому надають перевагу
ἀπαλλάττω звільняти, іти
ἀφειδέω не шадити, не берегти, не жаліти

βραχύς, εἶα, ὕ короткий
βωμός, οὔ ὀ підвищення, узвишшя, вівтар
ἐξέρχομαι виходити, іти
καταδιώκω переслідувати

καταφεύγω τίκατι, шукати притулку
 ληστικός 3 розбійницький
 συμβουλεύω ραδίτι, пропонувати

σφάζω, αττ. σφάττω заколювати,
 зарізати

Γεωργός καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ

Γεωργός τις μέλλων ἀπαλλαγῆσθαι τοῦ βίου καὶ βουλόμενος συλλεγῆναι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας πρὶν ἀπαλλαγῆναι ἀπ' ἀλλήλων, μετεπέμψατο αὐτούς καὶ πρὸς τοὺς συλλεγέντας ἔλεγε τάδε· «Ἵ παῖδες ἐμοί, ἐγὼ μὲν ἤδη τοῦ βίου ἀπαλλαγῆσομαι, ὑμᾶς δὲ ὑπ' ἐμοῦ τραφέντας σκέψασθαι δεῖ, ὅπως τὸ λοιπὸν τραφήσεσθε. Τόδε οὖν μόνον ὑμῖν λέγω, ὅτι ἐν τῇ ἀμπέλῳ θησαυρὸς κέκρυπται· ζητούντων δὲ ὑμῶν τάληθῆ λέξας ἐξελεγχθήσομαι». Ταῦτα λέξας ὁ μὲν γεωργὸς μεταστραφεὶς ἀπηλλάγη τοῦ βίου. Οἱ δὲ παῖδες τοῦ πατρὸς ταφέντος οἰόμενοι θησαυρὸν ἐν τῇ γῆ κερύφθαι, πρὸς τὸ σκάπτειν ἐτράποντο· θησαυρὸς δὲ οὐκ ἐξεσκάφη, ἡ δ' ἄμπελος καλῶς σκαφεῖσα πολλαπλασίονα τὸν καρπὸν ἔφερεν.

Ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι κάματος θησαυρὸς ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις.

СЛОВНИК

ἀπαλλάττω ἴτι, припиняти
 ἀπαλλάττω βίου помирати
 ἐσκάπτω викопувати
 ἐξελέγχω विकривати, доводити,
 виявляти
 ζητέω шукати
 κάματος, ου ὁ важка праця, зусилля
 μεταπέμπω посилати, запрошувати

μεταστρέφω повертати, відвертати
 οἶμαι = οἶμαι думати, вважати
 πολλαπλάσιος 2 рясний, багатий
 σκάπτω копати
 σκέπτομαι = σκοπέω обдумувати,
 звертати увагу
 συλλέγω збирати

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *aoristus II passivi* (у всіх способах) дієслово *τρέφω*, а в *futurum II passivi* – дієслово *φθείρω*:

persona	aoristus II indicativi passivi	aoristus II coniunctivi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		

<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	aoristus II optativi passivi	aoristus II imperativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		---
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		---
2.		
3.		

persona	futurum II indicativi passivi	futurum II optativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть 3 особу однини і множини *aoristus II indicativi passivi* від дієслів:

γράφω

θάπτω

τύπτω

ἀλλάττω.....

τρίβω

κλέπτω

III. Випишіть з тексту «Γεωργὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ» всі дієслова у формі *aoristus I* і *II medii et passivi* і утворіть від них форми *aoristus I* і *II activi*:

 _____

 _____

 _____

 _____

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Кажуть, що Зевс був вигодуваний козою.

 _____

2. Титани, вдарені громами Зевса, були переможені.

 _____

3. Порадьтеся перед справою, щоб не видатися нерозумними.

 _____

4. Плід мудрості ніколи не знищиться.

 _____

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:

Πληγείς αἰεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται (Δημοσθένης).

– Побитий завжди тримається за побите місце.

Ὅ μὴ δαρεις ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται (Μένανδρος).

– Не бита людина не виховується.

PERFECTUM II ET PLUSQUAMPERFECTUM II ACTIVI.

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Τοὺς ἀρίστους νόμους τοῖς Ἀθηναίοις γέγραφε Σόλων.
2. Ὡ Σώκρατες, οὐποτε τὰ κακὰ πέπραχας καὶ αἰεὶ τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἤχας.
3. Ἀρχίλοχος ὁ ποιητῆς αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν τῇ μάχῃ φυγῶν ἐρριψέναι τὴν ἀσπίδα.
4. Κροῖσος οὐκ ἠδέσθη Καμβύσην ψέξει, ὅτι εὐγενεῖς ἄνδρας οὐκ ἀδικήσαντα κατακεκοφῶς εἶη.
5. Οἱ στρατηγοὶ ἐτετάχσαν τὰς τάξεις, ἀλλ' οἱ πολεμιοὶ οὐκ ἐξήχασαν τὴν στρατιάν ἐκ τοῦ στρατοπέδου.
6. Δαίδαλος ὁ ἀρχιτέκτων ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κρήτην πεφευγέναι, ἐκεῖ δὲ τὸν λαβύρινθον κατεσκεακέναι λέγεται.
7. Οἱ Ἀθηναῖοι τῇ τοῦ Θεμιστοκλέους βουλῇ πεποιθότες τὴν πόλιν κατελελοίπεσαν καὶ εἰς τὰς ναῦς ἀπεπεφεύγεσαν.

СЛОВНИК

αἰδέομαι соромитися

ἀποφεύγω утікати

Ἀρχίλοχος, ου ὁ Архілох (родом з о-ва Парос, представник ямбічної лірики, бл. 714-676 pp. до н. е.)

ἀρχιτέκτων, ονος ὁ архітектор, будівничий

ἀσπίς, ίδος ἡ щит

ἐξάγω виводити

εὐγενής 2 благородний

κατακόπτω рубати, убивати, наносити поразку

κατασκευάζω приготувляти, робити
Πελοποννησιακός 3 пелопоннеський
στρατόπεδον, ου τό табір
συγγραφεύς, έως ὁ письменник, історик

τάξις, εως ἡ стрій, шикування, порядок, загін

τάττω (σσω) влаштовувати, будувати
ψέγω ганити, засуджувати

Ἡ ἐπιστολή

Πολυκράτης τῷ φίλῳ χαίρειν.

Καλῶς ποιεῖς, εἰ σύ θ' ὑγιαίνεις οἷ θ' ἡμέτεροι φίλοι· ὑγιαίνω δὲ καὶ ἐγώ. Τὴν ἐπιστολήν, ἣν μοι προσεπεπόμφεις ἐξ Ἀθηνῶν, ἐγκεχειρίκασί μοι. Σὺ μὲν

γέγραφας, ὅτι καλῶς πράττεις· ἐγὼ δέ, τούτῳ περιχαρῆς ὢν, πεποίθοιμι ἄν σε καὶ τὸ λοιπὸν εὖ πράξειν. Ἄ μοι ἐπετετρόφεις, πάντα τετελεσμένα ἐστίν. Ἐπιμελοῦ δὲ καὶ σαυτοῦ, ὅπως ὑγιαίνης καὶ πρὸς ἐμὲ ἔλθης. Εὐτύχει.

СЛОВНИК

ἐγχειρέω братися, приступати,
починати

ἐπιμελέομαι турбуватися

ἐπιστρέφω повертати, змінювати,
переконувати

εὐτυχέω бути щасливим

περιχαρῆς 2 який дуже радіє,
заохплений

προσπέμπω посилати

Ἡ τοῦ Θρασυβούλου νίκη

Μετὰ ταῦτα Θρασυβούλου τοὺς στρατιώτας ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Ἀθηνῶν λιμένα ἀγαγόντος οἱ τριάκοντα ἀντέταξαν τοὺς τε ἰππέας καὶ τοὺς Λακωνικοὺς καὶ τοὺς ἑαυτῶν ὀπλίτας φυλάζοντας τὸν λιμένα. Τούτους δὲ πάντας θεασάμενος ὁ Θρασύβουλος παρεκελεύσατο τοῖς ἑαυτοῦ· ὦ ἄνδρες πολῖται, ἔφη, τῶν πολεμίων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχοντες ἤδη πρότερον ἔφευγον, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τριάκοντα, οἱ ἡμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ἔρριπτον οὐδὲν ἀδικοῦντας καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων κατέκοπτον. Ἀλλὰ νῦν κάκιον ἡμῶν πεπράγασιν· οἱ γὰρ θεοί, οἳ ἤδη ἐν Φυλῇ χειμῶνα ποιοῦντες τούτους μὲν βεβλάφασιν, ἡμῖν δὲ εὐτυχίαν πορευσκευάκασιν, ἦχασιν ἡμᾶς εἰς τόπον τοιοῦτον, εἰς οἶον ἀχθῆναι ἡμεῖς αἰεὶ ἠυχόμεθα. Ἐπὶ γὰρ ὕψους εὖ τεταγμένοι ἀγωνιούμεθα πρὸς ἄνδρας ἐκ πεδίου πορευομένους· ὥστε ῥᾶον πατάξωμεν καὶ ἀνατρέψομεν. Σὺν τοῖς θεοῖς δὴ, ὦ ἄνδρες, ἀπαλλάξωμεν τὴν πατρίδα ἐκείνων τῶν κακούργων, καὶ μακαριοῦσιν ἡμᾶς πάντες οἱ ἀγαθοί.

СЛОВНИК

ἀνατρέπω перевертати, руйнувати,
знищувати

ἀντιτάσσω, атт. ἀντιτάττω

1) вибудувати до бою; 2) мед.

давати бій; 3) протиставляти

εὐώνυμος 2 який має славне ім'я,
славний, шанований

Θρασύβουλος, ου ὁ Трасібул (афінянин,
син Ліка, діяльний учасник
повалення олігархії „чотирьохсот”
в 411 р. до н. е. і головний

*організатор ліквідації тиранії
„тридцяти” в 403 р. до н. е.)*

κατακόπτω рубати, убивати,
наносити поразку

κέρας, ατος τό ρίγ

μακαρίζω ублажати, догоджати,
прославляти

πορεύω відправляти, везти, мед.
відправлятися, вирушати, йти

Φυλή, ἦς ἡ Φίλα (дем)

Περὶ τῶν νομισμάτων

Οἱ παλαιοὶ νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ κεκόφασιν, ὧν πολλὰ ἔτι καὶ νῦν σέσωσται. Τῶν μὲν Περσῶν Δαρεῖος πρῶτος στατήρας χρυσοῦς ἔκοψε, τοὺς δαρειακοὺς ὠνομασμένους. Τοῖς μὲν ὑπὸ Δαρείου κεκομμένοις στατήρσιν ἐγγεγραμμένη ἦν τοξότου εἰκὼν, ἐν δὲ τοῖς Κροίσου ἐκέκοπτο ἢ τοῦ βασιλέως εἰκὼν, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, τῇ μὲν ἑτέρᾳ χειρὶ τόξον, τῇ δ' ἑτέρᾳ δόρυ ἔχοντος. Τῶν δ' Ἑλλήνων Φείδων, ὃς τῶν Ἀργείων κατὰ τὴν εἰκοστὴν καὶ ὀγδοὴν ὀλυμπίαδα ἐτυράννευσε, νομίσματα κεκοφέναι λέγεται, ὕστερον δ' οἱ Αἰγινῆται νομίσματα χρυσᾶ ἐκόψαντο. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι στατήρας χρυσοῦς εἴκοσι δραχμῶν ἀργυρῶν ἀξίους, ἐκέκοφεν· οἱ δ' ὀβολοὶ ἐκ χαλκοῦ ἐκόπτοντο· μάλιστα δ' ἐχρῶντο τετραδραχμοῖς ἀργυρίοις, ταῖς γλαυξὶν ὠνομασμέναις· γέγραπτο γὰρ αὐτοῖς γλαυκὸς εἰκὼν.

СЛОВНИК

Αἰγινήτης, ου ὁ егінець
 ἄξιος 3 достойний (*gen.*), цінний
 Ἀργεῖοι οἱ аргосці
 ἀργύριον, ου τό срібна монета, гроші
 γλαῦξ, κός ἢ сова, „Сова” – афінська монета
 δαρεικός, ου ὁ дарик, персидська золота монета
 δραχμή, ἦς ἢ драхма, монета
 ἐγγράφω (*dat.*) надписувати
 εἰκὼν, ὄνος ἢ образ, зображення
 ἕτερος 2 інший
 κόπτω карбувати
 νόμισμα, τος τό монета

ὀβολός, ου ὁ обол, монета
 ὀλυμπιάς, ἄδος ἢ олімпіада
 (*чотирирічний проміжок між олімпійськими іграми, який слугував основою для літочислення*)
 στατήρ, ἦρος ὁ статер, монета
 στέφανος, ου ὁ вінок
 σώζω (σώζω) зберігати, рятувати
 τετράδραχμον, ου τό монета в чотири драхми
 Φείδων, ωνος ὁ Фідон (*тиран Аргоса, VIII ст. до н. е.*)
 χράομαι (*dat.*) користуватися, обходитися

ДОВІДКА

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ МОНЕТИ – широка і найстарша група в нумізматиці. Групу давньогрецьких монет звичайно поділяють на такі підгрупи:

- монети власне грецькі: материка, островів, Малої Азії і грецьких колоній на узбережжі Чорного Моря;
- монети Великої Греції, Сицилії, Карфагена і африканських колоній;
- монети Сирії, Фінікії, Елліністичного Єгипту та Іудеї;

- варварські карбування – Іспанії, Галлії та Британії, які наслідували спочатку грецьким, а потім римським монетам.

Період карбування давньогрецьких монет охоплює 1 000 років з кінця VIII ст. до н. е. до середини III ст. н. е. Вони утворюють три групи:

- архаїчного карбування;
- класично-грецького карбування;
- грецько-римського карбування.

Монети першої групи срібні, дуже рідко золоті, являють собою товсті шматки металу неправильної круглої форми, що мають на лицьовій стороні будь-яке зображення, іноді супроводжуване написом, а на зворотному боці – квадратне або прямокутне, а іноді й іншої форми, заглиблення (*quadratum incusum*).

Монета з Лідії, з характерним заглибленням (поч. VI ст. до н. е.). Класичний приклад першого типу художнього виконання

Монети другої групи виготовлялись із золота, срібла та бронзи, вони набагато тонші за попередні; лицьова сторона їх звичайно дещо опукла, зворотна – навпаки дещо ввігнута. На лицьовій стороні майже завжди поміщена голова в досить сильному рельєфі.

Монети третьої групи, за невеликим винятком, всі бронзові, дуже плоскі, тонкі і широкі, з портретом римського імператора на лицьовій стороні.

Інша класифікація давньогрецьких монет, заснована на політичному житті Греції, розбиває їх на монети автономні та монети римського періоду.

Зображення, що містилися на монетах, головною метою мали вказати місто або країну, яким вони належали. Керівним мотивом при виборі зображень слугувало релігійне почуття; заміна релігійних зображень іншими вважалася нечестивою. Перший час зображувалися не самі божества, а лише предмети, що належать відомому культу; ймовірно, людське обличчя було дуже важким для перших карбувальників.

Коринфський статер із зображенням пегаса і Афіни Паллади

Perfectum II et plusquamperfectum II activi.

Залежно від зображуваних фігур грецькі монети поділяються на три класи:

- цивільного карбування, а також царського без портретів правителів;
- царського карбування з портретами;
- грецько-римського карбування з головами імператорів або без них.

Монети *першого класу* мають на лицьовій стороні зображення, а на зворотному – спочатку заглиблення, а потім також зображення. Останнє або не має прямого відношення до лицьової сторони, або ж служить доповненням до неї. Голова або бюст представляє завжди тип лицьового боку, а група, фігура або інші предмети – зворотний. Якщо на монеті дві голови, то голова, розміщена на аверсі, зображується дещо збільшеною. Якщо одне зображення доповнює інше, то на лицьовій стороні може бути голова божества, а на реверсі – предмети, йому присвячені.

Сіракузька тетрадрахма із зображенням Аретуси і квадриги на реверсі

Другий клас становлять монети царського карбування із зображеннями правителя. Це зображення теж визнавалося священним, оскільки воно представляло обличчя зарахованого до богів. Перше царське зображення – портрет Александра Македонського на монетах Лісімаха. Ще за життя Александра його вважали сином Зевса-Амона, риси якого і надаються йому на монеті.

Македонська монета Лісімаха із зображенням Александра Македонського. (Британський музей)

Розташування портрета правителя на монетах швидко поширилося, вельми охоче прийняте правителями держав, що виникли на руїнах Македонської монархії, а царі Єгипту та Сирії привласнили і собі титули божеств.

Третій клас – це грецько-римські монети, які з'являються в міру захоплення Римом територій грецьких держав. Вони майже всі бронзові і демонструють подальший відхід від релігійних типів перших монет. Допускаються зображення знаменитих осіб (Гомера, Геродота зокрема), картинні зображення священного характеру, що іноді мають карикатурний відтінок. Подібні зображення запозичувалися з творів скульптури

і різних предметів, наприклад архітектурних пам'яток. До цього типу грецько-римських монет належать і колоніальні, карбовані в римських колоніях і мають латинські написи. За винятком мови написів, вони подібні до грецьких царських монет.

Монета Александра Севера із карекатурним зображенням полонених

Монети деяких держав іноді отримували величезну популярність, а разом з нею і повсюдний попит. Такими зокрема були *афінські тетрадрахми* впродовж V і половини VI ст. Пізніше мали попит *родоські статери*, а із золотих монет – *статери Кізіка*. Після цього майже два століття використовуються виключно *тетрадрахми Александра* і золоті *статери Філіппа II*. Такий посилений попит на монети відомої держави доставляв останній значних вигод, що, у свою чергу, викликало в інших держав випуск монет, що наслідували ним.

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте в *perfectum* та *plusquamperfectum II activi* дієслова $\upsilon\rho\acute{\alpha}\phi\omega$ та $\phi\epsilon\acute{\iota}\upsilon\omega$:

persona	perfectum II indicativi activi	plusquamperfectum II indicativi activi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть всі можливі форми (I і II часи) дійсного способу активного стану від дієслова πράττω:

.....

III. Визначте граматичні форми дієслів:

εἶρηκα.....
 πέπραχας.....
 ἐρρίφέναι.....
 ἐκεκόσμετο.....
 τετελευτηκότος.....
 κατελέλυτο.....

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Найкращі закони афінянам написав Солон.

2. Поет Архілох сам зізнається, що, втікаючи, під час битви кинув щит.

3. Цар послав послів в Афіни.

4. Дедал, утікши з Афін, побудував лабіринт на острові Криті.

FUTURUM III PASSIVI. ADIECTIVA VERBALIA

Прочитайте та перекладіть речення:

1. Πολιτεία εὖ κεκοσμήσεται, ἐὰν ἐπιστήμων ἄρχων αὐτὴν πολιτεύῃ.
2. Ἀεὶ σαφῶς ἄρξαι τοῦ ἔργου· καλῶς δὲ σοὶ πάντα πεπραξεται.
3. Οὐδὲν δὲν κακὸν ἐμοὶ διαπεπράξεται.
4. Πάντα καλὰ γεγράφεται ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ δήμου.
5. Εἰ βούλει γῆν σοὶ καρπούς ἀφθόνους φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον.
6. Ἡρακλεῖ θαυμαστὴ τοῦ σώματος ῥώμη ἦν.
7. Παντοῖοι θῆρες τούτοις τοῖς νεανίαις θηρευτέοι εἰσίν.
8. Κάλλιστα τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν καλὸν ὠφέλιμον, τὸ δὲ αἰσχρὸν βλαβερὸν.
9. Ἄτινα ὄν ὁ πατήρ προστάξῃ, ὑπ' ἀγαθῶν παίδων εὐθύς πεπράξεται.
10. Εἰ ἐν πόνοις τέθραψαι, τὴν ἀτυχίαν ῥᾶον φέρεις ἢ ὁ ἐν ἡδοναῖς τεθραμμένος· διὰ τοῦτο οἱ παῖδες ἐν πόνοις θρεπτέοι εἰσίν.

СЛОВНИК

ἄφθονος 2 щедрий, рясний
 διαπράττω ροбити, здійснювати,
 виконувати

ἐάν = εἰ ἄν якщо б

ἐπιστήμων 2 знающий, тямучий,
 досвідчений

θαυμαστός 3 = θαμάσιος 3 дивний,
 вражающий

θεραπεύω (acc.) обробляти

θήρ, θηρός ὁ звір

θηρεύω полювати, ловити
 κακόν, οὐ τό зло, біда, лихо
 κοσμέω упорядковувати
 μνήμη, ης ἢ пам'ять, спогад
 παντοῖος 3 всілякий, різноманітний
 πολιτεία, ας ἢ держава, політія
 πολιτεύω управляти державою,
 займатися політикою
 ῥώμη, ης ἢ сила, міць
 σαφής 2 ясний, очевидний

Κλεάνθη τὸν φιλόσοφον σιωπῶντά ποτε ἐπεὶ τις τῶν φίλων ἠρώτησεν· Τί σιωπᾷς; οὐ γλυκὺ ἐστὶ διαλεχθῆναι τοῖς φίλοις; Γλυκὺ μὲν, ἔφη, ὅσῳ δὲ γλυκύτερον, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐπετρεπτέον [ἐστὶ] τοῖς φίλοις.

СЛОВНИК

γλυκός, εἶα, ὕ солодкий

διαλέγομαι (dat.) розмовляти,
бесідувати

ἐπιτρέπω досл. повертати, перен.
схиляти, спонукати

Κλεάνθης, οὐ ὁ Клеант (стоїчний
філософ, учень Зенона і глава його
школи з 263 р. до н. е.; помер
в 220 р. до н. е.)

ВПРАВИ

I. Провідмініяйте у *futurum III passivi* дієслова πράττω та σώζω:

persona	futurum III indicativi passivi	futurum III indicativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

persona	futurum III optativi passivi	futurum III optativi passivi
<i>singulāris</i>		
1.		
2.		
3.		
<i>plurālis</i>		
1.		
2.		
3.		

II. Утворіть форми *adiectiva verbalia* на -τεός, -τεα, -τεον від дієслів та перекладіть їх:

- κοσμέω.....
- διώκω.....
- πιστεύω.....

ἐπιτρέπω.....
τρέφω.....

III. Визначте граматичні форми дієслів:

τετράφθαι.....
ἐξελήλεγκτο.....
λελέξεται.....
τεθραμμένος.....
ὠρώрукτο
ἐπιτρεπτέον

IV. Перекладіть грецькою мовою:

1. Поетам слід писати гарні поеми.

.....

2. Батьки повинні бути шановані дітьми.

.....

3. Душу треба прикрашати знаннями.

.....

4. У гніві нічого не слід робити.

.....

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ГРЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ВИСЛОВИ:
Οἱ πρὸ γε τῆς ἀληθείας τιμητέος ἀνὴρ (Πλάτων).
– Не слід шанувати людину більше за істину.
Ἵπὲρ γυναικὸς καὶ φίλου πονητέον (Μένανδρος).
– Слід піклуватися про жінку і друга.

ГРАМАТИЧНИЙ ДОВІДНИК

ФОНЕТИКА

ГРЕЦЬКИЙ АЛФАВІТ

ЛІТЕРА	НАЗВА	ВИМОВА	ПРИКЛАДИ
Α α	ἄλφα	[a]	ἄνθρωπος [ántɰropos] – чоловік, ἄρτος [ártos] – хліб
Β β	βῆτα	[b]	βίβλος [bíβlos] – книга, βίος [bíos] – життя
Γ γ	γάμμα	[ɣ] [ɣ] перед γ, κ, χ, ξ	γραφή [графé] – писання, γένεσις [génesis] – початок ἄγγελος [ángelos] – вісник, посланець, σάλπιγξ [сáльпінкс] – труба, сурма
Δ δ	δέλτα	[d]	δόμος [dómos] – дім, δέκα [déka] – десять
Ε ε	ἔψιλόν	[e] (короткий)	ἐντολή [ентолé] – заповідь, Ἑλλάς [геллáс] – Греція, Еллада
Ζ ζ	ζῆτα	[dz]	ζωή [дзоé] – життя, ζέφυρος [дзэфюрос] – зефір (західний вітер)
Η η	ἦτα	[e] (довгий)	ποτήριον [потéριон] – невелика чаша для пиття, ἥλιος [геліос] – сонце
Θ θ	θῆτα	[tɰ]	θάλασσα [тхáлясса] – море, θάνατος [тхáнатос] – смерть
Ι ι	ἰῶτα	[i]	ἱερός [гіерос] – священний, святий, ἰχθύς [іхтіос] – риба
Κ κ	κάππα	[k]	κωμή [комé] – село, καλός [кальос] – прекрасний
Λ λ	λάμβδα	[lʹ] (напівм'який)	λύπη [люпе] – печаль, λόγος [льогос] – слово
Μ μ	μῦ	[m]	μύθος [міотхос] – розповідь, міф, μορφή [морфé] – вигляд, образ
Ν ν	νῦ	[n]	νεφέλη [нефэле] – хмара, νύξ [ніокс] – ніч
Ξ ξ	ξῖ	[ks]	δόξα [дóкса] – слава, ξενία [ксенія] – гостинність

ЛІТЕРА	НАЗВА	ВИМОВА	ПРИКЛАДИ
Ο ο	ὄμικρόν	[o] (короткий)	ὁμολογία [гомольогіа] – згода, ὄνος [онос] – осел, ослиця
Π π	πί	[п]	πόλις [поліс] – місто, παραβολή [параболе] – притча
Ρ ρ	ῥῶ	[р]	ρίζα [рідза] – корінь, ῥόδον [родон] – троянда
Σ σ,ς	σίγμα	[с]	σοφία [софіа] – мудрість, κόσμος [космос] – світ, Всесвіт
Τ τ	ταῦ	[т]	τράπεζα [трапедза] – стіл, τάλαντος [талянтос] – талант (міра ваги)
Υ υ	ὑψίλον	нім. [ü] або фр. [u]; приблизно відповідає укр. [ю]	υἱός [гуйос] – син, πρύμνα [прімна] – корма
Φ φ	φῖ	[ф]	φωνή [фонé] – звук, голос, φιλοσοφία [філософіа] – любов до мудрості, наук, філософія
Χ χ	χῖ	[х]	χρόνος [хронос] – час, χειμα [хейма] – зима
Ψ ψ	ψῖ	[пс]	ψῦχη [псіохе] – душа, ψεῦδος [псéудос] – неправда, вигадка
Ω ω	ὠμέγα	[o] (довгий)	χώρα [хора] – країна, ὠρα [гора] – пора року

ДИФТОНГИ

Дифтонг (δίφθογγος) – це поєднання двох голосних, складотворчого і нескладотворчого, в одному складі.

У грецькій мові є дифтонги власні і невласні.

1. *Власні дифтонги* – це короткі голосні α, ε, ο у сполученні з нескладотворчим ι або υ.

αι [ай]	παῖς [пайс] – дитина
ει [ей]	χείρ [хейр] – рука
οι [ой]	κοινός [койнос] – спільний
αυ [ау]	καῦμα [каума] – жар
ευ [еу]	λευκός [леукос] – білий
ου [у]	δοῦλος [дؤولос] – раб

Власні дифтонги з першим компонентом довгим зустрічаються рідко.

ηυ [eü]	ἡξερκα [éйксека] – я збільшив
υι [üй]	μύια [мійа] – муха

2. *Невласні дифтонги* – це довгі голосні α, η, ω у сполученні з ι, що не вимовляється. При малих буквах ця ι пишеться під голосним і називається *jota subscriptum*: α, η, ω. При великих літерах вона пишеться з правого боку і називається *jota adscriptum*: Αι, Ηι, Ωι.

ПРИДИХ (SPIRITUS, ΠΝΕΥΜΑ)

Голосні і дифтонги, які стоять на початку слова, завжди мають придих – слабкий або сильний.

Слабкий придих – spiritus lenis (´) – не вимовляється.

Сильний придих – spiritus asper (ˆ) – вимовляється як лат. звук „h” чи укр. „г”.

Якщо на початку слова стоїть звичайний голосний звук, то знак придиху ставиться над буквою, що його позначає, якщо це мала буква (α̇, α̇), або вгорі перед буквою, якщо це буква велика (Α̇, Α̇).

Якщо на початку слова стоїть дифтонг, придих ставиться над другим компонентом дифтонга, незалежно від того, з якої букви пишеться його перший компонент – з великої чи малої (α̇υ, α̇υ, Α̇υ, Α̇υ).

У невласних дифтонгах, які пишуться з великої літери, придих ставиться перед першою літерою.

Приголосний звук ρ, якщо він стоїть на початку слова, завжди має spiritus asper, який не вимовляється: ῥήτορ – *промовець*. Якщо в середині слова є ρρ, то над першим стоїть spiritus asper, а над другим – spiritus lenis, або знаки придиху не ставляться.

НАГОЛОС (ACCENTUS, ΠΡΟΣΩΔΙΑ)

У давньогрецькій мові був музичний (тонічний) наголос, що визначав висоту голосового тону. З часом наголос почав вказувати на інтенсивність голосу при вимові слова, тобто з музичного перетворився на динамічний, що вказує на збільшення напруги і посилення видиху на одному із складів слова.

У переважній більшості випадків наголос потрібний для правильної вимови, але в окремих випадках наголос може диференціювати також значення різних слів, що мають однаковий правопис (напр., τῖς – *хто?* і τῖς – *хтось*).

У грецькій мові є три види наголосу:

- **гострий** (´) – *accentus acutus* (ставиться на будь-якому з трьох останніх складів);
- **слабкий** (˘) – *accentus gravis* (ставиться на першому складі з кінця замість гострого наголосу у слові, після якого стоїть інше слово, не енклітик);
- **протяжний** (˜) – *accentus circumflexus* (ставиться на другому складі від кінця слова та лише на довгих за природою голосних або дифтонгах).

У вимові вони не відрізняються. На письмі наголос ставиться над голосними або дифтонгами. Наголос над дифтонгами пишеться завжди над другим компонентом, що утворює дифтонг. Якщо придих і наголос збігаються в одному складі, то спочатку завжди пишеться придих, а потім наголос: ᾗ, ᾗ, αῖ, αῖ. Винятком є circumflexus, який ставиться над знаком придиху: ᾗ, ᾗ.

Енклітики – слова, які втрачають свій наголос, утворюючи єдине акцентуаційне ціле з попереднім словом:

- непрямі відмінки особових займенників: μου, μοι, με, σου, σοι, σε;
- форми неозначеного займенника τῖς;
- двоскладові форми у praesens indicativi activi від дієслова εἶμι я ε та φημί я *кажу*;

- прислівники που *де, куди*, ποι *куди*, ποθέν *звідки*, ποτέ *колись*, πως, πη *як-небудь*;
- частки γε, τε, τοι, νυν, περ, πω.

Проклітики – слова, які втрачають свій наголос, утворюючи єдине акцентуційне ціле з наступним словом (10 слів):

- заперечна частка οὐ;
- прийменники εις, ἐκ, ἐν;
- форми артикля ὁ, ἡ, οἱ, αἱ;
- сполучники εἰ, ὥς.

ОСНОВНІ РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

<i>крапка</i> (.)	λόγος.
<i>кома</i> (,)	λόγος,
<i>двокрапка і крапка з комою</i> (·)	λόγος·
<i>знак питання</i> (;)	λόγος;

	Відміна	I		II		III	
	Рід	m	f	m,f	n	m,f	n
Pluralis	N., V.	-αι		-οι	-α	-ες (-εις, -ης)	-α (-η)
	G.	-ων		-ων		-ων	
	D.	-αις (αισι(v))		-οις (οισι(v))		-σι(v)	
	Acc.	-ας		-ους	-α	-ας (-εις)	=N.
Dualis	N., Acc., V.	-α		-ω		-ε	
	G., D.	-αιν		-οιν		-οιν	

5. *Αρτικль (articulus)* – ставиться при іменниках.
Він має рід, число і відмінюється за відмінками.

Відмінки	Singularis			Pluralis			
	Рід	m	f	n	m	f	n
N.		ὁ	ἡ	τό	οἱ	αἱ	τά
G.		τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
D.		τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Acc.		τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
V.		ῶ	ῶ	ῶ	ῶ	ῶ	ῶ

Dualis	N., Acc., V.	τώ
	G., D.	τοῖν

DECLINATIO PRIMA

Іменники жіночого роду на *-a purum et impurum**

ἡ χώρα, ας – країна, ἡ ἀγορά, ᾶς – ринок, ἡ θάλαττα, ης – море

Casus	Singularis			
N.	ἡ	χώρα	ἀγορά	θάλαττα
G.	τῆς	χώρας	ἀγορᾶς	θαλάττης
D.	τῇ	χώρα	ἀγορᾶ	θαλάττη
Acc.	τήν	χώραν	ἀγοράν	θάλατταν
V.	ῶ	χώρα	ἀγορά	θάλαττα

* Іменники на *-a purum* при відмінюванні зберігають *-a* у всіх відмінках (після ρ, ε, ι). Іменники на *-a impurum* при відмінюванні у родовому та давальному відмінках однини змінюють *-a* на *-η*.

Casus	Pluralis			
N.	αί	χώραι	ἀγοραί	θάλατται
G.	τῶν	χωρῶν	ἀγορῶν	θαλαττῶν
D.	ταῖς	χώραις	ἀγοραῖς	θαλάτταις
Acc.	τάς	χώρας	ἀγοράς	θαλάττας
V.	ᾧ	χώραι	ἀγοραί	θάλατται

Іменники жіночого роду на -η

ἡ ἀρχή, ἡς – влада, ἡ νίκη, ης – перемога

Casus	Singularis		
N.	ἡ	ἀρχή	νίκη
G.	τῆς	ἀρχῆς	νίκης
D.	τῇ	ἀρχῇ	νίκη
Acc.	τήν	ἀρχήν	νίκη
V.	ᾧ	ἀρχή	νίκη
Pluralis			
N.	αἱ	ἀρχαί	νίκαι
G.	τῶν	ἀρχῶν	νικῶν
D.	ταῖς	ἀρχαῖς	νίκαις
Acc.	τάς	ἀρχάς	νικάς
V.	ᾧ	ἀρχαί	νίκαι

Іменники чоловічого роду

ὁ νεανίας, ου – юнак, ὁ πολίτης, ου – громадянин, ὁ δικαστής, οὔ – суддя

Casus	Singularis			
N.	ὁ	νεανίας	πολίτης	δικαστής
G.	τοῦ	νεανίου	πολίτου	δικαστοῦ
D.	τῷ	νεανία	πολίτη	δικαστῇ
Acc.	τόν	νεανίαν	πολίτην	δικαστήν
V.	ᾧ	νεανία	πολίτα	δικαστά
Pluralis				
N.	οἱ	νεανία	πολίται	δικασταῖ
G.	τῶν	νεανιῶν	πολιτῶν	δικαστῶν
D.	τοῖς	νεανίαις	πολίταις	δικασταῖς
Acc.	τούς	νεανίας	πολίτας	δικαστάς
V.	ᾧ	νεανία	πολίται	δικασταί

Κοντραговανί іменники на -α < -αα і -η < -εα

ή μνᾶ (μνάα), ἄς – міна (монета і міра ваги), ή γῆ (γέα), ἦς – земля,
 ό Ἑρμῆς (Ερμέας), οὔ – Гермес, статуя Гермеса, ή Ἀθηνᾶ, ἄς – Αφίνα

Casus	<i>Singularis</i>				<i>Pluralis</i>		
N.	μνᾶ	γῆ	Ἑρμῆς	Ἀθηνᾶ	μναῖ	-	Ἑρμαῖ
G.	μνᾶς	γῆς	Ἑρμοῦ	Ἀθηνᾶς	μνῶν	-	Ἑρμῶν
D.	μνᾶ	γῆ	Ἑρμῆ	Ἀθηνᾶ	μναῖς	-	Ἑρμαῖς
Acc.	μνᾶν	γῆν	Ἑρμῆν	Ἀθηνᾶν	μνᾶς	-	Ἑρμᾶς
V.	μνᾶ	γῆ	Ἑρμῆ	Ἀθηνᾶ	μναῖ	-	Ἑρμαῖ

DECLINATIO SECUNDA

Іменники чоловічого роду

ό στρατηγός, οὔ – полководець, ό λόγος, ου – слово,
 ό ἄνθρωπος, ου – людина

Casus	<i>Singularis</i>			
N.	ό	στρατηγός	λόγος	ἄνθρωπος
G.	τοῦ	στρατηγοῦ	λόγου	ἀνθρώπου
D.	τῷ	στρατηγῷ	λόγῳ	ἀνθρώπῳ
Acc.	τόν	στρατηγόν	λόγον	ἄνθρωπον
V.	ὦ	στρατηγέ	λόγε	ἄνθρωπε
	<i>Pluralis</i>			
N.	οἱ	στρατηγοί	λόγοι	ἄνθρωποι
G.	τῶν	στρατηγῶν	λόγων	ἀνθρώπων
D.	τοῖς	στρατηγοῖς	λόγοις	ἀνθρώποις
Acc.	τούς	στρατηγούς	λόγους	ἀνθρώπους
V.	ὦ	στρατηγοί	λόγοι	ἄνθρωποι

Іменники жіночого роду

ή ὁδός, οὔ – шлях, ή νῆσος, ου – острів,
 ή ἄμπελος, ου – лоза, виноград

Casus	<i>Singularis</i>			
N.	ή	ὁδός	νῆσος	ἄμπελος
G.	τῆς	ὁδοῦ	νήσου	ἀμπέλου
D.	τῇ	ὁδῷ	νήσῳ	ἀμπέλῳ
Acc.	τήν	ὁδόν	νήσον	ἄμπελον
V.	ὦ	ὁδέ	νήσε	ἄμπελε

<i>Pluralis</i>				
N.	αί	όδοί	νήσοι	άμπελοι
G.	των	όδων	νήσων	άμπελων
D.	ταίς	όδοίς	νήσοις	άμπέλοις
Acc.	τάς	όδούς	νήσους	άμπελους
V.	ών	όδοί	νήσοι	άμπελοι

Іменники середнього роду

τὸ ἔργον, ου – справа, діло, τὸ ἱερόν, οὔ – храм,
τὸ ζῶον, ου – істота

Casus	<i>Singularis</i>			
N.	τὸ	ἔργον	ἱερόν	ζῶον
G.	τοῦ	ἔργου	ἱεροῦ	ζώου
D.	τῷ	ἔργῳ	ἱερῷ	ζώῳ
Acc.	τὸ	ἔργον	ἱερόν	ζῶον
V.	ών	ἔργον	ἱερόν	ζῶον
<i>Pluralis</i>				
N.	τὰ	ἔργα	ἱερά	ζῶα
G.	των	ἔργων	ἱερῶν	ζώων
D.	τοῖς	ἔργοις	ἱεροῖς	ζώοις
Acc.	τὰ	ἔργα	ἱερά	ζῶα
V.	ών	ἔργα	ἱερά	ζῶα

Контраговані іменники на -ου < -οο, -εο

ὁ νοῦς (νόος), οὔ – розум, τὸ ὀστοῦν (ὀστέον), οὔ – кістка

Casus	<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>	
N.	νοῦς	ὀστοῦν	νοῖ	ὀστᾶ
G.	νοῦ	ὀστοῦ	νων	ὀστων
D.	νῷ	ὀστῷ	νοῖς	ὀστοῖς
Acc.	νοῦν	ὀστοῦν	νοῦς	ὀστᾶ
V.	νοῦς	ὀστοῦν	νοῖ	ὀστᾶ

ΑΤΤΙΧΝΑ ΒΙΔΜΙΝΑ ΙΜΕΝΗΙΚΙΒ

(-εως < ηος)

ὁ νεός, ὦ – χραμ, ὁ λαγός, ὦ – заець

Casus	Singularis		Pluralis	
N.	νεός	λαγός	νεῶ	λαγῶ
G.	νεώ	λαγῶ	νεῶν	λαγῶν
D.	νεῶ	λαγῶ	νεῶς	λαγῶς
Acc.	νεῶν	λαγῶν / λαγῶ	νεῶς	λαγῶς
V.	νεός	---	νεῶ	λαγῶ

DECLINATIO TERTIA

Οσнoви на сонанти -λ, -ν, -ρ

Οσнoви на -λ

ὁ ἄλς, ἄλός – сіль, ἡ ἄλς, ἄλός – море, морська (солена) вода

Casus	Singularis	Pluralis
N.	ἄλς	ἄλες
G.	ἄλός	ἄλῶν
D.	ἄλί	ἄλσί(ν)
Acc.	ἄλα	ἄλας
V.	ἄλς	ἄλες

Οσнoви на -ν

ὁ δαίμων, ονος – божество, ὁ ἄγών, ῶνος – змагання, ὁ Ἑλλην, ηνος – грек

Casus	Singularis		
N.	δαίμων	ἄγών	Ἑλλην
G.	δαίμονος	ἄγῶνος	Ἑλληνος
D.	δαίμονι	ἄγῶνι	Ἑλληνι
Acc.	δαίμονα	ἄγῶνα	Ἑλληνα
V.	δαῖμον	ἄγών	Ἑλλην
	Pluralis		
N.	δαίμονες	ἄγῶνες	Ἑλληνες
G.	δαίμόνων	ἄγῶνων	Ἑλληνων
D.	δαίμοσι(ν)	ἄγῶσι(ν)	Ἑλλησι(ν)
Acc.	δαίμονας	ἄγῶνας	Ἑλληνας
V.	δαίμονες	ἄγῶνες	Ἑλληνες

ὁ ποιμήν, ἑνος – пастих, ὁ δελφίς, ἱνος – дельφін

Casus	Singularis		Pluralis	
N.	ποιμήν	δελφίς	ποιμένες	δελφῖνες
G.	ποιμένος	δελφῖνος	ποιμένων	δελφίνων
D.	ποιμένι	δελφῖνι	ποιμέσι(ν)	δελφῖσι(ν)
Acc.	ποιμένα	δελφῖνα	ποιμένας	δελφῖνας
V.	ποιμήν	δελφίς	ποιμένες	δελφῖνες

Основи на -р

ὁ ρήτωρ, ορος – оратор, ὁ θήρ, ρός – звір

Casus	Singularis		Pluralis	
N.	ρήτωρ	θήρ	ρήτορες	θῆρες
G.	ρήτορος	θηρός	ρητόρων	θηρῶν
D.	ρήτορι	θηρί	ρήτορσι(ν)	θηρσί(ν)
Acc.	ρήτορα	θηρα	ρήτορας	θηρας
V.	ρήτορ	θήρ	ρήτορες	θῆρες

ὁ πατήρ, πατρός – батько, ἡ μήτηρ, μητρός – мати, ἡ Δημήτηρ, Δήμητρος
Деметра, ἡ θυγάτηρ, θυγατρός – дочка, ὁ ἀνὴρ, ἀνδρός – чоловік

Casus	Singularis				
N.	πατήρ	μήτηρ	θυγάτηρ	ἀνὴρ	Δημήτηρ
G.	πατρός	μητρός	θυγατρός	ἀνδρός	Δήμητρος
D.	πατρί	μητρί	θυγατρί	ἀνδρί	Δήμητρι
Acc.	πατέρα	μητέρα	θυγατέρα	ἄνδρα	Δήμητρα
V.	πάτερ	μητερ	θύγατερ	ἄνερ	Δήμητερ
Pluralis					
N.	πατέρες	μητέρες	θυγατέρες	ἄνδρες	–
G.	πατέρων	μητέρων	θυγατέρων	ἀνδρῶν	–
D.	πατράσι(ν)	μητράσι(ν)	θυγατράσι(ν)	ἀνδράσι(ν)	–
Acc.	πατέρας	μητέρας	θυγατέρας	ἄνδρας	–
V.	πατέρες	μητέρες	θυγατέρες	ἄνδρες	–

Основи на гυβή (-β, -π, -φ)

ὁ γύψ, γυπός – коршун, ὁ Ἄραψ, αβος – араб

Casus	Singularis		Pluralis	
N.	γύψ	Ἄραψ	γῦπες	Ἄραβες
G.	γυπός	Ἄραβος	γυπῶν	Ἀράβων
D.	γυπί	Ἄραβι	γυψί(ν)	Ἄραψι(ν)
Acc.	γῦπα	Ἄραβα	γῦπας	Ἄραβας
V.	γύψ	Ἄραψ	γῦπες	Ἄραβες

Основи на задњојазикові (-γ, -κ, -χ)

ό φύλαξ, ακος – сторож, ή αίξ, αιγός – коза, ό ὄνουξ, ὄνουχος – кіготь

Casus	Singularis		
N.	φύλαξ	αἶξ	ὄνουξ
G.	φύλακος	αιγός	ὄνουχος
D.	φύλακι	αιγί	ὄνουχι
Acc.	φύλακα	αἶγα	ὄνουχα
V.	φύλαξ	αἶξ	ὄνουξ
Pluralis			
N.	φύλακες	αἶγες	ὄνουχες
G.	φυλάκων	αιγῶν	ὄνούχων
D.	φύλαξι(ν)	αιξί(ν)	ὄνουξι(ν)
Acc.	φύλακας	αἶγας	ὄνουχας
V.	φύλακες	αἶγες	ὄνουχες

Основи на зубні -δ, -τ, -θ

ή έλπίς, ίδος – надія, ή χάρις, ιτος – втіха,

ή κόρυς, υθος – шолом, τὸ σῶμα, ατος – тіло

Casus	Singularis			
N.	έλπίς	χάρις	κόρυς	σῶμα
G.	έλπίδος	χαρίτος	κόρυθος	σώματος
D.	έλπίδι	χαρίτι	κόρυθι	σώματι
Acc.	έλπίδα	χάριν	κόρυν	σῶμα
V.	έλπίς	χάρις	κόρυς	σῶμα
Pluralis				
N.	έλπίδες	χαρίτες	κόρυθες	σώματα
G.	έλπίδων	χαρίτων	κορύθων	σωμάτων
D.	έλπίσι(ν)	χαρίσι(ν)	κόρυσι(ν)	σώμασι(ν)
Acc.	έλπίδας	χαρίτας	κόρυθας	σώματα
V.	έλπίδες	χαρίτες	κόρυθες	σώματα

Іменники середнього роду з основою на -τ

τὸ κέραс, ατος – ριγ, фланг

Casus	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
N.	κέρας	κέρατα = κέρα
G.	κέρατος = κέρως	κεράτων = κερῶν
D.	κέρατι = κέρα	κέρασι(ν)
Acc.	κέρας	κέρατα = κέρα
V.	κέρας	κέρατα = κέρα

Основи на -ντ, -νθ, -κτ

ὁ ὀδοῦс, ὄντος – зуб, ὁ γίγας, αντος – гiгaнт, ὁ γέρων, οντος – старец

Casus	<i>Singularis</i>		
N.	ὀδοῦс	γίγας	γέρων
G.	ὀδόντος	γίγαντος	γέροντος
D.	ὀδόντι	γίγαντι	γέροντι
Acc.	ὀδόντα	γίγαντα	γέροντα
V.	ὀδοῦс	γίγαν	γέρον
<i>Pluralis</i>			
N.	ὀδόντες	γίγαντες	γέροντες
G.	ὀδόντων	γιγάντων	γερόντων
D.	ὀδοῦσι(ν)	γίγασι(ν)	γέρουσι(ν)
Acc.	ὀδόντας	γίγαντας	γέροντας
V.	ὀδόντες	γίγαντες	γέροντες

ἡ νύξ, νυκτός – ніч, ὁ (ἡ) ἔλμινс, ινθος – гeльмiнт

Casus	<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>	
N.	νύξ	ἔλμινс	νύκτες	ἔλμινθες
G.	νυκτός	ἔλμινθος	νυκτῶν	ἐλμίνθων
D.	νυκτί	ἔλμινθι	νυξί(ν)	ἔλμισι(ν)
Acc.	νύκτα	ἔλμινθα	νύκτας	ἔλμινθας
V.	νύξ	ἔλμινс	νύκτες	ἔλμινθες

Основа на -σ

τὸ γένος (οснова γeνoс / γeнeс), γένους – ρид

Casus	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
N.	γένος	γένη (γενεσά)
G.	γένους (γενεσος)	γενῶν (γενεσων)

Casus	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
D.	γένει (γενεσι)	γένεσι(ν) (γενεσι)
Acc.	γένος	γένη (γενεσα)
V.	γένος	γένη (γενεσα)

ή αιδώς (οcηοβα αιδος), οὔς – σορομ,
 Σωκράτης (οcηοβα Σωκρατεσ), ους – Соκрат

Casus	<i>Singularis</i>	
N.	αιδώς (αιδος)	Σωκράτης (Σωκρατεσ)
G.	αιδούς (αιδοςος)	Σωκράτους (Σωκρατεσος)
D.	αιδοῖ (αιδοσι)	Σωκράτει (Σωκρατεσι)
Acc.	αιδῶ (αιδοσα)	Σωκράτη (Σωκρατεσα)
V.	αιδός (αιδος)	Σώκρατες (Σωκρατεσ)

ή τριήρης (οcηοβα τριηρεσ), ους – τριερα

Casus	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
N.	τριήρης (τριηρεσ)	τριήρεις (τριηρεσεσ)
G.	τριήρους (τριηρεσος)	τριήρων (τριηρεσων)
D.	τριήρει (τριηρεσι)	τριήρει(ν) (τριηρεσι)
Acc.	τριήρη (τριηρεσα)	τριήρεις (τριηρεσασ)
V.	τριῆρες (τριηρεσ)	τριήρεις (τριηρεσεσ)

Περικλῆς (Περικλεεσ), έουσ – Περικλ

Casus	<i>Singularis</i>
N.	Περικλῆς (Περικλεεσ)
G.	Περικλέουσ (Περικλεεσος)
D.	Περικλεῖ (Περικλεεσι)
Acc.	Περικλέα (Περικλεεσα)
V.	Περικλείσ (Περικλεεσ)

Іменники на -υ, -ου, -ω

Основа на -υ

ὁ ἰχθύς (основа ἰχθυ) – риба

Casus	Singularis	Pluralis
N.	ἰχθύς	ἰχθύες, -ῦς
G.	ἰχθύος	ἰχθύων
D.	ἰχθύι	ἰχθύσι(ν)
Acc.	ἰχθύν	ἰχθύς
V.	ἰχθύ	ἰχθύς

Основи на дифтонги (-ου/-ο-, -αυ/-α-)

ὁ, ἡ βοῦς (основа βου/βο) – бик, корова; ἡ ναῦς (основа νη/να) – корабель;
ἡ γραῦς (основа γραυ/γρα) – стара жінка; ὁ, ἡ οἶς (основа οἰ) – вівця

Casus	Singularis			
N.	βοῦς	ναῦς	γραῦς	οἶς
G.	βοός	νεώς	γραός	οιός
D.	βοί	νηί	γραί	οἶ
Acc.	βοῦν	ναῦν	γραῦν	οἶν
V.	βοῦ	ναῦ	γραῦ	οἶς
	Pluralis			
N.	βόες	νηες	γραῖες	οἶες
G.	βούων	νεών	γραών	οιών
D.	βουσί(ν)	ναυσί(ν)	γραυσί(ν)	οἰσί(ν)
Acc.	βοῦς	ναῦς	γραῦς	οἶς
V.	βόες	νηες	γραῖες	οἶες

Основи на -ο/-οι і -ω

ἡ ἦχώ (основа ἦχο(j)) – echo, ὁ ἦρως (основа ἦρω) – герой

Casus	Singularis		Pluralis	
N.	ἦχώ	ἦρως	---	ἦρωες
G.	ἦχοῦς (ἦχοιος)	ἦρωος	---	ἦρώων
D.	ἦχοϊ (ἦχοι)	ἦρωι (ἦρω)	---	ἦρωσι(ν)
Acc.	ἦχώ (ἦχοια)	ἦρωα (ἦρω)	---	ἦρωας (ἦρωας)
V.	ἦχοϊ	ἦρωας	---	ἦρωες

Як ἦρωας відмінюються слова Τρώς – троянець, Μίνωας – Мінос та ін.

Як ἦχώ відмінюються слова Σαπφώ – Сапфо, Λητώ – Латона, πειθώ – переко-
нання та ін.

ΔΑΒΗΨΓΡΕΨΚΑ ΜΟΒΑ

Οσνοβι ηα -ι / -ε, -υ / -ε

ή πόλις (οσνοβα πολι), εωσ – μίστο, ό πήχυς (οσνοβα πηχυ) – λίκοτψ,
τò άστυ, άστεωσ – μίστο

Casus	<i>Singularis</i>			<i>Pluralis</i>		
N.	πόλις	πήχυς	άστυ	πόλεις	πήχεις	άστη
G.	πόλεωσ	πήχεωσ	άστεωσ	πόλεων	πήχεων	άστεων
D.	πόλει	πήχει	άσει	πόλεσι(ν)	πήχεσι(ν)	άσει(ν)
Acc.	πόλιν	πήχυν	άστυ	πόλεις	πήχεις	άστη
V.	πόλι	πήχυ	άστυ	πόλεις	πήχεις	άστη

Οσνοβα ηα -ευ

ό βασιλεύς, εωσ – цар, ό ίππεύς, εωσ – вершник,
ό ίερεύς, εωσ – жрецψ, ό γραφεύς, εωσ – письменник

Casus	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
N.	βασιλεύς	βασιλείς
G.	βασιλέωσ	βασιλέων
D.	βασιλεΐ	βασιλεΐσι(ν)
Acc.	βασιλέα	βασιλέας
V.	βασιλεΐ	βασιλείς

SUBSTANTIVA ANOMALA

ή γυνή, γυναικόσ – жінка, ό υίοσ, υίοϋ / υίοοσ – син,
ό (ή) κύων, κυνόσ – собака, τò οΐς, ώτόσ – вухо

Casus	<i>Singularis</i>			
N.	γυνή	υίοσ	κύων	οΐς
G.	γυναικόσ	υίοϋ / υίοοσ	κυνόσ	ώτόσ
D.	γυναικί	υίω / υίει	κυνί	ώτί
Acc.	γυναΐκα	υίόν	κύνα	οΐς
V.	γύναι	υίέ	κύον	οΐς
	<i>Pluralis</i>			
N.	γυναΐκεσ	υιοί / υιείς	κύνεσ	ώτα
G.	γυναικῶν	υιῶν / υιέων	κυνῶν	ώτων
D.	γυναιξι(ν)	υιοΐς / υιέσι(ν)	κυσί(ν)	ώσί
Acc.	γυναΐκασ	υιούσ / υιείς	κύνασ	ώτα
V.	γυναΐκεσ	υιοί	κύνεσ	ώτα

ὁ Ζεὺς, Διὸς – Зевс, ὁ Ἄρης, εὼς – Арес

Casus	<i>Singularis</i>	
N.	Ζεὺς	Ἄρης
G.	Διὸς	Ἄρεως
D.	Διὶ	Ἄρει
Acc.	Δία	Ἄρη
V.	Ζεῦ	Ἄρες

ΠΡΙΚΜΕΤΗΚ
(NOMEN ADIECTIVUM, ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΝ)

ADIECTIVA I-II DECLINATIONIS

Прикметники на -ος, -η, -ον

ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθόν – хороший

Casus	<i>Singularis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	ἀγαθός	ἀγαθή	ἀγαθόν
G.	ἀγαθοῦ	ἀγαθῆς	ἀγαθοῦ
D.	ἀγαθῷ	ἀγαθῇ	ἀγαθῷ
Acc.	ἀγαθόν	ἀγαθήν	ἀγαθόν
V.	ἀγαθέ	ἀγαθή	ἀγαθόν
	<i>Pluralis</i>		
N.	ἀγαθοί	ἀγαθαί	ἀγαθά
G.	ἀγαθῶν	ἀγαθῶν	ἀγαθῶν
D.	ἀγαθοῖς	ἀγαθαῖς	ἀγαθοῖς
Acc.	ἀγαθούς	ἀγαθάς	ἀγαθά
V.	ἀγαθοί	ἀγαθαί	ἀγαθά

Οςνοβι να -ρ-, -ε-, -ι- (πρικμετνικι να -ος, -α, -ον)

δίκαιοσ, δικαία, δίκαιον – справедливий

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	δίκαιοσ	δικαία	δίκαιον
G.	δικαίου	δικαίας	δικαίου
D.	δικαίω	δικαία	δικαίω
Acc.	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
V.	δίκαιε	δικαία	δίκαιον
	Pluralis		
N.	δίκαιοι	δικαίαι	δίκαια
G.	δικαίων	δικαίων	δικαίων
D.	δικαίοισ	δικαίαισ	δικαίοισ
Acc.	δικαίουσ	δικαίας	δίκαια
V.	δίκαιοι	δικαίαι	δίκαια

Πρικμετνικι να -ος, -ον

άθανάτοσ (m,f), ον (n) – безсмертний

Causus	Singularis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>
N.	άθανάτοσ	άθανάτον
G.	άθανάτου	
D.	άθανάτω	
Acc.	άθανάτον	
V.	άθανάτε	άθανάτον
	Pluralis	
N.	άθανάτοι	άθάνατα
G.	άθανάτων	
D.	άθανάτοισ	
Acc.	άθανάτουσ	άθάνατα
V.	άθανάτοι	άθάνατα

Κοντραγοβανί πρικμετνικί

ἀργυροῦς, -ᾶ, -οῦν (ἀργυρέος, -έα, -έον) – срібний

χρυσοῦς, -ῆ, -οῦν (χρυσέος, -έα, -έον) – золотий

Causus	Singularis					
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶ	ἀργυροῦν	χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσοῦν
G.	ἀργυροῦ	ἀργυρᾶς	ἀργυροῦ	χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ
D.	ἀργυρῶ	ἀργυρᾶ	ἀργυρῶ	χρυσῶ	χρυσῆ	χρυσῶ
Acc.	ἀργυροῦν	ἀργυρᾶν	ἀργυροῦν	χρυσοῦν	χρυσῆν	χρυσοῦν
Pluralis						
N.	ἀργυροῖ	ἀργυραῖ	ἀργυρᾶ	χρυσοῖ	χρυσαιῖ	χρυσᾶ
G.	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν
D.	ἀργυροῖ	ἀργυραῖς	ἀργυροῖς	χρυσοῖς	χρυσαιῖς	χρυσοῖς
Acc.	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶς	ἀργυρᾶ	χρυσοῦς	χρυσᾶς	χρυσᾶ

ἀπλοῦς, -ῆ, -οῦν (ἀπλόος, -όα, -όον) – простий

εὔνοος, -οον (εὔνοος, -οον) – благосхильний

Causus	Singularis				
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
N.	ἀπλοῦς	ἀπλῆ	ἀπλοῦν	εὔνοος	εὔνοον
G.	ἀπλοῦ	ἀπλῆς	ἀπλοῦ	εὔνου	
D.	ἀπλῶ	ἀπλῆ	ἀπλῶ	εὔνω	
Acc.	ἀπλοῦν	ἀπλῆν	ἀπλοῦν	εὔνοον	εὔνοον
Pluralis					
N.	ἀπλοῖ	ἀπλαῖ	ἀπλᾶ	εὔνοι	εὔνοα
G.	ἀπλῶν	ἀπλῶν	ἀπλῶν	εὔνων	
D.	ἀπλοῖς	ἀπλαῖς	ἀπλοῖς	εὔνοις	
Acc.	ἀπλοῦς	ἀπλᾶς	ἀπλᾶ	εὔνοος	εὔνοα

ΑΤΤΙΚΗΝΑ ΒΙΔΜΙΝΑ ΠΡΙΚΜΕΤΝΙΚΙΒ

ἱλεως (m,f), ἱλεων (n) – милостивий

Causus	Singularis		Pluralis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
N.	ἱλεως	ἱλεων	ἱλεω	ἱλεα
G.	ἱλεω	ἱλεω	ἱλεων	ἱλεων
D.	ἱλεω	ἱλεω	ἱλεως	ἱλεως
Acc.	ἱλεων	ἱλεων	ἱλεως	ἱλεα
V.	ἱλεως	ἱλεων	ἱλεω	ἱλεα

ΠΡΙΚΜΕΤΗΚΙ Ι-ΙΙ ΒΙΔΜΙΝΙ 3 ΦΟΡΜΑΜΙ ΙΙΙ ΒΙΔΜΙΝΙ

μέγας, μεγάλη, μέγα – великий, πολύς, πολλή, πολύ – багаточисельний

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	μέγας	μεγάλη	μέγα
G.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
D.	μεγάλῳ	μεγάλη	μεγάλῳ
Acc.	μέγαν	μεγάλην	μέγα
Pluralis			
N.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα
G.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
D.	μεγάλοις	μεγάλοις	μεγάλοις
Acc.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	πολύς	πολλή	πολύ
G.	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
D.	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
Acc.	πολύν	πολλήν	πολύ
Pluralis			
N.	πολλοί	πολλοί	πολλά
G.	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
D.	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
Acc.	πολλούς	πολλάς	πολλά

ADJECTIVA III DECLINATIONIS

Основи на сонорні

Прикметники з трьома родовими закінченнями (на -ν)

μέλας, μέλαινα, μέλαν (основа μελαν) – чорний

Casus	Singularis		
	m	f	n
N.	μέλας	μέλαινα	μέλαν
G.	μέλανος	μελαίνης	μέλανος
D.	μέλανι	μελαίνη	μέλανι
Acc.	μέλανα	μέλαιναν	μέλαν
V.	μέλας	μέλαινα	μέλαν
Pluralis			
N.	μέλανες	μέλαιναι	μέλανα
G.	μελάνων	μελαινῶν	μελάνων
D.	μέλασι(ν)	μελαίναις	μέλασι(ν)
Acc.	μέλανας	μελαίνας	μέλανα
V.	μέλανες	μέλαιναι	μέλανα

Прикметники двох закінчень (на -ων, -ον)

εὐδαίμων, εὐδαιμον (основа εὐδαιμον) – щасливий

Casus	Singularis		Pluralis	
	m, f	n	m, f	n
N.	εὐδαίμων	εὐδαιμον	εὐδαίμονες	εὐδαίμονα
G.	εὐδαίμονος	εὐδαίμονος	εὐδαιμόνων	εὐδαιμόνων
D.	εὐδαίμονι	εὐδαίμονι	εὐδαίμοσι(ν)	εὐδαίμοσι(ν)
Acc.	εὐδαίμονα	εὐδαιμον	εὐδαίμονας	εὐδαίμονα
V.	εὐδαιμον	εὐδαιμον	εὐδαίμονες	εὐδαίμονα

Основа на -ντ

πᾶς, πᾶσα, πᾶν (основа παντ) – весь, всякий

Casus	Singularis		
	m	f	n
N.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν
G.	παντός	πάσης	παντός
D.	παντί	πάση	παντί
Acc.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν
V.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν

Casus	<i>Pluralis</i>		
N.	πάντες	πᾶσαι	πάντα
G.	πάντων	πασῶν	πάντων
D.	πᾶσι(ν)	πάσαις	πᾶσι(ν)
Acc.	πάντας	πάσας	πάντα
V.	πάντες	πᾶσαι	πάντα

χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν (οσнова χαρίεντ) – приємний

Casus	<i>Singularis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν
G.	χαρίεντος	χαριέσσης	χαρίεντος
D.	χαρίεντι	χαριέσση	χαρίεντι
Acc.	χαρίεντα	χαριέσσαν	χαρίεν
V.	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν
	<i>Pluralis</i>		
N.	χαρίεντες	χαριέσσαι	χαρίεντα
G.	χαριέντων	χαριεσσῶν	χαριέντων
D.	χαρίεσι(ν)	χαριέσαις	χαρίεσι(ν)
Acc.	χαρίεντας	χαριέσσας	χαρίεντα
V.	χαρίεντες	χαριέσσαι	χαρίεντα

έκών, έκοῦσα, έκόν (οσнова έκοντ) – добровільний

Casus	<i>Singularis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	έκών	έκοῦσα	έκόν
G.	έκόντος	έκούσης	έκόντος
D.	έκόντι	έκούση	έκόντι
Acc.	έκόντα	έκοῦσαν	έκόν
V.	έκών	έκοῦσα	έκόν
	<i>Pluralis</i>		
N.	έκόντες	έκοῦσαι	έκόντα
G.	έκόντων	έκουσῶν	έκόντων
D.	έκοῦσι(ν)	έκούσαις	έκοῦσι(ν)
Acc.	έκόντας	έκούσας	έκόντα
V.	έκόντες	έκοῦσαι	έκόντα

Οσнова на -ι

ἴδρις, ἴδρι – знающий, тямущий.

Causus	Singularis		Pluralis	
	m, f	n	m, f	n
N.	ἴδρις	ἴδρι	ἰδρίες	ἰδρία
G.	ἰδρίος		ἰδρίων	
D.	ἴδρι		ἰδρίσι(ν)	
Acc.	ἴδριν	ἴδρι	ἰδρίας	ἰδρία
V.	ἴδρι		ἰδρίες	ἰδρία

СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКΜΕΤΗΙΚΙΒ

Найбільш поширений суфікс вищого ступеня – тер, а найвищого – тат.

Gradus positivus	Οσнова	Gradus comparativus	Gradus superlativus
δίκαιος 3	δικαιο	δικαιότερος	δικαιότατος
δεινός 3	δεινο	δεινότερος	δεινότατος
σοφός 3	σοφο	σοφώτερος	σοφώτατος
φίλος 3	φιλο	φίλτερος	φίλτατος
ἔνδοξος 2	ἔνδοξο	ἔνδοξότερος	ἔνδοξότατος
ἄπλοῦς 2	ἄπλοο	ἄπλούστερος	ἄπλούστατος
εὔνους 2	εὔνοο	εὔνούστερος	εὔνούστατος
μέλας 3	μελαν	μελάντερος	μελάντατος
εὐδαιμών 2	εὐδαιμον	εὐδαιμονέστερος	εὐδαιμονέστατος
εὐγενής 2	εὐγενεσ	εὐγενέστερος	εὐγενέστατος
γλυκύς 3	γλυκυ	γλυκύτερος	γλυκίτατος
χαρίεις 3	χαριεντ	χαριέστερος	χαριέστατος
μάκαρ	μακαρ	μακάρτερος	μακάρτατος
ἄρπαξ	ἄρπαγ	ἄρπαγίστερος	ἄρπαγίστατος
πένης	πενητ	πενέστερος	πενέστατος

Деякі прикметники у вищому ступені закінчуються на -ίωv у чоловічому і жіночому роді, на -ίωv у середньому роді; у найвищому ступені такі прикметники закінчуються на -ίστωs, -ίστη, -ίστωv.

Gradus positivus	Οσнова	Κορινь	Gradus comparativus	Gradus superlativus
καλός – красивый	καλο	καλ	καλλίων, κάλλιον	κάλλιστος
κακός – поганий	καко	как	κακίων, κάκιον	κάκιστος

Gradus positivus	Οσнова	Κορινή	Gradus comparativus	Gradus superlativus
αἰσχρός – ганебний	αἰσχρο	αἰσχ	αἰσχίων, αἴσχιον	αἴσχιστος
ἐχθρός – ворожий	ἐχθρο	ἐχθ	ἐχθίων, ἔχθιον	ἔχθιστος
ῥάδιος – легкий	ῥαδιο	ῥα	ῥάων, ῥᾶον	ῥᾶστος
μέγας – великий	μεγα-λο	μεγ	μείζων, μεῖζον	μέγιστος
ἡδύς – приемний	ἡδυ	ἡδ	ἡδίων, ἡδιον	ἡδιστος
ταχύς – швидкий	ταχυ	ταχ	θάττων, θᾶττον	τάχιστος
ἐλαχύς – малий	ἐλαχυ	ἐλαχ	ἐλάττων, ἔλαττον	ἐλάχιστος

СУПЛЕТИВНІ СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКРЕТНИКІВ

Gradus positivus	Gradus comparativus	Gradus superlativus
ἀγαθός – хороший	ἀμείνων, ἄμεινον βελτίων, βέλτιον κρείττων, κρεῖττον λῶων, λῶον	ἄριστος (доблесть) βέλτιστος (благородство) κράτιστος (сила) λῶστος (вигода)
κακός – поганий	κακίων, κάκιον χείρων, χειρόν ἥττων, ἥττον	κάκιστος (негідність) χείριστος (низість) ἥκιστος (слабість)
μικρός – малий	μικρότερος ἐλάττων, ἔλαττον	μικρότατος ἐλάχιστος
ὀλίγος – небагаточисельний	μείων, μεῖον	ὀλίγιστος
πολύς – численний	πλείων, πλεόν	πλεῖστος

ΖΑΪΜΕΝΗΚΗ

PRONOMINA PERSONALIA. ΟΣΟΒΟΒΙ ΖΑΪΜΕΝΗΚΗ

Casus	Singularis		Pluralis	
N.	ἐγώ я	σύ ти	ἡμεῖς ми	ὕμεῖς ви
G.	ἐμοῦ (μου)	σοῦ (σου)	ἡμῶν	ὕμῶν
D.	ἐμοί (μοι)	σοί (σοι)	ἡμῖν	ὕμῖν
Acc.	ἐμέ (με)	σέ (σε)	ἡμᾶς	ὕμᾶς

PRONOMINA REFLEXIVA. ΖΒΟΡΟΤΗ ΖΑΪΜΕΝΗΚΗ

Casus	Singularis		
	1-α οσoβa	2-α οσoβa	3-я οσoβa
G.	ἐμαυτοῦ, -ῆς	σεαυτοῦ, -ῆς / σαυτοῦ	ἐαυτοῦ, -ῆς, -οῦ / αὐτοῦ
D.	ἐμαυτῶ, -ῆ	σεαυτῶ, -ῆ	ἐαυτῶ, -ῆ, -ῶ
Acc.	ἐμαυτόν, -ήν	σεαυτόν, -ήν	ἐαυτόν, -ήν, -ό
Pluralis			
G.	ἡμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν, ἐαυτῶν	σφῶν αὐτῶν
D.	ἡμῖν αὐτοῖς, -αῖς	ὕμῖν αὐτοῖς, -αῖς, ἐαυτοῖς, -αῖς, -οῖς	σφίσι(ν) αὐτοῖς, -αῖς, -οῖς
Acc.	ἡμᾶς αὐτούς, -άς	ὕμᾶς αὐτούς, -άς, ἐαυτούς, -άς, -ά	σφᾶς αὐτούς, -άς, -ά

PRONOMINA DEMONSTRATIVA. ΒΚΑΖΙΒΗ ΖΑΪΜΕΝΗΚΗ

ὄδε, ἦδε, τόδε – цей;
 οὗτος, αὕτη, τοῦτο – цей;
 αὐτός, αὐτή, αὐτό – цей, сам;
 ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο – той

Casus	Singularis		
	m	f	n
N.	ὄδε	ἦδε	τόδε
G.	τοῦδε	τῆσδε	τοῦδε
D.	τῶδε	τῆδε	τῶδε
Acc.	τόνδε	τήνδε	τόδε
Pluralis			
N.	οἶδε	αἶδε	τάδε
G.	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
D.	τοῖσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
Acc.	τούσδε	τάσδε	τάδε

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	οὗτος	αὕτη	τούτο
G.	τούτου	ταύτης	τούτου
D.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
Acc.	τούτον	ταύτην	τούτο
<i>Pluralis</i>			
N.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
G.	τούτων	τούτων	τούτων
D.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Acc.	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
G.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
D.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Acc.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
<i>Pluralis</i>			
N.	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
G.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
D.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Acc.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

PRONOMINA RELATIVA. ΒΙΔΗΟСНІ ЗАЙМЕННИКИ

ὅς, ἣ, ὅ – який, котрий;

ὅστις, ἣτις, ὅτι – всякий, всяка хто, всяке що; хто б не, що б не

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	ὅς	ἣ	ὅ
G.	οὗ	ἥς	οὗ
D.	ᾧ	ἣ	ᾧ
Acc.	ὃν	ἣν	ὅ
<i>Pluralis</i>			
N.	οἱ	αἱ	ἅ
G.	ᾧν	ᾧν	ᾧν
D.	οἷς	αἷς	οἷς
Acc.	οὓς	ἅς	ἅ

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	ὅστις	ἥτις	ὅτι
G.	οὗτινος / ὅτου	ἥστινος	οὗτινος / ὅτου
D.	ὧτινι / ὅτω	ἥτινι	ὧτινι / ὅτω
Acc.	ὄντινα	ἦντινα	ὄτι
Pluralis			
N.	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα / ἅττα
G.	ῶντινων	ῶντινων	ῶντινων
D.	οἷστισι	αἷστισι	οἷστισι
Acc.	οὗστινας	ἄστινας	ἅτινα / ἅττα

PRONOMINA INTERROGATIVA. ΠΙΤΑΛΉΝΙ ΖΑΪΜΕΝΗΚΙ

τίς; τί – χτο? що?

ὅστις; ἥτις; ὅτι – який?

Causus	Singularis		Pluralis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
N.	τίς	τί	τίνες	τίνα
G.	τίνος (τουῦ)	τίνος (τουῦ)	τίνων	τίνων
D.	τίνι (τῷ)	τίνι (τῷ)	τίσι(ν)	τίσι(ν)
Acc.	τίνα	τί	τίνας	τίνα

PRONOMINA INDEFINITA. ΗΕΟЗНАЧΕΝΙ ΖΑΪΜΕΝΗΚΙ

τις, τι – хтось, щось;

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο – інший

Causus	Singularis		Pluralis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
N.	τις	τι	τινές	τινά
G.	τινός (του)	τινός (του)	τινῶν	τινῶν
D.	τινί (τω)	τινί (τω)	τισί(ν)	τισί(ν)
Acc.	τινά	τι	τινάς	τινά

Causus	Singularis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο
G.	ἄλλου	ἄλλης	ἄλλου
D.	ἄλλω	ἄλλῃ	ἄλλω
Acc.	ἄλλον	ἄλλην	ἄλλον

Casus	Pluralis		
N.	ἄλλοι	ἄλλαι	ἄλλα
G.	ἄλλων	ἄλλων	ἄλλων
D.	ἄλλοις	ἄλλαις	ἄλλοις
Acc.	ἄλλους	ἄλλας	ἄλλα

PRONOMEN RECIPROCIUM. ВЗАЄМНИЙ ЗАЙМЕНИК

ἄλλήλων – один одного (одна одну)

Casus	Pluralis		
N.	---	---	---
G.	ἄλλήλων	ἄλλήλων	ἄλλήλων
D.	ἄλλήλοις	ἄλλήλαις	ἄλλήλοις
Acc.	ἄλλήλους	ἄλλήλας	ἄλλήλα

PRONOMINA POSSESSIVA. ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕНИКИ

ἐμός, ἐμή, ἐμόν – мій, моя, моє; σός, σή, σόν – твій, твоя, твоє;

ἡμέτερος, ἡμέτερα, ἡμέτερον – наш, наша, наше;

ὕμέτερος, ὕμέτερα, ὕμέτερον – ваш, ваша, ваше.

Присвійні займенники відмінюються за зразком I-II відмін іменників.

ЧИСΛΙΒΝΙΚ

(NUMERALE, ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟΝ)

Γρεццькі числівники поділяються на три розряди:

- кількісні (cardinalia, ἀπόλυτα)
- порядкові (ordinalia, τακτικά)
- числівникові прислівники (adverbia numeralia, ἀριθμητικά ἐπιρρήματα).

Число	Κιλικісні числівники Numeralia cardinalia	Πορядкові числівники Numeralia ordinalia	Числівникові прислівники Adverbia numeralia
1	εἷς, μία, ἕν	πρῶτος, η, ον	ἅπαξ
2	δύο	δεύτερος, α, ον	δῖς
3	τρεις, τρία	τρίτος, η, ον	τρίς
4	τέτταρες, τέτταρα	τέταρτος, η, ον	τετράκις
5	πέντε	πέμπτος, η, ον	πεντάκις
6	ἕξ	ἕκτος, η, ον	ἑξάκις
7	ἑπτά	ἑβδομος, η, ον	ἑπτάκις
8	ὀκτώ	ὀγδοος, η, ον	ὀκτάκις
9	ἐννέα	ἕνατος, η, ον	ἐνάκις
10	δέκα	δέκατος, η, ον	δεκάκις
11	ἕνδεκα	ἐνδέκατος, η, ον	ἐνδεκάκις
12	δώδεκα	δωδέκατος, η, ον	δωδεκάκις
13	τρεις (τρία) καὶ δέκα	τρίτος καὶ δέκατος	τρισκαιδεκάκις
14	τέτταρες (τέτταρα) καὶ δέκα	τέταρτος καὶ δέκατος	τετρακαιδεκάκις
15	πέντε καὶ δέκα	πέμπτος καὶ δέκατος	πεντεκαιδεκάκις
16	ἕκκαίδεκα	ἕκτος καὶ δέκατος	ἑκκαιδεκάκις
17	ἑπτά καὶ δέκα	ἑβδομος καὶ δέκατος	ἑπτακαιδεκάκις
18	ὀκτώ καὶ δέκα / δυοῖν δέοντα εἴκοσι	ὀγδοος καὶ δέκατος	ὀκτωκαιδεκάκις
19	ἐννέα καὶ δέκα / ένος (μιᾶς) δέοντα εἴκοσι	ἕνατος καὶ δέκατος	ἐννεακαιδεκάκις

Число	Κιλικιςνι числиβνικι Numeralia cardinalia	Ποριδικιβνικι числиβνικι Numeralia ordinalia	Числиβνικови πριслиβνικι Adverbia numeralia
20	εἴκοσι	εἰκοστός, ή, όν	εἰκοσάκις
30	τριάκοντα	τριακοστός, ή, όν	τριακοντάκις
40	τετταράκοντα	τετταρακοστός, ή, όν	τετταρακοντάκις
50	πεντήκοντα	πεντηκοστός, ή, όν	πεντεκοντάκις
60	έξήκοντα	έξηκοστός, ή, όν	έξηκοντάκις
70	έβδομήκοντα	έβδομηκοστός, ή, όν	έβδομηκοντάκις
80	όγδοήκοντα	όγδοηκοστός, ή, όν	όγδοηκοντάκις
90	ένενήκοντα	ένενηκοστός, ή, όν	ένενηκοντάκις
100	έκατόν	έκατοστός, ή, όν	έκατοντάκις
200	διακόσιοι, αι, α	διακοσιοστός, ή, όν	διακοσιάκις
300	τριακόσιοι, αι, α	τριακοσιοστός, ή, όν	τριακοσιάκις
400	τετρακόσιοι, αι, α	τετρακοσιοστός, ή, όν	τετρακοσιάκις
500	πεντακόσιοι, αι, α	πεντακοσιοστός, ή, όν	πεντακοσιάκις
600	έξακόσιοι, αι, α	έξακοσιοστός, ή, όν	έξακοσιάκις
700	έπτακόσιοι, αι, α	έπτακοσιοστός, ή, όν	έπτακοσιάκις
800	όκτακόσιοι, αι, α	όκτακοσιοστός, ή, όν	όκτακοσιάκις
900	ένακόσιοι, αι, α	ένακοσιοστός, ή, όν	ένακοσιάκις
1000	χίλιοι, αι, α	χιλιοστός, ή, όν	χιλιάκις
2000	δισχίλιοι, αι, α	δισχιλιοστός, ή, όν	δισχιλιάκις
3000	τρισχίλιοι, αι, α	τρισχιλιοστός, ή, όν	τρισχιλιάκις
10000	μύριοι	μυριοστός, ή, όν	μυριάκις
11000	μύριοι και χίλιοι	μυριοστός και χιλιοστός	μυριάκις και χιλιάκις
20000	δυσμύριοι, αι, α	δυσμυριοστός, ή, όν	δυσμυριάκις
50000	πεντακισμύριοι, αι, α	πεντακισμυριοστός, ή, όν	πεντακισμυριάκις
100000	δεκακισμύριοι, αι, α	δεκακισμυριοστός, ή, όν	δεκακισμυριάκις

3 κίλκίςνιχ κησίβνικίβ οδινικίβ βίδ 1 δο 4 βίδμίνιιυτσίβ ζα ζρζκμ πέρσίι τα τρέτσίι βίδμίν.

Πορζκμκί κησίβνικι βίδμίνιιυτσίβ ζα ζρζκμ πρικμτνικίβ πέρσίι-δρσίι βίδμίν.

NUMERALIA CARDINALIA

Casus	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
N.	εἷς	μία	έν
G.	ένός	μιάς	ένός
D.	ένί	μιά	ένί
Acc.	ένα	μίαν	έν
		<i>m, f n</i>	<i>m, f n</i>
N.	δύο	τρέις, τρία	τέτταρες, τέτταρα
G.	δρσίιν	τρσίιων	τεττάρων
D.	δρσίιν	τρσίι(ν)	τέτταρσίι(ν)
Acc.	δύο	τρέις, τρία	τέτταρας, τέτταρα

ДІЄСЛОВО (VERBUM, ΡΗΜΑ)

Граматичні категорії дієслова:

1. ЧИСЛО (numerus)	- одна (singularis) - множина (pluralis)
2. ОСОБА (persona)	- перша (prima) - друга (secunda) - третя (tertia)
3. ЧАС (tempus)	Головні часи: - теперішній час (praesens) - майбутній час (futurum) - минулий час (результат існує і тепер) (perfectum) Історичні часи: - минулий недоконаного виду (imperfectum) - минулий доконаного виду (aoristus) - давноминулий час (plusquamperfectum)
4. СПОСІБ (Modus)	- індикатив (indicativus) – дійсний спосіб - кон'юнктив (coniunctivus) – означає можливу дію, заохочення - оптатив (optativus) – вживається для вираження побажання, наміру - імператив (imperativus) – наказовий спосіб
5. СТАН (Genus)	- активний - медіальний – означає дію, що виконується суб'єктом над собою або в своїх інтересах (укр. – зворотні дієслова) - пасивний
6. НЕОСОБОВІ ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ	- інфінітив (infinitivus) - дієприкметник (participium) - дієслівний прикметник (adiectivum verbale)
7. ДІЄВІДМІНА	I дієвідміна (переважна більшість дієслів) у 1-й особі однини теперішнього часу дійсного способу активного стану закінчення -ω: παιδεύω – виховувати У межах I дієвідмини виділяють 8 класів дієслів II дієвідміна (незначна група дієслів) у 1-й особі однини теперішнього часу дійсного способу активного стану закінчення -μι: δίδωμι – давати У межах II дієвідмини виділяють 2 класи

ОГЛЯД СИСТЕМИ ДІЄВІДМІНЮВАННЯ

Зведена таблиця собових закінчень дієслова

<i>Activum</i>			<i>Medium-passivum</i>		
Закінчення головних часів і кон'юнктива		Закінчення історичних часів і оптатива	Закінчення головних часів і кон'юнктива	Закінчення історичних часів і оптатива	
<i>Singularis</i>					
1.	-ω	-μι	-(ο)-ν, -α	-(ο)-μαι	-μην
2.	-εις	-σ(ι)	-(ε)-ς	-(ε)-σαι, (-η, -ει)	-σο, (-ου, -ω)
3.	-ει	-τι, -σι(ν)	-(ε)-ϕ	-(ε)-ται	-το
<i>Pluralis</i>					
1.	-(ο)-μεν	-μεν	-(ο)-μεν	-(ο)-μεθα	-μεθα
2.	-(ε)-τε	-τε	-(ε)-τε	-(ε)-σθε	-σθε
3.	-(ου)σι(ν)	-ασι(ν)	-(ο)-ν, -σαν	-(ο)-νται	-ντο
<i>Imperativus</i>					
<i>Singularis</i>					
2.			-ε, -ϕ, -θι, -ς	-σο, -ου, -σαι	
3.			-(έ)-τω	-(έ)-σθε	
<i>Pluralis</i>					
2.			-(ε)-τε	-(ε)-σθε	
3.			-(ό)ντων, -(έ)-τωσαν	-(έ)-σθεων, -(έ)-σθεωσαν	
<i>Infinitivus</i>					
			-ναι, -εν, -ειν, -σαι	-σθαι	

З'єднувальні, або тематичні голосні в *індикативі* і *імперативі* ο перед μ, ν і ε перед σ, τ; в *кон'юнктиві* відповідно ω і η. Суфікси *оптатива* ι, ιε, ιη, при суфіксі ι закінчення в 1-й ос. одн. μι.

Дієприкменик активного стану (крім перфектного) утворюється за допомогою суфікса -ντ-, перфектне -στ-. *Дієприкменики медіального стану* (і в більшості пасивне) мають закінчення -μενος, -μένη, -μενον.

В *індикативі активного перфекта* особові закінчення: α, ας, ε(ν), αμεν, ατε, ασι(ν).

Пасивний аорист має особові закінчення дійсного способу.

В *імперативі сигматичного аориста* у 2-й ос. одн. σον.

PRAESENS

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-ω	-ο-μαι
2.	-εις	-η / -ει
3.	-ει	-ε-ται
<i>Pluralis</i>		
1.	-ο-μεν	-ό-μεθα
2.	-ε-τε	-ε-σθε
3.	-ουσι(ν)	-ο-νται
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-ω	-ω-μαι
2.	-ης	-η
3.	-η	-η-ται
<i>Pluralis</i>		
1.	-ω-μεν	-ώ-μεθα
2.	-η-τε	-η-σθε
3.	-ω-σι(ν)	-ω-νται
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-οι-μι	-οί-μην
2.	-οι-ς	-οι-ο
3.	-οι	-οι-το
<i>Pluralis</i>		
1.	-οι-μεν	-οί-μεθα
2.	-οι-τε	-οι-σθε
3.	-οι-εν	-οι-ντο
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	-ε	-ου
3.	-έ-τω	-έ-σθω
<i>Pluralis</i>		
2.	-ε-τε	-ε-σθε
3.	-ό-ντων / -έ-τωνσαν	-έ-σθων / -έ-σθωσαν
<i>Infinitivus</i>		
	-ειν	-ε-σθαι
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	-ων, -ο-ντος (gen.)	-ό-μενος
<i>f</i>	-ουσα, -ούσης (gen.)	-ο-μένη
<i>n</i>	-ον, -ο-ντος (gen.)	-ό-μενον

IMPERFECTUM

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-ο-ν	-ό-μην
2.	-ε-ς	-ου
3.	-ε(ν)	-ε-το
<i>Pluralis</i>		
1.	-ο-μεν	-ό-μεθα
2.	-ε-τε	-ε-σθε
3.	-ο-ν	-ο-ντο

FUTURUM I-II

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
FUTURUM I		FUTURUM I-II	
<i>Indicativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-σ-ω	-σ-ο-μαι	-θή-σ-ο-μαι
2.	-σ-εις	-σ-η (-ει)	-θή-σ-η (-ει)
3.	-σ-ει	-σ-ε-ται	-θή-σ-ε-ται
<i>Pluralis</i>			
1.	-σ-ο-μεν	-σ-ό-μεθα	-θη-σ-ό-μεθα
2.	-σ-ε-τε	-σ-ε-σθε	-θή-σ-ε-σθε
3.	-σ-ουσι(ν)	-σ-ο-νται	-θή-σ-ο-νται
<i>Optativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-σ-οι-μι	-σ-οί-μην	-θη-σ-οί-μην
2.	-σ-οι-ς	-σ-οι-ο	-θή-σ-οι-ο
3.	-σ-οι	-σ-οι-το	-θή-σ-οι-το
<i>Pluralis</i>			
1.	-σ-οι-μεν	-σ-οί-μεθα	-θη-σ-οί-μεθα
2.	-σ-οι-τε	-σ-οι-σθε	-θή-σ-οι-σθε
3.	-σ-οι-εν	-σ-οι-ντο	-θή-σ-οι-ντο
<i>Infinitivus</i>			
	-σ-ειν	-σ-ε-σθαι	-θή-σ-ε-σθαι
<i>Participium</i>			
<i>m</i>	-σ-ων, -σοντος	-σ-ό-μενος	-θη-σ-ό-μενος
<i>f</i>	-σ-ουσα, -ούσης	-σ-ο-μένη	-θη-σ-ο-μένη
<i>n</i>	-σ-ον, -σοντος	-σ-ό-μενον	-θη-σ-ό-μενον

FUTURUM III

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσομαι	-σ-ο-μαι (-μένος, -η, -ον ἔσομαι)
2.	-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσῃ	-σ-η (-μένος, -η, -ον ἔσῃ)
3.	-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσται	-σ-ε-ται (-μένος, -η, -ον ἔσται)
<i>Pluralis</i>		
1.	-κότες, -κυῖαι, κότα ἐσόμεθα	-σ-ό-μεθα (-μένοι, -αι, -α ἐσόμεθα)
2.	-κότες, -κυῖαι, κότα ἔσεσθε	-σ-ε-σθε (-μένοι, -αι, -α ἔσεσθε)
3.	-κότες, -κυῖαι, κότα ἔσονται	-σ-ο-νται (-μένοι, -αι, -α ἔσονται)
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-κώς, -υῖα, ὅς ἐσοίμην	-σ-οί-μην
2.	-κώς, -υῖα, ὅς ἔσοιο	-σ-οιο
3.	-κώς, -υῖα, ὅς ἔσοιτο	-σ-οι-το
<i>Pluralis</i>		
1.	-κότες, -υῖαι, ὅτα ἐσοίμεθα	-σ-οί-μεθα
2.	-κότες, -υῖα, ὅς ἔσοισθε	-σ-οι-σθε
3.	-κότες, -υῖα, ὅς ἔσοιντο	-σ-οι-ντο
<i>Infinitivus</i>		
	-κώς, -υῖα, ὅς ἔσεσθαι	-σ-ε-σθαι
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	-κώς ἐσόμενος, -κώς ἐσομένου (gen.)	-σ-ό-μενος, -σ-ο-μένου
<i>f</i>	-κυῖα ἐσομένη, -κυῖα ἐσομένης (gen.)	-σ-ο-μένη, -σ-ο-μένης
<i>n</i>	-κός ἐσόμενον, -κός ἐσομένου (gen.)	-σ-ό-μενον, -σ-ο-μένου

AORISTUS I

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
<i>Indicativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-σα	-σά-μην	-θη-ν
2.	-σα-ς	-σω	-θη-ς
3.	-σε(ν)	-σα-το	-θη
<i>Pluralis</i>			
1.	-σα-μεν	-σά-μεθα	-θη-μεν
2.	-σα-τε	-σα-σθε	-θη-τε
3.	-σα-ν	-σα-ντο	-θη-σαν

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
<i>Coniunctivus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-σ-ω	-σ-ω-μαι	-θῶ
2.	-σ-η-ς	-σ-η	-θῆ-ς
3.	-σ-η	-σ-η-ται	-θῆ
<i>Pluralis</i>			
1.	-σ-ω-μεν	-σ-ώ-μεθα	-θῶ-μεν
2.	-σ-η-τε	-σ-η-σθε	-θῆ-τε
3.	-σ-ω-σι(ν)	-σ-ω-νται	-θῶ-σι(ν)
<i>Optativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-σ-αι-μι	-σ-αί-μην	-θε-ίην
2.	-σ-αι-ς	-σ-αι-ο	-θε-ίης
3.	-σ-αι	-σ-αι-το	-θε-ίη
<i>Pluralis</i>			
1.	-σ-αι-μεν	-σ-αί-μεθα	-θε-ῖ-μεν (-θε-ίη-μεν)
2.	-σ-αι-τε	-σ-αι-σθε	-θε-ῖ-τε (-θε-ίη-τε)
3.	-σ-αι-εν	-σ-αι-ντο	-θε-ῖ-εν (-θε-ίη-σαν)
<i>Imperativus</i>			
<i>Singularis</i>			
2.	-σ-ον	-σαι	-θη-τι
3.	-σά-τω	-σά-σθω	-θή-τω
<i>Pluralis</i>			
2.	-σα-τε	-σα-σθε	-θη-τε
3.	-σά-ντων (-σά-τωσαν)	-σά-σθων (-σά-σθωσαν)	-θέ-ντων (-θή-τωσαν)
<i>Infinitivus</i>			
	-σαι	-σα-σθαι	-θῆ-ναι
<i>Participium</i>			
<i>m</i>	-σα-ς, -σαντος	-σά-μενος	-θείς, -θέντος
<i>f</i>	-σα-σα, -σάσης	-σα-μένη	-θεῖσα, -σης
<i>n</i>	-σα-ν, -σαντος	-σά-μενον	-θέν, -θέντος

AORISTUS II

<i>Activum</i>		<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
<i>Indicativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-ο-ν	-ό-μην	-η-ν
2.	-ε-ς	-ου	-η-ς
3.	-ε(ν)	-ε-το	-η
<i>Pluralis</i>			
1.	-ο-μεν	-ό-μεθα	-η-μεν
2.	-ε-τε	-ε-σθε	-η-τε
3.	-ο-ν	-ο-ντο	-η-σαν
<i>Coniunctivus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-ω	-ω-μαι	-ῶ
2.	-ης	-η	-ῆς
3.	-η	-η-ται	-ῆ
<i>Pluralis</i>			
1.	-ω-μεν	-ώ-μεθα	-ῶ-μεν
2.	-η-τε	-η-σθε	-ῆ-τε
3.	-ω-σι(ν)	-ω-νται	-ῶ-σι(ν)
<i>Optativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	-οι-μι	-οί-μην	-ε-ίην
2.	-οι-ς	-οι-ο	-ε-ίης
3.	-οι	-οι-το	-ε-ίη
<i>Pluralis</i>			
1.	-οι-μεν	-οί-μεθα	-ε-ῖ-μεν
2.	-οι-τε	-οι-σθε	-ε-ῖ-τε
3.	-οι-εν	-οι-ντο	-ε-ῖ-εν
<i>Imperativus</i>			
<i>Singularis</i>			
2.	-ε	-οῦ	-η-θι
3.	-έ-τω	-έ-σθω	-ή-τω
<i>Pluralis</i>			
2.	-ε-τε	-ε-σθε	-η-τε
3.	-ό-ντων	-έ-σθων	-έ-νθων / -ή-τωσαν
<i>Infinitivus</i>			
	-εῖν	-έ-σθαι	-ῆ-ναι
<i>Participium</i>			
<i>m</i>	-ών, -όντος	-όμενος	-είς, -έντος
<i>f</i>	-ούσα, -ούσης	-ομένη	-εῖσα, είσης
<i>n</i>	-όν, -όντος	-όμενον	-έν, -έντος

PERFECTUM I-II

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
	PERFECTUM I-II	PERFECTUM I
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-κα	-μαι
2.	-κα-ς	-σαι
3.	-κε(ν)	-ται
<i>Pluralis</i>		
1.	-κα-μεν	-μεθα
2.	-κα-τε	-σθε
3.	-κα-σι(ν)	-νται / -μέν-οι (-αι, -α) είσί
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-κ-ω (-κώς ᾧ)	-μένος ᾧ
2.	-κ-η-ς (-κώς ἧς)	-μένος ἧς
3.	-κ-η (-κώς ἦ)	-μένος ἦ
<i>Pluralis</i>		
1.	-κ-ω-μεν (-κότες ᾧμεν)	-μένοι ᾧμεν
2.	-κ-η-τε (-κότες ἧτε)	-μένοι ἧτε
3.	-κ-ω-σι (-κότες ᾧσι)	-μένοι ᾧσι
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-κ-οι-μι (-κώς είην)	-μένος είην
2.	-κ-οι-ς (-κώς είης)	-μένος είης
3.	-κ-οι (-κώς είη)	-μένος είη
<i>Pluralis</i>		
1.	-κ-οι-μεν (-κότες είμεν)	-μένοι είμεν
2.	-κ-οι-τε (-κότες είτε)	-μένοι είτε
3.	-κ-οι-εν (-κότες είεν)	-μένοι είεν
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	-κ-ε (-κώς ἴσθι)	-σο
3.	-κ-έ-τω (-κώς ἔστω)	-σθω
<i>Pluralis</i>		
2.	-κ-ε-τε (-κότες ἔστε)	-σθε
3.	-κ-όντων (-κότες ἔστων)	-σθων / -σθωσαν
<i>Infinitivus</i>		
	-κέ-ναι	-σθαι
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	-κ-ώς, -κότος	-μένος
<i>f</i>	-κ-υῖα, -κυίας	-μένη
<i>n</i>	-κ-ός, -κότος	-μένον

PLUSQUAMPERFECTUM I-II

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
	PLUSQUAMPERFECTUM I-II	PLUSQUAMPERFECTUM I
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	-κη / -κειν	-μην
2.	-κης / -κεις	-σο
3.	-κει	-το
<i>Pluralis</i>		
1.	-κε-μεν / -κειμεν	-μεθα
2.	-κε-τε / -κειτε	-σθε
3.	-κε-σαν / -κεισαν	-ντο / -μένοι ἦσαν

ЗРАЗКИ ВІДМІНЮВАННЯ ДІЄСЛІВ

Дієслова на -ω

λύω – звільняти

	<i>Activum</i>		<i>Medium-Passivum</i>	
	PRAESENS	IMPERFECTUM	PRAESENS	IMPERFECTUM
<i>Indicativus</i>				
<i>Singularis</i>				
1.	λύ-ω	ἔ-λυ-ο-ν	λύ-ο-μαι	ἐ-λυ-ό-μην
2.	λύ-εις	ἔ-λυ-ε-ς	λύ-η	ἐ-λύ-ου
3.	λύ-ει	ἔ-λυ-ε(ν)	λύ-ε-ται	ἐ-λύ-ε-το
<i>Pluralis</i>				
1.	λύ-ο-μεν	ἐ-λύ-ο-μεν	λυ-ό-μεθα	ἐ-λυ-ό-μεθα
2.	λύ-ε-τε	ἐ-λύ-ε-τε	λύ-ε-σθε	ἐ-λύ-ε-σθε
3.	λύ-ουσι(ν)	ἔ-λυ-ο-ν	λύ-ο-νται	ἐ-λύ-ο-ντο
<i>Coniunctivus</i>				
<i>Singularis</i>				
1.	λύ-ω		λύ-ω-μαι	
2.	λύ-ης		λύ-η	
3.	λύ-η		λύ-η-ται	
<i>Pluralis</i>				
1.	λύ-ω-μεν		λυ-ώ-μεθα	
2.	λύ-η-τε		λύ-η-σθε	
3.	λύ-ω-σι(ν)		λύ-ω-νται	
<i>Optativus</i>				
<i>Singularis</i>				
1.	λύ-οι-μι		λυ-οί-μην	
2.	λύ-οι-ς		λύ-οι-ο	
3.	λύ-οι		λύ-οι-το	

		<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>			
		PRAESENS	IMPERFECTUM
<i>Pluralis</i>			
1.		λύ-οι-μεν	λυ-οί-μεθα
2.		λύ-οι-τε	λύ-οι-σθε
3.		λύ-οι-εν	λύ-οι-ντο
<i>Imperativus</i>			
<i>Singularis</i>			
2.		λῦ-ε	λύ-ου
3.		λυ-έ-τω	λυ-έ-σθω
<i>Pluralis</i>			
2.		λύ-ε-τε	λύ-ε-σθε
3.		λυ-ό-ντων	λυ-έ-σθων
<i>Infinitivus</i>			
		λύ-ειν	λύ-ε-σθαι
<i>Participium</i>			
m		λύ-ων, λύ-ο-ντος (gen.)	λυ-ό-μενος
f		λύ-ουσα, λυ-ούσης (gen.)	λυ-ο-μένη
n		λῦ-ον, λύ-ο-ντος (gen.)	λυ-ό-μενον

ΑΒΓΜΕΝΤ

Σκλαδovίv αβγμεντ		Ψασovίv αβγμεντ	
<i>Δίεσλοβα, vάκί ποϑίναvται μετὰ τὸ πρὶγοσλοσνo</i>		<i>Δίεσλοβα, vάκί ποϑίναvται μετὰ τὸ γoσλοσνo</i>	
ε- πeρeδ ποϑάkovίv πρὶγοσλοσνo δίεσλοβα		ε- + ποϑάkovίv γoσλοσνo δίεσλοβα (μετὰ τὸν κανoνoν τὸν κoντράκτῆσ)	
λύω – ζvίλνvητῆ	ἔ-λυον	ἀ-γγέλλω	ἦ-γγελον < εἰ + ἀ-γγελον

Πρoνoντα τὸν ποϑάkovίv αβγμεντ

Ποϑάkovίv γoσλοσνo	Γοσλοσνo μετὰ τὸν αβγμεντ
α-	η-
αι-	η-
α-	η-
αυ-	ηυ-
ε-	η-
ει-	ει-/η-
ευ-	ευ-/ηυ-
η-	η-

Ποχάτωκώβη γολοσνή	Γολοσνή ρ αβγμέντωμ
ο-	ω-
οι-	ω-
ου-	ου-
ω-	ω-
ι-	ι-
υ-	υ-

FUTURUM I

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
<i>Indicativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	λύ-σ-ω	λύ-σ-ο-μαι	λυ-θή-σ-ο-μαι
2.	λύ-σ-εις	λύ-σ-η (-ει)	λυ-θή-σ-η (-ει)
3.	λύ-σ-ει	λύ-σ-ε-ται	λυ-θή-σ-ε-ται
<i>Pluralis</i>			
1.	λύ-σ-ο-μεν	λυ-σ-ό-μεθα	λυ-θη-σ-ό-μεθα
2.	λύ-σ-ε-τε	λύ-σ-ε-σθε	λυ-θή-σ-ε-σθε
3.	λύ-σ-ουσι(ν)	λύ-σ-ο-νται	λυ-θή-σ-ο-νται
<i>Optativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	λύ-σ-οι-μι	λυ-σ-οί-μην	λυ-θη-σ-οί-μην
2.	λύ-σ-οι-ς	λύ-σ-οι-ο	λυ-θή-σ-οι-ο
3.	λύ-σ-οι	λύ-σ-οι-το	λυ-θή-σ-οι-το
<i>Pluralis</i>			
1.	λύ-σ-οι-μεν	λυ-σ-οί-μεθα	λυ-θη-σ-οί-μεθα
2.	λύ-σ-οι-τε	λύ-σ-οι-σθε	λυ-θή-σ-οι-σθε
3.	λύ-σ-οι-εν	λύ-σ-οι-ντο	λυ-θή-σ-οι-ντο
<i>Infinitivus</i>			
	λύ-σ-ειν	λύ-σ-ε-σθαι	λυ-θή-σ-ε-σθαι
<i>Participium</i>			
<i>m</i>	λύ-σ-ων, -σοντος	λυ-σ-ό-μενος	λυ-θη-σ-ό-μενος
<i>f</i>	λύ-σ-ουσα, -ούσης	λυ-σ-ο-μένη	λυ-θη-σ-ο-μένη
<i>n</i>	λύ-σ-ον, -σοντος	λυ-σ-ό-μενον	λυ-θη-σ-ό-μενον

ΚΟΝΤΡΑΓΟΒΑΝΙ ΦΟΡΜΙ ΜΑΪΒΥΤΝΗΟΓΟ ΧΑΪΥ*

ΜαΪβυτνήϊ χας (*verba liquida*)

κρίνω – ϑυδίτι

	Futurum Activi	Futurum Medii
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	κρίν-ῶ	ἀποκρίν-οὔμαι
2.	κρίν-εῖς	ἀποκρίν-ῆ
3.	κρίν-εῖ	ἀποκρίν-εῖται
<i>Pluralis</i>		
1.	κρίν-οὔμεν	ἀποκρίν-οὔμεθα
2.	κρίν-εῖτε	ἀποκρίν-εῖσθε
3.	κρίν-οὔσι(ν)	ἀποκρίν-οὔνται

FUTURUM II

γράφω – πιατι

<i>Passivum</i>		
<i>Indicativus</i>		
	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
1.	γράφ-ῆ-σ-ο-μαι	γράφ-ῆ-σ-ό-μεθα
2.	γράφ-ῆ-σ-ῆ	γράφ-ῆ-σ-ε-σθε
3.	γράφ-ῆ-σ-ε-ται	γράφ-ῆ-σ-ο-νται
<i>Optativus</i>		
	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
1.	γράφ-ῆ-σ-οί-μην	γράφ-ῆ-σ-οί-μεθα
2.	γράφ-ῆ-σ-οι-ο	γράφ-ῆ-σ-οι-σθε
3.	γράφ-ῆ-σ-οι-το	γράφ-ῆ-σ-οι-ντο
	<i>Participium</i>	<i>Infinitivus</i>
<i>m</i>	γράφ-ῆ-σ-ό-μενος	γράφ-ῆ-σ-ε-σθαι
<i>f</i>	γράφ-ῆ-σ-ο-μένη	
<i>n</i>	γράφ-ῆ-σ-ό-μενον	

* Κοντραγοβανι φορμι μαΪβυτνήϊοο χαςυ υτβορϑοϑυ διϑλοβα, κορῖνυ ϑακῖν χυκῖνυ ϑυ ϑοноρῖνι λ, ρ, μ, ν.

FUTURUM III

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσομαι	λε-λύ-σ-ο-μαι (λε-λυ-μένος, -η, -ον ἔσομαι)
2.	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσῃ	λε-λύ-σ-ῃ (λε-λυ-μένος, -η, -ον ἔσῃ)
3.	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσται	λε-λύ-σ-ε-ται (λε-λυ-μένος, -η, -ον ἔσται)
<i>Pluralis</i>		
1.	λε-λυ-κότες, -κυῖαι, κότα ἐσόμεθα	λε-λυ-σ-ό-μεθα (λε-λυ-μένοι, -αι, -α ἐσόμεθα)
2.	λε-λυ-κότες, -κυῖαι, κότα ἔσεσθε	λε-λύ-σ-ε-σθε (λε-λυ-μένοι, -αι, -α ἔσεσθε)
3.	λε-λυ-κότες, -κυῖαι, κότα ἔσονται	λε-λύ-σ-ο-νται (λε-λυ-μένοι, -αι, -α ἔσονται)
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἐσοίμην	λε-λυ-σ-οί-μην
2.	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἐσοιο	λε-λύ-σ-οιο
3.	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἐσοιτο	λε-λύ-σ-οι-το
<i>Pluralis</i>		
1.	λε-λυ-κότες, -υῖαι, ὅτα ἐσοίμεθα	λε-λυ-σ-οί-μεθα
2.	λε-λυ-κότες, -υῖαι, ὅς ἔσοισθε	λε-λύ-σ-οι-σθε
3.	λε-λυ-κότες, -υῖαι, ὅς ἔσονται	λε-λύ-σ-οι-ντο
<i>Infinitivus</i>		
	λε-λυ-κ-ώς, -υῖα, ὅς ἔσεσθαι	λε-λύ-σ-ε-σθαι
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	λελυκώς ἐσόμενος, λελυκώς ἐσομένου(gen.)	λε-λυ-σ-ό-μενος, λε-λυ-σ-ο-μένου
<i>f</i>	λελυκυῖα ἐσομένη, λελυκυῖα ἐσομένης (gen.)	λε-λυ-σ-ο-μένη, λε-λυ-σ-ο-μένης
<i>n</i>	λελυκός ἐσόμενον, λελυκός ἐσομένου (gen.)	λε-λυ-σ-ό-μενον, λε-λυ-σ-ο-μένου

AORISTUS I

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
<i>Indicativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	ἔ-λυ-σα	ἐ-λυ-σά-μην	ἐ-λύ-θη-ν
2.	ἔ-λυ-σα-ς	ἐ-λύ-σω	ἐ-λύ-θη-ς
3.	ἔ-λυ-σε(ν)	ἐ-λύ-σα-το	ἐ-λύ-θη
<i>Pluralis</i>			
1.	ἐ-λύ-σα-μεν	ἐ-λυ-σά-μεθα	ἐ-λύ-θη-μεν
2.	ἐ-λύ-σα-τε	ἐ-λύ-σα-σθε	ἐ-λύ-θη-τε
3.	ἔ-λυ-σα-ν	ἐ-λύ-σα-ντο	ἐ-λύ-θη-σαν

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>	<i>Passivum</i>
<i>Coniunctivus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	λύ-σ-ω	λύ-σ-ω-μαι	λυ-θῶ
2.	λύ-σ-η-ς	λύ-σ-η	λυ-θῆ-ς
3.	λύ-σ-η	λύ-σ-η-ται	λυ-θῆ
<i>Pluralis</i>			
1.	λύ-σ-ω-μεν	λυ-σ-ώ-μεθα	λυ-θῶ-μεν
2.	λύ-σ-η-τε	λύ-σ-η-σθε	λυ-θῆ-τε
3.	λύ-σ-ω-σι(ν)	λύ-σ-ω-νται	λυ-θῶ-σι(ν)
<i>Optativus</i>			
<i>Singularis</i>			
1.	λύ-σ-αι-μι	λυ-σ-αί-μην	λυ-θε-ίην
2.	λύ-σ-αι-ς	λύ-σ-αι-ο	λυ-θε-ίης
3.	λύ-σ-αι	λύ-σ-αι-το	λυ-θε-ίη
<i>Pluralis</i>			
1.	λύ-σ-αι-μεν	λυ-σ-αί-μεθα	λυ-θε-ῖ-μεν (λυ-θε-ίη-μεν)
2.	λύ-σ-αι-τε	λύ-σ-αι-σθε	λυ-θε-ῖ-τε (λυ-θε-ίη-τε)
3.	λύ-σ-αι-εν	λύ-σ-αι-ντο	λυ-θε-ῖ-εν (λυ-θε-ίη-σαν)
<i>Imperativus</i>			
<i>Singularis</i>			
2.	λῦ-σ-ον	λῦ-σαι	λύ-θη-τι
3.	λυ-σά-τω	λυ-σά-σθω	λυ-θή-τω
<i>Pluralis</i>			
2.	λύ-σα-τε	λύ-σα-σθε	λύ-θη-τε
3.	λυ-σά-ντων (-σά-τωσαν)	λυ-σά-σθων (-σά-σθωσαν)	λυ-θέ-ντων (-θή-τωσαν)
<i>Infinitivus</i>			
	λῦ-σαι	λύ-σα-σθαι	λυ-θη-ναι
<i>Participium</i>			
<i>m</i>	λύ-σα-ς, -σαντος	λυ-σά-μενος	λυ-θείς, -θέντος
<i>f</i>	λύ-σα-σα, -σάσης	λυ-σα-μένη	λυ-θείσα, -σης
<i>n</i>	λῦ-σα-ν, -σαντος	λυ-σά-μενον	λυ-θέν, -θέντος

AORISTUS I. Verba liquida

κρίνω – судити

	<i>Activi</i>	<i>Medii</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	ἔκριν-α	ἔκριν-ά-μην
2.	ἔκριν-ας	ἔκριν-ω
3.	ἔκριν-ε(ν)	ἔκριν-α-το

	<i>Activi</i>	<i>Medii</i>
<i>Pluralis</i>		
1.	ἐκρίν-αμεν	ἐκριν-ά-μεθα
2.	ἐκρίν-ατε	ἐκρίν-α-σθε
3.	ἐκριν-αν	ἐκρίν-α-ντο

AORISTUS II

βάλλω – кидати

	<i>Activum</i>	<i>Medium</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	ἔ-βαλ-ο-ν	ἐ-βαλ-ό-μην
2.	ἔ-βαλ-ε-ς	ἐ-βάλ-ου
3.	ἔ-βαλ-ε(ν)	ἐ-βάλ-ε-το
<i>Pluralis</i>		
1.	ἐ-βάλ-ο-μεν	ἐ-βαλ-ό-μεθα
2.	ἐ-βάλ-ε-τε	ἐ-βάλ-ε-σθε
3.	ἔ-βαλ-ο-ν	ἐ-βάλ-ο-ντο
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	βάλ-ω	βάλ-ω-μαι
2.	βάλ-ης	βάλ-η
3.	βάλ-η	βάλ-η-ται
<i>Pluralis</i>		
1.	βάλ-ω-μεν	βαλ-ώ-μεθα
2.	βάλ-η-τε	βάλ-η-σθε
3.	βάλ-ω-σι(ν)	βάλ-ω-νται
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	βάλ-οι-μι	βαλ-οί-μην
2.	βάλ-οι-ς	βάλ-οι-ο
3.	βάλ-οι	βάλ-οι-το
<i>Pluralis</i>		
1.	βάλ-οι-μεν	βαλ-οί-μεθα
2.	βάλ-οι-τε	βάλ-οι-σθε
3.	βάλ-οι-εν	βάλ-οι-ντο
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	βάλ-ε	βαλ-οῦ
3.	βαλ-έ-τω	βαλ-έ-σθω

<i>Activum</i>		<i>Medium</i>
<i>Pluralis</i>		
2.	βάλ-ε-τε	βάλ-ε-σθε
3.	βαλ-ό-ντων	βαλ-έ-σθων
<i>Infinitivus</i>		
	βαλ-εῖν	βαλ-έ-σθαι
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	βαλ-ών, βαλ-ό-ντος	βαλ-ό-μενος
<i>f</i>	βαλ-ούσα, βαλ-ούσης	βαλ-ο-μένη
<i>n</i>	βαλ-όν, βαλ-ό-ντος	βαλ-ό-μενον

γράφω – писати

<i>Passivum</i>		
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>
1.	ἐ-γράφ-η-ν	ἐ-γράφ-η-μεν
2.	ἐ-γράφ-η-ς	ἐ-γράφ-η-τε
3.	ἐ-γράφ-η	ἐ-γράφ-η-σαν
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>
1.	γραφ-ῶ	γραφ-ῶ-μεν
2.	γραφ-ῆς	γραφ-ῆ-τε
3.	γραφ-ῆ	γραφ-ῶ-σι(ν)
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>
1.	γραφ-ε-ῖην	γραφ-ε-ῖ-μεν, -ίη-μεν
2.	γραφ-ε-ῖης	γραφ-ε-ῖ-τε, -ίη-τε
3.	γραφ-ε-ῖη	γραφ-ε-ῖ-εν, -ίη-σαν
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>
2.	γράφ-η-θι	γράφ-η-τε
3.	γραφ-ή-τω	γραφ-έ-νθων
<i>Participium</i>		<i>Infinitivus</i>
<i>m</i>	γραφ-είς, -έντος	γραφ-ῆ-ναι
<i>f</i>	γραφ-εῖσα, εἰσης	
<i>n</i>	γραφ-έν, -έντος	

Aoristus II ατεματιχνί (κορευνί) Activi

βαίνω ἦτι

<i>Praesens</i>				
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>	<i>Imperativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	ἔ-βη-ν	βῶ	βαίην	–
2.	ἔ-βη-ς	βῆς	βαίης	βῆ-θι
3.	ἔ-βη	βῆ	βαίῃ	βή-τω
<i>Pluralis</i>				
1.	ἔ-βη-μεν	βῶμεν	βαῖ-μεν (-η-μεν)	–
2.	ἔ-βη-τε	βῆτε	βαῖ-τε (-η-τε)	βῆ-τε
3.	ἔ-βη-σαν	βῶσι(ν)	βαῖ-εν (-η-σαν)	βά-ντων
<i>Participium</i>			<i>Infinitivus</i>	
<i>m</i>	βάς, βάντος		βῆ-ναι	
<i>f</i>	βάσα, βάσης			
<i>n</i>	βάν, βάντος			

PERFECTUM I

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	λέ-λυ-κα	λέ-λυ-μαι
2.	λέ-λυ-κα-ς	λέ-λυ-σαι
3.	λέ-λυ-κε(ν)	λέ-λυ-ται
<i>Pluralis</i>		
1.	λε-λύ-κα-μεν	λε-λύ-μεθα
2.	λε-λύ-κα-τε	λέ-λυ-σθε
3.	λε-λύ-κα-σι(ν)	λέ-λυ-νται
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	λε-λύ-κ-ω (λελυκῶς ᾧ)	λελυμένος ᾧ
2.	λε-λύ-κ-η-ς (λελυκῶς ἧς)	λελυμένος ἧς
3.	λε-λύ-κ-η (λελυκῶς ἧ)	λελυμένος ἧ
<i>Pluralis</i>		
1.	λε-λύ-κ-ω-μεν (λελυκότες ᾧμεν)	λελυμένοι ᾧμεν
2.	λε-λύ-κ-η-τε (λελυκότες ἧτε)	λελυμένοι ἧτε
3.	λε-λύ-κ-ω-σι (λελυκότες ᾧσι)	λελυμένοι ᾧσι

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	λε-λύ-κ-οι-μι (λελυκώς εΐην)	λελυμένος εΐην
2.	λε-λύ-κ-οι-ς (λελυκώς εΐης)	λελυμένος εΐης
3.	λε-λύ-κ-οι (λελυκώς εΐη)	λελυμένος εΐη
<i>Pluralis</i>		
1.	λε-λύ-κ-οι-μεν (λελυκότες εΐμεν)	λελυμένοι εΐμεν
2.	λε-λύ-κ-οι-τε (λελυκότες εΐτε)	λελυμένοι εΐτε
3.	λε-λύ-κ-οι-εν (λελυκότες εΐεν)	λελυμένοι εΐεν
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	λέ-λυ-κ-ε (λελυκώς ἴσθι)	λέ-λυ-σο
3.	λε-λυ-κ-έ-τω (λελυκώς ἔστω)	λε-λύ-σθω
<i>Pluralis</i>		
2.	λε-λύ-κ-ε-τε (λελυκότες ἔστε)	λέ-λυ-σθε
3.	λε-λυ-κ-όντων (λελυκότες ἔστων)	λε-λύ-σθων
<i>Infinitivus</i>		
	λε-λυ-κέ-ναι	λε-λύ-σθαι
<i>Participium</i>		
m	λε-λυ-κ-ώς, -κότος	λε-λυ-μένος
f	λε-λυ-κ-υΐα, -κυΐας	λε-λυ-μένη
n	λε-λυ-κ-ός, -κότος	λε-λυ-μένον

PERFECTUM II*

τρέφω годувати

Praesens				
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>	<i>Imperativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	τέ-τροφ-α	τε-τρόφ-ω	τε-τρόφ-οι-μι	—
2.	τέ-τροφ-α-ς	τε-τρόφ-ης	τε-τρόφ-οι-ς	τέ-τροφ-ε
3.	τέ-τροφ-ε(ν)	τε-τρόφ-η	τε-τρόφ-οι	τε-τροφ-έ-τω
<i>Pluralis</i>				
1.	τε-τρόφ-α-μεν	τε-τρόφ-ω-μεν	τε-τρόφ-οι-μεν	—
2.	τε-τρόφ-α-τε	τε-τρόφ-η-τε	τε-τρόφ-οι-τε	τε-τρόφ-ε-τε
3.	τε-τρόφ-α-οι(ν)	τε-τρόφ-ωοι(ν)	τε-τρόφ-οι-εν	τε-τροφ-ό-ντων

* Perfectum II утворюють лише дієслова з основою на губний та задньоязиковий, і деякі дієслова з основою на передньоязиковий та сонант. При приєднанні особових закінчень кінцеві звуки основи зазнають змін за правилами асиміляції.

Praesens		
	<i>Participium</i>	<i>Infinitivus</i>
<i>m</i>	τε-τροφ-ώς, -όντος	τε-τροφ-έ-ναι
<i>f</i>	τε-τροφ-υῖα, -υίας	
<i>n</i>	τε-τροφ-ός, -όντος	

PLUSQUAMPERFECTUM I

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	ἐ-λε-λύ-κειν	ἐ-λε-λύ-μην
2.	ἐ-λε-λύ-κεις	ἐ-λέ-λυ-σο
3.	ἐ-λε-λύ-κει	ἐ-λέ-λυ-το
<i>Pluralis</i>		
1.	ἐ-λε-λύ-κε-μεν	ἐ-λε-λύ-μεθα
2.	ἐ-λε-λύ-κε-τε	ἐ-λέ-λυ-σθε
3.	ἐ-λε-λύ-κε-σαν	ἐ-λέ-λυ-ντο

PLUSQUAMPERFECTUM II*

<i>Activum</i>		
<i>Indicativus</i>		
	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
1.	ἐ-τε-τρόφ-η (-ειν)	ἐ-τε-τρόφ-ε-μεν
2.	ἐ-τε-τρόφ-η-ς (-εις)	ἐ-τε-τρόφ-ε-τε
3.	ἐ-τε-τρόφ-ει	ἐ-τε-τρόφ-ε-σαν

* Plusquamperfectum II утворюють лише дієслова з основою на губний та задньоязиковий, і деякі дієслова з основою на передньоязиковий та сонант. При приєднанні особових закінчень кінцеві звуки основи зазнають змін за правилами асиміляції.

НЕПРАВИЛЬΝΗ ΔΙΕCΛΟΒΑ

Βιδμίνυοαννυα διεcλοβα εἰμί βυτυ

PRAESENS				
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>	<i>Imperativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	εἰμί	᾿	εἶην	—
2.	εἶ	᾿ς	εἶης	ἴσθι
3.	ἐcτί(ν)	᾿	εἶη	ἔcτω
<i>Pluralis</i>				
1.	ἐcμέν	᾿μεν	εἶμεν, εἶημεν	—
2.	ἐcτέ	᾿τε	εἶτε, εἶητε	ἔcτε
3.	εἰcί(ν)	᾿cι(ν)	εἶεν, εἶηcαν	ἔcτων
<i>Participium</i>			<i>Infinitivus</i>	
<i>m</i>	᾿ν, ᾿ντοc		εἶναι	
<i>f</i>	οὔcα, οὔcηc			
<i>n</i>	᾿ν, ᾿ντοc			
IMPERFECTUM			FUTURUM	
<i>Singularis</i>				
1.	᾿ν		ἔcομαι	
2.	᾿ηcθα		ἔcη, ἔcει	
3.	᾿ν		ἔcται	
<i>Pluralis</i>				
1.	᾿μεν		ἔcόμεθα	
2.	᾿ητε		ἔcεcθε	
3.	᾿ηcαν		ἔcονται	
Participium FUTURI			Infinitivus FUTURI	
<i>m</i>	ἔcόμενοc, -μένου		ἔcεcθαι	
<i>f</i>	ἔcομένη, -μένηc			
<i>n</i>	ἔcόμενον, -μένου			

Βιδμίνυοαννυα διεcλοβα εἶμι ἕτυ

PRAESENS				
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>	<i>Imperativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	εἶ-μι	ἴ-ω	ἴ-οι-μι	—
2.	εἶ	ἴ-η-c	ἴ-οι-c	ἴ-θι
3.	εἶ-cι(ν)	ἴ-η	ἴ-οι	ἴ-τω
<i>Pluralis</i>				
1.	ἴ-μεν	ἴ-ω-μεν	ἴ-οι-μεν	—
2.	ἴ-τε	ἴ-η-τε	ἴ-οι-τε	ἴ-τε
3.	ἴ-αcι(ν)	ἴ-ω-cι(ν)	ἴ-οι-εν	ἴ-ό-ντων

PRAESENS	
<i>Participium</i>	<i>Infinitivus</i>
<i>m</i>	ι-ών, gen. ιόντος
<i>f</i>	ι-ούσα, gen. ιούσης
<i>n</i>	ι-όν, gen. ιόντος
IMPERFECTUM	
<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
1.	ἦ-α (ἦειν)
2.	ἦ-εισθα (ἦεις)
3.	ἦ-ει(ν) (ἦει)
	ἦ-μεν
	ἦ-τε
	ἦ-σαν (ἦεσαν)

Відмінювання дієслова οἶδα Я ЗНАЮ

PERFECTUM (PRAESENS) Activi				
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>	<i>Imperativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	οἶδα	εἰδῶ	εἰδείην	—
2.	οἶσθα	εἰδῆς	εἰδείης	ἴσθι
3.	οἶδε(ν)	εἰδῆ	εἰδείη	ἴστω
<i>Pluralis</i>				
1.	ἴσμεν	εἰδῶμεν	εἰδείμεν (εἰδείημεν)	—
2.	ἴστε	εἰδῆτε	εἰδείτε (εἰδείητε)	ἴστε
3.	ἴσασι(ν)	εἰδώσι(ν)	εἰδείεν (εἰδείησαν)	ἴστων
<i>Participium</i>		<i>Infinitivus</i>		
<i>m</i>	εἰδώς, gen. εἰδότος	εἰδέναι		
<i>f</i>	εἰδυῖα, gen. εἰδυίας			
<i>n</i>	εἰδός, gen. εἰδότος			
PLUSQUAMPERFECTUM (IMPERFECTUM) Activi		FUTURUM Activi		
<i>Singularis</i>				
1.	ἦδιν (ἦδη)	εἴσομαι (εἰδήσω)		
2.	ἦδεις (ἦδησθα)			
3.	ἦδει (ἦδιν)			
<i>Pluralis</i>				
1.	ἦδεμεν (ἦσμεν)	εἰσόμεθα (εἰδήσομεν)		
2.	ἦδετε (ἦστε)			
3.	ἦδεσαν (ἦσαν)			

Βιδμίνυαννι διέσλολι φημί *govorim* (οσνολι φη/φλ)

PRAESENS				
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>	<i>Imperativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	φη-μί	φῶ	φλ-ίη-ν	–
2.	φή-ς (φής)	φῆς	φλ-ίη-ς	φά-θι
3.	φη-σί(ν)	φῆ	φλ-ίη	φά-τω
<i>Pluralis</i>				
1.	φλ-μέν	φῶ-μεν	φλ-ἱ-μεν (φαίημεν)	–
2.	φλ-τέ	φῆ-τε	φλ-ἱ-τε (φαίητε)	φά-τε
3.	φλ-σί(ν)	φῶ-σι(ν)	φλ-ἱ-εν (φαίησαν)	φά-ντων
<i>Participium</i>			<i>Infinitivus</i>	
<i>m</i>	φάς, gen. φάντος		φά-ναι	
<i>f</i>	φᾶσα, gen. φάσης			
<i>n</i>	φάν, gen. φάντος			
IMPERFECTUM			FUTURUM	
<i>Singularis</i>				
1.	ἔ-φη-ν		φή-σ-ω	
2.	ἔ-φη-σθα		φή-σ-εις	
3.	ἔ-φη		φή-σ-ει	
<i>Pluralis</i>				
1.	ἔ-φλ-μεν		φή-σ-ο-μεν	
2.	ἔ-φλ-τε		φή-σ-ε-τε	
3.	ἔ-φλ-σαν		φή-σ-ουσι(ν)	

Βιδμίνυαννι διέσλολι χρή (έστι) *potřibno, sled*

PRAESENS			
	<i>Indicativus</i>	<i>Coniunctivus</i>	<i>Optativus</i>
<i>Singularis</i>			
3.	χρή (έστι)	χρή	χρήη
<i>Participium</i>		<i>Infinitivus</i>	
χρέων, -οντος		χρήναι	
IMPERFECTUM indicativi		FUTURUM indicativi	
<i>Singularis</i>			
3.	έχρήν, χρήν		χρήσται

Відмінювання дієслова κάθημαι *σιδίμι*

PERFECTUM-PRAESENS			PLUSQUAMPERFECTUM-IMPERFECTUM
	<i>Indicativus</i>	<i>Imperativus</i>	<i>Indicativus</i>
<i>Singularis</i>			
1.	κάθη-μαι		ἔ-καθή-μην (καθή-μην)
2.	κάθη-σαι	κάθη-σο	ἔ-κάθη-σο (καθῆ-σο)
3.	κάθη-ται	καθή-σθω	ἔ-κάθη-το (καθῆ-το)
<i>Pluralis</i>			
1.	καθή-μεθα		ἔ-καθή-μεθα (καθή-μεθα)
2.	κάθη-σθε	κάθη-σθε	ἔ-κάθη-σθε (καθῆ-σθε)
3.	κάθη-νται	καθή-σθων	ἔ-κάθη-ντο (καθῆ-ντο)
<i>Participium</i>			<i>Infinitivus</i>
<i>m</i>	καθή-μενος, -μένου		καθῆ-σθαι
<i>f</i>	καθη-μένη, -μένης		
<i>n</i>	καθή-μενον, -μένου		

Відмінювання дієслова κεῖμαι *лежати*

PERFECTUM-PRAESENS			PLUSQUAMPERFECTUM-IMPERFECTUM	FUTURUM
	<i>Indicativus</i>	<i>Imperativus</i>	<i>Indicativus</i>	<i>Indicativus</i>
<i>Singularis</i>				
1.	κεῖ-μαι	—	ἔ-κεῖ-μην	κεῖ-σ-ο-μαι
2.	κεῖ-σαι	κεῖ-σο	ἔ-κει-σο	κεῖ-σ-ει(η)
3.	κεῖ-ται	κεῖ-σθω	ἔ-κει-το	κεῖ-σ-ε-ται
<i>Pluralis</i>				
1.	κεῖ-μεθα	—	ἔ-κεῖ-μεθα	κει-σ-ό-μεθα
2.	κεῖ-σθε	κεῖ-σθε	ἔ-κει-σθε	κεῖ-σ-ε-σθε
3.	κεῖ-νται	κεῖ-σθων	ἔ-κει-ντο	κεῖ-σ-ο-νται
<i>Participium</i>			<i>Infinitivus</i>	
<i>m</i>	κεῖ-μενος		κεῖ-σθαι	
<i>f</i>	κει-μένη			
<i>n</i>	κεῖ-μενον			

VERBA CONTRACTA

Βιδμίνювання дієслова на -άω

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
PRAESENS		
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	νικῶ (άω)	νικῶμαι (άομαι)
2.	νικᾶς (άεις)	νικᾶ (άη)
3.	νικᾷ (άει)	νικᾶται (άεται)
<i>Pluralis</i>		
1.	νικῶμεν (άομεν)	νικώμεθα (άόμεθα)
2.	νικᾶτε (άετε)	νικᾶσθε (άεσθε)
3.	νικῶσι(ν) (άουσι)	νικῶνται (άονται)
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	νικῶ (άω)	νικῶμαι (άωμαι)
2.	νικᾶς (άης)	νικᾶ (άη)
3.	νικᾷ (άη)	νικᾶται (άηται)
<i>Pluralis</i>		
1.	νικῶμεν (άωμεν)	νικώμεθα (άώμεθα)
2.	νικᾶτε (άητε)	νικᾶσθε (άησθε)
3.	νικῶσι(ν) (άωσι)	νικῶνται (άωνται)
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	νικῶην (αοίην), -ῶμι	νικῶμην (αοίμην)
2.	νικῶης (αοίης), -ῶς	νικῶο (άοιο)
3.	νικῶη (αοίη), -ῶ	νικῶτο (άοιτο)
<i>Pluralis</i>		
1.	νικῶμεν (άοιμεν)	νικώμεθα (αοίμεθα)
2.	νικῶτε (άοιτε)	νικῶσθε (άοισθε)
3.	νικῶεν (άοιεν)	νικῶντο (άοιντο)
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	νικά (αε)	νικῶ (άου)
3.	νικάτω (άέτω)	νικάστω (άέστω)
<i>Pluralis</i>		
2.	νικᾶτε (άετε)	νικᾶσθε (άεσθε)
3.	νικῶντων (άόντων)	νικάστων (άέστων)
<i>Infinitivus</i>		
	νικᾶν (άεν)	νικᾶσθαι (άεσθαι)

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	νικῶν (άων)	νικώμενος (άόμενος)
<i>f</i>	νικῶσα (άουσα)	νικωμένη (άομένη)
<i>n</i>	νικῶν (άον)	νικώμενον (άόμενον)
IMPERFECTUM		
<i>Singularis</i>		
1.	ἐνίκων (άον)	ἐνικώμην (άόμην)
2.	ἐνίκας (άες)	ἐνικῶ (άου)
3.	ἐνίκα (άε)	ἐνικᾶτο (άετο)
<i>Pluralis</i>		
1.	ἐνικῶμεν (άομεν)	ἐνικώμεθα (άόμεθα)
2.	ἐνικᾶτε (άετε)	ἐνικᾶσθε (άεσθε)
3.	ἐνίκων (άον)	ἐνικῶντο (άοντο)

Відмінювання дієслова на -έω

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
PRAESENS		
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	κοσμῶ (έω)	κοσμοῦμαι (έομαι)
2.	κοσμεῖς (έεις)	κοσμηῖ (έη)
3.	κοσμεῖ (έει)	κοσμεῖται (έεται)
<i>Pluralis</i>		
1.	κοσμοῦμεν (έομεν)	κοσμούμεθα (έόμεθα)
2.	κοσμεῖτε (έετε)	κοσμεῖσθε (έεσθε)
3.	κοσμοῦσι(ν) (έουσι)	κοσμοῦνται (έονται)
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	κοσμῶ (έω)	κοσμῶμαι (έωμαι)
2.	κοσμηῖς (έης)	κοσμηῖ (έη)
3.	κοσμηῖ (έη)	κοσμηῖται (έηται)
<i>Pluralis</i>		
1.	κοσμῶμεν (έωμεν)	κοσμώνμεθα (έώνμεθα)
2.	κοσμηῖτε (έητε)	κοσμηῖσθε (έησθε)
3.	κοσμῶσι(ν) (έωσι)	κοσμῶνται (έώνται)
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	κοσμοίην (εοίην), -οῖμι	κοσμοίμην (εοίμην)
2.	κοσμοίης (εοίης), -οῖς	κοσμοῖο (έοιο)
3.	κοσμοίῃ (εοίῃ), -οῖ	κοσμοῖτο (έοιτο)

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Pluralis</i>		
1.	κοσμοῖμεν (έοιμεν)	κοσμοίμεθα (έοίμεθα)
2.	κοσμοῖτε (έοιτε)	κοσμοῖσθε (έοισθε)
3.	κοσμοῖεν (έοιεν)	κοσμοῖντο (έοιντο)
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	κόσμηι (έε)	κόσμοῦ (έου)
3.	κοσμίτω (έέτω)	κοσμίστω (έέστω)
<i>Pluralis</i>		
2.	κοσμεῖτε (έετε)	κοσμεῖσθε (έεσθε)
3.	κοσμοῦντων (έόντων)	κοσμίσθων (έέσθων)
<i>Infinitivus</i>		
	κοσμεῖν (έέν)	κοσμεῖσθαι (έέσθαι)
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	κοσμῶν (έων)	κοσμούμενος (έόμενος)
<i>f</i>	κοσμοῦσα (έουσα)	κοσμουμένη (έομένη)
<i>n</i>	κοσμοῦν (έόν)	κοσμούμενον (έόμενον)
IMPERFECTUM		
<i>Singularis</i>		
1.	έκόσμουν (έον)	έκοσμούμην (έόμην)
2.	έκόσμεις (έεις)	έκοσμοῦ (έου)
3.	έκόσμηι (έε)	έκοσμεῖτο (έέτο)
<i>Pluralis</i>		
1.	έκοσμοῦμεν (έόμεν)	έκοσμούμεθα (έόμεθα)
2.	έκοσμεῖτε (έετε)	έκοσμεῖσθε (έεσθε)
3.	έκόσμουν (έον)	έκοσμοῦντο (έόντο)

Βιδμίνювання дієслова на -όω

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
PRAESENS		
<i>Indicativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	δηλῶ (όω)	δηλοῦμαι (όομαι)
2.	δηλοῖς (όεις)	δηλοῖ (όη)
3.	δηλοῖ (όει)	δηλοῦται (όεται)
<i>Pluralis</i>		
1.	δηλοῦμεν (όομεν)	δηλούμεθα (όόμεθα)
2.	δηλοῦτε (όετε)	δηλοῦσθε (όεσθε)
3.	δηλοῦσι(ν) (όουσι)	δηλοῦνται (όόνται)

	<i>Activum</i>	<i>Medium-Passivum</i>
<i>Coniunctivus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	δηλῶ (όω)	δηλῶμαι (όωμαι)
2.	δηλοῖς (όης)	δηλοῖ (όη)
3.	δηλοῖ (όη)	δηλῶται (όηται)
<i>Pluralis</i>		
1.	δηλῶμεν (όωμεν)	δηλώμεθα (οόμεθα)
2.	δηλῶτε (όητε)	δηλῶσθε (όησθε)
3.	δηλῶσι(ν) (όωσι)	δηλῶνται (όώνται)
<i>Optativus</i>		
<i>Singularis</i>		
1.	δηλοῖην (οοῖην), -οῖμι	δηλοίμην (οοίμην)
2.	δηλοῖς (οοῖς), -οῖς	δηλοῖο (όοιο)
3.	δηλοῖη (οοῖη), -οῖ	δηλοῖτο (όοιτο)
<i>Pluralis</i>		
1.	δηλοῖμεν (όοιμεν)	δηλοίμεθα (οοίμεθα)
2.	δηλοῖτε (όοιτε)	δηλοῖσθε (όοισθε)
3.	δηλοῖεν (όοιεν)	δηλοῖντο (όοιντο)
<i>Imperativus</i>		
<i>Singularis</i>		
2.	δήλου (οε)	δηλοῦ (όου)
3.	δηλούτω (οέτω)	δηλούσθω (οέσθω)
<i>Pluralis</i>		
2.	δηλοῦτε (όετε)	δηλοῦσθε (όεσθε)
3.	δηλούντων (οόντων)	δηλούσθων (οέσθων)
<i>Infinitivus</i>		
	δηλοῦν (όεν)	δηλοῦσθαι (όεσθαι)
<i>Participium</i>		
<i>m</i>	δηλῶν (όων)	δηλούμενος (οόμενος)
<i>f</i>	δηλοῦσα (όουσα)	δηλουμένη (οομένη)
<i>n</i>	δηλοῦν (όον)	δηλούμενον (οόμενον)
IMPERFECTUM		
<i>Singularis</i>		
1.	ἐδήλουν (οον)	ἐδηλούμην (οόμην)
2.	ἐδήλους (οες)	ἐδηλοῦ (όου)
3.	ἐδήλου (οε)	ἐδηλοῦτο (όετο)
<i>Pluralis</i>		
1.	ἐδηλοῦμεν (όομεν)	ἐδηλούμεθα (οόμεθα)
2.	ἐδηλοῦτε (όετε)	ἐδηλοῦσθε (όεσθε)
3.	ἐδήλουν (οον)	ἐδηλοῦντο (όοντο)

СПИСОК „ΒΑЖΚΗХ” ΔΙΕΣΛΙΒ
Verba difficilia

ΤΑΒΛΙЦΙΑ ΟСНОВΝΗХ ΔΙΕСЛІВНΗХ ФОРМ

Praesens	Futurum indicativi (Activi/ Medii/Passivi)	Aoristus indicativi (Activi/ Medii)	Perfectum indicativi (Activi)	Perfectum indicativi (Medii/Passivi)	Aoristus indicativi (Passivi)
ἀγγέλλω	ἀγγελεύω	ἠγγείλα ἠγγεelson	ἠγγελεκα	ἠγγελεμαι	ἠγγελεθην
ἄγω	ἄξω	ἠγαγον	ἠχα	ἠχμαι	ἠχθην
αἰρέω	ἐλεύω αἰρήσομαι	εἶλον εἰλόμην	ἠρηκα	ἠρημαι	ἠρέθην
αἶρω	ἄρώ	ἠρα	ἠρηκα	ἠρημαι	ἠρθην
ἀκούω	ἀκούσομαι	ἠκουσα	ἀκήκοα	ἠκουσμαι	ἠκούσθην
ἀμαρτάνω	ἀμαρτήσω ἀμαρτήσομαι	ἠμαρτον ἠμάρτησα	ἠμάρτηκα	ἠμάρτημαι	ἠμαρτήθην
ἀνοίγω	ἀνοίξω	ἠνοιξα ἀνέφωξα ἠνέφωξα	ἀνέφωγα	ἠνοιγμαι ἀνέφωγμαι ἠνέφωγμαι	ἠνοιχθην ἀνέφωχθην ἠνέφωχθην
ἀποδιδράσκω	ἀποδράσομαι	ἀπέδραν	ἀποδέδρακα	---	---
ἀποθνήσκω	ἀποθανούμαι	ἀπέθανον	(ἀπο)τέθηκα	---	---
ἀποκτείνω	ἀποκτενῶ	ἀπέκτεινα	ἀπέκτονα ἀπεκτόνηκα	---	ἀπεκτάνθην
ἀπόλλυμι	ἀπολέσω	ἀπόλεσα	ἀπολώλεκα ἀπόλωλα	---	---
ἀρέσκω	ἀρέσω ἀρέσομαι	ἠρεσα	ἀρήρεκα	---	ἠρέσθην
ἀρπάζω	ἀρπάσω ἀρπάσομαι	ἠρπασα	ἠρπασακα	ἠρπασμαι	ἠρπάσθην

άρχω	ἄρξω ἄρξομαι	ἄρξα ἄρξάμην	ἄρξα	ἄρξαι	ἄρχθην
βαδίζω	βαδιοὔμαι	εβιάδισα	βεβιάδικα	---	---
βαίνω	βῆσω βήσομαι	ἔβην ἔβησα	βέβηκα	βέβαμαι	εβάρθην
βάλλω	βαλῶ	ἔβαλον	βεβλήκα	βεβλήμαι	εβλήθην
βλάπτω	βλάψω βλαβήσομαι	ἔβλαψα	βεβλάφα	βεβλάμμαι	εβλάβην εβλάβην εβλάβην
γελῶ	γελάσομαι	εγέλασα	γεγέλακα	γεγέλασμαι	εγελάσθην
γιγνώσκω	γνώσομαι	ἔγνων ἔγνωσα	ἔγνοκα	ἔγνωσμαι	εγνώσθην
γίνομαι / γίγνομαι	γενήσομαι	εγενόμην	γέγονα	γεγένημαι	εγενήθην
γράφω	γράψω	ἔγραψα	γέγραφα	γέγραμμαι	εγράφην
δείκνυμι	δείξω	ἔδειξα	δέδειχα	δέδειγμαι	εδείχθην
δέω	δήσω	ἔδησα	δέδεκα	δέδεμαι	εδέθην
δίδωμι	δώσω	ἔδωκα	δέδωκα	δέδομαι	εδόθην
δύναμαι	δυνήσομαι	ἐδυνησάμην	---	δεδύνημαι	ἠδυνήθην
εἶω	εἶσω	εἶασα	εἶακα	εἶαμαι	εἶασθην
ἐγείρω	ἐγερῶ	ἤγειρα	ἠγήγερα	ἐγήγερμαι	ἠγέρθην
ἐλέγχω	ἐλέγξω	ἠλέγξα	ἐλήλεχα	ἐλήλεγμαι	ἠλέγχθην
ἔρχομαι	ἐλεύσομαι / εἶμι	ἤλθον	ἐλήλυθα	---	---
ἐρωτάω	ἐρωτήσω	ἠρώτησα	ἠρώτηκα	ἠρώτημαι	ἠρωτήθην
ἐσθίω	ἔδομαι	ἔφαγον	ἐδήδοκα ἔδηδα	ἐδήδεσμαι	ἠδέσθην
εὐρίσκω	εὐρήσω	εὔρον ἠύρον	εὔρηκα	εὔρημαι ἠύρημαι	εὔρέθην ἠύρέθην
ἔχωι	ἔξω σχῆσω	ἔσχον	ἔσχηκα	ἔσχημαι	ἐσχέθην

Praesens	Futurum indicativi (Activi/ Medii/Passivi)	Aoristus indicativi (Activi/ Medii)	Perfectum indicativi (Activi)	Perfectum indicativi (Medii/Passivi)	Aoristus indicativi (Passivi)
ζάω	ζήσομαι	ἔζησα	---	---	---
ἦκα	ἦξω	ἦξα	ἦκα	---	---
θάπτω	θάψω ταφήσομαι	ἔθαψα	τέταφα	τέθαμμαι	ἐτάφην
ἦμι	ἦσω	ἦκα	εἶκα	εἶμαι	ἔθην εἶθην
ἴστημι	στήσω	ἔστησα ἔστην	ἔστηκα ἔστῶς	ἔσταμαι	ἔστάθην
κάθημαι	καθήσομαι	---	---	---	---
καίω	καύσω	ἔκαυσα	κέκαυκα	κέκαυμαι	ἐκαύθην ἐκάην
καλέω	καλέσω	ἐκάλεσα	κέκληκα	κέκλημαι	ἐκλήθην
κερδαίνω	κερδήσω κερδανῶ	ἐκέρδησα ἐκέρδανα	κεκέρδηκα	κεκέρδημαι	ἐκερδήθην
κλαίω	κλαύσω	ἔκλαυσα	κέκλαυκα	κέκλαυμαι	ἐκλαύ(σ)θην
κλίνω	κλινῶ κλινήσομαι	ἔκλινα	κέκλικα	κέκλιμαι	ἐκλίθην ἐκλίην
κομίζω	κομιῶ	ἐκόμισα	κεκόμικα	κεκόμισμαι	ἐκομίσθην
κρίνω	κρινῶ	ἔκρινα	κέκρικα	κέκριμαι	ἐκρίθην
κρύπτω	κρύψω	ἔκρυψα	κέκρυφα	κέκρυμμαι	ἐκρύφθην
λαμβάνω	λήψομαι	ἔλαβον	εἶληφα	εἶλημμαι	ἐλήμφθην
λανθάνω	λήσω λάσομαι	ἔλ(ε)λαθον ἐλαθόμην	ἐλ(ε)λαθα λέληθα	ἐλ(ε)λασμαι λέλησμαι	ἐλήσθην
λέγω	ἐρῶ λέξω	εἶπον εἶπα	εἶρηκα	εἶρημαι	ἐρρήθην
λείπω	λείψω	ἔλιπον	λέλοιπα	λέλειμμαι	ἐλείφθην

λύω	λύσω	ἔλυσα	λέλυκα	λέλυμαι	ἐλύθην
μανθάνω	μαθήσομαι	ἔμαθον	μεμάθηκα	μεμάθημαι	---
μιμνήσκομαι	μνήσω μνησθήσομαι	ἔμνησα	---	μémνημαι	ἐμνήσθην
ξηραίνω	ξηρανῶ	ἐξήρανα	---	ἐξήραμαι	ἐξηράνθην
ὄμνυμι	ὄμοῦμαι	ὥμοσα	ὀμώμοκα	ὀμώμο(σ)μαι	ὠμό(σ)θην
ὀράω	ὄψομαι	εἶδον	έώρακα ὄπωπα	έώραμαι ὤμμαι	ὤφθην
πάσχω	πέισομαι	ἔπαθον	πέπονθα	---	---
πέιθω	πέισω	ἔπεισα	πέποιθα	πέπεισμαι	ἐπέισθην
πίμπλημι	πλήσω	ἔπλησα	πέπληκα	πέπλησμαι	ἐπλήσθην
πίνω	πίομαι	ἔπιον	πέπωκα	πέπομαι	ἐπόθην
πίπτω	πεσοῦμαι	ἔπεσον	πέπτωκα	---	ἐπτώθην
πορεύομαι	πορεύσομαι	---	---	πεπόρευμαι	ἐπορεύθην
πράττω	πράξω	ἔπραξα	πέπραγα πέπραχα	πέπραγμα	ἐπράχθην
ρίπτω	ρίψω	ἔριψα	ἔριφα	ἔριμμαι	ἐρίφ(θ)ην
σβέννυμι	σβέσω	ἔσβεσα	ἔσβεκα	ἔσβεσμαι	ἐσβέσθην
σπείρω	σπερῶ	ἔσπειρα	ἔσπαρκα	ἔσπαρμαι	ἐσπάρην
στέλλω	στελῶ	ἔστειλα	ἔσταλκα	ἔσταλμαι	ἐστάλην
στέργω	στέρξω	ἔστερξα	ἔστοργα	ἔστεργμαι	ἐστέρχθην
στρέφω	στρέψω	ἔστρεψα	ἔστροφα	ἔστραμμαι	ἐστράφην
σώζω	σώσω	ἔσωσα	σέσωκα	σέσωσμαι	ἐσώθην
τίθημι	θήσω	ἔθηκα	τέθεικα	τέθειμαι	ἐτέθην
τίκτω	τέξομαι	ἔτεκον	τέτοκα	τέτεγμαι	ἐτέχθην
τρέπω	τρέψω	ἔτρεψα	τέτροφα	τέτραμμαι	ἐτρέπην
τρέχω	θρέξομαι	ἔδραμον	δέδρομα δεδράμηκα	δεδράμημαι	---

Praesens	Futurum indicativi (Activi/ Medii/Passivi)	Aoristus indicativi (Activi/ Medii)	Perfectum indicativi (Activi)	Perfectum indicativi (Medii/Passivi)	Aoristus indicativi (Passivi)
τυγχάνω	τεύξομαι	ἔτυχον	τέτυχα	τέτευγμαι	ἐτύχθην
φαίνω	φανοῦμαι φανήσομαι	ἔφηνα	πέφαγκα πέφηνα	πέφασμαι	ἐφάν(θ)ην
φέρω	οἶσω	ἤνεγκον	ἐνήνοχα	ἐνήνε(ι)γμαι	ἠνέχθην
φεύγω	φεύξομαι	ἔφυγον	πέφευγα	πέφευγμαι	---
φιλέω	φιλήσω	ἐφίλησα	πεφίληκα	πεφίλημαι	ἐφιλῆθην
φυλάττω	φυλάξω	ἐφύλαξα	πεφύλαχα	πεφύλαγμαι	ἐφυλάχθην
φύω	φύσω φύσομαι	ἔφυσα ἔφυον	πέφυκα	---	ἐφύην
χαίρω	χαρήσομαι	ἐκέχαρον	κεχάρηκα	κεχάρ(η)μαι	ἐχάρην
χέω	χέομαι	ἔχεα	κέχυκα	κέχυμαι	ἐχύθην
χράσομαι	χρήσομαι	ἐχρησάμην	---	κέχρημαι	ἐχρήσθην

ДАВНЬОГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

Α

ἄβατος 2 непрохідний, недоступний
 ἄβρός 3 ніжний
 ἀγαθός 3 хороший, добрий; τὰ ἀγαθὰ добро, майно
 ἄγαμα, τος τό прикраса, розкіш, статуя
 Ἀγαμέμνων, ονος ὁ Агамемнон, мікенський цар
 ἄγαν надто
 ἀγανακτέω обурюватися
 ἀγαπάω любити, надавати перевагу, радіти
 ἀγγελία, ας ἡ об'ява, оголошення
 ἄγγελος, ου ὁ вісник, посол
 ἀγγέλλω сповіщати, повідомляти
 ἄγε ну, давай, скоріше
 ἀγέλη, ης ἡ стадо, натовп
 ἀγενής 2 1) ненароджений, несотворений; 2) безрідний, низького походження
 ἀγενής 2 1) безрідний, низького походження; 2) неблагородний, низький, нищий
 Ἀγήνωρ, ορος ὁ Агенор, сидонський цар
 Ἀγησίλαος, ου ὁ Агесілай, спартанський цар
 Ἄγις, ιδος ὁ Агіс, спартанський цар
 ἄγκυρα, ας ἡ якір; *перен.* опора, надія
 ἀγνώμων 2, *ген. ονος* нерозумний, нерозсудливий
 ἄγνωστος 2 невідомий, незнаний, незнайомий
 ἀγορά, ἄς ἡ площа, ринок, форум, народні збори
 ἀγοράζω купувати
 ἄγρα, ας ἡ полювання, здобич
 ἀγρεύω полювати, ловити
 ἄγριος 3 дикий
 ἀγρός, οὔ ὁ поле
 ἀγυία, ἄς ἡ вулиця
 ἄγω вести, робити
 ἀγών, ὦνος ὁ змагання, судовий процес, війна
 ἀγωνίζομαι змагатися, боротися, бути судимим
 ἀδελφή, ης ἡ сестра
 ἀδελφός, οὔ ὁ брат

ἀδικέω чинити несправедливо, ображати, кривдити
 ἀδικία, ας ἡ несправедливість, кривда
 ἄδικος 2 несправедливий, неправий, беззаконний
 ἀδόλεσχος, ου ὁ балакун, базіка
 ἄδολος 2 нехитрий, відвертий
 ἀδυναμία і ἀδυνασία, ας ἡ неміч, безсилля, слабкість
 ἀδύνατος 2 безсилий, безсильний, немічний, неможливий
 ἄδω співати
 ἀεί завжди
 ἀείδω = ἄδω
 ἀέτος, οὔ ὁ орел
 ἀηδών, ὄνος ὁ соловей
 Ἀθάμας, αντος ὁ Атамант (*син Еола, цар Орхомена, батько Фрікса і Гелли*)
 ἀθάνατος 2 безсмертний
 ἄθεος 2 1) який заперечує (загальноновизнаних) богів; 2) безбожний, нечестивий
 Ἀθήνη, ης (Ἀθηνᾶ, ἄς) ἡ Афіна
 Ἀθήναζε в Афіни
 Ἀθῆναι, ὦν αἱ Афіни
 Ἀθηναῖος, 3 афінський
 Ἀθηναῖος ὁ афінянин
 Ἀθήνησι(ν) *adv.* в Афінах
 ἀθλεύω змагатися за нагороду
 ἄθλιος 3 нещасний
 ἄθлон, ου τό нагорода (*за перемогу*)
 ἀθροίζω, *атт. ἀθροίζω* збирати
 ἀθρόος 3 зібраний разом, суцільний
 ἀθυμία, ας *іон.* ἀθυμία, ης ἡ спад духу, смуток, туга, журба, тривога
 Ἄθως, *еп.-іон.* Ἀθόως, ω ὁ (асс. Ἄθω – *еп.-іон.* Ἄθων) Афон (*гора на пд. краю п-ва Акта в Халкідікі*)
 Αἰακός ὁ Еак, дід Ахілла
 Αἴας, αντος ὁ Аякс, герой Троянської війни
 Αἰγινήτης, ου ὁ егінець
 Αἰγὸς ποταμοῖ οἱ, також Αἰγὸς ποταμός, οὔ ὁ Егоспотами або Егоспотамос, „Козина ріка” (*річка з одноім. містом у Херсонесі Фракійському, яка впадає в Геллеспонт;*

- тут Лисандр наніс поразку афінянам в 405 р. до н. е.)
- Αἰγύπτιος**, ου ὁ єгиптянин
- Αἰγύπτιος** 3 єгипетський
- Αἴγυπτος**, ου ἡ Єгипет
- Αἴγυπτος**, ου ὁ Єгипт (син Бела, брат Дана, міф. цар Єгипту)
- αἰδέομαι** соромитися
- Ἄιδης**, ου ὁ 1) Аїд, Гадес, бог підземного царства; 2) царство Аїда, підземне царство
- αἰδοῖος** 3 1) прищеплювати повагу, шанований; 2) сором'язливий, стыдливий, несміливий
- αἰδώς**, οὗς ἡ сором, статевий орган
- Αἰήτης**, ου ὁ Еет, цар Колхїди
- Αἰθιοπία**, ας ἡ Ефіопія
- Αἰθίοψ**, οπος ὁ ефіоп
- αἶνιγμα**, τος τό загадка
- αἶνος** ὁ похвала, хвалебна промова
- αἶξ**, γός ἡ, ὁ коза, козел, цап
- Αἴολος**, ου (Нот. також **Αἴωλος**) ὁ Еол, син Гіппота, страж вітрів
- αἰρετός** 3 збагнений, якому надають перевагу
- αἰρέω** брати, вибирати, надавати перевагу
- αἶρω** піднімати, знищувати
- αἰσθάνομαι** сприймати, помічати, відчувати
- αἰσχρός** 3 ганебний, потворний
- Αἰσχυλος**, ου ὁ Есхїл
- αἰσχύνη**, ης ἡ сором, ганьба
- Αἴσωπος**, ου ὁ Езоп (грец. байкар VI ст. до н. е.)
- αἰτέω** просити, вимагати
- αἰτία**, ας ἡ причина, провина
- αἴτιος** 3 винний
- Αἶτνη**, ης ἡ Етна, гора в Сицилії
- αἰχμάλωτος**, ου ὁ полонений
- αἰών**, ὦνος ὁ вік, століття
- ἄκαιρος** 2 недоречний
- ἄκαρπος** 2 1) безплідний; 2) спустошлиий, згубний
- ἀκίνδυνος** 2 безпечний
- ἀκμάζω** процвітати
- ἀκοή**, ης ἡ слух
- ἀκολουθέω** слїдувати (за), їти, їти слїдом (за), проваджати, супроваджувати
- ἄκοντιον**, ου τό дротик, спис
- ἄκοντιστής**, οὗ ὁ той, що кидає спис
- ἀκούω** слухати, чути (від кого – *gen.*, що – *acc.*)
- ἄκρα**, ας ἡ вершина, фортеця
- Ἀκραγάντινοι οἱ** жителі м.Акрагант
- ἄκρατος** 2 незмішаний, чистий
- ἄκριβής** 2 точний, добросовісний
- ἄκριβῶς** точно, розважливо
- ἄκρίς**, ίδος ἡ *зоол.* сарана, коник
- ἄκροατής**, οὗ ὁ 1) слухач; 2) учень; 3) читач
- ἄκρον**, ου τό вершина
- ἄκρόπολις**, εως ἡ акрополь
- ἄκτῆ**, ης ἡ берег (*морський*)
- ἄκων**, ἄκουσα, ἄκων неохочий, невірний, ненавмисний
- ἄλγεινός** 3 гіркий, тужливий, тяжкий
- ἄλγέω** страждати
- ἄλγηδών**, ὄνος ἡ 1) біль, страждання, мука; 2) скорбота, печаль, горе
- ἄλγος**, εος (ους) τό скорбота, біль, страждання
- ἄλγός** 3 жахливий, скорботний
- ἄλεκτρων**, ὄνος ὁ півень
- ἄλέκτωρ**, ορος ὁ півень
- Ἀλεξάνδρεια**, ας ἡ Александрія, місто в Єгипті
- Ἀλέξανδρος**, ου ὁ Александр
- ἄλεύω** також *med.* відбивати, відвертати
- ἄλήθεια** ἡ істина, правда
- ἄληθεύω** говорити правду
- ἄληθής** 2 істинний, правдивий
- ἄληθινός** 3 істинний
- ἄληθῶς**, *ιον.* ἀληθέως, *дор.* ἀλαθέως істинно, вірно, дійсно
- ἄλίσκομαι** бути спійманим, узятим в полон
- Ἀλκαῖος**, ου ὁ Алкей (родом з Мітілени на Лесбосі, лір. поет VII ст. до н.е.)
- Ἀλκιβιάδης**, ου ὁ Алкївіад
- ἄλκιμος** 2, 3 відважний, хоробрий
- Ἀλκμήνη**, ης *дор.* Ἀλκμήνα і Ἀλκμάνα, ας ἡ Алкмена (донька мікенського царя Електріона, дружина Амфітріона, мати Геракла і Іфікла)
- ἄλλά** але, а, однак
- ἄλλάττω** змінювати
- ἄλλήλων** один одного

ἄλλοθεν з іншого місця
 ἄλλοθι в іншому місці
 ἄλλομαι стрибати
 ἄλλος, η, ο інший
 ἄλλοτε в інший час, іноді
 ἀλλότριος 3 чужий
 ἄλλως 1) по-іншому, інакше; 2) крім того, а також; 3) втім; 4) загалом, тільки
 ἀλμυρός 3 солений
 ἄλς, ὅς ὁ сіль, солена вода, море
 ἄλσος, εος (ους) τό гай
 Ἄλυσ, υος ὁ Галіс (*ріка в Малій Азії, яка впадає в Чорне море на схід від Сінопи, тепер Кзил-Ирмак*)
 ἄλφιτον, ου τό також *pl.* 1) ячмінна крупа чи мука; 2) ячмінна каша, *також* ячмінний хліб; 3) *перен.* шматок хліба, їжа
 ἀλωπεκίς, ίδος ή лисяча шапка (*у фракійцях*)
 ἀλώπηξ, εκος ή лисиця
 ἄμα разом (*dat.*), в той же час
 Ἄμαζών, ὄνος ή амазонка
 Ἀμάλθεια, ας *ιον.* Ἀμαλθίη, ης ή Амалтея (*коза, яка вигодувала своїм молоком немовля-Зевса на Криті*); κέρας Ἀμαλθείας рiг Амалтеї, *тобто* рiг достатку
 ἀμαρτάνω помилятися, грішити
 ἀμαυρώω робити неясним, темним, затемнювати
 ἀμείνων див. ἀγαθός кращий
 ἀμελέω не турбуватися, не звертати уваги, занедбати
 ἀμιλλάομαι змагатися, сперечатися, боротися
 ἄμπελος, ου ή виноградна лоза
 ἀμύνω відбивати, захищати, обороняти, *med.* опиратися, захищатися
 ἀμφί з обох сторін, кругом
 ἀμφί (*dat., gen., acc.*) поряд, біля, при, при-близно
 ἀμφίβολος 2 двозначний
 Ἀμφίων, ονος ὁ Амфiон, фiванський цар
 ἀμφότερος 2 і той і інший, обидва
 ἄν якщо б, частка
 ἄν = ἔάν
 ἀνά вверх, зверху
 ἀνά (*gen., dat., acc.*) поверх, на
 ἀναβαίνω сходити, підніматися, виступати

ἀνάβασις, εως ή підйом, похід (*в глибину країни*)
 ἀναβλύζω бити ключем, підніматись (*про воду*)
 ἀναγιγνώσκω дізнаватись, читати
 ἀναγκάζω примушувати, заставляти, переконувати
 ἀναγκαῖος 3 необхідний, вимушений, неминучий
 ἀνάγκη, ης ή необхідність, доля
 ἀναγορεύω проголошувати, об'являти
 ἀναγράφω надписувати, записувати
 ἀνάγω піднімати, приводити
 ἀνάθημα, τος τό дар, приношення богам, посвята
 ἀναίρειω піднімати, усувати, убивати, порушувати
 ἀνακαλέω кликати, називати, іменувати
 ἀνάκειμαι лежати на виду
 ἀνακομίζω перевозити, доставляти; повертати назад; *med.-pass.* повертатися
 ἀνακράζω кричати, викрикувати
 Ἀνακρέων, οντος ὁ Анакреонт
 ἀνακρίνω розпитувати, допитувати
 ἀνακτάομαι 1) знову оволодівати, отримувати назад, відвойовувати; 2) схилити на свій бік
 ἀνανεύω 1) заперечливо хитати головою; 2) відповідати відмовою
 Ἀναξίμανδρος, ου ὁ Анаксимандр (*родом з Мілета, філософ, учень Фалеса, бл. 610–547 pp. до н. е.*)
 Ἀναξιμένης, ου ὁ Анаксімен (*родом із Мілета, філософ 2-ї пол. VI ст. до н.е., учень Анаксимандра*)
 ἀναπαύω змушувати припиняти, *med.* відпочивати
 ἀναπέμπω відсилати, відпускати
 ἀναπηδάω настрибувати, засакакувати
 ἀναρχία, ας ή 1) безвладдя чи непідвласність, незалежність; 2) непокоря владі, безпорядок, свавілля
 ἀνάστασις, εως ή 1) підйом; 2) повернення до життя, воскресіння; 3) підйом, відродження; 4) вихід, відхід; 5) переміщення, переселення; 6) повстання

- ἀνατρέπω перевертати, руйнувати, знищувати
- ἀναφαίνω виявляти, показувати
- ἀναφέρω зводити, напукати, покладати, вносити
- ἀναφύω зростити, вирощувати, виробляти, *med.* виростати
- ἀναχωρέω відступати, віддалятися, *med.* подобатися
- ἀναχώρησις, εὼς ἢ відхід, відступ
- ἀνδρεία ἢ мужність, хоробрість, відвага
- ἀνδρείος 3 мужній, хоробрий, чоловічий
- ἀνδρείως хоробро, відважно
- ἀνδριάς, ἀντος ὁ статуя
- ἄνεμος, οὐ ὁ подув, вітер
- ἄνευ (*gen.*) без
- ἀνευρίσκω знаходити, виявляти, відкривати
- ἀνέχω піднімати, *med.* підніматися, витримувати
- ἀνήνυτος 2 нескінченний, даремний
- ἀνὴρ, ἀνδρός ὁ чоловік, мужчина, людина
- ἄνθος, εὼς (οὐς) τό квітка
- ἀνθρώπειος 3 людський
- ἀνθρώπινος 3 людський
- ἄνθρωπος, οὐ ὁ людина
- ἀνιάομαι засмучуватися
- ἀνίατος 2 невиліковний
- Ἄννιβας, α ὁ Ганнібал
- ἀνόητος 2 безглуздий, нерозумний, тупий
- ἄνοια, ας ἢ безрозсудність, глупота
- ἀνοίγνυμι ἢ ἀνοίγω відкривати
- ἀνόμοιος 2 несхожий
- ἀνορθόω споруджувати, ставити
- ἀνορύττω викопувати
- ἄνους 2 бездумний, тупий
- ἀντάξιος 3, 2 рівноцінний
- ἀντί (*gen.*) замість, проти
- ἀντικακούργεω відплачувати злом за зло, зі свого боку наносити шкоду
- Ἀντίκλεια, ας ἢ Антіклея (дочка Автоліка, мати Одиссея)
- Ἀντίλοχος, οὐ ὁ Антілох (син гомерівського героя Нестора)
- ἀντίον *adv.* 1) навпаки; 2) в свою чергу
- Ἀντισθένης, εὼς ὁ Антисфен, філософ
- ἀντιστρατεύω іти походом проти
- ἀντιτάσσω, *att.* ἀντιτάττω 1) вибудовувати до бою; 2) *med.* давати бій; 3) протиставляти
- ἀντιτείνω 1) тягнути назад, відтягувати; 2) впіратися, противитися
- ἀντιχαρίζομαι зі свого боку виявляти прихильність чи висловлювати вдячність
- ἀντλέω черпати, вичерпувати
- ἄντρον, οὐ τό печера
- ἀνυπόδητος, *dor.* ἀνυπόδατος 2 невзутий, босий
- ἄνω вверх, вглибину
- ἄνωθεν зверху
- ἄξια, ας ἢ вартість, гідність
- ἄξινη, ης ἢ сокира, бойова сокира
- ἄξιόλογος 2 достойний згадування
- ἄξιος 3 достойний (*gen.*), цінний, дешевий
- ἀξιόω вважати достойним, оцінювати, просити, бажати
- ἀξίωμα, τος τό гідність, ціна, аксіома
- ἰοιδός, οὐ ὁ співак
- ἀπαγγέλλω сповіщати
- ἀπαγριόομαι 1) ставати диким, дичавіти; 2) дратуватися, розлючуватися
- ἀπάγω відводити
- ἀπαίδευτος 2 невихований, неосвічений
- ἀπαλλάττω звільняти, іти, припиняти, віддалятися
- ἀπαλός 3 ніжний, м'який
- ἀπαντάω рідко *med.* 1) іти назустріч, іти проти; 2) чинити спротив
- ἄπαξ один раз
- ἀπαρχή, ης ἢ початок
- ἄπας, ἅπασα, ἅπαν весь (*у цілому*)
- ἀπειθέω не вірити, не слухати, бути неслухняним
- ἀπειλή, ης ἢ погроза
- ἄπειμι (εἶναι) бути відсутнім
- ἄπειμι (ιέναι) іти, віддалятися
- ἀπείρω відокремлювати, забороняти
- ἄπειρος 2 недосвідчений, нетягущий, безмежний, необмежний, безкінечний
- ἀπελαύνω відганяти, відходити
- ἀπέρχομαι іти, віддалятися
- ἀπέχω утримувати, відстоювати, відділяти, *med.* утримуватися

Ἄρις, ιδος ι ιος ὁ Аріс 1) міф. цар Аргосу; 2) священний бик у єгиптян
ἀπιστέω не вірити, не довіряти
ἄπιστος 2 невірний, ненадійний
Ἀπίων, ωνος ὁ Апіон (*грецький грама- тик*)
ἀπληστία, ας ἡ ненаситність, жадібність
ἀπλοῦς, ἦ, οῦν простий, природний, не штучний
ἀπό (*gen.*) від
ἀποβάλλω відкидати, кидати, губити
ἀπόγονος, ου ὁ і ἡ нащадок
ἀποδείκνυμι також *med.* показувати, пред- ставляти, приводити
ἀποδειλιάω боятися, ніяковіти
ἀποθήκη ἡ склад, сховище
ἀποθνήσκω помирати
ἀποικία, ας *іон.* ἀποικίη, ης ἡ поселення, ко- лонія
ἀποκλείω, атт. ἀποκλήω закривати, пере- городжувати
ἀποκρίνομαι відповідати
ἀπόκρισις, εως ἡ відповідь, вістка
ἀποκρύπτω покривати, приховувати
ἀποκτείνω вбивати, умертвляти
ἀπολείπω залишати позаду
ἀπόλλυμι втрачати, *med.* гинути
Ἀπόλλων, ωνος ὁ Аполлон
Ἀπολλώνιος, ου ὁ Аполлоній 1) Родоський, грамастик і еп. поет III ст. до н. е., автор поеми Ἀργοναυτικά; 2) Тіанський, фі- лософ піфагорейської школи I ст. н. е.; 3) ὁ Δύσκολος, александрійський грама- тик II ст. н.е.
ἀπολούω мити, купати
ἀπολύω відв'язувати, звільняти, *med.* роз- сипатися
ἀπονέμω виділяти, виділити, віддавати
ἀπονοστέω повертатися до себе, приходи- ти додому
ἀποπαύω стримувати, утримувати, не дава- ти, заважати
ἀποπέμπω відсилати, відправляти, відпу- скати
ἀποπλέω відпливати
ἀποπνίγω душити; *pass.* задихатися, уми- рати від задушення, захлинатися, тонути

ἀπορέω бракувати, не вистачати (*gen.*), не розуміти
ἀπορία, ας ἡ скрутне становище, скрута, подив
ἀποστέλλω 1) відправляти, посилати; 2) від- силати (*назад*), відпускати
ἀποστερέω позбавляти, відбирати
ἀποτελέω закінчувати, завершувати, довер- шувати
ἀποτίθημι відкладати, скидати
ἄποτος 2 непригідний для пиття, непитний
ἀποτρέπω відвертати, уникати
ἀποτρέχω 1) утікати, бігти геть; 2) вправля- тися чи змагатися в бігу
ἀποφαίνω оголошувати, показувати
ἀποφεύγω утікати
ἀπόφθεγμα, τος τό афоризм, вислів
ἀποχωρέω іти, відходити, відступати
ἄπτω прикріплювати, прикладати, запалю- вати, *med.* доторкатися, досягати
ἀπώλεια, ας ἡ зруйнування, загибель
ἄρα чи, не чи
ἄρα так, таким чином
Ἀράξης, ου, іон. εω ὁ Аракс 1) річка у Ві- рменії, впад. в Каспійське море; 2) прито- ка Євфрату в Месопотамії; 3) річка в Скі- фії
ἀράομαι молити(ся), закликати
Ἄραψ, βος ὁ аравієць, араб
Ἄρβηλα, ων τά Арбели, місто в Ассирії
Ἄργεῖοι οἱ аргосці
Ἀργοναῦται οἱ аргонавти, греки, які плили на кораблі „Арго”
ἀργός 3 лінивий
ἀργύριον, ου τό срібна монета, гроші
ἄργυρος, ου ὁ срібло
ἀργυροῦς, ἄ, οῦν срібний
ἄρδην високо, повністю, до основи
ἄρδω зрошувати, поливати
Ἄρεθουσα, ας *еп.-іон.* Ἄρεθούση, ης *дор.* Ἄρεθιοισα, ας ἡ Аретуса (*німфа і назване її іменем джерело поблизу Сіракуз*)
ἀρέσκω подобатися, бути приемним
ἀρετή, ἦς ἡ доброчесність, хоробрість, муж- ність
Ἄρετή, ἦς ἡ Доброчесність
Ἄρης, εως ὁ Арес, бог війни

- ἀριθμέω рахувати
 ἀριθμητικός, οὗ ὁ людина, яка уміє рахувати
 ἀριθμός, οὗ ὁ число
 ἀριστάω снідати
 Ἀριστείδης, οὗ ὁ Аристід (політичний діяч Греції)
 ἀριστερός 3 лівий, ἀριστερά (χεῖρ) ή ліва рука
 ἀριστεύω бути кращим, відрізнятись, перевищувати
 Ἀριστογείτων, ονος ὁ Аристокітон (афінянин, який разом з Гармодієм убили тирана Гіппарха у 514 р. до н.е.)
 ἀριστοκρατία, ας ή аристократія, влада найкращих
 ἄριστος найвищ. ступ. до ἀγαθός найкращий
 Ἀριστοτέλης, εος ὁ Аристотель
 Ἀριστοφάνης, εος ὁ Аристофан
 Ἀρίων, ονος ὁ Аріон (легендарний співець)
 ἀρκέω утримувати, відображати, бути достатнім
 ἀρκетός 3 достатній
 ἄρκτος, οὗ ὁ, ή ведмідь, (ведмедиця); північний полюс
 ἄρμα, τος τό колісниця
 Ἀρμενία, ας ή Вірменія
 Ἀρμένιος 2 вірменський; ὁ Ἀ. вірменин
 Ἀρμόδιος, οὗ ὁ Гармодій (співучасник Аристотіона в убивстві Гіппарха)
 ἀρμόζω = ἀρμόττω
 ἀρμονία, ας ή згода, гармонія
 ἀρμόττω налагоджувати, приганяти, упорядковувати, личити
 ἄροτρον, οὗ τό плуг
 ἀρπαγή, ης ή викрадення, грабунок
 ἀρπάζω схоплювати, викрадати, грабувати
 Ἀρριανός, οὗ ὁ Арріан (родом із Нікомедії в Віфінії, грец. історик, автор „Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου” та ін.; 90–150 рр. н. е.)
 Ἀρτάβανος, οὗ ὁ Артабан (брат Дарія Гістаспа, дядько Ксеркса)
 Ἀρταξέρξης, οὗ ὁ Артаксеркс (ім'я перських царів; А. Довгорукий – Μακρόχειρ, лат. Longimanus – син Ксеркса, царював з 465 р. по 425 р. до н. е.)
 Ἄρτεμις, δος ή Артеміда
 ἄρτι саме зараз, недавно
 ἄρτος, οὗ ὁ хліб
 ἀρχαῖος 3 первісний, стародавній, τὸ ἀρχαῖον спрадавна
 Ἀρχέλαος, οὗ ὁ Архелай 1) цар Спарти, епоха Лікурга; 2) цар Македонії з 414 р. по 399 р. до н. е., син Пердіккі II, покровитель Евріпіда і Зевксіса
 ἀρχή, ης ή початок, першопочаток, влада, панування, область, сатрапія
 Ἀρχίδαμος, οὗ ὁ Архідам (ім'я п'яти царів Спарти)
 Ἀρχιλοχος, οὗ ὁ Архілох (родом з о-ва Парос, представник ямбічної лірики, бл. 714–676 рр. до н. е.)
 Ἀρχιμέδης, εος ὁ Архімед
 ἀρχιτέκτων, ονος ὁ архітектор, будівничий
 ἄρχω (gen.) правити, управляти, панувати, med. починати
 ἄρχων, οντος ὁ правитель, архонт, князь
 ἄσβεστος 2, 3 незгасимий, безперервний
 ἀσέβεια, ας ή безбожність, беззаконня
 ἀσεβής 2 безбожний, нечестивий
 ἀσθενής 2 безсилий, слабкий
 Ἀσία, ας ή Азія
 Ἀσκληπιός, οὗ ὁ Асклепій (бог лікарської справи)
 ἀσκός, οὗ ὁ шкіряний міх, мішок
 ἀσπάζομαι вітати
 Ἀσπασία, ας ή Аспасія чи Аспазія 1) із Мілета, дочка Аксіоха, друга дружина Перікла; 2) із Фокеї, дочка Гермотіма (справжнє ім'я – Мільто), подруга Кіра Молодшого, а після його загибелі – Артаксеркса Мнемона
 ἀσπίς, ίδος ή щит
 ἀστεῖος 3 міський, ввічливий, чутливий
 ἀστήρ, έρος ὁ зірка
 ἄστρον, οὗ τό сузір'я, зірка
 ἀстроνομία, ας ή астрономія
 ἄστυ, εως τό місто
 Ἀστυάγης, ους і οὗ ὁ Астіаг (син Кіаксара, останній цар Мідії, з 594 р. по 559 р. до н. е.)
 ἄσυλος 2 той, який не здатний бути пограбованим, тобто недоторканий

ἀσφαλής 2 непохитний, міцний, надійний, вірний, безпечний
 ἀσφαλῶς 1) непорушно, непохитно, надійно; 2) поза загрозою, безпечно
 ἄτακτος 2 не побудований у бойовому порядку
 ἄτε так як, тому що
 ἀτείχιστος 2 не оточений кріпосними (фортечними) стінами, неукріплений
 ἀτελεύτητος 2 1) незакінчений, невиконаний; 2) безплідний, марний; 3) невблаганний; 4) безкінечний
 ἄτιμος 2 безчесний, ганебний
 ἄτοπος 2 дивний, небувалий, незвичайний
 ἄтраκτος, ου ὁ веретено
 Ἄτρείδης, ου ὁ син Атрея, аргоського царя
 Ἄττική, ἧς ἡ Аттика
 ἀτυχής 2 нещасний
 ἀτυχία, ας ἡ нещастя
 Αὐγείος, ου ὁ Авгій (елідський цар)
 αὖθις знову
 αὐλέω грати на флейті, грати
 αὐλή, ἧς ἡ двір, конюшня
 αὐλιζομαι розміщатися у дворі, знаходитися під відкритим небом
 Αὐλῖς, ἴδος ἡ Авліда, гавань в Беотії
 αὐλός, οὔ ὁ дудка, флейта
 αὐξάνω збільшувати
 αὔξεις, εως ἡ збільшення, розлив
 αὔριον *adv.* завтра
 αὐτάρκης 2 самостійний, незалежний
 αὐτίκα відразу, негайно
 αὐτόγραφον, ου τό справжній рукопис, оригінал, автограф
 αὐτός, ἡ, ὁ сам, він
 αὐτοφυής 2 місцевий, вітчизняний
 αὐχὴν, ἐνος ἡ шия, ущелина, вузький прохід, перешийок
 ἀφ' in elisione перед придих. = ἀπ(ο)
 ἀφάνεια, ας ἡ неясність, незнатність
 ἀφανίζω знищувати, руйнувати
 ἀφαρπάζω відбирати
 ἀφειδέω не щадити, не берегти, не жаліти
 ἀφῆλιξ, *ιον.* ἀπῆλιξ, *ικος adj.* немолодий
 ἄφθονος 2 не задрісний, щедрий, рясний
 ἀφικνεόμαι приходити, прибувати

ἀφοπλίζω знімати зброю, позбавляти зброї, роззброювати
 Ἀφροδίτη, ἧς ἡ Афродіта
 ἄφρων 2 дурний, нерозумний, божевільний
 Ἀχαιοὶ οἱ ахеїці
 Ἀχιλλεύς, ἐως ὁ Ахілл
 ἄχρηστος 2 безкорисний, негідний
 ἄχρι *conj.* (до тух *nip*) поки, поки не
 ἄχυρος, ου ὁ полова, лушпиння

В

Βαβυλών, ὤνος ἡ Вавилон
 Βαβυλωνία, ας ἡ Вавилонія (країна в нижній течії Євфрату і Тигра)
 Βαβυλώνιος, ου ὁ вавилонянин
 βαδίζω йти, крокувати
 βάθος, εος (ους) τό глибина, висота
 βαθύς, εῖα, ὕ глибокий, високий, густий, довгий
 βαίνω йти, ступати
 βάλανος, ου ἡ жолудь
 βάλλω кидати
 βάρβαρος 2 чужеземний, варварський
 βάρβαρος, ου ὁ чужинець, варвар
 βαρύς, εῖα, ὕ важкий
 βασίλεια, ας ἡ цариця
 βασιλεία, ας ἡ царська влада
 βασιλεία τά царський палац
 βασιλειον, ου *ιον.* βασιήιον τό також *pl.* царський палац
 βασιλεύς, ἐως ὁ цар, басілевс, імператор
 βασιλεύω (*gen.*) царювати
 βασιλικός 3 царський, царствений, величний
 βάτραχος, ου ὁ жаба
 βέβαιος 2, 3 міцний, сильний, дужий, надійний, вірний
 βεβαιόω укріплювати
 Βελλεροφόντης, *дор.* Βελλεροφόντας, *ου, ιον.* εω ὁ Беллерофонт („Убивця (коринфянина) Беллера” (прізвисько Гиппоноя – Ἴππονόου – сина коринфського царя Главка; Беллерофонт убив Химеру)
 βέλος, εος (ους) τό стріла
 βέλτιστος 3 найвищ. від ἀγαθός
 βελτίων 2 ст. пор. від ἀγαθός

βία, ας ή сила, насилля
 Βίας, αντος ό Біант (родом із Прієни, один із „семи мудреців“; сер. VI ст. до н. е.)
 Βιβλίον, ου τό книжка
 Βιβλος, ου ή книга
 βιβρώσκω з'їдати
 βίος, ου ό життя, майно
 βιοτεύω жити
 βίωω жити
 βλάβη, ης ή шкода
 βλάπτω шкодити, руйнувати
 βλέπω дивитися, бачити
 βοάω кричати, кликати
 βοή, ης ή крик, заклик
 βοήθεια, ας ή допомога, підмога
 βοηθέω бігти на крик, спішити на допомогу, допомогати
 βοηθός, ου ό помічник, заступник, захисник
 βοηθός 2 який приходить на допомогу, допомагаючий
 Βιωτία ή Беотія
 Βορέης (Βορέας), ου ό Борей (північний вітер)
 Βορυσθένης, εος ό Борисфен, ріка (суч. Дніпро)
 βόσκημα, ατος τό стадо, яке пасеться, худоба
 βότρυς, υος ό виноградна кисть, виноград
 βουλεύω радити, med. вирішувати, постановляти, змовлятися
 βουλή, ης ή рішення, порада, рада старійшин, сенат
 βούλομαι хотіти, бажати
 βοῦς, оός ό, ή бик, корова
 Βούσιρις, ιδος ό Бусірід (легендарний цар Єгипту, убитий Гераклом)
 βραδύς, εїα, ύ повільний
 βραχύς, εїα, ύ короткий
 βροντή, ης ή грім
 βροτός 2 смертний, людський
 βροτός, ου ό, ρідко ή смертний, людина
 βρυγμός, ου ό скрегіт
 βωμός, ου ό підвищення, узвишшя, вівтар

Г

γάλα, κτος τό молоко
 Γαλακτοφάγοι оі галактофаги, скифське плем'я

Γάμος, ου ό також pl. шлюб, весілля, одруження
 γάρ адже, бо, тому що
 Γαράμαντες оі гараманти (плем'я в Африці)
 γαστήρ, στρός ή шлунок, живіт
 γαυλός, ου ό відро, дійниця
 γαῦρος 2 1) радісний, веселий, жвавий;
 2) гордий, зарозумілий, чванливий
 γε (енкл.) зрештою
 γελάω сміятися
 γελοіος 3 смішний
 γέλως, ωτος ό сміх; γέλωτα όφλισκάνειν заслугувати осміяння
 γενεά, ας ή рід, покоління
 генеαλογία, ας ή генеалогія, родовід
 γένεσις, εως ή народження, походження
 γένναϊος 3, 2 благородний, чудовий, відмінний
 γεννάω народжувати, виробляти
 γένος, εος (γένους) τό рід, походження, плем'я
 γεραίός 3 старий, поважний
 γέρας, γέρως τό військова нагорода, почесть, пошана, честь, почесний дар
 γερουσία, ας ή герусія, рада старійшин
 γέρων, онτος ό старець
 γεύομαι пробувати, куштувати
 γέφυρα, ας ή міст
 γεφυρώω робити міст
 γεωγραφία, ας ή землеописання
 γεωμέτρης, ου ό землемір, геометр
 γεωμετρία, ας ή землемірство, геометрія
 γεωργός ό землероб
 γῆ, ης ή земля
 γῆρας, γήρως τό старість
 γηράσκω старіти
 Γηρυόνης, ου ό Геріон (син Хрісаора, тритілий велетень, у якого Геракл украв биків)
 γίγας, αντος ό гігант, велетень
 γίγνομαι або γίνομαι народжуватися, робитися, виникати, ставатися, поставати, бути
 γινώσκω дізнаватись, пізнавати, розуміти, знати
 γλαῦξ, κός ή сова, „Сова” – афінська монета
 γλυκύς, εїа, ύ солодкий
 γλώττα (σσα), ας ή мова, язык

γνώμη, ης ή думка, розум, свідомість, душа, вирок
 γνώριμος 2, 3 відомий
 γουεύς, εως ό батько, *pl.* батьки
 γόνυ, νατος τό коліно
 Γοργίας, ου ό Горгій, софіст
 γράμμα, τος τό буква
 Γράνικος, ου ό Гранік (*річка в Мисії, яка впадає в Пропонтіду*)
 γράφω писати
 Γρύλλος, ου ό Грілл (*старший син історика Ксенофонта, який загинув у битві біля Мантінеї*)
 γρύψ, πός ό гриф
 γυμνάζω вправляти, тренувати
 γυμνάσιον, ου τό гімнасій, місце фізичних вправ; вправляння
 γυμναστής, ου ό учитель гімнастики, учитель атлетів чи борців
 γυμνήτης, ου ό легкоозброєний піший солдат, гімнет
 γυμνικός 3 гімнастичний
 γυμνός 3 нагий, голий
 γυναικεός 3 жіночий
 γύναιος 3 жіночий
 γυνή, γυναικός ή дружина, жінка
 γύψ, πός ό шуліка, хижак

Δ

Δαίδαλος, ου ό Дедал, міфічний винахідник
 Δαιμόνιον, ου τό божество
 δαίμων, ονος ό божество, демон
 δάκνω кусати
 δάκρυον, ου τό сльоза
 δακρύω плакати, оплакувати
 δάκτυλος, ου ό палець, дактиль
 Δαμοκλής, έους ό Дамокл, сицилійський придворний
 Δαναοί оі данайці, греки
 Δαναός, ου ό Данай (*син Бела, брат Егіпта, який втік зі своїми 50 дочками в Пелопоннес, де заснував Аргос*)
 δανείζω позичати, під заставу
 δареикός ό дарик, персидська золота монета
 Δαρείος, ου ό Дарій, цар персів
 δασύς, δασεία, δασύ густий, пишний, лісистий

δάφνη, ης ή лавр, лавровий вінок
 Δάφνις, ιδος ό Дафніс
 δέ а, проте, же, однак, з іншого боку
 δέδοικα див. δειδω
 δεї треба, слід
 δεїγμα, аτος τό зразок, приклад
 δειδω боятися, остерегатися
 δεικνυμι показувати
 δειλός 3 боязкий, несміливий
 δειμαίνω боятися, страшитися, лякатися
 δεινός 3 страшний, небезпечний; надзвичайно великий; майстерний, дивовижний
 δεινώς страшно
 δειπνέω обідати
 δεїπνον, ου τό обід, бенкет
 δέκα десять
 δέκατος 3 десятий
 δεκάτη, ης ή десятина
 Δελφικός 3 дельфійський
 δελφίς, ίνος ό дельфін
 Δελφοί оі Дельфи, місто
 δέμω 1) будувати, споруджувати; 2) проводити, прокладати
 δένδρον, ου τό дерево
 δεξιός 3 правий, сприятливий
 δέρμα, τος τό шкіра, шкірка
 δέρω обдирати, здирати, бити
 δεσποτεία, аς ή необмежене панування, деспотична влада, деспотія
 δεσπότης, ου ό господар, володар, повелитель, цар
 δεῦρο сюди
 δεύτερος 3 другий
 δέχομαι приймати, брати, отримувати
 δέω (*частіше med.*) мати потребу, мати нестачу, просити
 δέω зв'язувати
 δή очевидно, звичайно, насправді
 δῆλος 3 очевидний, ясний, явний
 δηλόω виявляти, пояснювати
 Δημάρατος ό Демарат, спартанський цар
 Δήμαρχος, ου ό (*в Аттиці*) демарх, глава дему
 Δημήτηρ, τρος ή Деметра
 δημιουργός, ου ό творець, ремісник, художник
 δημοκρατία, аς ή демократія, народовладдя

- δημος, ου ο** народ
Δημοσθένης, εος ο Демосфен
δημόσιος 3 суспільний, громадський, δημοσία публічно
δημώδης 2 публічний
Δημώνας, ακτος ο Демонакт (*уродженець Кіпра, філософ-стоїк, друг Лукіана, який написав його біографію*)
διά (*gen., acc.*) через, внаслідок, із-за
διαβαίνω переходити, переправлятися
διαβάλλω зводити наклеп, обмовляти
διάβασις, έως ή перехід, переправа
Διαγόρας, ου ο Діагор (ό Άθεος *уродженець о-ва Мелос, поет і філософ V ст. до н. е., рішучий супротивник релігії*)
διάγω проводити
διαδέχομαι приймати
διαθήκη, ης ή духовний завіт, заповіт
διαίρέω ділити, розділяти
διαίρω переправляти(ся)
διακαίω, v. I διακάω розпалювати, розкаляти
διακομίζω переправляти, перевозити
διακονέω, ίον. διηκονέω перебувати на службі, служити
διακόπτω розрубувати
διακόσοι, αι, α двісті
διακρίνω розрізняти, вирішувати, роз'єднуватися
διαλαμβάνω брати окремо, розділяти
διαλέγομαι (*dat.*) розмовляти, бесідувати
διαλλάττω (*σσω*) примирятися
διαλύω розв'язувати, припиняти
διαμένω перебувати, залишатися
διαμερίζω розділяти
διανέμω ділити
διαπράττω робити, здійснювати, виконувати
διαρρέω 1) текти крізь чи через, протікати; 2) впадати
διασώζω зберігати, рятувати
διατάττω розподіляти, будувати
διατελέω закінчувати, перебувати, продовжуватися
διατρίβω проводити час, перебувати
διατροφή, ης ή харчі, прожиття
διαφέρω переносити, носити, відрізнятися, розносити, розплутувати, *med.* сваритися, ворогувати (*πρός з acc.*)
διαφθείρω занапащати, псувати, спустошувати, викривляти, руйнувати
διαφορά, ας ή відмінність, розбрат, вороженча
διδασκαλεῖον, ου τό училище, школа
διδάσκαλος, ου ο вчитель
διδάσκω вчити, навчати (*кого – чому – acc. – acc.*)
διδαχή, ης ή 1) навчання, викладання; 2) повчання, настанова
δίδυμος, ου ο близнюк (*із двійні*)
δίδωμι давати
διέρχομαι іти крізь, проходити
διερωτάω розпитувати
δικάζω судити, вирішувати
δίκαιος 3 справедливий
δικαίως справедливо
δικαιοσύνη, ης ή справедливість
δικαστής, ου ο суддя
δίκη, ης ή право, процес, покарання
δίκτηον, ου τό сітка (*рибальська чи мисливська*), тенета
διό (=διά ο) чому, тому
Διογένης, εος ο Діоген, філософ
Διονύσιος, ου ο Діонісій
Διόνυσος, ου ο Діоніс, бог
διорύσσω, атт. διорύττω 1) прокопувати, проривати; 2) розкопувати, розривати
διπλάσιος 2 подвійний
διπλοῦς, η, οῦν подвійний, двоїстий, лукавий
δίσ двічі
δισμύριοι 3 двадцять тисяч
δισσός, атт. διττός 3 подвійний
δίφρος, ου ο крісло, сидіння, табуретка
διώκω переслідувати, гнатися, полювати
Δίων, ωνος ο Діон (*сіракузянин, шурина Діонісія Старшого, товариш і послідовник Платона, убитий 353 р. до н. е.*)
δοκέω вважати, думати
δοκεῖ з *dat.* здаватися
δόξα, ης ή думка, слава, поголос
δορά ή шкіра, шкура
δορκάς, άδος ή газель

δόρυ, δόρατος τό спис
 δόσις, εως ή дар
 δουλεία, *ιον.* δουληή, ας ή рабство, неволя
 δουλεύω бути рабом, підкорятися, служити
 δούλος, ου ό раб
 δουλόω поневолювати
 δράκων, онτος ό змії, дракон
 δράμα, тος τό дія, справа, драма
 δραχμή, ης ή драхма, монета
 δράω діяти, робити, здійснювати
 дрепанηφόρος 2 серпоносний
 δρόμος, ου ό біг, δρόμω бігом
 δρύς, υός ή дуб, дерево
 δρυτόμος, ου ό дроворуб
 δύναμαι могти, бути в стані
 δύναμις, εως ή сила, могутність, військо
 δυναστεύω володарювати
 δυνάστης, ου ό могутній чоловік, повелитель, цар
 δυνατός 3 сильний, могутній, спроможний
 δύο два
 δύσμαχος 2 нездоланий
 δύστηνος 2 [ϊστημι] 1) нещасний, нещасливий; 2) жалюгідний, жадливий
 δυστυχέω бути нещасним
 δυστύχημα, тος τό нещастя, невдача
 δυστυχής 2 нещасливий, нещасний, бідолашний
 δυσχωρία, ας ή також *pl. досл.* незручна місцевість, *військ.* невідгідні позиції
 δύω занурювати, заходити, *med.* занурюватися
 δώδεκα дванадцять
 δῶμα, ατος τό 1) *також pl.* дім, будівля, житло; 2) храм, святилище
 δωμάτιον, ου τό кімната, спальня
 δωρεά, *ιον.* δωρεή ή дар, подарунок, приношення
 δωρέομαι дарувати
 δῶρον, ου τό дар, дарунок, добровільне приношення

Ε

ἐάν = εἰ ἂν якщо б
 ἐάνός 3 обтягуючий, м'який
 ἔαρ, ος τό весна

ἐάνός 3 1) обтягуючий, м'який; 2) гнучкий
 ἐαυτοῦ, ης себе самого, саму
 ἐάω дозволяти, допускати
 ἐβδομήκοντα сімдесят
 ἔβδομος 3 сьомий
 ἔγγονος, ου ό, ή внук, внучка, нащадок
 ἐγγράφω (*dat.*) надписувати
 ἐγγυητής, οὔ ό той, який ручається, поручитель
 ἐγγύς (ἐγγυτέρω, -άτω) близько
 ἐγείρω будити, збуджувати, підіймати, *med.* прокидатися, не спати
 ἐγκαταλείπω (*у чому-небудь*) залишати, кидати
 ἐγκλημα, тος τό звинувачення
 ἐγκράτεια, ας ή подолання, самовладання, утримання, сила
 ἐγκρατής 2 1) сильний, міцний; 2) володарюючий; 3) який володіє собою
 ἐγκωμιάζω вихваляти, прославляти, звеличувати
 ἐγκώμιον, ου τό енкомій, похвальне слово, хвалебна пісня
 ἐγχειρέω братися, приступати, починати
 ἐγχώριος, ου ό місцевий житель
 ἐγώ я
 ἔγωγε *дор.* ἔγωγα і ἔγωνυα (*тільки пот. і dat. sing.* ἔμοιγε) 1) я ж, ось я, ну а я, я сам, я особисто, що до мене; 2) (*у відповідях*) ну так, звичайно, ще б пак, звичайно ні
 ἔδρα, ας ή крісло, трон
 ἐδώδιμος 2, 3 придатний до їжі, їстівний
 ἐθέλω бажати, хотіти
 ἔθνος, εος (ους) τό народ, плем'я
 ἔθος, εος (ους) τό звичай
 εἰ якщо
 εἰ чи (*у непрямому питанні*)
 εἴγε якщо
 εἶδομαι бути видимим, з'являтися
 εἶδος, εος (ους) τό вигляд, зовнішність
 εἶθε о якщо б!
 εἴκοσι двадцять
 εἰκοστός 3 двадцятий
 εἰκών, όνος ή образ, зображення, статуя, представлення
 εἶμα, тος τό одяг
 εἶμι бути, існувати, знаходитися, траплятися

εἶμι іти
 εἶναι див. εἶμι
 εἶποτε, частіше εἶ ποτε якщо (б) колись
 εἰρήνη, ης ή мир
 εἰς (acc.) в, на, до, приблизно, біля
 εἷς, μία, ἕν один
 εἰσάγω вводити
 εἰσβάλλω кидати; вводити (на корабель),
 грузити; вести; вторгтися; нападати, ата-
 кувати
 εἰσκομίζω приносити, привозити, доставля-
 ти
 εἴσοδος, ου ή вхід, доступ
 εἰσπηδάω стрибати в...
 εἰσπράττω стягати, збирати (з кого – acc.)
 εἰσφέρω вносити
 εἶσω всередині
 εἶτα потім, після того
 εἶτε... εἴτε або... або
 ἐκ (gen.) з, від
 ἕκαστος 3 кожний, усякий, одиничний
 ἑκατόν сто
 ἑκατόμυλος 2 який має сто воріт
 ἑκατονταῖτια, ας ή століття
 ἐκβαίνω виходити, траплятися, робитися
 ἐκδέχομαι брати, приймати
 ἐκεῖ там, тут
 ἐκεῖθεν звідти
 ἐκεῖνος 3 той
 ἐκεῖσε туди
 ἑκκαίδεκα шістнадцять
 ἐκκλείω, ἰον. ἐκκληῖω виключати, не до-
 пускати, виганяти
 ἐκκλησία, ας ή народне зібрання
 ἐκλέγω вибирати
 ἐκλειψις, εως ή сонячне затемнення
 ἐκλεκτός 3 вибраний
 ἐκμανθάνω виучувати, вивчати
 ἐκπέμπω відсилати, посилати, випускати
 ἐκπηδάω вистрибувати, вириватися, підска-
 кувати, під'їжджати
 ἐκπίπτω випадати, падати, бути вигнаним
 ἐκπλέω впливати, відпливати
 ἐκπλήσσω, атг. ἐκплήττω ударяти, вибива-
 ти, потрясати, страшити
 ἐκπρεπής 2 видатний
 ἐκσκάπτω викопувати

ἕκτασις, εως ή 1) зміщення, переміщення;
 2) відхід; 3) захоплення, екстаз
 ἐκτινάσσω стряхувати
 ἕκτος 3 шостий
 ἐκτρέφω вигодовувати, вирощувати, вихо-
 вувати
 Ἔκτωρ, ορος ό Гектор, троянець
 ἐκφεύγω утікати, уникати, позбавлятися
 ἐκφοιτάω, ἰон. ἐκφοιτέω 1) часто виходити,
 відходити, від'їздити; 2) (про чутки, нови-
 ни і т. ін.) розповсюджуватися, розходи-
 тися
 ἐκών, οὔσα, όν добровільний, охочий
 ἐλαία, ας ή олива, маслина
 ἐλάττων див. μικρός, ὀλίγος
 ἐλαύνω гнати, ударяти, їхати, відправля-
 тися
 ἔλαφος, ου ό, ή олень
 ἐλεγεία, ας ή звич. pl. елегія (вір, написа-
 ний елегійними двовіршами)
 ἐλέγχω викривати, виявляти
 ἐλεέω жаліти, співчувати
 Ἑλένη, ης ή Елена, спартанка
 ἔλεος, ου ό співчуття, жалість
 ἐλευθερία, ας ή свобода, воля
 ἐλεύθερος 3 вільний
 ἐλευθερώ звільняти
 ἐλεφάντινος 3 слоновий
 ἐλέφας, αντος ό слон, слонова кістка
 Ἑλλάς, ἄδος ή Еллада, Греція
 Ἑλλη, ης ή Гелла (дочка орхоменського царя
 Атаманта і Нефели, яка тікала з братом
 Фріксом від мачухи Іно на золоторунному
 барані, але на шляху потонула в морі, яке
 тому і стало, за переказами, називатися
 Ἑλλάσποντος)
 Ἑλληνικός 3 еллінський, грецький
 Ἑλληνιστί по-грецьки
 Ἑλλην, ηνος ό еллін, грек
 Ἑλλάσποντος ό Геллеспонт
 ἐλώδης 2 болотистий, болотяний
 ἐλπίζω надіятися, очікувати
 ἐλπίς, ἰδος ή надія, очікування
 ἐμαυτοῦ, ἧς мене самого
 ἐμβαίνω входити, вторгтися
 ἐμβιόω (десь) жити

ἐμμελής 2 1) злагоджений, улаштований, одностайний; 2) розмірений; 3) упорядкований; належний, підходячий
 ἐμμένω 1) залишатися, перебувати; 2) (*твердо*) триматися, зберігати вірність
 ἐμός 3 мій
 ἐμπειρος 2 досвідчений, тямущий
 ἐμπίπτω впадати, нападати
 ἐμποιέω вправляти, вселяти, навіювати, за-тягувати
 ἐμπορευτικός 3 торгівельний, купецький
 ἐμπορία, ας ἢ торгівля
 ἔμπορος, ου ὁ торговець, купець
 ἔμπροσθεν попереду
 ἐμφρόνως розважливо, розсудливо
 ἐμψυχος 2 живий
 ἐν (*dat.*) в, на, біля, посеред
 ἐναντιόμαι чинити опір
 ἐναντίος 3 протилежний, *pl.* супротивники, вороги; ἐναντίον (*gen.*) у присутності; ἐξ ἐναντίας з протилежного боку
 ἔνδεια, ας ἢ 1) нестача, потреба; 2) бідність
 ἐνδοθεν всередині
 ἔνδον *adv.* всередині
 ἐνδοξος 2 славний, відомий, знаменитий
 ἔνδυμα, ατος τό одяг
 ἐνδύω надягати, *med.* одягатися, проникати
 ἐνέδρα, ας ἢ засідка
 ἐνεδρεύω влаштовувати пастку
 ἐνεῖμι (*dat.*) бути, знаходитися в; ἐνεστι можна
 ἐνεκα (*gen.*) заради, через, з причини
 ἐνθα там, де
 ἐνθάδε туди, тут
 ἐνθουσιαστικός 3 натхнений, несамовитий, шалений, пророчий
 ἐνθυμέομαι 1) розмірковувати, обдумувати; 2) робити висновок
 ἐνιαυτός, οὔ ὁ рік, річний термін, κατ' ἐνιαυτόν щорічно
 ἐνιοι, αι, α деякі, декотрі
 ἐνίοτε іноді, підчас
 ἐννέα дев'ять
 ἐννενηκονταεννέα дев'яносто дев'ять
 ἐννοέω дізнаватися
 ἐνοικέω (*де-небудь*) мешкати, проживати, жити
 ἐνοικος, ου ὁ житель

ἐνταῦθα тепер, тут
 ἐνταυθοῖ *adv.* тут; сюди
 ἐντεῦθεν звідси
 ἔντιμος 2 (*високо*) оцінюваний, цінний
 ἐντός всередині, з цього боку
 ἐντροφέω насолоджуватися, розкошувати
 ἐντυχάνω (*випадково*) зустрітися, зіштовхнутися, наштовхнутися
 ἐνύπτιον τό сновидіння
 ἐξ = ἐκ
 ἔξ шість
 ἐξάγω виводити, вивозити
 ἐξαίφνης раптом, зненацька
 ἐξάμετρον, ου τό (*sc. μέτρον чи ἔπος*) *вірш.* гекзаметр, шестистопний вірш (*здебільш.* дактилічний)
 ἐξαπατάω обманювати
 ἐξαρπάζω викрадати, виривати, рятувати
 ἔξειμι = ἐξέρχομαι
 ἐξελαύνω виганяти, гнати
 ἐξελέγχω викривати, доводити, виявляти
 ἐξέλκω витягувати, виймати
 ἐξέρπω виповзати, виходити
 ἐξέρχομαι виходити, іти
 ἐξερωτάω розпитувати (*τινα*); розвідувати
 ἔξεστι(*v*) дозволено, можна
 ἐξετάζω оглядати, випробовувати
 ἐξήκοντα шістдесят
 ἐξικνέομαι приходити, прибувати
 ἔξωθεν ззовні
 ἑορτή, ἧς ἢ свято
 ἐπάγω приводити, вести, направляти, прив-носити, *med.* уникати
 ἐπαινέω хвалити, вихваляти
 ἔπαινος, ου ὁ похвала
 ἐπαίρω і *ep.-ion.-поет.* ἐπαίρω піднімати, возвеличувати, прославляти
 ἐπանέρχομαι сходити, приходити, прибува-ти, повертатися
 ἐπεῖ коли, так як
 ἐπειδή коли, так як
 ἔπειμι (εἶναι) бути в ...
 ἔπειτα потім, після того
 ἐπέρχομαι іти на, проти, підходити
 ἐπί (*gen., dat., acc.*) на, до, із-за, проти, на-впроти
 ἐπιβαίνω наступати, ступати, іти

ἐπιβάτης, ου ὁ пасажи́р, матрос, погонич
 ἐπιβουλεύω (*dat.*) замишляти лихе
 ἐπιβουλή, ἧς ἥ 1) задум, намір, план; 2) злий намір
 ἐπίγραμμα, ατος τό́ 1) напис (*присвята, підпис автора, надгробок, заголовок та ін.*); 2) епіграма, елегійний двовірш (*з гекзаметра і пентаметра*)
 ἐπιγράφω надписувати, вказувати
 ἐπιδεύομαι (*gen.*) потребувати
 ἐπιδημέω 1) жити у себе, перебувати у своїй країні; 2) бути присутнім; 3) (*aor. i pf.*) повертатися додому; 4) прибувати, приїжджати
 ἐπιεικής 2 пристойний
 ἐπιθυμέω хотіти, бажати
 ἐπιθυμία, ας ἥ бажання, любов, пристрасть
 ἐπικίνδυνος 2 1) який знаходиться в небезпеці, під загрозою; 2) який викликає осторогу; 3) сполучений з небезпекою, небезпечний
 Ἐπικούρος, ου ὁ Епікур, філософ
 ἐπιλανθάνω 1) примушувати забути; 2) здебільш. *med.* ἐπιλανθάνομαι забувати, не пам'ятати
 ἐπιλείπω залишати, не вистачати
 Ἐπίμαχος, ου ὁ Епімах, грек
 ἐπιμέλεια, ας ἥ турбота, піклування
 ἐπιμελέομαι турбуватися
 Ἐπιμηθεύς, ἕως ὁ Епіметей (*брат Прометей*)
 ἐπιμύθιον, ου τό́ післяслів'я до казки, тобто мораль
 ἐπινοέω видумувати, придумувати, мати намір
 ἐπιπληρόω знову наповнювати, заповнювати
 ἐπίπολυ v. l. = ἐπὶ πολύ
 ἐπίσημος 2 знаменитий, знатний
 ἐπισιτίζομαι добувати собі їстівні запаси, запасатися харчами
 ἐπισκέπτομαι (*на що-н.*) дивитися, поглядати, оглядати, обстежувати, роздивлятися
 ἐπίσκοπος ὁ спостерігач
 ἐπιστάτης, ου ὁ наглядач, ватажок, погонич
 ἐπιστέλλω 1) посилати, відправляти; 2) сповіщати, повідомляти

ἐπιστήμη, ἧς ἥ знання, уміння, наука
 ἐπιστήμων 2 знаючий, тямучий, досвідчений
 ἐπιστολή, ἧς ἥ лист, послання
 ἐπιστρέφω обертається
 ἐπιστροφή, ἧς ἥ поворот
 ἐπίσχησις, εως ἥ утримання, стримування, бережливість
 ἐπιτάττω наказувати
 ἐπιτάφιος 2 надгробний, надмогильний
 ἐπιτέλλω накладати, доручати, наказувати
 ἐπιτηδές, *атт.* ἐπίτηδες, *дор.* ἐπίταδες *adv.*
 1) належним чином, як (*чи скільки*) слід, у достатній кількості; 2) навмисно, умисне; 3) хитро, лукаво
 ἐπιτηδεύω (*старанно*) займатися, (*ревно*) робити, віддаватися (*чому-н.*), вправлятися (*в чому-н.*)
 ἐπιτίθημι (*dat.*) накладати, нападати
 ἐπίτομος, ου ἥ (*sc.* ὁδός) найкоротший шлях
 ἐπιτρέπω доручати, надавати, звертатися, дозволяти
 ἐπιστρέφω повертати, змінювати, переконувати
 ἐπιτρέπω, *іон.-дор.* ἐπιτρέπω *досл.* повертати, *перен.* схилити, спонукати
 ἐπιφανής 2 знатний
 ἐπιφέρω приносити, *med.* накладати, нападати, нести в собі
 ἔπιμοι слідувати, слухатися (*dat.*)
 ἔπος, εος (ους) τό́ слово, мова, оповідь, епос
 ἑπτὰ сім
 ἑπτακισχίλιοι 3 сім тисяч
 ἐραστής, οὔ ὅ 1) гаряче люблячий, закоханий; 2) любитель, ревнитель, шанувальник, прихильник: ἑ. τυραννίδος жадаючий стати тираном
 Ἐρατώ, οὺς ἥ Ерато (*муза любовної поезії і лірики*)
 ἐράω пристрасно бажати, любити
 ἐργάζομαι працювати, трудитися, робити, обробляти
 ἐργασία, ας ἥ робота
 ἐργάτης, ου ὅ робітник, ремісник, майстер
 ἔργον τό́ робота, труд, справа, діло, заняття, твір
 ἐρέτης, ου ὅ весляр

ἐρημία, ας ἡ пустельне місце, пустеля
 ἐρημος, ου ἡ пустеля, степ
 ἔρημος 3 пустельний, пустинний, позбавле-
 ний
 ἐρίζω (*dat.*) сперечатися, змагатися, обра-
 жати
 Ἐρινύς, ύος ἡ Ерінія, богиня помсти
 ἔριον, ου еп.-іон. εἶριον τό [*demin.* до ἔρος]
 вовна
 ἔρις, ιδος ἡ сварка, ворожнеча
 Ἔρις, ιδος ἡ Еріда (*богиня розбрату, сестра*
і супутниця Арєя; дочка Ночі)
 ἐρμηνεύς, έως ὁ перекладач
 Ἑρμῆς, οὔ ὁ Гермес
 ἐρμῆς, οὔ ὁ герм, чотирикутний стовп з го-
 ловою Гермеса на верхів'ї
 ἐρυθρός 3 червоний
 ἔρυμα, τος τό захист, охорона
 ἔρχομαι приходити
 Ἐρως, τος ὁ Ерот (*бог кохання*)
 ἔρως, τος ὁ кохання
 ἐρωτάω питати, запитувати
 ἐρώτημα, τος τό питання
 εἶσ- = εἰσ-
 ἐσθής, ἦτος ἡ одяг, плаття
 ἐσθίω їсти
 ἐσθλός 3 прекрасний, хоробрий, славний
 ἐσπέρα, ας ἡ вечір, захід
 ἐστία, ας ἡ вогнище, жертovníк
 Ἑστία, ας, еп.-іон. Ἰστίη, Ἑστίη, ης ἡ Гес-
 тія (*дочка Кроноса і Реї, іноді ототож.*
з Рєсю; богиня-хранителька домашнього
вогнища, пізніше також міста, всієї
Еллади, і, нарешті, всієї землі; отож. з
римськ. Vesta)
 ἔσχατος 3 останній, крайній, окремиий
 ἐσχάτως з краю, в кінці, на останньому
 місці
 ἐταῖρος, ου ὁ товариш, друг, соратник
 ἕτερος 2 інший (*із двох*), ἕτερος... ἕτερος
 один... другий
 ἐτερόφθαλμος 2 одноокий, кривий
 ἔτι ще
 ἔτοιμος 3 готовий
 ἔτος, εος τό рік
 εὖ добре
 εὐακούω добре слухати

εὐγενεία, ας ἡ благородство; шляхетність
 εὐγνώμων 2 розсудливий
 εὐγενής 2 благородний
 εὐδαιμονέω бути щасливим
 εὐδαιμονία, ας ἡ щастя, благополуччя
 εὐδαιμονίζω вважати щасливим, вихваляти
 εὐδαίμων, ονος 2 щасливий, багатий
 εὐδιος 2 1) спокійний, тихий (Λιμῆν; πρὸς
 πλόον); 2) теплий, м'який (ἄνεμος)
 εὐδόκιμος 2 який користується доброю сла-
 вою, славний, оточений шанобою чи пова-
 гою
 εὐδοξία, ας ἡ добра репутація
 εὐδοξος 2 чудовий; надзвичайний
 εὐδω = καθεύδω
 εὐεργεσία, ας ἡ благодійність
 εὐεργετέω (*acc.*) добродіяти; робити ласку,
 робити послугу
 εὐεργετής, οὔ ὁ благодійник, доброчинник
 εὐθέως у той же час, негайно, відразу (*ж*)
 εὐθυμέω 1) бути в гарному настрої, бути ве-
 селим; 2) радіти
 εὐθυμία, ας ἡ також *pl.* веселий настрої, ве-
 селощі, радість
 εὐθύνω випрямляти, карати
 εὐθύς прямо, негайно, в той же час
 εὐκαιρος 2 відповідний, придатний, своєчас-
 ний
 εὐκαρπος 2 родючий, плодovitий
 εὐκλής 2 славний, знаменитий
 Εὐκλείδης, ου ὁ Евклід
 εὐκλεῶς славно, зі славою
 εὐκόλος 2 легкий
 εὐκοπος 2 легкий
 εὐλογέω прославляти, хвалити
 εὐλογος 2 розумний, розважливий, слуш-
 ний, здоровий
 εὐμεγέθης 2 великий, рослий, величний
 εὐμενής 2 1) прихильний, доброзичливий;
 2) милостивий; 3) привітний, ласкавий
 εὐμορφος 2 гарний, прекрасний, витонче-
 ний
 εὐνομία, ας ἡ законність, упорядкування
 εὐνοος (ους) 2 прихильний, прив'язаний
 Εὐξεινος (πόντος) ὁ Євксинський Понт (*суч.*
Чорне море)

εὖοπλος 2 добре озброєний, оснащений бойовими засобами чи засобами нападу, чи захисту
 εὐπειθής, також εὐπιθής 2 слухняний, який (легко) підкоряється, покірний
 εὐπορία, ας ή необхідні засоби, припаси, добробут, достаток
 εὐπρεπής 2 ввічливий, вихований, порядний
 Εὐριπίδης, ου ό Еврипід
 εὐρίσκω знаходити
 εὖρος, εος (ους) τό ширина
 Εὐρυδίκη, ης ή Евридіка (*дружина Орфея*)
 εὐρύς, εἶα, ύ широкий
 Εὐρυτίων, ωνος ό Евритіон (*кентавр, який намагався викрасти Гіпподамію, дружину ланіфа Піріфоя*)
 Εὐρώπη, ης ή Європа
 Εὐρώτας, ου ό Еврот (*головна річка Лаконії*)
 εὐσέβεια, ας ή благочестя; побожність
 εὐσεβής 2 благочестивий
 εὐταξία, ας ή суворий порядок, дисципліна
 εὐτελής 2 простий, помірний
 Εὐτέρπη, ης ή Евтерпа (*муза ліричної поезії*)
 εὐτυχέω бути щасливим
 εὐτυχής 2 щасливий
 εὐτυχία, ας ή щастя, благополуччя
 εὐφραίνω (і *med.*) радіти, веселити(ся), тішити
 Εὐφράτης, ου ό Євфрат, річка
 εὐφροσύνη, ης ή радість, веселощі
 εὐχαριστία, ας ή 1) вдячність, подяка; 2) надання подяки, подяка
 εὐχή, ης ή молитва, благання
 εὐχομαι молитися, благодати
 εὐψυχος 2 мужній
 εὐώνυμος 2 [ὄνυμα = ὄνομα] який має славне ім'я, славний, шанований
 εὐωχέω пригостити, *med.* бенкетувати, вдовсталь їсти
 ἔφη 3 ос. sing. impf. до φημί
 ἔφηβος, ου ό юнак, ефеб
 ἐφικνέομαι доходити, досягати
 ἐφίστημι ставити, *med.* зупинятися
 ἐφοράω спостерігати, наглядати
 ἔφορος, ου ό ефор, наглядач у Спарті
 ἐχθαίρω ненавидіти

ἐχθές, εол. ἔχθες *adv.* (= χθές) вчора
 ἐχθίων 2 див. ἐχθρός
 ἔχθιστος 3 див. ἐχθρός
 ἔχθρα, ας ή ненависть, ворожнеча, неприязнь
 ἐχθρός 3 ворожий, ненависний
 ἐχθρός, οὔ ό ворог, ненависник
 ἔχω мати, бути, відчувати, могти, *med.* стикатися, переслідувати
 ἔως поки, доки

Z

ζάω жити
 ζεστός 3 гарячий
 Ζεύς, Διός ό Зевс
 Ζέφυρος, ου ό Зефір (*бог західного вітру, син Астрея і Еос, батько коней Ксанта і Балія – від Подарги, і Карпа – від Хлоріди*)
 ζήλος ό, також ζήλος, εος τό 1) завзяття, ретельність, змагання; 2) заздрість, суперництво
 ζηλώω змагатися, наслідувати, заздрити (*acc.*)
 ζημία, ας ή покарання, штраф
 ζημιόω карати
 Ζήνων, ονος ό Зенон, філософ
 ζητέω шукати
 ζυγόν, οὔ τό ярмо
 ζωγραφία, ας ή живопис, картина
 ζωή, ης ή життя
 ζῶμα, τος τό пояс
 ζωμός, οὔ ό [ζέω] юшка, суп
 ζώνη, ης ή пояс
 ζῶον, ου τό жива істота
 ζωστήρ, ηρος ό 1) зостер (*військовий пояс, який закривав нижню частину θώραξ і верхню частину ζῶμα і який захищав черевну і пахову ділянки*); 2) пояс, підперізок

H

ή артикль жіночого роду
 ή яка
 ή або
 ή ніж, як
 ήβη, ης ή юнацький вік
 "Ηβη, ης ή Геба (*дочка Зевса і Гери, дружина Геракла після його самоспалення, пізніше*

богиня юності; вона також прислужує за столом богів)

ἡγεμονία, ας ἡ керівництво, правління

ἡγεμών, όνος ό вождь, проводир, керманич, гегемон

ἡγέομαι думати, вважати

ἦδη уже

ἦδομαι радіти, насолоджуватися

ἡδονή, ἦς ἡ насолода, задоволення

ἡδύς, εἶα, ύ приємний

ἦθος, εος (ους) τό вдача, норів, звичай

ἦκιστος 3 див. κακός

ἦκω приходити, *praesens* в значенні *perfectum*

Ἠλεῖος 3 елейський

ἠλικιώτης, ου ό одноліток, ровесник

ἦλιξ, κος ό ровесник

ἠλιος, ου ό сонце, Ἠλιος, ου ό Геліос (*бог*)

Ἠλύσιον πεδῖον τό Єлисейські поля, житло блаженних

ἡμεῖς ми

ἡμέρα, ας ἡ день

ἡμερος 2, 3 ручний, садовий

ἡμέτερος 3 наш

ἡμερόω 1) робити ручним, приручати, при-
боркувати; 2) приводити до порядку, ро-
бити упорядкованим

ἡμίθεος, ου ό напівбог

ἡμίμνεον, ου τό = ἡμίμνατον чи ἡμίμναιον,
ου τό півміни (= 218.3 з)

ἡμισυς, εια, υ половинний

ἦν див. εἰμί

ἡνίκα коли, як тільки

ἦπειρος, ου ἡ материк, суша

ἦπερ f до ὄσπερ

ἦρ, ἦρος τό = ἔαρ

Ἠρα, ας ἡ Гера (*богиня*)

Ἠραῖον, ου τό Герейон, храм Гери (*в Αργολί-
δι між Αργосом і Μικенами, в Πλατειαх на
Самосе і ін.*)

Ἠρακλῆς, έους ό Геракл

Ἠρόδοτος, ου ό Геродот

ἦρως, ωος ό герой

ἦσαν див. εἰμί

Ἠσίοδος, ου ό Гесіод, поет

ἠσυχαιός 3 спокійний, мирний, тихий

ἠσυχία, ας ἡ спокій, відпочинок

ἦττα (ἦσσα), ἦς ἡ поразка

ἦττάομαι (ἦσσάομαι) бути слабким, уступа-
ти, бути переможеним

ἦττων 2 див. κακός

Ἡφαιστος ό Гестест, бог

ἦχέω звучати, шуміти

Ἡχώ, дор. Ἀχώ, οὔς ἡ (дор. voc. Ἀχοῖ) Εχο
(*німфа, яка так виснажилась від кохання
до Нарцисса, що зберегла тільки голос і
не могла ані говорити першою, ані мовча-
ти, чуючи чужий голос*)

Θ

θάλαττα (σσα), ἦς ἡ море

Θάλεια, ας ἡ Талія

Θαλῆς, έω ό Фалес, філософ

θάλλω цвісти

θανάσιμος 2 1) смертний, віщучий смерть;
2) смертельний, згубний, вбивчий

θάνατος, ου ό смерть

θάπτω хоронити

θάπτων 2 див. ταχύς

θαυμάζω (*acc.*) дивуватися; захоплюватися

θαυμάσια τά чудеса

θαυμάσιος 3 дивний, вражаючий

θαυμαστός 3 = θαυμάσιος

θαυμαστώς дивно, вражаюче

Θάψακος, ου ἡ Тапсак (*місто в Сирії*)

θεά, ἄς ἡ богиня

θέα, ας ἡ видовище

θεάομαι розглядати, споглядати

θέατρον, ου τό театр

θεῖος 3 божественний, священний, чудовий

θεικτήριον, ου τό насолода, втіха

θέλω = ἐθέλω

θέμις, ιδος ἡ право, закон

Θеμιστοκλῆς, έους ό Фемістокл

Θεόκριτος, ου ό Феокрит (*родом із Сіракуз,
буколічний поет 1-й полов. III ст. до н. е.*)

Θεοπρόπος, ου ό оголошуючий волю бога,
пророк, той, хто розпитує

θεός, οὔ ό бог

θεραπεύω (*acc.*) служити, шанувати, лікува-
ти, обробляти

θεράπων, онτος ό слуга, служник

θέρειος 3 або 2 літній

θερίζω прибирати, косити, жати
 θερινός 3 літній
 Θερμοπύλαι, ων αἱ Фермопіли (*прохід із північної Греції в середню*)
 θερμός 3 теплий
 θέρος, εος (ους) τό літо, спека
 Θεροίτης, ου ό Терсіт (*учасник Троянської війни*)
 Θεσμός, οὔ ό закон
 Θέτις, ιδος ή Фетіда (*морська богиня, мати Ахілла*)
 Θετταλία (Θεσσαλία), ας ή Фессалія
 θεωρέω дивитися (*видовище*), споглядати
 θεωρία, ας ή споглядання, оглядання, теорія
 Θήβαι αἱ Фіви (*міста в Беотії і Єгипті*)
 Θηβαῖος, ου ό уродженець або житель Фів, фіванець
 Θηβαῖος 3 фіванський
 θήρ, θηρός ό звір
 θήρα, ας ή полювання
 θηράω ловити, полювати
 θηρευτικός 3 1) мисливський; 2) той, який полює, займається полюванням
 θηρευτικός, οὔ ό мисливець
 θηρεύω полювати, ловити, прямувати
 θηρίον, ου τό звір
 θησαυρός, οὔ ό скарб
 Θησεύς, εως ό Тесеї (*міфічний цар Афін*)
 Θήκης, ου ό Тех (*гора на півдні від Трапезунта*)
 θνήσκω = ἀποθνήσκω
 θνητός 3 смертний
 θόρυβος ό шум, гул
 Θουκυδίδης, ου ό Фукидід
 Θράξ, κός ό фракієць
 Θρασύβουλος, ου ό Трасібул (*афінянин, син Ліка, діяльний учасник повалення олігархії „чотирьохсот” в 411 р. до н. е. і головний організатор ліквідації тиранії „тридцяти” в 403 р. до н. е.*)
 Θρασύμαχος, ου ό Трасімах (*родом із Халкідона у Віфінії, софіст і ритор, сучасник Горгія*)
 θρασύς, εἶα, ύ сміливий, відважний
 Θραῦττα, ας ή фракіянка
 θρίξ, γεν. τριχός ή (*ген. pl. θριξι*) волос, вовна
 θρόνος, ου ό високе крісло; трон, престол

θυγάτηρ, τρός ή дочка
 θύελλα, ας ή буря, буревій
 θυμός, οὔ ό подих, душа, настрої, мужність, самовпевненість, лють (*лат. animus*)
 θυμόςω сердити
 θύρα, ας ή двері
 θυσία, ας ή жертва
 θύω приносити жертву
 θώραξ, κος ό панцир

I

ιάομαι лікувати
 Ἰάσων, ονος ό Ясон (*проводир аргонавтів*)
 ιατρική (τέχνη), ης ή лікарське мистецтво, медицина
 ιατρός, οὔ ό лікар
 Ἰβηρία, ας ή Іберія 1) країна, яка займала Піренейський п-ов, суч. Іспанія; 2) країна в Закавказзі, приблиз. відпов. суч. Грузії
 ἴδιος 3 своєрідний, особливий, власний, приватний, ἰδίᾳ приватно, особливо
 ἰδιώτης, ου ό приватна особа, проста людина
 ἰδρύω споруджувати, ставити, будувати, саджати
 ἰδρῶς, ὠτος ό піт
 ἰέραξ, κος ό яструб, сокіл
 ἰέρεια, ας ή жриця
 ἱερεῖον, ου τό жертвна тварина
 ἱερεύς, έως ό жрець
 ἱερογλυφικός 3 ієрогліфічний (γράμματα)
 ἱερόν, οὔ τό святиня, храм, ἱερά τά жертва, жертвоприношення
 ἱερός 3 священний
 Ἰθάκη, ης ή Ітака (*острів в Іонійському морі*)
 Ἰθακήσιος ό житель Ітаки
 ἱθακήσιος 3 ітакський, родом із Ітаки
 ἱκανός 3 достатній, здібний, який має право
 Ἰκαρος ό Ікар
 ἱκετεύω благувати, просити
 Ἰκτίνος, ου ό Іктінос (*архітектор за часів Перікла*)
 Ἰλιάς, δος ή Іліада
 Ἴλιον, ου τό Іліон, Троя
 ἱμάτιον, ου τό плаття, плащ, одяг
 ἴνα щоб
 Ἰνδική, ης ή (*sc. γῆ чи χώρα*) Індія

ἰξύς, ύος ἡ поясниця

ἰός, οὐ ὁ отрута

Ἴππαρχος, ου ὁ Гіппарх (*молодий син Пісїстрата від першого шлюбу, який після смерті батька правив Афінами разом з братом Гіппієм; убитий у 514 р. до н. е.*)

ἵππειος 3 кінський, конячий

ἵππεύς, έως ὁ вершник

ἵππεύω ἱхати верхи на коні, бути вершником

Ἴππίας, ου ὁ Гіппій, тиран

ἵππικόν, οὐ τό кіннота

ἵππόδρομος, ου ὁ іподром

Ἴπποκράτης, ους ὁ Гіппократ (*родом із Коса, син Геракліда і Фенарети, видатний лікар старовини, бл. 460–377 рр. до н. е.*)

ἵππος, ου ὁ кінь

Ἴσθμια, ων τά істмійські ігри

Ἴσθμός, οὐ ὁ Істм, коринфський перешийок

ἰσθμός, οὐ ὁ перешийок

Ἴσοκράτης, εος ὁ Ісократ

ἴσος 3 рівний, έξ ἴσου дорівнює, έκ τῶν ἴσων порівну

Ἴσός, οὐ ἡ Ісс (*місто в Кілікії, на кордоні з Сирією; тут в 333 р. до н. е. Александр Македонський завдав рішучої поразки Дарію Кодоманну*)

Ἴσταίος, ου ὁ Гістей, ім'я

ἴστημι ставити

ἱστορία, аς ἡ розповідь, опис, історія

Ἴστρος, ου ὁ Істр (*давня назва р. Дунай*)

ἰσχυρός 3 міцний, сильний

ἰσχύς, ύος ἡ сила, військо

ἰσχύω мати, набувати сили

Ἴταλία, аς ἡ Італія

Ἴφίγενεια, аς ἡ (*асс. також Ἴφίγενείαν*) Іфігенія (*дочка Агамемнона і Клітемнестри; батько хотів принести Іфігенію в жертву Артеміді, але богиня перенесла її в Тавриду, де зробила своєю жрицею; після того Іфігенія повернулась в Елладу з братом Орестом*)

ἰχθύς, ύος ὁ риба

ἴωμεν 1 ос. pl. praes. conjct. до εἶμι

Ἴων, ωνος ὁ іонієць

Ἴωνικός 3 іонійський, іонічний

Κ

κάγαθός *in crasi* = καὶ ἀγαθός

Καδμεία, аς ἡ Кадмея (*фіванська фортеця*)

Κάδμος, ου ὁ Кадм, засновник Фів

καθαίρω очищати, чистити

καθαρός 3 чистий

καθέζομαι садити, сидіти

καθεύδω спати

κατηγέομαι, *іон. κατηγέομαι* іти попереду, бути поводителем, вказувати дорогу, вести

κάθημαι сидіти

καθίζω садити, усаджувати, поміщати, *med.* сідати

κάθοδος, ου ἡ підход, прохід, повернення

καθόλου взагалі, в цілому

καὶ і, також

καινός 3 новий

καίπερ хоч, хоча

καιρός, οὐ ὁ слушний час, шанс, удача

Καῖσαρ, ρος ὁ Цезар

καίω (κάω) палити

κακία, аς ἡ вада, зло

κακόν, οὐ τό зло, біда, лихо, нещастя

κακόνοος, *стят. κακόνους* 2 (*атт. pl. κακόνου*) недобррозичливий, вороже налаштований, ворожий

κακοπραγέω терпіти нещастя

κακός 3 поганий, лихий, злий

κακοῦργος, ου ὁ злодій, злочинець

κακῶς погано

κάλαμος, ου ὁ тростина, ручка

καλέω називати, кликати

Καλλιμάχος, ου ὁ Каллімах (*уродженець Кірені, александрійський грамастик і поет, який помер бл. 240 р. до н.е.*)

Καλλιόπη, ης ἡ Калліопа (*муза епічної поезії*)

κάλλος, εος (ους) τό краса

καλός 3 гарний, красивий, прекрасний

καλύπτω покривати, приховувати

Καλυψώ, οὐς ἡ Каліпсо, німфа

Κάλχας, αντος ὁ Калхант (*син Тестора, віщун в країні ахеїців*)

καλῶς adv. (*сотпар. κάλλιον* – рідко καλλιόνως, *superl. κάλλιστα*) 1) красиво, прекрасно, витончено; 2) чесно, благородно

κάματος, ου ό важка праця, зусилля
Καμβύσης, ου ό Камбіс (*перський цар*)
κάμηλος, ου ό, ή верблюд
κᾶν = καί ἔαν
Κάνναι αἱ Канни (*населений пункт на правому березі р. Ауфід в Апулії, місце боротьби між карфагенянами і римлянами в 216 р. до н. е.*)
κᾶπειτα = καί ἔπειτα
Καππαδοκία, ας ή Каппадокія (*область у Малій Азії*)
Κάπρος, ου ό (чи σῦς κ.) кабан, вепр
Καρκίνος, ου ό (*поет. pl. також κάρκινα*) зоол. рак чи краб
καρπός, οὔ ό плід
καρποφόρος 2 плодоносний, родючий
καρτερία, ας ή стійкість, витривалість, терпеливість
καρτερός 3 сильний
Καρχηδόνιος, ου ό карфагенянин
Καρχηδών, όνος ό Карфаген
κασσίτερος, атт. καττίτερος, ου ό олово
κατά (*acc. i gen.*) за, відповідно до, з, вниз, на
καταβαίνω сходити, опускатися
καταβάλλω випускати з рук, відпускати
κατάβασις, εως ή сходження, спуск, повернення (*з глибини країни на морський берег*), відступ
καταγελάω висміювати, насміхатися
κατάγω зводити, відносити, повертати, *med.* причалювати
κατάδηλος 2 абсолютно ясний, очевидний
καταδιώκω переслідувати
καταδουλώω поневолювати, підкоряти, скоряти
καταδύω занурювати, опускати, топити
καταισχύνω ганьбити, оскверняти, принижувати
κατακαίω спалювати
κατάκειμαι лежати
κατακλάω 1) ламати, нахилияти; **2)** оплакувати
κατακλείω, іон. κατακλήϊω, атт. κατακλήω, дор. κατακλάζω закривати, засувати на замок
κατακλίνω класти, вкладати

κατακόπτω рубати, убивати, наносити поразку
κατακρίνω засуджувати, присуджувати
κατακρύπτω ховатися
καταλαμβάνω захоплювати, займати, наздоганяти, заставати
καταλείπω залишати (*після себе*), покидати
καταλύω розв'язувати, розпускати, припиняти, знищувати
καταπέμπω посилати
καταπηδάω зіскакувати, зістрибувати
καταπίπτω 1) падати; **2)** кидатися; **3)** падати, гинути
καταρρέω стікати, протікати
καταρρίπτω 1) перекидати, скидати; **2)** розбивати, знищувати
κατασκάπτω зривати, руйнувати
κατασκευάζω приготувляти, робити
κατάσκοπος, ου ό розвідник, спостерігач
καταστρέφω перевертати, скидати, *med.* підкоряти
κατασφάζω, атт. κατασφάπτω зарізувати, заколювати, убивати
κατασφραγίζω також *med.* запечатувати
κατατοξεύω убивати стрілою
καταφεύγω тікати, шукати притулку
κατέρχομαι сходити, спускатися, приходити
κατεσθίω з'їдати, поїдати, знищувати
κατήγορος, ου ό обвинувач
κατόπισθεν позаду, потім
κατορύττω закопувати, заривати
κάτω вниз
κεῖμαι лежати
κελεύω (*acc.c.inf.*) наказувати, радити
Κέλται οἱ кельти, галли
κενός 3 пустий
κεραία, ας ή ріг, рисочка
Κεραμεικός, οὔ ό Керамік, „Гончарний квартал” (*пн.-зах. частина Афін, розділена міською стіною на дві частини; його замиська частина – зовнішній К. – служила з 491 р. до н. е. місцем поховання, для полеглих на війні афінян*)
κέρας, аτος τό (*gen. κέρατος – ep. κέραος, іон. κέρεος, атт. κέρως*) ріг
κεραυνός, οὔ ό громовий удар, грім, блискавка

Κέρβερος, ου δ Кербер (*багатоголовий пес, сторож Аїду*)

κέρδος, εος (ους) $\tau\acute{o}$ вигода; користь, прибуток

κεφαλή, ης η голова, капітель

κῆδω *med.* турбуватися

κῆπος, ου δ сад

κηρός, ου δ віск

κῆρυξ, κος δ глашатай, вісник, посол

κηρύττω (σσω) повідомляти, проголошувати

κithάρα, ας η кіфара, струнний інструмент

κιθαρίστρια, ας η кіфаристка

κιθαρωδός, ου δ кіфарист, кіфаред

Κικέρων, ωνος δ Цицерон

κινδυνεύω бути в небезпеці

κίνδυνος, ου δ небезпека, ризик

κινέω рухати, чіпати

κίνησις, εως η рух

Κίρκη, ης η Кірка або Цірцея (*донька Геліоса, чарівниця на о-ві Еєа – Αἰαίη νῆσος, котра протягом року затримувала у себе Одиссея, а частину його супутників перетворила на свиней*)

κλαίω плакати

κλάω ламати

κλαυθμός, ου δ плач, ридання

Κλεάνθης, ου δ Клеант (*стоїчний філософ, учень Зенона і глава його школи з 263 р. до н. е.; помер в 220 р. до н. е.*)

Κλέαρχος, ου δ Клеарх (*командуючий спартанським флотом*)

κλεινός δ славний

Κλεισθένης, εος δ Клісфен, афінський політичний діяч

κλείω закривати, обкладати, блокувати

Κλειώ, дор. Κλεώ, ους η Клію чи Клео (*муза-вісниця, пізніше – муза епоса і історії; її зображували з сувоєм в руці*)

Κλεόβουλος, ου δ Клеобул (*тиран м. Лінда на Родосі, один із „семи мудреців“; поч. VI ст. до н. е.*)

κλέος, εος $\tau\acute{o}$ слава

κλέπτω, **ου** δ злодій

κλεπτίστατος δ [*superl.* до κλέπτω] 1) найбільш злодійкуватий, найбільш досвідче-

ний в шахрайстві; 2) найбільш майстерний у крадіжці

κλέπτω красти

κληρονόμος, ου δ i η спадкоємець

κλητός δ запрошений

κλιμαξ, κος η драбина

κλίνη, ης η ложе, ліжко

κλίνω нахилити

κλισμός, ου δ крісло

Κλυταιμνήστρα, ας *ep.* **Κλυταιμνήστρη, ης** η Клітемнестра (*дочка Тіндарея і Леди, сестра Єлени, Кастора і Полідевка, дружина Агамемнона, матір Ореста, Іфігенії і Електри; убита Орестом через помсту за батька*)

κλυτός δ славний, знаменитий, чудовий

κλώψ, πός δ злодій

κνέφας, аос чи **ους** $\tau\acute{o}$ пiтьма, морок

κνήμη, ης η гомілка, литка

κνημίς, ίδος η поножа (*mn.* поножі)

Κόδρος, ου δ Кодр (*син Меланта, легендарний останній цар Аттики, який пожертвував собою, щоб врятувати свою країну від навали дорян*)

κοῖλος δ видовбаний, впалий

κοιμάω вкладати спати; *pass.* лягати спати

κοινόν, ου $\tau\acute{o}$ 1) спільність, суспільство; 2) товариство, громада, держава

κοινός δ спільний, κοινῆ спільно

κοιότης, ητος η спільність

κοινωνία, ας η товариство

κολάζω покарати, карати, виправляти

κόλαξ, κος δ підлесник, лестун

κόλπος, ου δ затока, море

Κολχίς, ίδος η Колхіда

Κόλχος, ου δ житель Колхіди

κόμη η волосся

κομιδή, рідко **κομιδῆ** *adv.* [*dat.* до κομιδῆ] цілком, повністю

κοιίζω турбуватися, приносити, возити, відвозити

κόπρος, ου δ гній

κόπτω рубати, бити, карбувати, докучати

κόραξ, κος δ ворон

κόρη, ης η дівчинка, дівчина

Κόρινθος, ου η Коринф

Κορίνθιος, ου δ коринфянин

Κορίνθιος 3 коринфський
Κόρος, ου ό ситість
κόρυς, θος ή шолом
κορυφή, ης ή вершина, тім'я
κορώνη, ης ή ворона
κόσκινον, ου τό решето, сито
κοσμέω упорядковувати, прикрашати
κόσμος, ου ό упорядкування, порядок, краса, всесвіт
κοτύλη, ης ή кубок, чашка
κουφίζω полегшити
κοῦφος 3 легкий
κράζω кричати, вигукувати
κρατέω (*gen.*) володарювати, панувати, долати, перемагати
κρατήρ, ηρος ό посудина, кратер
κράτος, εος τό сила, міць
κραυγή, ης ή крик
κρέας, ατος, атт. **κρέως** τό м'ясо
κρείττων 2 див. **ἀγαθός**
κρέκω прибивати човником, *тобто* ткати, прясти
Κρέων, онτος ό Креонт, правитель Фів
Κρήνη, ης ή джерело
Κρής, тός ό критянин
Κρήτη, ης ή Крит, острів
κρίνω відокремлювати, розбирати, судити, тлумачити
κρίος, οῦ ό баран
κριτής, οῦ ό 1) третейський суддя, арбітр; 2) рідко (= δικαστής) суддя; 3) тлумач; 4) приборічник
Κριτίας, ου ό Критій (*учень Горгія і Сократа, оратор і поет, який очолив афінську олігархічну партію, а в 404 р. до н. е. – один із „тридцяти тиранів”*)
Κρίτων, ωνος ό Критон, учень Сократа
Κροίσος, ου ό Крез, цар Лідії
Κρόνος, ου ό Крон, батько Зевса
κρούω стукати, *med.* плисти назад
κρύπτω приховувати
κρύσταλλος, ου ό лід
κτάομαι набувати
κτείνω = **ἀποκτείνω**
κτῆμα, τος τό здобуток, володіння, майно
κτίζω засновувати
κτίστης, ου ό засновник

κυβερνήτης, ου ό керманіч
κύβος, ου ό гральна кістка
κύκλος, ου ό круг, коло, цикл
κυκλώω оточувати
Κύκλωψ, ωπος ό Кіклоп (*Циклоп*)
κύκνειος 3 лебединий
κύκνος, ου ό лебідь
κύλιξ, κος ή кілик, кубок
κῦμα, τος τό хвиля, піна
κυνηγετέω 1) іти на полювання; 2) полювати; 3) вислідковувати
κυνηγέτης, ου ό мисливець, ловець
κυνηγός, οῦ ό мисливець
κύριος, ου ό пан, господар
Κῦρος, ου ό Кір, перський цар
κύων, κυνός ό, ή собака
κῶας τό (*pl.* κῶεα, *dat. pl.* κῶεσι) овеча шкіра; τό χρύσειον к. золоте руно
κωλύω (*acc.*) заважати, перешкоджати
κώμη, ης ή село, поселення
κωμωδία, аς ή комедія
κῶνειον, ου τό цикута (*отрута*)
κωφός 3 німий

Λ

λάβρος 3 різкий, уривистий, стрімкий
Λαβύρινθος, ου ό Лабіринт, палац Міноса на Криті
λαγώς, ώ ό заєць
Λαέρτης, ου, αο і εω ό Лаерт (*син Аркісія, чоловік Антіклеї, батько Одиссея, цар Итаки*)
λάθρα таємно, крадькома
λαίλαψ, απος ή буря зі зливою, вихор, буревій
Λαῖτος, ου ό Лай, фіванський цар
Λακεδαιμόνιος, ου ό лакедемонянин, спартанець
Λακεδαίμων, ονος ή Лакедемон
Λακονική, ης ή Лаконія
λαλέω говорити, балакати
λάλος 3 гомінливий, балакучий
λαμβάνω брати, отримувати
λαμπρός 3 сяючий, блискучий, прекрасний, знаменитий
λάμπω світити, сяяти

λανθάνω бути прихованим
Λαομέδων, οντος $\acute{\omicron}$ Лаомедонт (*батько троянського царя Приама*)
λαός, οῦ *іон.-атт.* **λεώς** $\acute{\omicron}$ також *pl* 1) (*також στρατός чи ἔθνος λαῶν*) військо; 2) піші бійці, піхота; 3) люди, населення
λάχανον, ου τό городні овочі, зелень
λέαινα, ας $\acute{\eta}$ левиця
λέγω говорити, називати
λεία, ας $\acute{\eta}$ здобич, провіант
λειμών, ὠνος $\acute{\omicron}$ луг
λείπω залишати, покидати, бракувати
λειτουργία, ας $\acute{\eta}$ громадська повинність
λέξις, εως $\acute{\eta}$ слово, промова
Λεοντῖνοι οἱ леонтинці, жителі міста Леонтини
λεπτός 3 мілкий, худий, витончений
Λέσβος, ου ἡ Лесбос, острів
λευκαίνω 1) робити білим, біліти; 2) покривати білою піною, пінити; 3) покривати сивиною
λευκός 3 білий, світлий, ясний
λέων, οντος $\acute{\omicron}$ лев
Λεωνίδας, ου $\acute{\omicron}$ Леонід (*цар Спарти, який загинув під Фермопілами у битві з персами*)
λεώς, ὠ $\acute{\omicron}$ народ, люди
ληστής, ου $\acute{\omicron}$ розбійник, пірат
ληστικός 3 розбійницький
Λητώ, οῦς $\acute{\eta}$ Латона, мати Аполлона і Артеміди
λίαν надто
Λιβύη, ης $\acute{\eta}$ Лівія (*пн.-зх. бережжя Африки*)
λιγυρός 3 1) який гуде, виючий; 2) який свистить; 3) голосний, дзвінкий, пронизливий
λίθινος 3 кам'яний
λίθος, ου $\acute{\omicron}$ камінь
λιμνή, ἑνος $\acute{\omicron}$ гавань, пристань, притулок
λίμνη, ης $\acute{\eta}$ озеро, болото
λιμός, οῦ $\acute{\omicron}$, рідше $\acute{\eta}$, також *pl*. голод
λίον, ου τό льон
λογίζομαι обдумувати, міркувати, зважувати, вважати
λογικός 3 розумний, логічний
λόγος, ου $\acute{\omicron}$ слово, розповідь, судження, основа, думка, вчення

λόγχη, ης $\acute{\eta}$ спис
λοιδορέω ляяти, сварити, ганити
λοιμός, οῦ $\acute{\omicron}$ мор, чума
λοιπός 3 решта, інший, останній; **λοιπόν** нарешті, назажди
Λουκιανός, οῦ $\acute{\omicron}$ Лукіан (*родом із Самосати в Сирії, грец. сатирик II ст. н.е.*)
λουτρόν, οῦ τό (*здебільш. pl.*) купання, омивання
λούω мити
Λυδία, ας $\acute{\eta}$ Лідія (*країна в Малій Азії*)
Λυδός, οῦ $\acute{\omicron}$ лідієць
Λυκία, ας $\acute{\eta}$ Лікія (*країна на пд.-зах. бережжі Малої Азії*)
λύκος $\acute{\omicron}$ вовк
Λυκοῦργος, ου $\acute{\omicron}$ Лікурґ, спартанський законодавець
λυπέω засмучувати, журити, печалити, триожити
λύπη, ης $\acute{\eta}$ печаль, турбота, горе
λυπηρός 3 сумний, засмучений
λύρα, ας $\acute{\eta}$ ліра
Λυσίας, ου $\acute{\omicron}$ Лісії, оратор
Λυσίμαχος, ου $\acute{\omicron}$ Лісімах
Λύχνος, ου $\acute{\omicron}$ лампа, світильник
λύω розв'язувати, звільняти, розгадувати, порушувати
λῦστος 3 див. **ἀγαθός**
λωτίζομαι зривати (*для себе*) квіти, перен. відбирати для себе найкраще
λῶων 2 див. **ἀγαθός**

М

Μάγειρος, ου $\acute{\omicron}$ 1) кухар; 2) м'ясник
Μάγος, ου $\acute{\omicron}$ маг, перський жрець
Μάγοι οἱ маги (*одне із шести племен, з яких утворився мідійський народ*)
μάθημα, τος $\acute{\omicron}$ знання, наука, вивчення
μαθηματική, ἥς $\acute{\eta}$ наука, пізнання, математика
μαθητής, οῦ $\acute{\omicron}$ учень
Μαῖα, ας *іон.* **Μαῖη, ης** $\acute{\eta}$ Мея чи Майя (*дочка Атланта і Плейони, старша із Плейад, яка народила від Зевса Гермеса*)
μαίνομαι божеволіти, безумствувати, скаженіти, шаленіти
μάκαρ, ρος блаженний, щасливий

μακαρίζω ублажати, догоджати, прославляти

Μακεδονία, ας ή Македонія

Μακεδών, όνος ό македонянин

μακρός 3 довгий, великий

μακρόχειρ, χειρός *adj.* довгорукий (*прізвисько Артаксеркса I, сина Ксеркса I*)

μάλα вельми, дуже, надто

μαλακός 3 1) м'який (*на дотик*); 2) розпушений, розпаханий; 3) ніжний, ласкавий; 4) тихий, спокійний; 5) легкий

μάλιστα (*найвищ. ст. від μάλα*) найбільше

μᾶλλον (*вищ. ст. від μάλα*) більше

μανθάνω вчити(ся), дізнаватися, розуміти

μαντεῖον, ου τό віщування, оракул

μαντεῖος, 3, 2 1) пророчий; 2) віщуючий

μάντευμα, τος τό пророцтво, пророкування

μαντεύομαι віщувати, передбачати, запитувати оракула

Μαντινεία, ας *еп.-іон.* **Μαντινέη, дор.**

Μαντινέα ή Мантінея (*місто в сх. Аркадії, місце битви між фіванцями і лакедемонянами, в 362 р. до н. е.*)

μάντις, εως ό віщун, провісник, пророк

Μαραθών, ώνος ή Марафон

Μαραθώνιος 3 марафонський

Μαραθωνομάχης, ου ό учасник марафонської битви

μαραίνω гасити, нищити, знищувати

μαργαρίτης, ου ό перлина

Μαρδόnius, ου ό Мардоній (*перський полководець*)

μαρμάρinos 3 мармуровий

μάρτυς, υρος ό свідок

Μασσαγέται οί массагети (*плем'я, яке кочувало між Каспійським і Аральським морями*)

μαστιγύω бити, бичувати

μάταιος 3 пустий, даремний, безглуздий

ματαιότης, ητος ή марнота

Μαύσσ(σ)ωλλ(λ)ος, ου ό Мавсол 1) Старший, тиран Галікарнаса, проводир повсталих проти Дарія, сина Гістаспа, карійців; 2) Молодший, син Гекатомна, тиран Галікарнаса з 377 р. по 353 р. до н.е., якому його вдова Артемісія звала чудовий пам'ятник-гробницю – τὸ Μαυσώλειον

Μάχαιρα, ας ή ніж, кинджал, меч

Μάχη, ης ή бойовище, битва, бій

μάχιμος 2 войовничий

μάχομαι (*dat.*) боротися, сперечатися

μεγαλοπρέπεια, ίον. **Μεγαλοπρεπείη, ης** ή схильність до розкоші, величність, щедрість

μεγαλοπρεπής 2 величний, пишний, розкішний

μέγαρον, ου τό 1) також *pl.* жіночий покій;

2) спальня; 3) зазвич. *pl.* дім, палац, палати

μέγας, μεγάλη, μέγα великий

μέγεθος, εος τό величина, багаточисельність, просторість

μέγιστος *найвищ. ст. від μέγας*

μέδιμνος, ου ό медимн (*атт. міра сипучих тіл = 6 έκτεῖς = 48 χοίνικες = 52.53 л, хлібна міра*)

Μεδοῦσα, ας ή Медуза

μεθ' = μετά

μειδίαμα, τος τό посмішка

μείζων 2 вищ. ст. від μέγας

μείων 2 вищ. ст. від μικρός

μέλας, μέλαινα, μέλαν чорний

μέλι, ιτος τό мед

μέλιττα (μέλισσα), ης ή бджола

Μελίτη, ης ή Меліта (*назва джерела*)

μέλλον, οντος τό, також pl. μέλλοντα τά [*part. n до μέλλω*] майбутнє

μέλλω мати намір, збиратися, доведеться

μέλος, εος (ους) τό пісня, мелодія; частина (*тіла*) тіло; фраза; мелодія, спів, лірична поезія

Μελπομένη, ης ή Мельпомена, муза трагедії

μέλω бути предметом піклування, уваги; *безособово:* μέλει μοί τινος мене щось турбує

μεμπτός 3 який заслуговує осудження, незадовільний, який ганьбить

Μέμφis, ιδος ή Мемфіс (*місто в Єгипті*)

μέμφομαι (*dat.*) докоряти, лаяти, сварити

μέν (*у супроводі δέ*) з одного боку – з дру-

гого, звичайно – однак; *зазвичай не перекладається*

Μένανδρο ό Менандр (*син Діоніта, представник новоатт. комедії, бл. 342–291 рр. до н. е.*)

Μενέλεως, ω ό Менелай (*цар Спарти*)

μένω залишатися, чекати, очікувати
 μερίζω ділити, руйнувати
 μερίς, ἴδος ή купа, частина
 μέρος, εος (ους) τό частина, частка, міра, стан
 μεσημβρία, ας ή полудень, південь
 μέσος 3 середній
 μεστός 3 (*gen.*) повний, наповнений
 μετά (*gen., acc.*) з, разом з, замість, після
 μεταβάλλω повертати, змінювати
 μεταβολή, ης ή зміна
 μεταβουλεύω *здебільш. med.* вирішувати по-іншому, приймати інше рішення
 μέταλλον, ου τό 1) шахти, копальні; 2) *pl.* рудники
 μετανοέω змінювати думку, передумувати, шкодувати
 μεταξύ (*gen.*) між, в середині
 μεταπέμπω посилати, запрошувати
 μετάστασις, εως ή зміна
 μεταστρέφω повертати, відвертати
 μεταχειρίζω брати щось у руки, управляти
 μετέχω (*gen.*) брати участь, долучатися
 μετονομάζω називати іншим іменем, переіменувати
 μετρέω 1) міряти, вимірювати; 2) відмірювати
 μέτρον, ου τό міра, розмір
 μέτωπον, ου τό лоб, обличчя, передня частина
 μέχρι (*gen.*) аж до, поки не, до
 μή щоб не
 μή не
 Μήδεια, ας ή Медея (*дочка колхідського царя*)
 μηδείς, μία, έν ні один, ніхто, ніякий
 μηδέποτε *adv., також окремо* (і) ніколи, ні разу
 Μήδος, ου ό мідянин (*Мідія – країна в Малій Азії*)
 μήκος, εος (ους) τό довжина, довгота
 μήλον, *дор. μάλον, ου τό яблуко; τό τής* "Εριδος *μ.* яблуко Ериди, тобто розбрату
 μήν, ός ό місяць
 μηνύω сповіщати, доносити, об'являти
 μήποτε ніколи
 μήτε... μήτε ані... ані

μήτηρ, τρός ή мати
 μηχανήμα, ατος τό 1) спорудження; 2) пастка
 μία див. εἷς
 μιарός 3 1) грязний, забруднений; 2) заплямований убивством (*Пентея*); 3) (*ритуально*) нечистий; 4) розпусний, нечестивий
 μικρός або σικρός 3 малий, маленький, невеликий
 Μιλήσιοι οі мілетці
 Μιλήσιος 3 мілетський
 Μίλητος, ου ό Мілет (*місто в Малій Азії*)
 Μιλτιάδης, ου ό Мільтіад, грецький полководець
 μιμέομαι (*acc.*) наслідувати
 μιμνήσκω нагадувати, пам'ятати
 Μίνως, ωος ό Мінос (*цар Криту, син Зевса і Європи, брат Радаманта, батько Аріадни; після смерті – один із суддів підземного царства*)
 μισάνθρωπος 2 той, який ненавидить людей, людиноненависний
 μισέω ненавидіти
 Μισσηνα, ων τά Місени, мис і місто в Кампанії
 μισθοφόρος, ου ό наймит
 μισθόω віддавати внайми, *med.* наймати
 μισογύνης, ου ό жінконенависник
 μῖσος, εος τό ненависть, огида
 μνᾶ, ᾶς ή міна (*тобто 1/60 таланта, монета (в 100 атт. драхм) або міра ваги (= 436.6 ε)*)
 μνημα, τος τό пам'ятник
 μνημεΐον, ου τό пам'ятник
 μνήμη, ης ή пам'ять, спогад
 μνημονεύω пам'ятати, згадувати
 μνήμων 2 той, який пам'ятає
 Μνησικλῆς, έους ό Мнесікл (*грецький архітектор*)
 Μοΐραι αί Мойри (*три богині долі і смерті*)
 μόναρχος, *ιον. Μούναρχος, ου ό одноосібний володар, монарх*
 μονομαχία, ας ή поєдинок
 μονόμαχος, ου ό глadiator
 μόνον тільки
 μόνος 3 один, єдиний, одинокий
 μονόφθαλμος 2 одноокий

μορφή, ἥς ἡ вид, вигляд, образ, зовнішність
Μοῦσα, ἧς ἡ Муза

Μουσαγέτης, ου ὁ дор. = Μουσηγέτης, ου
ὁ Мусагет, „ватажок муз” (*enimem Апол-
лона*)

Μουσική, ἥς ἡ (*sc. τέχνην чи ἐπιστήμη*) му-
зичне мистецтво, музика

μουσικός 3 мусичний, музичний, поетич-
ний; μουσική (τέχνη) музичне мистецтво,
духовна культура

μοχθέω трудитися, страждати, терпіти

μυθικός 3 міфічний, нечуваний, казковий

μυθολογία, ας ἡ 1) виклад переказів, міфо-
логія; 2) оповідь; 3) переказ, легенда, міф

μῦθος, ου ὁ слово, промова, легенда, міф

μύα, ας ἡ муха

Μυκάλη, ἧς ἡ Мікале (*мис в Іонії*)

Μυκαλησσός, агт. Μυκαληττός ἡ Мікалесс
(*місто в Беотії*)

Μυκηναῖος, ου ὁ мікенець

μυριάς, ἄδος ἡ міріада, десять тисяч

μύριοι 3 1) десять тисяч; 2) багаточисель-
ний, незлічений, незлічимий

μύρμηξ, κος ὁ мурашка

μῦς, μύος ὁ миша

μωρία, ας ἡ дурість, безглуздість

μῶρος 2 тупий, дурний

N

ναός, οὔ ὁ храм = νεώς

ναυμαχέω воювати на морі

ναυπηγία, ας, *іон.* Ναυπηγία, ἧς ἡ корабле-
будування, побудова кораблів

ναύς, *еп.-іон.* νηῦς, νεώς ἡ корабель

ναύτης, ου ὁ моряк, матрос

ναυτική, ἧς ἡ мореплавання

ναυτικόν, οὔ τό морський флот

ναυτικός, οὔ ὁ мореплавець, моряк

ναυτίλος, ου ὁ моряк

νεανίας, ου ὁ юнак, молода людина, моло-
дий чоловік

Νεῖλος, ου ὁ Ніл (*ріка в Єгипті*)

νεκρός, οὔ ὁ мертве тіло

Νέμεια, ων τά Немейські ігри (*в Αργολίδι*)

νέμω пасти, населяти, *med.* винищувати

νεός 3 новий, молодий

νεός, ου ὁ юнак

νεότης, ητος ἡ молодість, юність

Νέστωρ, ορος ὁ Нестор, герой троянської
війни

νευροραφέω зшивати сухожиллями чи за-
шивати, ремонтувати

νεφέλη, ἧς ἡ хмара

Νεφέλη, ἧς ἡ Нефела (*перша дружина Ата-
манта, мати Фрікса і Гелли*)

νεώς, ὡ ὁ храм

νή (*частка під час присягання*) та клянусь
же! (νή Δία! і νή τὸν Δία!; νή τὴν Ἥραν!)

Νηρεύς, έως ὁ Нерей (*бог моря*)

νησιώτης, ου ὁ острів'янин

νήσος, ου ἡ острів

νήχω (*заввич. med.*) плисти, плавати

νίζω мити, умивати

νικάω перемагати, перевищувати

νίκη, ἧς ἡ перемога

Νίκη, ἧς ἡ Ніка (*богиня перемоги*)

Νικητήριον, ου τό 1) (*sc. ἄθλον*) нагорода
переможцю; 2) *pl.* (*sc. ἱερά*) святкування
перемоги

Νιόβη, ἧς, дор. Νιόβα, ας ἡ Ніоба (*дочка
Тантала і Діони, дружина фіванського
царя Αμφίωνα*)

νόησις, έως ἡ пізнання, мислення

νομάς, ἄδος ὁ кочівник

νομεύς, έως ὁ пастух

νομή, ἧς ἡ пасовище

νομίζω признавати, вважати, νομιζόμενα τά
установлення, звичай

νόμιμον, ου τό (*здебільш. pl.*) звичай, уста-
новлення, закон

νόμισμα, τος τό встановлене звичаєм, закон,
монета

νομοθέτης, ου ὁ законодавець

νόμος, ου ὁ I закон, установлення, звичай;
II ном, округ в Єгипті

νοσέω хворіти

νοσηρός 3 шкідливий для здоров'я, нездо-
ровий

νόσος, ου ἡ хвороба

νότιος 3, рідко 2 1 вологий, мокрий; 2 пів-
денний

νοτίς, ίδος ἡ волога

Νουμάς, δος ὁ Нума (*римський цар*)

νοῦς, οὖ ὁ розум
 νύκτωρ вночі
 νυμφεύω також *med.* 1) видавати заміж;
 2) виходити заміж; 3) одружуватися
 νύμφη, ης, дор. **νύμφα**, **ας** ἡ наречена, нім-
 фа (*нижче жіноче божество, безпосеред-*
ньо уособлююче той або інший елемент
природи; німфи вважались дочками Зев-
са; серед них розрізняють німфи: гірські –
орестіади чи ореади, лісові чи дерев'яні –
дріади і гамадріади, океанічні – океаніди,
водяні – наяди і ін.)
 νῦν тепер, зараз (*лат.* nunc)
 νύξ, κτός ἡ ніч
 νῶτον, ου τό спина, хребет, плечі
 νῶτος, ου ὁ = νῶτον, ου τό

Σ

Ξαίνω (*про вовну*) чесати, ткати
 Ξάνθος, ου ὁ Ксант чи Ксанф 1) *головна річ-*
ка Лікії; 2) ліричний поет, попередник
Стесіхора, VII ст. до н. е.; 3) історик Лі-
дії, VI-V ст. до н. е.
 Ξεῖνος = Ξένος
 Ξένη, ης (γῆ) ἡ чужина
 Ξενηλασία, **ας** ἡ вигнання чужоземців
 Ξενίζω проявляти гостинність, пригощати
 Ξενιτεύω 1) жити за кордоном; 2) *med.* слу-
 жити найманцем в іноземних військах
 Ξένος, *іон.* Ξεῖνος, *еол.* Ξέννος 3, рідко 2 чужий
 Ξένος, ου ὁ чужинець; гість; найманий солдат
 Ξενοφῶν, ὦντος ὁ Ксенофонт (*грецький*
письменник)
 Ξέρξης, ου ὁ Ксеркс, перський цар
 Ξηρός 3 сухий
 Ξίφος, εος (ους) τό меч
 Ξόανον, ου τό різьблене чи тесане зобра-
 ження, статуя
 Ξύλινος 3 дерев'яний

Ο

ὁ артикль чол. роду
 ὀβολός, οὔ ὁ обол (*монета*)
 ὀδοικοστός 3 вісімдесятий
 ὀγδοος 3 восьмий
 ὄγκος, ου ὁ [ἦνεγκον] купа, маса

ὄδε, ἦδε, τόδε цей
 ὀδεύω подорожувати, мандрувати
 ὀδός, οὔ ἡ дорога, шлях
 ὀδούς, ὄντος ὁ зуб, ікло
 ὀδύνη, ης ἡ біль, мука, горе
 ὀδύρομαι журитися, тужити, плакати
 Ὀδύσσεια ἡ Одиссея (*поема Гомера*)
 Ὀδυσσεύς, ἔως ὁ Одиссей (*герой Троянської*
війни)
 ὄθεν звідки, тому
 Οἶαγρος ὁ Εαгр (*батько Орфея*)
 οἶδα знати, розуміти
 Οἰδίπους, ποδος ὁ Едіп (*фіванський цар*)
 οἶκαδε додому
 οἰκέτης, ου ὁ домочадець, слуга, раб
 οἰκέω жити, населяти
 οἶκημα, τος τό кімната, приміщення
 οἶκησις, εως ἡ проживання; житло, дім
 οἰκήτωρ, ορος ὁ житель, сім'янин, слуга,
 раб
 οἰκία, **ας** ἡ дім, житло
 οἰκίζω засновувати, населяти
 οἰκοδόμεω будувати дім, будувати, споруд-
 жувати
 οἰκοδόμημα, ατος τό спорудження, побудо-
 ва, будова
 οἰκοδόμος, ου ὁ будівник, зодчий
 οἶκοθεν з дому
 οἶκοι вдома, додому, у себе, на батьківщині
 οἰκονομία, **ας** ἡ завідування домашнім гос-
 подарством, домашні справи
 οἶκος, ου ὁ дім, житло, помешкання
 οἰκουρός 2 який охороняє дім, який пильнує
 дім
 οἰκτείρω (*асс.*) жаліти, оплакувати
 οἶμαι думати, вважати
 οἰμῶζω кричати, завивати, плакати
 οἶνος, ου ὁ вино
 οἶομαι = οἶμαι
 οἶος 3 такий, який, οἶός τέ εἰμι я можу, οἶόν
 τέ ἐστί можна
 οἶς, οἶός ἡ вівця
 ὀκνέω, *еп.* ὀκνεῖω 1) баритися, тягнути, *тоб-*
то не наважуватися; 2) утримуватися, від-
 мовлятися, не бажати
 ὀκταετηρίς, ἱδος ἡ восьмиліття
 ὀκτώ вісім

- ὄλβος ὁ щастя, добробут, багатство
 ὀλέθριος 3 згубний
 ὄλεθρος, ου ὁ загибель
 ὀλίγος 3 малочисельний, нечисленний, малий, незначний
 ὀλιγοχρόνιος 2, *ρίδιε* 3 короткочасний, недовговічний
 ὄλος 3 цілий, весь
 ὀλοφύρομαι волати, плакати
 Ὀλυμπία, ας ἡ Олімпія (*місто на Пелопонесі*)
 Ὀλύμπια, ων τὰ олімпійські ігри
 Ὀλυμπιάς, ἄδος ἡ олімпіада (*чотирирічний проміжок між олімпійськими іграми, який слугував основою для літочислення*)
 ὀλυμπιονίκης, *дор.* οὐλυμπιονίκας, ου ὁ переможець на олімпійських іграх
 Ὀλύμπιος 3 олімпійський
 ὄλως 1) цілком, сповна, зовсім; 2) у цілому, загалом; 3) зовсім
 ὄμβρος, ου ὁ дощ
 Ὀμηρος, ου ὁ Гомер
 ὀμιλέω бути разом, спілкуватися
 ὀμιλία, ας ἡ дружба, товариство
 ὄμνυμι присягати
 ὄμοιος 3 подібний, однаковий
 ὀμοῖος = ὄμοιος
 ὀμοιόω уподібнювати, порівнювати
 ὀμολογέω погоджуватися, признаватися, *med.* бути загальноновизнаним
 ὀμόνοια, ας ἡ однодумство, згода
 ὄμως однак, усе-таки, тим не менше
 ὄναρ, ὀνειράτος τό сон
 ὀνειδίζω лягати, сварити, ганити
 ὄνησις, εως ἡ користь, вигода
 ὄνομα, τος τό ім'я, назва
 ὀνομάζω називати, іменувати
 ὄνος, ου ὁ, ἡ осел, ослиця
 ὄнуξ, χος ὁ ніготь, кіготь
 ὄξύς, εἶα, ὕ гострий, швидкий, бистрий, терпкий, міцний
 ὀπλίζω озброювати
 ὀπλίτης, ου ὁ гопліт, важкоозброєний воїн
 ὄπλον, ου τό зброя
 ὀπόσος 3 який би не (*кількість*)
 ὀποτάν = ὀπότε ἄν
 ὀпότε коли, коли б не
- ὄπου де
 ὀπώρα, ας, *іон.* ὀπώρα, ης ἡ плоди
 ὄπως яким чином, як, можливо (*при найвищ. ступ.*)
 ὀράω бачити, дивитися
 ὄρυγή, ης ἡ потяг, прагнення, гнів, роздратовування, запал
 ὀρυγίζομαι (*dat.*) гніватися
 ὀρεινός 3 гірський
 Ὀρέστης, ου ὁ Орест (*син Агамемнона*)
 ὀρθοδοξέω мати правильну думку, здраво мислити
 ὀρθός 3 прямий, правильний
 ὀρθῶς правильно, правдиво, вірно
 ὀρίζω розмежовувати, розділяти, визначати
 ὄρκος, ου ὁ клятва, присяга
 ὀρμάω рухати, *med.* рухатися, спрямовуватися
 ὄρνεον, ου τό птах
 ὄρνις, ιθος ὁ, ἡ птах
 Ὀρόντας, ου ὁ Оронт (*ім'я*)
 ὄρος, εος τό гора, висота
 ὄρυζα, ας ἡ рис
 Ὀρφεύς, έως ὁ Орфей (*легендарний співак*)
 ὀρχέομαι танцювати
 ὄς, ἡ, ὄ який; ἐν ᾧ (χρόνῳ) в той час як; ἐξ οὗ (χρόνου) з тих пір як
 ὄσια, ας, *іон.* ὄση, ης ἡ (= лат. fas) вищий (*божій, моральний*) закон; священний звичай чи обряд, непорушна традиція
 ὄσος 3 наскільки великий; ὄσον скільки, при- близно; ὄσῳ як, наскільки (*при ступ. пор.*)
 ὄστέον τό кістка
 ὄστις, ἡτις, ὅτι всякий хто, хто б не
 ὄστρακισμός, οὗ ὁ остракізм
 ὅταν = ὅτε ἄν всякий раз коли
 Ὀτάνης, ου ὁ Отан (*ім'я*)
 ὄτε коли
 ὄτι що, так як, тому що
 οὐ (οὐκ, οὐχ) не
 οὐδαμῶς ніяк, ніяким чином
 οὐδέ і не, а не, проте не
 οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν ні один, ніхто, ніщо, ніякий
 οὐδέποτε ніколи
 οὐκ (= οὐχ) не
 οὐκέτι вже не, більше не

οὐκουν *adv.* все ж не, однак не, звичайно не
 οὖν таким чином, отож, насправді
 οὐποτε, *dor.* οὐποκα *adv.* (також окремо)
 ніколи
 οὐπω ще не
 Οὐράνια, ας ἢ Уранія
 οὐρανός, οὐ ὁ небо; Οὐρανός ὁ Уран, грець-
 ке божество
 οὖς, ὠτός τό вухо
 οὐσία, ας ἢ буття, суть, майно
 οὔτε і не; οὔτε – οὔτε ані – ані
 οὔτις, οὔτι, *gen.* οὔτινος ніхто, ніщо
 οὔτος, αὐτή, τοὔτο цей, ця, це
 οὔτω(ς) так, таким чином
 οὐχ (= οὐκ) не
 ὀφείλημα, τος τό обов'язок, повинність
 ὀφείλω бути повинним, заборгувати
 ὀφθαλμός, οὐ ὁ око
 ὄφις, εως ἢ змія, змії
 ὄφρυς, ὕος ἢ брова
 ὄψις, εως ἢ зір, вигляд, зовнішність
 ὀψωνία, ας ἢ закупи продовольства

Π

παγίς, ἴδος ἢ пастка
 πάθημα, τος τό почуття, аффект, страж-
 дання
 πάθος, εως (ους) τό страждання, горе, не-
 щастя, випробування
 παιδαγωγός, οὐ ὁ 1) раб, проводжаюий ди-
 тину в школу і назад, приставлений до
 дитини слуга; 2) вихователь, наставник
 παιδεία, ας ἢ виховання, вчення, культура,
 освіта
 παίδεσις, εως, ἢ виховання, місце вихован-
 ня, школа
 παιδεύω виховувати, навчати
 παιδίον, ου τό хлопчик, дитина
 παίζω гратися, забавлятися
 παῖς, δός ὁ, ἢ дитя, дитина, хлопчик, ді-
 вчинка
 παίω бити, вдаряти, бадати
 πάλαι давно, колись, в старовину
 παλαιοί οἱ стародані люди
 παλαιός 3 стародавній, старий
 πάλιν знову, ще раз

Παναθήναια τά Панафінеї (свято на честь
 Αφίνι)
 πανταχόθεν *adv.* звідусіль, зі всіх боків
 πανταχοῦ повсюди, скрізь, на всі боки
 παντοδαπός 3 всеможливий, різноманіт-
 ний, різнорідний
 παντοῖος 3 всілякий, різноманітний
 πάνυ цілковито, завжди, дуже
 πάππος ὁ 1) дід; 2) предок, прашчур
 παρά (*gen.*) від, (*dat.*) біля, при, (*acc.*) пе-
 ред, проти
 παραβάλλω перекидати
 παραγγέλλω наказувати, веліти
 παραίγνομαι бути у кого-н., з'являтися,
 приходити
 παράδειγμα, τος τό приклад, зразок, доказ
 παράδεισος, ου ὁ звіринець, парк
 παρακελεύω (*ззвич. med.*) 1) наказувати,
 вказувати; 2) *med.* радити, напучувати,
 переконувати
 παραλαμβάνω отримувати у спадок, наслі-
 дувати, приймати, брати
 παραλείπω залишати з боку
 παρανομέω порушувати закони
 παραπλήσιος 2 майже однаковий, рівний
 παρασάγγης, ου ὁ парасанг (*перська міра*
довжини, біля 30 стадіїв)
 παρασκευάζω приготувати, готувати
 παρασκευή, ἥς ἢ приготування
 παραστάτης, ου ὁ 1) який стоїть поряд, су-
 сід у шерензі; 2) парастат, *тобто* хоревт,
 який стоїть поряд з корифеєм; 3) товариш
 παρατάσσω, *атт. παρατάττω* 1) розміщу-
 вати; 2) вишикувати в бойовому порядку
 παρατρέχω переслідувати
 παραχρήμα *adv.* [із *παρὰ τὸ χρήμα*] зараз
 же, в той же час, негайно
 παρεικάζω порівнювати
 πάρεμι (εἶναι) бути [присутнім]; παρόν в
acc. abs.; παρόντα τά теперішній (*стан*)
 παρέρχομαι проходити, входити, проника-
 ти, порушувати
 παρέχω доставляти, надавати, дозволяти,
 причиняти, призводити, показувати, під-
 ставляти
 παρθένος, ου ἡ дівчина, діва; Παρθένος, ου
 ἡ Афіна-Парфенос (*Діва*)

Παρθενών, ὤνος ὁ Парфенон (*храм Афін*
на афінському акрополі)

Πάρις, ἴδος ὁ Паріс (*син троянського царя*)

Παρμενίδης, ου ὁ Парменід, філософ

Παρνασσός, οὔ ὁ Парнас (*гора на кордоні*
Φοκίδι і Локρίδι, присвячена Аполлону і
музам)

Παροιμία, ας ἡ прислів'я, приказка, припо-
відка

παροξύνω дратувати

παρηρσία, ας ἡ відверта промова, відвер-
тість, прямота

Παρύσατις, ἴδος ἡ Парісагіда (*перська ца-
риця*)

παρών, οὔσα, ὄν будучий, той який є, *part.*
praes. do πάρεμι

πᾶς, πᾶσα, πᾶν весь, цілий, всякий

Πασαργάδαι, ὤν αἱ Пасаргади (*стародав-
ня столиця Персії*)

πάσχω страждати, терпіти (*лат. patiō*)

πατάσσω ударяти, вражати, битися

πατήρ, τρός ὁ батько (*лат. pater*)

πάτριος 3 батьківський, отчий

πατρὶς, ἴδος ἡ вітчизна, батьківщина

Παυσανίας, ου ὁ Павсаній, письменник

παύω стримувати, переставати, припиняти

παχύς, εἶα, ὕ товстий

πεδινός 3 рівний, рівнинний

πεδῖον, ου τό рівнина

πέζη пішки

πειθω переконувати, вмовляти, *med.* переко-
нуватися, слухатися, підкорятися

πεινάω голодувати

Πειραιεύς, ἔως ὁ Пірей (*афінська гавань*)

πειράω (*частіше med.*) намагатися, випро-
бовувати

Πεισιστρατος, ου ὁ Пісістрат (*афінський*
тиран)

πέλαγος, εος τό море

πέλας близько; ὁ πέλας близький

Πελοποννησιακός 3 пелопоннеський

Πελοποννήσιος, ου ὁ житель Пелопоннеса,
пелопоннесець

Πελοπόννησος, ου ἡ Пелопоннес

Πέλοψ, οπος ὁ Пелопс (*син Тантала*)

πελταστής, οὔ ὁ пельтаст, легкоозброєний
воїн

πέμπω посилати, відправляти

πένης, ητος бідний

Πενθεσίλεια, ας ἡ Пенфесілея, амазонка

πενθέω оплакувати, горювати

πενία, ας ἡ бідність

πένταθλον, ου τό п'ятиборство

πεντακισχίλιοι 3 п'ять тисяч

πέντε п'ять

πεντεκαίδεκα οἱ, αἱ, τὰ *indecl.* п'ятнадцять

Πεντελικόν, οὔ τό приярок гори Парнет (*який*
славився пентельським каменем, тобто
мармором)

πεντήκοντα п'ятдесят

πεντηκοστός 3 п'ятдесятий

πεζῆ пішки

πεζός, οὔ ὁ піший, піхотинець

πεζός 3 піший, піхотний

πέπλος, ου ὁ одяг, покриття

περαίνω 1) здійснювати, втілювати, викону-
вати; 2) доводити до кінця, завершувати

πέρδιξ, ικος ὁ і ἡ куріпка

περί (*gen.*) про, (*dat.*) за, (*acc.*) коло, біля

Περίανδρος, ου ὁ Періандр (*коринфський*
тиран)

περιβάλλω обнімати, обгортати, оточувати

περιβόητος 2 всім відомий

περιγίγνομαι (*gen.*) перевищувати, перема-
гати, оволодівати

περιέρχομαι ходити навкруги, обходити,
оточувати

Περικλῆς, έους ὁ Перікл

περικυκλόω *здебільш. med.* оточувати, обхо-
дити, ходить колом

Περίλαος, ου ὁ Перілай (*мідник, який виго-
товив для тирана Фаларіда мідного бика,*
в якому спаливали засуджених до смерті)

περιμένω чекати, вичікувати

Περίνθιοι οἱ перінтії (*жителі Перінта*)

περιοικέω жити кругом, навколо, біля

περιοικοδομέω будувати навколо, оточува-
ти, замикати, обводити

περίπτω падати

περίπλους, ου ὁ плавання по колу, об'їзд

περισκοπέω *також med.* 1) дивитися навко-
ло, оглядатися; 2) уважно розглядати, ог-
лядати

περιτρώω обгризати

περιττόν (σοόν), ου τό 1) надлишок, зайвина; 2) перевага
 περιφέρής 2 круглий, округлений
 περιφέρω носити кругом, переносити
 περιχαρής 2 який дуже радіє, захоплений
 Περσεφόνη, ης ή Персефона (*донька богини Деметри*)
 Πέρσης, ου ό перс
 Περσικά τά (= τά Μηδικά) греко-перські війни
 Περσικός 3 перський
 πέτασος ό капелюх
 πέτομαι літати
 πέτρα, ας ή скеля
 πέτρος, ου ό камінь, скеля
 πηγή, ης ή джерело
 πήγνυμι, рідко πηγνύω заковувати (*льодом*), заморожувати
 πηδάλιον, ου τό кормове весло, кермо
 πηκτής, ίδος ή 1) пектида (*лідійська двадцятиструнна арфа*); 2) ліра
 Πηλεύς, έως ό Пелей (*син Еака, цар мірмідонян у Фтії, чоловік Фетіди, батько Ахілла*)
 πηλίκος 3 який великий? якого віку?
 Πήρα, ας ή сумка, торбина
 πιέζω давити, тіснити
 πίθηκος, ου ό мавпа
 πίθος, ου ό піфос, посудина, бочка
 πικρός 3 гіркий, злий
 πίμπλημι наповнювати
 πίναξ, κος ό дошка, дощечка (*для письма, малювання*); карта
 Πίνδαρος, ου ό Піндар (*уродженець Фів, найбільший представник грец. ліричної поезії, автор 45 епінікіїв, тобто переможних пісень, які дійшли до нас; роки життя, бл. 522–442 до н. е.*)
 πίνω пити
 πίπτω падати
 Πισίдай ої пісідійці (*жителі Пісидії, країни в Малій Азії*)
 πιστεύω вірити, довіряти
 πίστις, έως ή вірність, віра
 πιστός 3 вірний, надійний
 πίττα (πίσσα), ας ή смола

Πιττακός, οὔ ό Піттак (*уродженець Мітілени на Лесбосі, політичний супротивник Алкея, один із „семи мудреців”, VII–VI ст. до н. е.*)
 πίτυς, υος ή сосна, вінок із хвої
 πλανάομαι скитатися, блукати
 Πλαταιαί αі Платеї (*місто в Греції*)
 Πλαταιεύς, έως ό платеець
 Πλάτων, ωνος ό Платон, філософ
 πλειός 3 повний
 πλειστός 3 найбільш чисельний (*див. πολύς*)
 πλειών 2 див. πολύς
 πλευρά, ᾶς, ιον. πλευρή, ης ή 1) ребро; 2) (*здебільш. pl.*) бік
 πλέω плисти
 πληγή, ης ή удар
 πληθος, εος τό більшість, кількість, число, натовп
 πλήν (*gen.*) крім
 πλήρης 2 повний, наповнений
 πληρώω наповнювати
 πλησιάζω (*dat.*) наближатися, підходити
 πλησίον близько, поблизу
 πλήττω (*σσω*) ударяти, бити
 πλοϊον, ου τό судно, корабель
 πλοῦς (πλόος), οὔ ό плавання
 πλούσιος 3 багатий
 Πλούταρχος, ου ό Плутарх (*родом із Херонеї, грец. історик і філософ, учитель імператора Адріана, автор 50 „Життєписів” – в тому числі 46 Βίοι παράλληλοι – і Ἡθικά; бл. 40–120 pp. н. е.*)
 πλουτέω бути багатим
 πλοῦτος, ου ό багатство
 Πλούτων, ωνος ό Плутон (*бог підземного царства*)
 Πλωτίνος, ου ό Плотін (*родом із Ликополя, засновник новоплатонівської філософської школи, 205–270 pp. н. е.*)
 πνεῦμα, τος τό дихання, подув
 πνέω дуги
 πόα, ας, επ.-ιον. ποίη, ης, дор. ποία, ας ή трава, пасовище
 πόθεν звідки?
 Πόθος, ου ό 1) знемога, нудьга, потяг; 2) любовний потяг, любов, пристрасть
 ποΐ куди?

ποιέω робити, створювати, творити, вигадувати

ποίημα, τος τό твір, творіння, витвір

ποίησις, εως ή творчість, створення, приготування

ποιητής, ου ό творець, винахідник, автор, поет

ποιητική, ης (τέχνη) ή поетичне мистецтво

ποικίλος 3 різноманітний, барвистий; Ποικίλη στοά ή Барвистий портик в Афінах

ποιμήν, ένος ό пастух, пастир

ποιος 3 який? (за якістю)

πολεμέω воювати

πολεμικός 3 військовий, войовничий, бойовий

πολέμιος 3 ворожий

πολέμιος, ου ό ворог

πόλεμος, ου ό війна, ворожнеча, сварка

πολιάς, άδος ή поліада, „хранителька міста” (епітет Афіни)

πολιός 3 сірий, сивий

πόλις, εως ή поліс, місто-держава, місто

πόλισμα, ατος τό 1) місто; 2) громадська громада, громадяни

πολιτεία, ας ή державний устрій, громадянство, держава, політія

πολιτεύω бути громадянином, займатися політикою, управляти державою

πολίτης, ου ό громадянин

πολιτικός 3 громадянський, суспільний

πολιτικός, ου ό державний діяч, політик

πολλάκις часто

πολλαπλάσιος 2 багаторазовий, рясний, багатий

πολύ значно, багато

Πολύβιος, ου ό Полібій (грецький історик, родом із Мегалополя в Аркадії, бл. 204–122 рр. до н. е.; із 40 книг його Історіа повністю збереглися тільки перші п'ять)

Πολύμνια, ας ή Полігімнія (муза гімнів)

πολύπνοος 2 1) великотрудний, дуже важкий; 2) багатостраждальний; 3) жорсткий, болісний

πολυπραγμονέω, іон. πολυπρηγμονέω займатися багатьма справами, надто стара-

тися, втручатися не в свої справи, метушитися

πολύς, πολλή, πολύ численний

πολύσημος 2 багатозначний

πολυτελής 2 вартісний, дорогий, розкішний

Πολύφημος, ου ό Поліфем (син Посейдона і нимфи Тооси, кіклоп, осліплений Одиссеєм)

πομπή, ης ή послання, відправлення, процесія, хід

πονέω трудитися, працювати, страждати

πονηρία, ας ή розпусність, підлість

πονηρός 3 хибний, лихий, поганий, недобрый, безчесний

πόνος, ου ό труд, праця, страждання

πόντος, ου ό море

Πόντος, ου ό Понт (Чорне море)

Πορεία, ας ή 1) хода, хід; 2) шлях, мандрівка, подорож; 3) військ. похід, перехід

πορεύω відправляти, везти, *med.* відправлятися, вирушати, йти

порθέω спустошувати, грабувати, руйнувати

πορίζω доставляти

порφυρούς, ᾶ, ουν пурпуровий

Ποσειδών, ὠνος ό Посейдон (бог моря)

πόσος 3 скільки, наскільки великий

ποταμός, ου ό річка

πότε коли?

потé (енкл.) колись, якось, одного разу

Ποτειδαία, ας ή (Ποτίδαία) Потідея (місто в Греції)

πότερος 3 який, хто (з двох)

πότερον – ή або – чи

ποτήριον, ου τό чаша

πότιμος 2 придатний для пиття, питний

ποῦ де?

πούς, ποδός ό нога, стопа, фут

πᾶγμα, τος τό справа, обставина, річ

πραγματικός, ου ό 1) досвідчений державний діяч, майстерний політик; 2) законнавець, адвокат

πρακτικός 3 діяльний, активний, здібний

Πραξάσπης, ου ό Праксасп

πᾶξις, εως ή дія, справа

πᾶρος (πράϋς), εΐα, ου (ύ) лагідний, тихий, спокійний

πράττω (σσω) робити, здійснювати, знаходитися в якому-небудь стані

πρέπω відрізнятися, видаватися, бути пристойним; πρέπει пристойно, слід; οὐ πρέπει не личить

πρεσβεία, ας ή посольство

πρεσβευτής, οὔ ό старець, посол

πρέσβυς, υος ό старий, старший, *pl.* старики

πρεσβύτης, ου ό старець

πρητής, *атг.* πρανής 2 1) (який упав чи лежить) обличчям донизу; 2) який знаходиться внизу, нижній

Πρίαμος, ου ό Приам (*цар Трої*)

πρίν перш ніж

πρό (*gen.*) перед, на захист, за

προάγω вести, іти вперед, доводити, посилювати

προβαίνω іти вперед, виходити

πρόβατον, ου τό дрібна худоба, вівця

πρόγονος, ου ό предок

προδοσία, ας, *іон.* προδοσίη, ης ή зрадництво, зрада

προδότης, ου ό зрадник

προθυμέομαι старатися, бажати

Προκλής, έεος, *стяг.* Προκλής, έеου ό Прокл (*по прізвиську Διάδοχος, уродженець Візантії, філософ неоплатонівської школи 412–485 pp. н. е.*)

προλέγω оголошувати, вибирати; пророкувати

Προμηθεύς, έως ό Прометей

προπάτωρ, ορος ό праотець, предок

Προπύλαια, ων τά Пропілеї (*вхід на афінський акрополь*)

προπύλαιον, ου τό *також pl.* пропілеї, переддвер'я, вхід (*перед воротами храму*)

πρός (*gen.*) заради, від, (*dat.*) у, при, крім, (*acc.*) до, проти

προσαγορεύω називати

προσάγω підводити, приводити

προσαρμόζω, *атг.* προσαρμόττω прикладати, пристосовувати, прикріплювати

πρόσειμι = προσέρχομαι

προσέρπω підповзати, наближатися

προσέρχομαι підходити, приходити, наближатися, наступати, звертатися, проникати

προσήκω підходити, доходити, личити, належати

πρόσθεν раніше, колись

πρόσκομμα, ατος τό спотикання, перепона
προσκόταμαι 1) здобувати більше, приєднувати; 2) схилити на свій бік

πρόσσοδος, ου ή підхід, наближення, прибутток

πρόσοικος 2 який живе чи знаходиться по сусідству, сусідній

προσπελάζω наближатися

προσπέμπω посилати

προσπίπτω нападати (*dat.*), доходити, попадати(ся)

προσποιέω *med.* присвоювати собі, пред'являти претензії; підкоряти

προστατεύω управляти, керувати, піклуватися

προστίθημι додавати, назначати, *med.* переходити, приєднуватися

πρόσταγμα, τος, τό наказ, доручення

προστάττω (*σσω*) ставити поряд, розпоряджати, наказувати

προστρέχω прибігати, підбігати

προσφέρω приносити, *med.* ставитися, кидатися

πρόσφημι звертатися з промовою, говорити

προσχωρέω підходити, наближатися

πρόσωπον, ου τό обличчя

πρότερος 2 перший, попередній

πρότερον перш ніж, раніше

πρωτιάζω надавати перевагу, високо цінувати

πρωτρέπω пропонувати, схилити, навертати до чогось

προφήτης, ου ό віщун, пророк

πρωτανείον, ου τό пританей, громадська будівля, судилище

πρωί рано, рано вранці

πρωτεύω вести перед, перевищувати

πρώτος 3 перший, πρώτα τά вперше

πτερόεις, εσσα, εν крилатий, швидкий, легкий

πτερόν, οὔ τό крило

πτέρυξ, γος ή крило

Πτολεμαῖος, ου ό Птолемей (*египетський цар*)

Πυθαγόρας, ου ό Піфагор

Πυθία, ας ή Піфія (*віщунка в Дельфах*)

Πύθια τά Піфійські ігри

Πύθων, **ωνος** **ὁ** Піфон (міфічний змії (дракон), убитий Аполлоном там, де згодом був споруджений храм Аполлона Дельфійського)

πυκνός 3 тисний, густий

Πυλάδης, **ου** **ὁ** Пілад (друг Ореста)

πύλη, **ης** **ή** (зазвичай *pl.*) двері, ворота

Πύλιος, **ου** **ὁ** пілосець, житель Пілоса

Πύλος, **ου** **ή** Пілос (місто Греції)

πυθάνομαι дізнаватися, вивідувати, питати

πυρά, **ᾶς**, *еп.-іон.* **πυρή**, **ῆς** **ή** 1) багаття, вогонь; 2) жертвеник; 3) жертвний вогонь

πῦρ, **ρός**, **τό** вогонь

πυραμίς, **ίδος** **ή** піраміда

πυρόω спалювати, обпікати

Πύρρος **ὁ** Пірр, цар Епіра

πώποτε коли-небудь

πῶς як?

Ρ

Ῥαδάμανθς, **υος** **ὁ** Радаманф, суддя в підземному царстві

ῥάδιος 3 легкий

ῥαδίως, *еп.-іон.* **ῥηϊδίως** (*compar.* **ῥᾶον**, *superl.* **ῥᾶστα** – *еп.* **ῥηϊτάτα**) легко, без труднощів

ῥάθυμος 2 безпечний, лінивий

ῥαπίζω вдаряти, бити, сікти

ῥᾶστος 3 див. **ῥάδιος**

ῥαφίς, **ίδος** **ή** голка

ῥαψωδία, **ας** **ή** епічна пісня

ῥαψωδός, **ου** **ὁ** рапсод, співець

ῥᾶων 2 див. **ῥάδιος**

ῥεῦμα, **ατος** **τό** потік, струмок

ῥευματίζομαι бути враженим ревматизмом

ῥέω текти

ῥῆμα, **τος** **τό** мовлення, слово, наказ

ῥήτωρ, **ορος** **ὁ** оратор, ритор

ρίζα, **ης** **ή** корінь, *перен.* основа, початок

ρίς, **ρινός** **ή** 1) ніс; 2) *pl.* ніздрі

ρίπτω кидати

ῥόδον, **ου** **τό** роза, троянда

Ῥόδος, **ου** **ή** Родос, острів

Ῥοδῶπις, **ίδος** **ή** Родопіс („Рум'янолиця”, *египетська цариця Нітокриса*)

ῥόπαλον, **ου** **τό** палиця, ціпок, булава

Ῥωμαίος, **ου** **ὁ** римлянин

Ῥώμη, **ης** **ή** Рим

ῥώμη, **ης** **ή** сила, міць

Σ

Σαλαμίς, **ίνος** **ή** Саламін, острів

σαλπικτής, **ου** **ὁ** сурмач, горніст

σάλπιγξ, **γος** **ή** труба

Σάμιος, **ου** **ὁ** уродженець або житель Самоса

Σάμος, **ου** **ή** Самос, острів

σάπφειρος, **ου** **ή** (*евр.*) сапфір

Σαπφώ, **ου**ς **ή** Сапфо, поетеса

Σάρδεις, **εων** **αί** Сарди (*головне місто в Лідії*)

σαρκοφάγος 2 м'ясоїдний (τὰ σαρκοφάγα ζῶα *м'ясоїдні тварини*)

σάρξ, **κός** **ή** м'ясо; тіло

σατραπεία, **ας**, *іон.* **σατραπήη**, **ης** **ή** сатрапія 1) посада сатрапа; 2) керована сатрапом область

σατράπης, **ου** **ὁ** сатрап

σαῦρος, **ου** **ὁ** ящірка

σαφής 2 ясний, очевидний, істинний

σεαυτοῦ, **ῆς** тебе самого

σέβω, *дебільш. med.* **σέβομαι** 1) совіститися; 2) не наслідуватися; 3) шанувати; 4) поклонятися

σεισάχθεια **ή** сісахфія, скорочення („струшування”) боргів

σειώ трясти, струшувати, махати

Σεμίραμις, **εως**, *іон.* **ιος** **ή** Семіраміда (*дружина царя Ніна, цариця Ассирії*)

σεμνόν, **ου** **τό** 1) важливість, серйозність, урочистість; 2) піднесене слово; 3) величавість, величність

σεμνός 3 священний, достойний

σηκός, **ου** **ὁ** загін, стійло, хлів

σημα, **τος** **τό** знак, знамення

σημαίνω означати, указувати, оголошувати, *med.* здогадуватися

σημεῖον, **ου** **τό** знак, ознака

σήμερον сьогодні

σιγάω мовчати

σιγή, **ῆς** **ή** мовчання

σίδηρος, **ου** **ὁ** залізо

σίδηρος, **ᾶ**, **ου** **ὄν** залізний

Σικελία, ας ή Сицилія
σιτέω годувати, *med.* харчуватися, вико-
 ристовувати в їжу
σίτος, ου ó хліб, **σίτα τά** – *pl.*
σιωπάω мовчати
σιωπή, ης ή мовчання, безмовність, тиша
σκάπτω копати
σκέπτομαι = σκοπέω
σκευοθήκη, ης ή сховище, сховок, склад зброї
σκηνή, ης ή палатка, намет, сцена
σκιά, ας ή тінь, відображення
σκήμπος, ποδος ó (*складне*) ліжко на низь-
 ких ніжках, похідне ліжко
σκόλοψ, οπος ó кіл
σκοπέω дивитися, обдумувати, звертати
 увагу
σκορπίος, ου ó скорпіон
σκοτίζω затемнювати
σκότος, ου ó темрява
Σκύθης, ου ó скіф
Σκυθικός 3 скіфський
σκύλαξ, ακος ó і ή (*en. dat. pl. σκυλάκεσσι*)
 1) щеня; 2) собака
σκύτινος 3 шкіряний
σκόπτω жартувати, насміхатися
Σμέρδης, ιος ó Смердій чи Смердіс 1) син
 Кіра, брат Камбіса, тесть Дарія; 2) мідій-
 ський маг, який захопив владу над Персією
Σόλων, ωνος ó Солон, законодавець
σορός ή 1) похоронна урна; 2) гриб
σός, σή, σόν твій
σοφία, ας ή мудрість
σοφιστής, ου ó софіст
Соφοκλής, έους ó Софокл, поет
σοφός 3 мудрий
σοφός, ου ó мудрець
σοφώς 1) мудро; 2) тонко, хитро
σπάνις, εως ή рідкість, нестача, брак
σπάργανον, ου τό (*здебільш. pl.*) пелена,
 пеленка
Σπάρτη, ης ή Спарта (*місто на Пелопонне-*
сі, головне місто Лаконіки, те саме, що
Лакедемон)
Σπαρτιάτης, ου ó спартіат, спартанець
Σπαρτοί, ών оі спарти, перші поселенці в
 Фівах
σπείρω сіяти

σπένδω (*про жертвни узливання*) здійсню-
 вати
σπέρχω гнати, спішити, квапитися
σπεύδω спішити, поспішати, квапитися,
 старатися
σπήλαιον, ου τό печера
σπονδή, ης ή узливання, договір, мир
σπουδάζω спішити, наполегливо займа-
 тися, старатися
σπουδαῖος 3 старанний, серйозний, діяль-
 ний, важливий
σπουδαίως старанно, пильно
σπουδή, ης ή старанність, серйозність, ре-
 тельність
στάδιον, ου τό стадій, міра довжини (*біля*
125 кроків), біг
σταθμός, ου ó стоянка, місце стоянки; (*в*
Персії) відстань між стоянками, перехід
(від 5 до 10 парасангів) *Хен.*; повстання,
 розбрат
στασιάζω повставати
στάσις, εως ή стояння, повстання, розбрат
στατήρ, ηρος ó статер, монета
σταυρόω 1) оточувати кілками; 2) огород-
 жувати; 3) розпинати на хресті
σταφυλή, ης ή виноградна лоза
στέλλω посилати
στενός 3 вузький, тісний
στένω також *med.* (*тільки praes. i impf.*)
 стогнати, ридати, волати
στέργω любити, поважати
στερέω позбавляти
στέρνον, ου τό груди
στέφανος, ου ó вінок
στεφανόω нагороджувати вінком, увінчува-
 ти, прикрашати
στήλη, ης ή стовб
Στοβαῖος, ου ó (*також Ἰωάννης* ó *Σ.*) Стобей
(уродженець м. Στόβοι, грец. письменник
2-ї пол. V ст. н. е., автор Ἐκλογαί φυσικαί,
διαλεκτικαί καὶ ἠθικαί i Ἀνθολόγιον –
Florilegium)
στολή, ης ή одяг
στόλος, ου ó похід, експедиція, військо
στόμα, τος τό рот, вуста, паща, гирло, отвір,
 вхід, вихід
στρατεία, ας ή похід, війна

στράτευμα, τος τό військо
 στρατεύω відправлятися в похід, вести війну
 στρατηγικός 3 стратегічний, який застосовує військову хитрість
 στρατηγός, οὐ ό стратег, полководець, претор
 στρατιά, ἄς ή військо
 Σπαρτιάται, ων οί спартанці
 στρατιώτης, ου ό воїн, солдат
 στρατοπεδεύομαι розташовуватися таббором
 στρατόπεδον, ου τό табір
 στρατός, οὐ ό військо
 στρέφω повертати
 στρογγύλος 3 заокруглений, круглий
 στωϊκός, οὐ ό стоїк (*філософ*)
 σύ τι
 συγγενής, οὐ ό і ή родич; οί συγγενεῖς родичі, рідня
 σύγγραμμα, τος τό запис, твір
 συγγραφεύς, ἔως ό письменник, історик
 συγγραφή, ης ή опис, документ, акт, розписка
 συγγράφω писати, складати, вигадувати
 συγκατορύττω закопувати разом
 συγχωρέω 1) зближуватися, сходитися, зустрічатися; 2) домовлятися; 3) уступати, погоджуватися
 σύκον, ου τό плід смоківниці, фіга
 συλλάω грабувати
 συλλαμβάνω захоплювати, схоплювати, закривати
 συλλέγω збирати, набирати
 συμβαίνω сходитися, іти разом
 συμβουλεύω радити, пропонувати
 σύμβουλος, ου ό радник
 συμμαχία, ας, *іон.* συμμαχίη, ης ή (*оборонно-наступальний*) військовий союз
 σύμμαχος, ου ό союзник, помічник, соратник
 συμμετρία, ας ή відповідність, правильне співвідношення
 σύμπας, σύμπασα, σύμπαν весь цілком
 συμπολεμέω (*dat.*) воювати разом
 συμπόσιον, ου τό бенкет
 συμπράττω допомогати, сприяти

συμφορά, ἄς ή доля, нещастя
 σύν (*dat.*) з, разом з
 συναγείρω збирати, скликати
 συνάγω зводити, збирати
 συναθροίζω збирати
 συνάντομαι зустрічатися, зближатися, сходитися
 συνάπτω зв'язувати, з'єднувати
 συνάρχω разом управляти
 σύνειμι [είμι] бути разом
 σύνεσις, εως ή розум, розуміння
 συνοικέω жити разом, співмешкати
 συντάττω (*σσω*) будувати
 συντίθημι складати, з'єднувати, вмовляти, заключати
 Συράκουσαι, *іон.* Συρήκουσαι αі Сиракузи (*найбільше місто стародавньої Сицилії, на пд.-сх. її побережжі*)
 Συρακούσιος, ου ό сиракузянин
 σῦριγξ, ιγγος ή сирінга
 συρίζω, *атт.* συρίττω, *дор.* συρίσσω [сῦριγξ] грати на сиринзі
 σύρμα, ατος τό [сῦρω] *пізн.* плаття з довгим шлейфом
 σῦς, суός ό, ή свиня
 συσκευάζω споряджати, приготовлювати
 συσσίτιον, ου τό сиссітія, спільна трапеза в Спарті
 σύσειτος, ου ό застільний товариш, співтрапезник
 συστρατεύω брати участь у поході, війні, відправлятися в похід
 суφεός, οὐ ό [сῦς] хлів для свиней
 σφάζω, *атт.* σφάττω заколювати, зарізати
 σφαιροειδής 2 кулеподібний
 σφαλερός 3 хиткий, неміцний, ненадійний, невірний
 σφεῖς вони
 σφενδονήτης, ου ό прашник
 Σφίγξ, γγός ή Сфінкс
 σφόδρα дуже сильно, міцно
 σφονδύλη, ης ή земляний жук чи клоп (*який обгризає коріння рослини*)
 σφραγίς, ίδος ή перстень, печатка
 Σχερία, ας ή (*впосл.* Κέρκυρα) Схерія (*острів феаків*)

σχήμα, τος τό зовнішній вигляд, образ, форма, зовнішність
 σώζω (σώζω) зберігати, рятувати
 Σωκράτης, εος ό Сократ
 σώμα, τος τό тіло, кримінальний злочин
 σωματοφύλαξ, ακος ό охоронець
 σωρεύω накопичувати, нагромаджувати, навалювати
 σῶς 3 (= σῶος, σάος) здоровий, неушкоджений
 σωτήρ, ηρος ό спаситель, рятувальник
 σωτηρία, ас ή порятунок, визволення, звільнення
 σωτήριος 2 той, який несе порятунок, рятувальний, визвольний
 σωφρονέω 1) бути розсудливим; 2) бути скромним, стриманим; 3) бути слухняним, дисциплінованим
 σωφρονισμός, οῦ ό напучення, запевнення
 σωφροσύνη, ης ή розважливість, розсудливість, стриманість
 σώφρων 2 розсудливий, розумний

Τ

τάλαντον, ου τό талант, монета чи міра ваги
 τάλας, айна, αν нещасний
 τάληθές = τὸ ἀληθές
 ταμίας, ου ό управитель, розпорядник, квестор, скарбник
 Τάνταλος, ου ό Тантал, фригійський цар
 τάξις, εως ή стрій, шикування, порядок, загін
 ταπεινώω понижувати, принижувати
 τάπης, ητος ό коврик чи покривало
 ταραττω (σσω) потрясати, приголомшувати
 ταραχή, ης ή також *pl.* 1) хвилювання; 2) метушня, сум'яття; 3) заплутаність, неясність; 4) безлад, розбрат, чвари
 Τάρταρος, ου ό Тартар, підземне царство
 τάττω (σσω) влаштовувати, будувати; шикувати
 Ταύγετον, ου, *еп.-іон.* Τηύγετον, ου τό Тайгет (*гірське пасмо вздовж лаконсько-месенського кордону*)
 Ταυρική, ης (χώρα) ή або Ταυρίς, ίδος ή Таврика (*суч. Крим*)

ταῦρος, ου ό бик
 ταῦτα *adv.* тому, ось чому
 таφ- див. θαπ-
 τάφος, ου ό могила, склеп, курган
 τάφρος, ου ή рів
 τάχα скоро, швидко
 ταχέως швидко, скоро
 τάχος, εος (ους) τό прудкість, швидкість
 ταχύς, εἶα, ύ швидкий, скорий, прудкий
 τεχιζω зводити стіни, укріплювати
 τεῖχος, εος (ους) τό стіна, укріплення, фортеця
 τέκνον, ου τό дитина
 τέκτων, ονος ό будівельник
 τελευταῖος 3 кінцевий, останній
 τελευτάω завершувати; помирати
 τελευτή, ης ή завершення, кінець, смерть
 τελέω здійснювати, виконувати, платити (*податки*), належати
 Τέλλος, ου ό Телл, афінянин
 τέλος, εος (ους) τό кінець, вихід, розряд, клас, посада, податок, загін, легіон
 τέλος нарешті
 τέμνω різати, розсікати, колоти
 τερατικῶς жахливим чином
 терпνός 3 приемний, радісний
 τέρπω тішити
 τέρψις, εως ή насолода
 Τερψυχώρα ή Терпсіхора
 τέταρτος 3 четвертий
 τετράγωνος 2 чотирикутний
 τετράδραχμον, ου τό монета в чотири драхми
 τετράκις (τεσσαράκις) чотири рази
 τετρακισμύριοι 3 сорок тисяч
 τετρακόσιοι 3 чотириста
 τετταράκοντα (τεσσαράκοντα) сорок
 τέτταρες (τέσσαρες), α чотири
 τέττιξ, γος ό коник, бабка
 τεχνάω 1) також *med.* робити, виготовляти; 2) *med.* займатися мистецтвом чи ремеслом
 τέχνη, ης ή мистецтво, ремесло, наука
 τεχνίτης, ου ό художник, ремісник
 τήκω плавити; топити, танути
 τίκτω народжувати, виробляти
 τιμάω шанувати, вшановувати

- τιμή, ἥς ἡ оцінка, ціна, честь, пошана, нагорода
- τίμιος 3 поважний, шанований, дорогий
- Τιμολέων, οντος ὁ Тимoleonт (*коринфський полководець, в кінці життя – фактичний правитель Сіракуз, помер 337 р. до н. е.*)
- τιμωρέω мстити, виступати позивачем
- τιμωρία, ας ἡ помста, кара, покарання
- τίνω платити
- τίς, τί хто? що? котрий?
- τίς, τί (*енкл.*) хто-небудь, що-небудь, який-небудь
- Τισσαφέρης, εος ὁ Тиссаферн (*перський сатрап*)
- Τιτάν, ἄνος, ἰον. Τίτην, ἦνος ὁ (*ен. dat. pl. Τίτηνεσσι*) Титан (Τιτᾶνες і Τιτανίδες – діти Урана і Геї: сини – Океан, Кей, Крий, Гіперіон, Іанет, Крон і дочки – Тая, Рея, Теміда чи Феміда, Мнемосина, Феба і Тетіда чи Фетіда; скинувши свого батька з престолу, вони заволоділи світом, поки самі не були переможені і повалені в Тартар Зевсом)
- τιτρώσκω ранити, пошкоджувати
- τό артикль серед. роду
- τοιγαροῦν таким чином, тому
- τοίνυν тому, отже
- τοιόσδε 3 такий (*за якістю*)
- τοιοῦτος, αὐτή, οὗτο = τοιόσδε
- τολμάω наслідуватися, наважуватися
- Τόμυρις, ιος ἡ Томіріс (*цариця массагетів*)
- τόξευμα, ατος τό 1) випущена стріла; 2) відстань польоту стріли (вистрілу); 3) загін лучників
- τοξεύω стріляти з лука
- τόξον, ου τό лук
- τοξότης, ου ὁ лучник
- τοπάζω ставити на місце, *перен.* нащупувати, здогадуватися
- τόπος, ου ὁ місце
- τοσόσδε 3 настільки великий
- τοσοῦτον настільки
- τοσοῦτος, αὐτή, οὗτο = τοσόσδε
- τότε тоді
- τραγωδία, ας ἡ трагедія
- τράπεζα, ης ἡ стіл, обід, їжа, страва
- τραῦμα, ατος τό рана
- τραυματίζω ранити
- τραχύς, εἶα, ὕ шорсткий, суворий, трудний, грубий
- τρεῖς, τρία три
- τρέπω повертати, звертати, *med.* обертатися до втечі
- τρέφω годувати, вирощувати, утримувати
- τρέχω бігти
- τριάκοντα тридцять
- τριακόσιοι 3 триста
- τριακοστός 3 тридцятий
- τριβω терти, натирати, знищувати, *med.* займатися
- τριήρης, εος ἡ трієра, судно з трьома рядами веслярів
- триκέφαλος 2 триголовий
- τριπλοῦς 3 триразовий, трикратний; потрійний
- τρίπους, ποδος ὁ 1) триногий стіл; 2) культ. священний триніжник (*Піфії*)
- τρῖς тричі
- τριμύριοι 3 тридцять тисяч
- τρίτος 3 третій
- Τροία, ας ἡ Троя
- τρόπαιον, ου τό трофей, пам'ятник на честь перемоги
- τρόπος, ου ὁ образ, спосіб, характер, вдача, звичай, троп
- τροφή, ἥς ἡ їжа, утримання
- τροπάω бурити, сверлити, просверлювати
- τρύπημα, ατος τό отвір, діра; т. ραφίδος NT голчане вушко
- Τρωάς, ἄδος ἡ Трояда, Троянська область
- τρώγω гризти
- Τρώες, ὠων οἱ троянці
- Τρωός, οῦ ὁ троянець
- τυγχάνω потрапляти, ставатися, зустрічатися, бувати
- τύπτω бити, вдаряти, поразити, жалити
- τυραννεύω бути тираном, одноосібно правити
- τυραννίς, ίδος ἡ тиранія, одноосібна влада
- τύραννος, ου ὁ тиран, одноосібний правитель
- τυρός, οῦ ὁ сир
- Τυρταῖος, ου ὁ Тиртей, поет
- τυφλός 3 сліпий

τυφλώω осліплювати
τύχη, ης ή випадок, доля, щастя

Υ

ύβρίζω гордовито чинити, ображати
ύβρις, εως ή гордовитість, зарозумілість, зухвалість
ύγιαίνω бути здоровим
ύγεία і ύγεία, ας, рідко ύγεία, іон. ύγίειη і ύγείη, ης ή здоров'я
ύγιής 2 здоровий
ύδρία ή ковш чи відро, посудина
ύδωρ, ύδατος τό вода
υίός, ού ό син
ύλη, ης ή ліс, дерева
ύμεΐς ви
ύμέτερος 3 ваш
ύμνέω оспівувати
ύμνος, ου ό урочиста пісня, гімн
ύпάρχω допомогати, сприяти, бути
ύпέρ (gen.) по той бік, за, над, (acc.) зверху, на користь
ύπερβάλλω перекидати, перевищувати, завищувати ціну, med. долати
ύπερβιβάζω перевозити, переводити
ύπερέχω перевищувати, перевершувати (gen. кого, що; dat. чим)
ύπέρεικμαι 1) лежати зверху; 2) бути розташованим вище, тобто далі; 3) нависати
ύпέρτατος (= ύπατος) 3 найвищий, якнайвищий, верховний
ύпέρχομαι 1) підходити (під що-н.), входити, вступати; 2) (повільно) просуватися; 3) відходити, відступати; 4) (про почуття) закрадатися, проникати
ύπέχω підкоритися, коритися
ύпήκοος 2 слухняний, підвладний, підкорений
ύπό (gen.) від, (dat.) під (лат. sub; de?), (acc.) під (лат. sub; куди?)
ύπόγαιος, атт. ύπόγειος 2 підземний
ύποκαίω, атт. ύποκάω розпалювати, підпалювати внизу
ύποκάτω внизу
ύπνος, ου ό сон
ύπόδημα, τος τό взуття, сандалії

ύποκλίνομαι 1) лягати донизу; 2) обвисати, ставати в'ялим
ύπομένω залишатися, терпіти, витримувати
ύποπτεύω 1) мати підозру, бути підозрілим; 2) припускати, думати
ύποσειώ, еп. ύποσειώ знизу потрясати, тобто приводити в рух
ύποστρέφω повертати назад, повертатися, відступати
ύς = σύς
ύστασπης, ου ό Гістасп 1) сатрап Персиди за Камбіса, батько Дарія I; 2) син Дарія I і Атосси, брат Ксеркса; 3) зять Гобрія, друг Кіра Молодшого
ύστατος 3 найпізніший, останній; ύστατον – adv.
ύστερος 3 більш пізній; ύστερον пізніше, після
ύψηέομαι іти попереду, передувати, вказувати
ύψηλός 3 високий
ύψος, εος (ους) τό висота
ύω посилати дощ, безос. ύει іде дощ

Φ

Φαΐδύμη, ης ή Федімен (жін. ім'я)
φαίνω являти, показувати, med. являтися, показуватися
φάλαγξ, γγος ή фаланга
Φάλαρις, ιδος ό Фаларід (тиран м. Акрагант (бл. 570–544 pp. до н.е.)
φανερός 3 явний, ясний
φαντασία, ας ή 1) показ, демонстрування; 2) пишність, блиск; 3) φίλος. фантазія, враження
φάρμακον, ου τό засіб, ліки, отрута
Φαρνάκης, ου ό Фарнак (понтіський цар)
φάτνη, ης ή ясла
φαύλος 3, рідко 2 1) нікчемний, незначний; 2) негідний, дурний, жалюгідний, поганий
Φειδίας, ου ό Фідій (скульптор)
φείδομαι (gen.) уникати, щадити, берегти
Φείδων, ωνος ό Фідон 1) цар теспрогтів; 2) тиран Аргоса, VIII ст. до н. е.
φέρω нести, приносити

φεύγω (*acc.*) бігти, тікати, уникати, (*gen.*)
бути звинуваченим

φημί говорити, стверджувати

φθαρτικός 3 згубний

φθέγγομαι видавати звук, вимовляти слово

φθείρω занапащати, нищити

φθονερός 3 заздрісний

φθονέω заздрити, ненавидіти

φθόνος, ου ὁ заздрість, неприхильність

φιάλη, ης ἡ посудина для пиття, чаша, глек

φιλάργυρος, ου ὁ грошолоуб, срібло-
любець

φιλέω любити, цілувати

φίλη, ης ἡ подруга

φιλία, ας ἡ дружба, любов

Φίλιππος, ου ὁ Філіпп (*македонський цар*)

φιλοινία, ας ἡ любов до вина

φیلόκαλος 2 який любить красу

φилοκίνδυνος 2 який любить небезпеку, смі-
ливий

φιλομαθής 2 1) допитливий, жадібний до
знань; 2) старанний, завзятий

Φιλόξενος, ου ὁ Філоксен

φίλος 3 милий, дорогий, власний

φίλος, ου ὁ друг

φιλοσοφία, ας ἡ 1) любов до знань, допит-
ливість; 2) дослідження, учення, наука;
3) любов до мудрості, філософія

φίλοσοφος 2 який любить мудрість, філо-
софський

φίλοσοφος, ου ὁ філософ

φιλότης, ητος ἡ любов

φιλοτιμέομαι бути шанобливим, бути су-
перником, змагатися, домагатися

φίλωс 1) дружелюбно; приязно; 2) із задово-
ленням, охоче

φλέψ, φλεβός ἡ жила, кровеносна судина

φλόξ, γός ὁ полум'я, жар

φοβέομαι боятися, страшитися

φοβερός 3 страшний, жакливий

φοβερός страшно, грізно, жакливо

φόβος, ου ὁ страх, жак, побоювання

φοίνιξ, ικος ὁ фінікова пальма, пурпур, пур-
пуровий одяг

Φοίνιξ, κοс ὁ фінікієць

φονεύω вбивати

φόνος, ου ὁ убивство

φόρμιγξ, ιγγος ἡ формінга (*рід кіфари або
арфи з 3–7 струнами*)

φόρος, ου ὁ данина

φράζω говорити, повідомляти, оголошувати

Φρίξος, ου ὁ Фрікс (*син Атаманта і Нефе-
ли, який тікав з сестрою Геллою від ути-
сків мачухи в Колхиді, де він приніс в жер-
тву Зевсу золоторунного барана; руно
цього барана було там прибите до свя-
щенного дуба і пізніше викрадене арго-
навтами*)

φρονέω мислити, думати, судити, μέγα
φρονεῖν багато про себе думати, гордитися

φρόνημα, τος τό думка, гордість, сміливість

φρόνησις, εως ἡ здоровий глузд, розсудли-
вість, розум

φρόνιμος 3 розумний

φροντίζω думати, розмірковувати

φροντίς, ίδος ἡ турбота, тривога, неспокій

Φρυγία, ας ἡ Фрігія (*країна в Малій Азії*)

φυγαδεύω виганяти (*з країни*)

φυγή, ης ἡ утеча

φυή, ης, *дор.* φυά, ἄς ἡ 1) фігура, стан, осан-
ка, зовнішність; 2) обличчя, голова

φύλαξ, κοс ὁ сторож; вартівник

φυλάττω (*ссω*) сторожити, охороняти, ос-
терігатися

φυλή, ης ἡ філа, коліно, рід

Φυλή, ης ἡ Філа (*дем*)

φυλλάς, ἄδος ἡ листя

φυσικός 3 природний

φύσις, εως ἡ природа, природний дар; φύσει
від природи

φυτεύω насаджати, садити

φυτόν, οὔ τό рослина, дерево

φύω народжувати, виробляти

φωνή, ης ἡ звук, голос, спів

φῶρ, ρός ὁ злодій

φωριαμός, οὔ ὁ сундук, скриня

φῶς, τός τό світло, мн. очі

X

χαίρω радіти, бути живим і здоровим

Χαιρώνεια, ας ἡ Херонея (*місто в Беотії;
тут в 338 р. до н. е. Філіпп розбив афін-
сько-беотійські війська, а в 86 р. до н. е.*

Сулла завдав поразки Мιμριδάτου; батьківщина Плутарха)

χαλάω відпускати, відкривати

χαλεπός 3 важкий, тяжкий, крутий, грізний, суворий

χαλινός, οὐ ὁ вуздечка

χαλκεύς, ἕος ὁ мідник

χαλκόπους, ποδος мідноногий

χαλκός, οὐ ὁ мідь

χαλκοῦς, ἦ, οὐν мідний

χαρακτήρ, ἦρος ὁ знак, прикмета, особливість, характер

χαρίεις, εσσα, εν приємний, чарівний, милий

χαρίζομαι робити приємне, догоджати

χάριν заради

χάρις, ιτος ἡ втіха, вдячність, витонченість, краса

Χάρων, ωνος ὁ Харон (*міфічний перевізник в підземному царстві*)

χάσκω розкривати рот, проковтувати

χάσμα, ατος τό яма, безодня, ущелина

Χείλων або Χίλων, ωνος ὁ Хілон (*син Дамасета, лакедемонянин, один із „семи мудреців“, який жив на поч. VI ст. до н. е.*)

χειμάρρος, ου ὁ (*бурхливий*) потік

χειμών, ὦνος ὁ зима, непогода

χείρ, ρός ἡ рука, влада

χείριστος 3 див. κακός

χειροτονέω голосувати підняттям рук

χείρων 2 див. κακός

Χείρων, ωνος ὁ Хірон (*фессалійський кентавр, мудрий цілитель, учитель Ахілла, Асклепія і Ясона*)

χελιδών, ὄνος ἡ ластівка

χθών, ονός ἡ земля, країна

χίλιοι 3 тисяча

Χίμαιρα, ас ἡ Химера (*міфічне вогнедихаюче чудовисько в Лікії з головою лева, тулубом кози і хвостом дракона*)

χιτών, ὦνος ὁ хітон, плащ

χιών, ὄνος ἡ сніг

χλαῖνα, ас ἡ шерстяний плащ

χλιαρός 3 теплий

χλόη, ης ἡ зелень

Χλόη, ης ἡ Хлоя

χλωρός 3 зелений, блідий

χοή, ἦς ἡ [χέω] узливання (*зазвич., на відміну від λοιβή і σπονδή*) на честь померлих (*з води, вина і меду*)

χοῖρος, ου ὁ свиня

χορεία, ас ἡ хоровод, танок

χορικός 3 хоровий

χόρος, ου ὁ хор, танок, танець

χοῦς, οὐ ὁ земля, прах, пил

χράομαι (*dat.*) користуватися, обходитися

χράω позичати, вживати, використовувати

χρεία, ас ἡ потреба, необхідність, нестача

χρή (*acc. з inf.*) треба, слід; χρέων невідм. дієприкметник.

χρήζω потребувати, бажати

χρήμα, τος τό річ, предмет, *pl.* гроші, багатство

χρήσιμος 3 корисний, гідний, пригожий

χρήσις, εως ἡ уживання

χρηστός 3 корисний, хороший, чесний

χρίω мастити, змащувати

χρόνος, ου ὁ час, пора, вік; χρόνω з часом, нарешті

χρῦσεος (οῦς, ἦ, οὐν) золотий

χρυσόμαλλος 2 золоторунний

χρυσός, οὐ ὁ золото

χρυσοτόκος 2 яка несе золоті яйця

χρῶς, τός τό колір

χῦτρα, ас ἡ глиняний горщик

χώρα, ас ἡ країна, земля

χωρέω уступати, іти геть

Ψ

Ψαμμήτιχος ὁ Псамметіх, єгипетський цар
ψάμμος, ου ἡ, *пізн.* також ὁ пісок; піщана пустеля

ψέγω ганити, засуджувати

ψευδής 2 1) хибний, оманливий; 2) невірний, помилковий; 3) брехливий, неправдивий; 4) обманутий

ψεῦδος, εος (ους) τό неправда, обман, фальш

ψεῦδος брехати, обманювати

ψεῦστης, ου ὁ обманщик, брехун

ψηφίζομαι подавати голос, вирішувати

ψηφῶ гладити, стирати

ψιλός 3 непокритий, чистий, легкоозброєний

ψυχή, ἦς ἡ подих, дух, душа, життя
ψυχρός 3 холодний

ω

Ὠγγυλία, ας, *еп.-іон.* Ὠγγυλή, ης ἡ Огігія
(*міф. острів, що належав Каліпсо*)

ὣδε так, таким чином

ὦδή, ἦς ἡ пісня

Ὠκεανός, οὗ ὁ Океан 1) син Урана – Неба і
Геї – Землі, володар водяної стихії; 2) ве-
лика ріка, яка обтікає всю землю; 3) назва
теп. Атлантичного океану

ὤμος, ου ὁ плече

ὠμός 3 дикий, сирий

ὠμότης, ητος ἡ дикість, грубість, суворість

ὠν, οὔσα, ὄν див. εἶμι

ὠόν, οὔ τό яйце

ὠρα, ας ἡ пора року

ὠροσκόπος, ου ὁ гороскоп

ὠς як, наче, подібно

ὠς що, щоб, так що, коли

ὠς як, можливо (*посил.*)

ὠσπερ як, як ніби, наче

ὠστε так що, подібно до того як, тому

ὠτ– див. οὔς

ὠφелέω допомагати, приносити користь

ὠφέλιμος 3 корисний, вигідний

УКРАЇНСЬКО-ДАВНЬОГРЕЦЬКИЙ СЛОВНИК

А

а ἄλλά
або... **або** εἴτε... εἴτε
Агесілай Ἀγεσίλαος, α ὁ дор. = Ἀγησίλαος
 (сын Архідама II, цар Спарті 399–358 pp.
 до н. е.)
Азія Ἀσία, ας ἡ
Аїд Ἄϊδης, ου ὁ
акрополь ἀκρόπολις, εως ἡ
але ἄλλά
Александр (Великий) Ἀλέξανδρος, ου ὁ
Александр Македонський Ἀλέξανδρος
 Μακεδονικός
Аполлон Ἀπόλλων, ωνος ὁ
араб Ἄραβ, βος ὁ
Арес Ἄρης, εως ὁ
Аристотель Ἀριστοτέλης, εως ὁ
Артеміда Ἄρτεμις, дос ἡ
Архілох Ἀρχίλοχος, ου ὁ (родом з о-ва Па-
 рос, представник ямбичної лірики, бл.
 714–676 pp. до н. е.)
архонт ἄρχων, онτος ὁ
Астіаг Ἀστυάγης, ου ὁ (мідіїський цар)
Аттика Ἀττική, ἧς ἡ
аттичний Ἀττικός 3
Афіни Ἀθῆναι, ῶν αἱ
афінський Ἀθηναῖος, 3
афінянин Ἀθηναῖος, ου ὁ
Афродіта Ἀφροδίτη, ἧς ἡ
Ахілл Ἀχιλλεύς, εως ὁ

Б

багатий πλούσιος 3
багато πολὺ
багатство πλοῦτος, ου ὁ
бажати ἐθέλω; βούλομαι
базікало ἀδόλεσχος, ου ὁ
батьки γονεὺς, εως ὁ (sing.)
батьківщина πατρίς, ίδος ἡ
батько πατήρ, τρός ὁ
бачити βλέπω
бджола μέλιττα (μέλισσα), ἧς ἡ бджола

без ἄνευ (gen.)
безсмертний ἀθάνατος 2
Беллерофонт Βελλεροφόντης, ου ὁ
бенкет συμπόσιον, ου τό; δεῖπνον, ου τό
бесіда ὄαρος, ου ὁ; ἡ ὄαριστύς, ύος
би δέ
битва μάχη, ἧς ἡ
бичувати μαστιγῶω
біда ἄλγος, εως τό; πῆμα, ατος τό
бідний πένης, ητος; χρεῖος 2
бідність пенία, ας ἡ
білий, а, е λευκός 3
біля ἐν (dat.); ἀμφί (dat., gen., acc.); εἰς (acc.);
 παρά (dat.); περὶ (acc.)
біль ἄλγος, εως τό; πάθος, εως τό
більше πέρα
більший μείζων 2 (comp. μέγας)
благати ἱκετεύω
благо ἀγαθόν, οὔ τό
благородний γενναῖος 3,2; εὐγενής 2
благочестивий εὐσεβής 2
бо γάρ
бог θεός, οὔ ὁ
богиня θεά, ἧς ἡ
бойовий μαχητικός 3; πολεμιστήριος 3
боротися μάχομαι (dat.); ἀμιλλάομαι
боятися φοβέομαι; ἀποδειλιάω; δεῖδω;
 δειμαίνω; τρέω
брат ἀδελφός, οὔ ὁ
брати αἰρέω; λαμβάνω
брати участь κοινωνέω; μετέχω
брехати ψεύδω
брехливий ψευδής 2
брехня ψεῦδος, εως τό
будинок (дім) δόμος, ου ὁ
будівля οἰκοδομή, ἧς ἡ
будувати ἰδρύω
бути εἰμί

В

в, у ἐν (dat.)
важкий χαλεπός 3

важкоозброєний воїн, гопліт όπλίτης, ου ό
варвар βάρβαρος, ου ό
вбивати φονεύω
вбивця φονεύς, έως ό
вважати δοκέω; ήγέομαι; λογίζομαι;
 νομίζω; οϊμαι
вдаряти παίω; μαστιγώω; πλήττω (σσω)
вдома οϊκοι
великий μέγας, μεγάλη, μέγα
вершина, верхівка άκρα, ας ή; ύψος, εος τό
вершник ίππεύς, έως ό
весна έαρ, ος τό
вести άγω
весь όλος 3; πᾶς, πᾶσα, πᾶν; (цїлком)
 σύμπας, σύμπασα, σύμπαν
уже ήδη
ви ύμεϊς
вивчати έκμανθάνω; μανθάνω
виганяти έκρίπτω
вигодовувати, вигодувати τρέφω; σιτέω
видаватися πρέπω
виконувати διαπράττω
винаходити εύρίσκω
вино οϊνος ό
вирішувати *med.* βουλεύω
вирушати πορεύω
високий ύψηλός 3
вихований εύπρεπής 2
виховувати παιδεύω
вишиковувати, вишикувати τάττω (σσω)
виявляти αναφαίνω
від από (*gen.*)
відвага θράσος (θάρσος), εος τό
відважний άλκιμος 2, 3; θρασύς, εϊα, ύ
відкривати ανοίγνυμι ή ανοίγω
відомий ένδοξος 2; (*всім*) περιβόητος 2
відповідати αποκρίνομαι
відпочивати αναπαύω
відправлятися πέμπω; αποπέμπω;
 πορεύω; (*в похід*) στρατεύω; συστρατεύω
відпускати αναπέμπω; αποπέμπω
відрізнятися άριστεύω; διαφέρω; πρέπω
відрубувати αποτέμνω; κατατέμνω
відступати ύπέρχομαι; ύποστρέφω
війна πόλεμος, ου ό

військо στρατός, ου ό; στρατιά, ᾗς ή;
 στρατεύμα, τος τό; στόλος, ου ό; ισχύς,
 ύος ή
військовий πολεμικός 3
вільний έλευθερος 3
він, вона, воно; той, та, те αυτός, ή, ό
вінок στέφανος ό
вірити πιστεύω
вірність πίστις, εως ή
вірний πιστός 3
вісник άγγελος ό; κήρυξ, κος ό
вітати ασπάζομαι
вічний άίδιος 2; αϊώνιος 2
віщування μαντείον, ου τό
влада αρχή, ης ή; χείρ, ρός ή; (*царська вла-*
да) βασιλεία, ας ή
вовк λύκος, ου ό
вогонь πῦρ, ρός, τό
вода ύδωρ, ύδατος τό
воїн στρατιώτης, ου ό; (*важкоозброєний,*
гопліт) όπλίτης, ου ό; (*легкоозброєний,*
пелтаст) πελταστής, ου ό
войовничий μάχιμος 2; πολεμικός 3
володар δεσπότης, ου ό
волосся θρίξ, τριχός ή; κόμη, ης ή
ворог πολέμιος, ου ό; έχθρός, ου ό
ворона, ворон κόραξ, κος ό
воювати (*разом*) συμπολεμέω (*dat.*)
втікати, утікати αποφεύγω; αποτρέχω;
 έκφεύγω; φεύγω
вухο οὔς, ώτός τό
вчинок πράξις, εως ή
вчитель διδάσκαλος, ου ό
вчити διδάσκω
вчитися μανθάνω
вшановувати τιμάω

Γ

гавань λιμήν, ένος ό
ганебний αισχρός 3; άτιμος 2
Ганнібал Άννίβας, α ό
ганьбити αισχύνω; έλέγχω; ύβρίζω
гарний εύμορφος 2; καλός 3
гарно καλῶς

Геката Ἑκάτη, ης ή (донька Персея і Астерії, за ін. – Зевса і Деметри, богиня підземного світу, пізніше – богиня місяця, ототожн. з Артемідією)

Геллеспонт Ἑλλήσποντος, ου ό

Геракл Ἡρακλῆς, έους ό

Геродот Ἡρόδοτος, ου ό

гімнет γυμνήτης, ου ό

гіркий πικρός 3

гладіатор μονόμαχος, ου ό

глашатай κήρυξ, κος ό

глибокий βαθύς, εἶα, ύ

гнати έλάνω

гнів όργή, ης ή

гніватися όργίζομαι (*dat.*)

говорити άγοράομαι; άγορεύω; λαλέω; λέγω; φημί

година, час χρόνος, ου ό

голова κεφαλή, ης ή; κάρη, ης ή

Гомер Όμηρος, ου ό

гора όρος, еос τό

господар δεσπότης, ου ό; κύριος, ου ό

готовий έτοιμος 3

готувати παρασκευάζω

грабувати συλλάω; άρπάζω

грати έμπαίζω

гратися παίζω

грек Έλλην, ηνος ό

Греція Έλλάς, άδος ή

грецький Έλληνικός 3

грім κεραυνός, ου ό

грішити άμαρτάνω

громадянин πολίτης, ου ό

гроші χρήμα, τος τό; άργύριον, ου τό

густий βαθύς, εἶα, ύ

Д

давати δίδωμι

дар δῶρον, ου τό

Дарій Δαρεῖος, ου ό

два δύο

дванадцять δώδεκα

двісті διακόσιοι, αι, α

де ποῦ; οὔ

дев'ять έννέα

Дедал Δαίδαλος, ου ό

Дельфи (місто) Δελφοί οί

дельфійський Δελφικός 3

демагог δημαγωγός, ου ό (*народний трибун*)

Демосфен Δημοσθένης, еос ό

день ήμέρα, аς ή; ήμαρ, аτος τό

державна κοινόν, ου τό; πολιτεία, аς ή

деякий μετεξέτεροι 3

дивуватися θαυμάζω (*acc.*)

дитина παῖς, δός ό, ή

дівчина παρθένος, ου ή; κόρη, ης ή

ділити μερίζω; διанέμω

діло έργον, ου τό; πράγμα, τος τό

дім οἶκος, ου ό; οἰκία, аς ή

діти παῖς, δός ό, ή; παιδίον, ου τό; τέκνον, ου τό

діяння πράξις, еως ή

для πρόσ (*acc.*)

до εις (*acc.*); μέχρι (*gen.*); ώς (*acc.*)

добре εὔ

добрий άγαθός 3

довгий μακρός 3

довіряти πιστεύω

додому οἶκαδε; οἶκοι

дозволяти έάω

долати κρατέω (*gen.*); ύπερβάλλω

доля τύχη, ης ή; συμφορά, ᾗς ή

допомагати βοηθέω

дорога όδός, ου ή

дорогий τίμιος 3; φίλος 3; πολυτελής 2

досвідчений έμπειρος 2; έπιστήμων 2

достойний άξιος 3

дочка θυγάτηρ, τρός ή

Драконт Δράκων, онτος ό (*автор першого зводу писаних законів в Афінах – θεσμοί, бл. 620 р. до н. е.*)

древній παλαιός 3

друг, товариш φίλος, ου ό

дружба όμιλία, аς ή; φιλία, аς ή

дружина γυνή, γυναικός ή

дуже μάλα; μάλιστα

дух ψυχή, ης ή

душа ψυχή, ης ή

Ε

Εβρίδικα Εὐρυδική, ης ἡ
Εβρίσфей Εὐρυσθεύς, έως ό (μικενський цар)
Εδίν Οιδίπους, ποδος ό (φίβανський цар)
Ελλαδα Ἑλλάς, άδος ἡ
ελλίν Ἑλλην, ηνος ό
εποχα έποχή, ἡς ἡ
ερinia Ἑρινύς, ύος ἡ
εтнос έθνος, εος (ους) τό
εφιοп Αίθιοψ, опος ό

Ε

Εвроπα Εὐρώπη, ης ἡ
Εγипет Αἴγυπτος, ου ἡ
Εлена Ἑλένη, ης ἡ

Ж

жах φόβος, ου ό
жертва θυσία, аς ἡ; ιερά τά; (на честь перемоги) έπινίκια, ων τά
жертвоприношення ιερά τά
живий έμψυχος 2
житель ένοικος, ου ό; οικήτωρ, опος ό
жити ζάω; οικέω
житло οικία, аς ἡ; οικησις, εως ἡ; οικος, ου ό
життя ζωή, ἡς ἡ; βίος, ου ό
жінка γυνή, γυναικός ἡ
жоден οὐδεις, οὐδεμία, οὐδέν

З

з, із 1 εκ, εκ (gen.); 2) σύν, ξύν (dat.)
за πρό (gen.)
завжди άει
завойовувати αιχμαλωτίζω
задрити ζηλώω
задрість ζηλος, ου ό, також ζηλος, εος τό; φθόνος, ου ό
закінчувати τελευτάω
закон νόμος, ου ό
залишати λείπω; επιλείπω; (позаду) άπολείπω
залишатися μένω; υπομένω
записувати, писати αναγράφω; γράφω
запитувати, питати, опитувати; допитувати έρωτάω

запроваджувати, запровадити εισάγω
запрошувати μεταπέμπω
заради ένεκα (gen.); προς (gen.); χάριν
засновувати κτίζω
захищати άμύνω
захоплювати συλλαμβάνω;
καταλαμβάνω
захоплюватися θαυμάζω (acc.)
збирати συλλέγω; συνάγω
збиратися μέλλω
зброя όπλον, ου τό
звеселяти εύφραίνω
звичай έθος, εος (ους) τό; ηθος, εος (ους) τό
звільняти έλευθερώω
звір θήρ, θηρός ό
згубити άποβάλλω; άπόλλυμι
здійснювати διαπράττω; δράω; πράττω (σσω)
здобич άγρα ἡ; κτήμα, τος τό
здобувати κτάομαι
здоров'я ύγεια ι ύγεία, аς ἡ
Зевс Ζεύς, Διός ό
землероб γεωργός, οϋ ό
земля χώρα, аς ἡ; χθών, ονος ἡ
з'єднувати συντίθημι
зима χειμών, ωνος ό
зигрівати θάλλω; ιαίνω
зізнаватися, зізнатися όμολογέω
зірка άστήρ, έρος ό
зменшувати(ся) μειώω μινύθω
змінювати άλλάττω; άμειβω; άλλιοιόω
зміцнювати δυναμόω; σκληρύνω
знаменитий ένδοξος 2; εύκλεής 2
знання έπιστήμη, ης ἡ
знатний έπίσημος 2; έπιφανής 2
знаходити εύρίσκω
знищувати, знищити ανατρέπω; άφανίζω;
καταρρίπτω; φθειρώ
золотий χρύσεος (οϋς, η, οϋν)
золото χρυσός, οϋ ό
зразок παράδειγμα, τος τό
зразу (негайно) αύτίκα; εύθέως; εύθύς
зуб όδοϋς, όντος ό
зчинятися, зчинитися γίγνομαι; πράττω
з'являтися φαντάζομαι

I

i καί
із-за διά (*gen., acc.*); ἐπί (*gen., dat., acc.*)
ім'я ὄνομα, τος τό
інколи, іноді ἄλλοτε; ἐνίοτε
інший ἄλλος, η, ο; ἕτερος 2
іонієць Ἴων, ωνος ό
істина ἀλήθεια, ας ή
історія ἱστορία, ας ή

Й

й καί
йти βαδίζω; ἔρχομαι; εἶμι

K

казати λέγω
карати ζημιόω; κολάζω; εὐθύνω
Карфаген Καρχηδών, όνος ό
карфагенянин Καρχηδόνιος ό
карта πίναξ, κος ό
квітка ἄνθος, εος τό
керманич κυβερνήτης, ου ό
керувати ἄρχω; ἀρχεύω
кидати βάλλω; ἀποβάλλω; ρίπτω
кіготь ὄνυξ, χος ό
кіклоп Κύκλωψ, ωπος ό
кількість πλῆθος, εος τό
кінець τέλος, εος τό; τελευτή, ης ή
кінь ἵππος, ου ό
Кіпр Κύπρος, ου ή
Кір Κύρος, ου ό (*персидський цар*)
кістка ὀστέον, ου τό
кіфара κιθάρα, ας ή
Клеарх Κλέαρχος, ου ό (*командуючий спартанським флотом*)
клястися ἐπόμνυμι
книга βιβλος, ου ή
кожний ἕκαστος 3
коза αἴξ, αἰγός ή
коли ἐπεί; ἐπειδή
колись πάλαι
корабель ναύς, νεώς ή
кордон τέρμων, ονος ό; ὄρος ό
корисний χρήσιμος 3; χρηστός 3

корінь ρίζα, ης ή
короткий σύντομος 2; βραχύς, εἶα, ύ
країна χώρα, ας ή; χθών, ονος ή
краса κάλλος, εος τό
красивий καλός 3
краще *adv.* ἄμεινον
кращий ἀμείνων *див.* ἀγαθός
Крез Κροῖσος ό (*цар Лидії*)
крик κραυγή, ης ή; βοή, ης ή; ἀλαλαγμός, οὔ ό
крило πτερόν, οὔ τό; πτέρυξ, γος ή
Крит Κρήτη, ης ή
кров αἷμα, τος τό
Ксенофонт Ξενοφών, ῶντος ό
Ксеркс Ξέρξης, ου ό

L

лабіринт λαβύρινθος, ου ό
Лай Λαῖος, ου ό (*фіванський цар*)
лакедемонянин Λακεδαιμόνιος, ου ό (*спартанець*)
Лаомедонт Λαομέδων, οντος ό (*батько троянського царя Приама*)
Латона Λητώ, οὔς ή (*мати Аполлона і Артеміди*)
лев λέων, οнτος ό
легкий ῥάδιος 3; κοῦφος 3
легко ῥαδίως
легкоозброєний воїн πελταστής, οὔ ό
лист ἐπιστολή, ης ή
лихо κακόν, οὔ τό
лівий ἀριστερός 3
Лідія Λυδία, ας ή (*країна в Малій Азії*)
Лікія Λυκία, ας ή (*країна на пд.-зх. бережжі Малої Азії*)
лікар ἰατρός, οὔ ό
ліки φάρмаκον, ου τό
Лікурґ Λυκοῦργος ό (*спартанський законодавець*)
ліє ὕλη, ης ή
літо θέρος, εος τό
луг λειμών, ῶνος ό
любити φιλέω; στέργω
любов ἀγαπή ή; ἐπιθυμία, ας ή; φιλότης, ητος ή

людина ἄνθρωπος, ου ὁ
людський ἀνθρώπινος 3
лякати φοβέω

Μ

Мавсол Μαύσωλος, ου ὁ
македонець Μακεδών, ὄνος ὁ
малий μικρός αἶο σμικρός 3
малювати ζωγραφέω
Марафон Μαραθών, ὠνος ἡ
мати ἔχω
мати, матір μήτηρ, τρός ἡ
мед μέλι, ιτος τό
Менелай Μενέλεως, ω ὁ (*цар Спарты*)
менше *adv.* ἔλασσον, *атт.* ἔλαττον
менший ἐλάττων 2
меч ξίφος, εος τό; ἀκινάκης, ου ὁ ἀκίνακ
(меч)
ми ἡμεῖς
мир εἰρήνη, ης ἡ
мислити, думати φρονέω; δοκέω
миша μῦς, μυός ὁ
мідянин Μηδός, ου ὁ
мій, моя, моє ἐμός 3
Мікени Μυκῆναι αἱ (*місто в південній Греції*)
міркувати φρονέω
міст γέφυρα, ας ἡ
місто πόλις, εως ἡ
міський ἀστεῖος 3; ἀστικός 3
місце τόπος, ου ὁ
місяць μήν, ὅς ὁ
міф μῦθος, ου ὁ
міцний ἰσχυρός 3; ἐγκρατής 2; ἀσφαλής 2
мова γλῶττα, ας (σσα) ἡ
мовчати σιωπάω
могти δύναμαι
могутній δυνατός 3
могутність δύναμις, εως ἡ
молитва εὐχή, ἧς ἡ
молитися ἀράομαι; εὐχομαι
молодий νέος 3
молоко γάλα, κτος τό
more ἄλς, ὅς ὁ; θάλαττα (σσα), ης ἡ; κόλπος,
ου ὁ; πέλαγος, εος τό; πόντος, ου ὁ

морський θαλάσσιος 3
моряк ναυτικός ὁ; ναύτης, ου ὁ;
ναυτίλος, ου ὁ
мудрий σοφός 3
мудрість σοφία, ας ἡ
муж, чоловік ἀνήρ, ἀνδρός ὁ; συνευνέτης,
ου ὁ; πόσις, εως ὁ; ἔρσην, ενος ὁ
мужній ἀνδρείος 3; ἐσθλός 3; εὐψυχος 2
мужність ἀρετή, ἧς ἡ
муза Μοῦσα, ης ἡ
мур ὄρκάνη, ης ἡ
м'ясо κρέας, ατος τό

Н

на ἀνά (*gen., dat., acc.*); εἰς (*acc.*); ἐπί (*gen., dat., acc.*); κατά (*gen., acc.*)
навесні ἡρινά
навчати παιδεύω; διδάσκω
наголінник, поножа κνημῖς, ἴδος ἡ
над ὑπέρ (*gen., acc.*)
надіятися ἐλπίζω
назва ὄνομα, τος τό; ὀνομασία, ας ἡ
називати καλέω; ἀνακαλέω; λέγω
найбільше μάλιστα (*найвищ. ст. від μάλα*)
найвищий ὑπέρτατος (= ὑπάτος) 3
наймати μισθόω
наказ κέλευμα, ατος τό; πρόσταξις, εως ἡ
наказувати παραγγέλλω; ἐπιτέλλω;
κελεύω; προστάττω (σσω)
напад εἰσβολή, ἧς ἡ; ἐκδρομή, ἧς ἡ; ἔφοδος,
ου ἡ; ἐπίθεσις, εως ἡ
нападати ἐπιφέρω; προσπίπτω; προσβάλλω;
κατατρέχω
напис ἐπίγραμμα, ατος τό; ἐπιγραφή, ἧς ἡ
написаний ἀνάγραπτος 2, γραπτός 3
наповнювати πληρόω
народ δῆμος, ου ὁ; ἔθνος, εος (ους) τό;
λεώς, ὦ ὁ
народжуватися γίγνομαι
народжувати, народити γίγνομαι; φύω
наслідувати μιμέομαι (*acc.*); ζηλώω
настановά διδασκαλία, ας ἡ; παράγγελμα,
ατος τό
наука ἐπιστήμη, ης ἡ; μάθημα, τος τό;
παίδευμα, τος τό

наш, а, е ήμέτερος 3
не мї; οὐ (οὐκ, οὐχ)
не вистачати, бракуватиλείπω; ἀπορέω
не тільки ... а й οὐ μόνον..., ἀλλὰ καί
небезпека κινδύνευμα, ατος τό; κίνδυνος,
 ου ό; φοβερόν, οὔ τό
небезпечний δεινός 3; ἐπικίνδυνος 2
невідомий ἄδηλος 2
негідний φαῦλος 3, *рідко* 2
неможливо ἀδυνάτως
ненавидіти ἐχθαίρω
неправда ψεῦδος, εος τό
неприсмний χαλεπός 3; ψυχρός 3
нерозумний ἀνόητος 2; ἄφρων 2
несправедливий ἄδικος 2
несправедливість ἀδικία, аς ή
неушкоджений σῶς 3 (= σῶος, σάος)
нещастя ἀτυχία, аς ή; δυστύχημα, тος τό;
 κακόν, οὔ τό
нещасний ἄθλιος 3; δύστηνος 2;
 δυστυχής 2
неясний ἄδηλος 2
ніж ἦ
ніжний, м'який μαλακός 3; ἄβρός 3;
 ἀπαλός 3
ніколи μήποτε; οὐδέποτε; οὔποτε
Ніоба Νιόβη, ης ή (*δочка Тантала і Діону,
 дружина фіванського царя Амфіона*)
ніхто μηδεїς, μία, έν; οὐδεїς, οὐδεμία, οὐδέν
ніч νύξ, κтός ή
нічого, ніщо μηδεїς, μία, έν; οὐδεїς, οὐδεμία,
 οὐδέν
новий καινός 3; νέος 3
нога, стопа πούς, ποδός ό
носити φέρω; διαφέρω

О

оберігати τηρέω; φείδομαι (*gen.*)
обіцяти ὑπισχνέομαι
обмірковувати συλλογίζομαι
обов'язок ὀφείλημα, тος τό
одержувати δέχομαι; λαμβάνω
один εἷς, μία, έν
Одіссеї Ὀδυσσεύς, έως ό (*герой Троянської
 війни*)

озеро λίμνη, ης ή
ознака σημεῖον, ου τό
океан ὠκεανός, οὔ ό
око ὀφθαλμός, οὔ ό
олень ἔλαφος, ου ό, ή; (молодий) νεβρός,
 οὔ ό
описувати διαγράφω; καταλέγω
оратор ῥήτωρ, оρος ό
Орест Ὀρέστης, ου ό (*сын Агамемнона*)
Орфей Ὀρφεύς, έως ό
осел ὄνος, ου ό, ή
осінь μετόπωρον, ου τό
останній ἔσχατος 3; ὕστατος 3; τελευταῖος 3
острів νήσος, ου ή
оточувати κυκλώω; περιβάλλω
отримувати δέχομαι; λαμβάνω
отрута φάρμακον, ου τό
охоронець, вартівник φύλαξ, κος ό
о якщо б ! εἶθε

П

палити καίω (κάω)
панувати ἄρχω (*gen.*); κρατέω
панцир θώραξ, κος ό
Парнас Παρνασσός, οὔ ό
пастух ποιμήν, ένος ό; νομεύς, έως ό; βοτήρ,
 ἦρος ό
пелопоннеський Πελοποννησιακός 3
пелопоннесець Πελοποννήσιος, ου ό
перевищувати, перевершувати ἀριστεύω;
 νικάω; ὑπερέχω
перед πάρος (*gen.*); πρό (*gen.*)
передавати μεταδίδωμι
переконувати πείθω; παρακελεύω
перемагати νικάω; περιγίγνομαι (*gen.*)
перемога νίκη, ης ή
переносити διαφέρω
переправляти περαιόω
переслідувати διώκω
переходити διαβαίνω; ὑπερβαίνω
перешкоджати κωλύω (*acc.*)
перс Πέρσης, ου ό
перший πρότερος 2; πρῶτος 3
печера ἄντρον, ου τό; σπήλαιον, ου τό
писати γράφω

письменник συγγραφεύς, έως ό	померлий φθιτός 3
пити πίνω	помилятися ἀμαρτάνω
під ἐπί (<i>gen., dat., acc.</i>); κατά (<i>gen., acc.</i>); ὑπό (<i>gen., dat., acc.</i>)	помирати, померти ἀποθνήσκω; θνήσκω
підготовлювати παρασκευάζω	помолитися, молитися ἀράομαι
підкоряти ἐξανδραποδίζω	Помпей Πομπήιος, ου ό
підлабузник κόλαξ, ακος ό	пора χρόνος, ου ό
пізнавати γιγνώσκω	порада βουλή, ἥς ἡ
піраміда πυραμῖς, ἶδος ἡ	порадити βουλεύω
пісідійці Πισίδαι οἱ (<i>жители Писидии, країни в Малій Азії</i>)	поразка ἥττα, ἥς ἡ
після εἶτα; ἔπειτα; ὕστερον; μετά (<i>gen., acc.</i>)	породити, породжувати τίκτω
після того ὕστερον	порозмовляти, розмовляти διαλέγομαι (<i>dat.</i>); ὀρίζω
пісня μέλος, εος (ους) τό; ᾠδή, ἥς ἡ; (<i>епічна</i>) ῥαψωδία, ας ἡ	Посейдон Ποσειδῶν, ῶνος ό
платеєць Πλαταιεύς, έως ό	посилати πέμπω
Платеї Πλαταιαί αι (<i>місто в Греції</i>)	посол κῆρυξ, κος ό; πρεσβευτής, οὔ ό
плисти πλέω	поспішати σπεύδω
плід κάρπος, ου ό	похід ἀνάβασις, εως ἡ; πορεία, ας ἡ; στρατεία, ας ἡ; στόλος, ου ό
Плутон Πλούτων, ωνος ό (<i>бог підземного царства</i>)	поховати θάπτω
по κατά (<i>acc.</i>)	початок ἀρχή, ἥς ἡ
повернути τρέπω; μεταστρέφω	правдивий ἀληθής 2
повертатися ἐπανέρχομαι; ὑποστρέφω	правити ἄρχω (<i>gen.</i>); (<i>одноосібно</i>) τυραννεύω
повідомляти ἀνακοινώω, ἐπαγγέλλω	правитель ἄρχων, οντος ό
повний πλήρης 2; μεστός 3 (<i>gen.</i>)	прагнути ἐθέλω; βούλομαι
повстання ἀνάστασις, εως ἡ; στάσις, εως ἡ	працювати ἐργάζομαι
поганий πονηρός 3; κακός 3; φαῦλος 3, <i>pid-ko</i> 2	праця ἔργον, ου τό; πόνος, ου ό
погано κακῶς	працьовитий ἐργατικός 3 φιλοπράγμων 2
погляд βλέμμα, ατος τό; ὤψ, ὠπός ἡ; πρό- σοψις, εως ἡ	предок πρόγονος, ου ό; προπάτωρ, ορος ό
подарунок δῶρον, ου τό; (<i>дар</i>) ἀνάθημα, τος τό	прекрасний εὐμορφος 2; ἐσθλός 3; καλός 3
подвиг ἄθλος, ου ό	при ἐπί (<i>gen., dat., acc.</i>); παρά (<i>gen., dat., acc.</i>); πρός (<i>gen., dat., acc.</i>)
подивляти ἐπισκέπτομαι; θεάομαι	приблизно ὅσον
подібний ὅμοιος 3	прибувати ἀφικνέομαι; ἐπανέρχομαι; ἐπιδημέω
подолати ὑπερβαίνω	привітати, вітати δειδίσκομαι
подруга φίλη, ἥς ἡ	приготовлювати, приготувати παρασκευάζω
поема ποίημα, ατος τό	приємний χαρίεις, εσσα, εν
поет ποιητής, ου ό	приємність χάρις, ιτος ἡ
показувати φαίνω; ἀναφαίνω	приємно ἡδέως
поле ἀγρός, οὔ ό	приймати δέχομαι; λαμβάνω
полководець στρατηγός, οὔ ό	приклад παράδειγμα, τος τό
полювати θηρεύω	прикраса κόσμημα, ατος τό
	прикрашати κοσμέω

приносити ἀποφέρω
припиняти παύω; καταλύω; ἀναπαύω
природа φύσις, εως ἡ
пристрасний ἐρωτικός 3; παθητικός 3
приходить ἔρχομαι; ἀφικνέομαι; ἤκω
причина αἰτία, ας ἡ
про περί (*gen.*)
провідник, проводир ἡγεμών, όνος ό
проводити διάγω
проживати, мешкати οἰκέω; ναίω
промінь ἀκτίς, ἴνος ἡ
промова λέξις, εως ἡ; μῦθος, ου ό
просити αἰτέω; ἰκετεύω; δέω
прославляти εὐλογέω; μακαρίζω
проте ἀλλά; καίτοι
проти ἀντί (*gen.*); ἀντίον
птах ὄρνις, ιθος ό, ἡ; ὄρνεον, ου τό

P

раб δοῦλος, ου ό
радити βουλευέω; κελεύω; συμβουλευέω
радитися κοινολογέομαι
радість ἡδονή, ἡς ἡ; χαρά, ἄς ἡ
радіти χαίρω; ἡδομαι
разом ἅμα; μετά (*gen., acc.*)
рана τραῦμα, τος τό
ранити τιτρώσκω
рахувати ἀριθμέω
риба ἰχθύς, ύος ό
Рим Ῥώμη, ἡς, дор. Ῥώμα, ας ἡ
римлянин Ῥωμαῖος, ου ό
римський Ῥωμαῖος 3
рівнина πεδῖον, ου τό
ріг κέρας, аτος τό
рідкісний σπάνιος 3
різноманітний, різний παντοῖος 3;
 ποικίλος 3
рік ἔτος, еος τό
ріка ποταμός, ου ό
річ χρῆμα, τος τό; πρᾶγμα, τος τό
робити διαπράττω; δράω; ἐργάζομαι;
 ποιέω
розділяти διαλαμβάνω; ὀρίζω
розміщувати, розташовувати καθίζω

розмова διάλεκτος, ου ἡ; λόγος, ου ό;
 διάλεξις, еως ἡ
розмовляти διαλέγομαι (*dat.*); λαλέω;
 λέγω
розповідати λέγω
розтоплювати τήκω
розум νοῦς, ου ό; γνώμη, ἡς ἡ
розумний φρόνιμος 3; σώφρων 2
розходитися ἐκφοιτάω
розширювати εὐρύνω; πλατύνω
Ромул Ῥωμύλος, ου ό
рости βλαστάνω
рот στόμα, τος τό
руйнувати ἀφανίζω; βλάπτω; διαφθείρω;
 κατασκάπτω
рука χεῖρ, χειρός ἡ
рухатися ὀρμάω; κινέω
рятувати σώζω (σώζω)

C

сад κῆπος, ου ό
Саламін Σαλαμίς, ἴνος ἡ
сам αὐτός, ἡ, ό; (*себе самого*) ἑαυτοῦ, ἡς
Сарди Σάρδεις, еων αἰ (*голове місце в Лидії*)
сатрап σατράπης, ου ό
свій, своя, своє σφέτερος 3
світ κόσμος, ου ό
свобода ἐλευθερία, ας ἡ
свято ἑορτή, ἡς ἡ
священний θεῖος 3; ἱερός 3
серед ἐν (*dat.*)
сила βία, ας ἡ; δύναμις, еως ἡ; κράτος, еος
 τό; ῥώμη, ἡς ἡ
сильний ἰσχυρός 3; δυνατός 3; καρτερός 3
сильно ἐκπάγλως; σφόδρα
син υἱός, ου ό
сім ἑπτά
скільки ὅσος 3; πόσος 3
скіф Σκύθης, ου ό
слабкий ἀσθενής 2
слава δόξα, ἡς ἡ
славний ἔνδοξος 2; ἐσθλός 3; εὐκλεής 2;
 κλεινός 3; κλυτός 2, 3
слід δεῖ; πρέπει

слово λόγος, ου ό
слон ἑλέφας, αντος ό
слуга, раб θεράπων, онτος ό; ἀμφίπολος, ου ό; οικήτωρ, оρος ό
слухати, чути ἀκούω; ἀκροάομαι
слухатися, підкорятися πείθω; ἔπομαι; ὑπακούω
сльоза δάκρυον, ου τό
смерть θάνατος, ου ό; τελευτή, ἧς ἡ
сміятися γελάω
сніг χιών, όνος ἡ
собака κύων, κυνός ό, ἡ
сова γλαῦξ, κός ἡ
Сократ Σωκράτης, εος ό
солдат στρατιώτης, ου ό; (*легкоозброєний піший, гімнет*) γυμνήτης, ου ό
солодкий γλυκός, εἶα, ὕ
Солон Σόλων, ωνος ό (*законοдавець*)
сонце ἥλιος, ου ό
Софокл Соφοκλῆς, έους ό
союзник σύμμαχος, ου ό
спалювати κατακαίω
Спарта Σπάρτη, ἧς ἡ (*місто на Πελοπόννησι, головне місто Λακονίκι, те саме, що Λακεδεμον*)
спартанець Σпартиάτης, ου ό
спинятися, зупинятися ἀνακωχεύω
спис δόρυ, δόρατος τό
співати ᾄδω
спільний κοινός 3
спокійний μαλακός 3; πρᾶος (πραύς), εἶα, он (ὕ)
справа ἔργον, ου τό; πρᾶγμα, τος τό
справедливий δίκαιος 3
срібло ἄργυρος, ου ό
ставати γίγνομαι; τυγχάνω
ставити, класти τίθημι; ἐφίστημι; ἀνορθόω
старанний σπουδαῖος 3
старанно σπουδαίως
старець γέρον, онτος ό
старий γεραίός 3; παλαιός 3; πρέσβυς, υος ό; τρίβων 2
старість γῆρας, γήρως τό
старіти γηράσκω
стародавній, античний παλαιός 3; ἀρχαῖος 3

стіна τεῖχος, εος (ους) τό
сто ἑκατόν
сторона, частина μερίς, ίδος ἡ; μέρος, εος (ους) τό
страх φόβος, ου ό
стріла τόξευμα, ατος τό
суддя δικαστής, ου ό; (третейський) κριτής, ου ό
судно πλοῖον, ου τό; (*τριέρα, судно з трьома рядами веслярів*) τριήρης, εος ἡ; (*πиратське*) ληστρίς, ίδος ἡ
сумувати λυπέω
сфінкс Σφίγξ, γγός ἡ
сходитися συμβαίνω
схопити, схоплювати συλλαμβάνω; καταλαμβάνω
сьогодні σήμερον

T

та καί
табір στρατόπεδον τό
так, таким чином ἄρα; οὕτω(ς); ὥδε
такий οἷος 3; τοιόσδε 3
талант τάλαντον τό (*монета чи міра ваги*)
там ἐκεῖ
танути (про сніг) τήκω
твій, твоя, твоє σός, σή, σόν
твір ποίημα, τος τό; ἔργον, ου τό
тепер νῦν
теплій, негарячий θερμός 3; εὔδιος 2
Терсіт Θερσίτης, ου ό (*учасник Τροянської війни*)
ти σύ
тиран τύραννος, ου ό
тисяча χίλιοι 3
титан Τιτάν, ἄνος ό
тіло σάρξ, κός ἡ; σῶμα, τος τό
тільки μόνον; ἄλλως
Тиссаферн Τισσαφέρνης, εος ό (*перський σατραπ*)
товариш ἐταῖρος, ου ό
той ἐκεῖνος 3
треба δεῖ; χρή
тренувати γυμνάζω
тридцять τριάκοντα

Троя Τροία, ας ή
троянці Τρώες, ώων οί
труд ἔργον, ου τό; πόνος, ου ό
турбота λύπη, ης ή; φροντίς, ίδος ή; ἐπιμέλεια, ας ή
турбуватися ἐπιμελέομαι; κομίζω
тягар ἄχθος, εως τό; φόρημα, ατος τό; φορτίον, ου τό

У

у, в ἐν (*dat.*)
убивати ἀποκτείνω; φονεύω; ἀναιρέω; δηρώ; κατακαίνω
увесь ὅλος 3; πᾶς, πᾶσα, πᾶν; (*μῆλομ*) σύμπας, σύμπασα, σύμπαν
увінчувати στεφανόω
узливання σπονδή, ης ή; χοή, ης ή
уникати φεύγω (*acc.*); ἐκφεύγω; ἀποτρέπω; ἐπάγω; φείδομαι (*gen.*)
участь (*брату*) κοινωνέω; μεταλαμβάνω; μετέχω (*gen.*)
учениця μαθήτρια ή
учень μαθητής, ου ό; ἀκροατής, ου ό
учитель διδάσκαλος, ου ό

Ф

Фемістокл Θεμιστοκλῆς, έους ό
Фенікс Φοίνιξ, ικος ό
Фіванець Θηβαῖος, ου ό
Філіпп Φίλιππος, ου ό
філософ φιλόσοφος, ου ό
філософія φιλοσοφία, ας ή
фінікієць Φοίνιξ, κος ό
фланг κέρας, τος τό

Х

хапати, ловити θηρεύω
характер τρόπος, ου ό; χαρακτήρ, ηρος ό
харчуватися σιτέω
хвалити ἐπαινέω; εὐλογέω
хворіти νοσέω
хвороба νόσος, ου ή
Хімера Χίμαιρα, ας ή (*міфічне вогнедихаюче чудовисько в Лікії з головою лева, тулубом кози і хвостом дракона*)

хлопчик παῖς, δός ό; παιδίον, ου τό
ховати, хоронити θάπτω
хоробрий ἀνδρεῖος 3; ἐσθλός 3; ἄλκιμος 2, 3
хоробрість ἀνδρεία, ας ή
хоробро ἀνδρείως
хороший ἀγαθός 3; χρηστός 3
хотіти βούλομαι; ἐθέλω
храм ἱερόν, ου τό; ναός, ου ό; νεώς, ώ ό
хто? τίς, τί
хтось τίς, τί (*енкл.*)

Ц

цар βασιλεύς, έως ό
царювати βασιλεύω (*gen.*)
цей, ця, це ὅδε, ἦδε, τότε; οὗτος, αὐτή, τοῦτο
ціна τιμή, ης ή
цінний ἄξιος 3

Ч

час χρόνος, ου ό
часто πολλάκις
через διά (*gen., acc.*)
честь τιμή, ης ή
чи ἄρα
чинити (несправедливо) ἀδικέω
численний πολύς, πολλή, πολύ
читати ἀναγιγνώσκω; ἐπιλένομαι
чоловік ἀνὴρ, ἀνδρός ό
чорний μέλας, μέλαινα, μέλαν
чужий ξένος 3; ἀλλότριος 3
чужинець ξένος, ου ό
чути ἀκούω

Ш

шанувати θεραπεύω (*acc.*); τιμάω
швидкий ταχύς, εἶα, ύ
широкий εὐρύς, εἶα, ύ
шкодити βλάπτω
школа διδασκαλεῖον, ου τό; παιδείσεις, εως, ή
шолом κόρυς, θος ή

Щ

щадити φείδομαι (*gen.*)

щасливий εὐδαιμόνων, ονος 2; εὐτυχής 2;
 μάκαρ, ρος
 щасливо ὀλβίως
 щит ἀσπίς, ἰδος ἦ
 що ὅτι
 що ? τί
 щоб ἵνα; ὅπως

Ю

юдейський Ἰουδαῖος 3
 юнак νέος, ου ὁ

Я

я ἐγώ
 як ὡς; ἦ
 як? πῶς
 як тільки ἤνίκα
 який, яка, яке ὅς, ἦ, ὄ; (κίηκίςτῆ) πόσος 3
 якийсь τίς, τί (енкл.)
 якщо εἰ; ἐάν
 яструб ἰέραξ, κος ὁ

ЛІТЕРАТУРА

1. Антична література / *Миронова В.М.* (кер. авт. кол.), *Михайлова О.Г., Мегела І.П.* та ін. : [навч. посіб]. – К. : Либідь, 2005. – 488 с.
2. *Вейсман А. Д.* Греческо-русский словарь / *А.Д. Вейсман.* – М., 1991. – 1370 с.
3. *Винничук Л.* Люди, нравы, обычаи Древней Греции и Рима / *Л. Винничук.* – М., 1988. – 496 с.
4. *Гарник А.В.* Практическое пособие по древнегреческому языку / *А.В. Гарник.* – Минск : БГУ, 1999. – 93 с.
5. *Головач У.* Грецька мова: койне елліністично-римського періоду / *У. Головач, Г. Шепель.* – Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2011. – 492 с.
6. Грецька мова : навчальний посібник [для студентів I-го курсу класичної філології та гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів]. Практична частина (видання друге) / Укл.: *Віталій Маслюк, Любов Олійник.* – Львів, 1999. – 95 с.
7. *Дворецкий И.Х.* Древнегреческо-русский словарь : в 2 т. / *И.Х. Дворецкий.* – М. : Гос. изд. иностранных и национальных словарей, 1958. – 1904 с.
8. Древнегреческий язык : [сб. упражнений и текстов] / Сост. *Т. Б. Путилова, И. Г. Неустроева.* – СПб., 1995. – 128 с.
9. *Звонська-Денисюк Л.Л.* Давньогрецька мова : підручник [для студентів відділень класичної філології факультетів вищих закладів освіти]. – К. : „Томіріс”, 1997. – 589 с.
10. *Курциус Г.* Греческая учебная грамматика : пер. с нем. ; предисл. *В.Миловидова.* – изд.2-е, испр. / *Георг Курциус.* – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 360 с.
11. *Лазер-Паньків О.* Давньогрецька мова в таблицях. Фонетика. Морфологія / *О.Лазер-Паньків, О.Кошій.* – Надвірна : „Надвірнянська друкарня”, 2010. – 331 с.
12. *Лисовый И.А.* Античный мир в терминах, именах и названиях : слов.-справ. по истории и культуре Древ. Греции и Рима / *И.А.Лисовый, К.А.Ревяко* / научн. ред. *А.И.Немировский.* – Минск : Беларусь, 1996. – 253 с.
13. *Славятинская М.Н.* Учебник древнегреческого языка ; 2-е изд., испр. и доп. / *М.Н. Славятинская.* – М. : Филоматис, 2003. – 622 с.
14. Словник античної міфології / Укл.: *І.Я.Козовик, О.Д.Пономарів.* – К. : Наук. думка, 1985. – 235 с.
15. *Соболевский С. И.* Древнегреческий язык : Учебник для высших учебных заведений (Фототипическое издание) / *С.И. Соболевский.* – Спб., 2004. – 616 с.
16. A Greek-English Lexicon compiled by *H.G.Liddell and R.Scott* (With a Supplement). – Oxford, 1968. – 2042 p.
17. *Balme M.* Athenaze. An introduction to Ancient Greek / *Maurice Balme, Gilbert Lawall.* – New York ; Oxford : Oxford University Press, Book 1. – 1990. – 269 p.; Book 2. – 1991. – 297 p.
18. *Beresford R.A.A.* A First Greek Reader / *Richard Augustus Agincourt Beresford, Robert Noel Douglas.* – London : Blackie and Son Limited, 1903. – 134 p.
19. *Borowska M.* Μορμολύκη. Książka do nauki języka starogreckiego / *Małgorzata Borowska.* – Warszawa : OBTA ; Wydawnictwo Wiedza Powszechna, 2002. – 482 s.

20. *Golias M.* Wstępna nauka języka greckiego. Teksty / Marian Golias. – Warszawa : Państwowe wydawnictwo naukowe, 1975. – 47 s.
21. *Korusowie A. i K. Hellenike Glotta* : Podręcznik do nauki języka greckiego / Agnieszka i Kazimierz Korusowie. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – 324 s.
22. ПРОПУΛΑΙΑ: Хрестоматия по древнегреческому языку ; пер. с нем. В. П. Казанскене / Отв. ред. Л.Я.Жмудь. – СПб., 1993. – 155 с.
23. *Rouse W.H.D.* A First Greek Course / W.H.D.Rouse. – London Blackie and Son Limited, 1909. – 174 p.

Навчальне видання

ОЛІЩУК Роксоляна Леонідівна, МАКАР Інеса Степанівна

ДАВНЬОГРЕЦЬКА МОВА

*Підручник для студентів I-го курсу класичної філології
та гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів*

Редактор *Богдан Чернюх*
Коректор *Ольга Бризицька*
Дизайн і верстка *Ігоря Стусика*

Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 40,3. Наклад 300 прим. Зам. № 1000.

Виготовлювач і видавець

в и д а в н и ч и й д і м
p u b l i s h i n g h o u s e

Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ЧЦ №1 від 10.07.2000 р.

телефон
[0372] 552 943

адреса
58000, м. Чернівці,
вул. Радищева, 10

e-mail
info@bukrek.net

web-сайт
www.bukrek.net
